#9585

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

ANNO M DCLXXXVII

publicata.

Cum S. Cæſareæ & Regiæ Polonicæ Majeſtatum Privilegiis.

LIPSIÆ.

Proſtant apud J. GROSSIUM & J. F. GLEDITSCHIUM.
Excuſa typis CHRISTOPHORI GUNTHERI.
Anno M DC LXXXVII.

Digitized by Google

Digitized by Google

N. I.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii, Anno MDC LXXXVII.

JOURNAL DU VOYAGE DU CHEVALIER Chardin en Perse & aux Indes Orientales par la Mer noire & par la Colchide.

Sive

Johannis Chardini, Equitis, Diarium itineris in Persiam ac Indiam Orientalem per Pontum Euxinum & Colchidem. Pars Prima.

Londini, apud Moysen Pitt, 1686, in fol. & prostat Lipsiæ apud Gleditschium.

PRima solum, ceu rubrica monet, itineris a Chardino descripti pars nunc in publicum prodit, confecta nempe tempore inter autumnum anni 1671, & æstatem anni 1673 interjecto. Reliquos operis tomos, quorum tres adhuc expectare nos jubet, præsenti haudquaquam minores, prælo jam quidem committere noluit, forte quod nondum satis elaboratos atque expolitos putaret; contentus interim indicato breviter argumento eorum prægustum dedisse. Videlicet Tomus *secundus* complectetur gesta reliquæ partis ejusdem anni 1673, ac præterea descriptionem generalem Persarum Imperii, legum, regiminis, consuetudinum, scientiarum atque artium, ut & specialem urbis Ispahan delineationem. *Tertius*, figuris compluscu-lis non minus ac secundus collustrandus, diarium dabit anni 1674, ac inter alia explicationem amplam ruderum Persepoleos, tanquam egregiarum splendidæ antiquitatis reliquiarum; ut & relationem de Persarum religione, haustam cum ex cultu eorum publico, tum ex ipsorum libris vernaculis. Tomus denique *quartus* præter ephemerides annorum 1675 & 1676, argumento novo ac Europæ nostræ hactenus incognito, communicabit compendium historiæ Persicæ, ex

Digitized by Google

ipsismet gentis hujus autoribus collectum. Operis, quam nunc præ manibus habemus, portio ipsa de sua loquitur præstantia, nostroque adeo elogio non indiget; maxime cum talem habeat autorem, qui non industria saltem & ingenio pollet, sed & propria multorum annorum experientia instructus est; peragratis etiam longe lateque Persarum finibus tantam ejus gentis atque linguæ notitiam nactus, ut, prout de se testatur, æquali facilitate Persice ac Gallice loquatur, & metropolin istius regni Ispahan, perreptatis omnibus ejus angulis notiorem multo sibi fecerit, ac patriam Lutetiam. Ac certe sedulo cavit autor, ne cruda nimis & non satis digesta, ut quidem multi faciunt, lectori suo propinaret ea, quæ in suis itineribus cognovisset: unde etiam ex primo suo ad orientales istas regiones itinere, ab anno 1665 ad 1669 confecto redux, nihil dum scribere sustinuit, præter exiguum tractatum, quo Solymanni coronationem, cui ipse præsens interfuerat, descripsit. Quin & de Indiæ rebus, quam tamen non secus ac Persiam perlustravit, vel ideo literis quid consignare noluit, quod tametsi vulgares linguas, Indicam puta ac Persicam sciret, idiomatis Brachmanici, (utpote absque cujus ope in cognitionem eruditionis & antiquitatis Indicæ vix ac ne vix quidem penetrare datur,) non satis gnarus esset. Quo vero de Autoris itinere terrisque hoc volumine descriptis lectori quadantenus constare queat, brevissimam viæ ab ipso peractæ sciagraphiam hic dare haud gravabimur. Parisiis mense Augusto medio anni 1671 profectus autor, amore partim orientales oras penitius perlustrandi, partim ut fortunæ suæ, (quam in patria non minus ac conscientiæ libertatem ob religionis reformatæ professionem pressam iri metuebat,) quodammodo consuleret ope mercaturæ, quam antehac haud absque successu exercuerat, dignus quippe habitus, quem novissime defunctus Persiæ Rex anno 1666 Mercatorem suum patentibus literis declararet: sic per Italiæ quædam loca, Mediolanum puta, Venetias, Florentiam transiens, Portum Liburnum petiit, indeque solvens præternavigatis Messina, Zazyntho, Mycone aliisque archipelagi insulis, Smyrnam tandem sub Martii initium anno 1672 appulit. Urbem hanc ipsam quidem describere noluit, cum in itinerariis Sponii aliorumq; id jam abunde factum existimet; occasionem tamen hic sumsit discurrendi de Societate Mercatoria Smyrnensi, Londini ante seculum fere sub Elisabethæ Regno erecta ac privilegiis ornata, negotiationes terrarum Orientali-

um

tum moderante. Trecentis jam circiter mercatoribus eam constare perhibet, nec ab ullo capite regi, sed formam habere Democraticam plane, ubi cuncta per votorum pluralitatem expediantur, in tantum ut tenuissimæ sortis mercator suffragio nequaquam cedat alii, qui plurima thalerorum millia huic commercio impendit: alia denique specialia de statutis & commodis Societatis hujus edisserit, quæ huc afferre supersedemus, perinde ac ea, quæ de Hollandorum, Gallorum, Venetorum, Genuensium his in terris negotiationibus enarrat. Paucis Smyrnæ diebus transactis Constantinopolin perrexit, ibique unum alterumque mensem sub Legati Gallici Domini *de Nointel* protectione & comitatu transegit, Adrianopoli quoque interim in ejus consortio salutata. Pluribus hac occasione data de Gallorum in aula Turcica negotiis tractat, ac speciatim rationem reddere nititur, quare eorundem res ibidem sub tribus nostri temporis legatis, Dominis nempe *de la Haye*, patre & filio, ac Domino *de Nointel*, tam sinistros aliquo tempore successus habere visæ sint: cujus præcipuam causam fuisse ait odium privatum *Kupirlii*, Magni tum Vesirii, ex protracto diutius dono ipsi ex consueto more faciendo, in legatum primo conceptum, indeque in universam Gallorum nationem transfusum. Pariter quæ inter Turcas & Polonos, Venetos item in aula Ottomannica his annis fuerint actitata, persequitur, sigillatim una edocens, quanti Turcis constiterit Candiæ expugnatio, & quibus ea tandem adminiculis fuerit procurata. Bosphorum item Thracicum, cui Constantinopolis adjacet, describit ejusque amœnissimum situm mire deprædicat, ob quem etiam eum diebus æstivis tanto navicularum numero animi causa frequentari perhibet, ut aliquando unius diei horis pomeridianis earum præternavigantium usque ad 1300 fuerint numeratæ. Consilium inde cepit Autor, ut citius in Persiam veniret, quo nempe iter ejus primario tendebat, transmisso Ponto Euxino, Caffam, celebrem Tartariæ Crimensis portum petendi, spretis maris hujus naufragiis celeberrimi periculis, haud parum adauctis insciti Turcarum in arte nautica, utpote quos vix aliud nisi littora legere edoctos, nec mappas hydrographicas adhibere, nec acus nauticæ usum callere ait, indeque fieri scribit, ut e 1500 navigiis, quæ communiter mare hoc tenere soleant, quotannis fere centum aquis mergi compertum sit. Caffa ulterius in Colchidem, quæ nunc Mingrelia vocatur, perrexit, ejusque regione peragrata, circa finem anni 1672, per Caucasum

æternis obtectum nivibus, iter habuit: ubi ſandalia deſcribit transcurrendis nivoſis viis a peregrinantibus adhiberi ſolita, reticulis, quibus pila ludentes utuntur, ſi manubrium demas, non multum abſimilia. Hinc Georgiæ regnum Armeniamque tranſiit Autor, tandemque plurimis incommodis, periculis atque moleſtiis feliciter ſuperatis Perſiam, ipſamque ejus metropolin Iſpahan menſe Junio ſequentis anni intravit. Atque hucusque, uti dictum, primæ hujus partis argumentum pertingit. Singula vero loca, quæ tetigit, ſolicite, tam quoad ſitum & figuram, quam quoad hiſtoriam cujusque deſcribere ſategit: quin & potiores urbes earumque proſpectum tabulis æri inciſis delineavit. Regiones quoque Mingreliæ conterminas, puta principatum Guriel & regnum Imirettanum (non adeo quidem magnum, cujus tamen rex titulo Regis regum ſuperbit) in tranſitu deſcribens. Mores etiam populorum, quibuscum in itinere converſari neceſſum habuit, curioſe depinxit, ac tot præterea res notabiles paſſim inſeruit, ut fere dicere audeamus, ſingularum diſciplinarum ſtudioſos in lectione hujus libri reperturos, quod ipſos delectare, aut eorum curioſitatem paſcere valeat. Sic v. g. ſacris ſtudiis addictus non absque ſtupore leget, quæ de religione Mingreliorum, qui tamen & ipſi titulum Chriſtianorum ſibi tribuunt, Autor cum ex propria experientia, tum maxime ex manuſcripto quodam, a *Joſepho Maria Zampy*, Mantuano ac Theatinorum religioſorum in Mingrelia præfecto, ſibi communicato perhibet. Videlicet clerum profundiſſima ſacrorum ignorantia merſum, vix literarum elementa callere: plebem vero omni fere Numinis notitia deſtitutam, cæca ſolum & ſtupida veneratione imagines proſequi, ita quidem, ut non Numen aliquod ſub harum forma repræſentatum, ſed imagines ipſas juvandi nocendique vim habere, ſibi perſuadeant: ſacram cœnam absque ulla devotione aut reverentia peragi: baptiſmum vero infantibus non impertiri, niſi parentibus ſuppetat, unde convivium poſt inſtruere valeant, tum vero non ſacerdotem, ſed propatrem totum infantis corpus aqua abluere, unguentoque conſecrato perfricare, ſacerdote interim aliquot paginas e libro quodam recitante, absque ulla attentione: diebus dominicis neminem feriari, niſi in feſto Paſchatis & Nativitatis dominicæ: ſacrificia quoque apud eos adhuc Judæorum & gentilium ritu in uſu eſſe. Ac tametſi ad homines melius informandos jam anno 1627 Theatini monachi ad eas oras a Pontifice miſſi fuerint, tamen vix quicquam

eos

eos efficere potuiſſe narrat Autor, nec alio fere nomine tolerari, niſi quod medicinam & chirurgiam una exerceant, quibus adminiculis alioqui fere carerent Mingrelienſes: cæterum horum ſacra ſummo in deſpectu ab incolis haberi, in tantum, ut ipſos vix pro Chriſtianis agnoſcere dignentur, ac licet alias imagines mirum in modum vereantur, eas tamen, quas Romano-Catholici habeant apud ſe, nil quicquam curent. *Ut* adeo nil fere Theatini hi in Mingrelia negotii habeant, niſi quod infantes aut non, aut perverſo ritu baptizatos, ſecundum leges Romanæ Eccleſiæ baptizent, & quidem plerumque non aperte, ſed furtim ac tanquam aliud agendo; dum nempe infantum ad ſe adductorum, ægrotorum quidem frontem digitis aquæ immerſis tingunt, quaſi morbi ſignum ita capturi; ſanorum vero caput veluti per jocum aliquot aquæ guttis perſpergunt, muſſitantes inſimul intra dentes verba baptiſmi. Quæ de Mingreliis modo dicta ſunt, eadem & ad Georgianorum religionem maximam partem quadrare Autor adſtruit, niſi quod jejunia ſtrictius ſervent, ac templa majori in veneratione habeant. Perſuaſum quoque iis eſſe, quantumcunque peccatum admiſſum expiari poſſe, dummodo quis templum aliquod, utut exiguum, exſtruat: indeque plurima iſtiusmodi ſacella paſſim in altiſſimis etiam & inacceſſis montibus exſtructa comparere, quorum quædam vix decennio ſemel aperiantur: loca vero adeo incommoda ideo eligi, quo ſumtibus, ad eorum templorum exornationem alioqui, ſi magis frequentarentur, requiſitis parcant. Epiſcopos ac Patriarcham, qui *Catholicus* ibi vocatur, a Principe, utut Mahometano creari, eumque cognatos plerumque ſuos ad eas dignitates promovere, utpote cujus etiam frater hodie Patriarchatus munere fungatur. Id prope ridiculum eſt, quod ipſe Patriarcha haud ita pridem adſeruiſſe fertur, eum pro Chriſtiano non habendum, ſed excommunicandum eſſe, qui feſto Nativitatis atque Paſchatis vinum non ad mentis usque alienationem biberet. Si quem etiam religioſarum reliquiarum notitia juvaret, earum varias haud vulgares apud Mingreliæ Principem, qui ex Davidis ſtirpe ſe oriundum jactat, aſſervatas e libro hoc addiſcere poſſet, quos inter præcipuum locum tenent induſium B. Virginis, coloris ſubviavi ac floribus acupictis variegatum, faſciæ Servatoris infantiles, funis ad ipſius flagellationem adhibitus, ut & pili de ejus barba, ſi credere fas eſt. De locis inſuper ſacris varia hic habentur, ac ſpeciatim pluribus editerit

Autor, quando & qua ratione ſepulchri ſancti cuſtodiam Franciſcanis Græci eripuerint, & quantum laboris atque ſumptuum iſti impenderint huic recuperandæ, licet fruſtraneo hactenus conatu. Prope *Savam* quoque Perſiæ oppidum Samuelis Propheræ, quem illi *Echmouil* vocitent, ſepulchrum oſtendi narratur, miraculis non minus celebre, ac peregrinationibus devotis frequentatum: ut & prope aliud ejus regni oppidum *Irivan* locus monſtrari, ubi primam Noachus vineam plantaviſſe, ac duodecim abhinc milliaribus mons Macis, in quo arca ejus poſt diluvium quieviſſe dicitur, de quo Armenii fabulantur, eum nunc per miraculum plane inacceſſum factum eſſe, arcamque in illo hodienum integram adſervari.

Jurisprudentiæ deditus itinerarium hoc perlegens admirabitur procul dubio, qua ratione apud Abcaſſios, Circaſſios, Mingrelienſes, Georgianos, paſſim jura gentium atque naturæ in tantum obliterari potuerint, ut atrociſſima etiam crimina non impunita ſolum, ſed tantum non pro laudabilibus factis habeantur. Sic in ſpecie horrendum lectu eſt, quod de Mingreliis refertur, eos pro opere charitatis reputare, ſi quis infantes recens natos aut ægrotos occidat, ſi ipſis aut alendis, aut a morbo ſanandis ſemet ſufficere haud poſſe metuat. Homicidium & aſſaſſinium inter egregia facinora; concubinatum, adulterium, bigamiam, inceſtum inter virtutes ibidem numerari. Quod ſi tamen contingat, uxorem cum adultero a marito deprehendi, tum jus eſſe marito, extorquendi ab adultero porcum, quem deinde mactatum tres iſti una convivantes comedant, omni ulteriori vindicatione ceſſante. Non indigna quoque notatu ſunt, quæ de jure connubiorum apud Perſas aliosque, qui ſectam Haly ſequuntur, Mahomedanos traduntur. Matrimonia nempe trium generum ibi frequentari, cum legitimis puta uxoribus, cum fœminis mercede ad hoc conductis, & cum mulieribus denique ſervilis conditionis. Liberorum inde genitorum intuitu nullam eſſe inter omnes differentiam, cum natus ex ſerva filio uxoris ingenuæ ac legitimæ nulla in re cedat: ratione numeri tamen diverſitatem obtinere, cum legitimarum uxorum unus non ultra quatuor, reliquorum vero generum tot ſibi ſumere queat, quot alere poteſt. Mediam ſpeciem omnium frequentiſſimam eſſe, inter homines præſertim mediæ conditionis aut peregrinos, aſſerit Autor, tanquam omnium commodiſſimam, cum minores ſumtus tales fœminæ requirant, quam legitimæ, & quocunque tem-

tempore dimitti poſſint, etiam termino locationis nondum elapſo, dummodo integra merces ſolvatur: narratque in urbe Iſpahan mulieres tales juventa atque forma conſpicuas pro 450 libris annuis, ſeu 150 thaleris locandas proſtare. Denique & id annotandum, quod in Mingrelia hodienum in contractu emtionis pecunia non faciat mercium æſtimationem, ſed ipſa inter merces reputetur; quodque adoptio a *fœminis* etiam frequentiſſime fiat, hoc quidem ritu ſolenni, ut adoptans mulier mammillam ſugendam porrigat filio adoptivo, utut *adulto*.

Medicæ artis ſtudioſus porro, ne nullas ſui partes hoc in libro eſſe putet, examinabit catalogum variorum remediorum ſpecificorum, a vetula quadam medica in urbe Georgiæ Tifflis cum ſucceſſu adhibitorum, quem ſibi communicatum Autor exhibet *pag. 244. ſeq.* Nec ſine jucunditate forte leget, mirum febres frigidas curandi modum, ibidem locorum haud infrequentem, quo ægrotus tempore horroris febrilis in ſtagnum aquæ frigidæ intruditur. De cætero rerum naturalium curioſus varia hinc enotabit, alibi haud facile obvia: v. g. vites Mingreliæ tam craſſas, ut utriusque brachii amplexum quandoque excedant, itemque aliud vitium genus in regionibus Caucaſi, tam altæ ad arbores excreſcentium, ut ſæpius uvæ præ nimia altitudine colligi nequeant: frumenti ſpeciem *Gom* dictam, cujus pulte in menſis ſuis Colchi quotidie panis loco veſcuntur, tantæ fertilitatis, ut unum granum plus quam trecenta producat; ſal prope oppidum *Dourla* ad paludem Mæotidem, naturæ ſponte ex aqua marina copioſiſſime productum excoctumque, abſque ulla hominum induſtria: aerem Mingreliæ inſalubrem, non advenis ſolum ſummæ noxium, ſed indigenis quoque vitæ terminum accelerantem, in tantum, ut rarum ibi ſit, annum ætatis ſexageſimum attingere: promiſcuam apud Georgiæ incolas formæ elegantiam, ut de quibus Autor ſancte teſtatur, ſe ex utroq; ſexu neminem deformem, plures vero tantum non angelica pulchritudine vidiſſe; *fœminas* inprimis, tametſi hæ communiter faciem fuco corrumpant, cum fucus ibi, haud ſecus ac alibi veſtes ac monilia, pro ornamento reputetur: vaſa denique fictilia, in urbe *Com* fabricari ſolita, aquas infuſas mediante continua quadam tranſpiratione, mirum in modum refrigerantia, inprimis dum recentia ſunt, adeo ut prima vice infuſæ aquæ quarta pars ſpatio ſex horarum tranſpiraſſe deprehendatur; aliaque complura hujus generis.

Hu-

Humanioribus quoque literis addictus hic non minus inveniet, quod curiositatem suam satiare aliqua ex parte queat; videbit v. g. hic notatos errores Plinii, Curtii aliorumque scriptorum, circa montis Caucasi situm commissos: percipiet, quid de Amazonum gente, fabulis adeo decantata sentiendum; esse nimirum certum genus Scytharum errantium, Turcomannis & Arabibus non absimile, qui summam potestatem fœmineo sexui, perinde ac Achinenses, deferre soleant, quorumque adeo reginæ non nisi fœmineo famulitio stipentur, eas quaquaversum comitante. Mirabitur Colchidis regionem, Argonautica quondam expeditione celebrem, hodie faciem adeo mutasse, ut ex antiquorum autorum descriptione nil fere amplius nunc ad eam quadret, præter phasianorum copiam, quæ jam quoque adhuc ibidem reperiatur: rivis etiam auro fœcundis, quos olim aurei velleris fabulæ originem dedisse putant, nunc penitus apud incolas, in miserrima utplurimum paupertate vitam tolerantes, ignoratis. Discet quoque varia, ad stylum scriptionis Persicæ cognoscendum spectantia, uti quod Dei aut Principis nomen non nisi in summa paginæ ora scribi debeat, relicta dein in subjectis lineis lacuna iis locis, ubi id alias inseri contextus exigeret: quodque stylo hujus gentis familiare sit, gloriosam aliquam Principis actionem de servis saltem ejus prædicari, per reverentiam scilicet, quasi ea, quanta demum sit, adhuc dignitate ejus sit inferior; quorsum Autor referendum autumat, quando in Alcorano dicuntur angeli mundum condidisse. Nec minus denique genium poeseos Persicæ, monstrosis allegoriis atque hyperbolis passim ridicule tumidæ, perspiciet ex aliquot hymnis in laudem Haly, famosi ejus gentis sancti, confectis a quodam *Hafan Cazy*, ob eruditionem apud Persas claro, & ab Autore nostro in Gallicum sermonem translatis, quos parieti inscriptos reperit in celebri quodam sacello, in urbe *Com* extructo, quod sepulcra continet magnifica ultimorum duorum Persiæ regum Abas II, & Sefy I, una cum cenotaphio Fathmæ, filiæ Mousa-Cazem, unius ex 12 illis Caliphis, legitimis Mahomedis post ejus generum Haly successoribus, quam ipsam Persiæ, non secus ac Romano-Catholici B. Virginem, una cum corpore in cœlum raptam somniant, devotissimoque eapropter cultu venerantur; quæ an eadem sit cum Fathma ista, cujus alibi mentionem facit Autor, Mahomedis filiam eandem nominans, e cujus sola progenie oriundos Mahomedani pro nobilibus reputent, ambigimus. Alia quamplurima, ad

Histo-

Hiſtoriam, Geographiam, aliasque diſciplinas ſpectantia, e libro hoc allegare conſulto omittimus, veriti ne jamjam gratæ brevitatis limites quadantenus ſimus transgreſſi. Quod reliquum eſt, non poſſumus non indicare, Autorem præter reſiduas itinerarii ſui partes, aliud adhuc opus nobis promittere magna jam ex parte elaboratum; notas videlicet in loca quamplurima Scripturæ ſacræ, quorum ſenſus dependet ex cognitione terrarum orientalium, ob cujus defectum paſſim in iis explicandis hallucinatos ait interpretes, quos proinde ex propria experientia & autopſia corrigere geſtit; confidens, ſe tanto tutius exinde argumentum capere poſſe, quo certius ſit, mores iſtorum locorum non tot ſubinde mutationibus eſſe obnoxios, quot noſtri; ſed eosdem propemodum hodieque deprehendi, quales vel ante duo annorum millia fuiſſe ab autoribus feruntur. Tametſi vero opus hoc omnium ultimo inter ſuos labores reliquos luci publicæ deſtinet: haud tamen diſſimulat, fieri poſſe ut ejus editionem acceleret, ſi quidem publico id gratum fore inaudiat: cujus arbitrio etiam committit, num tertiam & quartam itinerarii ſui partem ante ſecundam typis evulgatam malit, ſi forte hæc non ita cito parari poſſet, aut iſtarum argumentum curioſo lectori magis ad palatum eſſet. Optime dubio procul faciet nobiliſſimus autor, ſi omnia atque ſingula, quam citiſſime id fieri poterit, prelo jubebit ſubjici, nec eruditi orbis deſiderium, ex præguſtu præſentis libri enatum, diutius fruſtrabitur.

REFLESSIONI GEOGRAFICHE CIRCA le Terre incognite dal P. D. Vitale Terra Roſſa de Parma.

Reflexiones Geographicæ circa Terram incognitam, auctore Vitale Terra Roſſa, Parmenſi, Philoſophiæ & Theologiæ Doctore, &c.

Paduæ, 1686, in 4.

IPſe clariſſimus auctor tres libri ſui partes in fronte conſtituit. I. vult probare, incognitas terras primum omnium a Venetis patriciis dete-

ctas esse: II. expetere exactiorem Antiquæ & Novæ Geographiæ conciliationem: III. defendere contra recentem Geographum M. A. Baudrandum, non ficta esse, quæ a Venetis circa incognitas terras manifestata fuerint. In primo & ultimo operosus est, medium uno fere capite absolvit. Etsi vero paradoxa proponere videtur, tamen ita eadem disputando explanavit, ut facile inveniat, qui nihil ab eo traditum esse, quod præter fidem sit, existiment. Etenim notionis diversitate præmissa, qua nunc latius *incognita Terra*, nunc arctius intelligatur; primum aggreditur Septentrionalem Americam, quam ab Antonio Zeni, Nobili Veneto, jussu Regis Frislandiæ in oceanum A. 1390, atque ita ante Columbi navigationem, emisso, conspectam & invasam fuisse, & quidem ex parte, quæ *Estotilant* vocetur, non modo Ramusii, sed inprimis etiam Domini de la Motte le Vayer, qui præceptor Regis Galliarum fuit, testimonio probat. Addit ex Sylva Petri Mellæ, aut annexis ejus, Columbum inveniſſe Venetiis descriptionem hujus Zeni, eaque usum fuisse in navigationibus, quibus novum dicatur orbem aperuisse. Deinde ostendit, Asiæ maximam partem Europæis vere incognitam, a Marco Paulo Veneto, ejusque patre ac patruo, fuisse detectam atque descriptam, & quidem seculo Christiano XIII. Hos autem non tantum Tartariæ regiones & Chinense regnum manifestasse, sed filium etiam Paulum Africæ australis partes quæ in illud usque tempus ignotæ fuerant, pervagatum, ex itinere tabulam domum attulisse, qua insulas Zanzibar, Madagascar, & Caput Bonæ Spei (sine tamen hujus nomine) delineaverit, quæ tabula adhuc in templo S. Michaelis de Murano adservetur, & cum Lusitanorum posteriori descriptione apprime conveniat. Occidentalis Africæ litora etiam quadraginta annis ante Vasci de Gama famosam navigationem ab Alluisio Mosto, itidem Veneto, A. 1455 usque ad Rio Grande circa undecimum & dimidium gradum ultra Æquatorem perlustrata esse, nec Portugallos, qui idem tentassent antea, ultra sextum gradum pervenisse; etiam Mostum longius processurum fuisse demonstrat, si inveniſſet, quo interprete cum barbaris locuturus uteretur. Hæc duobus primis Capitibus fuse copioseque proposuit. Capite IV. examinat Petri Petruccii universalem Tabulam A. 1640 vulgatam, in qua sub Polo Arctico magnas insulas locari, etiam Meridianum Circulum per montem, ignotum ceteris, perduci, & alia nova

ac

ac inaudita proponi, citra approbationem edocet. Capite V. occasionem enarrat, qua Magellanus australem terram invenerit, laudatque Mercurium Geographicum, qui jam Romæ excudatur augeaturque, in quo multæ terræ australes, a Sanſone relictæ, ſuis nominibus illuſtrentur. Hæc & ſimilia per aliquot Capita usque ad XII demonſtravit. Ibi vero quaſi alteram operis ſui partem (nam de conciliatione brevis eſt) hoc eſt, confutationem Baudrandi ſuſcipere inſtituit, qui Marci Pauli promontorium *Beach* & inſulam *Javam Minorem*, ac Nicolai Zeni *Friſlandiam* & alia in indicem fictorum, quem Geographiæ ſuæ ſubjunxit, abjecerit. Primum generaliter ex naturali hiſtoria reſpondet, progreſſu temporum regiones, maritimas præſertim, ac inſulas varie mutari, & harum aliquas novas oriri, veteres diminui, aut intercurſu aquarum in plures dividi, aut plane abſorberi, ut non ſtatim neganda ſint, quæ veteres quodammodo aliter ſcripſerunt, quam hodie inveniuntur. His usque ad XXIII Caput exemplorum multitudine probatis, ad ea quæ objiciebantur, ſingulatim reſpondet, & quidem non ficta eſſe, quæ a Paulo Veneto prodantur, ſed *Beach*, *Locach* & *Maletur* nunc poſſe aliis nominibus inſigniri: *Javam* autem *Minorem* ad incognita ſub Auſtro pertinere, quæ cum rarius noſtra ætate adeantur, fieri, ut ſola Major, in qua Hollandi ſedem Indicarum negotiationum poſuerunt, ſimpliciter *Japha* nomine ſignificetur. Operoſius autem probare nititur, inſulas ſeptentrionales *Friſlandiam*, *Porlandiam*, *Gislandiam*, a Zeno deſcriptas, non eſſe ſeparatas inſulas, ſed partes Islandiæ noſtræ, quod Capite XXIV potiſſimum, hiſtoriam Zeni perſequendo, videtur ſatis perſpicuum facere. Hæc præcipua ſunt, quæ in libro hoc continentur: cetera quæ ad extollendam Nobilium Venetorum gloriam ubique larga manu inſpergunturn, noſtrum non eſt attingere, qui id ſolum nunc conquirimus quod ad literaturæ laudem pertinet.

AN ANSWER TO CERTAIN QUÆRES by the D. of B. and to the Conſiderations of an unknown Autor, concerning Toleration: hoc eſt.

Reſponſio ad Quæſtiones quasdam propoſitas a D. de B. ut & ad Conſiderationes incerti autoris, de Toleratione religionum.

Londini, apud Sam. Smith, 1685, in 4.

REſpicit tractatus hic alium quendam breviorem, a Georgio Duce Buckinghamiæ (quem & literæ initiales in rubrica præſentis innuunt) conſcriptum aliquo abhinc tempore, ac eodem, quem diximus anno tertia vice Londini recuſum, cui Titulus: *A ſhort Diſcourſe upon the Reaſonableneſs of mens having a Religion*, ſive Diſcurſus brevis de ductu rationis in hominibus religionem habentibus. Tentavit in eo Celſiſſimus Autor eorum temeritatem convincere, qui religionem nihili facere, ingenioſum facinus autumant. Placuit vero ipſi, quo tædium, quod pleraque hujus generis ſcripta comitari ſolet, melius evitaret, novam quodammodo hac in re viam inire, omisſisque demonſtrationibus, (quas hic a plurimis in vanum jactari exiſtimat, cum in materiis fidei creditu potius, quam ſcitu opus ſit) per argumenta ſaltem a probabili petita incedere, hominemque adeo per ſolas rationis vires ad amplectendam religionem Deique cultum inducere, ſepoſita in tantum Scripturæ autoritate, cum hæc ab hominibus nulla religione imbutis non agnoſcatur & ſic fruſtra allegetur. Succinctis ergo ratiociniis ordine oſtendit, veroſimilius eſſe, mundum hunc ab ente quodam naturæ perfectioris ac magis intelligentis in tempore conditum, quam ex ſeipſo ab æterno fuiſſe; porro, ens illud ſeu Deum majorem de humano genere, quam de aliis animantibus curam gerere; eſſe in homine quid divinæ quadantenus naturæ cognatum; illud immortale eſſe & arbitrii aliquam libertatem habere: Deum eſſe ſumme juſtum, indeque nos ob actiones a voluntate noſtra pendentes in altera vita præmiis ac pœnis afficere; beatitatis tamen gradus aut ſuppliciorum durationem per conjecturas ejusmodi determinari non poſſe. Denique eam noſtri partem, quæ ad Deum propius accedat, unice ducem nobis ac directricem eſſe debere in eligenda melioris cultus via; eam vero dubio procul fore illam, quæ perfectiones divinæ naturæ congruas, virtutesque quam maxime commendet, religionem nempe Chriſtianam, ac inter hujus quidem varias ſectas illam,

illam, quæ pariter virtutem probitatisque ſtudium præ aliis inculcet: quænam autem illa ſit, cuique proprio ſtudio inveſtigandum relinquit, cum pro ſe quisque rationem Deo reddere ſit obſtrictus. Cæterum intrinſecum illum *inſtinctum*, cum ex particula illa divinæ naturæ cognata dependeat, nullatenus cogi debere, ac proinde ei contrariari eſſe ſpeciem peccati in Spiritum Sanctum. Concludit itaque nil magis ſe ſui ac rationi adverſum eſſe, quam moleſtias creare illis, qui Chriſtianismi quidem conſortes, non tamen in omnibus cultum divinum ſpectantibus exacte nobiſcum conſentiant: cumque Angliæ ſuæ quietem ex maturiori hujus rei deliberatione dependere exiſtimet, tres ſub finem ſcripti quæſtiones proponit ſuis conterraneis expendendas, ad commendandam ipſis diverſarum religionum tolerationem tendentes.

Atque hæ ipſæ ſunt quæſtiones illæ, ad quas reſpondere voluit præſentis tractatus Autor, comprehenſis ſimul Conſiderationibus illis, quas ignoti nominis ſcriptor, Ducis exemplo ſtimulatus, ad ulteriorem in negotio hoc tolerationis perſuaſionem ediderat. Scilicet cum utrumque illud ſcriptum haud parum ad ſubruenda regni Anglicani ſtatuta, extraneas omnes religiones vetantia facere videretur, vel ideo tacendum ſibi non putavit Autor, ne leges iſtæ gubernationem Eccleſiæ ac ſtatus concernentes injuſtitiæ aut tyrannidis incuſarentur, aut nude ſolum ſanctionis primitivæ autoritati favorive præſentis regiminis inniti dicerentur, ſi nihil ad ratiocinia iſta, in ſe quidem non adeo firma, prima tamen fronte ſatis ſpecioſa regereretur. Præmittit autem, quam inconveniens ſit variarum ſectarum tolerationem uno in regno ſuadere, cum hac ratione nec idololatræ, nec Mahometani, nec ipſi athei excludendi venirent, dum ſinguli horum conſcientiæ libertatem ſibi expoſcant: & licet ad ſolos Chriſtianos aſſertio reſtringenda dicatur, tam diſſonas tamen inter hos ſectas dari, ut una alteram multo minus tolerari poſſe clamet, quam ipſiſſimam paganorum ſuperſtitionem: nec adeo determinari poſſe, quænam altera tolerabilior ſit, cum & hic *pereant permutua vulnera fratres*. Quam periculoſa etiam ſit ea doctrina, monſtrat exemplo diverſarum ſectarum, v. g. Quakerorum, itemque polygamiæ patronorum, quarum principia non poſſint non quietem bene ordinati regiminis convellere, ſi ſingulis conſcientiæ libertas indulgenda dicatur.

Ordine hinc adgreditur quæſtiones a Duce Bukingamiæ ad ex-„pendendum propoſitas, quarum *prima* hæc eſt: Num quid dari „queat magis directe oppoſitum doctrinæ ac praxi Salvatoris, quam „ulla ratione in negotio religionis homini vim inferre, & conſequen-„ter, numne hoc facientes juſte pro Antichriſtianis ſint reputandi? „*Secunda:* An quid magis inhumanum, barbarum aut ridiculum „eſſe queat, quam judicium hominis aliter, ac per ſanam rationem, „convincere velle? *Tertia:* Numne praxis talismodi ſemper ruinam „ac deſtructionem regionibus, ubi recepta, attulerit, ſive Monarchiæ „fuerint, ſive liberæ Reſpubl. & annon experientia docuerit, praxin „contrariam utrisque proficuam extitiſſe?

Tametſi vero longum nimis foret, omnia illa argumenta, quibus Noſter contra propoſitiones iſtas utitur, ſigillatim adducere; potiora tamen eorum capita paucis indicare haud gravabimur. Ad *primam* ergo illam quæſtionem reſpondet, multa quidem dari, quæ doctrinæ ac praxi Salvatoris magis adverſentur; puta crimina pleraque, utpote per expreſſum in ſcripturis interdicta, cum e diverſo nullibi diſertis verbis compulſio talis prohibita legatur. Cæterum Chriſti exemplum, externam nemini vim inferentis, cum regnum ejus non eſſet de hoc mundo, non obſtare quo minus magiſtratus ex officii ratione ad coercendos aut ejiciendos perverſos vim adhibere queat. Proteſtatur vero, ſe hac ratione portam Inquiſitioni apertam nolle, quin potius certo ſtatuere, ne peſſimam quidem hæreſin ultimo ſupplicio juſte puniri poſſe. Quod vero illi pro Antichriſtianis habendi dicantur, qui ullam in fidei cauſa coactionem admittant, id vel maxime ad eos quadrare, in quorum favorem Toleratio tam ſpecioſe defendatur: notum enim eſſe, quid Romano-Catholici hac in parte ſentiant: & quam duras leges ſecta Independentium in Nova Anglia, ubi ſcilicet primariam fixere ſedem, hac in re receperit, ex adductis variis eorum ſtatutis confirmat, gravem mulctam & quandoque mortem irrogantibus iis, qui ab unitate religionis ibi ſtabilitæ deflectere audeant; dum v. g. hæreſis banno aut morte plecti jubetur; comprehenſis etiam ſub hoc nomine variis punctis, multæ adhuc diſceptationi obnoxiis. Muggleroni aut Rævii ſcripta legens 10 libris mulctatur: Quakero ibi hoſpitium præbens 40 Shillingis mulctatur; Quakerus vero ipſe bannitur, revertens fuſtigatur, inuſto etiam ſtigmate, denuo rediens morte mulctatur. Ad *ſecundam* quæſtionem regerit Autor, externam compulſionem

nem ac leges pœnales non eo tendere, ut convincant homines perversos aut præfractos, per viam quandam demonstrationis, sed saltem, ut obstructiones amoveant, quæ alioqui aditum ad fanam eorum rationem occluderent: in his enim non tam convictione judicii, quam correctione mentis ac morum opus esse, perinde ac in pueris petulantibus, ubi Orbilii *ferula* plerumque plus, quam prolixi & graves discursus habeat ponderis: obstinatos nempe sic afflictos ad conversionem sensim disponi ac ad pensitandam maturius illam religionem, quam alias proterve, utut nunquam cognitam, sprevissent. Ad quæstionis *tertiæ* prius membrum respondet per instantias contrarias regnorum Daniæ, Sueciæ, Angliæ item sub Elisabethæ regimine, ubi appareat religionis unitatem regni felicitati nec quidquam aut nocere aut nocuisse: Judæorum quoque pristinam rempublicam allegat hoc nomine, cujus nempe prosperitas hoc ipso medio, sub regibus etiam ac cessante sensim Theocratia, quam maxime promota fuerit. Quod vero unum alterumve regnum, Catholicæ religioni addictum, hoc ex capite detrimentum sensisse perhibeatur, id non adeo imputandum esse exclusioni diversarum religionum, quam judicio summi Numinis, resistentiam nimis crudeliter veritati factam sic punientis. Quoad alterum quæstionis membrum præmonet, haut facile exempla ejus rei supperere, cum vix ullibi promiscua religionum ac indistincta toleratio stabilita reperiatur: cæterum quam tristes ea effectus habere soleat, satis in Angliæ regno apparuisse temporibus usurpati regiminis, seu Interregni, ubi omnibus sectis porta fuerat aperta. Ad instantiam a fœderato Belgio petitam fusius respondet; monstrans, quomodo toleratio ibi non tam arbitrii, quam necessitatis fuerit sub initium stabilitæ illius Reipublicæ, cum primitus ex variarum religionum hominibus, quæ pro ea in bellis pugnaverant, coaluisset: quod vero indistincta sectis licentia ibi postmodum indulta non fuerit, evincit exemplo Socinianorum & Arminianorum, satis graviter istis in regionibus aliquando afflictorum. Præterea monet, non tam grave inde Belgio, quam quidem Angliæ periculum impendere, ob diversam reipublicæ, judiciorum ac regiminis formam, naturalis quoque temperamenti seu genii discrepantiam. Multum tamen ibi quoque discriminis ex variarum sectarum receptione statui observari, cum semper metuendum sit, ne tales sectarii ingruente domestico tumultu aut externa irruptione hostium

ſtium factioni ſtudeant. Denique poſtquam ita ad quæſtiones reſpondit Autor, rationem monſtrat, quomodo plerumque illi, in quorum gratiam leges regni, tolerationi adverſantes, & conformitatem fidei ſaltem in externo cultu expoſcentes, maxime impugnari ſoleant, puta Papiſtæ, Presbyteriani, Independentes, Anabaptiſtæ, Quakeri conformare ſe legibus iſtis valeant, etiam ex propriis cujusvis harum ſectarum principiis, & quomodo vi horum neutiquam opus habeant, ut ſua ſingulis conventicula concedantur, cum absque ulla conſcientiæ coactione illis carere valeant. Cæterum ſingulis illis quæſtionibus Auctor interſerit Conſiderationes, quas ab ignoto autore adjectas ſupra diximus, quæque decem in univerſum ſunt, iisque una opera reſpondet, oſtendens, quomodo rationes non concludentes, ſimilia incongrua, loca denique Scripturæ parum aut nihil ad rem facientia pro ſtabiliendo ſuo aſſerto iſte paſſim adhibuerit.

MARCELLI MALPIGHII, PHILOSOphi & Medici Bononienſis, e Regia Societate, Opera Qmnia, Figuris elegantiſſimis in æs inciſis illuſtrata, Tomis duobus comprehenſa.

Londini, apud Rob. Scott & Georg. Wells. anno 1686, in fol.

INduſtrios inter rerum naturalium ſcrutatores, quibus ævum hoc ipſum præ aliis coruſcat, ceu primæ magnitudinis ſtellam ingenioſiſſimum enitere *Malpighium*. Opuſcula politiſſima temporibus diverſis, diverſisque in locis hactenus in lucem ab Ipſo emiſſa ſatis deprædicant; utpote quæ tanto avidius ſemper ab indefeſſis naturæ cultoribus arrepta fuere, quanto certius conſtitit, nec quicquam ibi, quod non ex abſtruſiſſimis adeoque intimis Naturæ receſſibus ſingulari prorſus ac felici Viri prælaudati dexteritate erutum ſit atque detectum, iri deprehenſum. Quamobrem in proclivi nobis erit augurari, Volumen præſens quo univerſa Autoris celebratiſſimi opuſcula junctim in duos tomos diſtributa, nitidisque perquam literis exſcripta exhibentur, omnibus Malpighianum nomen venerantibus fore acceptiſſimum. Complectitur Tomus primus cum primam Plantarum Anatomes partem, prout Londini anno 1675, repetitis de ovo incubato obſervationibus, ac epi-

Digitized by Google

ac epiſtolis quibusdam circa idem argumentum, Oldenburgium inter ac Malpighium reciprocatis, aucta prodiit: tum literas binas (vel ſi mavis, epiſtolam unam) ad *Jacobum Sponium* anno 1681 exaratas, ac ungularum & glandularum non minus texturam, quam ſtructuram uteri exponentes, primum in Transactionibus Philoſophicis Anglicanis anno 1684, num 156 & 160; hinc in Bibliotheca quoque Anatomica Genevæ A. 1685. impreſſa evulgatas. Altero vero tomo ſecunda Plantarum Anatomiæ pars anno 1680 itidem Londini edita, neq; non Diſſertationes Epiſtolicæ varii argumenti, v. g. de bombyce, de formatione pulli in ovo, de cerebro, de lingua, de externo tactus organo, de omento pinguedine ac ductibus adipoſis, de viſcerum ſtructura, de polypo denique cordis atque pulmonibus, typis haud unius loci antehac exſcriptæ, comprehenduntur, quibus operoſius tamen hic recenſendis, cum eruditorum vix ullum lateant, non eſt cur noſtram addicere velimus operam; unice tantummodo dolentes, a Bibliopola vel quocunque alio, qui operum edendorum geſſit curam, additionem figurarum ad cerebrum, linguam & pulmones ſpectantium, item Epiſtolæ ad Oldenburgium quondam de reticulari pulmonum atque lienis muſculo conſcriptæ, & Transactionibus Philoſophicis Anglicanis anno 1671, num. 71 inſertæ, in eo ad minimum exemplari, ad noſtras quod pervenit manus, fuiſſe neglectam.

TRAITE DE L' ACTION DE L' ORAteur, ou de la Prononciation & du Geſte. Tres-neceſſaire &c, Par Mr. CONRART &c.

Tractatus de Actione Oratoris, ſive de Pronunciatione & Geſtu, perquam neceſſarius omnibus, quibus publice habendus ſermo eſt.

Autore Dn. CONRARTO.

Ad Exemplar Pariſ. MDCLXXXVI. in 12.

QUod a Marco quodam Regulo publice olim exprobratum ſibi Secundus meminit Plinius, *ſeculi ſui eloquentia ſe non eſſe contentum*, id verendum ne in Nobiliſſimum *Conrartum* jactaturi ſint, qui elo-

quentiæ artem, aut ejus saltem, quam vocant, theoriam eo fastigii, seculo nostro adspirasse putant, ut quo progrediatur, non habeat. Istud vero quemadmodum sibi laudi probrum duxit Plinius; ita nec sua defraudandus laude doctissimus Autor, qui non ingeniosam magis, quam utilem in formanda Orationis voce ac gestu operam posuit. Quæ etsi postrema vulgo Rhetoricæ pars numeretur; Demosthenis tamen judicio, priorum trium vim omnem atque gratiam aut continet aut supergreditur. Ac sane hodie, ut quisque λαμπροφωνότατος, aut saltem μεγαλοφωνότατος, præsertim si manus, quas Cicero loquaces, Gellius argutas vocat, aptare rebus noverit; ita vel doctissimo Oratori ipse cetera indoctior multo, dubiam facit palmam aut præripit. Quam in rem plura veteris ac recentis ævi exempla Autor primo inseruit capiti. Ubi expositâ Actionis dignitate omnibus peræque necessaria, Cap. secundo illis cum D. Chrysostomo dicam scribit, qui ab Homiliis sacris cultum ejus exquisitiorem abesse volunt: allegato pro sententia sua Apostolorum etiam exemplo, quos eodem usos, triplici hoc (elegantiori quidem forte, quam firmiori) probat argumento. (1) quod Jacobus & Johannes a Christo vocentur filii tonitrui: (2) quod Apostolus in Actis testetur, se cum lacrymis suos exhortatum: (3) quod una cum reliquis artibus hanc quoque Divino munere ipsos accepisse verisimile sit. Hinc ipsa Artis præcepta 12 omnino Capitibus subjungit, accersitis undecunque vocis formandæ, corrigendæ, flectendæque subsidiis generalibus, haud passim obviis: detectis etiam rejectisq; vitiis adversantibus, inter alia (c. 6.) salse ridet, quod in aliquo e suis Concionatore observavit, qui præcipua sermonis sacri capita tussi distincturus, ne qua oblivisceretur istius elegantiæ, singulis intervallis, in autographo, typis post obitum ejus expresso, adscripserat voculas tussientium sono respondentes: hem, hem, hem! Inde ad medentia his aliisve specialia magis Autor descendit subsidia, quæ vel rei sive materiæ tractandæ (cap. 6.) vel adfectuum (c. 8.) vel certæ parti orationis (c. 9.) vel figuræ (c. 10.) vel periodi denique ac singulæ in ea vocis (c. 11.) ratio suggerere ac flagitare possit. Gestuum denique decus omne sequenti gemino c. 12. & 13. persecutus, de usu genuino præceptorum suorum postremo c. 14. disserit. Qui etsi amplior laud dubie civibus suis futurus est, quorum indolem, mores ac institutum passim sequitur; non contemnendus tamen & nostris superfore, si, qui Gallicè nesciunt, Latine redditum acciperent libellum.

CON-

CONCORDIA TRA LA FATICA e la Quiete nell' Orazione &c. da Paolo Segneri. i. e.

Concordia laboris & quietis in oratione, a Paulo Segnerio, ex Soc. Jesu, in responso ad Religiosum quendam descripta.

Bononiæ, apud J. Recaldinum, 1681. in 12.

QUid in hoc libello, quo nuper admodum potiti sumus, per *orationem*, ejusque *laborem & quietem*, inteligatur, ex *Mysticorum*, quos vocant, Theologorum, nomenclatura discitur. De *oratione* autem loquentes, non tam precum vocalium formulas & recitationem, quam *actum mentis de Deo cogitantis, & ab eo aliquid desiderantis, aut eum contemplantis* intelligunt, ideoque in duas partes cultum hunc Dei distinguunt, nempe in *Meditationem & Contemplationem*. Posteriorem pro perfectissimo Christiani & religiosi hominis opere habent; simul tamen rarissimam & pro singulari Dei dono æstimandam esse agnoscunt. Quanquam vero neminem, qui Christianam religionem profitetur, latere possit & debeat, preces omnes non nisi elevata in Deum mente, digne & pie fieri posse, adeoque verborum strepitum & copiam, distractis ad alia cogitationibus, non solum nihil proficere, sed & ob abusum rei sanctissimæ, & ob irreverentiam erga Divini Numinis omniscientiam & omnipræsentiam, vitiosam esse, ut proinde ad pias preces necessario requiratur attentio, sive, ut dici solet, *devotio*: majus tamen & sublimius aliquid sub *orationis mentalis* titulo, ejusque primario apotelesmate, i.e. in *contemplatione* invenisse sibi visi sunt, a multis seculis, sive Patres quidam, quos vocamus, Ecclesiæ, Gnosticorum impiæ jactationi veram & salutarem γνῶσιν opposituri, sive Anachoretæ & Monachi, ex quibus, qui labore manuum vacabant, omne otium suum in studio isto vel meditandi, vel contemplandi transigebant. Et primus quidem, qui vel rem ipsam, vel artem & disciplinam tradidit, *Dionysius* quidam celebratur, quem olim crediderunt Athenienſem illum senatorem sive Areopagitam esse, qui ex D. Pauli Concione Act. XVII. 34. ad Christi fidem pervenit. Secuti sunt post-

modum ejus methodum alii, fuitque quædam inter Theologos ſuperiorum ſeculorum æmulatio, ut alii dogmatum ſubtilitatem, alii meditationis & contemplationis ſanctitatem ſectarentur; illi *Scholaſticorum*, hi *Myſticorum* cognomine inſigniti. Verum poſt Reformationem religionis, ante annos hos centum & ſeptuaginta, quemadmodum de aliis multis circa fidem & cultum capitibus, ita & de Theologia illa Myſtica, in ſententiarum itum eſt divergia, & in Eccleſiis, quas vocarunt, Proteſtantium commendata illa tantopere, & in artem quandam redacta a religioſis & monachis contemplatio, ſuſpecta haberi cœpit: ſive quod deprehenderent Reformatores, falſo antiquitatis titulo illam niti, & *Dionyſium* iſtum non Areopagitam, ſed alium longe juniorem Apoſtolicis temporibus eſſe; ſive quod illuſioni gloriationem de abſtracto mentis cum Deo commercio periculoſiſſime expoſitam eſſe crederent; ſive denique, quod ſingularis prærogativæ & meriti in alios Chriſtianos redundantis affectatione, ab ordine monaſtico excogitatam arbitrarentur. E contrario, qui veteribus inſtitutis ſub autoritate Romanæ Hierarchiæ inſtiterunt, tanto magis niti voluerunt, ut myſticum illud, quod vocabant, exercitium meditationis & contemplationis, magis magisque excolerent: eamq; operam non viri tantum magno numero, ut ex libris conſtat, impenderunt, ſed eorum induſtriam aut ſanctimoniam fœminæ etiam æmulatæ ſunt, inter quas maximum nomen & ſanctitatis characterem, decreto Pontificio, ſuperiori ſeculo adepta eſt *Tereſia*, ordinis *Carmelitici*, qui dicitur, reformatrix. Fuerunt & ex Proteſtantium partium Theologis, qui ex Myſticorum libris ſeligenda & imitanda eſſe exiſtimarunt, abſque ſuperſtitionis & illuſionis periculo, non pauca, & Lutherum præviſſe ſibi hactenus indicarunt, qui aliquot Myſticorum libros, cum Scholaſticorum aridirate ſcilicet comparatos, pietatis nomine elogiis ſuis dignatus eſt, inter quos fuit, ut notum eſt, *Taulerus*, & Autor libelli, qui *Theologiæ Germanicæ* nomen præfert. Alii ultra limites ſobriæ Theologiæ evagati, in Enthuſiaſtarum errorem lapſi ſunt, ut in Miſnia noſtra *Valentinus Weigelius*, nonnulique alii recentiores, quos hic percenſere non eſt opus. Egregiam de origine *Myſticæ* Theologiæ, ejusque uſu & abuſu informationem, ex noſtratibus præſtitit Vir Clariſſimus, noſtræque Academiæ, dum viveret, decus ſingulare, *Jacobus Thomaſius*, edito anno 1665. *Schediaſmate hiſtorico, de Philoſophia Gentili, Gnoſticorum* ha-

hæresi, & *Theologia mystica*, libello profecto aureolo, dignoque qui recusus in plurium manibus versetur. Multum etiam lucis afferent, quæ *libro* de *Christianismo*, Germanice edito, & in Actis nostris anno 1685, p. 343 commendato tradidit, gravissimis non in literas minus, quam Rempublicam meritis illustris Dn. *Seckendorfius* lib. III. c. VIII. §. 7. & in Additionibus. Exculta vero, ut dicere cœpimus, in Ecclesia Romana ex instituto suo magis magisque, (ut ex librorum, variis linguis, præsertim in Gallia editorum copia judicare licet) Mystica illa, sive contemplativa vel doctrina vel praxis, annis proxime præteritis dissensum peperit, de quo ex diurnis vel hebdomaticis rerum novellarum relationibus aliquid inaudivimus, indicato quodam D. *Michaele de Molinos*, qui ob errores in hac ipsa mystica Theologia censuram Pontificiam incurrerit. Sed nonnisi paucos antemenses Molinæi vel Molinosii illius liber nobis allatus est, Italica lingua, (quanquam Hispanica prius scriptus esse perhibetur) sub titulo, *Guida Spirituale*, sive *Manuductio animæ solutæ vel extricatæ per viam interiorem, ad inquirendam contemplationis perfectionem, divitemque internæ pacis thesaurum.* Nacti autem sumus duas editiones, quarum prior Romæ prodiit anno 1681, quæ quarta dicitur, & a typographo *Michaele Hercule*, Cardinali *Carpegnio* dedicata est; altera Venetiis anno 1685 recusa. Prolixæ & honorificæ commendationes libro in Romana inprimis editione præfixæ sunt; *Martini* nempe *Ibannez*, Archiepiscopi Rhegii Calabriæ; *Francisci Mariæ de Bononia*, Generalis Ordinis S. Francisci; *Dominici a S. Trinitate*, Generalis olim Carmelitarum; *Martini de Esparza* e Soc. Jesu, Theologi in Congregatione Romana rituum & inquisitionis; *Francisci Gerez*, Capucceini, ordinis sui Definitoris Generalis, omnes etiam Majo & Junio anno 1675 datæ: tum *Jacobi* Archiepiscopi Panormitani in Sicilia mense Jun. 1681. Accessere etiam approbationes ordinariæ Magistri Palatii, ejusque Vices gerentis, & præfatio a quodam *Carmelitarum*, ut videtur, *Provinciali*, *Johanne de S. Maria*. Hæc præsidia tamen omnia (ut intelleximus) a censura tutum non præstiterunt Autorem.

Oppositus autem huic Molinæi libro est, quem referendum hic suscepimus, tractatus *Pauli Segneri*, eadem lingua facunde & subtiliter scriptus; præmissa itidem concessione Generalis Jesuitarum Præpositi

ſiti *Joh. Pauli Olivæ*, & Vicarii Archiepiſcopi Bononienſis. Controverſiæ cardo in hoc vertitur, quænam ex duabus, quas *directores conſcientiarum, & Patres confeſſionarii* commendare ſolent, methodis viæ Spiritualis, *meditatione* nempe & *contemplatione*, alteri præferenda ſit. De hoc diſputari in utramvis partem licuiſſe, non erat forte quod dubitaretur; ſed Molinæus iſte ita defendiſſe viſus eſt *contemplationem*, ut *meditationi* plus juſto detraheret, talibusque vel rationibus vel phraſibus uteretur, quibus non tantum ab adverſario hoc refutari, ſed & Romæ condemnari tandem, ut fertur, meruerit. Ignotum tamen nobis eſt, an illi ob hunc ſolum, quem indicavimus, libellum (cui & alius de *quotidianæ communionis utilitate* adjectus eſt,) an ob alia vel ſcripta, vel facta cenſura incubuerit. Annotabimus interim aliqua, quæ in Molinæi doctrina Segnerius rejicit.

Conveniunt ſic ſatis in definitione & diſtinctione meditationis, & contemplationis. Molinæus in allegati libelli præfatione *Meditationem* eſſe ait, *cum intellectus myſteria fidei attente conſiderat, ut veritatem eorum agnoſcat, ideoque de ſingulis eorum partibus diſſerit, ad movendos voluntatis affectus. Contemplationem* autem vocat, *quando anima veritatem, ſive per habitum ex diſcurſu acquiſitum, ſive per divinum lumen cognovit, oculosque fixos in ea tenet, illamque jam ſincere in quiete & ſilentio intuetur, ita ut amplius ei opus non ſit conſideratione, diſcurſu aut alia probatione, qua voluntatem ad amorem convincat, ſed veritatem admiratur, & in ea pendet.* Hæc, ait, eſt *oratio fidei, oratio quietis, recollectio interior, ſive contemplatio.* Deinde differentiam inter *acquiſitam* & *infuſam* operoſius explicat, & hanc verbis Teresiæ deſcribit, effectumque ejus ex Hugone Cardinale notat eſſe *ſubjectionem voluntatis noſtræ ſub voluntatem divinam*, ſive *pacem & quietem voluntatis noſtræ, ejusque conformitatem cum divina.* Segnerius hæc fere tranſiens, reprehendit procœmium Molinæi, in quo illos tantum contradicturos, damnaturosque eſſe doctrinam ſuam pronuntiat, qui eam aut non intelligant, aut non ſint experti. *Sic aſylum ſibi ſemper*, ait, *apertum tenent, in quod rationibus victi, ſeſe recipiant:* quæ annotatio adverſus alios quoque, myſteria, neſcio quæ nobis obtrudentes, & eodem gladio ancipiti commenta ſua defendentes, uſui eſſe poteſt. Monſtrat inde ab initio Autor extrema, ſive abuſus, tam meditationis, quam contemplationis. Et in illa quidem

per

per defectum aberrare eos, & minus juste facere ostendit, qui finem in ipsa meditatione quærunt, nec per eam tandem ad quietem, sive fruitionem Dei, qualis in hac vita possibilis est, ascendunt. In altero extremo per excessum peccari ab iis, qui transilire quasi gradus meditationis velint, & statim cum Mose in apicem montis, in caliginem in qua est Deus, i. e. in contemplationem penetrare. Et quoniam hanc methodum extollit commendatque Molinæus, Dionysii illius mystici dicto quodam innitens, alio sensu hunc explicat Segnerius cap. 2. mediam vero ipse viam cap. 3. indicat: nempe, si Deus meditanti eus quietem illam in contemplatione concedit, ut illa dilato meditandi labore utantur: si non concedat, ad laborem illum redeant; ariditatem itaque & inertiam tolerent quidem, sed non foveant, aut magni faciant, ut docet Molinæus, semper quasi per saltum & neglectis mediis lectionis, meditationis, & precum, soli contemplationi inhærere suadens. Præcipua inde argumenta istius persequitur Segnerius, & quia ille ex regula Apostolica, *manendum cuiq; esse in vocatione sua*, ratiocinatus, *contemplantem* negat *ad meditationem debere redire, quia a statu in statum* non est transeundum; ostendit hic, non fieri talem transitionem, sed tantum *ab actu in actum*. Improbat igitur effatum Molinæi: *quod qui ad contemplationem vocatus est, sive acquisitam, sive infusam, demittere se denuo non debeat ad meditationem, sub prætextu humilitatis: habere enim mille humiliandi se occasiones, etsi non exeat ex statu suo, licet aridissimam & desolatissimam eam esse deprehendat.* Improbat etiam regulas ab illo propositas, per quas ad contemplationis apicem pervenii possit; quia quæ ex mera gratia Dei conceduntur, legibus ejusmodi constringi non possunt. Hæc fere *parte prima* habentur. *Parte secunda* refutat Molinæi dogma quod Deus tantum in *abstractissimo conceptu* objectum sit contemplationis præteritis nempe attributis ejus essentialibus, negatque *Thomam Aquinatem* ita sentire; minime vero omnium excludi debere Christi humanam naturam: sic enim renovari hæreticorum quorundam errorem, quem refert ex *Alvaro Pelagio* de planctu Eccles lib 2. c. 52. his verbis: *Asserebant quod esset imperfectionis eis dem, si a puritate & altitudine suæ contemplationis tantum descenderent, quod circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent* Impugnat etiam ob impossibilitatem aliasque rationes aliam Molinæi legem, quod *contemplantes deponere necessario aut sopire sal-*

tem

tem debeant, omnes imagines, omnes intelligentias, omnes affectus, negatque Thomam ita ſenſiſſe. Speciatim inventum noviter vocabulum *Intuitus fixi* (*guardo fiſſo*) repudiat & incantationi cuidam æquiparat, Bernardum citans, qui contemplationem definit *elevationem mentis in Deum ſuſpenſæ*, nempe per ſingularem Dei gratiam, non *ſeipſam ſuſpendentis*. Reprobat etiam inventum iſtud, ob abſurdum quod continere dicit, quaſi in actu contemplationis homo nihil amplius agere debeat, ſed ſolum agentem Deum pati; cum tamen gratiæ teneatur cooperari, neque ſuperbiæ attribuenda ſit illa cooperatio, ſed obedientiæ. *Tereſiæ* phraſes & dogma, etſi fœminæ, doctoribus his novis præfert, monetque quam ſubjecta ſit illuſioni tanta de *figendo intuitu noſtro* præſumtio, quamque convenientior omnium facultatum noſtrarum obſequioſa applicatio. *Ita fiet*, ait, *ut quod non aſſequitur imaginatio, aſſequatur intellectus, & denique ſuavis affectus amoris*. Subjungit Thomæ ſententiam, qui ſcripſit: *motus corporales exteriores opponuntur quieti contemplationis &c. ſed motus intelligibilium operationum ad ipſam quietem contemplationis pertinent*. Vanitatis itaque accuſat, & pro ecſtaticis habet excelſa vocabula, *denudationis voluntariæ actuum noſtrorum, divulſionis, expropriationis, exſpoliationis, evacuationis*, regulamque Thomæ laudat, qui inſipientiam & tentationem Dei vocat, *expectare ſubſidia, in quibus ſe aliquis poſſit per propriam actionem juvare, cum bonitas divina ſit, ut non omnia immediate faciat, ſed alia moveat ad proprias actiones*. C. 7. cavere jubet eos, qui imaginationis actum a contemplatione removere volunt, ne in Eccleſiæ inſtitutum impingant, ſacrarum imaginum uſu humanæ devotioni ſuccurrere intendentis. Cap. 8. & 9. concurſum intellectus & voluntatis ad contemplationem defendit, & autoritate & exemplo ſanctorum. Moderatur poſtea c. 10. rigorem, quo ſtatuitur, ad perfectionem Chriſtianam, & ad finem orationi propoſitum perveniri non poſſe, niſi per contemplationem: addit vitæ activæ elogium, dubiumq; eſſe fatetur, hæcne an illa majora ſanctitatis exempla in Eccleſia dederit; denique perfectius cum *Thoma* mixtum vitæ utriusque genus eſſe pronunciat, dictum Chriſti de Maria & Martha eo trahens, adſcripto loco ex *Cajetani* Commentario in Thom. II. 2. q. 181. a. 1. & 2. *non dixit Dominus de Maria, quod optimum ſibi elegit, ſed quod optimam partem; melior enim eſt pars contemplativa, quam activa: ſed utra-*

utraque parte melius eſt totum, i. e. ea vita, quæ & activa eſt, & contemplativa. Meditationem porro ab exemplo Sanctorum (quos vocant) *Philippi Nerii*, & *Caroli Borromæi*, commendans, calamum ſtringit c. 11. in adverſarii dicta duriora, v. g. cum ſcripſit, quod *vulgus Chriſtianorum non audeat ad puritatem illam fidei contemplativam aſſurgere, & quod Theologi jugum tot orationum vocalium, meditationum, oblationum ſui ipſius, ad nauſeam usque, Chriſtianis impoſuerint.* Maxime vero c. 12 invehitur in audaciam ſcribentis: *quid opus eſt continuo paſci nos myſteriis, miraculis, verbis Jeſu Chriſti? alimenta quidem illa ſunt animarum, ſed non vitæ.* Opponit Chriſti dictum: *verba mea ſunt ſpiritus & vitæ.* Joh. VI. 6. Perſequitur & alia, quæ in eundem ſenſum, & adverſus *importunas*, ut locutus eſt, *inciviles atque inutiles oblationes per preces quotidianas* Molinæus effudit, quaſi *præſenti & omniſcio Deo ea omnia fruſtra & inepte ingerantur.* Adſcribit locum Auguſtini: *Ideo per intervalla horarum & temporum verbis rogare nos Deum, ut illis rerum ſignis nos ipſos admoneamus &c.* Modum etiam ex Thoma commendat, docente: *tantum durare debere orationem, quantum utile ſit ad excitandum interioris deſiderii fervorem; cum vero hanc menſuram excedit, ita ut ſine tædio durare non poſſit, non eſſe ulterius protendendam.* Colloquia etiam orantis & meditantis cum Deo irriſerat improbaveratque Molinæus, quaſi impudentia & audacia, & ad convincendum Deum tendentia. Refutat hoc c. 14. *Parte* demum *tertia* ad quæſitum ab amico propius accedit, *utrum* nempe *patres ſpirituales, animas ſibi concreditas rectius ad meditationem, an ad contemplationem deducant?* Summa reſponſi eſt, *neminem ad contemplationem infuſam poſſe aut debere duci, quia ſit purum donum Dei*, quo ſecundum illud Cantic. II. 4. *Rex introducit ſponſam in cellaria ſua.* Ad meditationem vero, ut & deniq; ad contemplationem acquiſitam, quæ perfectio veluti eſt meditationis, ſecure & per gradus admoveri poſſe filios ſpirituales. Docet etiam, quomodo tractandi veniant, qui infuſa jam potiti ſint: ita ſcilicet, ut ab oratione non abſtrahantur, nec in elationem mentis incidant. Quam rarum ſit hoc donum, adducto loco *Bernardi Serm. 23. in Cant.* probat, & contraria jactantes ſuperbiæ & falſæ perſuaſionis inſimulat, cum præpoſtere & præcipitanter metam petant, neglecto quod percurrendum eſt ſtadio. Servandas poſtea cap. 2. eſſe tradit regulas a monaſticæ vitæ auctoribus præſcriptas, intra libertatis ſpiritualis modum, de meditatione in

certa capita distinguenda, & refellit objecta a Molinæo. Cap. 3. refutat, quod meditatio tantum dicatur *tyronum opus*, quodque sit *via exterior, per sensus; non interior, per contemplationem*. Rejicit autem hanc distinctionem ut novam & periculosam; statuitque meditationem quoque ad viam internam pertinere, allegans architectam meditationis & contemplationis Teresiam, quæ per similitudinem *castelli interioris* cor hominis meditantis descripsit. Monstrat etiam, quid sensus, externi licet, quos acerbi illi contemplationis magistri excluso velint, conferant ad meditationem. Propugnat cultum externum, & inter Calvini hæreses refert, autore Maldonato, si dicatur, dictum Christi, de adorando Deo *in spiritu & veritate*, intelligi debere de *adoratione per solam fidem*: laudat Thomæ sententiam, qui Dominum loqui tradit *de eo, quod est principale in cultu divino, & per se intentum*, i. e. non excluso externo ritu: suspectam itaque habet formulam novorum mysticorum, qui *puram fidem* ad orationem & cultum adhibendam semper crepent, si ab illa separari posse aut debere putent alios virtutum spiritualium actus. *Caput V.* & ultimum occupatur in demonstratione utilitatis, quæ per externum cultum ad internum paratur, sive, *quid sensibilia conducant ad spiritualia*. Exemplum adfert de pœnitentia & disciplina Ascetica, item de imaginum usu. Concedit in sensibilibus non consistere veram devotionem, facere tamen illa ad eam promovendam: damnandum esse, qui in sensibilibus hæret, laudandum qui iis recte utitur. Negat itaque veram esse Thesin, *omnia sensibilia removenda esse ab eo, qui in via interiori ambulare cœperit*. Opponit Ecclesiæ, omniumque conciliorum, canonum & doctorum autoritatem. Additur succincta & accurata recapitulatio libri, cum professione humilis obsequii, quod censuræ sanctæ Ecclesiæ Autor defert.

EPISTOLA JOH. BROVVN, CHIRURGI Nosocomii D. Thomæ in Southvvark, ad unum e Secretariis Societatis Regiæ, de Hepate quodam manifesto & ad oculum glanduloso; scripta Londini, d. 15. Dec. 1685.

Ex Transact. Philos. Angl. M. Decemb. 1685, n. 178. p. 1266.

Figu-

FIguram hic tibi transmitto hepatis viri cujusdam, qui ex hydrope in nosocomio nostro occubuit, delineatam accurato studio *Dn. Faithornii*: quam cum ob curiositatem, dignam judicarem, quæ in Societatis Regiæ veniret notitiam, tibi eapropter communicatam volui. Homo fuit ætatis annorum 25 circiter, militia hoc in oppido functus inter chiliades Regias: morbum contraxerat ex multo aquæ potu, cum officii necessitas ipsum divagari haud sineret; ex frigore quoque male affectus, dum noctu excubias agendas habuerat. Fuit per aliquod tempus sub manu nostrorum Medicorum, ex quorum cura etiam tumores ipsius quandoque remiserant; veruntamen postea observatum est, methodum in aliis cum fructu adhibitam, hic quidem haud similem habere successum, tumoribus penes eum ut antea revertentibus, adeo [illegible] fere consilii superesset, quam ut paracenthesis fieret. Quam operationem etsi valde periculosam fore judicaremus, eum ob anni tempestatem, tum quod ægrotus perquam emaciatus esset: tamen ut eandem institueremus, ipse nos sæpissime & maximo studio sollicitabat, dum ob nimiam inflationem ne in lecto quidem jacere absque molestia posset. Regulam itaque Hippocratis secuti, quæ vult in casu ancipiti præstare remedium anceps, quam nullum; satius duximus curam tentare, quæ nude saltem possibilis esset, quam ipsum certæ mortis expectationi relinquere. Consensu itaque ac directione Medicorum adhibitis, paracenthesis a me facta est die 14. Novembris nuper elapsi, cujus ope ab ægroto eduximus tres circiter sextarios seu pintas liquoris salsi, ac præterea intra quatriduum proximum tantundem: ast mane diei sequentis mortem obiit; cujus occasio, uti post dissectionem apparuit, ex parte fuerat mortificatio, quæ scrotum ejus ac penem occupaverat. Cæterum operatio ipsa peracta fuerat ad mentem ac placitum medicorum atque chirurgorum, qui ei adstiterant; levaminis quoque aliquid exinde tum quidem senserat ægrotus. Aperto cadavere opinor me 24 circiter aquæ mensuras (*quarts*) extraxisse. Largam in peritonæo habebat inflammationem: reliquæ omnes ejus partes intrinsecæ non multum alteratæ apparebant, hepate excepto, quod ipsum nunc describere adgredior.

Magnitudo ejus extraordinarii nihil habebat, quin potius solito minor videbatur: verum quod notatu maxime dignum fuit, (cujusque similem casum vix unquam ab ullo autore observatum existimo) haud

parum quoque faciens ad confirmandam doctiſſimi Malpighii opinionem, hoc eſt: conſiſtebat epar in concavis, convexis ac intrinſecis ſui partibus e glandulis, quæ una cum vaſis totam ejus ſubſtantiam abſolvebant: his continebatur ichor ſubflavus, quaſi tot eſſent puſtulæ, iisque, ut arbitror, pars humoris bilioſi inſederat, tametſi alias jecur inter glandulas conſuetum ſuum ac rubicundum haberet colorem. Intra veſiculam fellis reperimus calculum mollem ac friabilem: præter hæc vero cæteroqui nihil hac in parte conſideratione dignum offendimus. Sectio hæc hepatis facta eſt coram medicis noſocomii noſtri, D. *Dawkins* ac D. *Briggs*, ut & D. *Tyſon*, aliisque qui ex curioſitate ſpectatores aderant, quos inter etiam adſtabat *Dn. Faithorn*, a quo tum figura, quam una nunc offero, delineata fuit. Ut adeo, cum hæc teſtimonio tam egregiorum judicum fulciantur, ulterius nihil addendum mihi ſit, quam quod caſus hic ab omnibus illis dignus fuerit judicatus, qui illuſtri Veſtræ Societati repræſentaretur; quod proinde ex voto ipſorum facere conatus ſum, ſperans hanc meam audaciam favorabiliter exceptum iri, &c.

Tab. I. Fig. 1.

Explicatio *Figuræ I.*

A A A. Deſcribit glandulas in parte concava minoris lobi epatis.

B B B. Deſignat glandulas in concava parte majoris lobi: quæ utut variæ eſſent magnitudinis, in genere tamen minores multo offendebantur in minori, quam quidem in majori lobo.

C C C. Delineat intrinſecam partem majoris lobi in epate, prout diſſectum fuit.

D D D D D. Sunt diverſæ maculæ nigræ, quæ inſertæ apparuerunt inter haſce glandulas, ortæ probabiliter ex vaſorum divaricationibus, diviſis dum lobus his adapertus fuerat.

E. Veſicula fellis, colorem habens ſubviridem.

F. Vena Porta præligata cum Ductu Biliario.

G. Particularis glandularum congeries ſeu faſciculus, ſitus inter hanc & Venam Cavam.

H. Vena cava.

I. Pars Ligamenti Suſpenſorii.

Non

Digitized by Google

Non exhibeo hic convexam hepatis partem, ut quæ, quantum ad glandulas modo descriptas, omnino eadem est cum concava utriusque lobi parte.

GIORNALE DE' LETTERATI DELL' anno 1686.

i. e.

Ephemerides Eruditorum, anni 1686.

Parmæ, apud Josephum Dall' Oglio & Hippolytum Rosati, 1686. in 4.

CUm *Romæ* non minus ac *Venetiis* Ephemerides Eruditorum Italicas non amplius continuari, doleret Orbis literarius, non defuerunt superiori anno Clarissimi Viri, qui *Parmæ* eas felicibus auspiciis pertexere aggressi sunt. Recensent ii, præter libros recens editos, quicquid observationum rariorum aut ipsimet habuerunt, aut in Diariis legerunt Parisiensibus, Londinensibus, Belgicis, Brixiensibus, nostris. Speciminis loco excerpere ex iis, & Latine reddita hic exhibere lubet, quæ de *Anaglypho* quodam æneo, in quo *Ælii Hadriani* vultum non obscuris indiciis sese opinantur deprehendisse, erudite commentantur. Dabit id ansam celeberrimo Antiquitatis Interpreti, regiæque in Gallia supellectilis nummariæ custodi *Rainsantio*, qui *Vitam Hadriani* ex nummis, marmoribus, aliisque id genus monumentis illustratam meditari fertur, ut sui de eo judicii copiam suo tempore Eruditis lubenter faciat.

RELATIONE DI UN BASSO RILIEVO antico nuovamente ritrovato. i. e.

Relatio de Anaglypho Antiquo recens invento.

CUm *nuper* Illustrissimus Dominus Poscoli, *extructione palatii sui inductus, urbis nostræ plateam, quam* Borgo Riolo *vulgo dicunt, quæque non procul a Via Æmilia distat, suffodiendam curaret, incidebant cæmentarii in fundamentum antiquæ structuræ, quo perrupto, e-*

geſtaque ruinarum, quas fecerant, materia, reperiebant Anaglyphum *ex ære fuſum, cujus partes ſolidæ extantiores, tertia parte craſſiores erant depreſſioribus. Referebat illud dimidiam partem anteriorem equi, cui inſidet ſignum viri togati & laureati, cujus ſinuata toga per ſiniſtrum humerum eamque, quæ ei reſpondet, equi partem deſluere cernitur. Operis antiquitatem ubi agnoviſſet, cujus modo meminimus,* Vir Nobiliſſimus, *muſæo id ſuo inſtructiſſimo intulit, & ut illis quoque ſatisfieret, qui pulcherrimo venerandæ antiquitatis ſtudio ducuntur, benigne nobis illud conceſſit, quo in* Diarium *hoc noſtrum referretur, cui ipſam figuram ari inciſam majoris lucis ergo junximus.*

Tab. I. Fig. II. *Deſtituitur equus crure dextro, jampridem defracto, quantum ex fractura loco conjicitur; nec illud uſpiam reperiri potuit. Ipſum quoque brachium, quod toga exertum manum ſupinam atque explicatam porrigit, recentem ſine dubio fracturam ſubiit, factam nempe a cementariis murum diffringentibus; unde plaga in hanc potiſſimum partem redundavit, quæ omnium facillime avelli potuit, cum leviter cætero operi affixa fuerit.*

Evidenter autem cognoſcere licet, majoris operis has eſſe reliquias, conſtantis ex variis Anaglyphis firmiter affixis fundo ligneo vel potius æneo, uti patet ex fragmento clavi hærente in reſidua cruris dextri parte, itemque ex foramine, quod in ventre equi hujus deprehenditur. Occupabat is tabulæ quadratæ latus, ad hujus extremum quippe marginem poſitus, unde poſterior equi equitisq; pars contecta quaſi concipi debebat. Hinc ſupponi poteſt, ſignum hanc habuiſſe alias, quæ illam præceſſerint, aut comitatæ ſint, aut honorifice quaſi deduxerint, quamvis difficulter determinari queat, quale Actionis genus repræſentatum fuerit.

Obſervari meretur

1. Frenum *ſeu* frontale equi, *conſtans duabus ligulis a maxillis ad os protenſis, itemque alia a medio frontis ad naſum deſcendente & vinculis ſuis cum ſupradictis ſupra oculos & circa os connexa, nequicquam tamen ſupra aures adſtricta, cui quidem ſimile non unum videre eſt in* Columna Trajani, *juxta effigiem abs* Roſſo *Romæ ari inciſam, & ſpeciatim quidem fol. 34. 66. 67. 74. 76. 83. quemadmodum alias ibidem ſpectare licet freni genus cum ligula illa media f. 83. Unde videtur concludi poſſe, apud veteres Romanos variam diverſamque freni vel frontalis formam fuiſſe.*

Digitized by Google

2. *Figura viri* togati *equo insidentis; cui simile vel versatissimis in hoc studio vix reperire licebit, sive in nummis, sive in marmoribus, ubi si quæ figura equo insidens habetur, paludamento semper, aut chlamyde aliave militari veste induta est. Hinc rarissimum est illud numisma, cujus paragrapho ultimo mentionem faciemus.*

3. Ornamentum *aliquod, quo eques tarsum pedis sandalio antiquo calceati cinxit, quod illuc collocatum videtur, ut pedem a sordibus defenderet, aut ob aliam ejusmodi causam; neque tamen adhuc observatum est ab eo, qui* de calceis antiquorum *scripsit.*

4. *Cum Veterum equi phalerati ornamentum pectorale habere soleant, quod communiter ante pectus pependit, illud hic non comparet. Supponi tamen potest, constitisse illud materia perditu faciliori, uti* habenæ, *quarum nulla apparent vestigia; exemplum tamen equi pariter pectorali destituti suppetit in* Columna Trajani, *fol. 28.*

Caterum cum actio exhibita in hoc Anaglypho (in quo tamen corona Imperatoria *Imperatoris effigiem indubie arguit) referri queat nec ad* profectionem, *neque ad* adventum, *neque ad* decursionem, (*quales scilicet actiones a togatis fuisse celebratos, non est verosimile,*) *neque ad* triumphum, *in quo triumphator semper curru vehi solebat, uti* Bulengerus, Panvinius, *caterique, qui de* Triumphis *scripserunt, ostendunt; Eruditis considerandum proponitur, numne ad* adlocutionem *referre liceat, quod suadet sinistra quædam elevatio, qualis in manu* Getæ *deprehenditur in numismate illo, quo* Adlocutio *hujus Imperatoris exprimitur. Et quanquam talis actio plerumque ex* suggestu *edi soleverit, notum tamen est, interdum eam ab Imperatore in equo peractam, prout observat* Oiselius, *occasione numi cujusdam* Hadriani, *in quo ex equo ad cohortes concionatur. Nec obstat porro, Imperatorem in ejusmodi occupationibus semper pene chlamydatum conspici. Neque enim deest exemplum* togæ *in* adlocutionibus *militaribus usitatæ, ut ex numo* Caligulæ *liquet, in quo togatus ex suggestu Legionem fulminatricem adloquitur.*

Referre quodammodo videtur vultum Hadriani, *quamvis rem certo nolimus affirmare, eorum judicio eam relinquentes, quos magis occupatos habet Antiquitatis studium. Facit tamen hoc ad revocandum in memoriam equum illius Imperatoris* Borysthenem *dictum, quo in venatione utebatur, potuitque ad alia quoque uti, quemque adeo amavit,*

vit, ut, quantum de illius morte doleret, monſtrare voluerit, dum monumentum ſtatuit, & epigramma in eum condidit; quod a Dione *L. 69. his verbis refertur:* Τὸ δὲ ἐξ τὰς θήρας ἀπὸ τῆς αὐτοῦ καὶ ὁ Βορυσθένης ὁ ἵππος, ᾧ μάλιστα θηρῶν ἠρέσκετο, σημεῖόν ἐστιν. ἀπέθανε γὰρ αὐτῷ ἐν πάρῳ καταστάσει, καὶ στήλην ἔστησε, καὶ ἐπιγράμματα ἐπέγραψεν. *Quæ ex verſione* Leunclavii *Latine ita ſonant:* Magno autem argumento eſt, eum ſtudio venandi delectatum fuiſſe, quod Boryſtheni equo, quo libenter in venationibus utebatur, mortuo monumentum ædificavit, erexitque columnam (*alii*, pilam, στήλην,) inſcripto epigrammate.

Ultra modo dicta non poſſumus non obſervare cum Ezechiele Spanhemio, *de Præſt. & uſu numiſm. Diſſ. 9. inſignia quædam* Hadriani *numiſmata, præter illud quod ex* Oiſelio *adduximus, fidem facere, Imperatorem hunc diverſos exercitus ex equo adlocutum eſſe; illud vero cumprimis, cujus ectypon affert, in quo legitur* EXERCITUS CAPPADOCICUS, *cernitur que Imperator* togatus, equoque vectus *exercitum illum* adloqui. *Id quod ſuperius dicta mirifice comprobare videtur.*

BIBLIOTHEQVE UNIVERSELLE & Hiſtorique de l' année M.DCLXXXVI. i. e.

Bibliotheca Univerſalis Hiſtorica, Anni 1686.

Amſtelodami, apud Waesbergium, Boomium & Van Someren, 1686, in 12.

NOvis Eruditorum Ephemeridibus *Parmenſibus* novas ſubnectimus *Amſtelodamenſes*, eodem anno parique inſtituto adornari cœptas. Triennium prope elapſum eſt, ex quo *Roterodami* in Hollandia evulgari cœperunt, autore Viro Clariſſimo *Petro Bælio* Hiſtoriarum & Philoſophiæ Profeſſore, EXCERPTA REIPUBLICÆ LITERARIÆ. Sic enim operis ſui titulum Gallicum: *Nouvelles de la Republique des Lettres*, Latine vertendum eſſe, ipſemet docuit in *Epiſtola ad Theod. Janſonium ab Almeloveen*, calci *Conjectanorum Joh. Deckherri de Scriptis Adeſpotis*, Amſtelod. 1686 tertium editarum, adjecta. Ne vero princeps totius Belgii emporium, *Amſtelodamum*, com-

commercio ſibi literario ab æmula dudum urbe palmam præreptam doleret, fuerunt anno ſuperiori *Viri* quidam *eruditiſſimi*, qui Amſtelodami novum genus Ephemeridum Literatorum exorſi ſunt, nomineque *BIBLIOTHECÆ UNIVERSALIS HISTORICÆ*, ab aliis in *Italia*, *Gallia*, *Anglia*, *Germania* publicari ſolitis diſtinxerunt. *Univerſalem* vocant, quod libros, quotquot comparari poterunt, & quacunque lingua recens editos complecti ea conſtituerint. *Hiſtoricam* autem, quod librorum ſummam atque argumentum, absque ullis cenſuris aut præconiis, more Hiſtoricis a partium ſtudio alienis recepto, recenſeant. Tametſi vero Bibliothecæ hujus Auctoribus non minus, quam Parmenſis Diarii conditoribus nomina ſua reticere viſum fuit, publica tamen fama ex illorum numero eſſe perhibetur Vir literatiſſimus, *Johannes Clericus*, Ebræarum literarum inter Remonſtrantes Amſtelodamenſes Profeſſor, cujus, cum *Davidis Stephanique Clericorum* opuſcula cum annotationibus, itemque *Judicia Theologorum Hollandiæ de Rich. Simonis Critica Veteris Teſtamenti* ediditſet, mentionem fecimus pag. 232. Actorum 1685, & p. 432. 440. Act. 1686: *Judiciorum* etiam adverſus Prioris Bollevillani reſponſum *Defenſionem* latius commemoraturi, quam primum *R. Simonis Replicam*, quam ſub prælo gemere, nuperæ Amicorum literæ retulerunt, videre nobis contigerit. Ut vero & hujus novi operis nonnullum Lectori Benevolo ſpecimen præbeamus, ea hic, quæ *Bibliothecæ* Tomo I. menſe Febr. num. XV. a pag. 218. ad 236. de *Coccejanorum dogmatibus* ex libro Belgico ſuperiore anno recuſo, & Coccejanæ Theologiæ Syſtema complexo, recenſentur, quæque & noſtris ex *P. Allingæ*, Cocceji ſectatore, A. 1682. p. 161, 313, & ex ejusdem adverſario, *M. Leydeckero*, A. 1683, pag. 47. excerptis lucem aliquam fœnerari poterunt, Latine verſa non dubitamus ſubjungere.

LEERE DER VVAARHEID Die na de Godzaligheid is, &c. i. e.

Doctrina Veritatis, quæ est secundum Pietatem, digesta ordine naturali conformique revelationi Scripturæ Sacræ, a G. BODAAN Ministro S. Evangelii Amstelodamensi.

Pars I. & II. in 4. Anno 1686.

Amstelodami, apud Petrum & Abrahamum Van Someren.

QUotquot exterorum de Coccejo nonnihil ejusque discipulis audiverunt, rogant sæpiùs, quænam vera sit scholæ ejus sententia? Gallica quidem lingua scriptum, quo ea exponatur, nondum videre contigit: præstare vero hoc Bibliotheca nostra poterit, quia complures harum provinciarum theologi, Cocceji vel olim auditores, vel sectatores hodie, libros Belgice de ea aut Latine perscribunt. Hinc nos methodi, qua isti theologiam explicant, quoddam edituri specimen, beati Domini Bodaani opera selegimus, eo quod, præterquam quod autor magnæ vir existimationis, ac Amstelodami verbi minister fuit, liber hic satis clarum copiosumque est theologiæ systema; tametsi morte interceptus autor, perficere opus non potuit. Speramus tamen fore, ut occasionem brevi nanciscamur ea proponendi argumenta, quæ hic quidem a Bodaano tractata non sunt.

Exposita generatim studiorum suorum ratione, specialius persequitur Autor, quomodo sibi theologiæ justam ideam comparaverit. Distinguit initio testamentum a fœdere. Testamentum ipsius sententia est *voluntas Dei libera & immutabilis, qua certis hominibus certa bona dare in hæreditatem statuit.* Fœdus *Dei cum homine contractus* est, *quo ex mera bonitate homini se devinxit ad benefaciendum summeque beatum eum reddendum, certis conditionibus; adjectis minis severissimis, si qui eas violaverint.* Hasque conditiones Scriptura legem vocat testamenti & fœderis.

Deus, ut modo ageret suis perfectionibus congruo, eum quidem creando homini inspirare animum debuit, qui posset ipsum cognoscere, eamque voluntatem, quæ amare eum valeret: attamen eundem relinquere liberum, ut rationalis hæc creatura electionis amore eum diligens, eumque finitis bonis omnibus præferens, jus haberet

peten-

petendi ſummi boni, ſibi ex fide juſtitiaque Dei contrahentis debiti. Hoc eſt, quod Scriptura vocat *legem & fœdus operum*, quo contrahentes veluti partes ſunt Deus, ſpectatus ut creator legislatorque, & homo, in quantum liber illuminatusque perfecte eſt in rebus æternam felicitatem concernentibus. Conditiones ſunt amor Dei & proximi, *Matth. XXII, 37. 39:* promiſſa, vita & beatitudo, *Rom. X, 5:* minæ, mors & maledictio, *Gal. III, 10. 12.* Aſt poſtquam in peccatum prolapſus fuiſſet homo, fœdusque adeo operum, vitam nonniſi ſervata perfecte obedientia promittens infregiſſet, æternum illud bonum rebus ſic habentibus adipiſci nullatenus potuit. Elucet vero iſta hominis ex operum lege ſalvandi ἀδυναμία ex quinque capitibus. I. jure excidit expoſcendi vitam, tanquam debitum; violatis quippe iis conditionibus, ſub quibus promiſſa fuerat. *Rom. III, 10. Gal. II, 16.* II. peccatum & concupiſcentiæ ſenſuum, cor hominis ejusque affectus, ac univerſas animæ facultates magis magisque ſuo imperio ſubjecerunt, adeoque *Rom. VII.* obnoxium reddiderunt omnibus maledictionibus quas fœdifragis Lex minatur. III. ut intelligeretur, quam longe remoti eſſent homines a perfecta juſtitia, & a ſpe ſalutis ex fœdere operum; voluit Deus, ut ii, quibus favebat præcipue, mortis ſeſe reos quotidie declararent *infinitis* ſacrificiis ac ritibus, *Col. II, 14.* IV. morte punivit omnes homines, *Rom. VIII, 10.* V. verbo: ſtatus, quo verſatur hodie genus mortalium, perfectæ cum Deo unioni adeo adverſus eſt, ut eos, quos beatos vult reddere, neceſſe habeat reſuſcitare, iisdemq; dare corpus incorruptibile, ſpirituale, cibo amplius & potu, vel ulla ſenſuum voluptate, haudquaquam indigum. Hic eſt ultimus gradus abrogationis legis operum, & quæ ſequuntur eam.

Verum enim vero etſi homo reus mortem meruerat ſubitam, quam interminatus erat Deus, ſimulac pactum frangeret, *Gen. II, 17:* maluit tamen Ens hoc ſumme bonum terminum quaſi protrahere, aperire portam pœnitentiæ, novumq; æternæ vitæ jus concedere. iſta vero mora novumque jus, novum ſimul fœdus clariſſime ſupponunt; fœdus nempe gratiæ, quod cum primo patre noſtro poſt lapſum Deus pepigit, *Gen. III, 15.* quodque ſequentibus ſeculis clarius clariusque revelavit indies. Contrahentium partes ſuſtinuere Deus, ut miſericors & ſalvandi potentiſſimus: ac homo, ut reus & ſervus peccati, nec liber amplius & innocens. Conditio fides eſt per charita-

tem operosa, vel fiducia, qua Deum credimus potentissimum esse salvandi eos, qui appropinquant ei & obediunt, *Hebr. XI.* Bona promissa sunt 1. liberatio a peccato & maledictione legis, 2. jus ad vitam æternam, 3. sanctificationis spiritus, 4. spes gloriæ, 5. salus & perfecta cum Deo post mortem resurrectionemque unio. *Joh. III, 36. 1. Joh. V, 11. 12. Rom. V, 1. 2. 16. 18.* Comminationes non credentibus factæ, mors sunt & condemnatio. *Joh. III, 18. 36.*

At enim vero Deus, ipsissima illa justitia, sontem insontem non reputat, *Exod. XX.* summisque suis perfectionibus communionem habere cum maligno & peccatore prohibetur, *Habac. I, 13.* nisi ad minimum 1. ab aliquo ex amore in Deum & proximum sufferatur legis maledictio, 2. Creatoris renovetur imago in homine, & 3. nisi is inposterum perfectam præstet obedientiam. Ut ergo oscularentur sese invicem pax & justitia, mediatore opus erat inter Deum & homines. Ac adeo fœdus gratiæ necessario supponit aliud, illud nempe *Consilium pacis inter Dominum exercituum & Virum, cujus nomen Germen est, Zach. VI, 12. 13.* inter Patrem & Filium, quo huic ille regnum testamento quasi tradidit, *Luc. XXII, 29.* gentes dedit hæreditatem ei, & possessionem terminos terræ, *Ps. II, 8.* & promisit ei posteritatem numerosam, regnum diuturnum atque felicissimum, & benedictionem cœli super labores ejus, *Es. LIII, 10.* hac lege, ut portaret maledictionem legis, *animamque suam daret antilytron pro multis.* Acceptavit has conditiones Filius, dicens sub ingressum in orbem: *ecce, venio, Deus, facturus voluntatem tuam, Ps XL, 8. 9. Hebr. X, 5. 8.* Hinc *se exinanivit ipse, factusque est obediens, usque ad mortem crucis, Phil. II, 7. 8.*

Etsi autem bona a Jesu Christo populo suo acquisita, omnibus temporibus quoad essentiam eadem sunt; observatur nihilominus, Deum ea dispensasse diversimode, secundum varias vitæ fidelium ætates. Patriarchas ante Mosen tam tranquille vixisse advertimus, & adeo Deum confidenter accessisse, ac si facta jam esset peccatorum expiatio: fideles contra, a Mose usque ad Jesum Christum, jugo observationum, abstinentiarum, purificationum, sacrificiorum &c. intolerabili gravatos constrictosque fuisse inspectione magistrorum & rectorum severiorum, ad quos respicere cogebantur in omnibus, quæ legem hanc, carnaliaque hæc præcepta attingebant. Tandem vero cum fideles ad-

ad-

adventu Salvatoris mundi, ceremoniarum ſarcina, magiſtrorumque ſervitio eſſent liberati, cœleſtem hunc doctorem e ſingulis gentibus veniſſe auditum, adoraumque eum in ſpiritu & veritate deprehendimus.

Hæ ſunt diverſæ *illæ* œconomiæ, quas Scriptura Vetus & Novum Teſtamentum appellitat. Vulgo creditur, vetus teſtamentum fœdus eſſe operum, & novum gratiæ; ſed ea præconcepta eſt opinio, noſtri Autoris ſequentiumque easdem hypotheſes theologorum judicio. Vetus Teſtamentum inſtitutum fuit in Sinai, *Gal. IV, 24*: at fœdus operum multo eſt antiquius, quippe quod jam in terreſtri cœpit paradiſo; quandoquidē Deus nonniſi propter ſe creare hominem poterat, neq; ſummū ei bonum promittere, niſi ſub lege perfectæ obedientiæ. Nequaquā hoc eſt illud fœdus, quod in monte Sinai renovatum fuit; quoniam id homini peccatori jam prævaricato, & a demandata perfectione longe alieno ſalutem procurare non poterat. Apparet alias, quod Deus fœdus cum Abrahamo, cui Chaldæa exire juſſo, terram Canaan ſe poſteritati ejus hæreditatem daturum promiſerat, *Gen. XII, 1. 3.* pepigerit: quod confirmavit etiam circumciſionis ſigillo, ſe mundi hæredem fide eum redditurum ſimul pollicitus, *Rom. IV, 13.* omnibusque terræ nationibus benedicturū in ſemine ejus, Chriſto, e lumbis ejus prodituro, *Gen. XVII, 1. 14. & Gal. III, 16.* Quod ipſum fœdus innovatum fuit in Sinai, cum elapſis annis CCCCXXX in eo eſſet, ut primam ejus impleret promiſſionem. Vetus ergo teſtamentum *voluntas* erat *Dei immutabilis, quæ ſe obligavit ad dandam poſteritati Abrahæ terram Canaan in hæreditatem, ad adventum usq; Meſſiæ ibi permanſuræ.* Codicilli inſtar erat, quo velut auctarium his, qui jam gratiæ fœdere comprehenſi erant, ditionem Deus dabat divitem commodamque, & cuncta beneficiorum temporalium promittebat genera, ſi obediverint legibus; ſin minus, ejecturum ſe iſtos fertili hac regione, totiusque mundi execrationem redditurum comminabatur, *Lev. XXVI, 39.* Hoc, inquam, verum erat Teſtamentum, ſimulque Vetus Teſtamentum, quoniam mors Meſſiæ abolere illud debebat, *Hebr. VIII, 13.*

Cæterum ſine dubio quis quæſiverit, quid hi doctores legem ceremonialem fuiſſe putent. Tantum abeſt, inquiunt, ut ea fœdus ſit, ut potius caſtigatio ſit infracti fœderis, ac pœna peccati vitulo aureo confecto ab Iſraelitis admiſſi. Cujus ſententiæ veritatem ſibi perſuaſuri,

vel id unum, ut illi volunt, considerandum est, quam longe aliter Deus erga hunc populū gesserit sese ante, quā postquā hoc in crimen incidit. Acquiescebat prius Deus publicata lege morali, ceu sanctitatis regula, ad quam conformibus fœderis gratiæ aspirandum erat: non vero, ceu rigida lege fœderis operum indulgentis nihil, vitamque non promittentis, nisi eam exacte promerentibus. Videmus potius promisisse Deum Israelitis in decalogo, velle se Deum eorum esse, hoc est, faventem iis, & se timentibus præbiturum misericordiam. Hæc ergo lex eo fine lata fuerat, non ut eos in desperationem ageret, sed ut officii admoneret, cui obnoxii sunt intraturi in fœdus gratiæ. *Dederat illis sua sabbata in signum, quod esset Deus & sanctificator eorum. Ez. XX, 12.* Præscripserat fabricā tabernaculi, & quæ eo spectabant, unctionem Aaronis filiorumq; ad exercendum sacerdotium, testaturus, velle se esse Dominum Deum eorum, in medio eorum permanere, eosque solari typis istis & amoris sui pignoribus, *Exod. XXIX, 42. 46.* usque dum Messias expectatus, Dominusque quem quærebant, veniret ad templum suum, *Malach. III, 1.* Postquam vero Israelitæ fœdus hoc idololatria violassent, *Jer. XXXI, 32.* etsi Deus Mosis precibus id dederat, ne deleret eos funditus: nihilo secius punivit crimen illud severissime. *Dedit illis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivent, Ezech. XX, 25.* eo quod consisterent omnia in externis, quæ etsi servatu erant necessaria, non tamen sanctificabant animam, nec tranquillabant conscientiam. Deinde dejiciendi eorum fastus causa, Judices *Deorum* constituit titulo, *Exod. XXII, Ps 82.* quos consulere necesse erat, quotiescunque dubium circa observationes istas oriretur, quique jure gaudebant prævaricatores puniendi.

En hoc, secundum eos, proprie est vetus testamentum a Christo abolitum, ut aliud excellentiora promissa complectens institueret, *Hebr. VIII, 6.* Hoc Nov. T. definit autor *voluntatem Dei immutabilem dandi velut auctarium, hæredibus fœderis gratiæ, a Christi ascensione ad finem usque mundi viventibus, bona & beneficia spiritualia, loco temporalium & terræ Canaan.* Contrahentes sunt ab una parte æternum illud Numen, verissimum atque fidelissimum; ab altera parte, electi ex omni gente, omnes nempe in Christum Jesum credituri, Judæi & Græci. Conditio his promissionibus annexa non est amplius fides generalis in Dei misericordiam, & promissum illum redemtorem, sine

distin-

distincta ejus notitia: sed *fides determinata* in Jesum filium Mariæ & Dei, natum Bethlehemi, mortuum, resuscitatum, verum illum Jesum, Salvatorem perfectum, unicum nunc regem, pontificem, supremumque doctorem ecclesiæ, exclusis omnibus diis nuncupatis, magistris scilicet istis & prisci populi doctoribus, utpote qui sunt principatus illi ac potestates, quas autoritate sua exspoliavit in cruce. *Col. II, 15.*

Comprehenduntur vero bona novo testamento propria illo Dei promisso *Jer. XXXI, 33. 34.* Ad primam quidem loci hujus lectionem facetur Autor credidisse sese, quod non magis ad Christianæ Ecclesiæ, quam Judaicæ fideles bona ea pertineant. Enimvero addit, considerata pressius duorum testamentorum natura, nec non vi vocum prophetiæ hujus, secundum expositionem Apostoli ad Hebræos pensitata, facile deprehensum iri, quam eminenter novæ œconomiæ hæredibus ea competant. I est: *dabo legem meam in medio eorum.* Durante œconomia Mosis, spissa ceremoniarum nube involuta erant salutis mysteria, promissaq; obscuro volo velut faciesMosis obtecta, sed tempore Evangelii Jesus Christus, ærumnæ ejus, mors, justitia & merita clare sunt proposita; idem ipse in medio nostri est suo spiritu. *2. Cor. III, 18. 1. Thess. V, 5. II: scribam legem meã in corde eorũ.* Confirmaverat Deus vetus testamẽtum, data Israelitis lege tabulis inscripta lapideis, sed lex hæc & infinita in ipsorum gratiam facta miracula, eos non converterant. *Deut. XXIX, 23. 24.* Parum adeo urgebantur promissiones divinæ de Messia & remissione peccatorum, quæ solæ ingens istud opus efficere possunt, ut potius eæ proponerentur ænigmatica ratione, qua cor movere non poterant: cum contra legis operum commminationes implerent aures. Sed postquam nunc Jesus Christus peccatoribus est propositus, ut ἱλαστήριον per fidem in suo sanguine, amor iste Dei, qui dedit nobis proprium filium, cor penetrat, suaviqué violentia mentem ad reddendum Deo amorem attrahit, Bodaano loci hujus expositionem confirmante ex *2. Cor. III, 45. 6.* II: *Ero eis in Deum, & ipsi mihi erunt in populum*, hoc est, secundum autorem nostrum: *ego benedicam illis, & me ipse ostendam, complendis meis promissionibus ipsaque veritate post figuras exhibenda, me esse Deum illum, qui fœdus cum eis pepigit.* Huc refert *Gen. XVII, 8. Levit. XXVI, 12.* Ita ergo, subjicit autor, phrasis hæc sese habet, ut illa, qua dicit Deus, non se nomine JEHOVA patriarchis fuisse cognitum, siquidem designatur eo proprie ens potens atque fidele

fidele ad ſervanda promiſſa, neque dum tamen data poſteritati eorum de poſſeſſione terræ Canaan fides, fuerat impleta. Ita Deus aſciſcit titulum Dei Chriſtianorum & eos peculiari ratione *ſuum* appellitat populum, quia ſub novo teſtamento demum prophetarum vaticinia miſſo in mundum Meſſia complemento comprobavit. Peculiari adhuc reſpectu, ſecundum Cocceji diſcipulos, hæc ipſa gaudet formula. Judæos regebant LXX Seniores, inter quos Moſis diviſus erat ſpiritus. Hi tutores erant veteris populi, *usque ad præfinitum tempus a Patre, Gal. IV. 2.* Vocabantur *Dei*, quoniam *ad hos ſermo Dei erat factus, Joh. X, 35.* & *oracula pronunciabant ſuper terrã, Hebr. XII, 25.* Sed cum veniſſet Jeſus Chriſtus, *Deus manifeſtatus in carne*, regnum eorum, qui deorum gerebant nomen, finivit, mortuique ſunt, ut reliqui homines, *Pſ. LXXXII, 6. 7.* confer locum *Pſ. XCVII, 7.* allegatum ab Apoſtolo ad *Hebr. I, 6.* ubi Elohim, hoc eſt, Judæorum magiſtratus adorare primogenitum jubet Deus. Videſis etiam Eſ. IX. 3. 6. Ac proinde formula: *ero eis in Deum*, id efficit, regnaturũ Dominũ ſub evangelio per ſemetipſum, Jeſum Chriſtum regem eccleſiæ non habiturũ ſocium, nec fore ſive in cœlo ſive in terra Deum alium præter Patrem, aut Dominum alium, præter Jeſum Chriſtum, 1. Cor. VIII, 5. 6. IV: *& non docebit ultra vir proximum ſuum, dicendo, cognoſcite Dominum. Nam omnes ipſi cognoſcent me a minimo usque ad maximum.* Succeſſores Moſis *clavem* tenebant *cognitionis*, ſedebant in illius cathedra, hos adire oportebat, ſi qui illuſtrari ſenſum legis intelligereque cupiebant, quid vellent ſibi tot umbræ & figuræ, *Deut. XVII, 8. Mal. II, 7.* Verum enim vero ut filii Dei paſſiones & gloria clavis ſunt omnium prophetiarum, *Luc. XXIV, 25-32.* minimi jam fidelium N. T. divina hac clave gaudent, poſtquam ſciunt omnes, Jeſum Chriſtum eſſe *conceptum a S. Spiritu, eſſe natum ex Maria virgine* &c. Hic eſt ille Spiritus, quem Deus promiſit velle ſe effundere in ſervos ſervasque ſine ætatis alteriusque conditionis diſcrimine, *Joel. II, 29.* Dum ergo S. Spiritus unctionem fideles accepere omnes, omnesque cognoverunt omnia, nempe veritates ad ſalutem neceſſarias, *1. Joh. II, 20-27.* verbumque evangelii prope ipſis eſt *in ore & corde Rom. X, 4-8*; tantum abeſt, ut pædagogo opus habeant, ut potius tyrannica agendi ratio, omnes deciſiones ſuas ſub pœna anathematis credi poſtulans, antichriſti ſit character *1. Joh. II, 18. 19.* V: beneficium eſt *remiſſio peccatorum.* Dum Autor propriam

ptiam fidelibus Nov. Teſt. facit hanc gratiam, non negat, ſanctos ante Meſſiæ adventum fuiſſe ſalvatos, vel ſimulac ſunt defuncti, æternam beatitudinem adeptos. Jeſus Chriſtus idem eſt heri, hodie & in ſecula, ejusque redemtio infiniti valoris eſt; ſed non ſemper æque clare ea fuit cognita, neque etiam tanta vi operata eſt in animos hominum. Jam tum vidimus, quod ob idololatriam vitulo aureo perpetratam, ceremoniarum onus Deus veteri teſtamento addiderit: Apoſtolo diſerte iſtud affirmante *Gal. III, 16.* legemque hanc appellante *miniſterium condemnationis 2. Cor. III. 9.* Cum enim ſancita fuerit ad puniendos ob grande crimen Iſraelitas, neque tamen purificare poſſet conſcientiam ſanguis taurorum hircorumve; univerſus ille ſacrificiorum apparatus nil iſtis proderat, niſi ut meruiſſe ſe Dei iram, & nondum (quoniam novis quotidie opus erat oblationibus) expiata peccata eſſe recolerent. Hinc Bodaan hanc promiſſionem ita ϖϑϱαζ: *remittam iniquitates illorum*, hoc eſt, *liberabo eos gravi ceremoniarum jugo cum legis maledictionibus conjunctarum, impoſito iis in Sinai propter rebellionem, & ut meminerint, non factam eſſe expiationem peccatorum eorum.* Hoc fundamento nititur celebris illa diſtinctio inter ἄφεσιν & πάρεσιν. Ἄφεσις ex mente Theologorum hypotheſes autoris ſequentium, *remiſſionem* notat *abſolutam* integrumque lytrum ſupponit; cum contra πάρεσις dicatur de indulgentia, qua in debitorem utimur, dum rebus eum ſuis tranquillum gaudere permittimus, quaſi ſolviſſet, modo bona fide confiteatur debitum, creditoremque grati animi cultu veneretur.

Demonſtrato poſtea uſu hujus ſyſtematis in intelligenda rectius Scriptura, dataque eum in finem epiſtolarum ad Ebræos, Romanos & Galatas Analyſi, nonnulla conſilia tractandi ſtudii theologici ſubjicit, damnato ſimpliciter uſu philoſophiæ ſcholaſticæ, quæ, ejus judicio, nonniſi vocabula habet nihil ſignificantia, neminiq; utilis eſt, niſi qui monachorum ac Romanæ Eccleſiæ doctorum ſcripta volent legere. Non idem de philoſophia cenſet Carteſii, quam credit excolendo ingenio idoneam; cavendum tamen eſſe monens, ne duces ſumantur *Pſeudo-Carteſiani*, quibus bene cum Hobbeſio & Spinoſa convenit, religionemque omnem deſtruere decretum eſt; renunciari potius oportere omnibus ſpeculationibus metaphyſicis, quatenus Chriſtianis veritatibus adverſæ ſunt. Ut adeo optimum ſit conſilium, cognoſcendo ſtylo & ſermoni Scripturæ Sacræ, illique, quo Deus ibi agit cum hominibus, modo incumbere ſolicite.

Ut prodeſſet eccleſiæ Amſtelodamenſi, Bodaanus hunc ſuſceperat laborem. Initio nonniſi homilia erat de profeſſione fidei, quam quotannis die Jovis ante paſcha Belgicæ faciunt eccleſiæ: ſed crevit præter opinionem ſciagraphia iſta, & ſi vita autori fuiſſet prorogata, ampluminde efformaſſet theologiæ corpus; ſiquidem, quanquam nihil fere niſi initium nos habemus, ultra octoginta tamen plagulas conficiunt partes duæ & præfationes. Agitur parte prima de Deo, Scriptura, SS. Trinitate, attributis Dei ac decretis, quæ quidem ordine eo autor mente concepit, quo Scriptura revelavit; facit itaque a creatione initium, finem in ſignis, quæ primum ſecundumq; Chriſti adventum præcedere voluit. Parte ſecunda ordine oſtendere executionem horum decretorum ſtatuerat: ſed ultra doctrinam de Mediatore non proceſſerat, cum mors pias haſce occupationes interrupit. Ejusdem tamen amici ſecundam hanc quantumlibet imperfectam partem curarunt imprimi, & ſane utraque pars excepta applauſu tanto fuit, ut brevi temporis intervallo hic liber bis editus fuerit. Eodem volumine tres ejusdem autoris habentur ſermones, primus de reſurrectione duorum illorum teſtium, Apoc. XI, 11. reliqui de officiis miniſtrorum evangelii, ſuper Ezech. XLIV, 23. 24. & 1. Petr. IV, 11.

BARTHOLOMÆI CRASSI NEAPOLITANI de Planuræ Dominis Elogia & Carmina.

Neapoli, apud Salvatorem Caſtaldum, 1684, in 4.

QUemadmodum illuſtris Autoris hujusce Parens, cum juvenilem adhuc dum ætatem ageret, Muſas amœniores colebat ſervide, ita & ipſe genium non degenerem indeptus, paterna veſtigia preſſe legit hactenus, eruditæque adoleſcentiæ egregia edidit ſpecimina, Elogia ſcilicet, ſeu, ut alias appellari ſolent, Inſcriptiones, argutum ſcribendi genus, & Carmina, ab ipſo veluti Apolline dictitata. Fuit autem unice, hoc quidem in opuſculo, occupatus in celebrandis Heroibus, Regibus nempe ac magnanimis Ducibus, iisque qua mortuis, qua adhuc ſuperſtitibus, qui invicta animi fortitudine, armorumque felicitate per totum orbem inclaruerunt. Exhibentur itaque primo loco *Chriſtiani Orbis Trophæa* ſeu *Vienna Triumphans*, ubi Johannes

III.

III Poloniæ Rex, tanquam Viennæ a Turcis obſeſſæ liberator, & Innocentius XI Pontif. Max. quem nummos ſine numero in bellum Anti-Turcicum impendiſſe autor dicit, elogiis; elegidiis vero præter Regem Poloniæ jam laudatum, primogenitus ejus Princepsque Sereniſſimus, Jacobus Sobieskus; Erneſtus Comes de Starenberg, tanquam præſtantiſſimus Viennæ defenſor; Carolus Lotharingiæ Dux, tanquam Cæſarei Exercitus contra Turcas ſupremus moderator, &, cui hoc ipſum quoque opuſculum dedicatum eſt, Leopoldus Cæſar Auguſtus tanquam triumphator, exornantur. Sequuntur *Bellica præſtantiſſimorum Ducum*, & quidem tam barbarorum, quam Chriſtianorum', *monumenta* & *elogia*; & tertio denique loco *carmina diverſa*, qua ſacra, qua profana, ſeu epigrammata, vividum ubique felixque Autoris ingenium oſtentantia, quibus & epigramma Joſephi Barberii in laudem Autoris annectitur.

TRAITE DU CORPS ET DU SANG DU Seigneur, &c. i. e.

De Corpore & Sanguine Domini Liber, Latine conſcriptus ante octingentos annos a Ratramno ſeu Bertramo Presbytero, Monacho Abbatiæ Corbejenſis; Gallice verſus, cum Notis.

Pariſ. apud Viduam Edm. Martini & Joh. Boudotium 1686, in 12.

DIverſiſſima nuper apud Pontificios fata habuerunt *Ratramnus* & *Prædeſtinatus*. Hunc enim, cum orthodoxus huc usque, apud Jeſuitas præſertim, audiviſſet, eoque nomine in Bibliothecæ PP. (Lugduni *a.* 1672. editæ) Tomo XXVII locum ſortitus eſſet, orthodoxorum albo expungendum eſſe, peculiari ſcripto (prolixius impoſterum memorando) cenſuit *Seraphinus Piccinardus*. Illum contra ab heterodoxias infamia, qua apud transſubſtantiationis patronos hactenus laboraverat, magno molimine vindicavit operis hujus editor, *Jacobus Boileau*, Facult. Theol. Pariſ. Doctor & Socius Sorbonicus, nec non Metropolitanæ Eccleſiæ Senonenſis Decanus, cujus & in Actis

1682, pag. 331. A. 1684. pag. 172. & A. 1685. pag. 259. 367. mentionem injecimus.

Equidem *Ratramni de corpore & sanguine Domini librum, jussu Caroli Calvi Imperatoris seculo nono conscriptum*, Sigebertus Gemblacensis & Johannes Trithemius cetu placitis Ecclesiæ Catholicæ convenientissimum laudaverant. Imo anno adhuc 1526 Johannes Fischerus Episcopus Roffensis, cum Johanni Oecolampadio suos *de Sacramento Eucharistiæ* libros opponeret, inter ἐμψύχους *Paschasii Ratberti*, (quem Transsubstantiationis parentem esse, communis Reformatorum sententia est,) Ratramnum recensuerat. At, cum anno 1532 Coloniæ typis fuisset exscriptus, qui usque dum solius calami beneficio superstes fuerat, editionemque curassent Protestantes, ac in suis contra Transsubstantiationem disputationibus creberrime testem illum vocarent, suspicio Pontificiis subnata fuit, *abortum* hunc esse *Oecolampadii*, qui sub illustri Ratramni nomine virus suum, quo occultius, eo pernicioſius spargere voluisset. Hinc a Censoribus Tridentinis inter libros prohibitos relatus, & a Sixto Senensi, Claudio Espencæo, Claudio de Saintes, Clemente VIII. R. P. Bellarmino, Quiroga, Sandovallio, Anno Cardinalibus, pro supposititio ac *pernicioso* agnitus fuit.

Longe mitius de eo senserunt anno 1571 Doctores Lovanienses, quos *Theologos Duacenses* vulgo dicunt, quique tum Indicem expurgatorium conficiebant. Tolerandum quippe decreverunt, modo duriores quædam illius phrases *corrigerentur*; non scalpello scilicet, sed clariori interpretatione, prout quidem mentem illorum, post Jacobum Gretserum, exponit Autor noster. Horumque sententiam certatim suam fecerunt Gregorius de Valentia, Jacobus Gretserus, Antonius Possevinus, Nicolaus Roméus.

Postquam vero ex non uno Codice Manuscripto abunde constitit, opusculum hoc ætatem nequaquam mentiri, nondum tamen autori illius æquiori fortuna uti licuit. Neque enim Cardinalis Perronius ipsum Ratramnum cum hoc suo fœtu hæreseos postulare veritus est; quemadmodum jam dudum Genebrardus in Chronico Ratramnum inter hæreticos seculi noni, (nec minus tamen ad annum 1215 inter Transsubstantiationis hyperaspistas,) retulerat. Idem judicium fuit Anonymi illius, quem Cellotius Jesuita a. 1655 cum notis

tis vulgavit, dum *Ratramnum contra Paſchaſium Ratbertum ſcripſiſſe*, autor eſt. Id quod tamen impune non tulit. Boileau enim indignum fuiſſe pronuntiat, qui tot tantisque commentariis ſtipatus publicæ luci datus fuerit.

Alii famæ Ratramni parcendum rati, hunc de *corpore & ſanguine Domini* librum, non a Calvinianis quidem, a priſcis tamen, quos Pontificii putant, hæreſiarchis Ratramno ſuppoſitum fuiſſe conjecerunt. Nimirum Petrus de Marca, (Epiſtola Kalendis Januariis anno 1657 data ad Lucam Dacherium, frontique tomi II. *Spicilegii* præfixa,) contendit, a coætaneo Ratramni, *Johanne Scoto Erigena* compilatum, meritoque damnatum in Concilio Vercellenſi ſub Leone IX, & combuſtum in Concilio Romano, Nicolao II Pontifice, cum a Berengarii ſequacibus ſub Scoti nomine allegaretur. Duobus autem ſeculis recentiorem eſſe, authoremque habuiſſe Berengarium hujusve aſſeclas, opinatus eſt *Pater Pariſienſis*, Canonicus Regul. S. Auguſt. & Profeſſor Theologus Abbatiæ S. Genovefæ.

Authoritatem tantorum virorum fraudi fuiſſe cæteris Pontificiorum Theologis, ut cœco impetu in libri hujus condemnationem conſentirent, obſervat Boileau, qui poſt Dominum de Sainteboeuve, Johannemque Mabillonium, & *genuinum Ratramni fœtum*, & *Eccleſiæ Romanæ dogmatibus non adverſum* eſſe, perſuaſiſſimus videri cupit. Cum ergo non dubitaret, multum ad odium, quo ſuæ communionis homines in opuſculum illud flagrarunt, contuliſſe Verſiones Gallicas annis 1558, 1600, & 1672, editas, in quibus (ſi Autori noſtro fides,) a Calvinianis editoribus ſana mentis ſuæ ſenſa Calvinianis formulis eloqui coactus fuit Ratramnus; operæ ſe pretium facturum credidit, ſi novam & magis fidam verſionem vernaculam adornaret, publicique juris faceret, una cum ipſo Latino archetypo, correcto ad apographum cum cura & fide exſcriptum a Joh. Mabillonio ex codice manuſcripto Abbatiæ Lobienſis, quem octingentorum annorum eſſe doctiſſimus ille Benedictinus judicaverat, *Præfat. P. II. Sec. IV. Actorum Benedictinorum pag. 45. §. 83.* Varias lectiones editionum veterum in marginem rejecit; totumque opusculum in Paragraphos CII distinxit.

Præmittitur præfatio, ſubjiciuntur annotationes. Utrobique Editor ſcopum & mentem Patris hujus clariorem reddere ſtudet, aſſeritque

Paſchaſium & Ratramnum non inter ſe invicem, nec contra eosdem, ſed contra plane diverſos pugnaſſe in ſuis, quos ſinguli ediderunt, *de corpore & ſanguine Domini* libris. Illum habuiſſe adverſarios, *qui nil præter figuras*; hunc, qui *nullas prorſus figuras* in Euchariſtia dari, ſtatuerint. Ideoque, quum Ratramnus ex profeſſo refutet dicentes, *nulla ſub figura, nulla ſub obvelatione Sacramentum fieri*, contra vero aſſirmet, *non in veritate, ſed in myſterio corpus Domini in S. Cœna tradi*; , ex locis parallelis tum ipſiusmet, tum Paſchaſii aliorumque Scriptorum, qui apertius Transſubſtantiationi favent, contendit, Ratramno *veritatem* dici non præſentiam realem, ſed manifeſtationem ſubſtantiæ ſenſibilem; *velum* autem vel *figuram* eidem nihil aliud eſſe, quam accidentia panis transſubſtantiati, ſub quibus lateat corpus Chriſti, nec ſine illo velo ore accipi queat.

Cæterum, quum ſingulis fere paginis ſumma illa concordia Paſchaſii & Ratramni obſervanda proponatur, non poſſumus non meminiſſe, hujus *de Nativitate Chriſti* librum a Paſchaſio fuiſſe impugnatum, qua de re fuſius egit (quem *Anno 1682. pag. 213.* produximus,) F. Natalis Alexander, *Selectorum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capitum Seculo IX, & X. Diſſ. XIII.* ubi & Ratramni opera recenſet, e quibus ad noſtras oras vix alia allata ſunt, quam libri duo *de Prædeſtinatione* a Mauguino anno 1651 publicati, & libri quatuor *de Refutatione Græcorum*, quorum editionem Lucæ Dacherio debemus.

Id denique adjicere liceat, habere inter Codices Bibliothecæ noſtræ Academiæ manuſcriptos, *Ratramni Epiſtolam ad Rimbertum Presbyterum de Cynocephalis, an ex ſtirpe Adæ ſint progeniti, an animas beſtiarum habeant*, clariſſimo Fellero noſtro memoratam *Catalogi* pag. 125.

DIALOGUES ENTRE PHOTIN ET Irenée ſur le deſſein de la Reunion des Religions &c.

id eſt:

id eſt:

Dialogi inter Photinum & Irenæum de negotio Reunionis Religionum, & de quæſtione: An liceat pœnis aut præmiis uti ad convertendos hæreticos. Pars prima & ſecunda.

Moguntiæ, 1685, in 12.

QUemadmodum belli tempore pacis conſilia non plane abjicienda ſunt, ita non defuerunt, qui de pace Eccleſiis Chriſtianis acriter inter ſe concertantibus reddenda fuerunt ſolliciti. Nolumus nunc catalogum texere omnium ac ſingulorum hoc nomine ſuſceptorum congreſſuum, nec recenſere illos, qui beſſorum quaſi pertæſi, poſitis tantiſper armis, Chriſtiano orbi pacem eamque veram ac certam polliceri non dubitarunt. Omnis videlicet ſuperioris non minus ac præſentis ſeculi hiſtoria plena eſt conſiliorum de pace reſtituenda. Nec dubium eſt, quin ſucceſſus fortitura ſint exoptatos, dummodo eadem omnibus, quotquot diſſident, luberet agere pietate dicam an dexteritate. Certe *Johannes le Sueur* optime rei Chriſtianæ conſulit, quando *Hiſtoria Eccleſiaſtico-Civili*, Gallico concinnatæ idiomate, ad tempora Nicæni Concilii protractæ, Epitomen doctrinæ Chriſtianæ ſubjungit, quæ ad illam usque ætatem viguerit recepta. Hac propoſita oſtendit breviſſimis, quam longe Eccleſia Romana hodierna ab avita illa Chriſtiana receſſerit. Dehinc concludit, cum tanta fidei & morum ætatis utriusque difformitas, vera ac unica diſſidiorum Chriſtianos inter exortorum fuerit cauſa, non aliud ſuperare pacis redintegrandæ medium, quam ſi Eccleſia univerſa eandem induat faciem, qua primitiva illa ſe nobis ſiſtit conſpiciendam. Ita neminem habiturum, quod de injuſtitia juſte conqueratur. Nos litem hanc noſtram facere haud immerito vereмur, non tamen ingratum fore lectori arbitramur, ſi quæ Dialogiſtæ præſentes de nova Religionum unione publicæ expoſuerunt luci, tametſi ſerius paulo, & poſtquam conſilia illa pacifica in atrocem perſecutionem in Gallia deſierunt, paucis recenſeamus. Occaſionem ſcripti haud difficulter conjicit unusquisque, quia neminem, quæ de hac cauſa in Galliis annis

abs

abhinc bene multis gesta sunt, fugere possunt. Partes Dialogorum sunt duæ, quarum utraque sex absolvitur Dialogis.

Dialogo I. Irenæus pacem suadet ceu rationem Ecclesias Gallorum Reformatas ab interitu imminente [nondum enim prodeunte hoc scripto gravissimæ cœperant persecutiones] salvas præstandi ac incolumes, allegata hanc in sententiam formula pacis ineundæ, per omnes provincias sparsa. Contradicit Photinus, & natalibus schismatum excussis, cum Paulo veritatem esse sequendam & caritatem, h. e. caritatem veritati non adversam pronunciat, & ad hanc regulam pacem a Gallis hactenus propinatam examinans, pie desiderari unionem legitimam sed frustra expectari contendit.

Dialogo II. probat Photinus, fœdus a Papistis oblatum suspectum esse debere, cum pacem exhibentes adversarii, fidem hæreticis datam, licet juramento fuerit firmata, juste rescindi posse publice profiteantur, & medias inter pacis consultationes flammas vomant ac ignes, nec persequi Ecclesias Protestantium destiterint unquam, nisi coacti. Rationes Irenæi contrarias refellit Photinus, & exemplis domesticis ex Francicis Annalibus depromtis demonstrat, non aliud pacis prætextu Pontificios quærere, quam ut Reformati juribus omnibus volentes excidant, quibus postmodum destituti vel nolentes cœtui Papistarum aggregentur.

Dial. III. impossibilem esse Religionum unionem declarat, & imprimis ex Francicarum & Germanicarum rerum monumentis idipsum evincere nititur. Hoc insuper urget, non potuisse hactenus Lutheranos, Reformatos & Arminianos fœdere jungi sociali, qui tamen, ipso judice, conveniant in omnibus, quæ ad fidem, aut ad mores, si essentiam spectes & fundamentum, pertineant, licet cœtus unus altero sit purior. Differit de colloquiis ad pacem revocandam inter Lutheranos & Reformatos, inter hos & Remonstrantes habitis, at successu plane nullo. In quo cum historia ipsi suffragetur, nos contradicentes non habet. Sed negamus, culpa nostratium accidisse, quod huc usque vivamus discordes. Æqui certe rerum arbitri aliter pronunciabunt. Dicit porro de colloquiis variis, & hunc modum insufficientem plane deprehendi ad pacem in Ecclesias reducendam affirmat. Nec Protestantium Ministros monere prætermittit, ut rerum suarum satagant, & Colloquia hujusmodi periculi plenissima devi-

devitent. Exemplum omni quaſi exceptione majus allegat colloquium Dn. Claudii cum Epiſcopo Meldenſi, & Miniſtri cujusdam meminit, qui interrogatus, cur ipſe & ſocii cum Epiſcopis de Religionis unione colloqui renuerent, reſponderit: *quia hæc colloquia fruſtranea fore non ignoramus. Rex vobis Catholicis (decreto peculiari, ad quod non ſemel a Collocutoribus provocatur) interdixit, ne Religionem amplectamini noſtram. Quodſi ergo veſtros convicerimus Epiſcopos, neque vobis neque illis liberum erit ſecundum conſcientiæ præſcriptum agere. Tollantur hujusmodi interdicta, neque nos vobis colloquium petentibus ſentietis adverſos.*

Dial. IV. pluribus de Colloquiis verba facit, & de colloquiis generalibus mentem ſuam exponit, oſtendendo, infauſta eadem extitiſſe ſemper iis, qui eodem quamvis jure, non tamen viribus congreſſi fuerint paribus. Nec majoribus feliciores fore poſteros, recentiorum temporum comprobat eventibus, trinis præterea allegatis rationibus, quæ omnem Colloquii liberi expectationem animis ejiciant, *auctoritate Papæ, zelo Regis pro Religione Romana, & judicio fidei ac controverſiarum, quod Epiſcopi ſibi arrogent.*

Dial. V. de Conciliis agit, eorumque fata æque infelicia eſſe ad componenda in Eccleſiis diſſidia, multis evincit. Conciliorum brevem conficit enumerationem, ita tamen ut potiorum ſaltim meminiſſe juvet, quæ in Eccleſia Chriſtiana olim, vel non ita pridem fuerunt celebrata, videlicet Hieroſolymitani, Nicæni, Conſtantinopolitani I, Epheſini, Chalcedonenſis, Conſtantinopolitani II & III, Tyrii, Antiocheni, Ariminenſis, Epheſini II & III, Conſtantinopol. IV, Nicæni II, Francofurtenſis, Lugdunenſis, Ferrarienſis, Baſileenſis, Piſani, Tridentini, & Synodi, quam vocant, Dordracenæ.

Dial. VI. easdem cauſas memorat, Concilium liberum, vel nationale, vel œcumenicum impedientes, quas Dial. IV. colloquio ab Irenæo propoſito oppoſuerat, non omiſſis difficultatibus aliis negotio huic obſtantibus. Examinat quoque Epiſcopi Tinenſis conſilia pacis per omnem Germaniam nuper diſſeminata, & fraudem non unam ſat prudenter ab ipſo celatam detegit. Et quamvis Irenæus allaboret conatu magno, ut Concilii formam præſcribat, quod neutri diſſidentium obeſſe poſſit, ſubſcribere tamen ſententiæ ejus

veretur Photinus, quod innumera ubivis optatum ſpei hujus exitum remoratura ſint obſtacula.

Dial. VII. qui Partis ſecundæ primus eſt, argumentum colloquendi ut ſuppetat uberius, Irenæus bina producit ſcripta, alterum: *Epiſtolam quorundam Proteſtantium Pacificorum de negotio Reunionis Religionum ad Congregationem Clexi Gallicani &c.* alterum: Diſcurſum ſuccinctum *Dn. Jurieu*, præmiſſum Præjudiciis legitimis contra Papismum (enarratis a nobis anno 1685 M. Novembri) cui titulus: *Conſilium ad Proteſtantes Europæ, tum Auguſtanæ tum Helveticæ Confeſſioni addictos.* Cumque de iis diviſſent erudite, ad priores regrediuntur operas, & modos unionis quatuor examini ſubjiciunt. Primus eſt *tolerantiæ mutuæ*, quam Deiſtæ (les Eſpris forts) ſuadent; alter *expoſitionis*, cujus dux & auctor primarius reputatur Epiſcopus Meldenſis Boſſuetus, quem ſequuntur pacificatores, ut audiunt, reliqui; tertius *relaxationis*, quam eligunt novi Reformatores, de jure ſuo remittendum aliquid eſſe hortantes, quos inter eminere creditur Auctor libri hoc inſigniti titulo: *Media certa & honeſta pro converſione omnium hæreticorum* &c. (a nobis recenſiti M. Octobr. 1682, pag. 310;) quartus denique *converſionis*, cui applaudunt converſores, quibus Papiſtarum plerique annumerari debent, ductoribus gaudentes Archiepiſcopo Pariſienſi, P. la Chaiſe, & Dn. Peliſſon. Inter has pacificandi rationes primam & ultimam ad concordiam recuperandam nequaquam conducere, rem ipſam ediſſerere affirmat Photinus.

Dial VIII. prolixius de religionum *tolerantia* loquitur, nunquam a Romano-Catholicis expectanda, & male a Reformatis nonnullis propugnata. Ex multis nominat quendam *Duiſſeau* Miniſtrum Salmurienſem, qui libro *de Reunione Chriſtianiſmi*, probare auſus ſit, omnes Chriſtianos eadem communione frui debere, non obſtante ſententiarū diverſitate, & alios quosdam, quibȳtamen maſcule contradicit. Poſtea quæſtionem decidit: *an Concilium Tridentinum in Gallia ſit receptum?* adſtruens, venerari omnino Gallos Concilium Tridentinum, ceu univerſalem fidei normam ac regulam, etſi, ad diſciplinam Eccleſiaſticam quod attinet, in aliquibus ab eo recedant. Progreditur ad detegenda quamplurima, quibus ſcatet Pontificiorum Religio, tam deteſtanda, ut a Reformatis plane nequeant tolerari.

Dial.

Dial. IX. adverſus Meldenſem pugnat Epiſcopum, qui *expoſitionem* ſuadet, ut videlicet, quemadmodum ipſe prætendit, diſſipentur ideæ falſæ Religionis Romanæ, quæ a Miniſtris Reformatarum Eccleſiarum depingi ſoleant. Sed alias latere cauſas, easque longe veriores Photinus ſubodoratur: ſtudere nimirum Pontificios expoſitione malefida perſuadere, partim aliam plane doctrinæ Catholico-Romanæ eſſe faciem, quam quæ vulgo mentibus impreſſa hæreat, ut eo facilius ſocietati ipſorum inſeri ſe patiantur Reformati; partim ſuperſtitiones atque errores Eccleſiæ Romanæ corrigere, & nullo ſentiente reformare.

Dial. X. de *relaxatione* quædam profert. Hanc diſtinguit in *condeſcenſum* & *reformationem*. Neutram harum ſpecierum ad promovendum reunionis negotium quicquam conducere poſſe evincit. Præſertim reformationem rejicit, utpote ſibi ſuiſque Eccleſiis minus neceſſariam, Romano-Catholicis vero impoſſibilem. Neque ſolam Gallicanam Eccleſiam reformationi talismodi ſufficere, quæ pacem generet firmam atque ſalutarem, abunde demonſtrat. Finem dicendi facturus Epiſtolam Proteſtantium Pacificorum cenſuræ ſubmittit.

Dial. XI. de *converſione* diſſerit, quæ etſi non maximam, potiſſimam tamen, ſi vel ſolum inſpiciamus titulum, hujus ſcripti abſolvit partem. Duo obſervanda docet converſuris, prius, ne decipiantur ipſi, de Religione, qua imbuere laborant alios, ſententiam laturi; alterum, ut mediis non niſi legitimis, doctrina & perſuaſione, ad avocandos ab erroribus homines utantur. His poſitis de quæſtione diſquiritur, inter B. Auctorem Novorum Reip. literariæ, & A. de L. R. Auctorem Ephemeridum Eruditorum Pariſiis publicatarum, diſceptata: *an pœnis aut præmiis uti liceat ad convertendos?* Aſſentitur Photinus B. qui irregularem dixerat converſionem Regis Norwegiæ Olai, de qua dubitetur merito, an vere paganiſmum ex animis ejecerit, quamvis A. de L. R. rationibus non paucis contra ipſum dimicaverit. Ne vero nulla ratione motus ad caſtra B. tranſiiſſe credatur, exemplis Chriſti, Apoſtolorum & doctorum primitivæ Eccleſiæ, aſſertis univerſorum ac ſingulorum perſpicuis, & argumentis ex ratione & æquitate depromtis idem it probatum.

Dial. XII. objectiones amolitur, & cum alias inter Auguſtini auctoritate fuiſſet pugnatum, Donatiſtarum Annales paucis contexit, in-

juſtitiæ Papiſtas Reformatorum in Gallia perſecutores accuſat, & cenſuram libri *Media certa* &c. cujus mentionem jamtum fecimus, ſubjungit.

Relatio de inſignibus novi cujusdam ſpeculi uſtorii effectibus, Communicata a D. T. in Litteris ad N.

DE ſpeculo uſtorio, quod non ita pridem hic in Luſatia confici curavi, ſequentia accipe.

I. Ejus ſimile hactenus confectum non eſt. Nam & magnitudine ingens illud, quod Pariſiis certo ære ſpectandum exponitur, cujusq; menſuram inde mecum huc tuli, tribus pene octavis ulnæ Lipſicæ exſuperat. Harum fere tres continet arcus ſpeculi mei maximus; & ex lamina cuprea conſtat vix duplo craſſiori, dorſo cultri communis, indeque facile de loco in locum transferri, uſibusque ſuis diſponi poteſt; cum cætera (quæ quidem mihi videre contigit) grandiora & producendis inſignioribus effectibus idonea, ex maſſa diverſorum metallorum fuſa, mole ſua & gravitate minus ſint tractabilia. Ipſa ſpeculi conſtructio, quæ circa alia ejus magnitudinis immenſi foret & incredibilis laboris, ob artificia ſingularia a me inventa, unius hominis opera facillime brevique temporis ſpatio abſolvi poteſt.

II. Adeo exactæ eſt polituræ, ut quævis objecta accuratiſſime, & pro diverſo ſitu ſuo, horizontali, perpendiculari &c. mire transformata inſolitaque magnitudine referat: ex. c. puſionem, ingentis viri, caput aliudve membrum monſtroſæ magnitudinis ſpecie. Oculo propius ipſi ſpeculo admoto, quam eſt foci ab hoc diſtantia, objecta omnia intra ſpeculum tanquam remotiſſima, erecto ſitu conſpiciuntur; at eodem ultra foci diſtantiam a ſpeculo remoto, eadem omnia extra ſpeculum inverſa apparent: & quia focus duabus ulnis a ſpeculo diſtat, non ſine voluptate, videre eſt objecta diſtinctiſſime velut in aere penſilia: ita ut ſtrictum verſus ſpeculum gladium, ludibriorum hujusmodi opticorum ignarus ſpectator, ſibi in faciem improviſo impingentem, ſubito ſed vano terrore experiatur.

III. Vis ſpeculi hujus cauſtica ejus potentiæ eſt, ut vel Chymicis, quibus tamen præcipue cognitæ ſunt ignis vires, niſi propriis oculis experimentum capiant, vix effectuum horum fidem facturus ſis. Nam

1. admo-

1 admotum foco ſpeculi lignum momento flammam concipit, quam ne ventus quidem valentior facile extinguat.

2 aqua intra vaſculum figlinum ei applicatum extemplo effervescit, ut ova injecta ſtatim fiant edulia: retento ibidem parumper vaſculo, aqua omnis evaporat.

3 maſſa ſtanni plumbive, tres pollices craſſa, ſimulac foco admovetur, guttatim liqueſcere, pauloque ibi detenta continue fluere incipit, donec ſpatio 2 aut 3 minutorum plane perterebretur.

4 lamina ferrea aut chalybea foco admota, in averſa a ſpeculo ſuperficie, qua parte focum contingit, illico candeſcere conſpicitur, pauloque poſt in foramina dehiſcit: quorum tria intra ſex minuta horaria memini me laminæ inuſſiſſe. Nec minus

5 cuprum, argentum &c. foco admota colliqueſcunt, cujus experiendi cauſa diverſæ ſpeciei monetas adhibui: ex quibus unciali (Reichsthaler) Saxonico idem, quod laminæ ſupra memoratæ, intra quinque aut ſex minuta contigit.

6 quæ liquefactioni obnoxia non ſunt, ut lapides, lateres &c. brevi inſtar ferri igniti candefiunt.

7 ardoſia e veſtigio candeſcit, & intra pauca minuta in vitrum nigrum non inelegans transmutatur: cujus ſi pars aliqua candeſcens forcipula prehenſa detrahatur, in fila vitrea ſimul diducitur.

8 tegulæ, intenſiſſimum ignis æſtum alias perpeſſæ, exigui temporis lapſu in vitrum flavum deliqueſcunt; quemadmodum &

9 teſtæ ex ollis non ſolum probe percoctis, ſed multo etiam ignis admoti uſu duratis, in vitrum nigro-flavum.

10 pumex, montium, ut volunt, ignivomorum in officinis uſtus ſolari hoc igne in vitrum candidum & pellucidum funditur.

11 crucibuli ſolidiſſimi pars foco appoſita, intra 8 minuta in vitrum conflata eſt. Sunt etiam mihi

12 oſſa in vitrum aliquod opacum; & gleba ex terra exciſa in flavum aut ſubviride vitrum mutata.

Notabis vero, hæc omnia experimenta exeunte Auguſto & Septembri a me tentata & perfecta fuiſſe: quo tempore notum eſt, Solem non ejus energiæ eſſe, atque cum circa cardinem æſtivum altiſſimus nobis incedit; quo tempore mihi longe adhuc præſtantiores effectus polliceor: quanquam ex his etiam liquido conſtet, non alium ejusdem virtutis & efficaciæ ignem nobis ſuppetere. Eſſent

Essent adhuc alia hujus argumenti in promtu, commemoratu non indigna; e quibus hoc unum subjungo: tentatum etiam a me effectum concentratorum hoc speculo radiorum Lunæ plenæ, in maxima sua altitudine existentis; at nihil quicquam caloris, lucis tamen non exiguum augmentum deprehensum.

EMANUELIS KöNIG, PHIL. ET MED. Basil. Regnum Minerale, &c.

Basileæ, sumptibus & typis Eman. & Joh. Georgii König, 1686, in 4.

QUam laudem ex editione Regni animalis mense Aug 1683 in Actis nostris recensiti, consecutus Clar. Auctor est, eam non minori jure ex præsentis libri evulgatione tuebitur. Magna enim rerum varietate gravis est, ita ut quicquid singularium virium ex regno minerali peti in medicamina solet, id hic indigitatum curiosus Lector inveniat. Liber autem ipse in IV sectiones, hæque in diversa capita dividuntur. Sectio I. agit de regni mineralis nomine, differentiis, ortu, nutritione, vita & partibus. Quinque istis, quibus constat, capitibus denominationis rationem, tum metallorum generationem, quam per analogiam cum vegetabili & animali regno, mediante ovo quodam imperfecto contingere autumat, fusius perquirit. Hinc augmentationem, ut continuatam generationem prosequitur, ac mineralibus organa sive partes analogice tales ad nutritionem necessarias attribuit, radicem nempe, corticem, substantiam ipsam, ac vasa. Quibus præmissis sectionem II. aggreditur, ubi de metallis veris 6 capita proponens, Solem, Lunam, Martem, Venerem, Jovem & Saturnum juxta particularum pororumque configurationem, differentias, & nobiliora inde præparata pervestigat. Mercurium vero numero verorum metallorum eximit, quod hic nec ductilis sit, nec fluat in igne, sed in halitum abeat. Nihilominus hunc, ut & antimonium, tanquam metalla spuria, attentius considerat, quibus affine corpus cinnabarim statim subjungit ac ultimo capite de bismutho, auripigmento, arsenico, cadmia, sandaracha & zinco eodem respectu agit, eandem methodum, qua in metallorum verorum descriptione usus est, & hic, & in sequenti Sect. III observans,

Digitized by Google

vans, ubi de lapidibus, eorumque natura, ortu, generatione, differentiis, tribus prioribus capitibus tractat. Hinc lapidum pretiosorum minorum sive gemmarum examen instituit, & a revelato modo, quo gemmæ artis ope parantur, declarare nititur productionem earundem naturalem. Sistit vero adamantem, rubinum, granatum, hyacinthum, saphirum, smaragdum, chrysolitum, topazium, turcoidem, bufonium, opalum, oculum mundi, oculumque catti, de quo ultimo memorat, quod Indi ipsum maxime æstiment, persuasione ducti, ejus qui hanc gemmam possideat, non posse facultates imminui, sed indies incrementum sumere. Porro lapides pretiosos majores crystallum, jaspidem, heliotropium, malachitem, prasium, nephriticum, achatem, onycha, calcedonium, carneolum, phengitem, amethystum, juxta colores potissimum & vires describit; ac mox lapides minus pretiosos minores, magnetem, hæmatitem, smiridem, schistum, lazuli lapidem, Armenum lipim, astroitem, lapidem Judaicum, belemnitem, morochtum, ætitem, ostracitem pari ratione exponit. Inde autem procedit ad majores lapides ignobiles, tum duros, saxum, silicem, pyritem, cotem, marmor: tum molliores, saxum calcarium, gypsum, lapidem Bononiensem, pumicem, topum, asium, stalactitem, osteocollam, cornu fossile sive lithomargam albam, amianthum, lapidem specularem, & talcum. His omnibus corallia subnectit (utut in regno suo vegetabili inter plantas relata) quod duritie insigni prædita sint, atque ob sulphur nobile cum omnibus fere lapidibus virtute certent. Cæterum sectione IV mineralia media propositurus, ea divida in salia, sulphura & terras, adeoque III partes constituit, easque in diversa iterum capita dispescit. Præmissis vero generalibus de ortu & mixtione eorum, salia primo loco profert, eorumque insignem differentiam, quoad diacrisin non tantum insinuat, sed & requisita diversa velut menstrua, in quibus liquentur, & cum quibus ratione texturæ & compositionis conveniant, enumerat. Hinc de sale communi, sale gemmæ, nitro, borrace, vitriolo, alumine & sale armoniaco specialiter agit, ac parte II sulphura simili ratione explanat; considerando sulphur in specie, hinc succinum, asphaltum, gagatem, petroleum, carbonem fossilem, ambram gryseam & camphoram. Tandem parte III terras varias medicas explicat, albas ut Samiam, lac Lunæ, terram.

ram Melitenſem, bolum album & Lignicenſem, terram ſigillatam Lemniam; mox rubras, ut terram Lemniam rubram, bolum Armenum, bolum Toccavienſem: inde luteas, ut terram Sileſiacam ſigillatam, ochramque e variis Europæ mineris metallicis erutam. Poſtea terras artificum enucleat, argillam, cretam, rubricam fabrilem, umbram & tripolim, appendicis loco acidularum & thermarum deſcriptionem curatam addens. Sic ſuſpenſo ſaltem pede percurrimus doctiſſimum tractatum, quem perlegiſſe curioſum Lectorem nunquam poterit pœnitere.

LIBRI NOVI.

FRanciſci Willoughbeji de hiſtoria Piſcium libri IV. Oxon. 1686, in fol.

S. Clementis Epiſtolæ duæ ad Corinthios. Paulus Colomeſius recenſuit & notarum ſpicilegium adjecit. Accedunt Thomæ Brunonis Diſſertatio de Therapeutis Philonis, & Epiſtolæ aliquot ſingulares. Londini 1687, in 8.

Noviſſima idea de Febribus & earundem cura, mechanicis rationibus ſuffulta, Aut. Jacobo Sylvio. Dublini 1686, in 8.

De ipſa Natura, ſive libera in receptam Naturæ notionem Disquiſitio; auctore Roberto Boyle. Londini 1687, in 12.

De Nieu-Hervormde Anatomie, door Steph. Blanckaerd. t' Amſterdam, 1686, in 8.

De Gereformeerde Geneeskonſt, door H. Overkamp. t' Amſterdam 1686, in 4.

Rolandi Mareſii Epiſtolarum Philologicarum libri II. Lipſiæ 1687, in 12.

Johannis Schmidii Commentarius in Prophetas Minores. Lipſiæ 1687, in 4.

Joh. Henr. Heideggeri in Viam Concordiæ Proteſtantium Eccleſiaſticæ Manuductio. Amſtelod. 1687, in 8.

Reflexions on Mr. Varillas's Hiſtory of the Revolutions that have happned in Europe in matters of Religion; by G. Burnet. Amſterdam 1686, in 12.

Critique du Neuvieme livre de l' Hiſtoire de Mr. Varillas &c. Traduite de l' Anglois de Mr. Burnet. a Amſterdam. 1686, in 12.

Medicina Mentis, ſive Tentamen genuinæ Logicæ, in qua diſſeritur de Methodo detegendi incognitas Veritates: Medicina corporis, ſeu Cogitationes admodum probabiles de conſervanda ſanitate Amſtel. 1687, in 4.

Errata.

In Actis a. 1686, pag. 386. l. 20. lege *Cozzandus*. pag 578. l. 16. lege Job. III, 22. pag. 579. l. 1. lege Pſ. LVIII. 5: l. 2. lege Hoſ. VI. 8.

Præterea monendus es, Lector Benevole, figuras quas in Malpighii Operibus neglectas in noſtro ad minimum exemplari, ſupra pag. 17. innuimus, reperiri integras in exemplaribus, quæ paucos ante dies, cum typis jam exſcripta eſſet noſtra illa de Operibus Malpighianis relatio, ad nos pervenerunt, adeoq; in hac omnium Malpighii operum editione plane nihil deſiderari.

Digitized by Google

ACTA
ERUDITORUM
publicata Lipsiæ
Calendis Februarii, Anno M DC LXXXVII.

JOHANNIS SCHMIDII IN PROPHETAS Minores Commentarius.

Lipsiæ, sumptibus Hæredum Friderici Lanckisch, 1687, in 4.

PErbene nuper de Ecclesia orthodoxa non minus, ac beatis *Johannis Schmidii*, Theologi quondam Argentoratensis Conventusque Ecclesiastici Præsidis gravissimi, Manibus meritus est *Balthasar Fridericus Saltzmannus*, SS. Theol. Doctor & Ecclesiastes Argentoratensis, dum posthumum hunc Prosoceri sui in Prophetas Minores commentarium publici fecit juris. Cum enim Nostrates toto XXVIII annorum intervallo (ex quo is ad meliorem vitam transiit) editionem operis hujus, quod in illius schedis adhucdum superesse inaudiverant, enixe quidem, frustra tamen hactenus expetiissent; hoc demum anno Admodum Reverendi *Saltzmanni* beneficio, voti sui sunt damnati. Neq; etiam monumentum melius, injuriisve temporis minus obnoxium memoriæ meritissimi Viri parari poterat, cum, Hebræorum proverbio, *Justorum verba* monumentorum perpetuorum vices omnium optime suppleant.

Methodum, qua Noster usus est, commodam procul dubio ac facilem experientur Exegeseos sacræ cupidi. Præmissis namque tum in universos, tum in singulos Prophetas *Prolegomenis*, exponit ante omnia *Argumentum* & *Partitionem* cujusvis capitis. Eruit dein ex συναφείᾳ textus, locis parallelis fideique analogia, *sensum vocum*, tantum non omnium. Quia hic vero succinctæ brevitati studuit, prolixius deinceps proponendas & cum cura ventilandas duxit *quæstiones*, quas circa Prophetarum verba Philologi aut controversiarum Theolo-

logicarum casuumve conscientiæ Scriptores movere consueverunt. Subjunguntur tandem *Loci morales & doctrinæ*, ubi quicquid e Textu Sacro ad didascaliam, aut elenchum, aut epanorthosin, aut pædiam applicari potest, brevibus & perspicuis thesibus exhibetur.

Et hoc quidem filo commentarium in universum XII Prophetarum volumen Auctor pertexuisset, nisi hanc laborum telam cum vitæ staminibus immatura fata abrupissent. Cum igitur *Haggæus, Zacharias & Malachias* Schmidium interpretem non haberent, visum fuit Editori, commentaria *Friderici Balduini* Theologi quondam Wittebergensis celeberrimi in isthanc divinorum Vatum trigam, recusa succenturiare Schmidianis. Calcem Voluminis quadruplex index occupat, *Quæstionum* puta, *Locorum Scripturæ, Vocum Hebraarum, Rerumque memorabilium.* Cætera Theologi cordatissimi opera dudum typis Argentoratensibus aut Francofurtensibus exscripta, longa hic serie recensere animus esset, nisi otium nobis feciisset *M. Henningus VVitten*, qui Decadi Nonæ *Memoriarum Theologorum nostri seculi* p. 1276. seq. eorundem Catalogum locupletissimum inseruit.

HISTOIRE DE LA REFORMATION DE l'Eglise d' Angleterre. Seconde Partie. i.e.

D. Gilberti Burneti Historiæ Reformationis Ecclesiasticæ in Anglia Pars Secunda, Gallice versa a Dn. de Rosemund.

Londini, apud Richardum Chiswell, 1685, in 4.

NActi tandem excerpturique diu desideratam continuationem versionis Gallicæ celeberrimi operis Burnetiani, (quod Anglice Londini jam anno 1680, iterumque anno 1683, pulcherrimis typis *in folio*, duobus tomis excusum prodiit) non opus esse putamus multa præfatione. In recensu enim primæ partis, anni 1684, mense Augusto p. Actor. 383. & seqq. quantum sufficere credimus, & de Autore, & de interprete dictum est. Eorum uterq; in secunda etiam parte eruditionis & industriæ suæ insigne dedit documentum, ut æqui Lectores sine dubio

dubio agnoſcent. Diviſus eſt alter hic tomus in libros tres. *Primus* exponit geſta ſub *Eduardo* VI, Henrici octavi filio, qui puer decennis patri anno 1547 ſucceſſit, & immatura morte anno 1553 ſublatus, ob incredibiles ingenii dotes, magnum civibus ſui deſiderium, & immortalem memoriam etiam exteris reliquit. Hic non modo tutorum ſuorum judicium, ſed & ſuum, quod in tenera illa ætate ad ſenilis prudentiæ perfectionem provectum oſtendit, ſecutus, reformationem a patre cœptam ita promovit, ut jam non in mores aut opes Cleri, ſed in dogmatum emendationem opera impenderetur. Non tamen adeo quietum aut fauſtum ei fuit imperium, quin non ſolum repugnantes haberet ex clero & populo, qui veteri ſacrorum conſuetudini tenaciter inhærebant; ſed & procerum æmulatione agitatus, variisque criminibus offenſus, ſeveris animadverſionibus, fuſoque illuſtri ſibique cognato ſanguine, tueri autoritatem regiam coactus fuerit. *Libro ſecundo* regnum Mariæ, quam Henricus VIII ex Catharina Arragonia progenuit, deſcribitur, a morte Eduardi ad An. 1558. Quam cruentum id fuerit, poſtquam Maria, oppreſſa ſtatim, quam ei procerum factio oppoſuerat, *Johanna Graja Semeria*, miræ alioqui virtutis & regii ſanguinis matrona, Philippo Caroli V filio, Hiſpaniarum poſtea Regi, nupſit, & Romana ſacra reducere ſummo cum rigore annixa eſt, ex plurimis ſcriptoribus dudum innotuit, diviſis tamen in partes, & pro ſuo affectu geſta illius extollentibus aut deprimentibus. Autor noſter, etſi religioni, quam Maria ferro & igne perſequebatur, addictus, ita tamen hanc partem operis omnium fortaſſis difficilimam tractaſſe videtur, ut neque illis, qui Reginæ conſilia regebant, *Reginaldo Polo* Cardinali, (inter omnes quidem modeſtiſſimo) ſevorioribusque aliis, laudes ſuas detrahat. Sicuti nec ab omnibus defectibus immunes ſiſtit, qui ſub hoc regno pro religione reformata mortem paſſi ſunt, inter quos primarius fuit celeberrimus ille *Thomas Cranmerus* Archiepiſcopus Cantuarienſis, qui ſub Henrico VIII inter multas diſſimulationes, variaque fortuna, ſub Eduardo aperte, mutationem in ſacris promovit, & tandem regnante Maria vivicomburium reſumto animo ſubiit, cum paulo ante infirmitati ſuccumbens, ſententiam ſuam de religione revocaſſet. *Libro III.* læta Proteſtantibus mutatio breviter refertur, quam mortua absque liberis Maria, ſuccedens altera Henrici Octavi ex infelici illa *Anna Bullena* filia *Eliſabetha*, procuravit, & ad

Digitized by Google

finem usque regni & vitæ per multos annos adversus odia & vim summorum in Europa Principum tenuit: fœmina sane, sed quæ regnandi arte exemplum, quod viri difficulter assequantur, proposuit.

Quamquam vero multa in memorabili hac (si quæ ulla alia est,) historia ab Autore producta sint, neglecta aliis, vel aliter tradita, neque nobis molestum esset, multa ex iis annotare, prolixitas tamen vitanda fuit, & utilitati legentium melius consulturos nos esse putavimus, si de documentis, quæ Burnetus utrique operis sui tomo magna copia adjecit, aliquid afferamus. Constituunt enim illa plus quam tertiam operis partem, nec ab interprete Gallo, quod sciamus, translata fuerunt. Unde singula nactus fuerit Autor, vel in opere ipso retulit, vel in margine annotavit, ut de fide illorum nemo, ut existimat, dubitandi causam habeat. Indicem omnium exhibere non possumus, quippe quod nimis longum, nec utile fortasis fuerit. Aliqua tamen præ cæteris notatu digna, interque ea, quæ Latina sunt, indigitabimus. *Parte I. sub Num.* I. adjecta est formula juramenti, quo etiam ante Henrici VIII tempora Episcopi Anglicani Regibus obstringebantur, stricta profecto, in hoc præsertim regno, in quod Pontificatus Romanus singulare sibi jus arrogaverat. Jurabant autem inter alia his verbis ad stylum illius seculi compositis: *Ero* (Regi & hæredibus ejus) *verus ligens, & fidelitatem in ligentia mea pure & sincere servabo, fideleque & verum obsequium, secundum optimum posse meum, faciam & impendam, contra quascunque personas, cujuscunque status, gradus, præeminentiæ aut conditionis existant.* Speciatim inde promittunt, se Regi fidele consilium, si vocentur, daturos, ejusque secreta nemini revelaturos, tum si quæ habeat negotia Romæ, diligenter curaturos esse. Addunt denique, *servitia & homagia pro temporalibus Episcopatus, quæ recognoscere & tenere a Rege, ut supremo domino suo profitentur, fideliter præstituros*, ut appareat, priora illa capita ad ipsorum personas pertinuisse. Inter documenta ad *num. usque* 47. pleraque ad causam illam famosam divortii Henrici VIII a Catharina uxore pertinent, & ex iis, quæ Anglica fere lingua a Rege ad legatos & procuratores suos Romam, & ab his ad Regem scripta sunt, arcana aulæ & Pontificiæ & Regiæ non pauca patescunt. N. 34. extant sententiæ Theologorum *Parisiensium, Aurelianensium, Andegavensium, Bituricensium* & *Tholosanorum*, qui omnes unanimiter contra dispensationem Pontificiam, quæ Henrico viduam

viduam fratris ducenti data erat, pronuntiant. Mirum magis, quod & *Bononienſes* idem ſenſerunt, quorum hæc ſunt verba: *non poteſt ſanctiſſimus Papa (qui tamen fere omnia poteſt) cui collata ſunt a Chriſto claves regni cœlorum, non inquam poteſt ſuper hujusmodi contrahendo matrimonio quenquam diſpenſare.* *Patavini* addunt rationem, *cum illa, quæ ſunt jure divino prohibita, non ſubſint ejus poteſtati, nec in illa gerit vicem Dei, ſed ſolum ſuper ea, quæ ſunt commiſſa jurisdictioni hominum.* In hoc quidem conſentientes habuere Lutherum & Collegas, ad quos anno 1530 Henricus legatos miſerat, ſententiam eorum rogantes; ſed permoveri ſe non ſunt paſſi, ut contractum & conſummatum matrimonium reſcindi poſſe decernerent; repulſæ tamen obtegendæ cauſa, petierunt, ut ulterius cogitandi ſpatium Rex non ægre concederet. Integrum eorum reſponſum extat N. 35. collaudatum a Burnero, quod libertatem & bonam fidem, & conſcientiam Apoſtolici temporis ſimplicitate dignam oſtenderint, iniquiſſimo licet Proteſtantium rebus tempore, quo Regi blandiri pro prudentia haberi potuiſſet. Sententia pro divortio a Thoma Cranmero Archiepiſcopo Cantuarienſi pronuntiata inſerta eſt N. 47.

Lib. II. adduntur plurima edicta aliaque documenta, ex quibus prolixe apparent, quæ Henricus in aſſertione ſupremi juris Eccleſiaſtici, & purgandis quibuſdam abuſibus in ritu & dogmatibus, tum adverſus mores cleri, aut ad facultates Monachorum imminuendas egit. N. 9. *Bulla* extat Pontificia in Henricum regem, anno 1538 ſummo cum rigore verborum vibrata: N. 19. Sententia *Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis* & totius cleri, ad eam rem convocati, qua irritum pronuntiant matrimonium regis cum *Anna Clivenſi*. Acceſſere huic libro II poſt collectanea, ſub *Additionum* titulo alia, inter quæ eſt (N. 6.) prolixa Melanchthonis ad Henricum epiſtola, Francofurti anno 1539 data, in qua Regem hortatur, ut in cœpta reformatione progrediatur, indicatis quæ maxime mutari debeant. Hæc non reperitur in volumine Epiſtolarum Melanchthonis Londini A. 1642 recuſo. N. 7. ſcriptum extat, quod Legati Electoris Saxonici & Landgravii Haſſiæ, *Franciſcus Burcardus* & *Georgius a Boyneburg*, itemque *Fridericus Myconius* Eccleſiaſtes (ita ſcripſit) *Gothanus*, Regi d. 5. Auguſti anno 1538 exhibuerunt, in quo multis agunt de continuanda a Rege reformatione in tribus præſertim capitibus, iri permittenda nempe populo *communione*

ſub utraq;, abolitione *Miſſæ privatæ*, & concedendo Clericis *conjugio*. Adjunctum etiam eſt N. 8. reſponſum Regium humaniſſimum quidem & elegans, multisque laudibus Principum & Legatorum refertum, ſed addita ſimul refutatione eorum, quæ Legati in tribus illis capitulis propoſuerant, ita tamen ut Rex ad uberiorem deliberationem rem differret. Clauſit reſponſum his verbis: *quæ vero Chriſti puram atque ſinceram doctrinam promovere, quæ Chriſti Evangelium dilatare, quæ ad repurganda Eccleſiæ Anglicanæ vitia tendere, quæ ad extirpandos abuſus atque errores omnes ſpectare, quæ denique Eccleſiæ candorem exornare poſſe videbuntur, ea totis viribus ſectabimur, his ſtudebimus, his Deo volente in perpetuum incumbemus. De articulis vero, quos jam diſſeruimus, maturius cum Theologis noſtris, quam primum vacabit, agemus, atq; ea demum ſtatuemus, quæ ad Chriſti gloriam Eccleſiæq; ſponſæ ejus decorem conducere exiſtimabimus. Vobis autem, præſtantiſſimi Oratores, qui tot labores terra marique perpeſſi eſtis, ut nos inviſeretis, qui cum Theologis noſtris tam diu contuliſtis, qui ob Evangelii negotium a patria abfuiſtis multis menſibus, immenſas atque innumeras habemus gratias; nec miramur, ſi dulcis amor patriæ, poſt diuturnam abſentiam veſtram, ad reditum vos invitat. Itaque poſt expleta Principum veſtrorum mandata, poſt abſoluta in totum negotia veſtra, ſi non gravabimini nos inviſere, veſter ad nos acceſſus admodum gratus erit, vosque in patriam non modo libenter dimittemus cum bona venia, ſed ad Principes etiam veſtros literas dabimus, ſummæ diligentiæ veſtræ in exequenda legatione teſtimonium perhibentes.*

Secunda pars non minorem copiam documentorum adjunctam habet. Inter quæ primum & maxime memorabile eſt Diarium Eduardi VI Regis, ab anno regni ſui primo ad quintum usque, in quo pleraque notatu digna, a ſe Rege, aut ſe regnante geſta ſua manu Anglice conſignavit; ſimplici, & ea, quæ regem decet, narratione. Servata etiam alia quædam ex autographis ejus producuntur a fol. 68 ad 88, inter quæ eſt deſignatio quædam abuſuum in eccleſia & politia, de quorum remedio cum Statibus regni acturus erat; item reformatio ordinis periſcelidis, ab ipſo rege Latine verſa. N. 8. extat formula precum publicarum ante reformationem uſitatarum, in quibus primo omnium Pontifex, omnesque Cleri ordines ad monachos usque, & poſt illos omnes, Rex & magiſtratus Deo com-

Digitized by Google

commendantur. N. 19. *Martini Buceri* epiſtola ad *Joh. Gropperum* celebrem in Germania Theologum Pontificiarum partium, qui tamen ad concordiam inclinare videbatur, quod ex hac ipſa epiſtola apparet, in quo propoſito eum Bucerus fraterna quadam fiducia cohortatur. N. 26. indiculus indulgentiarum a Pontificibus ab aliquot ſeculis conceſſarum, inter quas ſunt, quæ ad centena annorum millia porriguntur: aliusque N. 29. precatiuncularum ad ſanctos, interque eos ad *S. Georgium*, *Chriſtophorum*, *undecim mille virgines*, Pariſiis anno 1520 & 1526 impreſſi. N. 34. Lutheri epiſtola ad Bucerum refertur, ſine die & anno, per quam media aliqua via in controverſia ſacramentaria proponitur, ut nempe *ex parte Reformatorum concedatur, Chriſtum vere adeſſe; Lutherani viciſſim concedant, panem ſolum manducari*; de quo documento judicium aliis relinquimus. Quoniam vero in Buceri mentionem hic incidimus, non ingratum putamus futurum Lectoribus, ſi Eduardi Regis verba, ex diario ejus latine verſa huc tranſcribamus, quibus mortem & exequias ejus annotavit, ad d. 28. Febr. fol. 22. *Bucerus*, inquit, *vir doctus, mortuus eſt Cantabrigiæ; biduo poſt ſepultus in templo S. Mariæ. Tota Univerſitas cum tota civitate ad trium millium numerum funus comitata eſt. Elegantiſſimam parentationem habuit M. Haddon, aliam* (hic nomen *Parkeri*, quod Regi exciderat, ſuppletur in margine,) *tertiam M. Redmainus. Hæ tres orationes mire ad lamenta moverunt populum. Tandem omnes docti, totaque Academia epicedia in ejus laudem ſcripſerunt, & ſepulchro ejus appoſuerunt.* N. 35. ſententia Archiepiſcopi Cantuarienſis legitur, qua fœminam quandã, ob Anabaptiſticos errores, & pertinaciter negatam divinitatem & incarnationem Chriſti, hæreſeos condemnavit, & magiſtratui puniendam tradidit. Rex factum his verbis retulit ad d. 2. Maji 1549. fol. 12. *Johanna Bucheria, alias de Kent dicta, combuſta eſt, quod ſtatuerat, Chriſtum non eſſe incarnatum ex virgine Maria: condemnata anno ſuperiori in cuſtodia habita fuit ſpe converſionis, & 30. Apr. Epiſcopi Londinenſis & Elienſis perſuadere eam conati ſunt; ſed reſtitit illis, & ad mortem usque prædicatores convitiata eſt.* N. 51. diploma Regis habetur, quo Germanis aliisque peregrinis, ob religionem exulantibus, templum Auguſtinianorũ Londini conceſſit, permittens ut Superintendentem conſtituerent, & quatuor miniſtros: Superintendens autem eorum factus eſt *Johannes de Laſco*, Polonus. N. 55. exhibentur articuli fidei, ut Eduardi

duardi tempore ab Episcopis lingua Anglica compositi fuerunt, & margini additum est, quid in iis Elisabetha postea mutaverit. Inter eos articulus XXIX de S. Cœna, regnante Eduardo ita conceptus fuit, ut præsentia realis aperte negaretur, addita ratione de ascensu Christi in cœlos, & quod corpus non possit simul esse in duobus locis. Sed omitti hæc fecit Elisabetha & substitui: *Corpus Christi datur, accipitur, & editur in Cœna solummodo cœlesti & spirituali modo, & medium, quo accipitur & editur corpus Christi in cœna, est fides.*

Libro II. adjecta sunt edicta Mariæ severissima adversus Reformatos, & Acta Episcoporum quorundam, *Eduardi* inprimis *Bonneri* Londinensis, qui Reginæ mandata promptissime exequebatur. N. 18. literæ Reginæ afferuntur, per quas oratoribus procuratoribusq; suis Romæ negotium dat, ut *Cardinalem Polum*, ad vacantem morte Pauli III Pontificatum commendarent. N. 35. apponitur diploma vetus, quo Henrici Archiepiscopi Cantuariensis appellatio a Pontifice ad concilium continetur an. 1427. *Libro* denique *III* pauca addita sunt ad Elisabethæ tempora pertinentia, v. g. mandata Reginæ, quibus ecclesiarum visitationem fieri jussit: Acta cum *Matthæo Parkero*, ut Archiepiscopatum Cantuariensem acceptaret, quod ægre ab eo impetratum fuit: formula ceremoniarum consecrationis dicti Archiepiscopi, Latine conscripta; Bulla etiam Pontificis, qua Elisabetham regno indignam pronuntiavit.

Paucis monemus, *secunda* huic parti operis præmissam esse in Anglicana editione prolixam & gravissimam præfationem, quam cur non verterit interpres Gallus, ignotum nobis est. In hac denuo multos laudat D. Burnetus, & proceres & literatos, a quibus in continuatione laboris sui adjutus fuerit; ingenue etiam profitetur se a *Fulmanno* quodam, viro docto & historiæ patriæ perito, monitum, errores quosdam circa tempora aliaque ejusmodi correxisse, & paratum se dicit, id semper facere, & veritati palmam porrigere. Dein ad præcipuas objectiones adversus Reformationem fieri solitas respondet, neque tamen negat superesse, quæ perfectiorem emendationem Ecclesiæ admittant. Inter quæ habet restitutionem disciplinæ, ad primitivæ Ecclesiæ exemplum; officium pastorum, ad majus emolumentum auditorum & diligentiorem animarum curam applicandum; porro, sustentationem eorum commodius ordinandam. Celebrat *Jacobi Regis*

& filii

& filii ejus *Caroli I.* curam in *Scotia* adhibitam, qua factum sit, ut pastoribus singulis ad minimum *quinquaginta librarum Sterlinensium* i. e. plusquam ducentorum imperialium annuus reditus fuerit assignatus in fundis aut decimis, optatq; ut in *Anglia* pari providentiæ locus fuisset. Addit inde notabilia quædam de regimine Episcopali, quale in Anglia retentum est, & Presbyteriali ad exemplum Helveticarum Ecclesiarum a quibusdam desiderato, & quid hujus differentiæ occasione Elisabethæ Reginæ tempore agi cœptum sit memorat; unde motus & separationes postea secutæ fuerint. Salutaria etiam monet de correctione morum, qua neglecta reformationis fructus corrumpitur: subjungit querimonias de incrementis *Deismi* & *Atheismi*.

CRITIQUE DU NEUVIEME LIVRE DE L' Histoire de M. Varillas. Traduite de l'Anglois de M. Burnet. i. e. Animadversiones in Librum Nonum Historiarum Antonii Varillasii, de Mutationibus, quæ circa religionem in Anglia contigerunt; ex Anglico Gilberti Burneti Doctoris Theologi Gallice versæ.

Amstelodami, apud Petrum Savouret, 1686, in 12.

Libellum hunc commode subjungi posse existimavimus *Historiæ*, quam nunc retulimus, *Anglicanæ*. Ejus enim defendendæ causa, & ad errores novi in Gallia Historiographi *Antonii Varillasii* demonstrandos, ab autore *Anglice* conscriptus, & a docto interprete Gallice versus est. *Varillasii Historiam* de *Hæresibus* nuper recensuimus *mense Octobri anni præteriti* pag. 506. ita quidem, ut commonitione aliqua opus esse etiam nobis visum fuerit, ad cavenda quæ illi exciderant, cum manifesta rerum veritate pugnantia: sed nos intra terminos annotationis pro scopo nostro substitimus; nec Scriptori laudem eloquentiæ & industriæ, cum alios ejus libros memorandi occasio fuit, invidimus. Causæ autem fuerunt *D. Burneto*, ut strictius illum aggrederetur, nec solum librum, quo res Anglicas tractavit, examinaret, sed & in ingenium

& mores cenſuram ſtringeret; quam malumus in ipſo tractatu, qui brevis eſt, quam hic relatam legi; ſicut nec ea neceſſe eſſe duximus excerpere, quæ in *Maimburgium* nuper defunctum, ejusq; occaſione etiam in Societatem, cui is addictus fuit, acriter dicta ſunt. Sane ſi non de factis (quæ judicanda hic non ſumimus) ſed de jure & honeſtate quæratur, nullus ſatis gravis critices rigor eſſe poteſt, quem non mereantur, qui ſub hiſtoricæ veritatis ſpecie, non affectus ſolum ſed & figmenta ſua producunt, majoris etiam impudentiæ rei, cum ad libros & documenta, tanquam ſibi viſa & lecta, falſo provocantes, ruptis bonæ fidei, & naturalis, nedum Chriſtianæ probitatis vinculis, orbi illudunt. Neque excuſari iſta protervia religionis zelo poteſt. Inter veræ enim religionis regulas maxima eſt, veritati ſtudere, nec vel ob bonam cauſam fraude & mendaciis uti, ut graviter adverſus aliquod *Varillaſii* dictum Auctor commentatur pag. 24. & 126. Novum autem hiſtoriæ ſcribendæ genus, quod ad fabularum dulcedinem corruptum ſit, *Maimburgii* quidem prodigioſæ inventioni tribuit *Burnetus*: ſed ita, ut ſe judice, *Varillaſius* ut ſtylo potior aut amœnior, ita fingendi libertate minus circumſpectus magiſtrum ſuperaverit. Confirmat eadem Interpres Gallus in præfatione erudita, & inter alia notat monſtratque, ut Varillaſius in hiſtoria *Wicleſitica*, quam antea ſuppreſſo nomine ſuo editam, *Hiſtoria de Hæreſibus* inſeruit, loca quædam, (inter alia de Huſſi morientis conſtantia) per quæ ingenuitatis encomium ex prima editione meruit, (*vid. Acta noſtra anno 1683. pag. 506.*) jam imitationi *Maimburgii*, aut Patronorum obſequio intentior, expunxerit & mutaverit. Præter iſta & alia quæ generatim opponuntur, ad mores aut ſectam ſpectantia; ad objectum ſibi a *Varillaſio* partium Proteſtantium, & laudandi *Cranmeri Archiepiſcopi* Cantuarienſis ſtudium ita reſpondet *Burnetus*, ut ex aliquibus argumentis colligat, ſuam hiſtoriam ne lectam quidem *Varillaſio* fuiſſe; neque enim, ſi legiſſet, poſſibile futurum fuiſſe, ut vel dubitaret de ejus veritate, vel tot falſa libro *ſuo Nono de rebus Anglicanis* inſereret. Narrat inde pag. 27. & ſeqq. ut Lutetiæ cum Abbate quodam docto & ſincero, in ipſa Bibliotheca Regia, aſſiſtentibus celeberrimis viris *Thevenotio* & *Azouto*, in colloquium venerit, & dubitationes aliquas adverſus hiſtoriam ſuam Anglicanam propoſitas ita removerit, ut Abbas non contentus ſolum eſſet, ſed & plura documenta ſibi ſuppeditaturum ſe eſſe promitteret. De *Cranmero* vero nihil niſi verum & probatum attu-

attuliſſe ſe, aſſeverat; dein alio loco pag. 203. & ſeqq. quæ adverſus illum ex malevolis autoribus aut ſuo judicio protulit Varillaſius, refellit. Negat inter alia, unquam illum in Annæ Bullenæ aut ejus familiæ miniſterio fuiſſe, neque ob defenſam *Henrici* Regis adverſus *Catharinam Arragoniam* cauſam, ſed ob eruditionem & morum ſimplicitatem, ab omni etiam ambitione alieniſſimum, ad *Archiepiſcopatum Cantuarienſem*, invitum quidem & reluctantem evectum fuiſſe, cum privatus viveret Cantabrigiæ, & jam antea Regis divortium ſuffragio ſuo probaſſet; acceſſiſſe *Capituli* electionem & Bullam Pontificiam. Neque verum eſſe, quod ſubdole & clanculum proteſtatus ſit, dum juramentum Pontifici, ut moris erat, præſtaret, ſe id coactum facere; ſed publice ad ſummum altare in templo bis teſtatum eſſe, ſe nolle illo juramento obligari, quo minus legem Dei & privilegia regis ac regni, & reformandæ in melius fidei & diſciplinæ opus vinculo illi præferret. Repulſa autem adverſarii de qua diximus ſuggillatione, ad indicandos ex *libro ejus nono* errores ſpeciales a pag. 39. ad finem usque libelli progreditur, & ultra quinquaginta eruit, quosdem ex ingenio, ut ait, autoris effictos, plerosque vero ex *Sandero* depromptos; quem non ſectetur ſolum, ſed & judicandi & conjectandi licentia vincat. Longum foret hos enumerare. Duos in præfatione tetigit verſionis Gallicæ autor; ſcilicet quod de iis, qui conjugium *Mariæ*, Henrici filiæ, vivo adhuc patre appetebant, loquens, ex *Carolo Cæſare & Rege Hiſpaniæ* duos fecerit: dein quod diſpenſationem *a Julio II* ad nuptias Henrici cum vidua fratris, ideo indultam fuiſſe refert, ne Rex conjugem ex hæretica quadam familia quæreret; cum tamen illa diſpenſatio anno 1503 facta ſit, diu ante ſchiſma & hæreticorum illa nomina. Sed anachroniſmi & imperitiæ hiſtoriarum, ut & maledicentiæ multis aliis locis accuſatur Varillaſius, v. g. cum Catharinæ Arragoniæ quinque liberos aſſignat, quæ nonniſi tres habuit: cum gubernatorem Eduardi Regis pueri non *Sommerſetum*, ſed *Northumbrium* facit: cum inter hiſtoricos Anglos *Mortonum* refert, qualis nullus fuit: cum Henricum *Mariæ* Scotiæ reginæ maritum & inferiori nobilitate (*ſimple Gentilhomme*) fuiſſe ſcribit, qui ex familia *Stuartorum*, & Comitis Lenoxii filius primogenitus, (*Lords*) procerum titulo jam generis ſui prærogativa ornatus, imo materno ex genere proximus poſt Mariam Regni hæres erat: dum Henrici VIII ex proavo paterno genus, ut ignobile

bile taxat, cum tamen Theodori (*Tudors*) ex antiqua & primaria inter Cambros nobilitate, & Regiæ Gallorum genti affinitate conjuncti fuerint: dum *Sanderum* ob librum ſuum pulſum a Proteſtantibus, in Anglia occubuiſſe tradit, quod tamen in Hibernia factum ſit, rebellionis, non libri cauſa, quippe qui demum poſt mortem ejus prodierit: cum *Cajetanum* juſſu Pontificis de cauſa divortii judicium ſuum aperuiſſe, librisque ſuis inſeruiſſe narrat, qui tamen diu ante litem inter Regem & uxorem ſcripſerit: cum decretum, quo Epiſcopi regni Henrico obſequium detulerunt, *Cranmero Cantuarienſi* & *Léo Eboracenſi* Archiepiſcopo imputat; cum id factum ſit biennio ante quam Cranmerus ad dignitatem illam perveniſſet, ſub *Warhamo Archiepiſcopo Cantuarienſi*, & repugnante *Léo*, conſentientibus vero aliis omnibus, etiam *Fiſchero Roffenſi*, qui tamen unus a cæteris in cauſa divortii diſſentiebat. Ubi iterum taxatur *Varillaſius*, quod non omnes aut plurimos, ſed obnoxios tantum quosdam Regis cauſam probaſſe refert. Reliqua ex ipſo tractatu, & collatione ejus cum libro Varillaſii rectius intelligentur.

AN ESSAY OF THE GREAT EFFECTS OF EVEN languid an unheeded Motion, vvhereunto is annexed an Experimental Diſcourſe of ſome little obſerved cauſes of the Inſalubrity and Salubrity of the Air and its Effects, by the Honourable Robert Boyle, Fellovv of the Royal Society. i.e.

Tentamen magnorum effectuum languidi etiam & inobſervati Motus, cui annectitur Diſcurſus Experimentalis de cauſis quibusdam ſalubritatis & inſalubritatis, ejusque effectuum, parum obſervatis. Autore Roberto Boyleo, Nobili Anglo & Societatis Regiæ Socio.

Londini, apud Richardum Davis, 1685, in 8.

Etiamſi

ETiamſi ætate hac noſtra in motus *localis* natura legibusque explanandis, Mathematicorum æque ac Phyſicorum varii deſudarint feliciſſime, tantum tamen abeſt, ut ab his Autor noſter ingenioſiſſimus omnem eam exhauſtam exiſtimet doctrinam, ut potius multa etiamnum ibi ſupereſſe perſcrutanda, Tentamine præſenti, in gratiam Qualitatum occultarum *facilius* enodandarum alias conſcripto, expreſſe doceat. Ante vero quam ipſam motus languidi efficaciam demonſtret, concedi ſibi id, quod alibi jamdum, forſan *Tr. de Origine Formarum & Qualitatum* prodit annotatum, poſtulat: corpora videlicet non veluti totidem materiæ portiones ſive maſſas, magnitudine ſolummodo ac figura invicem differentes, ſed potius tanquam corpora texturam peculiarem, eamque internam non ſecus ac figuram externam obtinentia, eſſe reſpicienda, adeoque propter ſtructuram hanc eorum pleraque tanquam ejusmodi machinas conſideranda, quæ ita & formatæ, & alia inter corpora locatæ ſint, ut quandoque agentia cæteroquin debilia, notabiles in easdem exerere queant operationes. Hinc pro magnis motus *localis*, quem vel minus evidentem, vel languidum cenſent, effectibus detegendis *octo* pandit *Obſervationes*, ſingulas, cur motuum talium virtus negligi vulgo ſoleat, aperientes. Scilicet *primo* magnam celeritatis efficaciam in minutis etiam corporibus, præſertim ſi hæc per exiguum ſaltem moveantur ſpatium, plerumque minus attendi obſervatur; cum ingentem nihilominus vim rapidiori motu corpori communicatam, non tantum glandes plumbeæ e machinis bellicis evibratæ, ſed metalla quoque varia celerem inter tornationis motum ita incaleſcentia, ut fragmentula inde projecta manifeſto ſæpius calore palpebras & manus lædant artificis; item chalybis ſilice facta concuſſio, mox ſcintillulas ceu veras lapidis particulas motus vehementia vitrificatas & ignitas producens, ad ſenſum præter alia exempla adducta evincant. Neque ipſa fluidia hic corpora, tametſi exigua prædita mole, a potentia inſignes in ſolida impreſſiones exercendi, modo magna celeritate gaudeant, removenda eſſe, radiorum ſolarium ſpeculo uſtorio collectorum, flammæ lampadis, atque aeris excellenti ſclopeto pneumatico incluſi exemplis oſtenditur. *Secundo*, equidem ſatis nos proclives eſſe indigitamur corporibus fluidis propter mollitiem horum ac motum inſenſibilem, omnem in ſolida

effectum ſenſibilem denegandi ; aſt quo jure, mirandis aliquot ſoni operationibus, in ſolida corpora & ad diſtantiam notabilem editis, haud obſcure coarguit Autor, v. g. tormenta bellica explosa, præterquam quod e longinquo audiantur, ac vel absque vento manifesto feneſtras domorum multo intervallo diſtantium concutiant, ſæpiusque penitus, ſi præſertim ſono directe objiciantur, diffringant, in ipſis nonnunquam ægris evidentem moleſtiæ procreare ſenſum; item a machina quadam parva, cujus exterius navibus applicitæ auxilio artifex quidam has demergere novit, tantam dum agit circumcirca excitari tempeſtatem, ut naves aliæ aliquo ab eo ſpatio diſſitæ perquam violenter inde commoveantur. *Hinc* motiones corporum, ob ſummam ſui exilitatem ſenſibus haud patentium juſto minus æſtimari, eorum non obſtante numero, quo turmatim agere valeant, movetur querela; effluvia quandoquidem corporum talia concipi debere, quæ intuitu exilitatis & quandoque figuræ, intimos aliorum corporum receſſus promte ſubire, ibique, quia multa & celerrime agitentur, magnam in particulas, ex quibus itidem ſolida corpora coagmentantur, vel quieſcentes, vel lente perquam motas, edere vim poſſint. Veritatis hujus illuſtrandæ gratia plures ſuggeruntur inſtantiæ, v. g. licet cum ſacchari, tum ſuccini portio ſimul aquæ vel cereviſiæ immittantur, ſuccinumque tanquam levius fundum vaſis tardius petat, unice tamen ſaccharum a particulis liquidi ſubito penetrari, totumque brevi temporis momento diſſolvi; ſic Mercurium repetita olei vitrioli abſtractione fixatum, ab aqua limpida affuſa exteriusque commota confeſtim pariter permeari, manifeſteque ita alterari, ut colorem modo album cum citrino nunc commutet; ſic tenuem cupri laminam a ſpiritus vini accenſi flamma paucioribus minutis adeo penetrari, ut incaleſcentia ſenſibilis, minimas ejus moleculas a particulis igneis varie ac vehementer agitari, ſatis indicio ſit; item particulas aqueas frigidas in glaciem concreſcentes, quamvis tardius moveantur, quia magnus tamen earum numerus, tanta ſæpius vi expanſivum exerere motum, ut vel ipſa vaſa e metallo confecta probeque obturata diſrumpantur. *Tum* de incuria, qua minus accurate adverti ſoler, quomodo motus localis per diverſa quoque media & corpora ſolida propagari poſſit, diſſerit Illuſtris Autor, quatuor potiſſimum occaſiones, quarum intuitu motus communicatio difficilior longe reipſa concipiatur, partim annotando,

do, partim contrarium aliquot exemplis declarando. Et quamvis *porro* de effectibus plerumque, quos invisibilis fludiorum motus determinatus in disposítis animalium corporibus valet producere, vix cogitari observetur, manifestæ tamen ejusmodi operationes, quæ a durantibus sonis similibusque aeris aliorumve fluidorum agitationibus continuis, solida in corpora interdum non sine stupore proficiscuntur, qualesque plures, e. g. a strepitu liquidi per epistomium decurrentis non neminem ad urinam reddendam stimulari, item fœminæ cuidam a certo Musicæ tono lacrymas etiam invitæ extorqueri &c. una hic recensentur, eo minorem in Autore nostro pariunt admirationem, quo exactius hic ictuum multitudinem a fluidorum particulis in momento quasi corpori consistenti & prædisposito illatorum expendit. Ast in corpora ipsa inorganica magnam pariter invisibili fluidorum motui competere potentiam, respectu saltem ad determinatam quandam convenientiam sive relationem, inter peculiarem texturam unius, & peculiarem modificationem motus alterius habito, instantiis aliquot petitis v.g. a chordarum unisonarum sympathia, a vitris ad distinctum saltem instrumenti musici sonum trementibus, item a certo tantum tono sub arcu resonante &c. *Observatio sexta* vindicat. *Inde* corpora diversa, etiamsi violento in statu tensionis vel compressionis revera tunc detineantur, falso nihilominus respici solere, tanquam partibus absolute quiescentibus prædita, innuitur; sic v. g. ferrum vel argentum malleo probe percussum, quoad intestinas commoveri particulas, nullo equidem discerni oculo, tactu tamen accedente ex calore, vel saliva adsperſa e strepitu manifesto idem deprehendi; sic vitra, quæ optime videntur confecta, sæpius aliquo tempore post, quam ab igne remota sunt, sponte sua agere rimas, plerumque non nisi ob validam, sed inæqualem, partium vitri contractionem; item stricturas cupri excandefacti, nec non mixtorum nonnullorum fragilitatem, de simili quadam partium contractione palam attestari. *Tandem* ratio palmaria &ultima, cur motus ejusmodi languidi prætermittantur, similiter in nos rejicitur, qui hærentes tantummodo circa solidorum corporum motus, ubi eorum unum ab altero toto dispellitur, vel ad minimum sensibiliter ad alterum impingit, vix eos affectus, quorum ortus motibus intestinis ab agente externo in partibus ejusdem corporis excitatis debetur, observemus; ac ne gratis videatur prolata, largum pro-

duci-

ducitur epiſtomium æneum, cujus clavis ſi hinc inde in cavitate contigua vertatur, brevi temporis ſpatio partes contiguas mutua iſta attritione adeo incaleſcendo intumeſcere, ut clavis inſtar cunei infixi prorſus reſtitet immobilis, nec prius, quam partes refrigeratæ ſeſe contraxerint, circumverti denuo queat. Eundem in finem inſtrumenta quoque ferrea acuta, nimis incaleſcendo temperiem deperdentia, item vitra optica inter poliendum dehiſcentia, neque non corpora varia vim electricam motu attritionis acquirentia, ſimiliaque exempla allegantur. Ex quibus obſervationibus cunctis haud fruſtra colligitur, motus ejusmodi, qui plerumque aut penitus non obſervantur, aut obſervatu indigni judicantur, inſignes in corporibus prædiſpoſitis edere poſſe operationes, adeoque ad diverſa difficilia naturæ phænomena producenda multum momenti conferre.

Experimentalis autem, qui adjungitur, diſcurſus aerem ſalubrem & inſalubrem, quatenus uterque effluviis ſubterraneis adſcribendus veniat, *quatuor* illuſtrat *Propoſitionibus*. *Primo* ſiquidem diverſis in locis ſalubrem non minus ac inſalubrem aeris conſtitutionem, in genere conſideratam, multum expirationibus ſubterraneis, ac ſpeciatim iis, quæ emiſſiones ordinariæ Nobiliſſimo Autori ſalutantur, deberi, probabiliter ex eo infertur, quod in locis quibusdam, ubi aer magis propitius deprehenditur, quam qui a qualitatibus manifeſtis expectari talis poſſit, cauſa cui aeris habitudo iſta adſignari valeat, præter ſuavia miaſmata e terra exhalantia, appareat nulla, utpote quæ vel tranſpirationem promovendo, vel fermentorum morbificorum productionem impediendo, aut activitatem ſaltem cohibendo, vel particulas noxias deſtruendo, aliisve viis corpora regulari in ſtatu, ſanitatis nomine indigitato, conſervent. Effluvia equidem mineralia plerumque nociva reputari & vegetabilibus & hominibus, eſſe tamen poſſe præterea, quæ cum utrisque amice conſpirent, fodinis quibusdam ſtanni in occidentali Angliæ parte ſitis, ubi arbores ſupra mineras æque vireſcunt, ac metalli foſſores ſanam longamque vitam degunt; item Hungariæ exemplo, in qua aer fodinis Cinabaris mineræque Rohtgülden-Erß vulgo dictæ incumbens, ſanitati præprimis deprehenditur conveniens &c. declaratur: quin imo cum foſſilia quædam analyſi chymicæ

ſub-

ſubjecta multum præbeant ſalis volatilis virtute medica vix deſtituti, haud fruſtra ſupponitur, particulas ejusmodi e ſolo aerem petentes ſalutari hujus quam maxime conducere diſpoſitioni. Quod vero aer pernicioſus quoque reſpectu effluviorum ſubterraneorum exiſtat, minus videbitur dubium iis, qui non ſolum multitudinem mineralium exitioſorum præ ſalutaribus majorem, ſed & vim horum nocendi longe efficaciorem, exemplo Auripigmenti, Sandarachæ & Arſenici, expirationibus ſuis ſubitaneas noxas inferentium, conſiderant, itemque Marcaſitas acri ſale vitriolico præditas, multoque, quam vulgo quidem conſtat, frequentiores contemplantur. Aſt quemadmodum *ſecundo* in diverſis locis morbos endemicos, ita *tertio* epidemicos pariter quosdam ex parte ad minimum ab effluviis ſubterraneis deſcendere conjicitur: endemicos quidem, quod ſæpius nulla horum cauſa manifeſta cernatur, e diverſo e corporibus ſubterraneis miaſmata penetrantia copioſius emitti, ipſumque corpus humanum ratione cutis poroſæ una pervium eſſe, exemplis oſtendatur: epidemicos autem, quod partim ipſa aeris intemperies calida vel frigida, humida vel ſicca, quibus iſtorum multi alias adſcribuntur, ab exhalationibus ejusmodi corporum ſubterraneorum, quorum natura nos penitus adhuc latet, oriri poſſit; partim etiam, quod phænomena peſtis, de cujus productione ac curatione multa diſſeruntur, hanc ab effluviis quandoque ſubterraneis provenire, aut ſaltem per eadem propagari, probabile reddant. *Quarto* denique plures morbos, qui novi ſalutantur Medicis, ab halitibus ſubterraneis, tanquam cauſa vel primaria, vel ſocia exſurgere, eo minus dubitatur, quo magis tum aliæ cauſæ, v. g. aſtrorum influxus, intemperies aeris quæcunque manifeſta, procreandis iisdem inſufficientes demonſtrantur, tum globus terraqueus diverſis mineralibus nocivis, quorum multa noſtram quoque fugiant notitiam, turgidus aſſeveratur. Quæ cunctæ propoſitiones hactenus veriſimiliter aſſertæ quo majori ſuffulciantur fide, aliquot Autor Nobiliſſimus ſubnectit Experimenta Chymica, ipſa metalla perfecta exhalationum ſpecie in aerem elevari poſſe, quod minus forſan probabile videretur, detegentia; v. g. tenues cupri laminas, cum æquali vel duplo interdum Mercurii ſublimati pondere deſtillationi expoſitas, caput mortuũ reliquiſſe de reſinoſa natura inſtar ceræ Hiſpanicæ fluente ac inflammabili participans, hoc groſſius pulveriſatum ac aerî libero primum reli-

ctum, hinc ſpiritu ſalis ſæpius affuſo perfecte ſaturatum, ſpeciem quandam viridis æris exhibuiſſe, quod rurſus cum tripoli aliove additamento fixo & inſipido mixtum & deſtillatum, multum liquoris ſuppeditarit, omni quidem colore inſtar aquæ communis deſtituti, mox tamen ab affuſo ſpiritu cornu cervi, vel ſalis ammoniaci colorem obſcure atque eleganter viridem adſciſcentis, adeoque corpuſculorum cupri præſentiam commonſtrantis.

ROLANDI MARESII EPISTOLARUM PHILOLOGICARUM libri II. cum aliquot amicorum ad eum, nec non aliorum Cl. virorum ad alios, non diſſimilis argumenti epiſtolis; curante L. A. Rechenberg.

Lipſiæ, ſumptibus Joh. Caſp. Meyeri, anno 1686. in 12.

IN tanta epiſtolarum clarorum ac illuſtrium virorum copia, ſupervacaneum videri poterat, novas ſeculo imprimis tam erudito in lucem emittere publicam; cum pauci reperiantur, qui veterum doctiſſimas licet epiſtolas debita evolvant induſtria. Enimvero ſi quis *Mareſii* haice cum illis antiquorum contendere inſtituat, aut affectu in eum fallimur, aut majorem iſtis hæ ſtudioſæ juventuti ac ſcholis afferent utilitatem. Cum enim *tria* ſint epiſtolarum *genera*; *unum*, cujus cauſa res ipſa eſt, ut certiores faciamus abſentes, ſi quid eſt, quod ſcire aut noſtra, aut ipſorum interſit, nimirum quo privata negotia tractantur; cujus generis proventus ſuperiori & hoc noſtro ſeculo decurrente fuit maximus; *alterum* familiare & jocoſum, nonniſi inter conjunctiſſimos amicos receptum; *tertium* ſerium & grave, quod vel ad rempublicam, vel ad ſtudia literarum pertinet: hoc poſtremum *Mareſius*, vir exquiſitæ doctrinæ & judicii, cum Plinio Juniore heic elegit; & quidem quod ſtudia, rationem ſtudendi, ſcribendi, ſcripta emendandi, explicandi, judicandi de ſcriptoribus tum antiquioribus, tum recentioribus (ſed vita functis) attinet. De his ergo & univerſa re litteraria, ſine fuco, & absque convitio in epiſtolis ſuis ad amicos & celeberrimos viros exaratis, ſententiam ſuam aperit. V. g. l. 1. Epiſt. 2. *de ratione ſcribendi veterum*

rum atque exterorum : 3. de *veteribus ac bonis libris legendis : 7.* de *ſtyli vitiis atque virtutibus* agit. Ep. 8. *Tacitum & Lucanum ob graves crebrasque ſententias* laudat. Ep. 9. *doctos etiam paucorum librorum lectione atque attenta meditatione fieri : 10. publicas bibliothecas parum prodeſſe ſtudiis, quibus libri non commodantur : 26. adoleſcentibus ſchola egreſſis non Apulejum aut Barclajum, ſed Ciceronem maxime ſequendum* demonſtrat. Ep. 32. *de comœdiis priſcis ac noſtris :* 33. de *ἐγκυκλοπαιδείᾳ cuique, ut eruditus habeatur, neceſſaria :* 34. de *privatis bibliothecis & de habendo librorum delectu :* 35. de *conventibus prudentum ac doctorum virorum in bibliothecis, ac de eorum utilitate :* 40. de *ratione legendi interpretes juris* agit. Ep. 46. *non omnia antiqua, ſed tantum neceſſaria ac utilia examinanda & ediſcenda eſſe,* monet. Ep. 49. de *antiquariis, & de Ciceronis, Athenæi Lipſiique dialogis* tractat.

Lib. II. Epiſt. 4. de *Ciceronianis & de coactis in poeſi argumentis,* quæ improbat: 5. de *vitarum Scriptoribus, quales eſſe debeant :* 6. de *Plauti & Terentii, ut & Propertii & Tibulli comparatione :* 7. de *duobus Criticæ generibus :* 8. de *linguæ Græcæ cognitione & neceſſitate :* 9. de *cauſis, cur hac ætate plurimi docti, ſed pauci elegantes ſcriptores inveniantur,* diſſerit. Ep. 12. *quibus ſcientiis ornatum eſſe conveniat Theologum,* oſtendit. Ep. 14. dicit *raro nunc contingere, ut aliquis ſimul ſit in philoſophia & philologia egregius : quod tamen apud antiquos fuerit vulgare.* Ep. 16. *fructum præcipuum doctrinæ, utilitatem publicam eſſe* ait. Ep. 18. de *litium multitudine, quæ ubique, ſed præcipue in Gallia viget,* queritur, *quam magna ex parte Juri Romano acceptam* refert. Ep. 20. de *malis hodiernis ſcriptoribus & eorum vitiis* agit: 21. de *monumentis antiquitatis, & præcipue de nummis ;* qua occaſione *Triſtanum* laudat. Reliquarum argumenta ſimiliter erudita ac plane utilia, & initio libri & epiſtolis ſingulis præmittuntur.

Sub finem Mareſianarum, quoq; epiſtolæ amicorum ad ipſum exaratæ, ſed non minus elegantes annexæ ſunt: ut *Nicolai Heinſii, Dionyſii Petavii, Joh. Fred. Gronovii & Franciſci Ogerii.* His propter argumenti ſimilitudinem, *Editor harum* clariſſimus ſubjunxit *Rudolphi Agricolæ* epiſtolam *ad Jacobum Barbirianum* de formando ſtudio, *Rogeri Aſchami Angli* Epiſtolæ *ad Joh. Sturmium* partem, quæ de *imitatione* agit & *libr. 1. Famil. Epiſt. pag. 6.* laudati Aſchami legitur. His

ſuccedunt ſelectæ aliquot epiſtolæ Galli doctiſſimi *Johannis Ludovici Balzaci* de peregrinis vocibus & citatione alienis in orationibus;de ſpuria dictione ex vernacula & pluribus linguis aliis conſarcinata; de ſtyli dotibus, vel vituperiis; de optimo dicendi genere; de jocis innoxiis & titulorum inanibus, & Apologia pro Plutarcho: item *Jacobi Thomaſii* de ritu coronandi Poetas, & *Thomæ Reineſii* ad laudatum Thomaſium de lauru poetica, & hujus ad *Gottfridum Guilielmum Leibnizium* de diſſenſu Ariſtotelis a Carteſio & philoſophis novis. Tandem duæ Epiſtolæ *Benedicti Hopferi* de viris eruditis, quos in Gallia, Anglia, Batavia, inferiori Saxonia, Dania & Suecia ſalutavit, appendicem hanc eruditis & hiſtoriæ litterariæ ſtudioſis forte non ingratam finiunt.

NOVUM GENUS HYGROMETRI, MINUTISSIMAS aeris mutationes duplici modo oſtendens, inventum a M. Gothofredo Teubero,

Ciza-Miſnico.

TAB. II. HYgroſcopia vulgaria, quæ hactenus videre nobis licuit, hac ratione ſunt conſtructa, ut, vel unica revolutione, vel certa tantum arcus parte, vel prorſus incerta graduum diſtinctione abſolvantur. Hinc, quia neque inſtituto ſatisfacere, neque mutationi aeris exacte reſpondere viderentur, nobis de perfectiori ſtructura ſollicitis, motus ſpiralis & cochlealis in mentem venit; qui etiam ex voto ceſſit.

Fecimus enim *primo* ſimplex quoddam, hoc eſt, ex unico aſſerculo abietino conſtans hygrometrum, indice helicem ſeu lineam ſpiralem deſcribente præditum, quod inſenſibilem alias aeris mutationem per aliquot annos nobis exactiſſime monſtravit. Formam ejus repræſentat *Fig. I.* Hoc ſimplicioris ſtructuræ Hygrometrum, nupera meditatione non infeliciter monſtrandi virtute adhuc augere aggreſſi ſumus. Nam unius loco ſumendi ſunt quatuor aſſerculi abietini, paratisque ſubſcudibus ſulcatis *a b*, *c d*, *e f*, *g h*, ut exhibet Fig. II. in crenas *a b &c.* decenter inſerantur tam capaces, ut occupante humiditate poros aſſerculorum *i k l m*, libera tamen ſui motione ſurſum deorſum gaudeant. Primus aſſerculorum *l* Fig. VI. in ſuprema parte *n* firmiter infigatur, ut humiditate creſcente incrementum

Digitized by Google

Digitized by Google

mentum exinde proveniens inferiorem versus partem *o* detrudat, cui scapus volubilis *p q* Fig. II. additus ex altera parte *r*, elevabit asserculum *m* secundum, qui, dum supra infixum scapum *f* elevat, alterum hujus crus *t* tertium asserculum *k* deprimet, & iterum huic adjunctus scapus *u x*, dum descendit parte *u*, ex altera sui parte *x* quartum asserculum *i* in altum protrudet, cui affixa firmiter regula dentata *y z* in superiorem cistulam *C D E F* porrecta, dentibus suis circumvolvit rotulam *γ*, quæ grandiorem sibi vicinam *δ* habet, grandior *δ* circumducit aliam superiorem *ε*, cum concavo cylindro suo *ζ*, circa alium immobilem cylindrum *ι*, concavo *ζ* inditum, mobili, ut *Fig.* III & IV. docet. Exterior autem cylindrus *ζ* in anteriore parte sexangulari *κ* incisus est, ad dimidiam fere sui crassitiem, ut interioris immobilis cylindri *ι* dentes *λ*, appositi, interque duas lamellas *μ ν* (sulcum *ξ*, quanta est latitudo & crassities indicis *o*, habentes) concluſi indicis *o*, congruentes incisuras *π ρ* comprehendere, & ita vi cylindri mobilis *ζ*, & laminarum *μ ν*, cochleis + △ combinatarum circumductum, mox longiori, mox breviori distantia a centro propellant, & sic ductos illos spirales Fig. I. exhibeant. Cum enim index *o* loco moveri nequeat, & tamen circumvolvatur, necessario immobilis cylindri *ι* dentes *λ* comprehendent nunc hos, mox alios indicis *o* dentes *π ρ*, & ita leni motu intra sulcos *ξ* huc illuc trahent. In quo etiam totum consistit artificium, cum alias motus circularis simplex unica revolutione omnia monstrare debeat, plures enim, dum idem principium repetit, distincte animadvertere non licet. Sic igitur gyratione indicis *o*, vicissitudines aeris qua humiditatem siccitatemque patefiunt. Nota, quo facillimo negotio ex hujus indicis structura, circinus, ad describendas lineas spirales seu helices, aptus efformari possit, non est, quod prolixius hic describamus.

Accedit & alia meditatio, aliusque modus explorandi ascensione descensioneve, ut *Fig.* V & VI. monstrat. Nempe rotula illa *γ* innexa lineæ dentatæ *y z*, ex altera quoque parte annexam habet vicinam rotulam *σ* coronatam (vulgo **tronad**) quæ secum circumvolvit rotulam *ψ*, foramen quadratum *A* habentem, in quo linea est oblonga quadrata *G v* facile in eo foramine *A* mobilis, superiore parte X cochleata, inque matrice sua B congruente dispositа. Quando ergo circumvolvitur rotula *ψ*, secum necessario circumducit lineam hanc

quadratam *G v*, illa autem a matrice ſua *B* pro ratione motus, mox in altum, mox profundum trahetur: huic igitur ſi orbiculum ω impoſueris, ut *Fig.* V monſtrat, collocaverisque homunculum φ indice, digito vel virga, circumductio ejus in vitro I L H K gradus convenientes in linea ſpirali monſtrabit, quæ diſtantiam H K vel I L a ſemet eam ſervabit, quæ eſt inter cochleæ X ductus. Poterunt autem ad tegendum artificium, tum infra *o r*, tum ſuperius *a c* & M N apponi aſſerculi alii, ut ciſtulæ M N *o r* oblongæ figuram totum Hygrometrum referat, uti *Fig.* VI monſtrat. Sic vel leviſſimas aeris mutationes patefactum iri non immerito, experientia hactenus edocti, putamus.

CHRISTIANI WEISII INSTITUTIONES ORATORIÆ ad Praxin hodierni Seculi accommodata, &c.

Lipſiæ, apud Jacobum Gerdeſium, 1687, in 8.

MUſis miſcendas nunquam non eſſe Gratias, hoc eſt, ſapientiæ & eloquentiæ ſtudia indivulſo conjungenda nexu, uſitata illa Græcis pariter, ac Romanis olim phrontiſteriorum inſignia, Mercurii videlicet & Minervæ ſtatuæ uni inſiſtentes fulcro cum hoc lemmate, HERMATHENA TE DELECTET, non obſcure monuerunt. Tametſi vero nihil cum Deaſtrorum ſimulachris commercii poſſit eſſe Chriſtianorum gymnaſiis, minus erraturum tamen opinamur, qui limatum hoc Syſtema Inſtitutionum officinam dixerit, effingendis affabre Hermathenis utiliſſimam æque ac inſtructiſſimam. Omnem ſiquidem in illo operam, omnes ingenii nervos eo intendit Autor meritis in rem literariam, & juventutis ſtudia clariſſimus, ut ἡδίστη illa συζυγία, & copioſe loquens ſapientia, quam priſcum ævum Hermathenis ſuis adumbratam voluit, certis immotisque fundamentis nixa, in optimis ingeniis mature accendatur, exercitatione indefeſſa foveatur, augeatur, ornetur, atque perficiatur.

Non itaque proprio ſolum exemplo in Præfatione docet, quibus mediis facultatem Oratoriam excoluerit ipſe, ſed in univerſo etiam opere, quæ cum ad Inventionem, tum ad Diſpoſitionem, tum ad Elocu-

Hyginus, dici quo modo Romanus ager, ubi, quibus rebus, quibus finibus, quibus terminis, quibus locis, quibus regionibus, quibus mensuris, quibus modis, quibus ratiocinationibus, quibus formis, quibus figuris, quibus rationibus, quibus ordinibus, quibus conditionibus limitatus, quibus, quo modo, quibus rebus

vis: jam per conditionem, quæ præcipuam habeat particulam conditionalem *ſi*, in ſenſu poſitivo, vel in ſenſu dubio exaudiendam.

Tertium inter Progymnaſmata locum *Periodorum* aſſignavit *connexioni*, explicans quomodo iſta primo *per Chriam*, ſecundo per antecedens & conſequens, tertio per theſin & hypotheſin inſtitui haberique in Oratione poſſit. Chriæ quatuor aſſignantur partes: protaſis, quæ theſin habeat primariam, cujus explicatio ſuſcipienda eſt: ætiologia, quæ rationem afferat, cur theſis hæc ſit vera: amplificatio, quæ variis illuſtramentis id agat, ut ætiologia commendetur: & concluſio, quæ protaſin, annexa nonnunquam facili conſequentia exinde fluente meditatione, repetat. Porro amplificationum tres conſtituuntur claſſes, vulgaribus a dialecticis, & his a ſingularibus diremtis. *Vulgares* capi notat a contrario, quo & amplificationem ab objectione videas referri; a ſimili, ab exemplo, a teſtimonio: his accenſentur comparata, emblemata, monetæ, inſcriptiones, & apophthegmata: *Dialecticas* topicis e locis, notatione, definitione, genere & ſpecie, toto & partibus, cauſa efficiente, finali, materia, forma, effectu, circumſtantiis, & adjunctis. *Singulares* e tribus derivantur fontibus: interpretatione ſeu paraphraſi, eaque rurſus vel grammatica, quæ ſenſum; vel politica, quæ fundamenta; vel hiſtorica, quæ occaſionem, vel eventum dicti afferat: inſinuatione, quam nunc a perſona loquentis nunc ab audientis, nunc a circumſtantiis argumenti ſumere oporteat: meditatione denique ſeu conſectariis, quibus vel doctrina, ad diſciplinam aliquam realem; vel adhortatio ad vitam & mores; vel conſolatio ad fortunam perferendam ſpectans contineatur. Atque hæc amplificationum genera ut frequentiſſimo uſui ſint Theologis, ſic novam iis gratiam afferre aliquando Rhetorum figuras, Sermocinationem, Proſopopœiam, & Apoſtrophen.

Artificium porro connectendi periodos *per antecedens & conſequens* expoſiturus Autor, obſervat primo ab ætiologia oratorem hic ad protaſin procedere, eoque per inverſam chriam: ſecundo diſpoſitionis fundamentum in enthymemate latere Logico: tertio, connexionis hujus uſum in gratulatione nuptiali, in formula ſolandi alicujus luctum, in voto propemptico, in objurgandi formula, & cæteris honeſtamentorum generibus; præterea in epiſtolis maxime deprehendi; nec poſſe ullum in vita humana caſum emergere, qui diſpoſitionem talem

talem non admittat. Connexionem denique *per theſin & hypotheſin* conſiderans, formam initio & diſpoſitionem, partesque in ea occurrentes perſequitur; deinde materiam & applicationem triplicem; utpote facilem, generis puta ad ſpeciem, totius ad partem, cauſæ ad effectum, regulæ ad exemplum, exempli ad exemplum: mediam, ſimilium, æqualium, & inæqualium, diſſimilium: & difficilem, inſtituendam per allegoriam; quæ primo in liberam & adſtrictam, porro in primam & ſecundam, rurſus in ſimplicem & compoſitam diſpeſcitur. Enucleato *artificio*, monſtratur qua ratione theſis & hypotheſis, antecedens & conſequens junctim oratione integram conſtituant: quodq; major propoſitio & minor in ſyllogismo non aliter quam theſis & hypotheſis: præmiſſæ vero & concluſio plane ut antecedens & conſequens ſibi invicem reſpondeant. Id quod confirmari putes doctrina etiam Ariſtotelis, juxta quam everſa concluſione, præmiſſarum aliquam everti conſtat, perinde ut deſtructo conſequente, antecedens omnino contingit deſtrui.

A periodorum, ad ipſarum *Chriarum*, e quibus totum orationis corpus formatur, *connexionem* progreſſus, de rhetoricis orationis partibus ſic ſentit, ut duas, propoſitionem & tractationem, pro neceſſariis: duas rurſus, exordium & concluſionem, pro acceſſoriis habeat, narratione relata ad exordium, confutatione ad tractationem ipſam. Poſtquam igitur de *Exordii* cum inventione, tum amplificatione præcepit, ſuum de fine & decoro in exordiis ſervando, nec non de exordio generali, ſpeciali, & ſpecialiſſimo judicium interponit. *Narrationem* in naturalem & artificialem diſtribuit. In *Propoſitione* utut brevitatem & perſpicuitatem commendat, exploſas tamen plane allegoricas & ænigmaticas propoſitiones noluit. *Tractationem* componi totidem e chriis ſtatuit, quot habet illa partes, eoque in elaboratione dandam eſſe operam, ut protaſes ſint in promptu, ſuis ætiologiis poſtmodum & amplificationibus explicandæ. Atque in re laudanda protaſes ab honeſto, ab utili, a jucundo, a facili, a neceſſario deſumi: viciſſim in vituperanda a turpi, a damnoſo, a moleſto, a difficili, a fuga neceſſaria: neque diſſentire adeo has partes Topicis a Locis, ut non reſolvi facillimo negotio in eosdem queant. In *Confutatione* adverſariorum argumenta ſic initio exponenda monet, ne aliquam forte falſitatis opinionem inſtillet auditori ſtylus ad ſatyram compoſitus: poſtea reſpon-

dendum tot esse modis, quot a Logica, ubi de solvendis objectionibus tractat, præscribuntur: hic per concessionem limitatam, illic per retorsionem similitudinis, per simplicem negationem alibi; irrisionibus vero uti, rejectionibus, sophisticisque digressionibus, nil aliud esse pronunciat, quam auditorem decipere. *Conclusione* denique vel membra tractationis repeti, ut denuo auditor docilis reddatur; vel affectus moveri eo fine, ut idem fit vel oratori, vel themati benevolus.

Ultimum in Progymnasmatum classe locum *periodorum exercitia* occupant. Duo eorum ponit genera: *adstricta*, quæ aliorum orationes studeant imitari; & liberà, quæ proprium dispositionis & elocutionis arbitrium sequantur. Et quoniam in oratoria docente magnus imitationum usus est, ipsoque Buchnero judice, plurimum imitationis & artis habere debet eloquentia; ad cujuslibet autoris lectionem, ejus cumprimis qui ad praxin destinatur, interpretationem, dispositionem, & imitationem requirit. Interpretatio ex Autoris nostri mente sensum eruit, ut loquentis scopus rite intelligatur: dispositio vel integram orationem, cujus periodi certo artificio conjunguntur, spectat, vel periodos etiam singulas, quæ suam structuram habent, suumque antecedens & consequens: Imitationem probat autor triplicem, nudarum phrasium, solius dispositionis, & denique adjectionum in periodo. Primum imitationis genus orationem ipsam propositam aliis, ut ait, verbis exprimere conatur: alterum, dum novam eligit protasin, pari modo de novis ætiologiis & amplificationibus cogitat: tertium genus exemplis e Mureti oratione de Doctoris officio petitis, sic autor illustrat, ut quamlibet dictæ orationis periodum in propositionem planam & simplicissimam resolvat, artificium in ea adhibitum demonstret, ipsamque imitationem verbis conceptam propriis subjungat. Exercitia periodorum *libera* quomodo instituenda sint, & quomodo facienda periodorum connexio, inter alia exemplo orationis ostenditur, de officiorum promtitudine, quantum ea conciliandis Promotoribus conducat, agentis. Hæc utcunque summa eorum est, quæ docentur in libro harum Institutionum Præparatorio.

Reliquum, ut dispiciamus de ipsis earundem partibus. Et *GENERALIS* quidem duobus libris absolvitur, quorum *unus Inventionis*, alter Elocutionis artificium contemplatur. Sub finem tamen primi, liber de

de Inventione ſingularis inſeritur, qui Juris naturalis, unde peti principia honeſti ſolent, compendium continet. Poſtquam enim naturam & uſum inventionis, quod alia thematis, alia propoſitionis, & alia rurſus probationis ſit ſeu argumentationis, expoſuiſſet, reales inventiones ab inſtrumentalibus ſecernit: illas diſciplina realis, ad quam thema quodque pertinet, vel experientia etiam oratori ſuppeditare dicitur: Inſtrumentales *Dialectica* partim, partim Rhetorica pollicetur. Argumenta dialectica ex ſubjecti & prædicati convenientia ducit eruenda; nec improbat tamen ingenii luſum, Caſparo Knittelio familiarem, de quo *in Actis anni 1682. fol. 366.* Rhetorica trium ſunt ipſi generum: perſuadentia, quæ ab honeſto, utili, jucundo, facili, neceſſario, vel abs horum quoque contrariis petuntur: conciliantia, ubi mores dicentis examinantur, & doctrina inſinuationis proponitur uberius: commoventia, quæ naturam, varietatem, uſum & motum affectuum expendunt. Bonitati quæ vocari communiter honeſta ſolet, normam dedit legem Dei, cui quicquid convenit, dicatur pium: dictamen rationis rectæ, unde quid vocetur honeſtum: leges Civiles, unde quid appelletur juſtum: conſuetudinem, unde quid habeatur decorum: & opinionem meliorum hominum, unde quid æſtimetur glorioſum.

Singularis de Inventione libellus, quem hoc loco inſertum conſpicis, *honeſti principia* inveſtigat. Quæ non juxta doctrinam revelatam ſolum, verum & juxta dictamen rationis rectæ, ejusdemque ſcintillas, ex unico AMORIS fonte perſpicua admodum & nervoſa ratione deducit Vir ſui nominis. Initio enim Amoris ſpecimina ſeu officia (qualia ſunt præviæ perſonæ amandæ cognitio, & veniens ab ea cognitione deſiderium: quod ipſum ſibi proponit ſemper, ut perſonæ amatæ placeat, ut eidem inſerviat, & ut ipſa fruatur tandem) explicat generatim: poſtea ad Deum ſpecimina ſingula, ad nosmet ipſos, ad proximum, &, quia proximorum perfectiſſima ſocietas in Rep. conſpicitur, ad Remp. diſtinctis capitibus applicat. Inde quam vim & efficaciam principia ſemel conſtituta in commendandis virtutibus, & evellendis animo vitiis habeant, evincit. Et tandem enumeratione nonnullarum virtutum ſpecialium, obedientiæ v. g. diligentiæ, conſtantiæ in eligendo vitæ genere, hoſpitalitatis, taciturnitatis, rem omnem ſic illuſtrat, ut qua ratione non in vita ſolũ, ſed in eloquen-

tiæ maxime ſtudio, transferri doctrina hæc ad uſum poſſit, luculenter appareat. Priores Compendii theſes dilucide habes expoſitas parte ſequenti, ubi didáſcalicarum orationum exempla proferuntur, pag. 597. ſeqq.

Secundus liber partis generalis in explicando *elocutionis* artificio occupatur. Nam naturam elocutionis primo, deinde ſtyli, qui e diverſo elocutionis artificio naſcitur, conſtitutionem aperit & varietatem ex effectu, a cauſa, ingenii nempe diverſitate, ab exemplis Mureti & Curtii, ſingulari artificio probatam. Poſtmodum ut ſua orationi conſtet dignitas, de præcipuis, ad ſtylum exornandum quæ requiruntur, adminiculis differit: nimirum de elegantiis realibus, quas cum ſuo, tum celeberrimi Boſii judicio, verbalibus contradiſtinguit: de dictione arguta: de dictione ſententioſa: de dictione amœna: de tropis denique, & figuris Rhetoricis. Amœnæ dictionis exempla commendantur in orationibus Illuſtris Seckendorfii: pro amœnitatum Poeticarum exemplo carmen additur, in Balbini Hiſtoriam Boleslavienſem & Miſcellaneorum Bohemicorum priores Tomos, ab Autore noſtro compoſitum.

Partem denique Inſtitutionum *SPECIALEM* tribus libris diſtinctam dedit. Pro varietate namque thematis, quod ſupra in Scholaſticum, Politicum, Eccleſiaſticum, & Mixtum dividitur, ipſa nunc oratio ſpecies ſuas nacta eſt. *Primus* liber itaque de orationibus agit *Scholaſticis*, ad cathedram cum Scholaſticam, tum Academicam pertinentibus. Cujus generis declamationes ſunt diſcentium, & orationes docentium, ſive ſint proluſiones, hoc eſt, orationes quæ haberi in Lectionum, vel Diſputationum auſpiciis ſolent, ſive allocutiones, ſive diſciplinarum interpretationes didaſcalicæ. Huc referuntur etiam Panegyricæ, ut & Panegyrica Carmina.

Medius liber de orationibus *Politicis*, quæ in congreſſibus hominum civilibus requiruntur, tractat hoc conſtituto ſervatoque ordine: Primo Politicarum orationum indoles & natura evolvitur, probaturve quod aliquid heroici, aliquid politici, & aliquid oratorii requirant. Cumque aliæ extemporaneæ ſint, aliæ præmeditatæ: nonnullæ ad præſentem dicantur, ad abſentem ſcribantur aliæ; extemporaneæ rurſus vel liberæ ſint, vel ab aliis conſcriptæ; actum hic porro legas ex profeſſo de conſcribendis epiſtolis, ſubjectumque adeo doctrinæ epiſtolicæ compendium: de orationibus extemporaneis, ita quidem ut liberæ e

Novel-

Digitized by Google

Novellis ordinariis(ubi venuſta immiſcentur de exercitio Novellarum oratorio;) ab aliis vero conſcriptæ & propoſitæ ad imitandum, ex Vincentii Fabricii, Reip. Gedanenſis quondam Syndici & Conſulis operibus petantur: poſtremo de orationibus politicis præmeditatis, quo quantum confuſa miſcellanea, & Loci Communes adjumentum afferant, ſimul exprimitur.

Tertius librorum idemque ultimus (mixto enim orationum generi peculiarem & proprium non dedit librum, quod quid earum nomine intelligatur, quemque præſtent uſum, ex pag. 214. 222. & 560. ſeqq. ſatis appareat) de oratoria *Eccleſiaſtica*, quæ exigitur in Concionatore, præcipit. Facit autor eam duplicem: Academicam, quæ realibus intenta Theologiam exegeticam, dogmaticam, moralem, paracleticam ita proponat, ut quid ex his ad concionatorem pertineat, in tempore cognoſcatur: & ſcholaſticam, quæ de inſtrumentalibus, hoc eſt, de connectendi, amplificandi, & eloquendi artificio cogitet. Amplificationi docet paraphraſin cum naturalem, tum artificialem, ut & conſectaria inſervire plurimum. Quot vocabula ſint in textu occurrentia, tot formari poſſe ſubjecta, quibus e reliquo contextu prædicata aſſignentur, evidentibus admodum declaratur exemplis. Libri denique finem regulæ afferunt, in ſtudio ſacro Homiletico, & acquirenda concionandi facultate uſum certiſſimum habituræ.

LA MORALE DE TACITE, DE LA FLATERIE, par le Sieur Amelot de la Houſſaie. i. e.

Ethica Taciti de Adulatione. Autore Dn. Ameloto de la Houſſaie.

Pariſ. 1686, in 8.

ADulationem, magnæ ſemper fortunæ comitem, *Velleji* verbo, aularumque peſtem perpetuam, delineaturus Autor, Taciti potiſſimum coloribus eam depingit, collectisque ea fini ex Hiſtoricorum principe *tribus ac centum* hujus argumenti *locis*, ſuam ac Ablancurtii (quam ſubinde perſtringit, v. num. 1. 5. 16. &c.) interpretationem

Gallicam, & Discursum deinceps moralem, ejusdem Cornelii ac Paterculi sententiis passim refertum subjungit, quo & loca ea illustrat, & vitii deformitatem variis ex eventis sequioribus luculentius exponit.

Ipsi Tractationi *Discursum*, quem vocat, *Criticum* præmisit, quo (*nonnullos*) Taciti (1) Commentatores (2) Interpretes & Paraphrastas (3) Encomiastas recenset ac judicat. E quibus primos illos non pigrabimur huc accersere, ut, quæ ab Ameloto tulerunt judicia, aliorum vicissim judiciis exponantur. Primo loco sistitur

Philippus Cavriana Italus,

Caroli IX & Henrici III Galliæ Regum, eorumque Matris, Catharinæ Mediceæ Archiater, ad priores 5. Annalium libros, vernaculo sermone redditos, commentatus. Discursum ejus atque exempla *ait Autor* præceptis Medicis, ipsisque præcipue Hippocratis Aphorismis, sæpe accommodari: instituto tamen non illaudabili, nec aliis Politicis, ipsique cumprimis Tacito adeo infrequenti. Ceterum versionem ejus Italicam ipso Commentario potiorem habet, quippe quo politicum Taciti sensum ac civilis doctrinæ vim rarissime assecutus, saltim allegatis uno vel duobus exemplis similibus rem confectam putarit. In eo potissimum laudandus, quod Galliæ Regum supra dictorum mores ac gesta, ipse ἀυτόπτης passim ibidem ac verissime omnium adscripserit.

2. Marchio Virgilius Malvezzi.

Commentarius ejus in 1. Annalium Librum, multum eruditionis ostendere dicitur *Autori*, sed gemino corruptus instituto, tum quod Scripturam sacram Patresque sæpius citet, cum Tacito rebusque modernis politicis parum omnino congruenter; tum quod pedanticis, ut vocat, distinctionibus sæpe usus, ostendendæ in his studiis eruditionis causa, philosophum potius, quam politicum agat, nisi forte & genium gustumque patriæ secutus.

3. Trajanus Boccalini.

Hujus Notas, antequam ederentur, scriptas se legisse aliquando perhibet Autor, sed tam steriles bonæ frugis, ut impressas quo relegerot, animum inducere necdum potuerit. Veritus scilicet operæ ac temporis

poris jacturam, quum Oratorem potius, quam Politicum ibi deprehenſum Boccalinum meminerit, & qui pauca multis dicat, quum Tacitus contra plurima paucis ediſſerat.

4. Chriſtophorus Forſtnerus.

De hoc ipſa Autoris verba, pauca quippe, ſubjungere placet, ne verſioni forte noſtræ, cenſuræ aſperitas dicam, an injuria? imputetur:

Ses Notes ſur Tacite ne ſont proprement, que des lieux-communs, avec des exemples tres ſouvent mal enchaſſez; & par conſequent ſon livre n'eſt d' aucune utilité pour aprendre la Politique.

Notæ ipſius ad Tacitum, proprie loquendo, non niſi loci quidam communes ſunt, cum exemplis perperam ſæpiſſime inſertis. Unde conſequitur, librum ejus ad diſcendam politicam nulli prorſus uſui eſſe.

5. Johannes Freinshemius.

Ejus Specimen Paraphraſeos Cornelianæ ad 4. priores Annalium libros utiliſſimum illis perhibet, qui ſine interprete Tacitum legere non poſſint, quippe ex ſeptem collatis inter ſe verſionibus adornatum.

6. Dux de la Rochefoucault.

Hujus Reſolutiones de diſſidiis Gallorum circa imperium, poſt mortem Ludovici XIII, deque bello Civili Pariſienſi, Commentario Corneliano æquiparandas ſtatuit, quod pleraque Taciti verbis & ſententiis expreſſa ſint; quarum aliquibus inde adductis, fidem dum facit, verendum, ne imitatorem potius, quam commentatorem eum arguat.

7. Amelot de la Houſſaie.

Denique de ſe ipſo Autor, deque Commentario ſuo, cui titulum *Tiberii* fecit, impreſſo Bruxellis in 4to & Pariſiis in 8vo anno 1684, modeſte addit: *adhuc ſub judice lis eſt.* Eſſe vero omnino ſub judice litem, certo certius eſt, poſtquam, ut in *Novis Reip. Litterariæ Roterodamenſibus* menſe Decembri ſuperioris anni videre eſt, ſurrexit jam quidam Ablancurtii vindex, qui verſionem Gallicam Taciti ab eo adornatam, ſummoq; hactenus in pretio habitam, ſugillari indignatus, calamum adverſus Amelotum ſtrinxit, edito libello hoc titulo: *Monſieur Perrot d' Ablancourt vengé, ou Amelot de la Houſſaie convaincu de ne pas parler François, & d' expliquer mal le Latin.* De quo dicturi fortaſſe plura ſumus, quam primum ad nos perlatus fuerit.

ספר חסד לאברהם חברו והכינו
וגם חקרו האלוף מוהר"ר אברהם בן כהר"ר
מרדכי מאזולאי זלה"ה מקריית ארבע
היא חברון.

LIBER, INSCRIPTUS *BENIGNITAS ABRAHAMI*, *Autore Excellentiſſimo Doctore R. Abrahamo, Mardochæi filio, ex gente Aſulæa, p.m. Incola Kirjath-Arbæ, quæ & Hebron dicitur.*

Solisbaci, ſumtibus Moſis Blach, anno 445, i. e. Chriſti 1685, in 4.

QUanto ſtudio abſtruſiſſima Judæorum myſteria retexuerit *Vir Perilluſtris*, qui *Kabbalam denudatam* publicæ luci expoſuit, omnes norunt, quotquot aut ipſum illud opus, aut, quæ de eo in Actis anni 1684 (pag. 309. ſ.) more noſtro, i. e. hiſtorice, cenſuraque ac judicio Lectori relicto, diſſeruimus, inſpexere. Nec alio fine caſtigatiſſimam *Libri Sohar* editionem eodem anno 1684 curavit, in Acta anni ſequentis 1685 (pag. 359. ſ.) a nobis relatam. Cæterum cum tria ſummorum Artis Kabbaliſticæ myſtarum opera manuſcripta multo ſibi ære comparaſſet, nec illorum uſum literario orbi voluit invidere; quin ſpem eorum aliquando edendorum in præfatione tomo II Kabbalæ Denudatæ præmiſſa §. 13. 14. liberaliſſime fecit. Sunt ea *Etz Chajim*, ſeu abſolutiſſimum Kabbalæ Syſtema R. *Iſaaci Lorienſis*; porro *Jalkut Reubeni*; denique Sepher *Cheſed Abraham*. Ex quo vero *Jalkut Reubeni* anno jam 1681. *Wilmersdorfii* typis exſcriptum fuiſſe, vel ex Actis noſtris anno 1684. pag. 8. ſ. patuit, non illubenter illum accepiſſe putamus, magna curarum parte ſe jampridem levatum eſſe. Sed & immenſa *Lorienſis ſyſtematis* moles eidem forſan impedimento hactenus fuit, quo minus, præter excerpta quædam Latina, *Librum* nempe *primum Druſchim*, *commentarium in librum Zeniutha*, *tractatum* item *de revolutionibus animarum*, Kabbalæ Denudatæ inſertos, quicquam illius publici juris faceret. Tertiam autem (quamvis editionis autor nomen non adſcripſerit) non ſine Viri ſupra laudati

laudati auſpiciis evulgatum eſſe, facili conjectura Lectores aſſequentur.

Ignotus is hucuſque fuerat orbis Europæi eruditis, eo quod *Buxtorfium*, *Plantavitium*, *Bartoloccium* ipſum illius nomen fugerat, quodque *R. Abraham Ruben Ben R. Hoſchke* in Jalkut Reubeni, *R. Schabbtai* in Siphté Jeſchenim, ipſe denique *Perilluſtris* Kabbalæ denudatæ *Autor* ſolum nomen absque ulteriori aut Rabbini hiſtoria-, aut libri argumento commemoraverant. Lubet ergo nonnulla de utroque commentari, unde Bibliothecarum Rabbinicarum lacunæ quodammodo ſuppleri poterunt.

Eſt illi nomen *Abrahamo*. Patrem habuit *R. Mardochæum*; Avum *Aſulæum* quendam a beneficentia, modeſtia & ſuavitate canticorum Nepoti laudatum; Patriam ונד *Phas*, h. e. urbem illam Colchidos ſive Mengreliæ celeberrimam, quæ iſto nomine non a Judæis modo, ſed & Arabibus, præſertim *Geographo Nubienſi* 89. 3. 11. vocitatur; Latinis & Græcis *Phaſis*, Italis *Fazzo* dici ſuevit. Sita fuit ad fluvium cognominem, quem Turcis *Fachs*, indigenis *Rione* appellari, autor eſt nuperrimus Itinerarii Perſici conditor, *Johannes Chardinus*, ex quo & hoc novimus, veſtigia urbis illius, non minus ac *Sebaſtopoleos*, injuria temporis ac bellorum penitus fere intercidiſſe. Et ſane conqueritur Noſter, iratum Numen patriam ſuam evertiſſe, ſeque adeo lares ſuos omnesque fortunas linquere coactum fuiſſe, unde apud ſe conſtituerit ex profanis illis regionibus in terram Sanctam commigrare. Devenit igitur *Kirjath-Arbam*, quæ & *Hebron*, ſedemque ibi fixit. Cumque in patria olim urbe Sapientum cœtibus immixtus, quicquid ſapientiæ ex traditione aut ſpeculatione haberi poſſe credunt Judæi, impiger imbibiſſet, vaſtum heic in *Sohar* commentarium concinnavit, quem *Sepher Kirjath Arba* appellatum voluit. At cum anno 379 i. e. Chriſti 1619 oppidum illud diriſſima peſte corriperetur, fuga ſuæ ſuorumque ſaluti conſulendum ratus, Hieroſolymam petiit. Verum & illam eodem malo laborare compertus, iter remenſus eſt in Hebronis viciniam, ubi votum conceptis verbis fecit, hoc, in quo recenſendo nunc occupamur, opus conſcribendi, ſi præſentiſſimum illud capitis periculum incolumis evaſiſſet. Pervenit tandem Gazam, quæ quondam ad tribum Judæ referebatur, (Joſ. XV, 46.) Illic votum exſolvit, *omniaque Fidei Judaicæ*

capita non ex Scripturæ dictis, nec Talmudistarum allegoriis, multo minus rationibus Philosophorum, sed ex mera Kabbala seu Theologia mystica in *Sohar* præsertim latente, commodo ordine, styloque, ut res ferunt facili, explicare aggressus est.

Docuit hæc in præfatione, quam אבן שתיה *Lapidem fundamentalem* inscripsit, unde dehinc (ad Zach. III. 9. alludens,) שבעה עינים *Septem fontes*, (h. e. libros) deducit, quorum quilibet in bene multos *fluvios*, (seu capita) diffunditur. Singulis *fontibus* ex Biblicis locis, (ubi עין ipsi *fontem* perpetuo notat, quamvis incongrue quandoque & præter mentem Authorum sacrorum, quo saltem ad Allegoriam suam loca illa quadrarent,) nomina petit. *Primus* ei dicitur עין כל (Ex. X. 15.) *Fons omnium*, agitque de Dei providentia ac præsentia gratiosa. Alter עין הקורא *fons invocantis* (Jud. XV. 19) de cœli & terræ machina, divinæ item legis quidditate, excellentia, studio nocturno, atq; renovatione futura, credenda suggerit, adjectis variis diversorum præceptorum Mosaicorum rationibus. *Tertius* עין הארץ *Fons terræ* (Num. XXII. 5.) in terræ Israeliticæ prærogativis proferendis totus est. *Quartus* עין יעקב *Fons Jacobi* (Deut. XXXIII. 28) exponit, quantum cætera animalia homo, hominem Israelita, Israelitam, quid? ipsos Angelos, Justus antecellat. Porro quid sit peccatum, quid pœnitentia, confessio, timor Dei, mors denique justorum, statusque animæ separatæ. Sed hæc posteriora largius haurire licebit ex fonte *quinto*, cui (ex Gen. XIV. 7.) עין משפט *Fons judicii*, nomen est; scatet is observationibus de defunctorum præmiis & pœna, de Paradiso & Gehenna, de revolutionibus animarum. Succedit *sextus* עין גנים *Fons Hortorum* (Jos. XV. 34) de LXX Angelis præsidibus gentium, de præeminentia, qua una gens magis quam altera gratiosam Dei præsentiam mereatur, item de LXX. linguis. *Septimus*, idemque ultimus est עין גדי *Fons Hœdi* (Jos. XV 62 Cant. I. 14) ac consideranda exhibet putamina, concupiscentiam bonam & malam, diabolos, hujusque furfuris alia. Fluenta isthæc omnia confluunt in ברכת אברהם *piscinam Abrahami*, (phrasi desumpta ex Gen. XXVIII. 4. ubi tamen, ne nomen illud ab allegoria alienum esset, neglectis vocalibus *Berechath* Piscinam, pro *Bircath* benedictionem, legisse videtur,) sive constituunt hoc Abrahami Mardochaidis opus, quod novendecim omnino plagulis absolvitur, & in fron-

Digitized by Google

fronte titulum ex Mich. VII. 20. adſcriptum præfert חסד לאברהם CHESED LE ABRAHAM, *Benignitas Abrahami*; ſenſu duplici, ut ſcilicet innuatur tum *benignitas* divina, quam *Abrahamus* noſter luis peſtiferæ tempore expertus eſt, tum propria *benignitas Abrahami*, qui magnifice de fœtu hoc ſuo ſentit, magnumque eo ipſo *beneficium* apud gentem ſuam poſuiſſe ſe, confidit. Ut vero ſuum cuique tribuat, annotat ad ſingulorum capitum finem, num obſervationes inibi contentas ex proprio ingenio, an ex *R. Iſaaco Lorienſi* aut *R. Moſe Corduero*, aut *manuſcripto* quodam *anonymo*, deprompſerit.

MICHAELIS SIRICII D. OSTENSIO FUNDAmentalis abominationum Papatus, circa religioſum creaturarum cultum: Tribus diſtincta libris; cum præfatione & ſupplemento D. Val. Alberti.

Güſtrovii & Roſtochii, apud Joach. Wild, anno 1687, in 4.

DE hoc fœtu poſthumo Parentis optimi ſententiam ſuam dixerunt publice Facultas Theologica Lipſienſis, & Wittebergenſis, per Literas, quæ huic Scripto integræ ſunt præmiſſæ. Nos igitur, quod noſtrarum partium eſt, eo brevius exequimur, quo certius de pretio doctiſſimi hujus laboris per tantos teſtes jam conſtat. Ex occaſione vero privati cujusdam colloquii, B. Autor diſcurſum extemporaneum de nonnullis abominationibus Papatus idololatricis, in chartam conjecerat, fretus autoritate ac mandato Sereniſſimi Ducis Megapolitani, Domini ſui Clementiſſimi; cujus etiam indulgentia copia hujus ſcripti Baroni Erlencampio, novitio Papiſtæ, facta eſt; & cum ab hoc Doctoribus quibusdam Pontificiis illud communicatum fuiſſet, duo ex his anonymi Scriptores ſuas ſuper eo cenſuras in aulam illuſtriſſimam laudatiſſimi Principis miſerunt; quibus B. Autor duas mox Apologias oppoſuit; altera tamen ad umbilicum non perducta, cum filum hujus operæ operisque non minus ac ipſius vitæ, mors immatura, eheu! abrupiſſet. Hinc opus fuit ſupplemento, poſtquam juſſu Inclutiſſimi

Ducis Megapolitani hæc omnia ἀμοιβαῖα ſcripta in lucem publicam emittenda eſſent; quod etiam una cum præfatione prompte adjecit D. Val. Alberti, Collega noſter celeberrimus. Totum autem Scriptum in Tres diſtinguitur Libros, quorum primus complectitur 1. Præfationem D. Alberti; 2. Judicium Facult. Theolog. Lipſienſis; 3. Cenſuram Facult. Theol. Wittebergenſis; 4. Ipſum diſcurſum extemporaneum B. D. Siricii; & 5. Literas Baronis d' Erlenkamp de hoc conflictu: ſecundus conſtat Antilogia & Apologia prima: tertius Antilogia & Apologia ſecunda, una cum ſupplemento D. Alberti, in quo etiam dicteria e literis Baronis Erlenkampii excerpta modeſte declinantur. His omnibus Indices tam Autorum, quam rerum utiliter ſubjunguntur: nobis, poſtquam ſcriptum eruditiſſimum breviſſimis delineavimus, prolixiſſimo affectu lugentibus obitum B. Siricii Theologi de Eccleſia meritiſſimi; quem in Succeſſore Aulæ & Academiæ Megapolitanæ propediem ex gratia reddat Deus!

MISCELLANEA, AUTORE THOMA SMITH Eccleſiæ Anglicanæ Presbytero.

Londini, impenſis Samuelis Smith, 1686, in 8.

CUm Autor communionem infantum apud Græcos ſub ſola vini ſpecie antehac profeſſus, poſtea a *Dodwello* meliora doctus, eandem in iterata epiſtolæ ſuæ de hodierno Eccleſiæ Græcæ ſtatu editione pernegaſſet, *Boſſuetus* id partium ſtudio factum arguit, ut Pontificiis Scriptoribus, pro communione ſub una militantibus, quæſitum a Græcis præſidium eriperetur. Hinc natum primum Miſcellaneorum caput, ſeu *præmonitio ad lectorem de infantum communione apud Græcos*, in qua ſe omni levitate procul habita, poſt diligentius examen, argumentorum pondere victum, priorem ſententiam mutaſſe, per conſcientiam, & Deum ſupremum conſcientiæ arbitrum teſtatur, & apud Græcos communionem infantum ſub ſola vini ſpecie, tanta confidentia a Pontificiis Scriptoribus aſſertam, minime vigere breviter oſtendit.

Alterum Miſcellaneorum caput, opponitur Autori libri de fide & ritibus Orientalium Domino *de Moni*, ſub quo nomine *Richardum Simo-*

Simonium delitescere in Actis nostris 1684 mense Novembri, pag. 490 non vano conjecimus augurio. Dixerat Smithus in sua de hodierno ecclesiæ Græcæ statu epistola, *Gabrielem Severum* Philadelphiæ Archiepiscopum, hominem nullius aut imbecillis ingenii, Scholasticorum tricis deditissimum,& fortasse, dum Patavii & Venetiis ageret,a Romanensibus circumventum,vel primum, vel saltem inter primos fuisse, a quo vox μετουσίωσις, exprimendo transsubstantiationis figmento perquam idonea, fuerit efficta. Negat id Simonius,& producit Autorem plus quam centum annis Gabriele antiquiorem. Is est *Georgius Scholarius*, qui capta a Turcis Constantinopoli, in Patriarchale solium evectus,ab eo tempore *Gennadius* audire maluit. Respondet Smithus, locum e Gennadio productum esse suspectum,& a *Meletio Syrigo* Græculo tenebrione,Romanis partibus addictissimo, Gennadio dolose supponi; in Gennadii scriptis editis & ineditis nihil tale deprehendi, nec sine jactantia triumphaturos fuisse *Allatium* & *Possevinum*,si Gennadium bella hac μετουσιώσεως voce,causæ suæ quodammodo annuentem reperissent; mirum præterea videri, cur tot Autores, qui post Gennadium scripserunt,etiam ubi de industria de sacramentis agunt, vocabulo isto tanquam inauspicato abstinuerint, si illud Patriarcha Gennadius autoritate sua muniviſſet; ignotum esse illum terminum *Hieremiæ Patriarchæ* in decessoris sui scriptis non mediocriter versato, & Simonium frustra objicere, quod Jeremias ob styli elegantiam a barbara ista voce abhorrens, æquipollentem adhibuerit. Nec enim Jeremiam styli delicias tantopere sectari, nec idem esse μεταβολὴν & μέτουσίωσιν, cum illa vox qualemcunque panis & vini consecrati mutationem, hæc vero substantialem elementorum in carnem & sanguinem Christi conversionem innuat. Ex his aliisque argumentis concludit, ὑποβολιμαῖον esse Gennadium a Meletio Syrigo, & inde a Simonio productum. Qua occasione etiam *Monachum* quendam *Benedictinum Anglum* breviter perstringit, qui vocis controversæ originem jam inde a tempore primi concilii Niceni intoleranda audacia arcessat. Dixerat porro Smithus, Gabrielis κακοφωνίαν, qua tantopere sibi placuit, paucis arrisisse. Nec dicti ipsum pœnitet. Nihil moratur objectos ab Historico Critico novitios Græculos, qui post editam Cyrilli confessionem, linguas suas Romanis auribus attemperaverint, plerosque nullius apud exteros famæ, nullius apud suos autoritatis. Nihili

æſtimat *Gregorium Hieromonachum*, ejusque ſynopſin dogmatum eccleſiæ Græcæ anno 1635 Venetiis excuſam, de quo libro ſe, cum Conſtantinopoli ageret, ne fando quidem unquam audiviſſe teſtatur; nihili Gregorii hujus paraſtatam & mutuum encomiaſten, *Georgium Coreſium*, ex Medico μεγάλης ἐκκλησίας Θεόλογον, & ex acerrimo eccleſiæ Græcæ defenſore Curiæ Romanæ paraſitum, qui a Patriarcha Conſtantinopolitano ſacris interdictus, cum a nemine ad colloquium & familiarem congreſſum admitteretur, forte ex animi impotentia, ut hanc infamiam vindicaret, Romanenſium gratiam aucupatus fuerit. Ejusdem pretii eſſe cenſet *Meletium Syrigum*, *Michaelem Corracium* Cretem, & *Agapetum* Montis Sancti incolam; ſufficere ratus, ſi his infenſiſſimis Cyrilli hoſtibus, *Gerganum Artenſem* & *Metrophanem Critopulum*, qui Cyrilli ſuſceperunt patrocinium, opponat. Denique ſi vel maxime privati homines voce iſta, quæ transſubſtantiationem Græce exprimit, uſi fuerint, publica tamen autoritate firmatam & ſtabilitam eſſe negat, aſſerens ne duabus quidem ſynodis Cplitanis, ſub *Cyrillo Berrhœenſi* & *Parthenio* hoc ſolo nomine coactis, ut Cyrillus Lucaris ejusque confeſſio anathema ſubiret, μετουσίωσιν aſſertam, cum utraque nulla vocis iſtius mentione injecta, tantum ex elementis per ſacerdotis benedictionem, & Spiritus ſancti adventum, corpus & ſanguinem Chriſti fieri ſtatuat. Quod aſſertum contra Simonium id negantem maſeule defendit. Dixerat porro Smithus, in ea quam ſupra memoravimus epiſtola, vocem μετουσιώσεως Patribus incognitam, nec in Liturgiis & ſymbolis admiſſam. Fatetur id Simonius, ejusque rei cauſas hinc arceſſit, quod ante Berengariana certamina ejusmodi vocabulis opus minime fuerit; interim tamen rem ipſam voce ea ſignatam, primitivæ Græciæ ignotam fuiſſe negat. Verum Smithus in hac epiſtolæ ſuæ apologia, argumentum ſuum negativum non vocem ſolam ſed rem ipſam ſpectaſſe, & adductam omiſſæ per tot ſecula vocis rationem omni fundamento deſtitui reſpondet. Tandem cum Simonius Autori noſtro imperitiam Theologiæ Græcorum ex eo objiciat, quod ſymbola conſecrata eodem tempore, quo ipſummet corpus & ſanguis Chriſti, dicuntur a Græcis τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος a Græcis appellari dixerit, ſententiam ſuam e liturgia *S. Baſilii* aliisque Græcorum teſtimoniis depromtam eſſe docet.

Cæ-

Caterum eum Simonius, omnibus hujus controversiæ, *Cyrilli Lucarisitionem* breviter exponat, & autor noster narrationem illam ex *Alberto*, aliisque Cyrillianis nimium hostilem, & interea manifestis errorum arcanum arguat, aliam Cyrilli Lucaris historiam eamque satis proximam, quæ tertium bonum Melletianorum caput constituit, concoquat, ita potius jam ante quinquennium Anglicano idiomate concinnatam, in Simonii alicorumque gratiam, Latine repetiit. In ea narrat, Cyrillum patria Cretensem Venetiis *Maximum Margunium* præceptorem habuisse, peragrata Italia, certeras quoque Europæ regiones perlustrasse, e conversatione eum Reformatis coortum esse libris, Romanarum traditionum odium imbibisse; ad Graicos reversum, a *Meletio Pigæ*, cujus laudes & scripta obiter recenseamur, in ordine sacerdotali constitutum, & pollice Archimandritam fuisse, in synodo anno 1596 Brestæ habita, ab eorum partibus stetisse, qui unioni cum Romanis renunciandum censuerunt. Anno 1600 præditus Meletius Alexandrinus Patriarcha, e Regiomonto Polonæ Regem regressus, vet Romanum Pontificem, supremum ecclesiæ caput agnoscere, reprobantibus literis Cyrilli, quem fedis illic Exarchum constituerat, cœpit ac fidei connivit. Verum cum Cyrillum omnibus exteris, tum Romanæ ecclesiæ non amitis, gratissimum in Polonia particulam impedire, exemplo *Nicephori* Ciplitani fedis Exarchi didicit, ne eandem pomas cupide iterat, literas Meletii fupprefit, & mortis Junius anno 1600 apud Archiepiscopum Leopoliensem confeffionem Romanis principiis conformem edidit, nifi forte *Sergius* Jefuita, ex cujus manu fide hæc referuntur, confiandæ infamiæ caufa hanc Cyrillo inconfiantiam affinxit. quod Autor noster in dubio relinquit, nimirum dubius, dignum-Cyrillo Cyrillum, qui non modo Meletium tum Alexandriæ exulem fit, cujus clavum per ip annos tenuit, præcilet, verum etiam Timotheo fatis fundo, quod anno 1620 contigit, in ipfum Ciplitanæ fedis thronum evehereiur. Quæ autem Atlantius de Timotheo, a Cyrillo exinjuse fautoribus, ope Appollonii Chii medici mille aureis conducti, & Josaphati Andrii Archimandritæ in menfa Oratoris Batavi ferabilius vereficius fabulas refutat, ea cum omnes vert fpecie careant, putidiores calumnias animaverfa canfet. Hinc quibus indiciis Cyrillus ab adversariis, ac imprimis a Jefuita Gallico, Oratoris præfidio fuffultus, aliquo

Digitized by Google

quoties ſede patriarchali dejectus fuerit, alternante fortuna toties reſtitutus, ex chartis *Thomæ Rowæi*, Equitis aurati & Britannici Regis ad Portam Ottomannicam Oratoris ordinarii, Autor noſter memorat, cætera quæ poſt Rowæi in patriam reditum contigerunt, ex *Cornelii de Haga* Batavi Oratoris literis, aliorumque ſchedis & collectaneis pertexens. Longa eſt injuria, longæ ambages, nec ſingula referre nobis integrum. Summa tantum faſtigia ſequemur. Primum de *Gregorio Amaſeno*, quod is ſupremam P. R. poteſtatem agnoſceret, in Cyrilli ſubmovendi locum promovendo conſilia agitata ſunt, quæ cum in fumum abiiſſent, coram Vizirio muneribus corrupto, Cyrillus læſæ majeſtatis poſtulatus, & ſuccumbente coram iniquiſſimo judice innocentia, Rhodum deportatus eſt. Dignitatem venalem, quam Gregorius pecunia deſtitutus, ultra decem ſeptimanas tueri non poterat, a Turcicis exactoribus redimit *Anthimus* epiſcopus Hadrianopolitanus, ſed mox conſcientiæ ſtimulis agitatus, Cyrillo jam CPlin reverſo locum ultro cedit, reliquum vitæ tempus in monaſterio S. Athanaſii transacturus. Cyrillo igitur jam reſtituto, ne pax illa diuturna foret, anno 1623 Roma monachus quidam Conſtantinopolin appellit, cui anno 1624 tres emiſſarii ſuccedunt, cum Cyrillo varia acturi, quibus poſtquam res e voto non ſucceſſiſſet, Antipatriarcha licet ſolo ſuffraganei apoſtolici titulo ornatus, adjuncto Quæſtore ad Cyrillum ſede ſua deturbandum mittitur; verum is, antequam Cplin veniſſet, præcipiti fuga Turcicos ſatellites vix evaſit, epiſcopis, quos titulo tenus creaverat, in carcerem conjectis. Neque tamen a novis turbarum occaſionibus aucupandis, Cyrilli adverſarii deterriti fuerunt. Cum enim anno 1627 Calogerus quidam ſeu monachus, *Nicodemus Metaxa*, prela, typos & reliquum artis typographicæ apparatum Cplin advehi curaſſet, cui Cyrillus libellum ſuum de fide & doctrina eccleſiæ imprimendum dedit, Ieſuitæ a nova hac typographia religioni ſuæ apud Græcos non exiguum detrimentum metuentes, ut eam funditus everterent, omnem lapidem moverunt, eoque conſilio alium quendam Cyrilli librum apud Anglos pridem editum, in quo Divinitatem Chriſti contra Iudæos & Mahumedanos aſſeruerat, Vizirio obtulerunt, & Alcorani religionem, & Græcorum obſequium, a typographicis iſtis machinis periclitari, perſuaſum ipſi cupientes. Quibus calumniis non difficulter effectum, ut nobiliſſima illa typographica ſupellex a Ianizariis direpta jactu-

jacturam irreparabilem ſubiret, quamvis Ieſuitæ & Græculus ille, cujus miniſterio apud Vizirium uſi fuerant, impune id minime tulerint, poſt detectam Cyrilli innocentiam in carcerem conjecti, & laqueo deſtinati, quem vix effugiſſent, niſi Anglici Oratoris interceſſio impetraſſet, ut mitigata damnationis ſententia, turbatores illi publicæ pacis Imperio Turcico expellerentur. Etſi vero typographicam officinam in ſuburbio Conſtantinopolitano, cui Galatæ nomen, Metaxæ miniſterio non ſine maximis difficultatibus paratam Ieſuitæ perdidiſſent, Cyrilli tamen confeſſionem abolere minime potuerunt, quæ cum anno 1629 Latine tantum prodiiſſet, & multis parum veriſimile videretur Græcum Latine ſcribere, poſtea ab Autore Græce converſa a. 1633 Genevæ lucem publicam aſpexit. Hanc fidei confeſſionem, cui *Matthæus Cryophilus* cenſuram perfidiæ Calvinianæ ſub Cyrilli nomine latentis oppoſuit, vere a Cyrillo ſcriptam, & ad extremum uſque halitum defenſam Autor noſter aſſerit. Negat, quod *Grotio* viſum, pretio inductum Cyrillum hanc confeſſionem edidiſſe; exprobrat *Arnaldo*, quod Allatii veſtigia legens, Cyrillum nihil tale meritum amarulentis convitiis proſcindat, ipſique deteſtandæ diſſimulationis crimen impingat; refellit *Bethleemitica ſynodi* aſſeſſores, ſeu potius libelli, qui illorum decretis præfigitur, autorem, qui tradit, Cyrillū neque in ulla ſynodo, neque in eccleſia, nec in privatis cujusquam orthodoxi ædibus ea docuiſſe, quæ ſub ejus nomine circumferantur, imo ſpiſſum volumen Cyrilli propria manu ſcriptum ſupereſſe, quo contraria contineantur. Quæ a vero abeſſe ex eo convincit, quod Cyrillum confeſſionis ſuæ adeo non puduerit, ut potius ejus cauſa tot odia & inimicitias cordatiſſime pertulerit. Fatetur aliquam veri ſpeciem habere, quod a pluribus objectum fuerit, neque epiſcopos, neque reliquum clerum, capitula illa aut noviſſe, aut manu ſubſcripta approbaſſe; verum his *Cornelii de Haga* autoritatem opponit, aſſerentis inter Metropolitas & Epiſcopos, qui Conſtantinopoli frequentes affuerint, vix ullum iſto tempore reperiri potuiſſe, quin pro Cyrillo ejusque fidei confeſſione fortunas, vitam, & ſi quid vita carius, prodigere paratus fuerit. Confeſſione Cyrilli vindicata, ad reliquum vitæ curriculum progreſſus, quid duo Græci antiſtites transfugæ, & poſtea anno 1633 *Cyrillus Contarius Berrhoenſis* epiſcopus contra Cyrillum moliti fuerint, exponit. Ab his pergit ad *Athanaſium Patellarium* Theſſalonicenſem Archiepiſcopum,

pum, qui anno 1634 quinquaginta mille thaleris patriarchalem dignitatem, qua vix per menſem frui licuit, a Turcis mercatus effecit, ut Cyrillus Tenedum relegaretur; unde menſe Iunio reverſus, amicis adjuvantibus & argento pondus addente, priſtinam dignitatem recuperavit, qua ipſum a. 1636 *Cyrillus Berrhœenſis* altera jam vice ad hoc faſtigium aſpirans, iterum depulit, poſt ſeſquiannum a Cyrillo Lucario tertia jam vice reſtituto paria perpeſſus. Tandem qua ratione Cyrillus anno 1638 adverſariorum calumniis oppreſſus, juſſu Turcici Imperatoris captus, in lembum truſus, & poſt colaphos aliasque contumelias, gutture chorda eliſo ſuffocatus, exanime vero corpus in mare projectum, a piſcatoribus inventum, ab amicis tumulatum, ab hoſtibus exhumatum, & iterum in mare projectum, poſtea iterum ex aquis receptum, in quapiam inſula clam omni turba ſepultum, & poſtremo *Parthenio* Patriarcha procurante Conſtantinopolim allatum, poſt ſolennes in patriarchali templo exequias, decenti pompa in templum apud Ortakui deductum & terræ mandatum fuerit, non tam ex Nathanaelis Conopii Protoſyncelli relatione, quam ex ore *D. Pocockii*, qui iſtoc tempore Conſtantinopoli verſatus eſt, breviter exponit, & ſe Cyrillum, quicquid Arnaldo videatur, pro ſancto & martyre habiturum profitetur.

Sequitur quartum Miſcellaneorum caput, quod *hymnum Græcorum matutinum*, ex codice antiquiſſimo Alexandrino deſcriptum, & cum aliis editis & manuſcriptis exemplaribus collatum comprehendit, cujus initium eſt: δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία, αἰνέσμέν σε, εὐλογέμέν σε &c. Hunc hymnum, qui in noſtris quoque eccleſiis latine decantari ſolet, a quotidiano apud Græcos uſu matutinum, a natalitio angelorum hymno, qui ſtatim in frontiſpicio occurrit, angelicum, communiſſime autem μεγάλην δοξολογίαν a Græcis appellari, & hoc nomine a minori doxologia, cujus poſt ſingulas fere Pſalmorum ſectiones & alias in ſacro officio frequens uſus eſt, diſtingui Autor animadvertit, ejusque venerandam antiquitatem maximopere commendat, non dubitans, Chriſtianos, cum juxta *Plinium* ſtato die ante lucem carmen Chriſto quaſi Deo dicere conſueverint, hunc hymnum Davidicis annectere ſolitos, merito in eorum numerum referendum, quos *Euſebius* ἀπ' ἀρχῆς, ſeu a primis Chriſtianiſmi initiis, a Chriſtianis Chriſti divinitatem

tatem celebrantibus decantatos memorat. Adducit quoque autoritatem *Athanasii*, qui hunc ipsum hymnum virginibus commendat, & suspicatur, hunc ipsum hymnum esse ᾠδὴν illam πολυώνυμον, quam *Lucianus* in Philopatride suggillat. Hymno huic matutino ejusque latinæ interpretationi, ex *S. Notkeri* antiphonario depromptæ, subjungit non modo versiculos quosdam e variis psalmis collectos, quos una cum hymno matutino a Græcis recitatos ex prædicto Alexandrino codice colligit, verum etiam hymnum vespertinum, quem *Basilius* in libro de Spiritu S. ad Amphilochium ἑσπερινὸν ἀπολύχνιον appellat. Falli autem observat eos, qui hymnum illum ad *Athenogenem* autorem referunt, cum Basilius M. hymnum Athenogenis a vespertino hoc hymno clare distinguat; nec minus falli Græcos, qui hymnum hunc *Sophronio* Hierosolymitano adscribunt, cum longe antiquior Sophronio videatur. Notat quoque *Usserium*, qui ἀπολύχνιον ἑσπερινὸν cum ἀπολυχνίῳ ψαλμῷ confuderit.

Postremo loco comparet in his Miscellaneis *Henoticum*, sive de causis remedusque dissidiorum, quæ orbem Christianorum hodie affligunt, exercitatio Theologica, in qua post gravissimas de Christianorum inter se dissidiis querimonias, primam & præcipuam eorum originem esse statuit, quod a primæva fidei simplicitate immane quantum recedatur; alteram quod dogmata, quæ salvo fidei fundamento ignorari possunt, longe pluris, quam par est, æstimentur; tertiam quod Romanus Pontifex supremum & in reliquos episcopos, & in universam ecclesiam imperium sibi vendicet, & effrenem in omne jus divinum humanumque grassandi licentiam sibi sumat; & quartam denique, quod pietatis studium refrixerit. Quibus morbis quæ remedia opponat, non difficili conjectura cuilibet assequi licebit. Quamobrem iis enarrandis immorari superfluum arbitramur.

JOH. LUDOVICI PRASCHII ASSERTIO Reipublicæ Achaicæ, ejusdemque cum Germanica comparatio,

Ratisponæ, typis Joh. Georg. Hofmann, 1686, in 4.

Ediderat Vir Clariſſimus *J. Georg. Kulpis* tractatum *de unitate Reipublicæ in S. Romano Imperio*, & in capite illius III, in quo argumenta autorum unitatem Reip. Germanicæ impugnantium recenſentur & refelluntur, præter *Jacobum Gothofredum* & *Herman. Conringium*, etiam Virum clariſſimum *Joh. Ludovicum Praſchium*, quanquam non ſine præconio, notaverat, quod in libello *de ICto vero & perſonato*, Germaniam noſtram Achajam, ſed vetere illuſtriorem appellaſſet, & in cæteris quoque de Statuum provinciis tanquam ſingulis civitatibus diſſeruiſſet. Praſchius itaque, cum præter meritum ſententiæ tam peſtilentis, ut vocat, videret ſe argui, mox ad Virum inclytum *Joh. Philippum Schefferum*, qui legendum ſibi tractatum illum Kulpiſii ſubjecerat, *epiſtolam* perſcripſit, eamque *Apologeticam de unitate Reip. in S. Rom. Imperio*, quæ anno ſuperiore Reginoburgi d. 30. Julii data, ibique edita eſt; & quia Kulpiſius perſuaſum habuerat, Achajam non fuiſſe Rempublicam unam, ſed complures fœdere junctas, eandemque & Praſchii eſſe ſententiam, Praſchius longe aliud quid ex Juſtino docet, ut qui perſpicue dicat lib. 34. c. 1. *Achæi, licet per civitates veluti per membra diviſi ſint, unum tamen corpus, & unum imperium habent, ſingularumque urbium pericula mutuis viribus propulſant* &c. Firmat etiam hanc ſententiam Polybii ac Livii teſtimoniis; cumque adeo crediderit Praſchius, credatque etiamnum, unam Rempublicam fuiſſe Achajam, adſcribi illis ſe miratur, qui Rempublicam Germanorum diſtrahunt; contendit etiam in eodem libello non ſemel ſignificaſſe ſe, Germaniam uno jure vinculoque legum contineri, quod nihil aliud ſit, quam unam dicere rempublicam; jus publicum etiam ſe definiviſſe, complexũ legum civilium de ſtatu Reipublicæ, & mox Germanicæ accommodaſſe. Non inficiatur equidem Praſchius, ſe alicubi ſingulos ordines vocaſſe civitates, respublicas, aut ſi quid ſimile, ſed laxius & κατ' ἀναλογίαν ſic dixiſſe, cum minime ignoret, ſingulos ſubeſſe Imperatori & Imperio; nec ullum præterea eſſe ſimile, quin aliquid etiam habeat diſſimilitudinis; animum præterea ſibi non fuiſſe, plenum ibi accuratumque judicium de Imperio noſtro, per quod Rempublicam καθ' ἐξοχὴν intelligi vult, expromere. Teſtatur etiam in eadem epiſtola publice, ſe a ſententia illa, quæ Imperium Germanicum non ſtatuit unam eſſe Rempublicam, toto pectore abhorrere, eamque neque veritati, neque utilitati publicæ conſentaneam credere; adſtipulari potius Inſtrumento

to pacis Cæſ. Suec. in quo artic. VIII. §. *Habeantur*, Imperium noſtrum Respublica diſerte dicatur.

Hac epiſtola accepta *Cl. Kulpiſius*, Argentorato tum in aulam Stutgardienſem evocatus, literas reſponſorias ad eundem Virum amplisſimum *Joh. Philippum Schefferum* ICtum direxit, easque Stutgardiæ d. 17. Septembr. anno 1686 exaratas. In hiſce minime id in epiſtola jam recenſita concoquere ſe poſſe profitetur, quod de injuria ſibi a Kulpiſio facta conqueratur Praſchius; ſe enim potius de injuria ſibi illata poſſe conqueri, cum animum injuriandi habuerit nunquam, nec niſi cum laude quadam Praſchium ſemper allegarit. De cætero quamvis non abnuat, ſe eandem Praſchio ac Gothofredo ſententiam attribuiſſe (ſiquidem & Praſchius Germaniam noſtram in loco dicto aperte Achajam nominaverit) errorem tamen a Praſchio imputari ſibi non ſuſtinet; quin minime errare ſe contendit, ſi corpus Achaicum, prout ante diſſolutionem Romanis artibus procuratam ſeſe proxime exhibuit, pro ſyſtemate civitatum non unius majeſtatis ſpiritu, ſed vinculo fœderis connexo compoſitoque habeat. Nec obſtare locum Juſtini contra ſe allegatum (cum quodlibet rerumpublicarum corpus, *unum corpus* ſit, & *unum Imperium* habere dici queat, quatenus ex lege conventionis in communi concilio exerceatur, uti Belgium Fœderatum) multo minus Polybii & Livii. Allegat etiam pro ſe Martinum Schookium de Republica Achæorum, Ubbonem Emmium de Rebuspublicis Græcorum, & Antonium Thyſium in Memorabilibus celebriorum veterum Rerumpublicarum, ut qui ex Polybio, Plutarcho, Pauſania & Livio hoc ipſum operoſe docuerit, facta ſubinde ad Fœderati Belgii ſtatum applicatione. Diſcutio hoc errore ſibi attributo, ſub finem ſuam de tota hac re exponit ſententiam Kulpiſius, ſubinnuitque non obſcure, ſtatuere quidem nunc Praſchium, unam eſſe in Imperio Romano Rempublicam, imo & regularem, vel ſaltem ex Monarchia & Ariſtocratia mixtam, poſt editas adverſus Philoſophiam Monzambanianam *literas ſecretiores*; fieri tamen potuiſſe, ut tum, cum *de JCto vero ac perſonato* fuiſſet commentatus, paulo liberalius, ſed innoxio prorſus conſilio, Achajam reſpexerit; ſed poſtea quam ſententiæ hujus pericula applicationisque inſecutos abuſus advertiſſet, non deſeruiſſe ſolum illam, ſed & palam falſitatis arguere & damnare; quanquam his cogitationibus ſe Praſchium haud urgere velle ſubjicit.

Quid ad literas haſce CL. *Praſchius?* Is calamo iterum arrepto, anno eodem 1686 non *Aſſertionem* tantum *Reipublicæ Achaicæ*, ſed & *ejusdem cum Germanica Comparationem* ſcripſit atque evulgavit. Aſſerit autem primum, Achajam eo tempore, quo pollebat, unam omnino, non ex pluribus Rebuspublicis conſtantem ſocietatem, quæ *Kulpiſii* ſententia ſit, fuiſſe Rempublicam. Quamvis enim ſingulis civitatibus tantum juris commodique remanſerit, ut videri poſſent liberæ Respublicæ, imperium tamen non penes ſingulas ſtetiſſe (quippe quæ ſe habuerint velut membra ad corpus) ſed penes univerſos, ſeu penes concilium Achajæ commune, quod ſynedrium Pauſanias appellavit; plane ſicut Civitates Imperii noſtri dicantur liberæ, & Principes noſtri ſuperioritatem ſibi vendicent, licet Imperatori & Imperio ſubſint, & cum eo unam efficiant Rempublicam. Aſſertum hoc ſuum probat Praſchius illuſtri loco Polybii, hiſtorici non tantum oculatiſſimi, ſed & Achæi principis, ex quo clare pateat, non ſolum *συμμαχικὴν καὶ φιλικὴν κοινωνίαν πραγμάτων* fuiſſe inter Achæos, ſed & communionem legum, magiſtratuum & omnium omnino reliquorum, atque adeo unam fuiſſe civitatem ac rempublicam, cui nihil ad unitatem defuerit, quam mœnia, & externa facies. Deinde, ut clariora reddat omnia, imperium ſummum in partes ſecat, & de juribus Majeſtatis, ut vocantur, ſeparatim cognoſcit, & ex Ubbone Emmio (quem ſequendum Praſchio propoſuerat Kulpiſius) oſtendit, jus legum civilium non penes ſingulas civitates, ſed penes ſynedrium Achaicum reſediſſe. Quamvis enim primo penes ſingulas civitates id fuerit, poſtea tamen quam in easdem leges mutuo conſpirarint, jus *αὐτονομίας* in univerſos tranſiiſſe, ut ſingulæ neque abdicare leges illas, neq; condere alias potuerint. Nec aliter ſe habuiſſe jus magiſtratuum, ſiquidem receptum ſemel imperandi modum abjicere poſtmodo aut polluere non licuerit. Declarat id non ex Emmio tantum jam dicto, ſed & ex Pauſania, Polybio, Livio, ac Strabone; ubi illud quoque vel maxime urget, quod ſingulis civitatibus etiam jus legationis fuiſſet imminutum. Summam quippe poteſtatem penes Concilium fuiſſe, quin plane ita habuiſſe in Achaja, prout dixerit Thyſius a Kulpiſio contra Praſchium allegatus. Ita autem ille: *Summa*, inquit, *poteſtas penes concilium erat, ex cujus decreto bella ſuſcipiebantur, fœdera percutiebantur, omnes graviores cauſæ dicebantur.* Utut enim regeſſerit Kulpiſius, quodlibet Rerum-

rum publicarum corpus *unum corpus* esse, & *unum imperium habere* dici posse, quatenus ex lege conventionis in communi concilio exerceatur, dubitat tamen Praschius, an ullus scriptor Respublicas socias *unum corpus* vocet, atque *unum imperium habentes*. Nec illud officere ait, quod ex lege conventionis socii ad communionem imperii asciti fuerint. Tametsi enim singulæ civitates in communi concilio exerceant imperium, exercere tamen ex parte tantum, sed ex parte reliquorum sociorum voluntati se subjicere, ac unius corporis civilis membra fieri. Ambabus itaque manibus accipit, quod confitetur Kulpisius, imperium exerceri in communi concilio; sic enim non tam pactum sociale, quam civile id dicendum esse, in quo transigatur de Imperio. Exempla Fœderati Belgii, & Helveticorum Pagorum, quæ adduxerat Kulpisius, probare dicit dubium per dubium, ac veluti τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν; nec nihil responsi etiam reliquis Kulpisii objectionibus reponit. Sed ea prætervecti mox alteram hujus tractatuli partem, h. e. *Comparationem Reipubl. Achaicæ cum Germanica* recensendam sumimus.

In hac illud fundamenti loco præstruit *CL. Praschius*, initio Achæis non minus, ac Imperio nostro, unam citra dubium fuisse Rempublicam; ac primum quidem eos imperio regio usos a Tisameno usque a Ogygum, sed quia filii hujus insolentius se gessissent, in popularem statum rempublicam abiisse. Invalescente Macedonum potentia, discordiam ab illis inter Achæos fuisse seminatã, sed quia multo propius se quam unquam junxerint, formidabiles fuisse factos. Concordiam hanc assecutos illos esse 1. pietate in Jovem Homorium, 2. prudentia cum humanitate, benevolentia, justitia, fide studioque concordiæ conjuncta, 3 incorrupta Principum Ducumque bonitate. Jam omnia hæc accommodat ad Imperium Germanicum Praschius, dumque id agit, non inconvenienter insimul docet, qui & dissidia, quæ Macedones hujus temporis serunt, præcavenda, & arctior concordia sit stabilienda. Pietatem etiam & εὐβουλίαν commendat maxime, sed lites ob πρωτεδρίαν enascentes graviter improbat. Deinde, ut comparationem semel cœptam continuet, dicit Achæos, licet per civitates veluti per membra divisi fuerint, suaque possederint territoria, unum tamen corpus habuisse, & commune concilium, cujus præcipua pars fuerit prætor, a quo convocati fuerint, proximi synarchontes, principes inde reliqui. Nec aliam hodieque rei Ger-

manicæ esse faciem. Nam & singulis Imperii ordinibus suas esse arces, urbes, pagos, limites, æraria, administros; magni tamen imperii partes esse, eique tum religione sacramenti, tum propria utilitate obstringente subjici. Esse huic quoque commune concilium, idque illustrius Achaico, cujus caput sit Cæsar. Achæorum concilia non fuisse olim perpetua; sed quotannis bis eos coivisse, vel potius quoties necessitas postularit. Nobis Comitia olim rara fuisse, quæ annua esse & crebra, secundum Recessus duos Imperii, qui allegantur, deberent; quod quidem diuturnitate temporis nunc compensetur; quanquam & legem extare optat Praschius, quæ negotia cujuscunque temporis brevioribus includeret spatiis, quo temporis, sumtuum, laborisque fieri posset compendium. Porro, in singulis civitatibus Achæorum Democraticam apparuisse speciem affirmat. Sed hoc Imperio nostro neque per leges, neque per alias rationes convenire; non male tamen facturos Principes ac Senatores, si autoritatem clementia attemperando tale quid legis sibi dixerint. Denique, Achæis omnibus leges fuisse easdem, eosdemque magistratus; nobis, quia nec eadem ubique imperii sit facies, easdem plane esse haud posse, nec eosdem legum custodes; jus interim Romanum, quod propterea & commune dicatur, passim vigere quadantenus, summisq; in tribunalibus sententiâ dicere. Quod leges Achæorũ attinet, recipi a nobis illâ non obscure optat Praschius, (nisi rationes aliæ obstarent) quæ singulas civitates legatos mittere absque concilii consensu vetuit; ut & illam, qua id, quod Achæi rite decreverant, saxo aut columnæ incidebant, & jurejurando interdum obfirmabant; nec non istam, qua vetitum erat, ne quis, sive privatæ conditionis sive magistratum gerens, ullam ob causam dona a rege aliquo caperet; ut & illam Achæorum florentium consuetudinem, qua ad delicta non connivebant, sed pœnas severe exigebant, & bene merita honoribus afficiebant. De legibus Achæorum dum disserit, rem monetariam quoque illorum tangit, ejusque communem penes illos rationem fuisse ait. Id ipsum Imperio ob ingentem juris monetalis abusum optabile esse innuit; nec difficilem fore, si animi concordes forent, ponderum ac mensurarum similitudinem. Evolvit tandem causas, cur Respublica Achæorum sit collapsa, dicitque excidium enatum esse tum ex perfidia Achæorum quorũndam, Callicratis inprimis, aliorumque honores ac opes aucupantium, tum ex disidiis

inter

inter Achæos a legatis Romanorum ſparſis. Nec diſſimile quid hactenus Germaniam fuiſſe paſſam ſubjicit; nam & exteros navaſſe operam, ut corpus Germanorum diſſolverent. Sed notaſſe ſe ſibi, conſilia iſta erupiſſe tandem in nervum, atque in contrarium vertiſſe; & ſperare ſe, fore ut ob gliſcentem hoſtium violentiam, in arctiorem concordiam ad Imperium vel ulciſcendum vel tutandum coeatur; quanquam perfecta & ſtabilis ſperari vix poſſit, ob animorum varietatem, & vel ob vaticinium, quod lutum miſceri ferro negat, ante caſum ingentis illius lapidis, qui utrumque & omnia comminuet.

HISTORIÆ PLANTARUM TOMUS I.
Autore Johanne Rajo.

Londini, apud H. Faithorne 1686, in fol.

QUandoquidem ſtudium Botanices ampliſſimum circa infinitas verſatur ſpecies, integrum omnino requirit hominem, ac talem, qui cunctis poſthabitis univerſam vitam impendat meditationibus profundis, lectionibus & conciliationibus diſſentientium Auctorum, ſed maxime peregrinationibus ac viſitationibus diverſorum hortorum, pratorum, montium, ſylvarumque, & ſi quæ alia ſunt loca vegetabilibus exornata. Majorem proinde laudem Rajus, nec minorem admirationem Hiſtoria Plantarum præſens meretur; ſiquidem ille non ex profeſſo Medicus, ſed gravioribus negotiis deſtinatus, horis ſolum ſucciſivis rem aggreſſus eſt: in opere tamen hoc egregio nihil eſt quod deſiderari queat, niſi forte, quod typographi minus promte feſtinanti Auctoris calamo reſpondere queant, in addendo Tomo altero. Quem vero non mirari ſubeat, virum pene ſexagenarium Hiſtoriam hanc plantarum propria exaraſſe manu? Et quanquam non unus ſit, cujus vel ſcripta vel obſervationes communicatas hinc inde adhibeat, nemo attamen eſt, quem ſocium laboris voluerit Auctor, quippe cujus patientia, judicio innixa firmo, nec curioſitate in inquirendo, nec ingenuitate in referendo deſtituitur. Qua vero methodo utatur, ipſe jam antehac expoſuit peculiari ſcripto, relato a nobis in Actis Erudit. menſis Maji a. 1683. p. 184. Quemadmodum

autem tum temporis ſaltem hujus novæ methodi fundamentum & compendium, ita nunc hiſtoriam univerſam ei accommodatam tradere non dubitavit, mutatis interdum nonnullis, ampliatis omnibus. Præmittit igitur in libro primo ea, quæ de Plantis in genere moneri poterant, circa partes earundem, nutritionem, propagationem, ſtaturam, ætatem, vires &c. Inter alia curioſior eſt cap. 5 in via ſucci nutritii plantarum inveſtiganda, varioque inſtituto tentamine clare monſtrat, ſuccum non tantum per corticem, ſed omnem plantæ ſubſtantiam aſcendere & deſcendere, vaſaque illa ſuccifera inter ſe communicare, ita ut læſa quadam trunci parte, nutrimentum ex integro latere affundatur. Jucunda ſunt ſimiliter, quæ cap. 12 & ſeqq. differit de plantarum quarundam fœcunditate, de ſeminum variante magnitudine ac duratione, de plantula ſeminali &c. Nec diſplicent obſervationes circa plantarum transmutationem; præterquam enim quod triticum in lolium, rapum in raphanum, ocymum in ſerpillum &c. mutari vulgo credatur, ſæpius accidiſſe aſſerit, ut e braſſicæ floridæ ſemine enata fuerit capitata, ex apii dulcis, quod Itali vocant Ceſeri, ſemine paludapium vulgare ingratum, item e fœniculo dulci poſt iteratam per aliquot annos ſationem fœniculum omnino commune. Confer lib. 1. cap. 21. & lib. 9. cap. 6. & 15. Nimirum in univerſum, ubi ſpecialius de herbis ſingulatim ſpectatis agit, præter ea quæ proprie ad cognitionem botanicam requiruntur, non infrequenter ſuperaddit curioſa phyſica, vel medica, vel etiam mechanica. Semen ſinapeos tritum cum vino multas centurias ſcorbuticorum in obſidione Rupellenſi reſtituiſſe, vide lib. 16. cap. 15. Alias cochlearia hunc in finem uſitatiſſima eſt, communiter cum vino aut lacte exhibita; ſatius tamen arbitratur Auctor, per experientiam edoctus, ſi recens cereviſiæ infundatur pro potu ordinario. Gutta Cambodia, lachryma eſulæ cujusdam Indicæ vomitoria eſt; hanc vero præparare docet affuſo aceto acerrimo, digerendo per octiduum in radiis ſolaribus iterumque poſt colaturam inſpiſſando, cujus grana 12 ad ſcrupulum unum ſine moleſtia ſufficienter & copioſe purgant. Glaſti præparationem ad artis tinctoriæ uſum qui deſiderat, juxta legitimam Anglorum methodum, adeat lib. 16. cap. 19. Porro ocymi noxa unde ſit, quæ ratio Plantarum ſenſitivarum, & ſimilia plu-

plura recenſere, cum nimis prolixum foret, inſtitutum noſtrum nec poſtulare, nedum admittere videtur.

RELATION DE L' AMBASSADE DE MONS. le Chevalier de Chaumont à la Cour du Roy de Siam. i. e.

Hiſtoria Legationis ab Equite de Chaumont in Aula Regis Siamenſis adminiſtratæ.

Amſtelod. apud P. Mortier, 1686, in 12.

PRodiit anno 1684 Gallico idiomate Pariſiis, auctore *Domino de l' Isle*, Hiſtorica de regno Siamenſi Relatio, ex variis cum antiquis, tum recentioribus ſcriptoribus, quorum catalogus operi ipſi præfixus eſt, collecta ac compoſita. Conſtitueramus etiam, Excerpta ex eadem nonnulla, tametſi liber novitatis gratiam jam exuiſſet, in Acta noſtra transferre; quod perſuaſum haberemus, deſiderari a multis accuratam illius gentis notitiam, qua cum arctiori fœdere jungi, glorioſum ſibi & proficuum ducere Rex Galliarum Potentiſſimus proximis annis fuit viſus. Quotusquisque enim eſt, qui ignoret, miſſum anno 1685 a Rege Gallo in aulam Siamenſem oratorem fuiſſe Equitem de Chaumont: & viciſſim a Siamenſi Rege tres in Galliam legatos ſuperiore anno veniſſe, exceptos magnifice, & per magnam Galliæ partem ſummo cum honore deductos, nuperque in patriam cum ampliſſimis ad Siami Regem donis dimiſſos. In eo vero dum eſſemus, incidit in manus noſtras libellus alius, ab ipſo Galliæ Regis ad Siamenſem legato Chaumontio conſcriptus, ex quo eo lubentius nonnulla jam commemorabimus, quod *Iſlii* quidem Hiſtoria nonniſi ex Auctoribus aliis, qui dudum innotuerunt, doctisque lecti ſunt, compilata ſit; in hoc vero Chaumontii Itinerario ea recenſeantur, quæ vel ipſe Auctor oculis ſuis uſurpavit, aut ab hominibus fide dignis accepiſſe ſe profitetur.

Solvit Eques Chaumontius Breſtia die 30 Martii anno 1685: ad Promontorium Bonæ Spei d. 31 Maji appulit: exeunte demum Septembri Regnum Siamenſe, & urbem ejus principem Juthiam ingreſſus. In quo itinere enarrando, inter alia Promontorii dicti fertilitatem deprædicat, narratumque ſibi ait, tanto ibi cum fœnore ſementem a terra agricolis reddi, ut aliquando centum & ſexaginta ſpicas ex uno calamo prodeuntes viderit: cervorum, ubi de animalibus agit, eam ibidem copiam deprehendi refert, ut in planis camporum viginti eorum millia (niſi forte ſphalma hic typographicum irrepſit) quandoque ſimul conſpiciantur: hortum commendat, Societatis Indiæ Orientalis Belgicæ ſumptibus adornatum, & in quatuor areas ſic diviſum, ut una Africanas, Aſiaticas altera, tertia Americanas, & quarta Europæas arbores plantasque complectatur. Notat etiam obiter eorum, qui tabulas Geographicas ediderunt, errorem, quod inſulam *Moni* prope nimis *Javæ* admoverint, unde tamen centum & quinquaginta milliarium ſpatio dirempta ſit; ſita nempe ſub decimo gradu & novendecim minutis latitudinis Auſtralis, & circiter ſub centeſimo vigeſimo gradu & 41 minutis longitudinis.

Memorat inde, quanto honore, cum Regni Siamenſis fines contigiſſet, exceptus a miniſtris regiis fuerit, & adverſo fluvio Menan, ad urbem regni primariam Juthiam comitatus: quanto cultu & reverentia habitæ fuerint Galliarum Regis ad Siamenſem litteræ, quas qui ad excipiendum miſſi erant, primariæ nobilitatis & dignitatis viri, (Manderinos vocant) auſi non fuerint contingere, niſi poſtquam ter toto corpore in terram proſtrati, oculis dejectis manibusque ſupra frontem junctis eas velut adoraſſent: quibus ceremoniis ad ſolenne cum Rege colloquium, quo durante octoginta Manderini in terram proſtrati immotique jacuerint, admiſſus fuerit; inſerta etiam orationis ad Regem habitæ formula, digna utique Chriſtianiſſimi Regis legato, quippe compoſita ad religionis Chriſtianæ cultum Regi idololatræ perſuadendum. Ubi obiter refert, dum palatium Regis perluſtraret, viſum ſibi quoque fuiſſe elephantem album, cui cibus potusque in vaſis aureis adminiſtretur, quemque ex autoribus aliis laudatus ſupra Dn. de *l'Isle* tanto in pretio apud illas orientis gentes haberi tradit, ut inter titulos Regios nullus majoris æſtimetur, quam ſi Rex tali gaudens beſtia, *Dominus Elephan-*

phantis albi insigniatur, vel eo nomine omnibus aliis Regibus superiorem se reputans: quemadmodum & olim non tam de regionum ac provinciarum, quam de Elephantis albi possessione inter Peguanos & Siamenses Reges cruentis bellis fuerit certatum. Progreditur inde Chaumontius in enarrandis iis, quæ toto legationis tempore in Regno Siamensi sibi obtigere, & peculiari postea digressione, de forma regiminis apud Siamenses, de *populi* moribus, religione, commerciis, aliisque differit, ex qua pauca quædam excerpere, tametsi & ipsa prolixa non est, non gravabimur, seu observata primum a Chaumontio, seu ab aliis tradita jam ante, sed nunc confirmata.

Regnum Siamense trecenta quoad longitudinem, non computatis tributariis Regnis, milliaria complexum, versus septentrionem Regno Peguano terminatur: versus occidentem fluvio Gange: versus meridiem freto Malacano, ubi urbem Malacam Lusitanis belli jure ereptam Societas Indiæ Orientalis Batavica hodie possidet: versus orientem denique mari & montibus, quibus a regnis Laos & Cambages secernitur. Urbs regia Juthia sub decimo quarto gradu & dimidio latitudinis septentrionalis, ad ampliſſimum fluvium Menan sita est, qui quatuor quotannis mensibus littus omne inundat: magna quidem incolarum molestia, utpote qui ædes hanc ob causam palis superstruere opus habent, & semper parati esse coguntur a navigiis, quibus ultro citroque commeent; sed vicissim magno eorum cum fructu, dum fertilitatem terræ istæ inundationes valde promovent. Mirum utique est, quod Auctor perhibet, orizam, quam largissimo proventu regio illa fert, sub aquis crescere, imo & cum aqua, velut quadam æmulatione; ita ut si aqua intra horas viginti quatuor pedem crescat, in parem altitudinem eodem spatio & oriza assurgat, caule semper supra aquam eminente. Rex in subditos, cujuscunque dignitatis, absoluto dominatu gaudet, tantaque veneratione colitur, ut nemo nisi humi prostratus in conspectum ejus veniat, aut alloqui eum sustineat, nec integrum subditis sit vel intueri Regem, aut nomine eum suo appellare. Mancipia Regis subditi sunt, minimumque per quatuor menses, & propriis quidem sumptibus, nullo recepto stipendio, servitia illi præstare tenentur, & diutius etiam, si Rex jubeat: quæ causa est, cur fœminæ negotientur ut plurimum, & rem domi gerant, maribus Regi famulantibus.

bus. Pœna ſeverisſime ab iis, qui quid deliquerint, exigitur, ſiqu- plures ejusdem delicti, in quod capitis ſupplicium conſtitutum eſt, complices extiterint, præcipuo eorum caput amputatur, illudque collo correi per tres dies atque noctes affigitur, fœtore inde orto tantum non enecandi. Exteris omnibus liber in Regnum aditus patet, nec ob religionis profeſſionem cuiquam creatur moleſtia, neque facile urbs eſt, quam plures exteri frequentent, & in qua commercia magis vigeant, quam princeps illa Siamenſis Regni Juthia. Sacerdotum, quos Talapones vocant, ingens in ea regione numerus eſt, ut tertiam propè partem incolarum ex Auctoris noſtri ſententia conſtituant. Nec mirum, cum & liceat iis ſtatum ſacerdotalem deſerere, ducta uxore & abjecto flavo, quo uno a cæteris diſtinguuntur, veſtium habitu; & ſummo tamen honore fruantur, adeo ut Regi collocuturi ſe non, ut reliqui, proſternant, prioresque a magnatibus, imo Rege ipſo ſalutentur. Omnis etiam religio Siamenſium non alium habere ſcopum videtur, quam ut commodis ſacerdotum inſerviatur, nec aliud a populo exigi prope ſolet, quam ut Talapones illos beneficiis cumulent. Nullum gens illa Numen adorat, & idola cultu nonnullo proſequitur, non quod divinitatem iis ineſſe credat, ſed in memoriam virorum, quos repræſentant, bene de republica quondam meritorum, quorum animam in Regem quendam, aut ſacerdotem migraſſe cenſent. Metempſychoſin enim velut fundamentum religioni ſuæ ſubſternunt, id unum expectantes probitatis & virtutis præmium, ut poſt obitum animæ ſuæ in corpus Regis cujusdam, hominis divitis, magnaque in dignitate conſtituti, aut ſaltim animalis cujusdam mitis, velut vaccæ, vervecis &c. transmigrare liceat: eam unam vitiorum metuentes pœnam, ne anima poſt mortem in corpus hominis pravi, aut tigridis, porci &c. detrudatur. Infernum ſtatuunt tamen, in quo puniantur ſcelerati; paradiſum, in quo præmia virtutum capiant probi; ſed ad certum tantum temporis ſpatium, quo elapſo in corpus iterum, ſeu hominis, ſeu bruti animalis ſit migrandum. Summum beatitudinis gradum reputant, ſi cujus anima plane annihiletur, transmigrationis nimirum illo onere liberata. Tres Talapones memorant poſt multas ejusmodi transmigrationes Deos factos, cumque Dii jam eſſent, id meruiſſe præterea, ut annihilarentur. Horum

præ-

Digitized by Google

præcipuus Nacodon iis ſalutatur, quem 5000 corpora ſucceſsive inhabitaſſe ſomniant, nec ſine periculo: cum enim aliquando ex Talapone vacca factus eſſet, parum abfuiſſe, ut a fratre per imprudentiam occideretur. Et Nacodonum quidem fingunt in nihilum tandem redactum, nullo adeo nunc Deo ſuperſtite: fratrem vero ejus in infernum præcipitatum, ibique crucifixum fuiſſe. Quam cauſam Auctor noſter arbitratur, cur cæca ac miſerrima gens imaginem Jeſu Chriſti crucifixi abominetur, perſuaſum nempe habens, adorari a Chriſtianis magni ſui quondam Dei Nacodoni fratrem ob crimina crucifixum. Quæ cum legimus, quidni ad gratitudinem æterno Numini, cujus immenſo beneficio lumine ſacroſancti Evangelii colluſtrati, & ad veram ſalutaremq; religionem perducti ſumus, ſanctimonia vitæ, & intemerata in Chriſtum Servatorem noſtrum fide præſtandam omnes accendamur? Sequuntur deinde apud Auctorem noſtrum quædam de Siamenſium nuptiis, commerciis, urbibus, navigiis, aliaqua notatu non indigna, inprimis de ceremoniis, quibus a Siamenſi Rege exterorum Principum, tam quos obnoxios ſibi habet, quam qui majeſtate plena & abſoluta in ſuis ditionibus fruuntur, legati excipi conſueverint: quæ in libello non magnæ molis, legi ab harum rerum curioſis facili negotio poſſunt.

Finit opuſculum Relatio itineris, quo in Galliam Chaumontius, adductis ſecum tribus ſupra memoratis Siamenſis Regis ad Gallum legatis, ſuperiore anno, menſe Junio reverſus eſt; nec non catalogus munerum a Siami Rege ejusque filia, quam unicam habet, & fidiſſimo miniſtro Conſtantio, ad Regem Galliæ, Delfinum, ejusque conjugem & liberos, miniſtrosque primarios miſſorum.

DICTIONARIUM HISTORICUM, GEOGRAPHICUM, Poeticum: a Carolo Stephano inchoatum, ad incudem vero revocatum & auctum per Nicolaum Lloydium.

Londini apud B. Toocke &c. 1686, in fol.

UTI magno dudum uſui eruditis fuit Dictionarium illud *Caroli Stephani*, multoties typis exſcriptum: ita majori in pretio haberi cœpit, poſtquam ſuppletum illud locisque pene infinitis emaculatum, Oxonii a. 1671 edidit *Nicolaus Lloydius*, Collegii Wadhamenſis in celeberrima Oxonienſi Academia, dum viveret, Socius. Tredecim illi editioni

tioni annis Lloydius ſuperſtes fuit, quo temporis intervallo perficiendo magis magisque huic operi ſedulus incubuit: ex quo intelligi facile poteſt, noviſſimam hanc, quæ Londini anno ſuperiori prodiit, Dictionarii illius editionem tanto accuratiorem & locupletiorem eſſe prioribus, quanto plura tanto tempore in hoc ſtudiorum genere obſervari, notarique a diligentiſſimo auctore potuerunt. Acceſſit editioni huic Index Geographicus, recentiora regionum, urbium &c. nomina antiquis præfigens; quæ & id peculiare habet, quod Hiſtorico Poetica & Geographica nomina, quæ promiſcue in prioribus collocata fuerant, diſtincte nunc comparent, priore operis parte Lexicon Hiſtorico-Poeticum, altera Geographicum ſeorſim exhibente.

Dum hæc ſcribimus, Lector Benevole, *non ſine mœrore accipimus, clariſſimum illud Aſtronomiæ lumen*, Johannem Hevelium, *nuper extinctum. Deceſſit enim Vir de ſcientia iſta longe meritiſſimus Gedani die 28 Januarii ſt. n. ſeptuageſimo ſexto ætatis anno, eodem die, quo olim hanc lucem primum aſpexit.*

LIBRI NOVI.

DE' Fatti Veneti dell' Origene della Republica, fino all' anno M. D. LXX. Volume I. e II. in Venetia, 1686, in fol.

Le Grand Dictionnaire de l' Academie Françoiſe. Promiere partie. A Paris 1686.

Jugement ſur les methodes rigides & relachées d' expliquer la Providence & la Grace. Prour trouver un moyen de reconciliation entre les Proteſtans qui ſuivent la Confeſſion d' Ausbourg, & les Reformez. A Rotterdam 1686, in 12.

Refutation de l' hereſie de Calvin, par la ſeule doctrine de Mrs. de la R. P. R. a Paris 1686, in 12.

Commentariorum de Rebellione Anglicana ab anno 1640 ad a. 1685, pars I. Auctore R. M. Equ. Aur. Londini 1686, in 8.

Lettre à Monſieur l' Abbé P. D. & P. en Th. touchant l' Inſpiration des livres ſacrées. Par R. S. P. D. B a Roterdam 1686, in 4.

Jugemens des Sçavans ſur les principaux Ouvrages des Auteurs. Tome IV contenant les Poetes. a Paris 1686.

Determinatio Fr. Joannis Pariſienſis Prædicatoris de modo exiſtendi corpus Chriſti in Sacramento Altaris, alio quam ſit ille quem tenet Eccleſia. Nunc primum edita ex MS. Codice S. Victoris Paris. Cui præfixa eſt Præfatio Hiſtorica de Dogmate Tranſubſtantiationis. Londini 1686, in 8.

Errata quædam.

Pag 20. l. 26. pro *indicarunt*, lege *judicarunt*. Pag 21. l 27. dele vocem *etiam*. P. 25. l. 11. lege Joh. VI, 63 Pag. 55. l. 20. lege *Galactitem*. P. 56. in fine pro *Malphigius*, lege *Malpighius*.

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ

Calendis Martii, Anno M DC LXXXVII.

THE LIFE OF JAMES USHER, LATE LORD ARCH-Bishop of Armagh,

ſive,

VITA JACOBI USSERII, ARCHIEPISCOPI QUONDAM ARmachani ac totius Hiberniæ Primatis; cui ſubjungitur Sylloge CCC Epiſtolarum, inter ipſum virosque plurimos pietate ac eruditione tum eminentes reciprocatarum; opera Rich. Parr, Th. D.

Londini, ſumtibus Nathanaelis Ranevv, 1686, in fol.

NOn defuerunt quidem hactenus, qui viri incomparabilis, quique non minus in re literaria, quam in ſtatu Hiberniæ Eccleſiaſtico, inter primates cenſeri promeruit, Jacobi Uſſerii vitam deſcribere ſunt aggreſſi: meminimus etiam nos in Actis hiſce *anno 1682 pag. 12* retuliſſe, a *Guil. Bateſio* inter alias magnorum hominum vitas hanc quoque traditam reperiri. Quin tamen præſentis operis collector *Rich. Parr* omnibus iſtis præripuerit hac in parte palmam, nemo facile in dubium vocabit, ſi vel id ſolum conſideret, illos pleraque omnia fere non niſi ex ſermone funebri a Doct. Bernardo in defuncti honorem habito hauſiſſe; hunc noſtrum vero non tantum per integros tredecim annos familiari cum eo conſuetudine uſum, quippe cujus etiam cum moreretur Capellanus fuit, ſed & eum eſſe, cujus fidei decedens omnem ſuam ſupellectilem chartaceam commiſerit, unde facili negotio complura aliis ignorata decerpere ipſi licuit ſpecialia, vitam iſtius concernentia; quorum inſuper haud pauca perdidicit ex converſatione cum Domino Tyrrel, de-

functi ex filia nepote; tametsi non diffiteatur, plurima a se quoque ex dicto Bernardi sermone hanc in rem depromta fuisse. Non ingratum fore speramus, si ut alias simili occasione data fecimus, potiora vitæ hujus capita brevissimis hic ac velut per indicem tantum commemoremus, in gratiam eorum, quibus prolixiorem ejus historiam, & Anglico quidem idiomate conscriptam pervolvere, non est integrum. Utque de gente ejus primo dicamus, progenitus fuit ex antiqua nec incelebri in Hibernia *Ussseriorum* familia, nomen hoc primitus nactorum ab uno e majoribus ipsorum, qui cum apud Regem Johannem apparitoris (quem sua lingua *Usher* vocitant) munere fungeretur, familiari istius seculi more nomen officii in gentilitium adoptavit, cum alioqui patria ejus stirps Nevilii, *The Nevils*, appellarentur. Natus vero noster Usserius est Dublini, die 4. Januarii anno 1580, patrem nactus *Arn. Usserium*, Cancellariæ Secretarium; matrem vero *Margaretam, Jac. Staniburst*, Prætoris Dublinensis filiam; qui Reginæ Elisabethæ primus suasor fuisse fertur fundandæ celeberrimæ nunc Academiæ Dublinensis, e cujus gremio intra nonaginta annorum spatium, præter alios viros præstantissimos, plusquam 50 Episcopi prodiisse memorantur. Quis puerum prima literarum elementa docuerit, dicere nil attineret, nisi fidem pene superaret, quod narratur, duas ipsi fuisse amitas perspicacissimi quidem ingenii ac tenacissimæ memoriæ, at a prima usque infantia cœcas, atque has ipsum primo Anglice legendi artem docuisse. Cæterum præceptores postea habuit viros duos egregios, quorum uterque in aula Regis Jacobi præter nobilitatem splendidis muniis dein condecorari meruit, nempe *Jac. Fullertonum* & *Jac. Hamiltonum*, qui a dicto Jacobo, tum Scotiæ solum imperante, secreto in Hiberniam ablegati, (ut Nobilium Protestantium animos clam ad regis sui partes pertraherent, ac in casum mortis Elisabethæ, rebus istius ibi curandis præsto essent) quo melius propositum tegerent, non dubitarunt Dublini pro ludimagistris se gerere, maxime quod raros tunc ibi deprehenderent, qui laboriosum hoc vitæ genus profiterentur. Tam citos autem in humanioribus literis profectus fecit Usserius, ut jam anno 1593, cum Dublini Collegium Trinitatis exstructum ac perfectum esset, dignus habitus fuerit, cujus nomen in albo academicorum hujus collegii alumnorum primum locum occuparet, utut tum nonnisi tertium decimum ætatis annum ageret. Præterea

Digitized by Google

terea cum ſtudio hiſtorico apprime delectaretur, adoleſcens 15 vel 16 annorum jamtum juſtam bibliorum chronologiam, quousq; Libri regum pertingunt, concinnaſſe fertur. Tametſi vero ipſum pater jurisprudentiæ ſtudio deſtinaverat, nihilominus hoc anno 1598 mortuo, Theologiæ ſeſe impendere maluit, ut ad quam dudum ejus animus propendebat. Utque liberius ſacris hiſce Muſis vacare poſſet, delatam primogenito ſibi paternam hereditatem, amplam quidem, at multis involutam moleſtiis, & ſororum, quas ſeptem habuit, portionibus gravatam, univerſam fratri Ambroſio reſignavit, reſervata ſolum ſibi parte, quæ ad ſtudia perſequenda parandumque victum neceſſarium ſufficere poſſet. Cumque adeo tanto animi fervore ſacrarum literarum cognitioni incubuerit, fieri non potuit, quin præcoces etiam, cum feliciſſimo præſertim ingenio polleret, hac in parte fructus oſtenderet. Unde cum tunc temporis quidam e Societate Jeſu, *Henricus Fiz-Symonds*, Dublini captivus detineretur, atque hac occaſione, ſua fretus eruditione, auſus eſſet Proteſtantium doctiſſimum ad ineundum ſuper religionis ſuæ controverſiis certamen diſputatorium provocare: communi academiæ conſenſu placuit Uſſerium, qui tum non niſi Artium Baccalaureus 18 aut 19 ætatis annum agebat, cum ipſo committere: qui utut ab initio ab antagoniſta ſuo fere pro puero ac deſpectui habeſetur, poſt unum tamen alterumque colloquium adeo præfidentiam ejus perdomuit, ut ad incitas ſe, certe ad ſilentium redactum mox agnoſceret, nec ulterius confligere, ne provocatus quidem auderet: quin & in publico poſtea ſcripto, ubi forte Uſſerii mentionem injecerat, non dubitarit ipſum vocare *Acatholicorum doctiſſimum.* Cæterum cum videret Uſſerius, a Pontificiis ſcriptoribus paſſim, pro confirmanda dogmatum ſuorum antiquitate, Patres eccleſiæ allegari, idque ſubleſta ſæpiuſcule fide fieri ſubolfaceret, quo certiorem ſe hac in parte redderet, propoſuit ſibi omnia Patrum ſcripta verbotenus perlegere: atque immenſum hunc laborem, quem juvenis 20 annorum aggreſſus eſt, indefeſſa dein patientia ad annum uſque 38 ætatis continuavit; præfinito ſibi in ſingulos dies certo penſo: atque intra hoc temporis ſpatium perluſtravit omnes Patres, tam Græcos, quam Latinos, plerosque inſuper Scholaſticos ac Doctores a ſeculo 1 uſque ad 13; concinnatis etiam ad horum ſcripta notis ac obſervationibus, ſuum ſubinde judicium adjecit, quænam ex iis genuina, quæ ſpuria habenda

benda essent. Atque hæc quidem collectanea velut fundamenta posuerat magni cujusdam operis inde conficiendi, cui *Bibliothecæ Theologicæ* titulum destinaverat, quod tamen morte præventus ad umbilicum perducere non potuit: ac tametsi moribundus ulteriorem libri elaborationem Doctori *Langbaine* demandasset, isque eundem etiam describere, expolire ac supplere cœpisset, tamen & ipse anno 1657 operi immortuus est; cujus copia seu apographum adhuc in Bibliotheca Bodlejana asservari dicitur, cum ipsum Usserii autographum nunc apud *D. Edvv. Stillingfleet*, Decanum S. Pauli custodiatur. Quemadmodum vero, ut ex hactenus dictis liquet, doctrina æque ac judicio propere maturuit Noster, ita solito etiam citius muneribus ecclesiasticis admotus est: anno enim ætatis 21 jam Dublini a patruo suo *Henrico Usserio*, tum Archiepiscopo Armachano, Diaconus atque presbyter creari meruit. Anno 1607 Baccalaureus Theologiæ, ac paulo post ejusdem Professor creatus fuit in eadem academia. Sic magis magisq; crevit ejus existimatio; unde cum anno 1615 Parlamenti atque Cleri conventus Dublini celebraretur, super punctis quibusdam religionem ac disciplinam Ecclesiasticam concernentibus; negotium ipsi datum est, certos quosdam articulos hac de re componendi, qui communi Ordinum consensu firmati, ac ab ipso dein Rege approbati fuerunt. Ac tametsi a malevolis quibusdam Usserius incusatus sit, ac si in iis ab harmonia ecclesiæ Anglicanæ recessisset, ac ea propter apud regem quoque delatus esset, ac si Puritanismo studeret: (quæ calumnia ob indefinitam latitudinē tum passim ad denigrandos bonos viros adhibebatur;) tamen suam innocentiam clare mox probatam dedit, adeo ut rex omni sinistra suspicione abjecta, anno 1620 proprio motu ipsi Episcopatum *Meath* conferret. Quadriennio post in locum defuncti D. Hamtoni Archiepiscopus Armachanus nominatus atque electus est, centesimus qui post S. Patritium id muneris sustinuerit. Anno 1640 in Angliam profectus, (ut quidem antehac singulis fere trienniis facere consueverat,) animo bibliothecas in Academiis ejus regni perlustrandi, indeque quæ ad scopum laborum suorum facerent, delibandi, ac dein ad sedem suam redeundi: at omnem præter opinionem nunquam posthac suam revisere Hiberniam ipsi licuit, ingruente mox horrenda illa totique regno fatali rebellione ac bello intestino: cujus furore etiam omnibus reditibus opibusque, quibus antea gavisus erat, spolia-

ſpoliatus fuit; unica ſaltim bibliotheca excepta, quam deinde in Angliam ad ſe transportari curavit, cum in munita Hiberniæ arce *Drogbedah* ſervata fuiſſet. In ſolamen damnorum ita acceptorum Rex quidem ipſi vacantem tunc Epiſcopatum *Carliſle* in commendam contulit: verum & hic ipſi rurſus ablatus fuit, cum Parlamentum factionarium omnes terras epiſcopales aliquo poſthæc tempore invaderet. Oblatum quidem præterea a Batavis ipſi fuit munus Profeſſoris in Academia Lugdunenſi; invitatus etiam a Cardinali Richelio, ut in Galliam veniret, propoſitis conditionibus ſat ſplendidis; utrumque tamen recuſavit, ac in Anglia manere maluit; ubi non defuerunt ex optimatibus, qui vitæ ſubſidia lubentes ipſi ſubminiſtrarunt, dummodo ſuavi ejus conſortio ac imprimis egregiis ipſius ſermonibus ſacris perfrui poſſent. Denique anno 1647, cum Londini apud Comitiſſam de *Petersborough* commoraretur, Societas quam vocant *of Lincolns - Inn* ipſum elegit concionatorem ſuum, adſignata ipſi habitatione ac penſione congrua; quod etiam munus per octennium fere exercuit, donec ſes qui anno circiter ante mortem ſuam, ob viſus debilitatem dentiumque defectum eo ſe rurſus abdicaret. Tametſi vero in arte concionandi mire excelluit, utpote quam etiam tanti feciſſe fertur, ut hæc apoſtoli verba lemmatis loco ſigillo ſuo archiepiſcopali voluerit inſerta: *Væ mihi, ſi non evangelizavero*: nihilominus e concionibus ab eo habitis non niſi duæ ejus permiſſu impreſſæ fuerunt, altera quidem in *1. Cor. 10, 17*; altera ad *Epheſ. 4. 13*: cujus ratio dubio procul ea fuit, quod ſuæ confiſus memoriæ ac facundiæ vix aliquid præter ſummas ſermonis capita in chartam conjicere fuit ſolitus. In hac tamen ejus vitæ deſcriptione hinc inde fragmenta de ſermonibus ab eo prolatis adferuntur, uti in ſpecie *pag. 19* recenſetur, quomodo ad convincendos quosdam, qui ſolenne illud juramentum *Supremati & Allegiantiæ* quod vocant, præſtare recuſaverant, egregia oratione vim ejus ac juſtitiam explicuerit: quemadmodum etiam *pag. 87* diverſa ejus conſilia proponuntur, quæ iis obſervanda commendavit Vir diſertiſſimus, qui ſacræ oratoriæ operam navare ſibi propoſuiſſent. Coram Rege Carolo I etiam ſæpius concionari juſſus eſt, utpote qui ſummopere ipſum dilexit, ac in rebus ſæpe dubiis in conſilium adhibuit: id tamen, quod vulgo tum perhibitum fuit, ipſum necem Comitis Straffordiæ Regi ſuaſiſſe, falſum omnino, & a calumnia profectum fuiſſe, latius

probat hujus vitæ ſcriptor *pag. 45. ſeq. & pag 61.* De cætero tragicum Regis exitum acerbiſſime tulit Uſſerius; unde non ſolum ad ſpectaculum inſtantis ejus parricidii animi deliquium paſſus, ſed etiam triſtem infauſti illius diei memoriam quotannis jejunando, quoad vixit, recoluiſſe fertur. Adduci quoque nullatenus potuit, ut Cromvvello vel minimum abblandiretur, quamvis hic ſemel iterumque, inſtituto familiari colloquio, eum ad ſuas partes pertrahere oblique anniteretur: quinimo cum aliquando Cromvvellum ex ulcere pectoris ægrotantem forte inviſeret, non dubitavit arrepta hac occaſione libere eum monere, vereri ſe, ne profundius ac incurabile ulcus in ipſo corde circumgeſtaret. Prædixiſſe etiam narratur, haud diutinum fore invaſoris hujus imperium; ſed brevi, ſe tamen non amplius vivo, emerſurum iterum legitimum regni heredem; ſicut & alias plus vice ſimplici compertum eſt, eum vi quadam futura præſagiendi pollere; ut cum magnam illam rebellionem Hibernicam 40 annis antequam fieret, in concione quadam, definito etiam annorum numero, prædixiſſe tum quidem non advertentibus, dicitur *pag. 9* annum item mortis ſuæ, ex verbis quibusdam ominoſis, quæ calendario ſuo inſcripſit, præſciviſſe viſus fuit *pag. 76.* Deceſſit vero vir piiſſimus in Comitatus *Surrey* oppido *Riegat* die 21 Martii, anno Chriſti 1655, ætatis 76; morientisque hoc ultimum ſuſpirium fuit: *o Domine, condona quæſo mihi, imprimis peccata omiſſionis.* Creditus quidem fuit ex morbo ſciatico obiiſſe; ſed revera fuiſſe pleuritidem, poſt ex inſpectione cadaveris patuit: in quo præterea id ſpeciale obſervatum fuit, quod craſſa quædam membrana adipe obtecta, quamque pro continuato omento agnoſcit biographus noſter, viſa fuerit ſeſe extendere ſuper totum ſtomachum, ſuperius peritonæo annexa, paulo infra diaphragma: quam quidem membranam, haud parum ad facillimam, qua gaviſus eſt, digeſtionem contuliſſe creditum eſt. Id quoque de ſe perhibuiſſe dicitur, ſe nunquam ne in magna quidem commotione, ullam cordis palpitationem perſentiſcere potuiſſe. Sepultus fuit anno ſequenti in Weſtmonaſterienſi capella Henrici IV, juxta præceptorem quondam ſuum Jac. Fullertonum, factæque ipſi exequiæ ſplendidæ juſſu Cromvvelli, gratiam vulgi hac quoque ratione aſtute, non ſuis quippe, ſed aliorum impenſis captantis, tametſi familia, quo ſumtibus parceret, eum in loco obitus humatum minoribus ceremoniis maluiſſet.

Digitized by Google

luiſſet. Non niſi unicam reliquit prolem, filiam nempe, ex 40 annorum conjugio cum *Phœbe, Lucæ Challonerii* Th. D. filia ſuſceptam, quæ *Timotheo Tyrrel*, Gubernatori *Caerdiffiæ* in Wallia nupta, adhuc in vivis eſſe fertur; ejus vero mater ſeſqui anno ante mariti Uſſerii obitum deceſſit. Hereditatem hujus haut admodum amplam fuiſſe, collectu facile eſt, cum ex fortunis, quibus olim potitus fuerat, nil fere ipſi temporibus afflictis manſiſſet reliquum, præter bibliothecam: quam 10000 prope voluminibus conſtantem, etſi care ſatis ab initio vendere filia potuiſſet; cum & Rex Daniæ, & Cardinalis Mazarinus eam ambirent; diſtrahi tamen vetuit abſque ſuo conſenſu Cromvvellus; ex reſiduo forte odio, & ut ægre faceret defuncti poſteris: unde tandem mediocri pretio emta eſt ab exercitu Hibernico pro collegio Dublinenſi, ad æmulationem copiarum Eliſabethæ, quæ & ipſæ anno 1603, fuſis in Hibernia Hiſpanis, inter ſe collegerant 1800 *libras*, pro emendis libris ad inſtruendam melius bibliothecam Dublinenſem, Bodlejanæ Oxonienſi coætaneam. Atque hæc quidem de vita Uſſerii retuliſſe ſufficiat; de cujus externa forma, præter imaginem æri inciſam, id adhuc additur, fuiſſe mediocriter procerum, fuſco capillo, complexione ſanguinea, vultu gravi ac expreſſu difficili: unde non niſi ſemel exacte depictus narratur, nempe a Dn. *Lilly*, qui poſt equitis dignitatem adeptus eſt.

De epiſtolis, quæ alteram Voluminis hujus partem faciunt, nunc dicendum reſtat, paucis tamen, ne in nimium excreſcat relatio. Collectæ fuerunt trecentæ hæ, quæ exhibentur a Parrio editore, ex aliis compluribus lectu minus dignis: digeſtæque fere ſecundum temporum, quibus quælibet ſcripta, ſeriem, quandoque tamen per incuriam, non adeo exacte ſervatam: quibus ſuperpondii loco adjiciuntur ſeptendecim aliæ, nec ab Uſſerio, nec ad Uſſerium exaratæ, ſed alios quosdam viros egregios attinentes, quæ inter reliquas defuncti ſchedas una repertæ fuerant. De epiſtolis vero hiſce Latino partim, partim Anglico idiomate ſcriptis, vel ideo pauciora nobis verba facere licebit, quod maxima earum pars aut meram continet verborum civilitatem, aut novas geſtorum particularium relationes, aut quæſtiones, quæ dein reſolutæ non apparent: etſi quæ forte ſunt diligentius elaboratæ, aut de materiis eruditioribus tractantes, ita comparatæ ſunt, ut earum tenor vix adeo arctis lineis, quales hoc noſtrum inſtitutum expoſcit,

poſcit, includi valeant. Speciminis tamen loco paucarum ſaltem contenta indicabimus. In *Ep. 3. Guilb. Eyre* Uſſerio communicat ſciagraphiam operis cujusdam latioris, a ſe contra Joſephi Scaligeri opinionem, de punctis vocalibus Hebræorum eorumque antiquitate componendi: quod an poſtea perfecerit, non ſatis conſtat: certe materia hæc fuſius poſthæc a Buxtorfio, Capello aliiſque tractata fuit. In *ep. 10. & ſeq. Sam. Wardus* varia eaque curioſa, primas Canonum collectiones concernentia annotat. *Ep. 22. 23.* quæ Uſſerium autorem habet, fuſius diſcutitur quæſtio de univerſalitate ſatisfactionis Chriſti, ac reſpondetur iis, qui eundem ob hac de re fotam opinionem, heterodoxias poſtulare fuerant anniſi. *Ep. 49* idem ex Walafrido Strabone aliisque probat, antiquioribus Eccleſiæ Chriſtianæ temporibus, hodiernum morem templa præciſe orientem ſpectantia extruendi, non ita attentum fuiſſe: quorſum dubio procul referendum fuit Pariſienſe templum S. Benedicti, cujus altare occidentem verſus ædificatum permanſit ad tempus usque Franciſci I, quo demum mutata ſtructura ſitus ejus correctus fuit; unde hodienum vocatur *S. Benoiſt le bien tourné*, uti narrat *Dn. le Maire* in Deſcriptione Lutetiæ. *Ep. 101. ſeq.* Radulphus *Skinner* prolixam facit recenſionem de ſcriptis Maimonidis, quæque imprimis erronea, aut etiam proficua & ad Scripturæ explicationem facientia inde annotari mereantur. *Ep. 77.* Thomas *James* annotat, in antiquiſſimis, quæ viderit, exemplaribus Juris Canonici nullum apparere veſtigium Donationis Conſtantini. *Paleas* quoque quæ ibi notantur, multum variare: dum ibi plures canones palearum nomine veniant, quæ in recentioribus exemplaribus ita non appellentur; & vice verſa. *Ep. 99.* ſcribit Uſſerius, ſe ex Meſopotamia nactum eſſe vetus manuſcriptum Syriacæ translationis Pentateuchi, ut & illas particulas novi teſtamenti, quæ in verſione iſta hactenus deſideratæ fuerint, videlicet Hiſtoriam adulteræ, II. Epiſtolam Petri, ut & Johannis Epiſtolam II, III, & apocalypſin. Quemadmodum etiam hinc inde Thomæ Davis epiſtolæ ex Aleppenſi civitate ad Uſſerium exaratæ exhibentur: cujus opera videlicet mediante tranſmitti ſibi curavit manuſcriptum Pentateuchi Samaritanum, quod primum fuit ex iis, quæ ad occidentaliores has oras unquam pervenerunt, quoq; etiam commodato uſus eſt Waltonus in adornandis bibliis ſuis polyglottis. *Ep. 105.* multis probatur, Iſraelitas non per transverſum maris rubri tran-

tranſiiſſe, ut quidem Geographorum plerique ſibi perſuaſerint, ſed ad ejusdem lateris littus oblique regreſſos fuiſſe. In *ep. 162.* diſſeritur de efficacia baptiſmi in infantibus, uti *ep. 205.* de ſanctificatione ſabbathi ejuſque cum in primitiva Eccleſia, tum apud exteras gentes obſervatione. *Ep. 253.* agitur de ratione ſcribendi apud priſcos Saxones, ac exhibentur alphabeti apud ipſos uſitati literæ. *Ep. 267.* Uſſerius multis examinat opinionem Capelli ejuſque Criticam Sacram, utpote arbiter a Capello electus inter ipſum & antagoniſtam ejus Bootium. Inter alia ibi inculpatur Capellus, quod accuratam illam Pentateuchi verſionem a 70 interpretibus curante Ptolemæo Philadelpho concinnatam, quæ tamen (ut Uſſerius ſtatuit) in famoſæ illius bibliothecæ incendio una perierit, confundat cum laxiore illa totius veteris Teſtamenti translatione, quæ quidem vulgo eodem titulo ſuperbiat, aſt poſt quartum demum annum regni Ptolemæi Philometoris a Doſitheo quodam Judæo confecta fuerit. *Ep. 285. ſeq.* Thom. Walley probare annititur, Adamum per plures dies & annos forte in Paradiſo commoratum, nec inde tam propere, ut quidem vulgo creditur, exactum fuiſſe. Plura hujuſmodi allegare ad vitandam prolixitatem ſuperſedemus. Quod reliquum eſt, appendix vitæ Uſſerii ſubnectitur, directa præcipue contra criminationes D. Petri *Heylin*, qui in Tractatu, cui nomen fecit: *Reſpondet Petrus*, Uſſerium incuſaverat, ac ſi conformitatem doctrinæ ac diſciplinæ eccleſiaſticæ Anglicanæ ſcriptis ſuis violaſſet: quod tamen ab ipſo neutiquam factum eſſe, per ſingulos articulos controverſos latius oſtenditur. Concernunt vero hi 1. moralitatem ſabbathi, 2. diſcrimen inter Epiſcopum & Preſbyterum, 3. univerſalitatem redemtionis Chriſti, 4. modum præſentiæ corporis Chriſti in S. Cœna, 5. poteſtatem remittendi peccata miniſtris Eccleſiæ competentem, 6. deſcenſum Chriſti ad inferos. Denique id quoque tacendum non eſt, ſubjici catalogum plenarium omnium Uſſerii ſcriptorum, tam impreſſorum, quam MStorum, extantium æque ac deperditorum: quemadmodum & in ipſa vitæ deſcriptione non omiſit Parrius ad ſingulos annos commemorare, quando quodlibet præcipuorum ejus operum in lucem publicam prodierit, breviter enarrata cujuſvis materia ac methodo: quorum tamen hic facere mentionem noluimus, partim quod eruditis jam tum ſatis nota exiſtimamus, partim quod de Vita ac Epiſtolis, non de libris ac

peribus ejus differere nos jussit præsentis Voluminis rubrica ac præcipuus scopus, unde hac quidem vice præter necessitatem latius divagari noluimus. Nisi forte id unum moneri adhuc commode potest, *Usserii Annalium V. & N. Testamenti* editionem tertiam, ad Londinensem & Parisiensem collatam, Bremæ impensis H. Braueri superiori anno prodiisse.

THE WORKS OF Dr. HAMMOND; id est:

Henrici Hammondi Doctoris Theologi Opera.

Londini, impensis R. Royston & R. Davis 1684, in fol.

JAcobo Usserio *Hammondum* jungere æquum videtur, cum dogmatibus, eruditione, fide in Regem, ac quas ea de causa subiit, persecutionibus, itemque, quod caput est, amicitia mutua *Usserio* conjunctissimus fuerit. Illius argumentum sunt epistolæ eorum amœbæ, quæ in *Usserianarum Volumine*, n. 241. 242. 243. 244. 245. 246. leguntur. Nec optimam heic occasionem prætermittendam opinamur, qua Clarissimo *Joanni Clerico* Amstelodamensium Professori, communi orbis literarii nomine in memoriam revocemus spem amplissimam, quam in *notis ad Davidis & Stephani Clericorum opuscula*, de Hammondi operibus Latine non sine augmento edendis, liberalissime fecit. Quamvis enim in *Bibliotheca Universali Historica* instruenda occupatus nunc esse feratur, nulli tamen ambigimus, quin aliquam subcisivarum horarum partem operi tantæ molis dudum sacram esse jusserit, nosque adeo & quotquot bonarum literarum amore ducuntur, voti nostri, quod in Actis anni 1685 p. 234. exposuimus, propediem compotes facere valeat.

Quæ vero impræsentiarum differere animus est, duorum generum sunt. Alia enim *Hammondi*, alia *Operum* ejus historiam illustrabunt. Illuc faciunt, quæ habentur in ejus *Vita* tomo I. Operum præfixa, authore *Johanne Fello, Oxonienſi*, dum in vivis erat, *Episcopo*, cujus Manibus dignissimum successorem *Samuelem Parkerum* merito gratulamur. Hinc ergo compertum habemus, natum esse Nostrum d. 26. Aug. a. 1605. *Certesiæ* Surriæ oppido, patre *Joanne Hammondo* Henrici principis Jacobi R. filii archiatro. In schola *Ætonensi* Latinam Græcamque linguam perquam sibi familiarem reddidit, posuitque Hebrææ

bræ rudimenta; dignus eapropter habitus, qui decimo tertio ætatis anno in Academiam *Oxonienſem* profectus, mox inter Collegii Magdalenæi *Demiſocios* (quos vocant,) anno autem 1622 inter *Socios* legeretur. Poſt, ubi ſupremum in Philoſophia gradum conſcendiſſet, Phyſicam publice prælegere, vicibuſque binis *Langtonio* præſidi parentare juſſus eſt. Ordinibus ſacris anno 1629 initiatus, paulo poſt primam in theologia lauream obtinuit. Anno dehinc 1633 *Rector* Eccleſiæ *Penſeburſtiana* conſtitutus, concionum frequentia, ardore precum, ſolicita ſacramentorum diſpenſatione, eleemoſynarum decimarumque erogatione, modeſtia item, eruditione vitæque ſanctimonia omnibus placuit, cumprimis vero *Briano Waltono* Wintonienſi Epiſcopo, cujus etiam beneficio Archidiaconi *Ciceſtrenſis* muneri præfectus eſt. Anno 1639 Theologiæ *Doctor* creatur.

Sed tota jamjam Anglia inteſtinis bellis tum temporis conflagrare cœperat. Jam Regi fidum rituumque antiquitus receptorum tenacem fuiſſe, criminis morte piandi nomine rebellibus cenſebatur. Quia igitur fidei in Regem ſibi conſcius erat Hammondus, fuga ad lares *D. Buckneri*, quo tutore olim gaviſus fuerat, elabitur, die 25. Julii, a. 1643. Cum autem incertus percrebuiſſet rumor, Hammondum illic locorum ad capitis ſupplicium quæri, *Oxonium* petit. Hinc Londinum comitatur Ducem *Richmondanum* Comitemq; *Southhamptonienſem*, Legatos Regios, qui de pace cum ſeditioſis tranſigere debebant. Illis tunc a concionibus privatis erat Noſter. Mox *Uxbrigiæ*, cum aliis ſuarum partium theologis, *colloquio* intereſt cum Presbyterianis habito. Sortitus illic fuerat adverſarium *Vinium* quendam, qui præter expectationem, argumentorum calumniarumque indigeſtam molem ex charta recitat. Hammondus nulla mora calamo excipit ſingula notiſque auget, adeo ut cum ille legendi finem feciſſet, ſolidam jamjam abſolviſſet reſponſionem; qua audita Vinius Deum ſanctoſque angelos teſtes vocavit, *etiamſi memoria nunc non ſuggereret, quod reſponderet, alio tamen tempore id ſibi facillimum fore.* Meruit hoc ipſo a Rege locum inter *Canonicos Collegii Eccleſiæ Chriſti*, ab Academia vero *Oratoris* titulum. Anno 1645 menſe Martio inter *concionatores aulicos* regios cooptatur. Interea Scoti Anglis Regem vendunt. Rapitur is captivus in caſtellum *Holdenby*. Ægre tandem Hammondus cum aliis ad Regem admittitur. Nec illum deſerit; cum *Woburnam*,

Hamptoncourtium, denique in insulam *Wight* deducitur, locum non carcerem mutaturus. At anno 1647 circa natale Servatoris festum, totum Regis famulitium, cujus pars Hammondus erat, insula *Wight* excedere jubetur. Reversus *Oxonium*, Subdecani munere intrepide fungitur. Parlamenti decreto igitur exuitur officio ac libertate. Exegerat septimanas decem in carcere, cum *in Novum Testamentum annotationes* suas auspicaretur; venia vero a Parlamento obtenta *Claphamum* deportatur, ubi familiaritate *Philippi Warwickii*, & vernacula Commentariorum suorum Latine primitus exaratorum versione, custodiæ molestias fefellit. Cum vero anno 1649 Carolum capite multassent parricidæ, nec patroni deessent tanto sceleri, *Aschamus* nempe & *Goodwinus*, non potuit sibi temperare Hammondus, quin ab horum calumniis innocentissimum Regem vindicaret. Hoc tamen scriptum hodienum superstes esse, non putamus. Vertente dein tempore, pristinæ libertati restitutus *Westwoodum* in Vigornia tendit, hospitem ibi nactus *Johannem Packingtonum*. Cumque paulo post *Carolus II*, jus suum in patrium regnum armis vindicaturus, *Vigorniæ metropolin* cognominem accessisset, vidit illum Hammondus, clementissime ab eo exceptus, literasque ab eo obtinuit, quibus Anglicanam religionem, cujus causa divus Parens martyrium subiisset, toto pectore se amplecti testabatur, dumque viveret, defensurum se spondebat. Inter hos civilium bellorum strepitus, qui Regi faventibus luctuosissimi fuerunt, maximam operum suorum partem Hammondus enixus est, quibus tum Scripturæ facem accendit, tum depravatos seculi mores emendare annisus est. Sed & contra secus sentientes pugnandum erat, quos inter familiam ducebant e Pontificiis *Nobilis* quidam, ejusque armiger *S. VV.* e Presbyterianis *Cawdry & Jeanes*, ex Independentibus denique & Anabaptistis *Owenus & Tombs*. Hi omnes longe minorem terrorem ipsi incusserunt, ac alia hostium classis, *podagra*, malum *colicum*, *spasmus*, &, ex quo d. 25. Aprilis a. 1660. mortuus est, *renum calculus*. Impedivit hoc pacto mors, quo minus Diœcesi *Vigorniensi* præficeretur. Illius quippe curam a Rege Carolo II, cujus reditum anxie tunc præstolabantur subditi ad saniorem mentem redacti, sibi destinatam esse resciverat. Exuviæ ejus in Ecclesia Parochiali *Hamptonensi* die sequenti tumulatæ sunt. Atque hæc hactenus in prima & tertia sectione ab illustrissimo *Fello* dicta noveris. Sectione autem

autem media προσωπογραφίαν Hammondi facunde perſequitur, omneſque tum corporis tum animi dotes juſto ordine enarrat. Videas heic illum in virtutes ejus evagari, ſingulaſque exemplis aliquot memoria ſane ac lectu digniſſimis illuſtrare.

Matrimonium nunquam iniit, quod ſobole non egeret, qui in tot tantiſque ingenii *fœtibus* ſemper ſe fore ſuperſtitem haud vane ſperare poterat. Horum nunc catalogum ac hiſtoriam texere operæ erit pretium. Sequemur autem ordinem ſervatum in ultima hac ſtudio *Vilhelmi Fulmanni* curata editione, ubique annotaturi, quo tempore & loco quilibet illorum publicam lucem primitus aſpexerit. Diſtinguuntur *Voluminibus quatuor*. Primum complectitur opera practica, *alterum* polemica, *tertium & quartum* exegetica. De ſingulis diſtinctius nunc agemus.

Volumine igitur PRIMO exhibentur (1) *Catechiſmus Practicus*, editus olim Oxonii anno circiter 1644. (2) *Apographum* Epiſtolarum aliquot amœbæarum *Autoris* Catechiſmi Practici & *Franciſci Cheynelli* Oxon. 1647, in 4. (3) *Vindiciæ trium* locorum Catechiſmi practici, Lond. 1648. in 4. (4) *de Conſcientia*. (5) *de Scandalo*. (6) de ἐθελοθρησκεία. Hanc opuſculorum trigam edidit Oxonii 164[illegible]. in 4. (7) *de Superſtitione*, Oxonii 1645, in 4. (8) *de Idololatria*, Oxonii 1646. in 4. (9) *de peccatis infirmitatis & pervicaciæ*, Oxonii 1645. in 4. (10) *de pœnitentia ſera moribundi*, ibidem 1645. in 4. (11) *de correptione fraterna*, Londini 1647. 4. (12) *de reſiſtentia adverſus magiſtratum legitimum ſub religionis prætextu*, Oxonii 1644. in 4. (13) *Epiſtola ad Fairfaxium*, data 15. Jan. 1648, qua a ſupplicio Regis capitali ipſum ejuſque Concilium bellicum dehortatur, impreſſa Londini 1649. in 4. (14) Ejusdem *Vindiciæ*, Londini 1650. in 4. (15) *Conſpectus* novi directorii, ac *Vindiciæ* veteris Liturgiæ, Oxonii 1645. in 4. (16) Conſiderationes *mutationis Regiminis eccleſiaſtici*, Oxonii 1644. in 4. (17) *de Poteſtate Clavium*, Londini 1647. in 4. (18) de *Religionis Chriſtianæ cum ſana ratione convenientia*, Londini 1650. in 12. (19) de *articulis fundamentalibus*, Lond. 1654. in 12. (20) de *ſchiſmate*, Londini 1654. in 12. (21) *Paraneſis ad filios Eccleſiæ Anglicanæ*, cum diſcurſu *de Hæreſi*, Londini 1656. in 12. (22) *Epiſtola* reſponſoria ad ſex *quæſtiones*, quæ agunt *de methodo decidendi controverſias in Scriptura nondum clare diremptas, de matrimonio cum ſorore uxoris, de polygamia & divortiis, de baptiſmo infantum, de impo-*

impoſitione manuum in ordinatione, denique *de celebratione Natalis Domini aliorumque feſtorum*, Londini 1653. in 12. (23) Diſcurſus pacificus de *Gratia & decretis divinis*, Londini 1660. in 8. (24) de *pœnis infernalibus*, Oxonii 1664. in 12. (25) *Precationes* duæ, Lond. 1660. in 8.

Volumen SECUNDUM, polemicum ac bipertitum eſt. *Parte priori* habentur ſcripta *Antipapiſtica*, quibus præmittuntur (1) *Vicecomitis Falklandii* diſcurſus de *infallibilitate*, quam Eccleſia Romana habere ſe putat. (2) *Exceptiones* Pontificii cujusdam contra hunc Falklandii diſcurſum, Oxonii 1646. in 4. (3) Alia *reſponſio* ad eundem diſcurſum, cum Falklandii *replica*, Londini 165 - - in 4. (4) Epiſtola *Gualteri Monzacutii* ad Patrem ſuum *H.E. de Manchester*, de cauſis converſionis ſuæ ad religionem Romano Catholicam, una cum Reſponſione tum Patris tum Vicecomitis Falklandii. Londini 1641. in 4. Sequuntur *Henr. Hammondi* (1) *Replica* ad Nobilis Pontificii *R. P.* reſponſionem ad *Tractatum de Schiſmate*. Acceſſit relatio de Appendice quam *H. T.* ſuo *Controverſiarum Manuali* annexuit, de reſponſione a *Dinothо* Abbate Bangorienſi data *Auguſtino* Monacho Gregorii Magni P.R. Legato, *ſe* nempe *cum cæteris Britannicis eccleſiis, parere Archiepiſcopo Caerleonenſi, non Romano Epiſcopo*, Lond. 1654. in 4. (2) *Dexteritas illius, qui tractatui de Schiſmate arma detrahere conatus eſt, ſub examen revocata*, oppoſita cuidam *S. W.* autori *Schiſmatis armis exuti*, Lond. 1656. in 4. (3) *tertia defenſio tractatus de Schiſmate, cui inſeritur conſpectus poſſeſſionis & traditionis oralis*, qua Papiſtæ gloriantur, juxta methodum *Whitii*, Londini 1659 in 4. (4) Αἰὲν ἀληθεύειν, ſive brevis relatio de Pontificii hominis adverſus tertiam defenſionem objectionibus. Lond. 1660. in 4. *Altera parte* Voluminis ſecundi continentur ea, quæ ſequuntur: (1) Diſſertationum de Epiſcopatu *vindicatio* ab exceptionibus Miniſtrorum Londinenſium, in libro, cui titulum fecere: *Jus divinum miniſterii Evangelici*, Lond. 1654. in 4. (2) *Reſponſio* ad *Joannis Owveni* animadverſiones in Diſſertationes de *Epiſtolis Ignatii*, quique iisdem nititur, *Epiſcopatu*. Lond. 1654. in 4. (3) Secunda *Apologia pro H. Grotio*, ſive vindiciæ *digreſſionis* de eo, contentæ in reſponſione ad Oweni animadverſiones, Londini 1655. in 4. (4) Ejusdem *continuatio*. Londini 1657, in 4. (5) *Pædobaptiſmus defenſus* contra exceptiones *Tombii* in *Antipædobaptiſmo*. Londini 1655. in 4. (6) Relatio de *triplici Diatriba* authore *Cawdrey*, de ſuperſtitione, ἐθελοθρησκείᾳ & feſto

festo natali Servatoris, Londini 1654. in 4. (7) Ἐκτενὴς εὐχὴ sive de *gradibus fervoris precum Christi*, conciliatis cum ipsius *gratiæ habitualis plenitudine*, contra authorem *Mixturæ Theologiæ Scholasticæ & Practicæ*. Londini 1656. in 4. (8) Εὐχημόνως καὶ κατὰ τάξιν, sive *fundamenta uniformitatis*, juxta 1. Cor. XIV, 40. vindicata ab exceptionibus *Jeanii*. Londini 1657. in 4.

Volumen TERTIUM constituunt *paraphrasis & annotationes in universos N. T. libros*. Lond. 1659. fol.

Volumine denique QUARTO continentur (1) *Paraphrasis & Annot. in Psalmos*. Lond. 1659. fol. (2) *Commentarius in Proverbiorum Capita X. priora*, nunquam antea editus. (3) *XXXI Conciones*, quarum novem priores *obligationem Christiani ad pacem & charitatem* demonstrant, impressæ Londini 1649. in 4. Sequentes duæ aliquot *utiles regulas sacerdotibus æque ac populo observandas* exponunt, typis olim Londinensibus exscriptæ anno 1657. in 8. Reliquæ novendecim varii argumenti sunt, antehac editæ Londini 1664. in fol. Et hæc quidem Hammondi opera hactenus recensita Anglica lingua conscripta sunt omnia.

Illius igitur linguæ ignari si specimen cupiant rerum ab Hammondo memoriæ proditarum, evolvant *Matthæi Poli Synopsin Criticorum*, Trajecti ad Rhenum anno superiori ex recensione Clarissimi Theologi *Joannis Leusden*, sumtibus *J. Ribbii*, *J. Van de Water*, & *Fr. Halma* recusam. Illic enim amplissima ex Commentariis in Psalmos & N. T. excerpta reperire licebit. Agmen claudit biga hæc operum Latinorum: (1) *Dissertationes IV. de juribus Episcopatus*, adversus Blondellum, Londini 1651. in 4. (2) *de Confirmatione, sive benedictione post Baptismum solenni per impositionem manuum Episcopi celebrata, commentarius*, Dallæo ac Maresio oppositus, editus quondam Londini 1661. in 8.

OROPHILE EN DESORDRE, OU L' ART CONVAINCU d' imposture dans l' usage de la Seignée.

h. e.

OROPHILUS CONFUSUS, SIVE ARS CONVICTA IMPOSTURÆ in usu venæsectionis.

Coloniæ, anno 1686. in 12.

Nihil

NIhil frequentius circa morborum curas in Gallia fieri, quam ut repetita ſæpius venæſectione ſanguis prodigatur, nemo facile ignorabit. Hujus autem perverſi moris vanitatem perſtricturus auctor præſentis ſcripti anonymus, ad genium fabulæ Romanenſis voluit nonnihil commentari, forſan ut ſuavius alliceret Lectorem, ac interſperſis ſubinde poematicis floribus delectaret. Exiſtimat autem venam ſecandi conſuetudinem ex illarum numero rerum eſſe, quarum error mater, fraus & impoſtura obſtetrix, & præoccupata vulgi credulitas nutrix eſt. Nam primum ejus inventorem putat a diabolo eſſe edoctum hanc praxin; ne tamen id innoteſceret, finxiſſe ab hippopotami exemplo, certo tempore mare egreſſi, ſuper calamos recens exſectos femora convolventis & crura, ut pedibus vulneratis cruor egeſtus ſagina diſtentum faciat levem, ſi licet uti verbis Ammiani ex L. 22, introductam iſtam ſanguinis prodigalitatem. Nec facile magis brutum concipi conſilium poſſe, quam demere ſanguinem, ſpiritus, vires & vitam, ubi natura victrix debet evadere mali non niſi per vires, ſpiritus & vitam ipſam ſuperandi. Id quod fuſius deducit probando in ſanguine vitam nidulari, omneſque actiones vitales ab eo dependere. Hinc de exemplis loquitur eorum, qui vel ex uſu venæſectionis perierunt, vel vitam breviorem aut infelicem reddiderunt. Nam & cruribus vel brachiis mutilatos, maraſmo confectos, viſu privatos, in pallorem conjectos, ictero defædatos paſſim ait occurrere. Mox fermento & digeſtioni ventriculi nocere inciſionem venæ, ac inde totius corporis œconomiæ vim inferri fuſius declarare nititur. Sicut vero temeritatis arguit eos, qui phlebotomiam celebrari jubent; ita imprudentiæ notas non effugituros autumat, qui ipſi ſe ſubjiciunt. Enimvero abominaturum ſtatim, qui conſideret, hoc juvandi prætextu Galliarum Reginæ vires vitamque in vigore ætatis ſuæ ereptam: & numerum infantum, tanquam innocentium victimarum, eſſe innumerabilem, quos crudelitas matrum gravidarum per frequentes venæſectiones immolarit. Pergit deinde perſtringere finem, quem perniciosæ, ut vocat, hujus praxeos ſectatores proponunt, & operoſa demonſtratione evincere conatur corruptionem in ſanguine, quamdiu per vaſa ſua in circulum currit, plane impoſſibilem eſſe, nec illam ex varietate coloris aut conſiſtentia emiſſi cruoris innoteſcere poſſe. Imo nec fermenta maligna ſanguini illapſa ſic corrigi, nec fermentationes febriles

Digitized by Google

briles h. m. ſupprimi. Quid quod corruptio ſanguinis potius accerſatur per venæſectionem, quam avertatur. Et ſi illam concipere liquor vitalis queat, tamen vanitatem remedii in venæ aperturam poſiti, ex lege circulationis perpetuæ facile apparere. Ac fruſtra omnino delectum venarum ſecandarum, & huic vel illi viſceri aut parti reſpondentium inſtitui, quod plus noxæ, quam utilitatis, ceu prolixius monſtrare præſumit, inde inferatur. Abſurdum quoque eſſe, & in mortem proximi deſtinatum conſilium, educere 20 vel 30 partes puriſſimi optimique ſanguinis, ut una vel duæ partes aliquali corruptionis nota damnandæ eliminentur, miſtura boni malive ſatis cognita. Atque hoc idem fere eſſe, ac ſi quis 30 fidiſſimorum ſibi amicorum occidere haud vereatur, modo vel unicum inimicum inter illos latentem ſimul perimat. Quicquid etiam de revulſione, derivatione & plethora auctores ſpecioſo prætextu interſerant, aliquot rationibus deſtruere ſatagit, ut ubivis meram illuſionem & fraudem manifeſtam detegat. Galenum denique & Celſum meticuloſe admodum venæſectionem præcepiſſe, ita ut doctiſſimus quidam Medicorum bene aſſeruerit, ſi quis Galeni juxta monita velit ſe gerere, rariſſime occurſuras eſſe valetudines, quibus mederi per hoc remedii genus liceat. Hinc Cratonem, Cnœffelium, Brunonem, ac obiter quoque Helmontium allegat, ejusmodi ſanguinis effuſionem plane deteſtantes: Hippocratis vero aphor. 6. ſect. 1. male a quibusdam auctoribus in favorem venæſectionis detorqueri oſtendit. Tandem ut quis averſetur cum horrore iſtam medendi methodum, facile credit moveri poſſe, quod ipſius origo ſit monſtroſa, intentionem DEI lædat, leges naturæ aboleat, effectus horribiles producat, falſitatem indicationum prodat, vanitatem prætextuum aperiat, & illuſionem fundamenti fraudesque omnes patefaciat,

SPECIMINUM SINICORUM ANDREÆ MULLERI Greiffenhagii DECIMÆ DE DECIMIS, una cum Mantiſſis.

Anno 1685, fol.

PRidem eſt, quod Auctor tota Europa ob cognitionem Sinicæ litteraturæ celeberrimus varia ſcripta ſua ad nos miſit, quæ cum aliorum copia ſuperiorib⁹ annis recenſioni noſtræ ſubtraxiſſet, noviſſimum eo-

rum, cujus titulum adſcripſimus, nobis in memoriam rediit hoc tempore, quo de ſalutifera Domini paſſione in Eccleſia agitur. Etenim Specimen illud Sinicum nihil aliud eſt, quam *Diſquiſitio de Eclipſi Paſſionali* in Sinicis etiam Annalibus deſcripta, quæ res non ſolum in admirationem Huetium aliosque eruditos rapuit, ſed inſignem quoque confirmationem Religionis Chriſtianæ ſuppeditat, qua impulſus Müllerus Diſquiſitionem hanc inſtituit, præmiſſo textu Sinico, notis genuinis deſcripto, cum lectione Mandarinica, ſynonymis variarum linguarum, & verſione Latina, quam in gratiam Lectorum ſubjungemus: *Anno ſeptimo Imperatoris Quang-vu-ti, durante vere, Luna tertia, Sol ſub Quei-hai denſam patiebatur Eclipſin: cum hujusmodi Edictum Imperator univerſis populis promulgabat: Eſt hoc opus ſuperioris Domini. Quare vocula & uſitatus titulus noſter* Xim *porro ne uſurpetur a ſupplicibus, nec admittatur a ſcribis aut cancellariis.* Subjicit Mullerus *Notas ad verſionem Latinam* lectu digniſſimas. Hinc ſequitur *Specimen Lexici Mandarinici*, per occaſionem vocis *Xim*, quæ in textu palmaria eſt. In eo præſertim notatu digna ſunt, quæ diſſerit Mullerus ex authentico Confutii textu circa Huetii obſervationem, ac ſi iſte Philoſophus Sinicus de Meſſia olim venturo obſcuram quandam ſpem geſſerit. Poſtea ipſa *de Eclipſi Paſſionali Diſquiſitio* inchoatur, in qua poſt deſcripta *teſtimonia veterum tam ſacra, quam profana*, exhibetur ſumma omnis generis conjecturarum & relationum de anno, menſe & die paſſionis Dominicæ, ſtatimque demonſtratur verum tempus, per hypotheſin ad theſin deductam, ſuſtinetque Mullerus, *Chriſtum mortuum eſſe anno Æræ vulgatæ XXX.* Hæc excipit ſumma variarum opinionum de Eclipſi paſſionali, pariterque demonſtratur vera ſententia, per hypotheſes ad theſes deductas, qua contendit Mullerus, I. *veram fuiſſe Eclipſin*, contra Africanum, Origenem & Cedrenum, qui improbant, recte Eclipſin dici, quod de *cauſſa efficiente* concedit Mullerus, non *de effectu*. II. *eſſe eandem cum Phlegontea*, contra Voſſium, Keplerum, Bodinum & Curtium, quia conſonant anni; utrinque dicitur, Eclipſin factam eſſe hora ſexta; utrinque dicitur, ἐν πανσελήνῳ, in plenilunio; utrinque mentio fit ſubſequuti terræ motus. III. *eſſe eandem cum Quang-vu-tiana, in Sinis obſervata*, contra Yam-quam-ſien, Sinam, Chriſtiani nominis hoſtem acerrimum, qui inficiabatur in libro anno 1666 edito, ullam in Sinarum Commentariis memo-

memoriam hujus Eclipſeos inveniri. Sed repererunt eam in annalibus Sinicis Hadr. Greslonius, & Joh. Dominicus Gabiani, quorum verba deſcribit Mullerus, additque eundem locum ſe inveniſſe in iſtis Annalibus anno 1683 Berolinum ex India translatis, & juſſu Sereniſſimæ Electricis in Germanicam linguam vertiſſe, & nihil non congeſſiſſe, quod ad hiſtoriæ hujus illuſtrationem faciat. Quare deſiderium integri operis in eruditis concitavit, cujus ſciagraphiam & titulum eidem Diſſertationi intexuit. Propoſuit ibidem quinta editione *Clavem Sinicam*, toto jam orbe celebratam, qua ſtatuto aliquo præmio patefacere vult *Arcanum illud* impoſſibilibus a plurimis annumeratum, *quo Sinicorum characterum lectio facile, & facilius, quam ullius alius ſcripturæ, expediri, totaque legendi ratio exactiſſime cognoſci poteſt*, ut ſcribit num. 10. Imo plura pollicetur num 14. *Nihil autem eſt, quod amplius promittam, niſi quod ſoluto ſub cautione præmii dimidio (alioqui, ne in ſiniſtras manus poſt fata deveniat, nihil de ſtruenda Clave laborans) Deo dante, intra ſemeſtre, aut citius Clavem concinnaturus, poſteaque quemcunque, etiam mulierculas & pueros, intra paucos dies doctura ſim, ut nihil non integrorum contextuum ex quibuslibet libris aliisque congrue ſcriptis chartis, non Sinice quidem, ſed Latine vel Germanice, vel Anglice, vel Gallice, vel Belgice, vel alias legant.* Subdit denique *Catalegum* tam *librorum Sinicorum Bibliothecæ Electoralis Brandenburgicæ*, CCC circiter tomorum, quam *Sinicorum, aliorumque rariorum, maxime manuſcriptorum*, in privata ſua Bibliotheca exſtantium, nec non *Indicem Opuſculorum* ſuorum tam editorum, quam editioni paratorum.

Hæc ſunt, quæ iſto Mulleri Specimine continentur. Miſit autem ad nos, ut diximus, alia etiam ſcripta ſua, quæ breviter indicabimus, quum maximam partem longe ante initium Actorum noſtrorum prodierint. Etenim Berolini anno 1673 excuſæ ſunt *Symbolæ Syriacæ*, duabus partibus conſtantes, quarum prior exhibet *Epiſtolas duas Syriacas amœbaas*, unam *Moſis Mardeni, Sacerdotis Syri*; alteram *Andreæ Maſii, ICti & Conſiliarii olim Cliviaci, cum verſione & notis*: poſterior *Diſſertationes duas de rebus itidem Syriacis*, alteram *de Moſe Mardeno*, alteram *de Syriacis librorum ſacrorum verſionibus*. Sequuta eſt anno 1674 *Monumenti Sinici* (de quo Kircherus aliique Pontificii mirum in modum gloriati ſunt) *Hiſtoria, Textus, Illuſtratio per Commentarios, &*

Examinis Initium. Præterea emiſit in lucem *Abdalla, Perſa, Hiſtoriam Sinenſem*, Perſice & Latine, cum notis marginalibus & appendice duplicis itineris, quorum alterum Legatus Ruſſicus, alterum Zacharias Wagnerus Dresdenſis, cum in alias orbis partes, tum præcipue in Sinam confecerunt. Deinde *Commentationem Alphabeticam de Sinarum magnaque Tatariæ rebus*, multis notatu dignis obſervationibus refertam, *de Abdalla* pag. 1. *de Annalibus Sinenſium* p. 4. 5. de *annis* eorum, ſive Chronologia p. 5. 6. 7. ubi hæc habet inter alia: *porro ſtupendus ille annorum numerus, quem Sinæ comminiſcuntur, non tam Chronologice, quam Rhetorice intelligendus eſt, arbitror. Conſueverunt enim nihil non myriadibus deputare, quæ magnifice extollere amant.* Porro *de Chimia Sinenſium* p. 10. *de Confutio* pag. 11. 12. 13. 14. 15. *de Creatione & Antiquitate mundi* ex Sinenſium ſententia p. 15. 16. 17. *de Horda* p. 28. 29. quam vocem Mogolicam, & caſtra regia proprie ſignificare ſtatuit. de *Medicina Sinenſium* p. 40. 41. de *Serpentibus* p. 51. qui nobis deteſtabile, Sinis *auſpicatum* animal: ubi ſimul addit, ſerpentem ex abyſſo fumarii, cujus Ferd. Mendez Pintus in ſuo itinerario multoties meminit, *non eſſe figmentum Pinti*, ut nonnullis viſum eſt. *Pleni enim*, ait, *hujusmodi draconum & ſerpentum ſunt libri Sinenſium, Brathmanum, aliorumque. Fabulæ absque omni dubio ex Hiſtoria primi ſerpentis confictæ videntur.* Denique *de Tataris* p. 55. 56. 57. 58. 59. 60 & 61 *delle Kiao*, ſecta Sinenſi, quæ Xacam ſequitur, & in Sinam intravit anno Chriſti 66, Evangelium in India ſuperiore ſpargente Bartholomæo Apoſtolo &c. Protulit hinc Mullerus *Baſilicon Sinenſe*, quo primorum hominum, Regum & Imperatorum Sinenſium ſeriem, nomina, cognomina, ætatem, res quasdam geſtas, aliaque, ab exordio ad noſtra usque tempora comprehendit, & cum annis ante & poſt Chriſtum natum componere ſtuduit Berlini anno 1679; *Mappam Geographicam*, e mappa ampliſſima, quam ipſi Sinæ ediderunt, in anguſtiorem formam traductam, & Latinis literis expoſitam: *Nomenclatorem Geographicum* Imperii Sinarum Alphabeticum: *Epiſtolas de invento Sinico amœbaas* Inventoris & Kircheri, Adami Adamandi & aliorum: *Orationem Dominicam* tam Sinice ſeorſim, quam conjunctim centum fere verſionum: *Hebdomadem Obſervationum Sinicarum*: denique *Specimen Analyticæ Litterariæ*, quo in Reſponſo ad Ludolfi epiſtolam oſtendit, partem Orationis Dominicæ in Copticam linguam verſæ Æthiopico charactere expreſſam

eſſe,

esse; imo affirmat, quamlibet ignotam linguam cognoscere sese & interpretari posse.

Hæc sunt præcipua, quæ lingua Latina edidit celeberrimus autor, qua cum alia, tum Germanice etiam nonnulla publicavit, inter quæ præsertim ad res Sinicas spectant, quæ Grebnizio opposuit, nec non Catalogus Annalium Sinicorum eorundemque argumenta, quæ anno 1683 Berolini partim in quarto, partim in folio impressa sunt. Quod superest optamus, ut clarissimo viro liceat propediem feliciter in publicum proferre, quæ domi suæ parata partim, partim affecta habet, majus præcipue opus *de Eclipsi Trinuna; Examen Monumenti Sinici*; *Commentarium de Pentateucho Ebraico anno Christi 334 scripto*, & similia, quæ rei sacræ & literariæ magno commodo esse possunt.

D. PETRI STOCKMANS OPERA OMNIA, nunc primum in unum corpus collecta.

Bruxellis, typis Jodoci de Grieck, 1686, in 4.

SI sola nobis novitatis ratio habenda foret, quæ quidem in hoc scribendi genere maxime legentium animos demulcet, facile commemorandis his clarissimi Stockmanni operibus supersedere in totum possemus, utpote quæ antea separatim prodierant, & nunc uno volumine exhibentur. Aft in defectu tamen scriptorum juridicorum recentium, quorum quidem pauca ad nos proximis mensibus pervenerunt, non ingratum fore jurisprudentiæ cultoribus existimavimus, si quam paucissimis argumentum atque scopum operum Stockmannianorum indicaverimus. Prior itaque pars complectitur Decisiones Brabantinas, ut inscribuntur: quibus id potissimum intendit autor, ut eam juris partem, quæ receptis jurisprudentum sententiis absolvitur, in Brabantiæ regionibus vigentem elucidaret. Tametsi vero ipse agnoscat, se hac in re jamjam alios prævios habuisse, puta *Joh. Deckherum*, *Franciscum* item & *Henricum Kinschotios* aliosve; nihilominus se hoc præ illis præcipui habere contendit, quod istis quidem nec jus suffragii in auditoriis causarum fuerit, nec aditus ad intima patuerit consilia: cum e diverso sibi per 20 annorum spatium in Dicasteriis sedere, ac fundamenta decisionum velut coram intueri atque imbibere

bere contigerit. Expromunt vero hæ deciſiones partim receptas per totam Brabantiam conſuetudines, v. g. quod ibi filii familias teſtamenta condere valeant de iis etiam, in quibus patri uſusfructus & adminiſtratio competebat; quod inter ſpurios eorumque matrem nulla admittatur ſucceſſio, ſed fiſcus utrobique præferatur; quod bonorum poſſeſſioni, *Unde vir & uxor*, locus non ſit, verum deficientibus omnibus etiam cognatis non conjux, ſed fiſcus ſuccedat; quod legitimatis per reſcriptum Principis nullum jus ſit ad ſucceſſionem ab inteſtato; quod donatio quingentos licet ſolidos excedens inſinuatione non indigeat; quod ſponſionibus ſuper incertis eventis initis nullæ tribuantur vires; quod jura teſtamentorum & codicillorum in totum adæquata ſint, nec plures ad utrorumque validitatem quam duo teſtes cum notario requirantur, ne quidem in cæci ultima voluntate: ob eandem tamen teſtium paucitatem judicatum fuit, legatum ibi locorum peti non poſſe, quod uni e teſtibus illis in teſtamento relictum eſſet. Partim vero etiam Deciſiones hæ concernunt particularia quorundam locorum ejus ditionis ſtatuta, iisque tanquam fundamentis innituntur: exempli cauſa, quod Antwerpiæ locus non ſit Senatus Conſulto Vellejano; quod apud Bruxellenſes optio competat viduis, an pacta nuptialia ſervare malint, an vero his poſthabitis ea capere, quæ alias ex ſtatuto iis deberentur; item quod ejusdem civitatis conſuetudo omnimodam patri æqualitatem injungat, ſervandam in teſtamento inter liberos, in tantum, ut & fidei commiſſum uni filiorum injunctum pro invalido habeatur, nec illud per taciturnitatem filii ſuam portionem acceptantis convalidetur. Verumenimvero his aliisque hujusmodi compluribus, hic alias prolixius commemorandis, ob rationem ſupradictam merito abſtinemus. Alteram Stockmanni operum partem abſolvit tractatus de Jure Devolutionis, apud plures quidem gentes quadantenus obtinente, Brabantiæ tamen incolis maxime receptо ac quaſi proprio: quod nil aliud eſt, quo paucis nos in re non ignota expediamus, quam vinculum quoddam, quod diſſoluto per mortem matrimonio conſuetudo injicit bonis immobilibus conjugis *ſuperſtitis*, ne ea ullo modo alienet, ſed integra conſervet ejusdem matrimonii liberis, ut in ea ſuccedere poſſint, ſi parenti huic ſuperfuerint vel ipſi, vel qui ex iis nati fuerint, excluſis liberis ſecundi vel ulterioris thori. Naturam itaque hujus juris e fundamentis explicat autor, ſpe-

ſpecialia permulta ad perfectam ejus cognitionem facientia tradens, ac dubia complura deſuper orta removens. In ſpecie cum huic capiti haud poſtrema Regis Galliæ in Brabantiam prætenſio innitatur, occupatus eſt in demonſtrando, quam infirmo pede Gallorum petitio nitatur; quamvis inſimul proteſtetur, ſe publicorum iſtorum negotiorum minus gnarum, nec ulla publica inſtructum autoritate hæc de privato ſaltem Devolutionis jure commentari. Cæterum cum Tractatum hunc anonymus quidam autor, natione Gallus, ut videtur, impugnaſſet, quo hujus argumentis obviaret, ſecundam ejus partem ſcribere permotus fuit, cui denique & tertiam, cum ſecundam quoque idem anonymus ſubruere adgreſſus eſſet, ſuperaddere pro ulteriore ſua defenſione neceſſum habuit Autor.

DETERMINATIO FR. IOANNIS PARISIENSIS Prædicatoris, de modo Exiſtendi Corpus Chriſti in Sacramento Altaris, alio, quam ſit ille, quam tenet Eccleſia: nunc primum edita.

Londini apud J. Cailloüe, 1686, in 8.

DOctor ille Scholaſticus ante trecentos circiter annos vixit, cum aliis ſcriptis, tum hac præſertim Determinatione, ut vocat, famoſus. Quam qui in Anglia edidit, exulem ſe in iſtas oras delatum (forſan ex Gallia) innuit in dedicatoria ad Archiepiſcopum Cantuarienſem epiſtola, cui has literas nominis ſui indices ſubſcripſit: *P. A. E. A. P.* Idem vir doctus & reformatæ religioni addictus, tractatui Ioannis præfixit *Præfationem Hiſtoricam de dogmate Tranſſubſtantiationis*, qua id veteri Eccleſiæ fuiſſe incognitum, & cum primum in lucem emerſit, pro dogmate, quod ad Chriſtianam fidem pertineret, habitum non fuiſſe oſtendit. Prius ex Chryſoſtomo, Theodoreto & Gelaſio confirmat. Poſterius ſuperiori ſeculo omnes, qui ſupra vulgus ſapuerunt, faſſos eſſe monet, ac nuper illuſtrem Pontificium e Gallia agnoviſſe, cujus de Tranſſubſtantiatione ſcriptum Gallicum, quo ſtatuat, id dogma pro articulo fidei obtrudi non poſſe Proteſtantibus, propediem ipſius juſſu ſe editurum pollicetur anonymus, addens, illi ſe debere copiam *Determinationis Ioannis Pariſienſis*, quam nunc emiſit, eique illuſtrandæ dictam præfationem adjunxit, in qua tria præſtare voluit.

I. Non faviſſe Transſubſtantiationi, ſeu quæ a Nicolao ſecundo, ſeu quæ a Gregorio VII ſuper eodem argumento definita ſunt, ac Berengario tanquam de fide præſcripta. Quam in rem utramque formulam exhibet, & Gregorium VII de Transſubſtantiatione fluctuaſſe, ex ejusdem Commentario in Matthæum MSto probat. Paulo poſt Rupertum Tuitienſem *impanationem* vel inveniſſe, vel repertam ab aliis propugnaſſe ſtatuit, & contra Gerberonium ſuſtinet. Addit, hoc ipſo ævo non multis annis poſt Rupertum acriter impugnatam fuiſſe Nicolai definitionem, & varias de transſubſtantiatione ſententias viguiſſe, idque oſtendit ex Abbaudo, Gualtero, Petro Lombardo, Petro Pictavienſi, aliis. II. Innocentium tertium in Concilio Lateranenſi primum & ſolum Transſubſtantiationem ſub anathematis pœna in diſſentientes definire molitum eſſe, neque tantam tamen obtinuiſſe auctoritatem, ut omnes ſine dubitatione ſubſcriberent, ſed varias potius ſententias agitarent atque foverent. Quod cum ex aliis plurimis Scholæ Doctoribus, tum ex Joannis præſertim Pariſienſis Determinatione commonſtrat. Hunc magni nominis fuiſſe ait, qui inprimis in controverſia inter Philippum Pulchrum & Bonifacium VIII delectus videatur, ut jura Regia adverſus Pontificis Romani auſus defenderet. Eundem Magiſtros Pariſienſes æquos ſuæ Determinationis judices antea expertum, paulo poſt iniquos paſſum fuiſſe, quippe a quibus Thomiſtarum opera, lectione, id eſt, profeſſione publica, & prædicandi jure illi interdictum fuerit. Verum Joannem non ceſſiſſe adverſariis, curiamque Romanam appellaſſe, ſed poſt ſuum eo acceſſum morte obiiſſe. Putat quoque, Thomiſtas in comitiis illis Pariſienſibus ſuperaſſe, allata auctoritate Innocentii Tertii in Lateranenſi Concilio, quod tamen a plerisque Pontificiis pro generali habitum non eſſe demonſtrat, nec a Gallis pro tali agnoſci poſſe, ob doctrinam de jure deponendorum Regum ab Innocentio in iſto Concilio definitam, ſed a clero Gallicano in ſuo cœtu generali anno 1682, tanquam errorem Regio Statui plane exitialem rejectam. Monet denique illuſtrem Anglum Pontificium, Preſtonum, ſub Widringtoni titulo, in libro adverſus Leſſium. quem *diſcuſſionem diſcuſſionis* inſcripſit, hujus Concilii Lateranenſis diſcuſſiſſe auctoritatem, & nullam fuiſſe apud ipſos Pontificios, demonſtraſſe. III. A Joannis Pariſienſis tempore ſuper eo dogmate non conveniſſe ſcholæ Pontificiæ Magiſtros. Quod plurimorum nominibus

Digitized by Google

bus ſcriptiſque allegatis comprobat, Lectoremque remittit ad Conſiderationes Guil. Forbeſii de dogmate Transſubſtantiationis, in quibus ſuperioris ſeculi virorum inter Pontificios illuſtrium ſententias ſuper ea Innocentii definitione laudet; quos ſequuti ſint Petrus de Marca, Joannes Barnes Benedictinus, & alii.

Finita præfatione exhibet *Willelmi Malmesburienſis* Præfationem & epilogos librorum Amalarii de divinis officiis, quæ ſupra promiſerat pag. 24. Dehinc ſequitur tandem ipſa *Determinatio Joannis Pariſienſis*, qui ſtatim initio profitetur, ſe exiſtentiam veram & realem corporis Chriſti in Sacramento Altaris defendere, ſed non audet dicere, quod opinio de permanentia accidentium ſine ſubjecto ſub fide cadat. Quare aliter ſalvari poſſe arbitratur realem exiſtentiam, cedere tamen paratus, ſi oſtendatur dictus modus determinatus eſſe per ſacrum canonem, aut per eccleſiam, aut per generale concilium, aut per Papam. Poſthæc prolixe exponit ac defendere ſatagit ſuam ſententiam, quam hoc modo declarat: *ſicut igitur Chriſtus vere moriebatur per communicationem idiomatum, per humanitatem aſſumtam, ſic corpus Chriſti pars manducatur & atteritur per communicationem idiomatum per aſſumtam panitatem, mediante ipſo.* Exiſtimat porro, antiquos modernoſque doctores idem ſtatuiſſe, & ex his nominat Guidonem de Cluvigny, qui determinarit in quodlibeto, corpus Chriſti eſſe in altari per aſſumtionem; & ſimiliter panem eſſe corpus Chriſti per idiomatum communicationem, & dixerit, ſe ſi Papa eſſet, illam ſententiam confirmaturum. Subjicitur denique epiſtiſis Collegii Magiſtrorum in Theologia Pariſienſium, qui utrumque iſtum modum ponendi Corpus Chriſti eſſe in Altari, tenent pro opinione probabili; quia vero nullus determinatus ſit per Eccleſiam, idcirco nullum cadere ſub fide pronunciant, anathemati ſubjicientes, quicunque determinate adſereret alterum præciſe cadere ſub fide. De quibus omnibus Lectores pro ſua prudentia facile judicabunt. Nec quiſquam erit, qui non videat, Johannem noſtrum Pariſienſem eo vixiſſe & ſcripſiſſe tempore, quo regnavit in ſcholis ſtyli barbaries.

S. CLEMENTIS EPISTOLÆ DUÆ AD CORINTHIOS. Recenſuit & notarum ſpicilegium adjecit Paulus Colomeſius, bibliothecæ Lambethanæ Curator. Accedit Thomæ Brunonis Canonici VVindeſorienſis Diſſertatio de Therapeutis Philonis. His ſubnexæ ſunt epiſtolæ aliquot ſingulares, vel nunc primum editæ, vel non ita facile obviæ.

Londini, impenſis Jacobi Adamſon, 1687, in 8.

CLementis Romani ad Corinthios epiſtolæ, quanto reliquis ſub ejus nomine vulgatis ſinceriores ſunt, & a primæva ſimplicitate minus alienæ, tanto plus operæ iisdem edendis, in alias linguas transferendis & illuſtrandis impenderunt Viri antiquitatis eccleſiaſticæ ſtudioſi. Laudati hoc nomine in Colomeſii præfatiuncula *Patritius Junius*, qui inſigne hoc ætatis apoſtolicæ monumentum ex vetuſtiſſimo codice, quem manu Theclæ nobilis fœminæ Ægyptiæ circa concilii Niceni I. tempora exaratum, Cyrillus Lucaris ex Alexandrino Conſtantinopolitanus Patriarcha, per Thomam Rowæum ex oriente reducem, Carolo I Angliæ Regi dono miſerat, anno 1633 primus e tenebris produxit; *VV. Burtonus*, qui anno 1647 Anglice vertit & uberioribus notis exornavit; *Joachimus Johannes Maderus*, qui anno 1654 Junianam editionem Helmſtadienſibus typis exprimi curavit, & nova præfatione addita, genuinum eſſe hunc Clementis fœtum, contra quendam noſtratium Theologorum demonſtravit; *Johannes Baptiſta Cotelerius*, qui anno 1671 inter opera S. Patrum Apoſtolis coævorum, univerſa Clementis Romani opera, adjectis doctiſſimis notis evulgavit; *Johannes Fell*, Oxonienſium nuper antiſtes, qui anno 1677 utramque Clementis ad Corinthios epiſtolam, minori quidem forma, ſed notis non minus doctis conſpicuam repræſentavit, & *Ezechiel Spanhemius*, qui priorem Clementis epiſtolam ad Corinthios jam olim in Gallicam linguam tranſtulit, ſed publici juris hactenus nondum fecit. De ſe ipſo horum exemplum imitatus *clariſſimus Colomeſius* nihil addit, ſed quid in nova hac editione præſtiterit, lectoris judicio relinquit.

Præmiſſa eſt de Clementis & ejus epiſtolarum tempore *Godofredi Vendelini* divinatio, quam etiam *Labbeus* T. I. Concil. utrique Clementis

mentis ad Corinthios epiſtolæ adjunxit. Sequuntur ipſæ Clementis epiſtolæ breviuſculis notis illuſtratæ, prior cum verſione *Patritii Junii*, poſterior cum verſione *Vendelini*, cui & aliud Clementis fragmentum ex Damaſceni parallelis *Cotelerio* interprete ſubjunctum legitur.

Accedit ad has Clementis epiſtolas, *Thomæ Brunonis* de Therapeutis Philonis adverſus *Henricum Valeſium* diſſertatio, quam in Voſſiana bibliotheca ſervatam hactenus & inde acceptam, Colomeſius luce publica dignam cenſuit. Exiſtimat autem Bruno, Therapeutas illos Philonis, Eſſenorum ſectæ quondam addictos, poſtea Marci Evangeliſtæ, cui Alexandrina eccleſia origines ſuas debet, miniſterio ad Chriſtianã fidem tranſiiſſe, quod Euſebii & Hieronymi autoritate probat, duos obeſſe ſibi ſcrupulos aſſerens, quo minus in aliorum ſententiam concedat. Unus eorum eſt, cur locus, ubi Therapeutas ſuos Philo verſatos fuiſſe tradit, loco, quem ab Aſcetis Chriſtianis frequentatum Palladius in hiſtoria Lauſiaca memorat, adeo ſit ſimilis, ut lac lacti, ovum ovo non poſſit eſſe magis; cum tamen Judæos viribus potiores, a Chriſtianis ſedibus ſuis expulſos fuiſſe, minime probabile videatur: alter vero, cum tres inſignes Judæorum ſectæ fuerint, Phariſæi, Sadducæi & Eſſeni, & per omnes mundi plagas tot Phariſæi & Sadducæi reperiantur, qui fiat, ut ſtatim a tempore Philonis ad hunc uſque diem Eſſenorum ſecta prorſus evanuerit? Quos ſcrupulos nulla ratione commodius eximi ſibi poſſe contendit, quam ſi Eſſenos a Marco ad fidem Chriſtianam allectos ſtatuat. Cum vero *Henricus Valeſius*, in ſuis ad Euſebium notis, Therapeutas a Philone deſcriptos, neque Eſſenos, neque Chriſtianos fuiſſe cenſeat, ejus argumenta pro utraque aſſertionis parte allata ordine recenſet, & ad ſingula reſpondet. Corollarii loco juramentum illud Eſſenorum explicat, quo ſe juxta Joſephum obſtrinxerunt, ſe præcepta religionis nemini aliter, quam ipſi acceperint, eſſe tradituros, a latrociniis abſtenturos, nec non ſectæ ſuæ libros & angelorum nomina obſervaturos eſſe. Exiſtimat autem, eos per Sacramentum Dominici Corporis ac Sanguinis juraſſe, quod ab initio naſcentis eccleſiæ pro juramento fidelitatis habitum fuerit. Porro Eſſenos, cum ſe ad cuſtodiendos ſectæ ſuæ libros obligarunt, ad Eleazari, Ariſtobuli aliorumque veterum Judæorum ſcripta, allegoricam legis expoſitionem continentia, digitum intendiſſe cenſet, ad quæ Chriſtum etiam reſpexiſſe ſuſpicatur, cum Joh. V, 39. Judæis Scripturæ ſcrutinium commendat,

quasi de Christo ex Scripturæ cortice parum cognoscere potuissent, nisi ad allegoricos sectæ suæ libros recurrissent. Per nomina autem angelorum, verba nunciorum Dei seu ministrorum conciones publicas intelligit, cum τὰ ὀνόματα apud Philonem, Eusebium & Porphyrium haud raro idem significent ac τὰ ῥήματα, & angelos pro quibusvis nunciis usurpari constet.

Claudunt hoc volumen rariores aliquot clarorum virorum epistolæ, partim nondum hactenus vulgatæ, partim accuratius editæ, aut rarius obviæ, quarum argumenta brevissime referemus. I. Eubulus Cordatus, seu qui sub hoc nomine latet *Ulricus Huttenus*, *Montesium* post Alexandrum VI & Julium II, quorum pessimos mores notat, sub Leone X meliora sperare jubet. II. *Johannes Calvinus Lælium Socinum* a portentosis speculationibus gravissima objurgatione dehortatur. III. *Hugo Grotius* a *Johanne Crellio* laudatus paria rependit, de nonnullis utriusque scriptis differens. IV. *Justus Lipsius Franciscum Villerium* ad Romanam, a qua desciverat, ecclesiam reducere conatur. V. *H. Grotius* ad *Vossium* de Salmasio scribit. VI. *Jac. Sadoletus* suam erga *Sturmium*, *Melanchthonem* & *Bucerum* benevolentiam testatur. VII. *Hier. Groslotius Jacobo Lectio Josephi Scaligeri* Scazontem in urbem Romam legendum probandumque mittit. VIII. *Jacobus Bongarsius* scrupulum ex infelicibus Protestantium armis conceptum, in sinum *Joachimi Camerarii* effundit. IX. Card. *Richelius Barlæi* panegyricum remuneratur. X. M. *Hospitalis* falsos de se rumores, qui ad *Pii IV* aures pertigerant, dispellit. XI. *Calius Calcagninus*, in litteris ad *Jac. Zieglerum*, viros quibuscum Romæ familiariter versatus est, imprimis *Hieronymum Aleandrum*, *Ægidium Cardinalem*, *Fabium Ravennatem*, *Raphaelem Urbinatem*, & *Paulum Jovium* commendat. XII. *Johannes Bona* mittit *Lucæ Acherio* Capitulare Aytonis, ut spicilegio suo, quod a Summo Pontifice laudatum refert, inserat. XIII. *Andreas Masius Georgium Cassandrum*, cujus nomen in expurgatorium indicem relatum fuerat, Erasmi societate solatur. XIV. *Cornelius van Drebbel* phænomena quædam optica recenset. XV. *Petrus Molinæus Lancellotto Andrewes*, quid de episcopali ordine sentiat, exponit. XVI. *Lancellottus* respondet. XVII. *Robertus Scheilderus Seb. Tegnagelio Freheri* & *Casauboni* mortem nunciat, & leoni mortuo insultat. XVIII. *Andreas Schottus Casaubonum* a Calvini doctrina & scriptis polemicis avocare conatur.

conatur. XIX. *Beza* Cod. MS C. quatuor Evangeliſt. & Act. Academiæ Cantabrigienſi donat, ejuſque a vulgaribus codicibus diſcrepantiam obſervat. XX. *Samuel Petitus Samueli Sorberio* nepoti ſuum de epiſcopalis hierarchiæ antiquitate judicium aperit. XXI. *Jacobus Sirmondus* ad *Seb. Tegnagelium* ſcribens, de nonnullis Petavii, & Ducæi, & ſui ipſius lucubrationibus agit. XXII. *Claudius Sarravius* data ad *Jac. Uſſerium* epiſtola, Græcam Bibliorum editionem a *Frontone Ducæo* ſuſceptam, a Romanis impeditam & ſuppreſſam memorat. XXIII. *Chriſtophorq Carleilus Caſtalionis* biblia commendat. XXIV. *Cornelius Valerius Mureto* diſcipulum ſuum *Lipſium* commendat. XXV. *Ger. Joh. Voſſius* ſtudium antiquitatis, & *Forbeſii*, ad quem ſcribit, inſtitutiones hiſtorico-theologicas commendat. XXVI. *Johannes Boiſius* ſe ab *Henrico Savilio* Chryſoſtomum edituro in ſocietatem laboris vocatum gaudet, & eccleſiæ miniſtros ad Chryſoſtomi lectionem invitat. XXVII. *Petrus Carolinus Andreæ Dudicii* favorem captat, & an ab orthodoxa de Deo doctrina defecerit, explorat. XXIIX. *Petrus Molinæus*, in literis ad *Montacutium*, *Caſaubonum* arguit, quod ad papiſmum inclinet, ejuſque apoſtaſia metuenda, niſi in Anglia ſervetur. XXIX. *Joh. Bapt. Folengius* laudes, ob commentarium in Pſalmos ab amicis in ſe congeſtas, modeſta ſui extenuatione declinat. XXX. *Joh. Slechta Coſtelecius* ſectam Pyghardorum repræſentat. XXXI. *Eraſmus* ad hanc epiſtolam reſpondet, & quid in hac hæreſi culpandum, tolerandum probandumve cenſeat, exponit. XXXII. *Arias Montanus Philippum* II Hiſpaniæ Regem de cavendis Jeſuitis monet. XXXIII. *Hoperus* ex carcere *Johannem Calvinum* de morte Eduardi VI, & deplorato Angliæ ſtatu certiorem facit. XXXIV. *Richardus Coxus Georgium Caſſandrum* per literas conſulit, an imagines Chriſti crucifixi in templis erigere liceat XX. XV. *Johannes Juellus Joſiæ Simlero* pro icone Petri Martyris, & libello de ejus vita & obitu, alioque contra Stancarum edito gratias agit. XXXVI. *Thomas Cranmerus Vadiani* ſententiam de Euchariſtia ſex libris defenſam, ſibi non probari candide fatetur. Addit tamen *Colomeſius*, ipſum poſtea a *Ridlejo* perſuaſum ſententiam mutaſſe. XXXVII. XXXVIII. & XXXIX. felix reformationis in Anglia progreſſus breviter narratur. XL. *Johannes Hokerus* idoli Cantiani impoſturas patefactas, idemq; a populo fruſtillatim comminutum memorat. XLI. *Philippus Melanchthon Gulielmo Bellajo Langæo* articulos quosdam fidei mittit, concordiæ tractandæ

cauſa a ſe compoſitos. XLII. *Joſephus Hallus M. Antonium de Dominis* a conſilio Romam redeundi graviter & prolixe dehortatur. XLIII. *Edmundus Grindallus Zanchii* conſtantiam in tuenda ſententia laudat, & quis rerum in Anglia ſtatus, refert. XLIV. *Andreas Dudithius Quirini Reuteri* diſceſſum votis proſequitur. XLV. *Melanchthon* ad *Camerariũ* de reformatione Hermanni Colonienſis Epiſcopi ſcribit. XLVI. *Cyrillus Lucaris Metrophanem Critopulum*, Theologiæ diſcendæ cauſa in Angliam miſſum, Cantuarienſi epiſcopo commendat. XLVII. Reſpondet epiſcopus, & hunc ex Græcorum ſeminario ſurculum Oxonienſi academiæ inſertum memorat. XLVIII. *Cyrillus Lucaris* in literis ad eundem epiſcopum *Georgium*, Jacobi Regis mortem dolet, & ſucceſſori Carolo felix imperium precatur. XLIX. *Friderici* IV Electoris Palatini confeſſio fidei Rudolpho II. Imperatori exhibita. L. *Jacobus Bongarſius*, quid de *Bodino* ejuſque libris de republica cognoverit, *Rittershuſio* communicat. LI. *Annani Celedenſis* præfatio in *Chryſoſtomi* homilias de Pauli laudibus, auctior & emendatior, quam in editione operum Chryſoſtomi a *Ducæo* curata legitur. LII. *Beatus Rhenanus* de diſſenſionibus in eccleſia & pacis impedimentis queritur. Subjungitur *Caſauboni* judicium de ritibus eccleſiæ Anglicanæ, e manuſcriptis ejuſdem ephemeridibus depromptum. LIII. *Muretus* ad *M. Ant. Ciofanum* ſcribit, cur cum *Nathane Chytræo* aliiſque peregrinis, a Romana religione alienis, nihil commercii habere velit, & *Manutium* Romam invitat. LIV. *Johannis Quiſtorpii* ad *Bernardum Taddelium* de Hugonis Grotii obitu relatio. LV. *Ludovicus Crocius Gerhardum Johannem Voſſium* hortatur, ut edat hiſtoriam eccleſiaſticam de myſterio SS. Trinitatis, cujus ſpes a *Wolzogenio* ſibi facta fuerat.

LE VRAY SYSTEME DE L' EGLISE, &c. PAR LE SIEUR Jurieu, Docteur & Profeſſeur en Theologie.

i. e.

PETRI JURIEU, THEOLOGIÆ DOCTORIS ET PROFESSORIS verum Syſtema de Eccleſia & Analyſi fidei.

Dordraci apud viduam Caſpari & Theodorum Goris 1686, in 8.

De

DE *Autore* multis ſcriptis *clariſſimo*, quorum non pauca in Acta noſtra retulimus, præfari ſuperfluum foret. Apparet etiam ex titulo libri, contra quos potiſſimum (quanquam & aliis paſſim reſpondeatur) opus hoc compoſitum ſit; *Nicolaum* nempe & *Ferrandum*. Id vero lectione, ſi quid judicamus, digniſſimum tantaque argumentorum & rerum notabilium copia refertum, ut difficile fuerit, compendium ejus exhibituros prolixitatem vitare. Factum inde, ut reliquis in menſem proximũ dilatis, nunc primi ſolum libri contenta exponamus.

Quam in principio libri de *Præjudiciis contra Papiſmum* Autor propoſuerat, *Ideam de Eccleſia*, a nobis in Actis a. 1685, pag 527. breviter relatam, prolixius *libro hujus operis primo*, per XXVI capita probationibus firmandam, & ab objectionibus liberandam ſumſit. Inſiſtit ante omnia comparationi inter hominem, qui ex corpore & animo conſtat, & inter Eccleſiam, cujus anima fides eſt & charitas, corpus profeſſio fidei & externa charitatis praxis, quæque & vere fideles & hypocritas continet; & occurrit difficultatibus, quæ opponi poſſent. *Cap. II.* excludit ab Eccleſiæ idea triumphantem, reſpondetque ad loca Scripturæ, quibus ea pro parte Eccleſiæ haberi videtur; excludit etiam electos nondum natos, & rejicit diviſionem Eccleſiæ in viſibilem & inviſibilem velut duas, niſi quatenus inviſibilitas ad animam eccleſiæ, i. e veram fidem & charitatem internam, viſibilitas vero ad profeſſionem Chriſtianiſmi externam, i. e. ad corpus ejusdem Eccleſiæ referatur. Hinc *cap. III.* dogma Romanum, quod hypocritæ & mali vera eccleſiæ membra ſint, vehementer improbat, & qualis diſputatio *inter Arnaldum* & *Malletum*, ejusdem licet religionis doctores verſetur, oſtendit; item quomodo *Auguſtini* ſententia a *Scholaſticis* diſcrepet, cum ille veros fideles pro parte eſſentiali Eccleſiæ habeat, Scholaſtici ſolum pro integrante. Abſurditatem poſtea cap. IV demonſtrat, cum ex Auguſtini dictis, qui hypocritas pro veris Eccleſiæ membris non habet, concludere velint, concilia non errare, etſi fieri poſſit, ut non niſi hypocritæ in illis ſedeant. Cap. V. diverſum reſpectum, quo quis membrum Eccleſiæ dici poſſit, pluribus explicat, veramque rationem, de qua jam *cap. I.* aliquid dixerat, affert, per quam fiat, ut hypocritæ muneribus eccleſiaſticis in docendo & ſacramenta conferendo fungi poſſint; quia nempe ſalubris doctrinæ & ſacramentorum fructus ex Dei operatione dependet, cui hypocritæ externam

tantum

tantum actionem commodant, atque ideo instrumenti solum locum obtinent: ad infallibilitatem vero requiritur speciale Spiritus S. regimen, quod malis non contingit. Secundum systema suum (*cap. VI*) docet, in illis Ecclesiæ universalis cœtibus particularibus, qui totam veritatem revelatam retinent, neque dogmata aut cultus, qui fundamentum tollunt, adjecerunt, salvari homines, *per doctrinam quemadmodum proponitur*: in illis, qui fundamentales articulos retinuerunt, adjecerunt autem falsos, salvari *conservando ea, quæ revelationi conformia sunt, rejectis, aut non explicite & pertinaciter admissis, quæ ultra fundamentũ adjecta sunt*: in illis deniq;, in quibus non sunt errores, qui fundamentũ auferant, licet id debilitẽt, *ita salvari, qui erroribus adhærent, quemadmodũ salvantur, qui peccata, quæ venialia vocantur, committunt, neq; tamen eorum veniam aperte petunt quia ea ignota habent*. Errores enim non fundamentales in peccatorum venialium & ignoratorum numero esse; interim remissionem peccatorum in genere peti, eamque ex magna Dei misericordia obtineri. Ex hac Ecclesiæ idea fieri, ut baptismus in cœtibus corruptis administratus, ab Ecclesia puriori non rejiciatur nec repetatur. *Cap. VII.* ex historia Ecclesiæ deducitur, baptismum hæreticorum primum rejici, & separari cœtus ob hæresin cœpisse in Asia, ob monstrosas priorum seculorum hæreses a *Simone Mago* propagatas, quæ nil nisi nomen Christianismi retinuerint & *Mahometismo* fuerint deteriores: transiisse eundum morem in *Africam*, præsertim *Cypriani* tempore. *Stephanum* vero Papam a Cypriano dissentientem, distinctam de unitate Ecclesiæ notitiam non habuisse in eo, quod omnium hæreticorum, etiam in fundamento errantium, baptismum admitti voluerit, ideoque recte ei quoad tales, v. g. *Gnosticos* & *Marcionitas*, a Cypriano responsum, & *Nicæa* in concilio legitime distinctum fuisse inter hæreticos; retento quorundam, rejecto aliorum baptismo, illorum nempe qui divinitatem Christi sive SS. Trinitatem negabant, etsi formulam baptismi eandem, quam orthodoxi adhiberent. Notat quandam Augustini circa factum istud difficultatem, sed *cap. VIII.* strictius ejus sententiam de unitate Ecclesiæ & de hæresibus examinat, & licet eum sui seculi maximum Theologum esse agnoscat, non sati tamen in hoc puncto sibi constitisse existimat, ita ut *Donatistæ* de hæreticorum baptismo rectius senserint; aliquando tamen eum ad justam Ecclesiæ ideam rediisse: magis

vero

Digitized by Google

vero *Hieronymi* opinionem cum idea iſta conveniſſe putat, *cap. IX.* Format itaque ſtatum quæſtionis (*cap. X.*) hoc modo, quod ipſe Eccleſiam catholicam & univerſalem in omnes ſectas extendi ſtatuat, inque iis omnibus, quæ fundamentum religionis Chriſtianæ non ſuſtulerunt, vera reperiri eccleſiæ membra putet, etiamſi unitæ externis vinculis non ſint, aut mutuo etiam ſeſe excommunicent; adverſarii vero aſſerant, Eccleſiam ad unam ſolum ſocietatem reſtrictam eſſe, ſub externo capite aliisque ritibus. Hanc autem ſententiam crudeliſſimam & abſurdiſſimam, pureque *Donatiſticam* eſſe contendit, ſive Romanæ, ſive Græcæ, ſive alii cuicunque Eccleſiæ applicetur; neque fieri poſſe credit, ut illi aliquis ſerio adſtipuletur, ſed aſtu diaboli paradoxon hoc foveri, ut ſimpliciores repagulo illo in cœtibus retineat, a quibus absque hoc ſeparare ſe non difficulter poſſent.

Magnam inde argumentorum aciem pro tutanda ſua & deſtruenda adverſariorum ſententia educit, quorum *primum* eſt ab Eccleſiæ dilatatione per orbem terrarum, cujus divinæ promiſſionis implementū demonſtrari nequeat, ſtante reſtrictione ad ſocietatem quandam externo vinculo unitam, & excluſis ſeparatis ſeu ſchiſmaticis cœtibus; ubi iterum in Auguſtini traditis quædam notat, ſed majores adverſariorum errores producit, qui dilatationem illam Romanæ Eccleſiæ applicant, ita ut & cum *Donatiſtis* conſentiant. Taxat ſpeciatim, quod ſufficere putent, ſi quosdam ſuæ religionis ſparſim in variis provinciis habeant, Pontifici adhærentes: item quod ſemper in frequentiori Eccleſia ſanam doctrinam quærendam eſſe exiſtiment, cum id repugnet vaticiniis ſacris de ultimis N. T. & Antichriſti temporibus, in quibus dilatatio quidem per totum orbem locum habebit, ſed major nihilominus multitudo & potentia apud eos futura indicatur, qui Antichriſto adhærent. *Secundum* argumentum *cap. XI.* ſumitur a prædicta mixtura bonorum & malorum, ſive tritici & zizaniorum, inter quæ hæreſes referre non dubitat, cum non magis obſtent univerſitati Eccleſiæ morum, quam doctrinæ defectus: monſtrat etiam, quam iniquum ſit, quod Romani nulla diſtinctione, ob leves non minus & paucos, quam graves aut multos errores, totos cœtus condemnent. Notat veteres *Eutychianorum & Neſtorianorum* hæreſes, hodie non niſi verbales eſſe. Allegat *Hiſtoriam Jobii de Abyſſinis*, & *Hiſtoriam Criticam de Eccleſiis Orientis*, quæ ſub nomine *Monii* prodiit, in Acta noſtra a. 1684. p. 490. relata. Sed

pro *Jobio* fortaſſe V. C. *Jobi Ludolfi* hiſtoriam Abyſſinam nominare voluit. Adducit pro ſententia ſua locum Pauli I. Cor. III. 11.-12. ex quo cum aliis argumentatur, per *ligna, fœnum, ſtipulam* intelligi debere errores, & quidem non leves, ob quos tamen usque ad diem Domini ſeparatio non ſit facienda. *Tertio (cap. XII.)* ex conſervatione verbi divini & ſacramentorum in cœtibus ſchiſmaticis concludit, electos in illis eſſe, cum verbum Dei ſine omni efficacia nunquam ſit, & non niſi per accidens reprobis prædicetur: concedit tamen horum damnationem nō Deo, ſed cordis eorū duritiei imputari debere Excludit ab hoc aſſerto *Socinianos*, tum ob fundamenti defectum, tum quod ob paucitatem computari pro cœtu aut corpore eccleſiaſtico non debeant. *Quartum* argumentum *cap.* XIV. ſumitur a regno Iſraelitico, in quo, licet ſchiſmatico, Deus tamē electos & ſanctos, & prophetas habuerit. Rejicit exceptionem, quod tales ſchiſmati non adhæſerint: adhæſiſſe enim, dum Hieroſolymas ad feſta ſolennia non venirent. *Cap. XV. quintam* rationem facit, quod converſi ex Judæis tempore primitivæ Eccleſiæ ſchiſmatici manſerint, & cum converſis ex gentibus communionem non habuerint. Notat hic, Zelatores illos legis Moſaicæ *Ebionitas*, i. e. pauperes, teſte *Origene lib. 2. contra Celſum*, & Nazaræos vocari, non ab Ebione, qui nunquam fuerit. Errores autem eorum non fuiſſe de divinitate Chriſti, ſed quod circumciſionem & adorationem in templo Hieroſolymitano retinere voluerint; capitaliter utiq;, ſed non contra fundamentum errantes, quia de Chriſto omnia crediderint, quæ credere debuerint; ideoque ab Eccleſia non fuiſſe rejectos, ut conſtare putat ex *Act.* XXI, 20.22. etiamſi poſt decretum illud *Act.* XV. in obſtinatione ſua perſiſterent. *Cap.* XVI. progreditur ad argumenta ex adverſariorum ſententia petita, & ita *ſeptimum* ſumit ab æſtimatione, quam Græci, utut ſchiſmatici, & irreconciliabiliter ab Eccleſia Romana diſſidentes, apud eam retinuerunt, eamque probat ex ſcriptis *Goari Dominicani* in *Euchologia ſive Rituali Græcorum*, & *Leonis Allatii*; ſed removet quas inſerunt exceptiunculas. *Octavum* argumentum adducit, quod concedant Romani, in aliis cœtibus, v.g. Arianis, vera Sacramenta fuiſſe, quæ gratiam contulerint, & quod hac ratione etiam electi in illis fuerint, non infantes modo, ſed et adulti. *Nonum*, ab eorum jactatione, de conſenſu ſchiſmaticorum *orientalium*, in *articulo tranſſubſtantiationis*, qui abſurde allegaretur, ſi alias extra ſuam Eccleſias omnes damnent.

Cap.

Cap. XVII. *decimo* loco habet, quod Romano-Catholici hæreticos *Chriſtianorum* nomine, imo *fratrum*, licet errantium appellent, & *undecimo*, quod ſtatuant, (hodierni ſaltem) ſalutem *tempore Antipaparum*, qui tamen excommunicationibus ſeſe invicem proſcindebant, in utroque cœtu obtineri potuiſſe, & reſpondet adverſarii exceptioni, eamque niti monet opinione *Gallicana* de poteſtate concilii ſupra Papam, qua admiſſa hypotheſin de unione Eccleſiæ ſub pontifice convelli oſtendit.

Sic adſertis, quæ propoſuerat, objectiones adverſariorum examinat a *cap.* XVIII. ad finem libri, quæ, ne abutamur lectorum patientia, quam fieri poteſt breviſſime indicabimus. Reſpondet d. c. XVIII. ad autoritatem Auguſtini & veterum, cui veritatem ipſam ex Scriptura ſine ambagibus petendam præfert, Eccleſiam, extra quam non eſt ſalus, illam eſſe aſſerit, quæ internis vinculis, non quæ externis unita eſt. C. XIX. removet conſecutionem, ac ſi ſtante idea Eccleſiæ univerſalis, liceat cum omnibus ſectis communicare, aut in corruptiori perſiſtere, neglecta puriori. *Socinianiſmus* non magis, ac *Mahometiſmus*, Chriſtianorum nomen mereri dicitur, licet & hic pro ſecta ex Chriſtianiſmo orta habendus ſit. *Arianiſmus* negatur corpus Eccleſiæ conſtituiſſe, quia in Epiſcopis & doctioribus plerumque hæſerit, populo æquivocationes eorum non capiente. Diſtinguitur inter eos qui fundamentum tollunt, & qui præter fundamentum dogmata adſtruunt, quod plurimos cœtus in orbe, ſed maxime Romanos facere notat, *Cap.* XX. oſtendit, qui fiat, ut in ſectis errantibus aliqui, veluti per exceptionem, ſalventur (excluſis iterum *Socinianis*:) interim regulam ſtabilit, quod ſeparatio a cognitis erroribꝰ ſub pœna damnationis fieri debeat, & quod damnentur, qui ſcientes ex puriori in corruptiorem ſectam tranſeunt. C. XXI. deducitur, quod neceſſaria fuerit ſeparatio a Pontificia doctrina, tempore *reformationis*. Explicatur, quomodo inter *Lutheranos* & *Reformatos* communio locū habeat, ſine profeſſione opinionum, quas alterutra pars pro erroneis habet, quas tamen negat fundamentales eſſe. C. XXII. plura affert contra indifferentem communionem inter ſectas, & adverſus tolerantiam a fanaticis prætenſam: negat tamen ſectas jam ſtabilitas vi extirpari, aut ferro & igne ſtabilimentum earū impediri debere. C. XXIII. examinat, quatenus error tolerari poſſit; excludit autem erro-

rem juris. C. XXIV. idem facit circa conſcientiam errantem, & adimit prætextus perſecutoribus, & iis, qui contra fundamentum errant; tractat etiam de fide hæreticis vel diſſentientibus ſervanda. C. XXV. viſibilitas Eccleſiæ aſſeritur, quoad externos quosdam characteres, prædicationem nempe verbi Dei, & rejiciuntur alii characteres, qui tantum conveniunt Eccleſiis particularibus. Defenduntur iſta c. XXVI. adverſus *Epiſcopi Meldenſis* objectiones, & notatur vocem *Eccleſiæ* in Scripturis ſemper de viſibili accipiendam eſſe, neque aliam in ſymbolo Apoſtolico per *catholicam* intelligi. C. XXVII. perpetuitatem Eccleſiæ adſtruit, neque ceſſare illius exiſtentiam, etſi non ſemper omnes articulos profiteatur. Negat itaque unquam ſublatam aut inviſibilem factam eſſe, ita ut ne ſub *Manaſſe* quidem ceſſaverit, ſed ſuperfuerint qui juxta verbum DEI publice Deum coluerint; manſiſſe itaque, & viſibilem quidem, etiam in perſecutionibus & inter hæreſes. Reſpondet ad quæſtionem, ubi Eccleſia fuerit ante Lutherum? Fuiſſe nempe in cœtibus, qui ante illum erant; non ſequi tamen hinc, ſemper puram fuiſſe; ita & miniſterium legitimum ſemper manſiſſe, licet erroribus docendis occupatum quandoque fuerit.

JUGEMENT SUR LES METHODES RIGIDES & relaxées d' expliquer la Providence & la Grace &c. i. e.

Judicium de methodo, & rigida, & laxiori, in explicanda Gratia & Providentia Dei, ad inveniendum medium reconciliationis inter Proteſtantes Auguſtanæ Confeſſionis & Reformatos.

Roterodami, apud Abrah. Acher, 1686, in 12.

AUtorem ſcripti, & ſtylus & alia manifeſtant; neque invito illo, nomen *D. Jurieu* proditum eſſe exiſtimamus in *Excerptis Roterodamenſibus, menſis Auguſti anni proxime prateriti.* Pro majoris operis præfatione libellum hunc compoſitum eſſe, in averſa tituli pagina notatur. Præparari autem illud dicitur adverſus novas quasdam opiniones Pelagianiſmo affines, *modernorum* quorundam, qui Autori quidem non nominantur, in excerptis vero modo dictis a *Pajonio* (qui Eccleſiaſtes

ſiaſtes Reformatorum Aurelianenſium fuit) *Pajoniſtæ* vocantur. Pro fundamento ſubſternitur, *eſſe Deum*, *eſſe providentiam*: & *Deum eſſe ens infinite perfectum*, idque dicitur nec a *Spinoſiſtis* negari, licet ita inſaniant, ut ex mundo Deum faciant, cui tamen nec intelligentiam, nec libertatem agendi, niſi quatenus hæc bona in homine, ſed imperfecte deprehenduntur, tribuere poſſint. Sic *Sect. I.* breviter rejecto *Spinoſismo*, *Sect. II. Socinianiſmum* etiam ex hoc ipſo theoremate, veluti aliud agens, proculcat. Inde *Sect. III.* propius accedit ad propoſitum, & a perfectione Entis divini excludit *velleitatem*, & quicquid intra votum conſiſtit, & ſic non niſi perfectam & determinatam voluntatem, & perfectam omnium futurorum & diſpoſitionem & prævidentiam ei aſſignat, ſicut & omnipotentiam, & quod omnes creaturæ totaliter a Deo dependeant, ut adeo omnes non niſi per Deum ſubſiſtant & agant. Hunc conceptum Entis perfectiſſimi, ex rationis lumine deductum, Scripturæ teſtimoniis firmare inſtituit, quæ univerſa & ſingula, etiam mala, a Deo non prævideri ſolum aut permitti, ſed (dura alicubi phraſi) etiam effici dicat. At ideam hanc magnis difficultatibus laborare non diſſitetur *Sect. IV*, quia ſtante illa penetrari nequeat, cur Deus tam bonus, ſapiens & potens lapſum hominis non impediverit; cur pœnitentiam prædicari faciat, neque tamen vires ad eam omnibus concedat, & alia ejusmodi plura. Inde factum ait, ut ſententia Auguſtini tanta incurrerit odia, quaſi Deum cauſam peccati, imo crudelem & injuſtum ſiſtat, qui peccatoribus æternas pœnas irroget, ob actiones, quas ipſe Deus ab æterno ſciverit, decreverit & efficaciter operatus ſit. Hinc tot methodos indagari cœpiſſe, per quas ſanctitas & juſtitia Dei in tuto poneretur. Ipſe itaque Autor nihil magis optare ſe dicit, quam ut id fieri poſſit; duas tamen conditiones ſtipulatus (1.) *ut ſalva maneat idea de Ente infinite perfect.*, quam propoſuit (2.) *ut omnes omnino difficultates tollantur*, nulla plane reſidua. Hoc niſi præſtetur, ſatius eſſe, ſe in ſententia veteri, quam Auguſtino tribuit, immotum relinqui. Jam *Sect. V. Socinianorum* methodum, qui prædeſtinationem negant, & homini in egram libertatem tribuunt, examinat & deſtruit: in *Scoti* etiam & qui eum ſequuntur *Scholaſticorum* opinione, de *decretu Dei conditionato*, & *concurſu indifferenti ad actiones humanas*, perfectioni Divinæ ideæ repugnantia oſtendere nititur, nec non in modernorum Scholaſticorum invento de *ſcientia media*; quia ut in fine ſectionis hujus loquitur,

tur, *Deus nihil prævideat ut futurum, quodque fieri debeat, nisi prius decreverit, quid ſecuturum ſit.* *Sect. VI.* pergit ad examen ſententiæ de voluntate Dei generali, qua velle dicitur, ut omnes homines ſalventur, omnibusque remedia ſalutis porrigit. Sed nec hanc ſententiam ſcrupulis putat carere, quia in hominis poteſtate eſſe dicitur, an media illa apprehendat nec ne, qua ratione Dei poteſtas imminuatur. Quærit porro, ſi voluntas illa Dei ſalvandi omnes homines ſeria eſt, cur non ſit efficax? quid impedire poſſit omnipotentiam DEI? Rejicit reſponſum *Malebranchii*, qui dicit, Deum leges ſimplices ſapientiæ ſuæ conformes ſemel ſtatuiſſe, per quas fieri nequeat, ut omnes ſalventur. Reſtare enim ait objectionem, cur tales leges fecerit, & cur eas non mutet. *Sect. VII.* *Remonſtrantium* ſeu *Arminianorum* ſyſtema examinat, ſed per id ſapientiæ Dei detrahi docet, & Pelagii dogma foveri. *Modernos* deinde quosdam non magis ſcopum tetigiſſe putat, qui ſtatuunt, Deum agere impreſſione primordiali, ſive generali impulſu creaturas movere, veluti ſi quis rotam in declivia impellat, quæ per ſe poſtmodum volvitur. Contra hos tractatum, de quo dictum eſt, præparare ſe refert. Sententiam inde *Cameronis* ventilat *Sect. VIII.* quam convenire dicit in fundamento, ratione decreti electionis & reprobationis, ut & ratione gratiæ efficacis, cum doctrina *Auguſtini*, & hactenus ab *Arminianiſmo* diſcrepare. Notat *Dordracenam* Synodum favere *Infralapſariis*. Interim methodum *gratiæ univerſalis*, licet medium quoddam inter Semipelagianiſmum & ſententiam Auguſtini tenere velit, incommodis laborare, atque in ideam Dei, & ſpeciatim in ſapientiam ejus impingere. Fatetur quidem ſuæ etiam, quam Auguſtino tribuit, objici poſſe, quaſi DEO tyrannidem & injuſtitiam tribuere videatur: negat tamen conſequentiam, quanquam agnoſcat, ſe non ita ſe expedire ab illa difficultate poſſe, ut vellet; iterumque teſtatur, ſe multum alicui debiturum eſſe, qui eximere ipſi ſcrupulum poſſit. Tranſit inde, ut probet, nulla ex aliis methodis conciliari poſſe odium, quo Deus proſequi peccatum dicitur, cum ejus œconomia in negotio ſalutis. Redit *Sect. IX.* ad Cameronis ſententiam, quam Proſperi fuiſſe notat, qua efficere voluit, ut Deus omni culpa vacet, quia omnibus offert Chriſtum; manere tamen exiſtimat nodum, cur non omnibus nationibus prædicari Deus fecerit Chriſtum, vel cur fidem, ſub cujus conditione ſalutē decreverit, per gratiam efficacem non omnib⁹ ſed electis ſolum conferat. Parum vero accurate

judicare

judicare ait, ex Theologis Augustanæ Confessionis illos, qui putant magnam esse inter Augustini & Cameronis sententiam differentiam, cum tamen hic absolutum decretum non minus atque ille asserat. Effundit hic querelas de iisdem Theologis A. C. quod in doctrinam de gratia particulari tantopere invehantur, eamq; controversiam majoris faciant, quam omnes alias. Speciatim dolet, a D.S. *Scultero* Particularissimum abominabile monstrum vocari, & indignum quem boni viri doceant, in *Dedicat. & Præfat. Antididagmatis*, Bossueto Episcopo Meldensi oppositi, & Hamburgi anno 1684 editi. *Sect.* X. causas allegare incipit, cur A. C. Theologi aversionem a doctrina Gratiæ particularis moderari debeant. (1.) quia terribile & temerarium sit, Augustinum & tot alios, tum eos qui ex plerisque Europæ provinciis Dordraci convenerunt, pro viris bonis non habere. (2) quia experientia declaret, salutem particulariter contingere, indeque sensus dictorum Scripturæ, quæ universalem gratiam asserat, ipso facto explicetur. (3) considerari debere, quod controversiæ inter *Gallos Reformatos* ratione particularitatis & universalitatis, deferbuerint, & quod inter eos nihilominus conveniat (ut de Cameronis discipulis affirmavit) de decreto electionis & reprobationis absoluto. Laudat dein eundem *Scultetum* ab æquitate & mansuetudine, qua in allegato libro cap. 38. p. 652. n. 1065. pro *modico fermento* habuerit opinionem de decreto absoluto. Rogat igitur & illum, & moderatos omnes, ut mitius de *particularismo*, qui absoluto decreto innititur, sentiant, nec opinionem illam *pro monstro horrendo & abominabili* habeant. Notat etiam, *Arnaldum & Jansenistas* non ob dogma de gratia particulari (ut Scultetus d. l. n. 1064. scripserit) sed ob alios articulos, quos plerosque *Reformati* cum *Lutheranis* communes habent, tam vehementer debacchari. Quod si ex consequentiis abominabilibus, quas adversarii invitis & reclamantibus Reformatis elicere solent, dogmata ipsa dici debeant abominabilia, pro talibus habitum iri doctrinas *de justitia imputata, & de certitudine salutis*, ex quibus quid deducant Pontificii, satis appareat. *Sect. XI.* multus est, ut ostendat Aug. Conf. Theologos non tollere difficultates ex doctrina de prædestinatione, dum non negent, ut ex *Gerhardo* adducit, Deum decrevisse ab æterno, se permissurum aut non impediturum esse lapsum hominis, & concedant, quod peccatum sit ex necessitate, non quidem *consequentiæ*, sed *consequentiæ*. Sic enim manere omnes

illas

illas anguſtias cogitationum, cur Deus, cum facilime poſſet, non impediverit peccatum. Monet deinde, nullum ſyſtema magis culpam peccati Deo tribuere, quam *Malebranchii*, cujus verba quædam ex Moral. part. I. cap. 2. n. 7. vehementer improbat. Ita fieri putat *Sect. XII.* ut Libertini & Athei ex nullo ſyſtemate, quod prævidentiam Dei admittit, convinci poſſint, Deum non eſſe cauſam peccati: neque id *Novatores* hodiernos, de quibus ſupra dixit, præſtituros, niſi cum Socinianis ſtatuant, Deum primum illum impulſum ſuum abſque prævidentia futuri dediſſe; imo nec ipſos Socinianos, etſi præſcientiam negent, cum ſapientiam tamen & potentiam Deo tribuant, cauſam peccati ab eo removere poſſe. Concludit itaque, inter hypotheſin *Auguſtini*, præſcientiam & prædeſtinationem aſſerentis, & *Epicuri* aut *Ariſtotelis*, illam vel negantis, vel ſupra ſphæram Lunarem reſtringentis, non dari opinionem, quæ providentiam Deo tribuat, quin hanc difficultatem ſecum vehat, de cauſa peccati in Deum recidente; ita ut una licet obſtructa rima, alia ſubinde aperiatur. Tutiſſimum itaque eſſe aſſerit *Sect. XIII.* in idea de infinita perfectione Dei perſiſtere, eamque ita concipere, ut peccatum etiam permitti ab eo, & pœna peccantium debuerit, ſi ad gloriam ejus aliquid conferret. Apparere autem id fieri; niſi enim peccatum permiſiſſet, nec juſtitiæ, nec miſericordiæ Dei; nec præmiis, nec pœnis; nec paradiſo, nec inferno locum futurum fuiſſe. Differentiam opinionum, & inde natas rixas, ſolum ab idearum humanarum ordine & compoſitione gigni. Ideam providentiæ Dei in ſua ſemper perſiſtere perfectione; in ea non eſſe ordinem decretorum, ſed actum ſimplicem, de quo omnes, (diſſentientes licet in cæteris) conſentiant. Ideoque minime decere, aut operæ pretium eſſe, de quæſtione circa cauſam peccati tantas turbas excitare, cum nulla methodus excogitari poſſit, quæ illam difficultatem liquido diſſolvat. Interim *Sect. XIV.* demonſtrare nititur, doctrinam de decreto abſoluto & gratia efficaci, religionem non extinguere, ſed promovere, & imputationem, ac ſi fatali neceſſitate introducta, omnibus peccatis licentia daretur, omneque meritum tolleretur, ipſo facto refelli; religioſiſſimos enim & devotiſſimos eſſe, qui cum Auguſtino ſentiant; itaque nullum vere pium, licet verbis aliud dicere videatur, in animo Pelagianum eſſe: doctiorum illam hæreſin, & theoreticam eſſe, non populi practicam. Deducit uberius, ut humilitas & agnitio ſui ex ſententia

Digitized by Google

tia Auguſtini naſcatur ; contra per methodum oppoſitam, preces & gratiarum actiones minui, & ſi gratia generalis & prima ſufficiat, religionem in ludibrium & mimum verti, neque quicquam ſupereſſe, quam exhortationem ad excitandas & impendendas proprias vires. Conciliari itaque poſſe ſtatuit *Sect. XV* Aug. Conf. & Reformatos cœtus & doctores, eo modo quo jam in precum formulis conſentiant, in quibus ex utraque parte peccatorum fiat confeſſio, petatur remiſſio & ad obſervanda mandata Dei auxilium gratiæ, denique ſequatur gratiarum actio. Enarrat poſtea, in quibus dogmatibus conveniant & convenire debeant, quæ etſi paulo prolixiora ſunt, & optandum foret, ut tractatus hic Latine ſcriptus eſſet, quo verſionum in his materiis difficultas vitaretur, integra quoad ſenſum adſcribemus. Convenimus (1) ſcribit, Deum eſſe ſummum bonum, peccatum eſſe ſummum malum. Sequitur itaque, Deo peccatum ſumme exoſum eſſe. (2) Stante hoc odio, & quia peccatum per ſe nihil ſive privatio eſt, Deus non poteſt eſſe ejus autor. (3 Peccatum absque voluntate & permiſſione Dei in mundum non venit : ſed (4) in prævidentiam & providentiam ejus intravit. quando gloriam ſuam manifeſtare, & omnes virtutes ſuas exercere voluit, hocque fortuito non eſt factum. (5) Negari nequit, Deum, qui ab æterno decrevit peccata permittere, etiam in tempore ea permittere. (6)Deus tamen nec fecit peccatum, nec poteſt facere, quia id naturæ ejus repugnat : verum (7) homo id facit, & quidem libere: 8) neque tamen absque Deo illud facit, id eſt absque providentia Dei ; hæc enim in actiones hominis extenditur, & Deus quæ ad motum & actiones creaturarum requiruntur, ſuppeditat ; *in ipſo enim vivimus, movemur & ſumus*. (9) Quicquid tamen præſtet Deus, duæ res certiſſimæ ſunt, prima quod libertas hominis integra manet, ſecunda quod ad male merendum ipſe homo ſufficiens ſibi cauſa eſt, talisque ob quam puniendus venit, & quidem æterna pœna. Fieri autem hoc juſte non poſſet, niſi ipſe peccatorum ſuorum cauſa eſſet : nec Deus manifeſtaret juſtitiam in puniendis peccatoribus, ſed ſolum ſupremam poteſtatem de creaturis pro libitu ſtatuendi. (10) Profitendum eſt, omnia bona noſtra Deo deberi. (11) Non minus aſſeverandum, ab ipſo dari & *velle & perficere* ; ita enim Scriptura expreſſe loquitur. (12) Agnoſcendum eſt, Deum ſingulariori modo in bonas actiones noſtras, quam in malas influere: efficit enim & juvat, ut bene agamus, non vero juvat in pecca-

tis, qua talibus. (13) Agnoſcendum itidem eſt, Deum omnes eventus ab æterno prævidiſſe, & iis præviſis voluiſſe ab æterno noſtram ſalutem & bona opera, quæ ad eam ducunt. (14.) Confitendum eſt, præparaſſe eum in tempore, gratuito modo, omnia media, quæ nos ad finem, id eſt vitam æternam ducunt: inter illa principale eſſe mortem Jeſu Chriſti, quæ poſſibilem facit ſalutem omnibus credentibus. Afferendum etiam (15) quod Deus per Spiritum ſuum nos ad vitam æternam ducat, & ad finem hunc obtinendum nos adjuvet. (16) Item quod absque illo impoſſibile ſit donum perſeverantiæ habere, & obſtacula finem impedientia ſuperare. Neminem inter Chriſtianos putat hæc negare, niſi *Pelagianos*, *Socinianos*, eorumque fautores, inter quos habet, quos vocat, *Novatores*. Certum itaque ſe eſſe dicit, de his conſentire *Aug. Conf. & Reformatos* doctores. Nonne (ait) hoc ſatis eſt? & nonne reliqua plusquam inutilia ſunt? Optat ut quæſtiones illæ curioſæ nunquam motæ fuiſſent, quomodo ſanctitas Dei cum permiſſione peccati conſiſtere, quomodo homo liber manere poſſit, non obſtante permiſſione Dei, decreto æterno, concurſu & gratia ejus efficaci. Quid mirum (ſcribit) ſi explicare naturam actionum divinarum nequeamus, cum neque eſſentiam ejus, neque profunditatem actionum & modorum ejus penetremus: infinitus eſt, ideoque incomprehenſibilis. Poſt alia eodem tendentia, aſſeverat, per doctrinam de gratia efficaci impietatem minime foveri, licet ſollicitudo moveri poſſit; itaque incumbere doctoribus & conſcientiarum directoribus, ut caute hæc myſteria tractent; in exhortando neceſſe eſſe *Pelagiano* ſtylo loqui, ſed in dogmatibus ſobrie, & ad evitanda infirmorum ſcandala. Populum duo ſaltem neceſſario ſcire debere, cui alia omnia innitantur, (1) quod Deus ſit cauſa omnis noſtri boni; hoc enim neceſſe eſt tenere, quia in eo cultus Dei, preces & gratiarum actiones fundamentum habent. (2) quod nos omnis noſtri mali cauſa ſimus, juxta illud: *perditio tua ex te Iſrael*. Hoc ſcire neceſſarium eſt, ut fundamentum humilitatis & aliarum virtutum Chriſtianarum. *Sect. XVI.* ad mutuam concordiam requirit, ne odioſa, quæ ſatis conſtat neutros docere, ſibi invicem objectent utriusque cœtus Doctores. Ita a *Reformatis*, nec *Pelagianiſmum Lutheranis* nec Semi-Pelagianiſmum objici debere, nec illos cum Arminianis confundi, quanquam hi id affectent. Pluribus oſtendit, quantum differat *Lutheranorum & Arminianorum* dogma, & ingenue profitetur, ſe

ſe olim aliter ſenſiſſe; graviter itaq; Arminianorum errores taxat, maxime vero propenſionem ad Socinianiſmum. Monſtrat etiam, ut a *Malebranchii* Syſtemate diſcrepent, & ad hujus autoris paradoxon, & immanem univerſalis gratiæ extenſionem, in *Libr. Meditat. Chriſt. cap. VII. quod ſatisfactio Chriſti ad ſupplendas damnatorum pœnas pertineat*, quædam annotat, neſcire ſe dicens, anab aliquo id fuerit animadverſum. *In Actis tamen noſtris anno 1686 relatum id invenietur p. 30.* *Socinianos* non alio ſenſu pro Chriſtianis habet, quam *Mahometanos*. Doctrinam *Lutheranorum* de gratia Dei in converſione hominis valde probat, adducto loco ex *Sculteti Antididagm. cap. V. p 27.* etiam a *Scholaſticorum* erroribus abſolvit Lutheranos, etſi aliquid circa univerſalitatem mortis Jeſu Chriſti, & circa decreta conditionalia commune cum iis habeant; Scholaſtici enim (ait) Pelagiani ſunt aut Semipelagiani, & de merito *condigni & congrui*, ac de viribus liberi arbitrii multa prædicant, a quibus utraq; Proteſtantium pars alieniſſima eſt. Vicissim *Sect. XVII* deſiderat, ut abſtineant Lutherani ab imputationibus duriorum phraſium, quæ primis ex *Reformatis* doctoribus exciderunt, quasque hodierni non agnoſcunt, ſed improbant. Citat quædam ex *Gerhardi* loc. de Elect. c. 10. n. 137. & genium ſeculi illius aliquid contribuiſſe putat, ad duras & ſiccas illas formulas, & quæ emolliri debuerint. Quid fieret (ſcribit) ſi duræ ex Lutheranorum libris phraſes. v. g qua bonorũ operum neceſſitatem rejecerunt, excerperentur, allegatq; Sculteti ipſius excuſationem ex d. c. V. n. 106. eamque etiam pro *Reformatis* valere debere juſtum putat. Regerit inde quædam adverſus ordinem decretorum, ex ſententia *Reformatorum* a Gerhardo d. l. c. 3. n. 56. recenſitum, & proponit eam, quam Synodo Dordracenæ convenire ſtatuit. Duo ſibi adhuc monenda eſſe dicit, primum, quod *Reformati* ex methodo doctrinæ de gratia legem aut articulum fidei non conſtituant, ideoque diſſenſum inter doctores ſuos permittant. Si qui igitur ex his pro rigidioribus haberi poſſint a Lutheranis, eſſe tamen etiam quos probare debeant, ut moderatos, inter quos nominat *Zanchium*, quem & ipſe Bezæ præfert; ſe vero ſentire dicit, decretum de incarnatione præceſſiſſe decreta de prædeſtinatione, ac Jeſum Chriſtum ejusque gloriam eſſe maximum opus, quod Deus in decretis ſuis reſpexerit, finemq;, non medium. Juſtius eſſe, ut dicatur a Deo nos prædeſtinatos eſſe ad gloriam Jeſu Chriſti, quam Deum, poſtquam nos prædeſtinaſſet, decreviſſe

missionem Jesu Christi ad gloriam nostram; nec putat, sibi ob hoc dicam scribi posse. Decretum igitur absolutum & gratuitum profiteri se, verum excluſa tantum prævisione fidei, operum & meriti. Se etiam credere, Christum particulariter saluti electorum destinatum esse, neque cum sapientia Dei conciliari posse, si finem sibi præstituerit omnium hominum salutem, cur eum non fuerit pro potentia sua exsecutus. Repetit, velleitatem & imperfectas voluntates non consistere cum idea perfectionis divinæ. Distinguit incarnationem Jesu Christi ab ejus morte: illam primarium Dei finem esse statuit, ad cujus gloriam electi sint prædestinati: sed morte Christi optabiliorem fuisse salutem nostram, itaque mortem ejus esse medium salutis, salutem vero nostram mortis ejus finem esse; sic nec destinari hanc potuisse nisi pro electis. Ordinem itaque decretorum ex sua sententia talem proponit, (1.) de manifestanda gloria. (2) de Verbo substantiali cum creatura aliqua, ob majorem gloriæ communicationem & manifestationem uniendo. (3) de creando mundo. (4) de uniendo Verbo, non cum angelis, sed cum homine per incarnationem. (5) de permittendo lapsu hominis. (6) de manifestanda erga corruptam humani generis massam, & justitia, & misericordia Dei. (7) de relinquenda majori parte hominum in sua corruptione, in quo tamen nulla illis injuria fiat, & de eligendis quibusdam ad salutem. (8) medium denique constituisse mortem naturæ humanæ in Verbo. *Sect. XVIII.* occurrit objectioni, si doctrina de prædestinatione non habeatur pro articulo fidei apud Reformatos, cur ergo *Arminianos* per decretum *Synodi Dordracenæ* ex cœtu ejecerint? Respondet, *Lutheranos* non esse per Synodum illam condemnatos, cum eorum sententia ab Arminianis longissime distet. Hos enim Christum ex decreto electionis plane excludere, quem tamen Lutherani includant, & saltem addant, quod prævisio etiam fidei decretum ingressa sit. Remedium itaque contra Pelagianismum in Belgio tunc invalescentem, per condemnationem *Arminianorum* quæsitum fuisse; cæterorum opinionum rejectionem tam rigide intelligi non debere, & libertatem aliis Ecclesiis circa hæc dissentiendi ademtam non esse, neque anathema contra omnes pronuntiatum, qui universalitatem mortis Jesu Christi statuant, aut decretum absolutum negent, sicut nec contra dogma *Supralapsariorum*. Alterum quod *Sect. XVII.* indicare voluit, monitum est, ut Lutherani nolint se-

veriores

veriorés eſſe contra Reformatos, quam Romana Eccleſia eſt contra diſſentientes de eodem articulo, v.g. contra *Dominicanos* & novos qui vocantur *Thomiſtas*, quorum methodus æque dura ſit ac *Supralapſariorum*, aut contra horum veluti antipodes *Moliniſtas*, qui Pelagiani ſint. Utrosque tamen tolerari in Eccleſia Romana. Quanto magis decebit (ait) puras & veras Proteſtantium Eccleſias, poſt rejectum communiter Pelagianiſmum, quem malo more tolerent Romani, leves quasdam differentias inter ſe ferre? Addit votum, pro conciliatione & unione utriusque eccleſiæ adverſus Papiſmum.

Prolixiorem ſic inſtituimus recenſum ſcripti mole exigui, quam fert inſtituti noſtri ratio. Sed dandum id noſtratium Theologorum (quibus examen opuſculi hujus merito committimus & commendamus) iis fuit, qui Gallice neſciunt, nec ignari tamen eorum eſſe debent, quæ recentiores & celebriores adverſarum partium Theologi, de tali præcipue argumento, quo ſibi nos conciliare laborant, commentantur.

OBSERVATIO ECLIPSEOS LUNARIS PARTIALIS, d. 19. Nov. ſt. vet. a. 1686. celebrata,

habita Noribergæ a Georgio Chriſtophoro Eimmarto.

INduſtrii hujus Aſtrorum ſcrutatoris obſervationem Jovis a Luna eclipſati, dedimus non ita pridem in Actis ſuperioris anni, pag. 493: *idem enim eſt, qui adhibitis ſuis inſtrumentis, operaque cum Dn. Zimmermanno, in Actis tum ſolum nominato, conjuncta, phænomeno illi oculos animumque admovit, ſocioque ſuo publicationis deinceps permiſit negotium. Hanc vero Lunaris deliquii obſervationem ex literis* Autoris *eo lubentius huc tranſcripſimus, quod cæli adverſa temperies hic alibique obſervatorum ſpem deluſerit. Ita autem ea ſe habet:*

Aer hac die denſis ac obſcuris nubibus refertiſſimus, parum ſpei pro inſtantis deliquii obſervatione relinquerat; & bona pars noctis elapſa, quæ Lunæ vel ſtellarum intuitum (ſaltim aliqualem) penitus denegaverat, usque dum poſt horam nonam nubes in rarum abeuntes, tenuiori velamine Dianam noſtram detexerant. Deliteſcebat nihilominus inter hæc nubium te[illegible]mina adeo pertinaciter toto ſui deliquii tempore, ut vix ac ne vix quid[illegible] pauculis ſecundis horariis nudam ſe circumcirca conſpici paſſa fuerit: hinc inde tamen quandoque per delitſcentes

nubes ſtellæ majores apparuerunt, quarum altitudines & diſtantiæ a Luna, prout inclementia tempeſtatis indulſerat, captæ. Quemadmodum ergo hæc qualiacunq; acquirere & annotare licuerat, ita ea fideliter & absque correctione communicata, ſingula ſeorſim ſequentes Tabellæ comprehendunt.

TABULA I.

TAB. III. Fg. I. In qua vibrationes perpendiculi, ſingulis Phaſibus ab una ad alteram continua numeratione reſpondentes.

Pro certiori initio ſtellam quandam notabilem in cœli medio exiſtentem eligere placuit: quare jam præterlapſis Phaſibus potioribus, inter fiſſuras nubium tandem expectata ſe obtulit ſtella culminans in oculo boreo Tauri. Immerſio Lunæ in Penumbram contigit hora 6 horologii majoris: diu quidem ante veſtigia umbraginis evidenter cernebantur; ſed quia hæc cum denſiori aere & nubibus circum Lunam curſitantibus permiſcebantur, certum de illius ut & veræ umbræ ingreſſu indicium & judicium haberi nequivit.

Phal. creſc.	Horol. majus Hor. /	Vibrationes compoſitæ Sexag. /	Phaſes decr.	Horolog. majus, Hor. /		Vibrat. compoſ. Sexag. /
I	6. 15		1	8 0		2. 56
II			2			4. 55
III			3			4. 59
IV	6. 30		4			3. 32
V			5	culm. Sirius		2. 24
VI			6			3. 43
VII			7			3. 12
VIII	7. 0		8			3. 8
IX			9			
X			10			6. 0
XI	Culm.	ocul. Bor. Taur.	11	9. 0.		2. 32
XII		8. 55	12	culm. Bellatrix		4. 53
				egr. umbræ		0. 33
XIII		5. 19.	13	emerſio e Penumbra		6. 16
Dubium an Quia hic error exercitatis		6. 9. a ſociis inirepſit.			Mora tranſitu diſci Lunæ per Merid.	2. 24

Ap

Ad Phaſin IV creſc. altitudo Capellæ 72.36; ad Phaſin 3 decr. altitudo Bellatricis 46. 49; azimuth ab ortu ad merid. 73. 12.

TABULA II.

Altitudinum & Azimuthorum Lunæ

Phaſ. creſc.	alt. limb. ſuperioris ° /	Azimutha ab ortu ad mer. centr. Lunæ ° /	Phaſes decr.	alt. limb. ſuperioris ° /	Azim. a mer. ad ort. cent. Lu. ° /
I	58 35	53 25	1	62 47	4 10
II	59 48	54 35	2	62 36	8 55
III			3		
IV		56 25	4	62 3	15 55
V		58 40	5	62 0	17 15
VI	60 7	61 20	6		
VII	60 41	63 50	7		
VIII	61 22	67 35	8		
IX	61 57	72 15	9		
X	62 0	74 8	10		
XI	62 26	79 8	11		
XII	62 40	86 45	12	59 30	33 55
XIII	62 48	altitudo meridiana			

TABULA III

Diſtantiarum Lunæ a Fixis.

Phaſes creſc.	Diſtantiæ	Phaſes decreſ.	Diſtantia
VI	Limbi auſtr. & Aldebaran ° / // 6. 2. 5.	2	Limbi ſuper. & Aldeb. ° / // 6. 21. 24.
VIII	Limbi Bor. & Capellæ 24. 4. 0.	Aer toto durationis tempore quietus, ſed humido frigidus; in ſuperiori regione vento vario, potiſſimum auſtrali ad nivem diſpoſitus.	
X	Limbi Bor. & Aldebaran 6. 10. 24.		

TABULA

TABULA IV.

Digitorum Eclipticorum.

Phaſes	Digiti	Phaſes	Digiti
I	$\frac{1}{2}$ & paulo plus	1	$6\frac{1}{4}$
II	1 fere	2	6 exacte
III	$1\frac{1}{2}$	3	$5\frac{1}{2}$
IV	2 fere	4	$4\frac{1}{2}$ exacte
V	3 exacte	5	4 exacte
VI	$3\frac{1}{2}$ circiter	6	$3\frac{7}{18}$
VII	4 & paulo plus.	7	$3\frac{1}{4}$
VIII	$4\frac{1}{4}$	8	3 circiter
IX	5 & paulo plus	9	$2\frac{1}{4}$
X	$5\frac{1}{2}$ exacte	10	$1\frac{1}{2}$ exacte
XI	6 circiter	11	$\frac{3}{4}$
XII	$6\frac{1}{4}$ fere	12	$\frac{1}{6}$
XIII	$6\frac{5}{12}$ obſc. max.		

Proportio ſemidiametrorum diſci Lunaris & baſeos coni umbroſi, ut 1000 ad 1675.

Notandum.

I Centrum peripheriæ in deſignatione ſchematis Lunaris, eſt ex obſervatione per teleſcopium 12 pedum haud vulgaris notæ triduo ante Eclipſin quæſitum: quod diligenti collatione ante initium Eclipſis, & inſpectione peripheriæ diſci Lunaris in eodē fere loco immotum deprehenſum fuit; niſi quod palus Mœotis, & ibi limbum versus interjectum ſpatium, pauliſper contractius apparere putabatur; verum quoad hoc ſchema inſenſibiliter.

II Proceſſus in numeratione oſcillationum, taliter erat inſtitutus. Perpendiculum ſeſquilibrarum circiter, laminæ ferreæ tenuiſſimæ, ad inſtar gladii formatæ, latitudine unius quaſi digiti, longitudine 2 pedum Noricorum, firmiter affixum, ad certam ſemper altitudinem, nempe 60 elevabatur, cujus vibrationes compoſitæ 60 numerabantur: his abſolutis, rurſus (retenta interim in continua numeratione eadem vibrationum menſura) ad eandem altitudinem elevato pendulo, de novo 60 vibrationes compoſitæ numerari inchoabantur, atque ſic porro. Erat autem incluſum, ut ab omni externa aeris agitatione immune, liberrimum ſibique ſemper æquabilem motum perficere poſſet.

OBSERVATIO ANATOMICA CIRCA POROS IN piſcium cute notandos.

DAri poros in cute hominum aliorumque animalium in aere libero viventium, factos ad tranſpirationem, extra controverſiam eſt, egre-

egregiisque modernorum obſervationibus quam maxime illuſtratum. At vero in aquatilibus tale quid notari, curioſius eſt, ſiquidem id genus brutorum, quod undis innatat, vix ac ne vix quidem tranſpirare, multo minus ſudare videtur, ob aquæ ambientis continuum frigus. Cum itaque Cl. Steno in raja primum, deinceps in cane carcharia & anguilla iſtiusmodi poros meatusque cutaneos reperiret, non male ſuſpicabatur, ſe offendiſſe fontes, e quibus prodeat unctuoſus ille humor, ſuperficiem piſcium lubricans. Liceat Cl. Viri obſervationibus noſtras ſuperaddere qualescunque, inprimis concernentes pororum in piſcibus cutaneis ortum, progreſſum, ſitum, numerum & magnitudinem. Circa ortum præcipue notandum eſt, poros illos non eſſe cutis proprios, ſed longe altiores interdum radices agere, atq; in ipſam quoque oſſium ſubſtantiam longius abire. Manifeſtum id eſt in piſcium capitibus; nam & in cranio qui proſequi meatus hos ac denudare velit, neceſſum habebit, ad medietatem oſſa ut dividat, non ſine culteri difficultate, præſertim ſi annoſiora tentaverit ſubjecta: in mandibulis autem, ſpeciatim lucii, eosdem absque ullo negotio ſpectare quivis poterit, ſi modo cum piſce conferat mandibulas, quales in officinis noſtris aſſervantur. Progreſſus autem diverſus eſt: videas alios profundiores, alios magis ſuperficiales: longiores nonnullos, quosdam breviores: alios rectos, atque viciſſim tortuoſos alios. Vide Tab. III. figuram 3. quæ alburnum refert, uti & fig. 4. depictam carpionis ſquamam ex earum numero, quas linea tangit per medium decurrens ventrem. Situm quod attinet pororum, deprehendimus equidem eum hinc inde ſatis regularem, præſertim ſi jam dictam intueamur lineam, quæ in utroque latere piſcium a capite ad caudam usque decurrit, prout in alburni figura qualitercunque a chalcographo expreſſa eſt; nihilominus qui diverſas piſcium ſpecies inter ſe conferre amat, videbit non obſcure, ſingulis peculiarem eſſe ordinem, ita ut & nonnunquam ſitus illorum quodammodo confuſus ac minus regularis exiſtat. TAB. III.

Exempli loco ſit lucii caput, quod duplici ſchemate fig. 2. expreſſum ærique inciſum apponi curavimus, ut non modo ſeries pororum in ſuperiore, ſed & inferiore parte oculis perluſtrari queat. Et quemadmodum ſitus omnium non eſt æqualis, ita certe & numerus multum occurrit diſſimilis. Paucos vidimus in carpionis capite, adhuc pauciores in perca, quanquam ſatis ponderoſa, copioſiſſimas autem in

tinc[a]. Interim fatemur ultro, certum nullibi determinari posse numerum, quoniam non pauci adeo sunt exiles atque latentes, ut oculorum quoque aciem non parum eludant. Scilicet in piscieulis junioribus minoribusque vix certus illorum eris, nisi forte microscopii beneficio; in majore pisce nihil jucundius, in specie si lucium sumas, quippe cujus pori non modo setam admittunt, sed & majorem stylum; quod si igitur flatus per tubulum immissus fuerit, pergit idem ex uno foramine ad reliqua communi ductu inter sese connexa, ut sine oblectatione singulari satis spectari non valeat.

DE NIEV HERVORMDE ANATOMIE, ofte Ontleding des Menschen Lichaams, i. e.

Anatomia Nova Reformata, seu, Prosectio Corporis Humani, verissimis ac curiosissimis ævi hujus Observatis superstructa, multisque Figuris æneis exornata. Neque non Tractatus de Balsamatione Corporum nunquam antea ita evulgata: Autore Stephano Blancardo, Ph. & Med. D. ac Practico Amstelodamensi.

Amstelodami, apud Johannem ten Hoorn, 1686. in 8.

Octo annos ab eo tempore, quo primum Anatomen edidit, ut novis hanc locupletaret inventis, Cl. Autorem insumsisse, docet Præfatio; adeo, ut nova plane præsentis, cujus & Latina promittitur versio, ab editione priori videatur facies, non solum ex recentissimis Autoribus, puta præter *Th. Bartholinum, Willisium, Malpighium, Grafium, Harvæum, Lowerum, Stenonem, Whartonum, Needham; Glissonium, Ruyschium, Lewenhœkium, Peyerum*, ex *Vernæo, Perraltio, Casparo Bartholino, Bidloo, Nukio &c.* concinnata, sed figuris etiam plerisque novis illustrata, modoque corpora condiendi exornata. In genere vero partes integram machinam animalem contexentes non nisi duplicis generis Autor agnoscit, solidas nempe alias, alias fluidas; quarum illæ, ceu unicum Anatomiæ objectum, nil aliud sint, quam multiplices tubuli sive canaliculi fluidas partes continentes, invicem omnino continui, nec præterquam magnitudine, capacitate, firmitate aut subtilitate inter se discrepantes, cuncti primum in ovulo delitescentes. Unde

omnes

omnes, qui follibus corporis animalis partes eui conspicuas folli ac inter se connexas conspicunt, easque iisdem vel in fanguineis & fpermaticis, vel in principes & minoribus deſcribunt, longe a veritate tramite abeſſe annotat. In ſpecie autem in ſanguinem partium textum, quem arteriarum quoque animantibus ſuis habet, evolvendo, ubique via eadem, quam in *Academia Cantabrigienſi* diſcurſu memoriæ Apollo autor 1683. p. 245. recenſitus ingreſſus fuerat, enodando, neque non morbis diverſis, quos ex quo partes occupare ſolent, explanando, cognitam circulationis ſanguinis accommodatam obſervat ſequentem. Solicet utique per quemlibet corporis reperimur mobile, a cujus motu omne reliquarum phænomenon dependens, ita a corde quoque tanquam machina cum in diverſa ſanguinem (cujus globuli microſcopio oblervabiles) genuali formando ſanguinis eſſe, ſphæricum figuram ob æqualem undique vicem preſſuram allumentes, nec ſe ſeſe tam violentiori debilitatem expoſitum, ſyrmum ſpiritualis ſubſtantiam emiſſa re perhibentem, ſuper arteriarum prope ipſum ortum, ac per vaſa receptum, cerebrum. Hinc mox ipſius vitioſa in genitus canales circulo ſanguinis inferiores, quos cellulas, fibrillarum & claviculorum cum arteriæ magnæ, tum venæ cavæ, ac venæ portæ, eodem prorſus ductum cum vena cava ex Auctoris ſententia ſtirmatum, item arteriæ pulmonariæ & bronchialis, venæque pulmonariæ demonſtrando, & quomodo in ſuæ vaſa ſanguifera propria cor per canalem arteriolum ac foramen ovale unicuique, oſtendendo, ita quidem, ut foramen ovale penitus obliteratus in adultis, tanquam a te patiter atque ab illis aperturam adhuc deprehendam, haud contendat. Tum ad ſingula, in quos arteriæ abeuntes cedit partes, e quibus quia poſtremus quam proxime cordi eſt adeptus, ideo & pulmonum, quorum vaſa lymphatica e copioſis glandulis interioribus exſurgunt, prius fabricam deſcribit, quam ad cerebri ac medullæ ſpinalis arteriarum ſua fata continuentem texturam pervenias. Hanc vero dum exponit, rationibus adit, quibus liquidum nervorum commendatur naturæ, diuque eam interſerte experimentum, qua videlicet & nerves ſapius in pinnubus ſupra ligaturam intumeſcere, & liquorem fubtilem coloratæ arteriæ circundi in cane adhuc vivente ſubito inteſtum, ipſoque nervos penetrare cavillet. Succedunt alia organa in capite parotis lacteæ, quala cerebi, aures, lingua, os, palatum, gingivæ & naſus cernuntur; quibus accurate examinatis, ut viſcera cumprimis abdominis, enume-

tum videlicet, oeſophagum, ventriculum, inteſtina, meſenterium, vaſa lactea & lymphatica, pancreas, hepar, lienem, renes, veſicam, genitalia utriusque ſexus, conceptum ex ovo ac placentam uterinam diſpiciat, progreditur. Omenti aliarumque partium pinguedinem glandulis ex eo fert acceptam, quod ubi glandulæ, multum ibi obſervetur pinguedinis. Oeſophagum, ventriculum & inteſtina, non ſecus ac vaſa ſanguifera, ceu totidem rotundos ac cavos conſiderat muſculos. Lieni hoc attribuit muneris, ut lymphæ, per vaſa lymphatica ad chyli receptaculum amandandæ, multum glandularii ope ſecernat, quo ſanguis craſſior exinde magisque aptus pro bile in hepate ſegregandâ emergat. Inde in glandulis, muſculis, oſſibus, cartilaginibus, ligamentis, membranis, tanquam ſui generis muſculis, ſtudioſe ſcrutandis verſatur; tandem in cuticulæ, cutis, capillorum ac unguium anatome Anatomen hanc exaſciatiſſimam finiens.

Methodus corpora balſamandi adjecta duplici inſiſtit viæ, humidæ videlicet vel ſiccæ, ita tamen, ut corpus utrobique condiendum ſordibus ac ſanguine, mediante repetita aquæ & ſpiritus vini per os ac vaſa nonnulla majora injectione, purgatum prius ac liberatum ſupponatur. Ratione prioris, oleum terebinthinæ, ſpiritus vini ſpiritu ſalis ammoniaci acuatus, & vel ſola muria ex ſale communi atque alumine præparata, velut cujus auxilio Autor infantes optime conſervatos aliunde accepiſſe fertur, non ſpernenda commendantur balſama. Ratione vero poſterioris, corpus, cujus vaſa cera pariter prius repleverit, vernice ex oleo terebinth. Maſtich. ac tantillo coloris albi confecta illinendum præcipitur. Quod utrumque licet viſceribus relictis commode peragi poſſit, præſtare nihilominus, ut cerebrum aliaque viſcera antea eximantur, ac cavitates vel pulveribus appropriatis, vel viſceribus etiam ipſis peculiariter præparatis repleantur, ultro innuitur. Aſt ne ratio, qua tam muſculi, quam viſcera, v. g. ventriculus, inteſtina, veſica urinaria, lien, hepar, renes, omentum, pulmones, cerebrum, venæ itidem ac arteriæ præparari debeant, ignoretur, circumſtantiæ omnes hunc in finem neceſſariæ ingenue docentur, addita ſimul vernice, quam Terebinth. & Maſtich. Succin. Copal ſimiliave ingrediuntur, adeo indureſcente, ut ab igne remota perſiſtat ſuccini inſtar perſpicua, corporaque v. g. infantium ſibi concredita ab omni prorſus corruptione immunia defendat; qui modus optimus, nec multum ſumptuoſus,

cur

cur in corporibus magnatum condiendis non obtineat, permirum videtur Noſtro.

A COPY OF ALL SUMMONS OF THE NOBILITY to the Parliaments &c. by Sir William Dugdale Kt. Garter Principal King of Arms.

five,

Exactum apographum univerſarum Nobilitatis ad Parliamenta ſummonitionum ſeu citationum inde ab anno 49. Henrici III. ad hæc usque tempora, collectum ex commentariis publicis opera Wilh. Dugdale, Equ. Aur. Principalis Regis Armorum cognom. GARTER.

Londini, apud Rob. Clavell, 1685. in fol.

HAud dubium eſt, quin amplas ſatis induſtrio hujus operis collectori pro impenſo labore gratias habituri ſint, quotquot penitiorem ſtatus ac regni Anglicani notitiam ſibi comparare geſtiunt. Videlicet non viam ſolum hac ratione recluſit ad exactiorem cognitionem illuſtrium ejus regni familiarum; ſed & plura hac occaſione notatu non indigna aperuit ad Parliamentorum hiſtoriam facientia; eorumque antiquam faciem ab hodierna figura haud parum diſcrepantem non obſcure demonſtravit. Sic mox in præfatione notavit, multum eos falli, qui antiquitus etiam Nobilitatis, Civitatum atque Burgorum deputatos ad majora illa concilia admiſſos autument; aut plane quemlibet mediocris cujuslibet latifundii liberum poſſeſſorem voti ac ſeſſionis ibi compotem fuiſſe, perſuaderi ſibi patiantur. Nimirum patere ait, ſpeciatim ex Diplomate Regis Johannis, Domum communium, quam vocant, tum ſaltem conſtituiſſe ex Vaſallis regiis, qui ſervitia militaria in *capite* præſtitiſſent, atque hos quidem Minorum Baronum appellatione veniſſe, eorumque non paucos ſubinde quædam cum Majoribus Baronibus, ſuperioris Domus partem facientibus, junctim expediviſſe. Quod vero hodiernam Parliamentorum formam attinet, quæ ex Dominis Spiritualibus ac Temporalibus, Nobilibus item, Civibus atque Burgenſibus conſtant, memoriam factarum talismodi Summonitionum

num, ut loquuntur, seu citationum evincit haud superare annum 49 Henrici III Regis: quinimo ne tum quidem ejus autoritate aut jussu tales fuisse emissas, sed sub ejus solum nomine ejusmodi quid factum a Baronibus rebellibus, late tum ibi locorum dominantibus: idque probat partim ex eo, quod tempore isto, quo literæ scriptæ apparent, adhuc captivum Regem una cum filio Eduardo & maxima parte fidæ nobilitatis detentum fuisse constet a rebellibus, in quorum manus per infelicem pugnam prope *Lewes* inciderat; unde anno demum sequenti ope filii, qui e custodia Montfortii Comitis Leicestriæ feliciter evaserat, post conflictum memorabilem prope *Evesham* rursus liberatus fuit: partim vero exinde, quod citationibus istis ex Nobilitate neminem vocatum fuisse evidens sit, nisi qui rebellionis complex arma adversus Regem tulisset. Sequenti quidem tempore tam sub Henrico III, quam successore ejus Eduardo I, utut diversa eos Parliamenta celebrasse constet, non tamen ullam superesse notitiam, quænam personæ in specie ad eadem fuerint evocatæ, ad annum usque hujus 22; post hunc autem, ut & sub ejus filio Eduardo II, ac nepote Eduardo III, præter Dominos Spiritualesac Barones Temporales, varios ibi pro Regum arbitrio in consilium adhibitos fuisse viros egregios, quique ob prudentiam, fortitudinem ac fidelitatem conspicui præ aliis essent. Videlicet post victos in pugna prope Evesham barones rebelles ait, Regem ad complendam quidem Temporalium classem in locum seditiosorum ad Parliamenta adsciviisse diversas ejusmodi personas eminentes, quorum fidei sua credere consultum duceret: loco Baronum Minorum vero, qui hactenus fere domum communium repræsentarant, exemplo baronum rebellium ipsum convocasse certum numerum Nobilium pro singulis provinciis, civium pro civitatibus, ac burgensium pro burgis seu oppidis, sic ut electi ab his mitterentur ad præsentandū posthæc corpus Communium. Cæterum quantum ad summonitiones Dominorum Temporalium, annotat Noster, ex illis quosdam non nisi semel, alios bis aut ter, alios ad vitam citatos tum apparere, ad descendentes vero jus illud primitus haud fuisse transmissum. At e diverso constare, vocatos quosdam esse ob matrimonium initum cum tali fœmina, cujus majores titulo honoris istiusmodi gavisi essent. Sequentibus tamen Regibus visum fuisse, dignitatem hanc iis, quos ob prudentiam ac fidelitatem Barones creassent, hoc pacto largiri, ut eadem ad heredes

ētiam

etiam ipſorum maſculos devolveretur. Quinimo & eouſque deventum eſſe perhibet, ut ſi tales perſonæ earumve deſcendentes ad majorem aliquem honoris gradum promoti forent, filii eorũ natu majores, vivis etiamnum parentibus, una ad concilia hæc advocarentur, ſub talis Baroniæ titulo, quæ tamen revera adhuc ad patrem ſpectaret. Opus ipſum jam quod attinet, ſummonitiones ſingulæ ab anno 49 Henrici III usque ad annum 1 hodierni Regis Jacobi II, ordine recenſentur, commemorato nomine & anno cujuſque Regis, a quo & quando indictæ, ac exhibito literarum citatoriarum tenore, quarum plurimæ ac tantum non omnes (vix enim niſi una aut altera Gallico idiomate conſcripta) Latine conceptæ ſunt, ſtylo quidem, qui barbarorum ſeculorum genius fuit, in antiquioribus ſatis hiſpido. Singulis dein ſubnectitur Catalogus eorum, Dominorum maxime Temporalium, ad quos emiſſæ fuerunt; ubi ſedulo cavit autor, ut errores hac in parte a ſcribis committi ſolitos, circa accuratam nominum propriorum expreſſionem evitaret, uti ex præfatione pluribus videre eſt. Utque etiam uno intuitu mox patere queat, qui, quoties & quando ad Parliamenta vocati ſint, ſubjicitur index generalis nominum atque familiarum, ut & ſpecialis catalogus tam eorum, qui vivis adhuc parentibus, ut ſupra indicatum, ſimul ad concilia hæc adhibiti, quam illorum, qui ope hæreditatis fœmineæ jure ſeſſionis ibi potiti fuerint. De ipſis ſummonitionum contentis dicere non erit opus, cum pleræque earum generalibus ſolum terminis conceptæ ſint: in quibuſdam tamen speciales etiam convocationis factæ cauſæ commemorantur: ſic v. g. in ea quæ anno 23 Eduardi I emiſſa, urgens neceſſitas inter alia his verbis exprimitur: divulgatum, qualiter Rex Franciæ de terra noſtra Vaſconiæ nos fraudulenter & " cauteloſe decepit, eam Nobis nequiter detinendo: nunc vero prædi- "
ctis fraude & nequitia non contentus, ad expugnationem regni noſtri, "
claſſe maxima & bellatorum copioſa multitudine congregatis, cum "
quibus regnum noſtrum & regni ejus incolas hoſtiliter jam invaſit, "
Linguam Anglicam, ſi conceptæ iniquitatis propoſito deteſtabili pote- "
ſtas correſpondeat, (quod Deus avertat,) omnino de terra delere "
proponit, &c. *pag. 10.* Pariter *pag. 71.* cujusdam Roberti de Brus rebellis ac proditoris hoſtilia facinora allegantur ab Eduarqo II, qui idem *pag. 130.* queritur, Regem Franciæ de Ducatu Aquitaniæ ipſum malitioſe *exhereditare* velle; ne plura hujusmodi, præſertim cum pauciſſimis

ſolum

ſolum verbis indigitata reperiantur, in medium afferamus. Cæterum *pag. 131. & ſeqq.* etiam inſeritur exemplar literarum, ad ſummum Pontificem miſſarum ab Angliæ proceribus univerſis, in Parliamento apud Licolniam congregatis anno 29 Eduardi I, & a ſingulis ſubſcriptarum, quibus arrogantem Pontificis prætenſionem, ſupremum Regni Scotiæ dominium audacter ſibi vindicantis, refutant, atque hoc Regibus Angliæ de jure deberi contendunt. Corollarii vice id adhuc annectere placet, quod edictis, quæ anno I. Mariæ prodiiſſe referuntur (quamvis non integra, ſed per verba ſaltē periodorum initialia exhibeantur) præfixum reperiatur vocabulum *Rex*, non Regina: cui geminum eſt, quod alias de Maria Hungariæ Regina refertur, quod non Regina, ſed Rex ſalutari voluerit, ut quod ſexui deeſſet, ſuorum voluntate ſuppleretur. Attamen ſequentibus annis, cum Philippo II. modo dicta Angliæ Regina nupſiſſet, diplomatum initium per verba, *Rex & Regina*, factum reperiur; quemadmodum & literæ poſthæc ab Eliſabetha emiſſæ, non Regis, ſed *Reginæ* ſolum appellationem præmiſſam oſtendunt.

LIBRI NOVI.

DIſſertatio de Auctoritate Patriarchali & Metropolitica, adverſus ea quæ ſcripſit Edvardus Stillingfleet Decanus Londinenſis in libro de Originibus Britannicis: per Eman. a Schelſtrate S. T. D. C. L. & Bibliothecæ Vaticanæ Præfectum. Romæ 1687, in 4.

Traitté des jeux & des divertiſſimens, qui peuvent etre permis ou qui doivent etre defendus aux Chretiens: par M. Jean Baptiſte Thiers. A Paris. 1686. in 12.

Johannis Meurſii de Regno Laconico libri II. Ultrajecti 1687. in 4.

Phantome du Janſeniſme, ou Juſtification des pretendus Janſeniſtes par le livre meme d' un Savoiard Docteur de Sorbonne leur nouvel accuſateur, intitulé *Les Prejugez legitimes contre le Janſeniſme* &c. A Cologne 1686.

Aphoriſmes de Controverſe, ou Inſtructions Catholiques tirées de l' Ecriture, des Conciles & des S. Peres. A Cologne, 1687. in 12.

Hiſtoire & Apologie de la Retraite des Paſteurs a cauſe de la perſecution de France. A Francfort. 1687. in 12.

Converſations ſur diverſes matieres de Religion &c. avec un Traité de la Liberté de conſcience. 1687. in 12.

Eclairciſſemens ſur les ſcandales injuſtement pris d' un livre intitulé, L' ouverture de l' Epitre aux Romains par l' explication du verſet 27. du ch. 3. A Londres. 1687.

Chriſtoph. Sontagii Tituli Pſalmorum. Siluſiæ. 1687. in 4.

(O)

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ

Calendis Aprilis, Anni M DC LXXXVII.

FRANCISCI WILLUGHBEII ARMIG. DE HISTORIA Piſcium Libri quatuor, juſſu & ſumptibus Societatis Regiæ Londinenſis editi. Totum opus recognovit, coaptavit, ſupplevit, librum etiam primum & ſecundum integros adjecit Johannes Rajus e Soc. Reg.

Oxonii e Theatro Sheldoniano, 1686. fol.

TAndem ad nos ex Anglia pervenit deſideratus diu liber, & illuſtriſſimæ quidem totoque orbe celeberrimæ Societatis Regiæ, cujus auſpiciis atque ſumptibus in lucem prodiit, munificentia. Opus tanto Collegio dignum, quo ea Hiſtoriæ Naturalis pars, quæ piſcium naturam atque varia genera explicat, ad eam perfectionem, quanta quidem ſperari poteſt, perducta nunc deprehenditur. Neque enim repetita tantum in eo ſunt, quæ a clariſſimis auctoribus, *Bellonio*, *Rondeletio*, *Salviano*, *Aldrovando*, *Gesnero*, *Schonfeldio*, *Cluſio*, *Nierembergio*, *Marggravio*, *Borello*, pluribusque aliis tradita pridem nuperque fuere, ad illuſtrandam piſcium hiſtoriam facientia: ſed & novæ quædam piſcium ſpecies detectæ, pleræque accuratius deſcriptæ & a ſe invicem diſtinctæ (vitata tamen non neceſſaria ſpecierum multiplicatione, cujus in epilogo operis *Gulielmus Rondeletius* non obſcure, modeſte tamen arguitur) omnes vero in commodiorem methodum reductæ & nitidiſſimis iconibus expreſſæ comparent; ut quid deſiderari amplius in hoc Hiſtoriæ Naturalis genere poſſit, nulli videamus. Non uni vero, ſed pluribus elegantiſſimum opus hoc debemus. Et primas quidem partes merito ſibi vendicat *Franciſcus Willughbejus*, qui ad exemplum Ornithologiæ ſeu Hiſtoriæ Avium anno 1676 Latino, poſt & Anglico

idiomate editæ, Ichthyographiam, ſeu Piſcium Hiſtoriam a ſe compoſitam, inter ſchedas ſuas anno ætatis trigeſimo ſeptimo nondum impleto defunctus reliquerat. Exornandæ vero illi & ſupplendæ præcipuam operam impendit laudatus nobis non uno loco *Johannes Rajus*, qui Ornithologiæ etiam edendæ curam olim habuit, & nunc Ichthyographiæ libros integros, primum nempe & ſecundum adjecit. Sculpturarum pulchritudinem & piſcium vivorum æmula lineamenta *Martino Liſtero*, ſæpius quoque in Actis noſtris laudato, accepta ferri debent, ut & deſcriptiones piſcium non paucorum, quas operi inſeruit. Iconibus ſculpendis ſumptus ſuppeditarunt plures, inprimis vero Illuſtris Societatis Regiæ Præſes *D. Samuel Pepys*, qui tabulas prope ſexaginta ſuis impenſis æri incidi curavit. Contulerunt porro operam *D. Tancredus Robinſon*, *D. Radulphus Johnſon*, *D. W. C.* Medii Templi Londini. Armiger, *D. Jacobus Fraſier*, *D. Franciſcus Aſton*, *D. Fredericus Slare*, *D. Edwardus Tyſon*, *D. Philippus Skippon*, *D. Petrus Dent*, *D. Samuel Langley*. Muſeum etiam Societatis Regiæ, cujus deſcriptionem a *Nehemia Grew* clariſſimo viro adornatam ſub ipſum Actorum horum auſpicium anno 1682 recenſuimus, piſces ſiccatos non paucos ſubminiſtravit, a nemine hactenus deſcriptos. Ita mirum non eſt, librum cui exaſciando tot tantique viri incubuerunt, eam induiſſe formam, ut *piſcinariorum*, quales Cicero Lucullum & Hortenſium vocare amabat, nemini non poſſit eſſe gratiſſimus.

Diſtinctum opus univerſum eſt in libros quatuor, quorum *primo*, ubi de piſcibus in genere agitur, hæc *piſcis* definitio traditur, quod ſit *animal aquatile, pedibus carens, vel ſquammis vel cute nuda contectum, pinnis natans, in aquis perpetuo degens, nec ſponte unquam in ſiccum exiens.* Unde quisque intelligit, piſcium hic nomine non aquatilia quæcunque venire; referri tamen inter eos cetaceum genus ſeu belluas marinas, tametſi pulmonibus reſpirent & quadrupedum more coeant, vivosque fœtus pariant, partiumq; omnium internarum ſtructura & conſtitutione cum quadrupedibus viviparis conveniant. Agitur inde de piſcium partibus, branchiis inprimis, quæ piſcibus propriæ ſunt & pulmonum ad reſpirandi uſum loco; niſi quod cetacei, ut jam dictum, pro branchiis pulmones habent. Ubi inter alia monetur, Rondeletium aliosque falli, qui piſces omnes, præter cetaceos, renibus & veſica urinaria deſtitui arbitrantur. Hinc cum de victu, ætate

aliis-

aliisque accidentibus piſcium actum eſſet, diviſio eorum Ariſtotelica, in *cetaceos*, qui viviparorum quadrupedum more pulmone reſpirant, coeunt, concipiunt, vivosque fœtus pariunt & lacte nutriunt; *cartilagineos*, qui ova intus majuscula concipiunt, avium modo, eaque in utero fovent & excludunt, adeoq; vivos fœtus pariunt, & *ſpinoſos*, qui ſpinas in carne habent ad eam fulciendam, & ovipari ſunt, proponitur laudaturque, ſed & emendatur. Nam cum libri hujus auctor Rajus advertiſſet, cartilagineos in eo cum ſpinoſis convenire, quod branchiis reſpirent & unicum tantum cordis ventriculum obtineant, ita procedendum ſibi exiſtimavit, ut piſces dividat primum in eos qui reſpirant *pulmone*, & qui reſpirant *branchiis*, atque hos ſubdividat deinde in *viviparos* & *oviparos*; diſtinguatque porro viviparos in *longos* & *latos*, oviparos vero in *planos* ſeu in latus projectos, & *dorſo erecto natantes*. Inde itaque ſequentium librorum nata Auctori diſpoſitio. Nam *ſecundo* de cetaceis piſcibus agitur, delphino, phocæna, balæna, orca, & phyſetere. *Tertio* de cartilagineis piſcibus proprie & improprie dictis diſſeritur. Ubi inter alia obſervat Auctor pag. 48, piſcem illum, qui Jonam deglutivit, non ex cetaceo genere, ſed *lamiam* fuiſſe, idque veriſimillimum putat, 1. quoniam cetaceis anguſtior eſt gula, quam ut integrum hominem deglutire poſſint. 2. quia in mari mediterraneo, in quod projectus fuerat Jonas, cete rarius inveniantur, ſi pro belluis illis marinis viviparis maximis vox illa accipiatur. 3. quoniam piſcem illum, in cujus os Herculem inſiliiſſe, & in cujus ventriculo tridui ſpatio hæſiſſe veteres fabulantur, canem carchariam fuiſſe narrant, id eſt, lamiam, aut lamiæ affinem piſcem alium. Agitur & hoc libro de *torpedine*, cujus vis narcotica in dubium primo vocatur, mox *Franciſci Redi* auctoritate confirmatur, ita tamen, ut vis ea non mortuæ torpedini, ſed vivæ tantum & vigenti vindicetur. *Quarto* eoque prolixiſſimo libro de piſcibus agitur oviparis, quorum plerique ſpinas in carne habent, & ſectione quidem 1. de planis oviparis ſpinoſis qui in latus projecti natant. 2. de piſcibus anguilliformibus ſeu lævibus, lubricis & plerumque oblongis. 3. de piſcibus corpore contractiore, vel ſaltim non admodum lubrico, qui pinnis ventralibus carent. 4. de piſcibus ſpinoſis dictis, quibus pinnarum dorſalium radii omnes molles & flexiles ſunt. 5. de piſcibus ſpinoſis, quibus pinnarum dorſalium radii aliqui ſunt aculeati. Subjungitur operi Appendix, quæ piſces

Indiæ orientalis a *Johanne Nieuhof* descriptos, nec non supplementa a *Martino Listero, Eduardo Tyson*, aliisque communicata exhibet.

LETTERE ECCLESIASTICHE DI POMPEO Sarnelli, i, e *EPISTOLÆ ECCLESIASTICÆ POMPEII SARNELLII, S S. Theol. & J. U. Doctoris, Protonotarii Apostolici ac Abbatis S. Homoboni Cæsenatis.*

Neapoli, impensis Antonii Bulifonis, 1686. 4.

QUadraginta omnino Epistolas complectitur hoc volumen, quod illustris *Magliabechii* liberalitati debemus. Cum vero in paucorum manibus doctissimus liber versetur, ac Italico præterea idiomate, ut legi ab omnibus non possit, conscriptus sit, non gravabimur compluscula ex iis excerpere. Itaque vitandi tædii causa dimidiam ejus partem, eamque priorem, heic recensere, alteram ad proximi mensis acta referre, visum fuit. *Epistola prima* operis totius titulum ab homonymia liberat. *Literarum* enim *Ecclesiasticarum* varia genera dari clarissimus Autor observat, inter quæ familiam quasi ducunt literæ *formatæ*, quas a *forma* seu icone incisa annulo episcopali, quo obsignabantur, nomen traxisse asseverat. Distinguit eas in *κοινωνικὰς communicatorias*, ἀπολυτικὰς seu *dimissorias*, συστατικὰς seu *commendatitias*, *paschales* (quibus Romanus Pontifex paschales diem, de quo ab Alexandrino Patriarcha, qui Astronomiæ studio more gentis suæ diligentius vacare solebat, quovis anno certior reddebatur, Metropolitanis intimabat; unde Episcopis, & horum opera singulis ecclesiis innotescebat, testibus *Leone Magno* epist. 64. *Concil. Arelat.* I. can. 1. *Carthagin.* V. c. 7.) *encyclicas* porro, *catholicas* (ad universam ecclesiam datas,) *synodales*, *commonitorias*, *tractoriasque*, quibus ultimo loco memoratis Episcopi evocabantur ad concilia, cumque nomen ac dignitas vocati in iis expressa legeretur, statim inde constabat, quo pacto is tractari sive excipi mereretur, unde &, Sarnellio judice, illis nomen. Formatis subnectit Pontificales, *decretales* puta, *brevia* ac *bullas*, h. e. chartas bullatas sive, quod idem est, plumbo signatas, quo *bullandi* officio funguntur hodie laici, olim duo Fratres conversi ordinis Cisterciensis, qui ea de causa *Fratres de Plumbo* audiebant. Sequuntur Episcopales

ſcopales *tractatoria*, *paſtorales*, *vocatoria*, *pacificæ*, *pro captivis*, *privatæ*, quas Epiſcopi catholici ad hæreticos, ſchiſmaticos paganoſve dabant, publicæ communionis ac benedictionis intimatione deſtitutas, qua de re *Auguſtinus* epiſt. 162. Agmen claudunt e Clericalibus *confeſſoriæ*, *rogatoriæ*, *feſtivæ* ſeu quibus proſperam dierum feſtorum tranſactionem ſibi invicem apprecabantur. At ab hiſce univerſis *Literas* ſuas toto genere differre Samellius monet, nec alio jure *eccleſiaſticas* inſcribi, quam quod res eccleſiaſticas pertractent.

Epiſtola II. ſtylum clerici nec ad ſatyram nimis propendere, nec ab antiquorum formulis, barbaris licet, abhorrere debere diſputat.

III. Quæſitum fuerat, utrum *D. Antonius Abbas*, (qui eremo ac vita exceſſit A. D. 361. ætatis 105) impluvia, mitra ac paſtorali indutus pingendus foret? Hinc ſupponit ante omnia, ipſos Apoſtolos Leviticos Sacerdotes imitatos ac mitra uſos eſſe, ut pote quod de *Jacobo Alphæo* affirment Epiphanius hær. 29. & 78, Hieronymus item de Script. Eccl. in Jacobo, de *Johanne* autem Polycrates apud Euſebium H. E lib. X. c. 4. Ab Apoſtolis ad Epiſcopos cum munere mitram devolutam eſſe, memorat. Monachos vero Abbates ante undecimum ſeculum ne ſacerdotium quidem, multo minus mitram, quæ *Regalis ſacerdotii inſigne* ex I. Petr. II. 9. Pontificiis appellatur, obtinuiſſe. Singulare quippe eſſe, quod Alexander II Wratislao Bohemiæ Regi mitram, dum viveret, geſtare indulſerit, quodque veteres Neapoleos Reges cum corona virgam quoque, annulum, dalmaticam, mitram ſandaliaque acceperint. Ex quo vero anno 1100 Paſchali II Pontifice, Concilii Pictavienſis Patres decreverunt (prout vel ex *c. ut Abbates, de temp. ordin.* patet,) *ut Abbates & Decani & Præpoſiti, qui Presbyteri non ſunt, Presbyteri fiant, aut prælationes amittant*; facillime hic illic quorumvis ordinum Abbates a Pontifice pontificalium uſum impetrarunt. Vitio id tamen eis vehementer verterunt ſeculo XII *Petrus Bleſenſis* ac *Bernardus*, qui epiſt. 42. ad Henr. Senon. Epiſcopum: *Quis UNQUAM* (inquit) *probatorum Monachorum tale quid aut verbo docuit aut reliquit exemplo*? Conſequitur hinc, Antonium ſplendido hoc capitis tegmine non fuiſſe uſum, cum nec Sacerdos, nec Diaconus, imo ne Clericus quidem primæ tonſuræ fuerit. More autem ac idiomate Syriaco *Abbas* dicitur, h. e. Pater,

eo quod paterno honore reliqui monachi ipsum prosecuti fuerint. Nihilominus picturas veteres, quæ Eremitam hunc mitratum sistunt, nequicquam mutandas esse, pronunciat Noster, tum quod plebi illis assuetæ, aliæ, accuratiores licet, absque scandalo obtrudi nequeant; tum quod Antonius merito fruatur eodem jure, quo *Hieronymus*, qui eo, quod Romæ Ecclesiæ cuidam præfuit, a qua hodie alicui Cardinalium titulus est, cum insignibus pingitur Cardinalitiis, quæ tamen anno demum 1244 Innocentius IV invenit. Eadem ratione Antonio, parenti, magistro, duci, exemplo monachorum omnium ac abbatum, insignia illa deberi, quibus successores ejus ex merito ornentur.

IV. *Canonici* nomen a *Canone* derivat, non quatenus *regulam* notat, quo pacto Canonicus regularis mira tautologia laboraret; sed quatenus significat *catalogum*, non librorum quidem sacrorum, aut virorum sanctorum ac canonizatorum, verum Clericorum, qui nomen alicui Ecclesiæ dederant, & pro ministerio suo partem seu sportulam ex oblationibus fidelium habebant. Unde Canonici, quorum apud Basilium mentio, Balsamone interprete, sunt *ii, qui in Canone numerantur, scilicet Clerici & Monachi;* Monachi puta, ad sacros ordines minores admissi, quod juxta *Decretum causa XVI. q.* 1. iis olim non licebat. Hinc *Nicænum* can. 16: *Sacerdotes, aut Diaconi, aut generatim, qui sunt IN CANONE recensiti.* Confer *Antioch.* c. 2. 6. 11. & *Chalcedonense* can. 2. Qua de causa *Laodicenum* c. 15. *Cantores*, & *Turonense* II. can. 20. *Lectores* in Canonicorum numerum refert. Sicque nomina Clericorum, ordinibus sacris aut communione fidelium privari meritorum, Canone expungebantur, ut in Concilio *Agathense* can. 2, & *Augustino* epist. 137 videre est. Competebat igitur Canonici nomen subdiaconis cæterisque minorum ordinum Clericis. Horum officium erat cantare, adeo ut hoc neglecto beneficio suo excciderent. Neque tamen hoc obstante, deridendum propinat Sarnellius Prælatum quendam, qui etymon Canonici a *canendo* deduxit. Uti vero iis verbum prædicare, ac sacramenta dispensare non licebat, sed solis majorum ordinum clericis; ita hisce cantu omnino interdicitur c. in sancta Romana dist. 92: contra vero ex iisdem solis episcopalis senatus legebatur, unde & senatus Papæ non ex Canonicis Lateranensibus, aut S. Petri in Vaticano, sed ex Cardinalibus, in Episcopos, Presbyteros ac Diaconos

conos distinctis, hodienum constat. Successu vero temporis Episcopi *Canonicos* in consessus suos sacros adsciscere cœperunt, quapropter nec *Tridentinum* sess. xxv. c. 12. Canonicorum collegio *Senatus Ecclesiæ* titulum negare voluit.

V. Docet, *Chorepiscopos* duum olim generum fuisse. Alii enim revera erant Episcopi, qui, cum sua sede ab hæreticis aut infidelibus expulsi essent, in aliam Diœcesin profugerant, ibidemque precibus ab Episcopo obtinuerant, ut ipsis committeretur ἐπισκοπὴ & cura non χώρας, *terræ*, sed χωρῶν, *villarum* quarundam, utque jurisdictionem Episcopalem, non suo quidem, sed Diœcesani vice, nomine ac authoritate exercerent. Canone enim VIII *Synodi Nicenæ* I. *Episcopis a propriis Ecclesiis dimotis* permittitur, *ut alibi Chorepiscoporum fungantur officio.* Huc spectant Canones octavus *Antiocheni* & secundus *Karcinonensis* II Concilii, quorum illo Chorepiscopis Literarum Canonicarum seu formatarum conscriptio, hoc Ecclesiarum consecratio permittitur. In concilio Cabilonensi c. 43. vocantur Episcopi vagantes, sine titulo, sine sede. Observat heic (post *Cyronium* L. I. Obs. c. 13. & *Gonzalez* in l. V. Decretal. comm. in cap. 1. de privil.) eosdem Chorepiscopos *Scotos* vulgo dictos esse, quia multi id genus homines in Scotia commorabantur. Plerumque erant pauperrimi, cum idem de Episcopis ipsis pateat ex eo, quod in Chronico Archiepiscoporum Bremensium memoriæ proditur: *In Concilio Lateranensi erant a Papa consecrati Episcopi duo Angliæ & duo Scoti: unus solo equo venerat, alter pedes.* Idem Chorepiscoporum nomen dein sibi quoque vindicabant Presbyteri illi, qui Episcopi diœcesani vices in villis ac vicis gerebant, hincque in Capitularibus Caroli M. *vicarii Episcoporum*, in Concilio Laodiceno can. 75. *visitatores diœceseon* salutantur; & de his Presbyteris intelligi oportet Canonem 3. Conc. *Rhegiensis*. C. 7. *Hispalensis* II, Canonem 27. *Parisiensis* sub Gregorio IV. & Ludovico habiti, Can. 44. Meldensis, quintum denique Canonem Concilii *Metensis*, ubi Chorepiscopis functionum Episcopalium exercitio penitus interdicitur. Hinc in Concil. *Neocæs.* c. 13. & *Niceno I.* c. 8. iidem dicuntur, *presbyteri ordinati in locum LXX Seniorum*, comparanturque Archidiaconis ac Archipresbyteris nostri temporis in Concil. *Augustano* cap. 7. in principio. Prolixius de iis agitur in

S. *Da-*

S. *Damasi* ep. 4. al. 5. *Leonis* Epist. 86. al. 88. *Gelasii* I. Epist. 9. ad Episc. Lucaniæ.

VI. Refellit censuram scioli, quem male habuerat, quod Sarnellius Episcopum quendam *civitatis suæ Pontificem* compellaverat. Tuetur se effato Chrysostomi in Pf. XIII. *Hæreticum diaboloque similem esse, qui Pontificis nomine Episcopum defraudare ausit.* Quid enim, inquit, si sanctissimum, si summum sacerdotem, summumve Pontificem appellassem? Nam cum omnes fideles *sancti* audiant, Rom. I. 7. XV. 25. 2. Cor. I. 2. Phil. IV. 21. 22. Act. IX. 13. quippini Presbyteri *sanctiores sanctissimique* adeo vocentur Episcopi? Sic sane epistolam inscripsit Liberius Papa: *Dominis sanctissimis & Deo amantissimis universis Episcopis Liberius Episcopus in Domino salutem.* Summi vero sacerdotis titulus, cui conveniat, Augustinus docet: *Quid est* (inquit) *Episcopus, nisi primus Presbyter, summus sacerdos?* lib. quæst. ex utroque mixt. q. 10. Denique notetur, quomodo de semetipsis loquantur *Conc. Toletani VI* Patres in exordio: *Convenientibus nobis Hispaniarum & Galliarum summis Pontificibus.* Nec angustæ diœceseos Episcopos augustiori ejusmodi titulo indignos esse Sarnellius contendit, ob istud Hieronymi ep. 85. ad Evagrium: *Ubicunque fuerit Episcopus, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandriæ, sive Tanis, ejusdem meriti est & sacerdotii.* Imo nec Titulares pejoris conditionis esse debere, *Ludovici Card. Arelatensis* suffragio probat. Tandem hæc, quam subnectit, observatio notatu digna videtur, Episcopos sæpe per antonomasiam *Sacerdotes* absque addito dici. Sic enim in officio S. Apollinaris Episcopi Ravennatis preces concipi solere: *Deus fidelium remunerator animarum, qui hunc diem B. Apollinaris* Sacerdotis *tui martyrio consecrasti*, &c. Econtra simplices Sacerdotes sine Sacerdotis titulo h. m. in Calendario Romano memorari:

14. Jan. Felicis Presbyteri & Martyris.
14. Febr. Valentini Presbyteri & Martyris.
30. Sept. Hieronymi Presbyteri & Confessoris & Ecclesiæ Doctoris.

VIII. Inquiritur in etymon *Bugiæ*, h. e. candelabri argentei sacri, cui imponitur candela ardens, ubi Missa a Præsule decantanda est. Vocem Gallia oriundā esse censet Noster. Gallis enim *bougie* cereus est; hinc

hinc candelabro ipſi per meton. contin. pro contento nomen quæſitum fuiſſe. Facile nimirum in Italam Latinamque linguam vocem illam irrepere potuiſſe, cum plerique rituum ſacrorum ſcriptores Galli fuerint, ſedesque papalis totis annis 71 Avenione hæſerit. *Faldiſtorium* vero (h.e. ſellam *plicatilem*, ex qua Epiſcopus ad populum fatur, alias dictam *faldiſtolium*, *faldiſtolam*, *faudiſtolam*; unde ſi Clariſſimi *Du Freſne* judicio ſtandum eſſet, barbara hæc vox ex Germanorum Falten-ſtul originem duceret,) Sarnellius *Paridem Graſſum* ſecutus, idem eſſe conjicit, quod *fandiſtorium*, fandiq; locum ſignificare, uti *conſiſtorium* locum conſiſtendi.

VIII. Probat, Presbyteros virtute ac doctrina inſignes, Præſulibus ſuis in pretio debere eſſe.

IX. Quæſtionem: *an muſica harmonica, tum vocalis, tum inſtrumentalis Chriſtianorum templis eliminanda ſit*, ventilat, negandamque cenſet, ſi gravis illa ſit, devota ac modeſta. Nec de originibus ejus non agit. Et inſtrumenta quidem muſica primis ſeculis inter Chriſtianorum ſacra penitus ſiluiſſe, agnoſcit. At uti Deus (ex *Theodoreti* ſententia) ea hac fini templo ſuo in V. T. inferri juſſerat, ne Judæi, ſi ſuaviſſimi concentus deſiderio tenerentur, haberent, cur ad gentilium potius templa cum ſeductionis periculo ititare vellent: ita, cum hæretici muſica ad illiciendos infirmiores abuterentur, viſum fuit, horum debilitati aliquid dandum, nec illis hac in parte cedendum fuiſſe. Sic nimirum *Flavianus* Antiochenus, *Chryſoſtomus* Conſtantinopolitanus, & *Ambroſius* Mediolanenſis Epiſcopi cumprimis, *cantibus cantus oppoſuere*, *citharas citharis*, *veluti pila minantia pilis*, (ut cum Nicephoro Noſter loquitur) *inductique ſunt expugnandis Novatorum artibus chori caſtrorum*.

X & XI. Totus eſt in corona clerica ad veteres canones reformanda, eamque non raſura modo, ſed & tonſura indigere, prolixe diſputat. Unde in clericos illos cenſoriam virgulam ſtringit, qui, cum capillos circumcirca tondere deberent, ne oculos, aures & collum contingerent, illos nimium promittunt.

XII. Urget canones, quibus conſtituitur, ut clerici barbam aut radant penitus, aut æqualiter tondeant. Refert hac occaſione, quanta malorum vis ex barba enata, doctiſſimum Cardinalem Beſſarionem oppreſſerit. Electus fuiſſet Papa, ni barba obſtitiſſet, quam promiſ-

ſam & delicate pexam gerebat, quæque rituum Græcorum nimis tenacem eum eſſe prodebat. Unde Cardinalis Avenionenſis ad Collegas dixerat: *nondum barbam raſit Beſſarion, & noſtrum caput erit?* Imo cum Ludovicus XI Rex Galliarum Beſſarionis barbam non ſine ſcommate tetigiſſet, id adeo ægre tulit, ut ex Gallia Ravennam reverſus d. 18. Nov. a. 1472 mœrore confectus obierit.

XIII. Rationem reddere nititur, cur die Viridium tredecim pauperum pedes lavet epiſcopus, cum duodecim tantummodo Apoſtoli fuerint. Altum de hoc dubio ſilent, quotquot Sarnellius vidit Rituum Eccleſiæ ſuæ myſtagogos. Noverat tamen ex *Ruperti* de Div. Offic. l. V c. 21. 22. duplicem olim pedum lotionem in Eccleſia viguiſſe. Primo enim pauperum pedes a Canonicis, poſt Canonicorum pedes ab Epiſcopo lotos fuiſſe. Illud Eccleſiæ nomine fiebat ad imitationem Mariæ, quæ Chriſtum lavit & unxit: hoc vero referebat officium, quod diſcipulis Chriſtus exhibuit. Hinc Sarnellio conjectura ſubnata, expertam fuiſſe Romanam Eccleſiam vertente tempore, unius diecularæ, tot aliis ſacris actionibus inſumi ſolitæ, ſpatium non ſufficere ablutionibus duabus diſtinctis, ideoque binas illas in unam redegiſſe, ac ſtatuiſſe, ut ab Epiſcopo XIII pauperes lavarentur, quorum primus Chriſti ab Eccleſia lavati, reliqui Apoſtolorum a Chriſto lavatorum perſonam ſuſtinerent.

XIV. Uſum, antiquitatem, genera *Bireti* ſeu capitii Clericalis fuſius explicat.

XV. Agit de *Berretino* ſive minori illo, arctiori nec ullis plicis contracto capitis tegmine, quod ſub Bireto geſtari ſolet. Mortalis peccati reum judicat, qui Miſſam celebraturus eo caput tegat, niſi a Romano Pontifice ipſi hoc quicquid eſt licentiæ, intuitu minus integræ valetudinis indultum fuerit.

XVI. Reliquas habitus ſecularium Clericorum partes, orarium ſeu ſtolam talarem, caligas, zonam, collaria & interularum manicas, pileum, calceosque cum cura conſiderat, & uti ad canonum normam confici debeant, diſſerit.

XVII. De *annulo Clericorum* obſervationes ſuas affert. Meminit *annuli Piſcatoris*, qui effigie Petri piſcantis inſignis, Papæ proprius eſt. Ex Petri Patriarchæ Antiocheni & Demetrii ArchiEpiſcopi Bulgariæ epiſtolis concludit, Græcorum Epiſcopis annuli uſum prohiberi. At

Romanæ

Romanæ religionis Epiſcopis competere illum dicit, tum quod ſponſi Eccleſiæ ſuæ audiant, tum quod infidelibus myſteria obſignare, fidelibus reſignare debeant. Abbatibus vi privilegii illius permitti, quo Pontificalium uſum adepti ſunt. Protonotarii Apoſtolici titulares extra miſſam annulo licite utuntur, non item dum celebrant miſſam, niſi ille gemma deſtituatur. Clericis nulla dignitate eccleſiaſtica conſpicuis, nullibi annulo uti licet. Annulus annulari dextræ digito in miſſa, extra miſſam indici ejusdem manus indi debet. Cæterum *annulum aureum*, Jac. II. 2. memoratum, non digiti annulum eſſe putat, ſed *fibulam auream*, qua veſtis conſtringebatur, quo pacto Exod. XXVIII. dicatur: *ſtringatur rationale annulo ſuis.* Fibula enim aurea non niſi honoratiſſimis uti licebat, juxta *Joſephum* Antiq. XIII. 18. *1. Macc.* X. 89. XI. 58. XIV. 44.

XVIII. Quamvis in Concilio *Nannetenſi*, *Arelatenſi*, *Arvernenſi*, aliis, Clerico permittatur, ut cum avia, matre, ſorore, filia, nepte, uxoreque ad cælibatum converſa, communes ædes incolat, illicitum id tamen videtur Sarnellio, quia (uti dicitur *cap. inhibendum, extra de cohabit. cleric. & mulier.*) inſtigante diabolo etiam in illis ſcelus frequenter perpetratum reperiatur, aut etiam in pediſequis illarum. Confirmat id multis Patrum dictis, e quibus & hoc, ſed ἀδέσποτον, eſt: *erga ſexum fragiliorem charitatem exercendam, uti erga animas in purgatorio, quibus auxilium feratur, ſed eminus.*

XIX. Probat, Sacerdotem qui ante mediam noctem cœnavit, etiamſi poſtea non dormiverit, licite celebrare miſſam mane ſequenti. Multam heic lucem affundit *capitulo, ſi conſtiterit, extra, de accuſationibus*, monſtratque Davidem illic memoratum, non quod poſt pernoctationem, ſed quod poſt crapulam ac noctem in publica taberna tranſactam miſſam celebraſſet, beneficio ſuo eccleſiaſtico excidiſſe.

XX. Reſpondet ad quæſtionem: *an feſtivis frondibus templorum porta ornanda ſint?* Tertullianus de Corona militis c. 13. & de Idol. c. 15. ritum illum a gentilibus mutuo acceptum damnare videtur. Regerit Sarnellius, multa vigente Ethniciſmo prohibita fuiſſe, ne gentilibus Chriſtiani conſentire viderentur, quæ ſublato illo, in honorem Dei tuto ac licite fieri cœperint. Multos etiam gentilium ritus in majorem Dæmonis confuſionem gentilibus ereptos, a ſuperſtitione purgatos, myſticaque ſignificatione donatos fuiſſe; id quod omnibus illis

exemplis illuſtrat, quibus Proteſtantes ipſi, Romam hodiernum ethnicisſare probaturi, uti aſſolent. At magis reverenter de iis ſentiens Sarnellius fundamenti loco illa ponit, eandemque de frondibus feſtivis ſententiam ferri poſtulat. Ac hæc quidem hactenus.

PETRI LEMÉE IN PRINCIPE GALLIARUM SENATU Cognitoris, Forenſia quædam Opuſcula, Nicolai Lemée, filii, in eodem Senatu Cauſarum Patroni notis illuſtrata.

Pariſiis, apud Nicol. le Gras, 1686, in 8.

LIbellum hunc non ita pridem ad manus noſtras delatum, utut de eo multa nobis dicenda haud ſint, vel ideo tamen tacere noluimus, ne quis audito forſitan ejus titulo ignoraret, quid rerum in eo contineatur aut pertractetur. Cæterum ſi plane ſilentii peplo ipſum involvere maluiſſemus, in promtu nobis excuſatio fuiſſet: cum editor ipſe in præfatione proteſtetur, ſe non adeo in lectoris gratiam hæc in lucem prolata voluiſſe, quam quidem ut familiæ ſaltem ſuæ gratum quid præſtaret, ac præſertim fratri Enemundo Lemée, quem inſtanter id efflagitaſſe ait, ut hæc quaſi domeſtica vitæ, morum, caſuum & fortunæ parentis communis epitome extaret: ac in fine annotationum conteſtatur, ſeſe id totum Franciſco Lemée, uni charo ſibi filio ſuperſtiti in æternum virtutis avitæ monumentum conſecraſſe. Quam bene tamen inſimul de hiſce parentis opuſculis poſthumis ſenſerit dictus editor Nic. Lemée, exinde apparet, quod fatetur, ſe, cum eadem nuper nactus perlegiſſet, tanti ea ponderis ac momenti eſſe judicaſſe, ut ſe non modo hereditatis interverſæ reum, ſed & filiorum ingratiſſimum crediderit, ſi hæc ſitu aut tineis conſumi pateretur, nec in publicam proferret lucem. Jam de opuſculis his eorumque tenore ut paucis agamus, ſex ea in univerſum ſunt: inter quæ 1, 3, & 4 ejusdem fere ſunt argumenti; libelli nempe ſupplices ad ſupremum in Gallia Senatum ſeu Parlamentum ejusque Præſidem directi ab autore Petro Lemée, pro impetrando munere cognitoris ſeu procuratorio, quod longiſſimo tempore ac vicennii fere ſpatio ambiit; ubi inter alia pro ſe allegat, quod majores ſui ad tritavum uſque, inde a bis centum annis, cognitioni forenſi ſeu officio procuratorum continua

ſua ſerie operam navarint. Secundum in ordine epiſtola gratulatoria eſt ad Hieronymum de Haqueville, cum in ſenatus iſtius principem inauguraretur. Quintum exhibet orationem ab ipſo in Senatu habitam ad obtinendum ſalarium a cliente quodam promiſſum ac deinde negatum: ac ſextum denique brevem expoſtulationem de calumnia autori a malevolo quodam cóllega facta. Univerſa hæc opuſcula filius editor ſubjectis notis aut ornare aut illuſtrare dignatus eſt, quibus haud obſcure oſtendit, ſe non in bonorum autorum lectione minus, quam fori tritura verſatum eſſe. De cætero libellus ob ſtylum non inelegantem lectu haud ingratus eſt, e quo præterea unum alterumve enotari poterit, quod ad forenſem hiſtoriam ac conſuetudines regni Gallicani faciat; v. g. quod ibi locorum togatæ advocatorum militiæ nemo adſcribatur, niſi qui juris Romani ſtudio triennium, Gallici vero annum impenderit; quod procuratio forenſis Edicto a. 1639, 9. Januarii demum venire cœperit, cum antehac merito ſolum ac labori conceſſa, nec ut alia Galliæ officia venalis fuiſſet; quod Medicorum filii dimidium ſolum temporis alias ſtatuti Medicinæ ſtudio locare teneantur; quod anno 1677 regia conſtitutione imperatum fuerit, ut omnia Advocatorum nomina, qui per tempora præſcripta juris cognitioni rite incubuiſſent, albo cuidam inſcriberentur, & quotannis redeunte Senatu recenſerentur ac publicarentur, ad arcendos eo melius indoctos ac inhabiles, ne ulterius irreperent; narratur tamen inſimul, ſalubrem hanc juſſionem hactenus effectui nondum eſſe datam. Denique monendum eſt, tertium ex opuſculis prædictis non Latino, ut reliqua omnia, ſed Gallico ſermone ſcriptum eſſe; quod vel ideo rejici non debuiſſe ait editor, ut autorem non minus eleganter Gallice, quam Latine ſcripſiſſe, lector comperiret: univerſa tamen etiam in Gallicum idioma translata eſſe, ex præfixo Cenſoris teſtimonio diſcimus.

LE VRAY SYSTEME DE L' EGLISE &c.
id eſt:

D. PETRI JURIEU VERUM SYSTEMA DE ECCLESIA & Analyſi fidei.

Dordraci apud Th. Goris, 1686, in 8.

SYstema hoc in tres libros divisum est, quorum primum in Actis nuperi mensis pag. 142 & sequentibus enarravimus, de reliquis nunc promissi memores acturi. *Libro* itaque *secundo*, capitibus XXVI de autoritate Ecclesiæ & Synodorum tractatur, & ostenditur, infallibilitatem sive veritatem infallibilem expectandam non esse ab Ecclesia, quia in universali, ut ipsi Pontificii statuunt, non in particulari quærenda esset. Romana autem Ecclesia (ait Autor) nunquam probavit, neque probare potuit, se esse universalem, & condemnandi alias jus habere; imo a Græca & aliis vicissim condemnatur. Infallibilitas itaque non est essentialis conditio Ecclesiæ, neque universalis, neq; particularis; sed ex gratia divina contingit, aliquam ab erroribus puram esse. Porro universalis Ecclesia judicare & decidere non potest, neque congregationem habet, neque tribunal: quis enim monstrare potest universalis Ecclesiæ decretum? Post schisma illud magnum inter Latinos & Græcos, in confesso est nullum fuisse. Antea jam Eutychiani & Nestoriani separati erant, in quorum cœtibus simpliciores, qui errorem doctorum non capiebant, salvatos esse, nequit negari. Concilium *Nicænum* majori jure, quam ullum aliud, universale dici potest; neque tamen tale erat. Multæ enim Ecclesiæ *Novatianorum* in Oriente, & *Donatistarum* in Africa, vocatæ ad id non fuerunt, quæ tamen non in dogmatibus, sed in disciplina dissentiebant. Æquivocum itaque est, cum dicitur: *Ecclesia docet, prædicat, instruit.* Hæc enim omnia non ab universali, sed particulari fiunt Ecclesia, quæ falli & fallere potest. Itaque Christianis licet Ecclesiarum decisa examinare, & ab iis, si erronea sint, dissentire; sicut Athanasio uni licuit, ab omnium Ecclesiarum orientalium, *Arianismum* sequentium doctrina discedere. Interim pro Ecclesiæ universalis decreto quodam haberi potest, omnium, licet dissentientium circa quædam, cœtuum *Græcorum*, *Latinorum*, *Protestantium*, *Abyssinorum*, *Armeniorum*, *Nestorianorum*, *Russorum*, universalis in præcipuis dogmatibus consensus, (exclusis Socinianis, & Fanaticis, quorum dissensus obstare huic universalitati non potest.) Illi consensui intra certos fines infallibilitas annexa est, & regulæ *Vincentii Lirinensis*, interque eas temporis perpetuitas maxime locum habent. Hac enim deficiente nihil agitur, etsi plurium cœtuum consensus doceatur. Sic frustra allegari ait circa *transsubstantiationem* consensum hodiernorum Græcorum aut aliorum, nisi probetur, dogma

Digitized by Google

gma illud ab Apostolorum tempore per omnes Ecclesiæ ætates obtinuisse. Sed consensum in dogmatibus ex Scripturis ortum, & ratione temporis, loci & personarum universalem, infallibilitatem facere, v. g. in articulis *de divinitate Christi, de trinitate personarum, de redemtione, de satisfactione, de peccato originis, de creatione, de gratia, de immortalitate animæ, de æternis peccatorum pœnis*; & sic *Socinianorum* reprobationem manifestam esse; neque enim hos unquam demonstrare posse cœtus fuisse, qui sua dogmata professi sint. *Cerinthum* enim, *Artemonem*, *Paulum Samosatenum*, *Photinum*, aliosque nunquam quatuor hominum millium cœtum facere potuisse. Deum utique non ita deseruisse Ecclesiam universalem, ut unanimiter a veritatibus istis capitalibus deficeret, & creaturam pro Deo adoraret. Putat itaque Autor, hunc verum esse characterem articulorum fundamentalium & ad salutem necessariorum, quod nempe unanimiter a Christianis credantur, aut unanimiter rejiciantur. Postremum hoc tamen restringit ad errores, qui fundamentum penitus tollunt; nam qui per superadditamenta illud infirmant, non semper ab omnibus rejici fatetur, permittente hoc Deo, quia in cœtu erroribus additis corrupto nihilominus aliqui certo modo & tempore salvari possunt, quod in erroribus primæ classis fieri nequit. His ita (*cap. I.*) præmissis, de potestate conciliorum tractat (*cap. II.*) eo tamen nomine censendos esse non putat conventus Apostolorum; neque concilia ab his instituta esse concedit. Tria autem conciliorum quasi officia seu functiones esse asserit, (1) ut de controversiis definiant, (2) ut disciplinam constituant, (3) ut excommunicent sive anathematizent. *Primum* facere, ut consultores religionis peritos; *alterum* ut legislatores; *tertium* ut judices compromissarios. Ut *consultores*, errare posse, nec jus habere, ut fidei articulos constituant; ut *legislatores* & *judices*, non magis infallibiles esse, & autoritatem habere a populo, qui per modum confœderationis sive associationis decretis ejus, in qua vivit, Ecclesiæ particularis se submisit. De *excommunicatione* pluribus agit (*cap. III.*) eamque juste fieri censet contra eos, qui disciplinæ in Ecclesia sociata constitutæ repugnant, aut alia docent, quam quæ recepta sunt. Explicat etiam, quale obsequium decretis conciliorum debeatur, & quis anathematismatum effectus sit, utque non semper salutem homini auferant. Interim etiam injustis decisionibus, si fundamentum religionis non destruan,

ſtruant, pacis cauſa parendum eſſe. Hæc a reſponſionibus adverſariorum, ut & eorum qui *Independentes* vocantur, vindicat, quamque poteſtatem *Reformati* Synodis ſuis tribuant, oſtendit, eam præcipue, quæ licet mentes hominum non cogat, linguas tamen refrenet. (vid. *cap. IV. & V.*) Occurrit & alii difficultati (*cap. VI.*) & monſtrat, poſſe & debere Chriſtianos ſingulos veritatem, per dogmatum diſcretionem, agnoſcere & amplecti, neque tamen ea cognitione aut fiducia ſe pro infallibilibus venditare, non magis ac eos, qui Philoſophicam aliquam veritatem deprehendunt. Interim (*cap. VII.*) infallibilitatem fidei omnibus fidelibus per gratiam Dei internam contingere, lecta devote, non curioſe, Scriptura ſacra. Absque gratia autem nihil certi ſperandum, & hanc excludentes adverſarios in *Pelagii* errorem labi. Hac occaſione refert, Reformatos cum *Thomiſtis & Janſeniſtis* docere efficaciam gratiæ *indeclinabilem, irreſiſtibilem, infallibilem.* Aliam infallibilitatem monet eſſe *privilegii*, veluti Apoſtolorum, qualem poſt illa tempora nemo ſibi arrogare poſſit; aliam *ordinatam*, nempe electorum, ex diſpoſitione gratiæ pie acceptæ. Fatetur tamen, electos ad tempus etiam mortaliter errare poſſe, ſed non perſeverare in errore, verum reſurgere ex lapſu & ſalvari. Addit, etſi quilibet fidelis de veritate doctrinæ judicet, non tamen ſequi, quod adverſarii objiciunt, ac ſi Proteſtantes ſtatuant, quod magis ſapiant ſinguli ex plebe, quam concilium, aut Eccleſia. Fidelibus enim ſatis eſſe, ſi articulos fundamentales noverint, ideoque ignorare poſſe alios, v. g. *de invocatione ſanctorum, & de cultu imaginum*; neque tamen per ſe abſurdum aut impoſſibile eſſe, quod unus aliquis, v. g. *Athanaſius*, locum quendam S. Scripturæ rectius intellexerit, quam totus Epiſcoporum conſeſſus. Præſumi quidem pro hoc, ſed ita ut probationi in contrarium locus ſit. Vide *cap. VIII. IX.* Reſpondet ſpeciatim (*cap.* X.) Maimburgii argumentationi, ab exemplo Synodorum, quas Reformati ſequuntur, v. g. *Dordracena*, & oſtendit, quo jure hæretici & ſchiſmatici ab Eccleſia ſe ſeparent, vel ſeparare poſſint, & quod juſtior & efficacior modus ad errores corrigendos ſit verbum Dei, quam autoritas Synodorum. (*cap. XI.*) Refellitur via autoritatis, quam urgent adverſarii, ab impoſſibilitate, & ab exemplo Eccleſiæ ante & poſt Moſen, item Judaicæ poſterioris, dein a praxi Apoſtolorum, & Eccleſiæ tum plantandæ, tum plantatæ. Vide *cap. XII, XIII, XIV*, Difficultas monſtratur (*cap. XV.*)

diſcuſ-

diſcuſſionis ſive indagationis de *autoritate Eccleſiæ:* ſi enim hæc a laicis fieri poſſit, æque facile fore, omnes alios articulos per viam examinis cognoſcere, imo facilius, quia longe evidentius articuli fundamentales, v.g. *dogma de divinitate Chriſti*, in Scripturis explicantur, quam *dogma de Eccleſia*. Ulterius id deducitur c. XVI. & expenditur regula ex Auguſtino afferri ſolita, quod credendum ſit, *Apoſtolos docuiſſe ea quorum origo neſcitur*; & difficultas oſtenditur talia demonſtrandi. Reſpondetur iterum ad *atteſtationes orientalium* ab Arnaldo circa tranſſubſtantiationem adductas. *Cap. XVII.* externæ Eccleſiæ Romanæ notæ examinantur, & negatur, ſimplicioribus manifeſtam veritatis & autoritatis fidem per eas fieri poſſe. Poſt hæc *cap. XVIII.* duo adverſariorum principia, per quæ autoritatem Eccleſiæ adſtruunt, directo Autor aggreditur, nempe quod putant a *Reformatis* evidentem demonſtrationem articulorum fidei requiri, & quod operationem gratiæ in producenda fide excludere videntur, ideoq; ad ſolam autoritatem ſive cæcam obedientiam & credulitatem populum ablegant. *Cap. XIX* neceſſitatem gratiæ, quæ facit, ut veritas ex Scripturis in mentibus fidelium apprehendatur, demonſtrat, neque nunc poſt Chriſti & Apoſtolorum tempora ad nudam autoritatem dicentium reſpici debere, neque evidentiam mathematicæ demonſtrationis, ſive diſcuſſionis operoſæ neceſſariam eſſe, ſed ſufficere mediam viam, quam vocat *attentionis*, cui gratia opitulatur. Hoc auxilium gratiæ ex Scripturæ plurimis locis, & ex Auguſtini doctrina probat, & quomodo fides producatur, explicat. *Cap. XX.* ad objectiones reſpondet, & duplicem certitudinem, *ſpeculationis* nempe & *aſſenſus* ſive *adhæſionis* ſtatuit, & hunc dicit actum eſſe non intellectus, ſed voluntatis. Quod vero ab evidentia demonſtrationis non dependeat fides, *cap. XXI.* pluribus explicat, & *Janſeniſtarum*, inter quos *Nicolius* olim fuit, teſtimonio firmat. Dein *cap. XXII.* examinis modum, quo etiam ſimplices in percipiendis fidei articulis uti poſſint & debeant, exponit, & accuratiorem quidem diſcuſſionem (quam adverſa pars, ut laicis impoſſibilem traducit) nemini ad ſalutem neceſſariam, permiſſam tamen ſagacioribus eſſe oſtendit. Ex tribus itaque viis producendi fidem, *unam*, quam Pontificii ſuadent, ſolius nempe *autoritatis eccleſiaſticæ*, nullius eſſe valoris; *aliam operoſi examinis*, non tam fidem, quam Theologicam ſcientiam, (aliquando abſq; fide) efficere; *mediam* inter has eſſe, omnibusque neceſſariam, eandemque

tutiſſimam, *attentionis & applicationis* veritatis revelatæ, quæ fidem, accedente Spiritus S. gratia, operetur. Econtrario viam autoritatis *cap. XXIII.* impoſſibilem & ridiculam eſſe oſtendit, Deumque pati & velle dicit, ut eo quem deſcripſit modo, etiam ſua verba examinentur, idque Chriſtum juſſiſſe, Judæos vero & paganos præſtitiſſe, imo neminem quantumcunque ſimplicem, ne in Pontificia quidem Eccleſia, ſine omni examine ſola autoritate motum, credere. Perpetuo itaque ſophiſmate ludere, qui autoritatem cum miniſterio Eccleſiæ confundunt; credi enim *per eccleſiam*, ſed non *propter eccleſiam*, docente illa, non abſolute jubente. *Cap. XXIV.* adverſariorū teſtimonio probat, infideles ad Chriſtianiſmum ſe convertentes non per autoritatem, ſed per examen ad fidem pervenire. Graviter hac occaſione conqueritur de modo violento, quo in Gallia nuper ad converſionem proceſſum eſt, cum via examinis per librum Epiſcopi Meldenſis, nihil amplius efficeret. De fide puerorum, an ex autoritate parentum, qui Eccleſiam repræſentent, an ex informatione producatur, diſputat & *cap. XXV.* characterem veritatis internum ſive aſſenſum mentis, parvulis catechumenis tribuit, eumque aſſenſum ex ſyſtemate articulorum, non ex ſingulis naſci docet, neque vero fidem illorum ab autoritate dependere. *Cap. ult.* reſpondetur ad argumentum, quo imputatur Proteſtantibus, quaſi ex eorum ſententia ſequatur, eſſe tempus, in quo Chriſtianus de veritate Evangelii dubitare debeat; quia ſcilicet nemo autoritati dicentis ſive Eccleſiæ, ſed Scripturis credere teneatur, itaque ante lectam Scripturam certus eſſe de veritate credendorum non poſſit. Negat enim lectionem & examen tale requiri, quale adverſarii fingunt, & oſtendit ante lectionem jam compendium aliquod doctrinæ Chriſtianæ diſcentibus propoſitum eſſe, ut adeo inſtructio minime incipi debeat ab articulo, *credo eccleſiam*, ſed, *credo in Deum*.

Liber tertius adverſus Nicolii librum primum & tertium dirigitur. Monet Autor *cap. I.* Adverſarium dum difficultatem examinationis articulorum fidei urget, minime pro Pontificia Eccleſia, ſed ſolum pro hæreticis & atheis aut paganis laboraſſe. Indicat (*cap. II.*) non rejici a Proteſtantibus autoritatem miniſterialem Eccleſiæ: negat opus eſſe ſimplicibus, ut diſtinctionem inter libros Canonicos & Apocryphos exacte ſciant; negat porro a ſimplicibus requiri, ut confeſſiones Eccleſiarum a doctis conſcriptas intelligant. Notat iterum divi-

nitatem

nitatem religionis non ſeorſim ex uno, ſed ex ſyntagmate & nexu articulorum percipi (*cap. III.*) Diſquiritur etiam de neceſſitate miraculorum, & ſtatuitur non tam ad probandum, quam ad excitandum facta; nec neceſſarium eſſe, (*cap. IV.*) ut ſimplices de fidelitate verſionum Biblicarum certi ſint. Per viam aſſenſus, (ſupra Lib. II. expoſitam) certitudinem religionis ſimplicibus acquiri ſtatuit, (*cap. V.*) eisque confuſam notitiam idem præſtare, quod doctis diſtinctam & accuratam: articulos rationi incomprehenſibiles, v. g. *Trinitatis*, *incarnationis*, in complexu & ſyntagmate aliorum facilius percipi & credi. Aliud eſſe veritatem ipſam credere, quod ſimplices faciunt; aliud ſcire & credere ejus probationes & teſtimonia. Vehementer improbat (*cap. VI.*) duriſſima adverſus Scripturæ intellectum *Nicolii* dicta, illumq;, quatenus ad ſalutem ſufficiat, ſimplicioribus non deeſſe ſtatuit. Rejicit, quæ de *Socinianorum* contradictionibus objecta fuerant. Addit (*cap. VII.*) quæ ſit inter hæreticorum & fidelium perſuaſionem ſive aſſenſum differentia, & ut hæc a gratia divina dependeat. Monſtrat (*cap. VIII.*) illuſioni per autoritatem Eccleſiæ non occurri, & quid interſit inter articulos neceſſarios & non neceſſarios. Adducit ex *præfatione verſionis Nov. Teſt. a Janſeniſtis* editæ, eximium pro Scriptura ejuſque lectione populari teſtimonium, & *cap. IX. & X.* deducit, quod ſimplices & piæ animæ abſque autoritate Eccleſiæ cognoſcere poſſint, quæ ad ſalutem neceſſaria creditu, quæque non ſint. Monet hanc articulorum diſtinctionem reformationis tempore ignotam fuiſſe; ſimplices vero etiam tunc cognoviſſe damnabiles in Papatu errores, (*cap. XI.*) De trita illa ex Auguſtino circa analyſin fidei objectione, & quatenus ille ad autoritatem Eccleſiæ reſpexerit, prolixe & erudite agitur (*cap. XII. & XIII.*) omnibusque adverſariorum oppoſitionibus reſpondetur. Poſtea (*cap. XIV.*) vera unitatis eccleſiaſticæ idea repetitur, doceturque internis illam vinculis eſſentialiter contineri, *unitate fidei, profeſſionis ſacramentorum, & miniſterii legitimi*, cui per accidens ſolum accedant *communio externa, conſenſus in dogmatibus non eſſentialibus, forma regiminis, conſociationis, legum, diſciplinæ antiſtitum*; rejicitur vero externum illud ſub capite viſibili, id eſt Pontifice ligamentum. Inde (*cap. XV.*) veros ſchiſmaticos eſſe aſſeritur, qui in fundamento errant & ſacramenta rejiciunt, aut miniſterium tollunt. Cæteras ſciſſuras particulares eſſe, quæ unitatem fidei ſive vincula Eccleſiæ univerſalis non rumpant.

Monſtratur etiam, ſeparatione a Papatu facta opus non fuiſſe, ut majores Proteſtantium ad alium cœtum, v. g. *Græcum*, ſeſe aſſociarent, ſed jus habuiſſe, ut ſalvis vinculis eſſentialibus, cœtum pro arbitrio conſtituerent. Ita (*cap. XVI.*) non requiri ait ut cœtus talis numeroſus & late diffuſus ac viſibilis ſit; hanc enim qualitatem univerſali Eccleſiæ, non particularibus competere. Additur in Papatu latere multos, qui erroribus ejus non adhæreant. (*Cap. XVII.*) exprobrationi novitatis reſpondetur; novam enim non eſſe Proteſtantium eccleſiam, ſed novam conſociationem, cui nec fides nec pietas deſit. (*Cap. XVIII.*) dicitur non fuiſſe neceſſarium, ut reformatores abſolutionem ab erroribus ſuis in Papatu obtinere publice debuerint, & quo jure, ordinario aut extraordinario, vocationem ſuam adepti ſint aut exercuerint; modum extraordinarium fuiſſe oſtenditur, & (*cap. XIX.*) populum jus habuiſſe conſtituendi miniſtros. (*Cap. XX.*) ſtatuitur, ordinationem non eſſe de eſſentia miniſterii, non magis ac coronationem & unctionem de eſſentia regiæ poteſtatis, & ex Euſebii *Hiſt. Eccl. lib. IV. c. 19.* adducitur locus, per quem patet laicos prædicandi jus habuiſſe. Additur, electionem miniſtrorum hodie ſucceſſiſſe juri, quod Levitæ habebant ex naſcendi ſorte. (*Cap. XX.*) de jure clavium Eccleſiæ competenti agitur, explicato loco Auguſtini, ab adverſario (ut adducitur) violenter perverſo. (*Cap. XXII.*) legitima ordinatio miniſtrorum in regimine presbyteriali aſſeritur, & de diſtinctione inter epiſcopos & presbyteros tractatur, eamque neceſſariam non fuiſſe oſtenditur, item quale officiū Præſidentis inter presbyteros fuerit. (*Cap. XXIII.*) reſpondetur ad imputationes ſchiſmatis, & ſpeciatim Novatianiſmi, & in Papatum retorquetur eadem ſchiſmatis culpa, ob cultum imaginum & ſanctorum, aliosque multos articulos, in quibus a veteri Eccleſia diſceſſiſſe, & nova dogmata induxiſſe monſtratur. (*Cap. XXIV.*) de *invocatione ſanctorum* pluribus diſquiritur, ut tolerabilis nec idololatrica fuerit prioribus ſeculis, poſtea vero quindecim aut viginti punctis aucta & diverſa in Papatu exercita fuerit, & adhuc exerceatur. Rejicitur deniq; (*cap. XXV.*) jactata unitas Romanæ Eccleſiæ, vinculis callide nexis ſuſtenta, quorum loco ſufficere dicitur Proteſtantibus Scriptura ſacra, in iis quæ ad fundamentum pertinent, ſatis clara. Adfertur exemplum articuli *de ſatisfactione Chriſti*, adverſus *Socinianos*.

Appendix operis continet *reflexiones* ſive animadverſiones in Librum

brum *Ludovici Ferrandi Pariſienſis*, quem ſub titulo *Reſponſio ad Apologiam pro Reformatis*, ſive *contra Hiſtoriam Parallelam* edidit, quemque nos Actis *Anni 1685. menſ. Decembr.* p. 565. inſeruimus. Brevis eſt in animadverſionibus hiſce Autor clariſſimus, tum quod odiſſe ſe dicat duplicas triplicaſve, quia continuatæ diſputationes in cavilla degenerant; tum quod pauca ad ſcopum ſcripſerit Ferrandus, omiſſisque ad quæ maxime reſpondere debuiſſet, in locos communes divagatus, & innumeris allegationibus lectionis ſuæ copiam oſtentans, ea tractaverit, de quibus vix quærebatur. Interim quæ pagellis quindecim adverſario objicit, non parvi ſunt acuminis aut momenti. Duo aut tria ſaltem pauciſſimis indicabimus. Ad locum Auguſtini, ubi damnabile eſſe dicit monialium non conjugium ſolum, ſed & cogitationem de conjugio, monet vocem *damnationis* raro de æterna damnatione intelligendam eſſe, ſed culpam ſignificare, pœnitentia ſcilicet expiabilem, ſicut κρῖμα, quod de viduarum nuptiis agens nominat Paulus 1. Tim. V. 12. Sed hæc grammatica videri poſſit diſputatio. Alia de bona fide & honeſtate movetur, occaſione loci Hieronymi a *D. Jurieu* adducti, de virginibus ita loquentis: *aperte dicendum eſt, ut aut nubant, ſi non poſſunt continere, aut contineant, ſi nolint nubere.* Regeſſerat enim Ferrandus, nihil de nuptiis, ſed tantum de precibus, ad quas recurrere debeant virgines, ſcripſiſſe Hieronymum. At hunc ipſum ejo locum a Ferrando allegatum eſſe indicatur. Mendacii ſive impoſturæ craſſæ incuſaverat Apologiſtam *Ferrandus*, quod de *Ignatio Lojola* ſcripſiſſet, carceri eum fuiſſe incluſum, & vix pœnas magiſtratuum effugiſſe. Jam vero ex Orlandini Hiſtoria Jeſuitica teſtimonia adducuntur, ex quibus manifeſtum eſt, revera id Ignatio tum *Salmanticæ & Barcinone*, tum *Pariſiis* contigiſſe. Ad Auguſtini ſententiam, qua rigorem Imperatoris adverſus Donatiſtas probat, reſpondetur, jus illam facere, aut per eam, quæ in Gallia violenter geſta ſunt, excuſari & juſtificari non poſſe, & Ferrandum ſupplicia diſſuadentem, & tamen legitima eſſe, quia jam præviderit, quæ mox ſecutæ ſunt, Reformatorum perſecutiones) pronuntiantem, iniquum & ſubdolum eſſe. Atque hæc ſunt, quæ ex præſenti opere excerpenda duximus, nulli dubitantes, inter hæc etiam repertum iri, quæ diligenter & a noſtratibus Theologis mereantur expendi.

DE IPSA NATURA DISQUISITIO AD AMICUM:

Authore R. B. Nobili Anglo Societatis Regiæ Socio.
Ex Anglico in Latinum traducta
a D. A. M. D.

Londini apud Johannem Taylor, 1687. in 12.

ILluſtris gente & meritis in philoſophiam experimentalem *Robertus Boyle*, miratus eorum neminem, qui acute de Naturæ operibus hoc ſeculo egerunt, de ipſa Natura ſcripſiſſe, dignam ſuo ſummo ingenio exiſtimavit materiam, ſi notionem Naturæ veterem confuſam & obſcuram excuteret, ac rectam ejus loco conſtitueret. Summam hujus utiliſſimi tum philoſophiæ tum medicinæ ſtudii, per ſectiones, quibus conſtat Diſquiſitio, exhibemus.

Per primam ſectionem *duas accuſationes* removet, *unam* quod oppugnans naturam ingratus erga matrem filius eſſe videatur; *alteram*, quod communi opinioni omnium contraeat.

Secunda octo vocis Naturæ acceptiones vulgares enumerat, eisque magis claras voces aut locutiones ſurrogat.

Tertia (1) Ariſtotelicam Naturæ definitionem accuſat ut obſcuram, eaque non comprehendentem, quæ ejus ſectatores ad ideam aut notionem ejus referunt, puta, *an Natura ſit ſubſtantia, an accidens, aut ſi ſubſtantia, an corporea, an immaterialis; omnia illam, quod ajunt, facere ſapientiſſime, viis maxime compendioſis agere, a fine nunquam aberrare, vigilare ne magno univerſi incommodo vacuum contingat*, & multa alia. (2) Rationes proponit, ob quas Autor nobiliſſimus vocis Naturæ uſum frequentiorem vitet, tum quod ſit ſumme ambigua, ac proinde ſcripta non pauca denſis involvat tenebris, tum quod in ſacris literis nuſpiam uſurpata eo ſenſu legatur. Quo poſteriori argumento utitur non eo conſilio, ut controverſiæ de auctoritate Scripturæ in phyſicis ſpeculationibus ſe immiſceat, ſed ad præoccupandum præjudicium, quo quis in religionem peccare eum forte exiſtimet, qui naturæ vocem adeo averſetur.

Quarta ex variis axiomatibus & epithetis, quæ Naturæ vulgo adſcribuntur, collectis, ejus notionem vulgarem hanc eſſe oportere colligit: *Natura eſt ens ſapientiſſimum, quod nihil facit fruſtra, quod fine ſuo*

non

Digitized by Google

non excidit, quod facit optimum ſemper inter ea, quæ fieri ab ipſa queunt, idque præſtat per vias maxime rectas & breviſſimas, neque redundans in ſuperfluis, neque deficiens in neceſſariis, unicuique operum ſuorum ſui conſervandi inclinationem ingenerat, utque in microcoſmo, homine ſcilicet, morborum ipſa curatrix eſt, ſic in macrocoſmo, mundo nempe, ejusdem conſervandi gratia abhorret à vacuo, quo efficit horrore ut quædam corpora privatas contra inclinationes bonumque, boni publici cauſa agant. Fatetur nihilominus dubitationem ſibi natam, an nomine naturæ ens reale exiſtens in natura ſibi imaginari debuerit, an notionalem tantum entitatem quandam, fictitiis iis vocibus cognatam, quas excogitavere homines, ut res ſimul multiplices unius vocis quaſi compendio exprimerent; v.g. cum nominant facultatem concoctivam, ſuctionem & talia. Hoc poſterius ſi aſſumatur, pronunciat, nullum aliud ab eo, quod homines naturam vocant, redundare ad Philoſophum emolumentum, quam quod quidem aliquod inde ſermonis compendium oriatur, ſed quod ad rem aut cauſam ejus declarandam prorſus nihil juvet. Quare aptiorem Naturæ conceptum ſuppeditaturus Auctor, prædiſtinguit illam in *Univerſalem* & *Particularem.* Naturam *Univerſalem aggregatum* appellat *e corporibus mundi formam conſtituentibus, conſideratum ut principium, cujus vi agunt patiunturque, conformiter legibus motus ab Auctore Naturæ præſcriptis.* Quæ ita exponit: *Natura in genere eſt effectus quidam materiæ univerſalis, aut ſubſtantiæ corporeæ univerſi, ſpectata ut in præſentem mundi ſtructuram & conſtitutionem efformatæ, qua omnia, ex quibus conſtat, corpora apta fiant, quæ agant in ſe mutuo, patianturque à ſe invicem juxta motus leges.* Ei Naturæ Univerſali ſubordinata *Particularis* eſt *conventio quædam mechanicarum affectionum, molis puta, figuræ, ordinis, ſitus, texturæ, motus localis, mechanicarum ſcilicet affectionum partium ſive ſenſibilium ſive inſenſibilium, quibus particulare quod conſtant corpus, in particulari ſpecie, aut denominatione conſtituatur, quatenus harum omnium affectionum concurſus conſideratur ut principium motus & quietis mutationumque eo in corpore.* Iſtas geminas notiones brevius expreſſurus, generalem naturam vocat coſmicum mechaniſmum, h. e. complexionem omnium mechanicarum affectionum, figuræ, molis, motus, &c. ad materiam magni mundi ſyſtematis pertinentium; particulare naturam appellat individuum corporis mechaniſmum, aut corporis mechaniſmum h.e. eſſentia-

ſentialem modificationem, quo nomine complexionem omnium mechanicarum affectionum in particulari corpore mundi hujus collectarum intelligit. Ac ne miretur aliquis, in deſcriptione modo allata, hujus mundi fabricam quaſi partem fieri notionis naturæ, licet Philoſophi plerique æque ac alii loquantur de ea ut plaſtico omnium corporum mundanorum principio, quaſi ſcilicet corpora hæc ab ipſa fierent, quæ propterea opera naturæ vulgo dicuntur, mutationesque in illis obſervatæ phænomena naturæ; ait, nihil cauſæ eſſe cur ullum ens architectonicum, ſi a Deo diſceſſeris, mundi formationi prævium agnoſcamus. Ad quod magis declarandum addit, quomodo mundum a DEO factum ratio noſtra veroſimiliter ſibi imaginetur. Oſtenſo igitur, Naturam ab ejus cultoribus, Dei cujusdam aut certe Semidei loco haberi; antequam rationes indicet, ob quas ſibi notio ſeu res ipſa non minus diſpliceat, quam frequentior nominis uſus, in luculenta Diſſertatione præmiſſa aperit fontem, ex quo tum polytheiſmus, tum naturæ apotheoſis emanarunt, fuiſſe, quod gentes res corporeas, ac ſæpe etiam inanimatas, ut Solem, Lunam & alias ſtellas contemplatæ ſint, tanquam ſenſu intellectuque præditas, Naturæque & aliis entibus, ſive veris ſive fictis, ea attribuerint quæ ſoli DEO conveniunt.

Sectione V. rationes profert, quibus impulſus Naturæ notionem communem deſeruit. *Primam* petit ab inſufficienti probatione; *alteram* ab ejusdem ſuperfluitate; *tertiam* ab obſcuritate; *quartam* a periculo religioni Chriſtianæ impendente, dum ea, quæ DEO tribuenda erant, ad imaginarium ens, ſcilicet ad Naturam, veluti ad deam quandam transferuntur; *quintam* tandem ab inconvenientia cum phænomenis quotidianis, e quibus exempli loco proponit aſcenſionē aquarum in antliis ſuctoriis, atque earundem in irrigatoriis hortulanorum vaſculis ſuſtentationem; corporum gravium ad terram deſcenſum, levium aſcenſum; anomalias, tum quæ in majoribus etiam univerſi corporibus accidunt, nimirum terræ motus, diluvia, peſtem, cœleſtes cometas, maculas in Sole, & alias tales, tum quæ in animalibus ac in hominibus contingunt, quos pilo ſuffocari ſæpe permittat natura illa, quæ vacuum tanto conatu amoliri perhibetur. Quibus inſerta eſt conſideratione digniſſima reſolutio quæſtionis, an mundus creaturæque eum componentes, tam perfectæ ſint, quam eſſe poſſint?

Sectio VI. diluit argumenta in Naturæ defenſionem ducta (1) ab appe-

appetitu corporibus innato locũ naturalem, ex quo exciderunt, recuperandi,& in ſtatum naturalem,quem amiſſerunt, redeundi;quem appetitum affectum eſſe rebus inanimatis aſſerit; (2)a diſtinctione motus in naturalem & violentum, quam adeo perplexam eſſe monſtrat, ut propter eam naturæ notio vulgaris admitti non debeat; (3) a criticis, quæ quibusdam in morbis contingunt evacuationibus, mirisque naturæ conatibus, ut noxios, quibus opprimitur, expellat humores. Quod argumentum cum magni momenti videatur, Autor nobiliſſimus in eo diluendo pluribus occupatur. Probat autem,criſes illas non adſcribi debere naturæ ceu intelligentiæ cuidam, quæ quaſi invigilans ægrotantis valetudini, peccantis materiæ copiam, quam tutiſſimo poteſt modo, e corpore ægri extrudat, ſed ſapientiæ ac ordinariæ DEI providentiæ, quæ ſe prodit tam mechaniſmo mundi majoris, quam mechaniſmo minoris ſeu corporis humani, juxta præſentem ægri conſtitutionem ſpectati. Non negat tamen, DEUM interdum peculiari & occulto modo intervenire in ordinario criſium eventu.

Sect. VII. Axiomata illa generaliſſima,ubique in Philoſophorum ſcriptis uſurpata, ex quibus receptam Naturæ deſcriptionem componebat Sect. IV. juxta principia mechanica explicat, ac inter cætera de vacuo ac natura morborum medicatrice doctiſſime diſſerit.

Sect. VIII. rurſum inculcat, naturæ receptam notionem eſſe deſerendam, aut ſaltim non præferendam mechanicis principiis, ex quibus varia phænomena clare explicari poſſint. Hinc *de hypotheſeos hujus & totius diſſertationis utilitate* agit, tum in philoſophia naturali, tum in religione. *In Philoſophia naturali*, ut ejus cultores partim abſtineant, ubi poſſunt, ab ambigua naturæ voce,partim diſcant,quam inepte & inſtar ruſticorum, Philoſophi phænomena corporea ad naturam referre ſint contenti. *In Religione* (1) ad cohibendum non ſolum gentiles, nimia naturam veneratione proſequentes, ſed etiam Chriſtianiſmi profeſſores quosdam,interque eos Hobbium ejusque diſcipulos,qui impios gentilium errores ſub novorum nominum tegmine nuper induxerunt. (2) ad defendendam divinam providentiam contra eos, qui eam audacter condemnant ob anomalias quasdam phyſicas, cujusmodi ſunt monſtra, terræ motus, inundationes,ignium eruptiones, fames &c. Nam juxta philoſophiam mechanicam, *primo* DEUS tanquam agens maxime liberum, mundum creavit, non neceſ-

ſitate, ſed voluntate libera; *ſecundo*, magnum & mirabile mundi automaton, ſubordinatasque ejusdem machinas, varios in ſcopos condidit, quorum quidam ſpectent præcipue ad corporeas, aliique ad rationales creaturas, quorum quidam rationi noſtræ pateant, quidam ſint imperveſtigabiles; *tertio*, res ita ordinavit, ut & ipſius opera & actiones ſignacula quædam attributorum ipſius forent, quibus intellectus ſapientiam divinam diſcerneret; *quarto*, mundum eo modo fabricavit, iis facultatibus inſtruxit, atque ejus inter partes conſtantes generalesque conſtituit leges ejusmodi, quæ propoſitis ipſi in mundi creatione conſiliis melius congruerent, easque leges catholicas, particularesque partes ac corpora ita ſibi invicem ſubordinavit, fabricæque magni ſyſtematis mundani originali, ut in omni particulari caſu tamdiu tantum privatis ejusdem portionibus conſuleretur, quamdiu earum bonum conſtitutis a Deo catholicis in univerſo legibus congrueret, finibusque quos ipſe ſibi in eo fabricando propoſuit, qui bono particularium creaturarum præferendi ſunt. Hinc ſi miracula ſeponantur, eaque exempla, in quibus providentia magni rectoris univerſi negotiorumque humanorum ſpecialiter intervenit, rationi conformiter dici poteſt, Deum cum infiniti ſit intellectus, cui omnia ſimul & ſemel præſentia ſunt, vidiſſe quid ex legibus ab ipſo ſtatutis ſecuturum foret in omni, quæ eſſe poteſt, earum combinatione, atque in omnibus creaturarum circumſtantiis. Hæc autem omnia contemplatus cum conſtituiſſet corporea inter opera generales ſtatasq; motus leges, ſapientiſſimis ſuis finibus conformes, conſonum ipſius ſapientiæ videtur præferre, exceptis caſibus modo dictis, catholicas leges altioresque fines ſubordinatis quibusdam, uniformitatemque regiminis, mutationi ejusdem pro quovis rerum eventu. Non debuit itaque a generalibus legibus primum ſapientiſſime conſtitutis recedere, ut particularium quarundam bono conſulerer, aut quasdam anomalias præveniret, cujusmodi ſunt terræ motus, inundationes, fames &c. Quæ quidem omnia ipſis creaturis noxia ſunt, eaque ipſe, quæ futura prævidit, ut eclipſes Solis & Lunæ, imbrium in mare atque arenoſa loca prolapſum, vi originalis rerum diſpoſitionis futura prævidit, & decrevit ſeu permiſit, utpote congrua cuipiam ſapientiſſimorum finium, quos ſibi propoſuit, qui vel ut Creator Conſervatorque univerſi, vel ut Rector creaturarum rationalium fines ſibi proponere poterit,

ſive

ſive phyſicos, ſive morales aut politicos, quorum plurimi uni forte Deo noti ſunt: unde varia phænomena, quæ anomaliæ nobis videntur, exiſtimare debemus maxime eſſe congrua ſecretis iis finibus, de quibus cæci nos mortales idcirco pronunciare non debemus. (3) & ultimo non minimam annotat utilitatem religionis, ut homines inducat ad ſolvendas Deo directe laudes, gratiasque, tanquam vero & ſoli Creatori Solis, Terræ, aliarumque creaturarum, quæ vulgo *Naturæ* opera dicuntur.

Quemadmodum igitur in aliis omnibus ſcriptis, ita & in hoc Illuſtris Anglus multa dixit, ad promovendam ſolidam philoſophiam. Quare nos cum Interprete hujus libelli Anglice ſcripti Latino, eidem vitam a Deo precamur diuturnam & valentem, ut a ſublimi ipſius ingenio progreſſus philoſophia majores indies capiat.

WOLFERDI SENGUERDII PROFESSORIS LUGdun. Batav. Philoſophia Naturalis. Editio ſecunda, priore auctior.

Lugd. Bat. apud Daniel a Gaesbeck, 1685, in 4.

CUm elegans hoc opus primum prodiiſſet, ejus contenta enarravimus *in Actis noſtris anno 1682 menſe Martio pag. 83.* Id merito ſuo ita placuit eruditis, ut pro emtoribus numerus exemplarium non ſufficeret. Quare ubi altera ejus editio paranda erat, non contemnendas acceſſiones fecit doctiſſimus Auctor, quas nunc indicare non piget.

In præfatione ad Lectorem antliæ pneumaticæ maximæ, nonnullorumque inſtrumentorum ejus uſui inſervientium, delineationem & deſcriptionem præmiſit, utpote cujus, nec non experimentorum, quæ ea mediante peraguntur, frequentem deinde mentionē facit.

In ipſa Philoſophia Naturali, nullus quidem liber, nec caput novum acceſſit, attamen doctrinæ de motus migratione a ſubjecto in ſubjectum, de requiſitis motus ad communicationem, de æqualitate corporum æſtimanda, de linea & cauſa reflexionis, de gravitate, de luce & lumine, de duritie, de mundi poſſibilis productione, de ſyſtemate mundi Carteſiano, de mercurii adſcenſu deſcenſuque in baroſcopiis,

ſcopiis, de cauſa macularum lunarium, de apparentia cometarum, de aeris gravitate & vi elaſtica, de iride & pareliis, de aquæ pelluciditate, de modo liquorum gravitatem explorandi, de fluxu & refluxu maris, de metallorum gravitate dignoſcenda, de plantis, non ſolum plenioribus commentariis, ſed & novis aut accuratioribus iconibus explicantur & demonſtrantur.

EXERCITATIO GEOMETRICA DE DIMENſione figurarum, autore Davide Gregorio, in Academia Edinburgenſi Matheſeos Profeſſore.

Edinburgi 1684. in 4.

LIbelli hujus, quia ſerius ad nos pervenit, mentionem non prius facere licuit. Autor celeberrimi geometræ *Jacobi Gregorii* ex fratre nepos, id dat operam, ut patrui veſtigiis laudabiliter inſiſtat. Narrat quid ab illo fuerit præſtitum, tum circa ſeries convergentes, tum circa illas *ſeries infinitas, quarum ſpecimen primus publicavit Nicolaus Mercator Holſatus, quas poſtea Neutonus ampliore invento univerſaliores reddidit.* Statuiſſe autem Jac. Gregorium, per ſeries iſtas Geometriam multo auctiorem reddi, præſertim cum in quavis æquatione literali facile ſit ſeriem infinitam ejusdem radici accommodatam adhibere, & unica cuivis gradui ſufficiat. Cæterum in adverſariis patrui, quæ in manus ſuas pervenerint, ait exempla quidem hujus calculi, ſed operandi forma deſtituta, reperiri. Itaque methodum ſeriebus producendis aptam ſibi fuiſſe quærendam. Exponit autem primo, quid ſint lineæ vel figuræ elementa, & quomodo ſecundum methodum indiviſibilium ad dimenſionem ſerviant, idque exemplo infinitarum ſpiralium illuſtrat, idemque ad curvarum longitudines applicat, & ad ſuperficies & ſolida, rotatione genita. Sed quoniam infiniti ſunt caſus, ubi valor elementi eſt implicatus, nec ad ſummam inveniendam aptus, ſuccedaneum eſt, ut explicetur per ſeriē infinitam terminorum aptorum; quod exemplis docet, dividendo cum Nic. Mercatore, vel extrahendo radicem cum Neutono. Ubi ſeriem exhibens pro curva elliptica & hyperbolica, negat earum rectificationem a quadratura talis ſpatii pendere. Exhibet & ſeriem pro curva logarithmica, & cum arcum circuli ex tangente inveſtigaſſet, ſubjicit: *fortaſſis notatu dignum erit, hinc conſe-*

conſequi præſtantiſſimi geometræ Gothofredi Guilielmi Leibnitii circuli quadraturam Transact. Phil. menſ. April. 1681. editam, quæ in noſtris Actis extat menſe Febr. 1682. anni. Calculum etiam ſubjicit pro ſegmentis ſecundis ſphæroidum, & de ipſa calculi ratione ad ſummorum analyſtarum Walliſii & Neutoni doctrinam ſeſe refert, dimenſiones autem figurarum per ſeries infinitas non minus eſſe geometricas ſtatuit & in ſuo genere perfectas, quam trianguli aut parabolæ, quoniam ſimpliciſſimæ ſint, quas rei natura patiatur.

EXEGESES PHYSICO-MATHEMATICÆ DE Momentis gravium, de Vecte, de Motu aquabiliter accelerato.

Romæ, ex typograph. Rev. Cam. Apoſt. 1686, in 8.

Quemadmodum laudandi ſunt, qui locupletant ſcientias: ita illorum quoque non ſpernenda eſt induſtria, qui ſaltem elegantia quædam dubia proponunt contra ſententias receptas. Nam ſi falſæ ſunt iſtæ, veritas detegitur. Sin veræ & demonſtratæ ſint, ſaltem ex ſolutione dubii nova quædam lux effulget. Primus Nicolaus Tartalea, quantum conſtat, invenit gravium momenta in planis, ſive potius lineis rectis inclinatis, eſſe reciproce ut ipſas lineas inclinatas, poſitis gravibus æque elevatis, vel ut Tartalea rem eleganter exprimit: ſi gravia æque elevata, inter ſe ſint ut ipſæ rectæ inclinatæ, momenta eorum fore æqualia. Hoc poſtea Stevinus, Galilæus, alique excellentes viri proſecuti ſunt, nonnulli & demonſtrationibus varie muniverunt, At doctiſſimo autori harum exegeſium in mentem venit difficultas perelegans, quam in ſpecimine aliquo jam his Actis a. 1684. m. Nov. pag. 511. inſerto propoſuit, cui reſponderunt aliquot viri in his ſtudiis verſat. Nos judicium nobis non arrogamus, ſed integrum lectori relinquimus. Cæterum Autor in harum exegeſiū prima non tantum receptam ſententiam impugnat, ſed & novam ſtabilire tentat: putat ſcilicet momenta gravium in planis declivibus eſſe ut angulos, quos plana faciunt ad planum horizontale; momenta autem quibus ipſa plana premuntur, eſſe ut horum angulorum complementa: idque pag. 24, probare inſtituit ex eo, quod plano prorſus jacente total eſt preſſio, & erecto magis magisque plano, ſeu decreſcēte angulo complementi elevationis, continue preſ-

ſio imminuitur, donec plano prorſus perpendiculariter erecto, ſimul & angulus complementalis & preſſio globi in planum, evaneſcant. Licet autem non ſemper alias ſequatur, ea quæ ſimul incipiunt, creſcunt & deſinunt, eſſe proportionalia, ut multis exemplis conſtat; eadē enim ratio & ad ſinus angulorum applicari potuiſſet: videtur tamen æſtimatio per angulos Autori placuiſſe, quod concinne admodum ſchemati in Actis noſtris l.c. exhibito, quo globus duobus planis angulum rectū facientibus incumbit, ſatisfacere videatur. Licet alioqui geometræ in applicatione linearum ad naturam rerum inſtituenda, potius ſinuum quam angulorum proportionem cum ſucceſſu obſervare ſoleant. Si vero duo plana, quibus globus incumberet, angulum inter ſe facerent non rectum, Autor mentem ſuam nondū explicuit, quomodo preſſiones inter ipſa diſtribuerentur. Cæterum ex poſitis porro infert, etiam velocitates, quibus globi in plano inclinato deſcendere nituntur, fore non reciproce ut longitudines planorum, ſed potius ut eorum angulos; non vult adhiberi globos inæquales in momentis gravium inveſtigandis, quia experientia oſtendat, globos inæquales non æque velociter deſcendere, quod tamen alii accidentale & ab extrinſecis ortum cenſent. In Exegeſi ſecunda de vecte eo usque progreditur, ut neget p. 74. globorum qui funiculis tantum connectuntur, ullum debere conſiderari centrum gravitatis commune. Et proinde licet centrum gravitatis eorum commune (quod ſcilicet Geometræ hactenus tale appellarunt, punctum ſcilicet quod rectam, centrum ſingulorum conjungentem, in ratione diſtantiarum corporibus reciproca ſecet) in planis inclinatis deſcendere nequeat, negat tamen ea eſſe in æquilibrio, quod hactenus pro indubitato apud ſtatieos principio habebatur. Quando duo globi in planis inclinatis poſiti, & funiculo connexi, ſuper trochlea incedente ſe mutuo ſuſtinent, notat partem virium uniuscujusque globi a plano, partem a trochlea ſuſtineri. Exegeſi tertia de motu gravium conſentit quidem cum Galilæo circa deſcenſum gravium liberorum, at non circa deſcenſum in planis inclinatis, ut ſcilicet exegeſeos primæ dogmata tueatur.

CASPARIS ZIEGLERI DE EPISCOPIS, EORUMQUE JURIBUS, PRIVILEGIIS, & VIVENDI RATIONE, LIBER COMMENTARIUS.

Norimbergæ, apud Joh. Hofmannum, 1686, in 4.

Egre-

EGregii *de Epiſcopis* operis, quod celeberrimus & de jurisprudentia ac bonis literis immortaliter meritus Auctor ſuperiori anno in publicam lucem emiſit, enarrationem dare *Actis Novembribus* anni ſuperioris *p. 568. ſeqq.* cœpimus, quod integram eam exhibere copioſi, quod tractat, argumenti amplitudo & doctrinæ varietas haud permittebant: exorſam igitur tunc telam nunc pertexemus.

Liber *tertius* comprehendit jura epiſcopalia, quæ primitivæ quidem Eccleſiæ prorſus ignota erant, quod nec Chriſtus nec Apoſtoli ulla poteſtate ſeculari fungerentur. Valde autem mutatum eſſe Eccleſiæ ſtatum oſtendit, priscosque Epiſcopos multum diverſos fuiſſe ab hodiernis, ſeu conceſſione & liberalitate, ſeu indulgentia & conniventia Principum, ſive uſurpatione alieni juris in ſplendidiorem, quam muneris conditio ferebat, locum evectis. Quo loco receptam explicat diſtinctionem, qua poteſtas ordinis a poteſtate jurisdictionis ſecernitur; ita ut ad priorem pertinere dicatur poteſtas docendi verbi divini ac adminiſtrandi ſacramenta, ligandi, ſolvendi, ordinandi; ad poſteriorem referatur ſubjectio ac reverentia, ab omnib⁹, qui intra ejus diœceſim ſunt, præſtanda Epiſcopo, nec non gubernatio omnium Eccleſiæ bonorum, perceptio decimarum, viſitatio ac inſpectio ædificiorum, curatio ſcholarum, audientia epiſcopalis, & quæ hinc alia redundant. Poſtea hanc poteſtatem in ſua principia reſolvit, ac commode declarat, quæ ſolis Eccleſiæ miniſtris, quæ item ſoli magiſtratui politico, quæ deinceps toti corpori, ex clero, magiſtratu, populoque conſtanti, quæ denique miniſtris verbi ac magiſtratui ſimul competant, conjunctimque tribuantur. Hoc demum accommodat ad Principes Germaniæ Evangelicos, quos titulo quaſi poſtliminii jura Epiſcopalia recuperaſſe, & illa quæ ordini ſacro propria ſunt non attigiſſe docet. Amplius tradit, jus docendi verbum Dei cumprimis Epiſcopis competere, quippe quam docendi facultatem requirat præceptum Chriſti, & mandatum ac exemplum Apoſtolorum: quod ſecuti fuerint antiqui urbis Romanæ antiſtites, quos conciones habuiſſe, & diu docendi verbi divini partes peregiſſe exemplo Leonis Magni corroborat, cujus ſermones ad populum habiti extant. Procedente vero tempore, ac ætate inprimis Caſſiodori, Urbis Epiſcopos luxu & ſuperbia corruptos, multo remiſſiores & in docendo negligentiores fuiſſe affirmat, ac inſignem Sozomeni locum *lib. VII. Hiſtoriæ eccleſiaſticæ cap. 19.* a Caſſiodoro, longe

longe recentiori Hiſtoriæ tripartitæ compilatore, depravatum erudite ſuſpicatur. Sequioribus demum ſeculis, ſigillatim Karolino & nono, Epiſcopos ſuperiorum diligentiam cum deſidia paulatim commutaſſe, ac dein officio hoc perfungi prorſus deſiiſſe, præſertim cum permiſſione Concilii Valentini III id liceret, affirmat; eaque occaſione monachos, quibus cæteroquin poteſtate concionandi interdictum erat, docendi munia occupaſſe ait, inque functione hujus officii, præſcriptione & Pontificis indultu nixos, annitentibus Regularium Generalibus, eos perſtitiſſe. Nihilominus Patres Tridentinos inſtitutionis divinæ & Apoſtolicæ conſuetudinis memores ſanxiſſe, ut Præſules & Prælati ipſi doceant: quod tamen hi inſuper habuerint, non ſine gravi querela & inſectatione cordatorum aliquot in Pontificio cœtu virorum. Cæterum Epiſcopos ex ſua cathedra ſermones habuiſſe annotat; quæ an ſemper in gradibus altaris poſita fuerit, prudenter ſubdubitare, quam cum doctiſſimo Henr. Valeſio ſimpliciter affirmare mavult. Poteſtatem conferendi myſteria, ſive, ut Latina eccleſia vocat, adminiſtrandi ſacramenta, presbyteris æque ac epiſcopis competere pronunciat, & ex canone ſecundo Concilii Arauſicani I. (cujus veram priſtinamque lectionem reſtituit) probat. Quod ad jus ædificandi templa attinet, iſtud monachis, ſi non conſenſerit Epiſcopus, neutiquam conveniſſe tradit; de ſolennibus autem in templorum ædificatione & inauguratione adhibitis varia affert, deque ritu ſcenopegiorum apud Orientis eccleſias recepto, & encæniorum origine diſſerit, ac initia conſecrationis eccleſiarum a Conſtantino Magno repetit, indeque poteſtatem conſecrandi ad jura Imperatorum & Regum ſpectaſſe concludit: etſi poſthæc ſive Cæſarum indulgentia, ſive conceſſione & quadam connivendi ratione, ſive Pontificum ambitione & uſurpatione, ad Romanam ſedem ea translata ſit. Quum attingit jus conſecrandi virgines, ſubmonet, a primis usque temporibus Eccleſiæ magno in pretio fuiſſe virginitatem, non adeo tamen coactam, ut illam profeſſæ matrimonium prorſus contrahere nequiverint; ſed voto virginitatis reſciſſo matrimonium legitimum fuiſſe ex Balſamone docet. Ex Sozomeno autem diverſas aliquando a monialibus fuiſſe virgines eccleſiaſticas colligit: & viduarum conſecrationem ac velationem exponit; utrasque autē, viduas & virgines devotas, traducto ab Ægyptiis vocabulo *Nonnas* appellatas fuiſſe, & hodienum appellari, tradit. Poteſtatem clavium

clavium vel aperiendo & ſolvendo, vel arcendo & ligando contineri ait, nec civilem eam & ad caduca ac peritura, ſed ſacram eſſe & ad æterna ſpectantẽ: eam autem quæ excommunicandi dicitur & ſacris arcet, quarum altera major, altera minor conſtituatur, omnino prudenter exercendam eſſe. Majoris cenſuræ ſimile aliquid olim Judæos habuiſſe obſervat, ejusque modum & rationem triplicem recenſet, ac lectores ad Jo. Seldenum ablegat; inſtituti vero cauſa ad antiquos Eccleſiæ canones ſe convertit, & quæ *laica*, quæve *eccleſiaſtica*, quæ denique *peregrina* ſit communio exponit: quomodo item laicæ & eccleſiaſticæ communionis jactura fiat, quomodo inſuper communione eccleſiaſtica privati non continuo ſtatum amittant, communione etiam peregrina damnati quod non deſierint eſſe clerici, etſi e tabulis clericorum expuncti eſſent, recenſet. Inſerit quædam de literis, quæ dicebantur *communicatoriæ* & *formatæ*, quarum illas non recipiebant epiſcopi a clericis communione privatis, has autem dabant epiſcopi proficiſcentibus: quæ uſque adeo neceſſariæ erant, ut clerici ſine iis vagantes communione prohiberentur, & licet non ordine, uſu tamen muneris privarentur; quæ pœna erat ſuſpenſionis, non depoſitionis, ut loquuntur. His erudite intermixtis *excommunicationem majorem* explicat ac deſcribit, quam epiſcopi conſuetis artibus uſi presbyteris ademerunt; ſive quod hi in jure ſuo tuendo negligentiores, ſive quod iſti auctoritate valentiores eſſent. Semper autem præcedere debere exactam cauſæ cognitionem monet, citra quam nihil tale decernendum; contumaces vero qui ſint & dicantur, & quomodo trina prius adhibita monitione citentur, exponit. Rigorem prudenter improbat, eumque temperandum eſſe ratione valida & comparatione juris Romani docet, ſimul addit cerimonias, quæ alibi ſimpliciores, alibi ſolenniores uſurpantur. Quia autem ſæpe eveniebat, ut homines pœnitentia ducti in communionem eccleſiæ redire vellent, aſperum difficilemque iis præſcriptum pœnitentiæ modum, & ut gravior firmiorque diſciplina eſſet, tempora & ſtationes pœnitentibus conſtitutas fuiſſe refert, ut ſeorſim conſiſterent, nec ſtatim fidelibus, a quibus ſeceſſerant, ſeparatique erant, immiſcerentur. In certas proinde claſſes diſtributos, & alios flentes, alios audientes, alios genuflectentes, reliquos conſiſtentes dictos fuiſſe memorat. Hujus rei poteſtatem penes epiſcopos fuiſſe, qui rationem & modum locumque ac tempus

disciplinæ pœnitentium statuerint, sed subsecutis ecclesiæ corruptelis disciplinæ hujus auctoritatem eviluisse observat, postquam pœnitentiæ redemtiones malo exemplo invaluere. Jus perquirendi profectus & mores ordinandorum, semper usitatum fuisse, & ecclesiæ necessarium esse tradit; in quo primas partes episcopi tenuerint, qui procedente tempore negotium istud aliis commiserint. Illud autem jus, quo episcopi sacerdotes inferiores in possessionē ecclesiæ mittūt, multum a pristinis ecclesiæ moribus recessisse annotat, cum antiquitus in ipso ordinationis actu simul apprehendendi possessionē vacantis sacri muneris potestas data videatur: recentiora multo post tempore admixta esse inventa, reperto inter investituram & institutionem discrimine, quod ex jure Longobardico declaratur: ita ut investitura ecclesiastica respondeat investituræ abusivæ feudorum, institutio autē investituræ propriæ congruat, atque adeo hæc pro executione illius habeatur. Ritum tonsuræ etiam hac occasione excutit, nec inter jura episcopalia olim relatum eum fuisse censet, veteribus quoque Christianis comam ad laicorum habitum alentibus incognitum fuisse, nec a Christo præceptum, vel ab Apostolis institutū ac præscriptum affirmat. Amplius hic traditur, sine conciliis posse equidē consistere ecclesiam, idque exemplo primorum ecclesiæ temporum evinci, quod Apostoli divinit⁹ docti, ad decidendas controversias nō usi sint hujusmodi mediis; posteaquam tamen Principes gentiles religionem Christianam amplexi sunt, publica eorum auctoritate vim ac robur conciliis accessisse; quod inde usque a Constantini Magni ævo deducitur, deque dignitate conciliorum tum œcumenicorum, quæ & ipsa neutiquam parem cum sacro codice dignitatem habent, tum particularium, quæ patriarchalia, diœcesana & nationalia interdum dicebantur, ut & provincialia, disquiritur. Matrimonia de sententia episcopi olim inita fuisse, idque ex antiquissima epistola patere dicit, quæ ad Polycarpū perscripta Ignatii nomen præferat: exinde sententiam rogatos episcopos de nuptiis pronunciasse, & matrimonia interdum dissolvisse. Non prætereundum putavit jus relaxandi obligationē legis ecclesiasticæ, quod regimen ecclesiæ prudenti accommodatione moderandum sit, sæpe etiā regula charitatis exigat, ut majoris mali evitandi causa aliquid severitati detrahatur: quam relaxandi rationem usus & exempla veterum commonstrarint, qui inita circumstantiarū ratione de canonum

rigore

rigore deflexerunt atque diſpenſationi locum dederunt. Pauperum quoque ſollicitudinem attinere epiſcopum monet, unde jus oriatur noſocomiorum; & ſcholarum curam iisdem debere eſſe propriam. Quo factũ, ut ſcholæ epiſcopales ante alias celebritate floruerint, quas monachi deinde doctrinæ ſtudiis exornarint, quæ cum primis ſexto, ſeptimo & octavo ſeculis in Britannia enituerint, queis Germania multũ debeat & religionis Chriſtianæ initia accepta referat. Jus etiam in monaſteria ad epiſcopos ſpectare cum manifeſtum ſit, infractã tamẽ & imminutam hanc eorum poteſtatẽ obſervat, cum immunitates atque exemptiones monaſteriis concederentur. Hoc cur fieret, cauſam fuiſſe partim avaritiam antiſtitum, monachos ſua portione fraudantium, partim incautam temeritatem ipſorum abbatum indignos eligentium, partim voluntariam ceſſionem, qua epiſcopi diœceſani ultro juri ſuo competenti renunciabant. Viſitandi quoque jus epiſcopos ſuo nomine & jure proprio exercere affirmat, eique ſubjacere omnes diœceſi ſubjectos, atque omnia loca divino cultui conſecrata, & ipſa etiam monaſteria exempta, niſi exemtio a viſitatione ſpeciatim facta doceri queat. Principes Proteſtantes hoc jus poſtliminio repetiiſſe obſervat, ac merito ob rempublicam, in qua eccleſia eſt, ſibi aſſeruiſſe. Epiſcopis autem, mutata veteris eccleſiæ facie, certos atque inſignes reditus obveniſſe, partim ex ordinatione novi epiſcopi, pro qua ſemel datur pecunia, quæ *euthroniſticum* dicitur; partim ex honore cathedræ, quæ pecunia in ſingulos annos ſolvitur, & *cathedraticum* atq; *ſynodaticum* nominatur; partim ex decimis, ad parochiales eccleſias pertinentibus, quarum partem quartam epiſcopi capiunt; partim ex fructibus tam naturalibus, quam civilibus bonorum immobilium; partim ex oblationibus fidelium, & ſimilibus rebus. Jus in bona eccleſiaſtica epiſcopos obtinuiſſe, ſuſceptaque adminiſtrationis cura œconomos rationibus eccleſiæ præfeciſſe, ſed in hoc a veſtigiis Apoſtolorum receſſiſſe annotat, qui hoc onere teneri noluerint, atq; adeo diaconos adminiſtrationi impoſuerint. Neutri autem, neque epiſcopo, neq; œconomo alienare, vendere, aut in quoslibet uſus res eccleſiæ præſertim immobiles, vertere licere, niſi ſynodus ſciat conſentiatque, & ſumma exigat neceſſitas, habita prius deliberatione & impetrato vicinorum ejusdem provinciæ epiſcoporum ſuffragio, notat. Magno inde eccleſiæ commodo receptum ait *precaria* contractum

multo antiquiſſimum, & ante Alemannos cognitum celebratumque. Iſthoc uſos perſæpe Principes, ac ingruentibus temporum calamitatibus res eccleſiæ utendas fruendas percibus impetraſſe. Seculo deinde Karolino Regum quoque juſſu precarias conceſſas eſſe, quæ ſine horum conceſſu reſcindi non potuerint, atque in eo a precariis ab Eccleſia ſponte conceſſis diſtinctæ fuerint. Cæterum eccleſiam, qua talem, ex intentione Dei & jure divino non habere jurisdictionem & imperium, neque territorium, neque jus gladii, neque jus fori contentioſi: Chriſtum & Apoſtolos nullam unquam civilem aut judiciariam poteſtatem exercuiſſe, & omni jurisdictione coercente prorſus abſtinuiſſe: illud autem ex ſequioris Eccleſiæ inſtituto eſſe, quod epiſcopi poteſtatem cogendi & coercendi ſumſerint, eamque ex civili poteſtate veluti delibarint ac decerpſerint, ſuaque deinceps vera, ut ſic dicamus, eccleſiaſtica habuerint, præſertim cum Conſtantinus Magnus juris dicundi poteſtatem in eos contulit, ut quicquid ipſi judicaſſent, vim & auctoritatem ſententiæ obtineret. Receptas quoque eſſe provocationes ſive appellationes eccleſiaſticas tradit, ab eo ſtatim tempore quo Imperatores Chriſtianam religionem ſunt profeſſi. Addit, epiſtolas formatas generatim denotaſſe conſenſum in doctrina religionis, & communionem eccleſiæ conſervaſſe; quæ & alia plura accurate & copioſe Auctor tractat ab antiquitate & omni liberali doctrina inſtructiſſimus.

Libro *quarto* agit de vita & moribus, de pietate, de cura animarum, de caſtitate, ſobrietate & temperantia, deque prudentia epiſcopi; de vitanda eidem ſuperbia, ambitione, contentione, avaritia, negotiatione; de non ſectandis principum aulis, & non exercendis belli artibus; de fugiendo aleæ luſu, amoliendisque ſpectaculis & ludis omnibus; de fugiendis pugnis & duellis, de ſaltationibus & choreis, de arcendo venationum ſtudio, de non amplectendo otio, & præſentia Eccleſiæ perpetuo exhibenda; poſtremo epiſcopatibus in terrarum orbe exiſtentibus præclare diſſerit, de canonici juris doctrina optime, ſi quisquam alius, victuro hoc laudis monumento meritus.

CHRISTIANI KORTHOLTI S. THEOLOGIÆ D. & PROF. Prim. de Proceſſu Diſputandi Papiſtico Tractatus.

Kilonl, apud Joach. Reumann, A. 1685, in 4.

Novi-

NOvitium Romanæ Ecclesiæ doctorum inventum cum Protestantibus de controversiis Theologicis disputandi, ad æquitatis amussim exacturus Clar. Autor, non magistros tantum istius, verum & summam, scopum, atque fulcra, quibus ruinosa structura nititur, hic describit; neque alio id consilio, quam ut omnibus appareat, cum iis disputatoribus hodie rem esse Protestantibus, quibus nequaquam propositum veritatem inquirere & eruere, sed potius qua unquam ratione possunt, involvere illā ac omnino supprimere; quiq; in destruendo pariter ac adstruendo sophistas sine exemplo se demonstrent.

Principem nimirum & architectum ἀπχνίας extitisse commemorat Antonium Fabrum Juris-consultum sub initium hujus seculi: postmodum a Jesuita Gallo Johanne Gonterio, a Parisiensi Francisco Veronio, a fratribus Batavis Adriano ac Petro de Walenburch, a Laurentio Forero, ab Hieronymo Mulmanno interpolatam fuisse, instauratam, ipsaque praxi expressam, ac propagatam. Summam ad duo capita præcipue recidere: quorū unum, quod de religione cum Pontificiis disputaturi Protestantes, probare debeant omnia, quæ non ab ipsis admittuntur, seu affirmativa fuerint, seu negativa, nec tamē a Romanensib⁹ ullam vicissim probationē postulare: alterum, quod probationis loco afferre expressa debeant, aut æquipollentia minimum Scripturæ sacræ verba, omni interpretatione, omnibus consequentiis, omnibus naturæ seu rationis principiis penitus seclusis ac remotis. Scopum μεθοδείας primarium ac principalem esse, nec dissimulante Veronio, ut impediatur veritatis inquisitio, & obstacula ponantur disputantibus, quo minus ad determinationem propositæ quæstionis accuratam possit unquam perveniri. Cujusmodi κωλύσεις tamen ac ἐμποδισμὸς ne quidem in dialecticis disputatoribus tulit Aristoteles: qui vero uti illis non verentur, aperte eos δυσκολαίνειν, tergiversari, minimeq; λύσιν ἐρᾷν, sed φαινομένην saltem & apparentem apud rerum imperitos forte, attulisse censet, quod Φαῦλος κοινωνὸς ὁ ἐμποδίων τὸ κοινὸν ἔργον, jure meritoque habeatur. Fulcra huic technarum generi supposita, ex possessione quæri, & præscriptione juridica. Quæ tamen quam inepte ad præsens trahantur argumentum, quamque nihil Pontificiorum causam juvent, evidenter id dudum ostendisse Calixtum in *digressione de Arte nova Nihusiana num. CXIIX. seq.* Hullemannum in *peculiari disputatione de Præscriptione*, Dannhavverum in *Sect. II. Polemosc. Sa-*

cra art. IV. & in *Onirocritarum Batavorum Deliquiis p. 124. ſeq.* Conringium *Præfat. in libri de Origine Juris Germanici editionem primam*, & in *Examine libelli Erbermanni p. 29. 30.* aliosque, Reformatæ etiam partis, ſcriptores. Conringii (eoque & ἐμοῦ ἡ φωνὴ) ſententia ab ipſo probatur Mabillonio *lib. 3. de Re Diplomatica*, ut in *Actis anno 1682. p. 134.* obſervavimus. Ipſique Jurisconſulti, e quorum pharetra hoc teli genus promitur, veritatem negant eſſe in commercio; negant uſu eâ capi, poſſideri, aut præſcribi ullo modo poſſe, quod non abs humano arbitrio, ſed a re, velut proprio ac genuino fundamento pendeat. Committi præterea iſta procedendi ratione docet vitioſum illum de genere in aliud genus tranſitum, quem non *primo* tantum *Poſt. Anal. VII. IX. & XXIII*, ſed *IIX* etiam *Nicom. II*, *I. Magnor. Moral. I*, *& II. de Generat. Animal. IIX.* ſevera lege prohibuit Ariſtoteles. Sic videlicet Theologia quoque Pontificia

Rebus nimium laſciva ſecundis
Luxuriat, magnoque novem per jugera ſaltu
Pulſat Ariſtotelem;

ut B. Thomaſius alicubi de Calviniana loquitur. Poſſeſſionis etiam ac præſcriptionis titulum jactatum a Donatiſtis olim, Catholicisque oppoſitum fuiſſe, clariſſimis teſtimoniis evincit.

Hinc diſquirens, quo tibicine fulciatur poſtulatorum alterum, quod omni conſequentiarū uſu privat diſputantes, negat Proteſtantes ullibi ad probationem e ſolo Dei verbo, ſequeſtrata omni interpretatione, omnibusque conſequentiis reſectis, ſeſe obſtrinxiſſe: particulis excluſivis, *ſolum*, *unicum*, remotas voluiſſe humanas traditiones, autoritatem Patrum, conſuetudinem antiquam, Conciliorum decreta. Methodiſtis ipſa oppôit Piſtorii & Schilleri, qui e ſola & unica Scriptura probationes polliciti, nullo modo interpretationes & conſequentias proſcripſerint, exempla: Maſenium, quam nobis & ſibi tulerit, legem violare ipſum. Proteſtantes docere nequaquam in publicis Confeſſionibus ſuis, quod omnia credenda ἀυτολεξεὶ in ſacris habeantur litteris, teſtimonio confirmat Brentii. Fatetur, Proteſtantes indefinite quidem ſe ad probandam Eccleſiarum ſuarum doctrinā ex Scriptura ſola obtuliſſe; veruntamen probationum ex ſola Scriptura petendarum numero tum eas contineri, quæ per concepta Scripturæ verba, tum quæ conſequentiarum fiant interventu. Id quod ipſa probationū indo-

indoles aperte nimis arguat, cum probare nil aliud ſit, quam rationibus & argumentis aliquid firmare; eoque probationum ex Scriptura qui meminerit, eum hoc ipſo & conſequentiarum, vel ipſa ſyllogismi natura teſte, meminiſſe, præſertim cum τὸ ἐξ ἀνάγκης συμβαίνοντα τῆς αὐτῆς εἶναι ἕξεως δοκεῖ, ut naturæ doctus lumine loquitur Philoſophus.

Efficit Autor inde, occaſionem poſtulatis iniquiſſimis præbuiſſe Proteſtantes minime; quin ea profluxiſſe potius ab Arrianorum, & Maximini Arrianorum epiſcopi methodo, quos in ſuis cum Catholicis de rebus fidei diſputationibus, præter nuda ac mera Scripturæ verba admittere quicquam noluiſſe, ſcripta veterum loquantur. Baronium, Maximinianam diſputandi rationem nobis improperantem, ad ann. LIII. 10. 24. hoc ipſo nihil aliud, quam quod eodem cum methodiſtis novis ſpiritu agatur, prodere. Diverſum ſenſiſſe & agnoviſſe Bartoldum Nihuſium. Cujus famoſam artem ut oculis ſubjiceret, Calixti verbis leges ejus recitat. Tametſi vero Nihuſiana ἀῤῥωστία non perinde ut Veroniana, & Walenburchiana, conſequentiarum nervis rationem ſpoliet; argumentandi tamen poteſtatem tam abſurdis legibus obſervat circũſcribere, ut num per Veronii, an Nihuſii ἐυρήματα plus detrimenti capiant eruendæ veritatis rectèque ratiocinandi principia, dubites non immerito. A Nihuſio ad Jodocum Keddium progreditur. Quem refert in XII ſuis, quibus ubique triumpharit, poſtulatis nec conſequentias, nec proſyllogiſmos proſcripſiſſe quidẽ, principium tamen diſputandi & probationis fundamentum peculiare a noſtris requiſiviſſe, ſeu ejusmodi quo Sociniani, Anabaptiſtæ, aliique a nobis diſſidentes non æque uterentur. Perinde ac ſi geometræ imponas, ut priſtinis artis ſuæ principiis damnatis, ejus adducat generis principia, quibus abuti nequeant εἰ ψευδογραφῶν: perinde ac ſi arithmeticæ artis elementa ſuam demonſtrandi vim amittant, quod errori gignendo faciendoque fuco abutatur quandoque illis ſophiſtica: & quaſi Scriptura utente Chriſto, abuſus eadem non fuerit ἐπαοιδῶν: aut quaſi fuiſſet in Salvatoris officio, abutentis malitia Spiritus perſpecta, ad aliud propterea præter Scripturam principium confugere. Veſtigiis Keddii inſiſtere notat famoſum παραβάτην Andream Frommium, quem in quæſtione de exiſtentia univerſalium committit cum Dreiero, concluditque technis his non alium proponi ſcopum,

quam

quam ut mendacio quærantur latebræ. Quam familiaris præterea ſimilis diſputandi ratio doctoribus Romanis aliis fuerit, ipſius declaratur Bellarmini, Gretſeri, Sebaſtiani Heiſſii, & Erbermanni exemplis, probandi onus in quæſtionibus etiam facti, in negativæ patronos partis transferentium; cum tamen ipſa naturalis ratio ad eum id pertinere dictitet, qui aliquid affirmat factum eſſe, non ad eum qui negat.

Cæterum cur probandi provinciam adeo ſubterfugiant Romanæ Eccleſiæ promachi, in cauſſa docet eſſe, quod impedire nequeant, quo minus omnis, quam moliuntur, probandi vis in orbem abeat tandem, ac in petitionem ejus, quod in principio quæſitum fuit, deſinat. Idque propterea, quod in hoc primo per ſe utique veriſſimo certiſſimoque, *Quicquid Scriptura ſacra docet, infallibiliter verum eſt*, non acquieſcant; ſed Scripturæ autoritatem ab Eccleſiæ, vel, quod idem eſt, Pontificis ſui autoritate ſuſpendant, rem ſcilicet divinæ, immotæ, invictæ, æternæque prorſus veritatis, ex mero humani ingenii figmento demonſtraturi. Hinc teſtimoniis nō obſcuris conficit, fuiſſe inter Pontificios, qui Scripturæ perfectionem & in ſe conſideratam pendere ab Eccleſia: imo autoritatem hujus, illus autoritate majorem, ſuperiorem, & excellentiorem eſſe contenderint. Communiſſimam tamen Pontificiorum eſſe ſententiam, quod Scripturæ autoritas in ordine ad cognitionem noſtram ab autoritate Eccleſiæ pendeat: Eccleſiæ autem nomine unum & ſolum intelligi Pontificem: inde Romanæ Theologiæ principium emergere, *Quicquid docet ac determinat Pontifex, infallibiliter verum eſt*. Quod ipſum quam ob hæreſin, impietatem, contradictiones, & ſchiſmata quorundam Pontificum, ab omni probabilitate abhorreat, quamque indignum aſſenſu ac fide ſit, hoc loco fuſius docetur. Antagoniſtas illud probaturos, nil eniti præter vitioſum circulum; quod probandi genus *I. Poſter. Anal. III, §. 6.* falſe ridet diſerteque improbat Ariſtoteles: nullatenus potentiam exercere concludendi διὰ ἀλλήλων, ab eodem quidem, verum non niſi in reciprocis (ἀντιστρέφοντα & ἀντικατηγορέμενα dicuntur ipſi) & ubi alterum altero eorum notius aliquo modo eſt, admiſſam, & probatam *II. Prior. Anal. c. V. VI. VII.* nec non *I. Poſter. c. III. §. & c. XIII. §. 1.* Quod enim non eſt, quomodo ſciri, quomodo demonſtrari ullo utut certiſſimo principio poterit? *I. Poſt. An. II. §. 8.* Colorem probationi fruſtra quæri ex apodictico regreſſu, utpote in quo utrinque, alio

licet

licet atque alio modo notius habeatur: Divini autem verbi autoritas quando ex nullibi fundata autoritate Pontificis probanda ſumitur, nil niſi ignotius, obſcurius, & incertius proferri. Ecquid enim Pontificem ex Scriptura, viceque commutata, Scripturam ex Pontifice, eoque Pontificem ex Pontifice ſtabilitum ire aliud eſt, quam A ex B, & ἀνάπαλιν B ex A, eoque A ex A probare? Et quid Scripturæ fidem ac autoritatem in dubium vocare, ut eam ex incerta autoritate interpretis queas aſſerere, aliud, quam Scripturam vulnerare, ut habeas quod ingenii tui figmento ſanes? Scripturam mutilare, ne deſit quod perficias? quid aliud quam viatorem ſpoliare, ut veſtire queas iterum? aut in flumen detrudere, ut eodem liberato vir magnus appareas?

Quanto rectius Stagirita ſapit: Sunt, inquiens, vera & prima ea, quæ non ab aliis, ſed a ſe ipſis fidem habent. non debet enim de ſcientiarum principiis quæri τὸ διά τι. Sed unumquodque principium per ſe ipſum debet eſſe fide dignum. *I. Top. I. 6.* Et: De principiis diſceptatio non eſt ſubeunda geometræ, qua eſt geometra. Similiterque in aliis ſcientiis. *I. Poſt. Anal. XII, 3.* Rurſus: Non ſolum oportet eum, qui habiturus ſcientiam per demonſtrationem eſt, magis principia agnoſcere magisq; eis credere, quam concluſioni demonſtratæ; verum nec aliud ex iis, quæ opponuntur principiis, & e quibus ſyllogiſmus contrariæ deceptionis poterit naſci, credibilius ipſi eſſe debet, neque ullum notius. *I. Poſter. II. §. 18.* Aut qualis tandem erit ſapientia, principio per humanam rationem manifeſto adhibere, manifeſto per divinam revelationem negare velle fidem debitam, aut a perſona dubii interpretis ſuſpendere? Num minoris Chriſtianos inter autoritatis, conditionisque deterioris erit revelatio, quam ratio? aut in ſchola forte geometræ diſcentem credere oportebit: in ſchola CHRISTI profecturum, in dubium vocare decebit omnia. Pro eccleſiæ teſtimonio adduci quæ ſolent, credulitatem tantum humanam, non fidem divinam faciunt. conf. Joh. IV, 39. 42. nec veritati divinæ in ſe plus conferunt, quam Platoni bibliothecarius oſtendens tibi ejus codicem, ut B. D. Scherzerus *p. 18. Theologiæ Syſtematis Loc. I. §. 19.* loquitur.

Poſtremo oſtendit Autor, nec Tanneri excuſationibus ſanari cauſſam, delerive probationis maculam, nec Gregorii de Valentia, nec Becani, nec Richelii. Sub finem annectitur Diſputatio de Hoſtiis Euchariſticis, quam Calvinianis, Roſeæ Crucis fratribus, & Sociniano-rum nonnullis Autor olim in Jenenſi Academia oppoſuit.

CHRISTIANI KORTHOLTI S. THEOLOG. D. ET PROfeſſ. Primarii, De Variis Scriptura Editionibus Tractatus, Theologico-Hiſtorico-Philologicus.

Kilonii, apud Joh. Sebaſt. Richelium, Anno 1686, in 4.

QVamvis cum manum primum admoveret operi, non aliud Autor Clariſſimus habuerit propoſitum, quam examen eorum inſtituere, quæ de variis Scripturæ editionibus *ſecundo libro de Verbo Dei* diſputantur a Bellarmino, ſecumque conſtituerit, preſſis Jeſuitæ veſtigiis hoc in argumento non progredi longius, quam Cardinalis, ejusque hyperaſpiſtæ, Gretſerus & Erbermannus præiviſſent; mutato tamen poſtea conſilio, non pauca in Academicæ juventutis uſum addidit de Verſionibus Orientalibus, quas Bellarminus non attingit, idque in editione etiam prima anno 1668 luci publicæ expoſita. In præſenti vero iterata, adjicienda cenſuit præterea, quæ cum de Latinis recentiorum translationibus, tum de traductionibus Bibliorum in vulgares linguas explorata atque comperta habuit.

Poſtquam enim temere nimis fuiſſe creditum docuiſſet ſcriptorum V. T. interitum, integritatem textus Hebraici defendit ac tuetur, iis quæ pro fontium corruptione Bellarminus objicit, confutatis ac protritis. Chaldaicam translationem quando contemplatur, non extare Targum oſtendit in Scripturam univerſam, Onkeloſum etiam paraphraſten ab Aquila Pontico, verſionis Græcæ autore plurimum differre. Ad Syriacam verſionem veniens, de Syriacæ linguæ origine, & diſcrepantia a Chaldaica diſſerit, quamque nihil titulis & ſectionibus capitum editionis N. T. Syriacæ ſit tribuendum, Vergerii confirmat & Junii teſtimoniis: Verſionem Græcam, quam ante Alexandrum Magnum extitiſſe Robertus putat, pro mero commento haberi a Baronio. Hinc argumenta diluuntur, quæ pro aſſerenda autentica Verſionis Septuaginta Viralis autoritate Jeſuita nexuit. Porro textum N. T. Græcum, Latinasque translationes ubi generatim evolviſſet, de Autore Latinæ Vulgatæ, deque autoritate ejusdem agit, ut & de invicto argumentorum robore, quibus autoritatem illam autenticam convellunt Proteſtantes.

Examinat præterea loca, cum quæ depravata in eadem eſſe

Chem-

Chemnitius, tum quæ in Pſalmis male reddita fuiſſe Calvinus contendit, tum quæ in N. T. corruptionem redolent. A Vulgata ad verſiones Latinas alias progreditur noviſſima Editio: Santis nempe Pagnini, Ariæ Montani, Sebaſtiani Munſteri, Tigurinam a Leone Juda, Bibliandro, Cholino adornatam; quam differre monet a Vatabli; ad interpretationem Sebaſtiani Caſtalionis, ad verſionem Tremellio-Junianam: ad Iſidori Clarii emendationem Vulgatæ: ad Auguſtini Steuchi Eugubini V. T. recognitionem: ad Oſiandri correctionem Vulgatæ, ad Eberi, Pellicani: ad Thomæ Malvendæ aliquot V. T. librorum translationem: ad Cajetani novam Pſalterii verſionem, ut & Felicis Pratenſis: ad N. T. verſionem Erasmi, ad Vallæ & Fabri lucubrationes in N. T: ad verſionem Theodori Bezæ, Schmidii, Ariæ Montani, Hafenrefferi. Inde ad conſiderationem revertitur Pentateuchi Samaritani, verſionis Arabicæ, & Turcicæ, Æthiopicæ, Perſicæ, Armenicæ, & Ægyptiacæ. Hic rurſus poſtrema editio inſertos exhibet diſcurſus Autoris de verſionibus aliis in vulgares linguas: de Italica nimirum, Gallica, Hiſpanica, Germanica, Belgica, Britannica & Anglo-Saxonica, Danica; Suecica item, Finnica, Lappica, Islandica, Gothica; de Polonica, Lituanica, Livonica, Ruſſica; de Bohemica, Hungarica, Slavonica. Sub tractatus finem recenſentur cum annexis ſubinde autorum, *Hottingeri*, *Thuani*, *Simonii* judiciis, celebriora Opera Biblica: Origenianum videlicet, Complutenſe, Auguſtini Juſtiniani Nebienſis: Opus Regium auſpiciis ac ſumtu Regis Hiſpaniarum Philippi II adornatum: Pariſienſe, ſeu Biblia Heptaglotta: Anglicanum, quod unum, Hottingero judice, Bibliothecæ propemodum integræ vicem ſubire poteſt: Biblia Hutteriana; Danielis Bombergi & Felicis Pratenſis Veneta; Biblia Buxtorfii Baſileenſia: Roberti Stephani, alias Vatabli, Lutetiæ edita: Biblia denique Maxima Pariſienſia. Cui poſtremo quam vana & paradoxa Autor Johannes de la Haye tribuerit, adjecta a Doctore noſtro docet epicriſis.

LETTRES DU PERE MALEBRANCHE à un de ſes Amis.

id eſt:

EPISTOLAE PATR. MALEBRANCHII AD AMICUM, IN QUIbus reſpondet ad Reflexiones Philoſophicas & Theologicas Arnaldi in Tractatum de Nat. & Grat.

Roterodami, 1686, in 12.

Non falſos nos eſſe, cum in Actis anni præteriti 1686 p. 191. conjiceremus, nondum finem fore diſceptationum inter *Arnaldum* & *Malebranchium*, eventus oſtendit. Prodeunt enim adverſus Librum I *Reflexionum Arnaldi*, quarum compendium dicto loco dedimus, *Malebranchii* reſponſiones, *tribus epiſtolis* contentæ. Indicat ante omnia libros ſuos & Arnaldi, quos legi vult ab iis, qui veluti cum cognitione cauſæ judicium de lite hac ferre velint. Deinde præmonitionem, quam Arnaldus *libro ſuo primo Reflexionum* præmiſerat, aggrediens, amicum illum, cujus criſin ille allegat, perſtringit; juratam tamen Arnaldi obteſtationem ita acceptat, ut aſſerere nolit, illam contra conſcientiam ejus factam eſſe. Interim perſiſtit in ſuo de Adverſario judicio, quod præ nimio fervore ipſe inveniat & concipiat in aliorum libris, quæ ibi non reperiantur; ita fieri, ut *Auguſtinum* pro *Janſeniſta*, *Malebranchium* pro *Pelagiano* habeat. Hæc & alia præfatus, pro tuendo (ſic ait) honore ſuo, ut (monente ipſo Arnaldo) presbyterum decet, non ſine aliquo zelo, ad loca ex Arnaldi præloquio verbotenus adducta reſpondet, & poſt alia quædam, methodum libri ſui *Meditationum Chriſtianarum* ab illo taxatam defendit. Indicat tamen, priores quatuor longe ante *tractatum ſuum de Natura & Gratia* ſcriptas eſſe, neque ſibi animum fuiſſe, quæ ſui ſolum profectus cauſa compoſuiſſet, publicare, niſi ab amicis id fuiſſet deſideratum, & ipſe deprehendiſſet, non carere ſucceſſu illum ſcribendi modum, ſatisque ſibi proſpexiſſe, dum non omnia rigide pro Chriſti oraculis, aut prophetiis venditaret, quæ ſub ejus perſona in meditationibus reſpondentur. Quod vero veritatem etiam philoſophicam Chriſto tribuerit, feciſſe id bono fundamento, quia omnis veritas ex Deo eſt, & exemplo *Auguſtini* atque *Kempiſii*. Agnoſcit principia ſua, quibus *tractatus de N. & G.* innititur, nondum ab omnibus doctis probari, licet id fiat ab iis, quorum gratia eum ſcripſerit; idem tamen & aliis, & Carteſio accidiſſe: tempus itaque & ulterius examen expectari debere. Concedi

cedit novitatem in Theologia erroris characterem habere, ſed reſtringit id ad dogmata, quæ ſunt de fide; novas vero dogmatum probationes afferri & poſſe & debere a Theologis, Philoſophiam Theologiæ ſubjicientibus. Dolet titulo libri ſui de N. & G. ab Arnaldo addi verba, *Novum Syſtema*; hoc enim ſe uſum non eſſe, neque titulis librorum pompoſis ad Arnaldi exemplum ſuperbire. Ad *cap. I* Arnaldi, negat ante omnia, ſe ſtatuiſſe, quod Deus *eodem modo* agat in natura, quo in gratia: utrinque enim agere ſecundum leges generales, ſed non eodem modo. Inde in argumento ab Arnaldo propoſito, & a nobis Act. 1686. p. 184. relato, neque *majorem*, neque *minorem* pro ſua agnoſcit. Negat etiam a ſe dici, quod ſapientiæ divinæ non conveniat alio modo in opere naturæ agere, quam ut cauſam univerſalem. Sæpe enim ſe affirmaſſe, quod Deus particulari voluntate agat, quoties nempe ordo id poſcat. Oppoſitionem, quod Deus non agat per voluntatem particularem, quando agit ſecundum leges generales, defendit, eamque negat ab Arnaldo intellectam eſſe. Aliud eſſe ait, ſi dicatur, Deum *habere* voluntatem particularem, aliud ſi dicatur *ſemper habere*, aut *per illam agere*. Oſtendit etiam, inter leges generales naturæ ſive voluntatem generalem practicam, & legem generalem, quam Chriſtus ſequatur Patri obediens, nullam eſſe convenientiam. Chriſto enim nihil præcipi a Patre contra ordinem, & Chriſtum nil niſi bonum facere ſecundum legem generalem: ſed in natura multa fieri contra ordinem, verum non niſi indirecte ſive permiſſive; ideoque de Deo prædicari non debere, quod velit omnes effectus particulares poſitive & directe. Reſpondet ad Arnaldi objectionem, qui putat *velle & facere* in Deo unum eſſe & idem, atque ita ex effectis particularibus judicari debere de cauſa ſive voluntate particulari. Hoc enim negat, & id ipſum eſſe notat, de quo controvertitur. Ipſe itaque ſtatuit, *velle ſimpliciter, & velle facere non eſſe unum*, ſed velle facere, & facere, unum eſſe. Non omnes voluntates Dei, ſed practicas ſolum efficaces eſſe: velle enim Deum, quæ non faciat: rationes habere, cur velit, ſed non habere ſufficientes ut faciat; ita *velle ut omnes homines ſalvi fiant, nolle tamen facere omnia, quæ ad ſalvandos omnes requiruntur*. Pro principio ponit, Deum velle & amare res, quatenus & in quantum ſunt amabiles; quia igitur ſapientia ejus amabilior ſit quam opus ejus, fieri ut etſi omnes homines amet, & ſalvos eſſe velit, non tamen faciat, niſi

quod characteri attributi sui (sapientiæ nempe) conforme sit. Sin aliquid Deum, si ita loqui liceat, impotentem faciat, aut eum impediat, quo minus agat quæ velit, hoc nihil esse, quod ab eo distingui possit; alias Deus revera non esset omnipotens: sed sapientiam ejus impedimento esse, ne facere, aut mediis se non dignis uti velit. Hoc sensu, ait, Deus non potest omnia, cum non possit agere, nisi per *modos sapientissimos*, characteri attributorum suorum convenientes, & respectu operis quod produci debet, *simplicissimos & fœcundissimos*. Explicat postea & defendit opiniones suas de *causa occasionali & universali*, & perpetuam elenchi ignorationem ab adversario committi notat, dum sibi imputet, ac si neget *Deum unquam particulari voluntate* agere; cum solum statuat, *raro id & veluti irregulariter* fieri. Itaque Arnaldo obscurum esse tractatum suum de N. & G. quia hunc illis solum Philosophis scripserit, qui secum consentiant, *Deum solum esse veram causam, & creaturas non esse nisi causas occasionales*. Declarat, quid intelligat per vias simplicissimas, quibus Deus utitur in executione decretorum, non vero in ipsis decretis & propositis; & sic contradictiones inter sua dicta ab Arnaldo motas vult elidere. Adscribit denique multa ex explicatione tertia Tractatus de N. & G. An. 1684. ubi de prædestinatione agit; quorum compendium dedimus in *Act. 1685. p. 307.* Ad quatuor tandem capita, in quæ disputationem conclusit Arnaldus (vid. Act. 1686. p. 185.) ex jam deductis respondet. Ad (1) non agnoscit regulam, Deum solum ut causam universalem agere, nec habere voluntatem particularem; sed statuit, quod non agat particulari voluntate, nisi ordo id postulet. (2) negat se in opere creationis causas occasionales admittere, quia nondum erant creaturæ, quæ tales causæ esse possint, & Angeli a potestate creandi excluſi fuerint. In (3) æquivocationem esse monstrat, & ad exceptionem suam, qua concedit Deum raro particulari voluntate agere, recurrit, adeoque negat iterum universalitatem imputationis, neque se statuere quod ad omnes effectus particulares voluntas Dei generalis determinetur per voluntatem hominis liberam. Præterimus quæ circa finem ad duas Arnaldi epistolas respondentur, (quas eas putamus, quæ Libro II. & III. Reflexionum posthac a nobis enarrandis præmissæ sunt) cum fere ad interpretationem verborum, quibus alter alterius sententiam retulit aut intellexit, recidant.

Epistо-

Epiſtola *ſecunda* quinque habet capita. I. explicat Autor, quo ſenſu dixerit, Deum non agere voluntate particulari, niſi quando miracula facit; nempe quod per miracula non intelligat prodigia, quæ vulgo ſola pro miraculis habentur, ſed quæ non fiant naturaliter aut ex conſequentia legum naturalium, ideoq; a Philoſophis pro miraculis habentur: hæc non contrariari Scripturis dicit, ſed per eas probari. Differit deinde de potentia cauſarum ſecundarum, & rejecta tam *Durandi*, qui absq; concurſu Dei creaturas agere ſtatuit, quam eorum ſententia, qui concurſum Dei admittunt, ſuam ſtabilit, quod *creaturæ agant vi efficaciæ divinæ, ex conſequentia legũ naturæ generalium*, per quas Deus participes eas facit ſuæ potentiæ, quanquam nullo modo participes faciat ſuæ independentiæ. *Cap. II.* ex principiis ſuis de providentia Dei agit, quam exerceri dicit ſecundum leges generales. Harum autem quatuor facit genera, per quas Deus propoſita ſua exequitur. (1) communicatione motus. (2) unione animæ & corporis, quæ duo ex ratione & experientia cognoſci ait; ſed (3) potentiam angelorum, & (4) Chriſti, qua in corpora & animas agant, ex Scriptura diſci, quanquam non perfecte; multa enim de iis ignorari, & Deum quædam immediate cum Angelis & Chriſto, extra leges illas generales communicare. Hic iterum ad anthropologias ſeſe recipit, ut ad dicta Scripturæ, quibus particularis providentia adſtruitur, reſpondeat; neque enim Deum particulari voluntate ad converſionem peccatorum uti, licet eam deſiderare ſe, juramento aſſeveraverit (v. p. 156;) multo minus eam ad animalia transferre, ſed agere ſecundũ leges generales, & ita interpretanda eſſe verba Chriſti. Extra ordinem vero ſuccurrere Deum per miniſterium angelorum, aut ex interventione ipſius Chriſti, qui tamen non corporum, ſed animæ felicitatem procuret. Nam N. Teſtamenti gratiam in cruce ejusque tolerantia, quæ Chriſtianos decet, conſiſtere: Veteris in temporali ſucceſſu poſitam fuiſſe. Providentia itaque Dei omnia generali quodam modo regi, ſed non excluſis hominum actionibus & curis. Tentare Deum, qui particularem ejus providentiam deſiderant, cum generalis beneficio ſibi proſpicere poſſint. Eadem poſtea *cap. III.* per aphoriſmos tractat, & exemplis illuſtrat, per quæ evincere vult, quæ alibi ſæpiſſime inculcavit, de ſapientia Dei, qua leges generales & ſimplices fecerit; per quarum conſiderationem objectionibus Atheorum melius reſponderi poſſit, quam ſtatuendo decreta particularia

laria & abſoluta. Agnoſcit nihilominus opinionem hanc novam videri, quia per principium philoſophicum, antehac non ſatis cognitum eam explicet, id eſt quod creaturæ non habeant efficaciam propriam, ſed quod Deus faciat omnia. In effectu tamen cum opinione Theologorum communi convenire, qui ſtatuant mundum regi a Deo per cauſas ſecundas; & huic principio denuo profitetur inniti *tractatum de N. & G.* neque alio fine eum ſe ſcripſiſſe, quam ut invaleſcenti hodie opinioni, quod Deus non ſerio velit ſalutem omnium hominum, remedium quæreret. *Cap. IV.* ſpeciatim explicat, & adverſus Arnaldum defendit, quo ſenſu dixerit, deſtructionem Hieroſolymorum ex lege Dei generali contigiſſe, ut opus non ſit ad particularem voluntatem eam referre. Non vult tamen negare, particularem etiam voluntatem ad eam acceſſiſſe, ſed ita, ut ordo generalis id requiſiverit. *Cap. VI.* alterum exemplum ſuum de electione Judaicæ gentis, ut ex ea Chriſtus naſceretur defendit, & pro atroci injuria habet, quod ei Arnaldus errorem Wicleſi, qui omnia neceſſitati, itemque Pelagii, qui omnia naturæ tribuebat, imputaverit, & dolet omiſſa ab Arnaldo verba ſua eſſe, quibus præviſam a Deo combinationem gratiæ & naturæ eſſe monuerit, atque ita non negaverit, Deum etiam ad gratiam, non ſolum ad leges naturæ earumque ſequelas neceſſarias reſpexiſſe. Defendit etiam quod dixerit, Judæos aliquo ſenſu meruiſſe ex naturalium legum conſecutione, ut Deus illis legem daret, ſcilicet qua talem, & ſecluſa gratia. Explicat terminos *naturæ* & *meriti*, & *meritum juſtitiæ* negat; *convenientiæ*, ad ſcopum Dei, admittit. Denique dubitaſſe ſe inficiatur, quod Chriſtus natus fuerit ex Judæis, ſecundum promiſſionem Abrahamo factam, ſed inquirere voluiſſe, cur promiſſio illa Abrahamo potius, quam alii facta ſit, eoque rationes ſuas attuliſſe de convenientia eventuum, & combinatione naturæ & gratiæ. Fatetur deinde in fine epiſtolæ, ſe nondum conſtituiſſe, an præter hæc quæ ad c. 16. & 17. Reflexionum Arnaldi reſponderit, ad alia etiam reſpondere, an novas ejus quas interim edidit epiſtolas aggredi, an vero tacere velit, quia videat Arnaldum non intelligere quæ reprehendit, & quod jam ſufficienter reſponſum ſit ad omnia, quæ aliquam ſpeciem habeant.

Epiſtola tertia cæteris brevior eſt, quia loca Arnaldi, ut in præcedentibus, non ſunt adſcripta. Reſpondetur tamen in hac ad VIII objectio-

objectiones Arnaldi, & diſquiritur: (1) an in idea de Deo evidenter comprehendatur, quod ad regulas naturæ generales ſeſe adſtrinxerit? (2) an & quatenus actiones Dei judicari poſſint ſecundum actiones hominum? (3) cur nemo ex Patribus & ſubtiliſſimis Theologis id obſervaverit, aut docuerit, ad ſuperandos ſcrupulos de prædeſtinatione & gratia, quod nunc docet Malebranchius, Deum non agere voluntate particulari? (4) an & qua ratione defectus in operibus Dei agnoſci poſſint, & annon præſtet cum Auguſtino nullos admittere? (5) an inconſtantia aut mutabilitas colligi poſſit ex operibus quibusdam Dei, quæ contrariari ſibi videntur? (6) an non ſimpliciori modo, ex hypotheſi authoris, Deus uti potuerit in condendo mundo, quam quo uſus eſt? (7) cur aſſeruerit autor, Deum formaſſe corpora organizata, v. g. inſectorum, voluntate particulari, eundem tamen agendi modum in operibus longe majoribus non admittat? (8) cur dicta Scripturæ, quibus particularis providentia aſſeri videtur, anthropologice intelligenda ſint? Sed iſta fere ex cæteris dependent, aut ſpinoſiora ſunt, quam ut paucis explicari poſſint: quædam etiam ex Arnaldi Reflexionum libris, *ſecundo & tertio*, lucem accipient; quorum contenta propediem daturi ſumus.

ISAACI VOSSII VARIARUM OBSERVATIONUM Liber, cui annexa eſt Ejusdem Reſponſio ad objectiones Critica Sacra Simoniana, ut & ad iteratas P. Simonii objectiones Reſponſio.

Londini apud Robertum Scott, 1685, in 4.

PRrius, quam Viri CL. *Iſaaci Voſſii* Obſervationum ad Pomponium Melam appendicem, ejusdemque ad tertias *P. Simonii* objectiones Reſponſionem, quæ ſuperiore anno junctim ſunt edita, recenſeamus, id omnino faciundum nobis, ut ejusdemmet *Obſervationum liber*, cui *prima* & *ſecunda* ad *P. Simonii objecta reſponſiones* ſunt adjectæ, faſtis noſtris literariis, licet paulo ſerius id fiat (nam is a. 1685 prodiit) inſeratur. Agit autem in hac Vir doctiſſimus, ut ſummatim omnia percenſeamus, primum non de antiquæ tantum Romæ, ſed & aliarum, Babylonis puta, Nini, Thebarum Ægyptiarum, Alexandriæ, Carthaginis, Cairi, & Babylonis Ægyptiacæ magnitudine, imo & de magnis

Sinarum urbibus. Huic urbium contemplationi, quæ XIII capitibus absolvitur, additur & XIV, de Sinarum artibus ac scientiis, in quo cum inter alia de antiquo pulveris bellici apud Sinenses usu differatur, commodum in capite subsequente seu XV, quam vetustus inter Europæos ejusdem pulveris sit usus, disquiritur. Quindecim hæc capita excipiunt observationes seu dissertationes aliæ, quarum I est de triremium & Liburnicarum constructione; II de emendatione longitudinum; III de patefacienda per Septentrionem ad Japonenses navigatione; IV de apparentibus in Luna circulis; V de causa gravitatis, qua per diurnam telluris conversionem omnia gravia ad medium tendere ostenditur. Sequitur has observationes tractatus specialis de Sibyllinis, aliisque, quæ CHRISTI natalem præcessere, oraculis. Hæc cum a quibusdam habeantur pro piis & officiosis fraudibus, Vossius ex adverso contendit, fieri non posse, ut a Christianis sint conficta, cum non tantum priusquam Christianorum in seculum exisset nomen, sed diu ante, quam natus sit Christus, & lecta & celebrata pæne ab omnibus fuerint. Sed ejus quidem Tractatus summam uberius referri non attinet, quod ante plures annos in Anglia editus, & in Belgio recusus in omnium manibus dudum versetur.

Absoluto hoc de Sibyllinis Oraculis libro, idem Vossius respondet ad ea, quæ P. *Simonius* in Castigationibus, recensitis in Actis 1685. p. 8. & 1686. p. 106, ipsi objecerat. Tota autem controversia versatur circa LXX Interpretes. Horum versionem ut elevaret Simonius, dixerat præter alia, Christum non ideo secutũ esse versionem hanc Græcam, quod ea veritati esset consentanea, sed quod vulgo esset recepta; Aristææ historiam de LXX Interpretibus fabellam esse Judaicam; Origenem plurima loca immutasse & corrupisse in eadem versione, &c. Verum hæc omnia diluit, diluere certe satagit, Vossius, Simoniumque pariter tam in nomine, quam in dispositione Tetraplorum & Hexaplorum Origenis errasse demonstrat. Neque enim illa sic dicta fuisse a quatuor vel sex columellis, sed Tetrapla, quod quadruplicem continerent versionem; nulla autem Octapla scripsisse Origenem. Examinarat præterea Simonius & Chronologiam Vossianam, negaratque Judæos studio corrupisse codices, fraudem hanc LXX Interpretibus imputans. Manifeste enim a se invicem dissentiunt in annis Patriarcharum, qui ante & post diluvium vixere, Ebræorum ac Græcorum biblia.

Sed

Digitized by Google

Sed Voſſius contra oſtendit, Judæos tempore Aquilæ vel paulo ante, depravaſſe Hebraica exemplaria, & ideo quidem bis mille annorum tempus expunxiſſe, ut tempus Meſſiæ nec dum adveniſſe obtinerent. Porro, quia Simonius aliquot capitibus examen in LXXviralem verſionem inſtituerat, erroresque in ea nonnullos notaverat, Voſſius loca illa omnia perſequitur, & rectene an perperam ea reprehenderit Simonius, eruditorum judicio permittit; & quia hæc ſcribens, in Angli cujusdam ſcriptum inciderat, continens Rabbinicam & Thalmudicam in I Apoſtoli ad Corinth. epiſtolam expoſitionem, digreſſionemque in ea de LXX Interpretibus Chriſtiano indignam deprehenderat, (nam iſte autor, quem Joh. Lightfoqtum eſſe, neminem latet, non LXX, ſed quinque tantum presbyteros fuiſſe, ex Thalmude affirmat, qui regi Ptolemæo legem deſcripſerint, & mentitos eſſe Ariſtæam, Ariſtobulum & Joſephum, qui contrarium ſcribant,) etiam hujus abſurdas ac portentoſas, ut vocat, cogitationes explodit, ac deteſtatur.

Sed ne ſic quidem quieto eſſe Autori huic licuit. Cum enim iteratas Simonii objectiones adverſus ſe, (ita enim vocantur, quæ in Opuſculis Criticis, anno ſuperiori p. 106, ad Eruditorum Acta relatis, continentur.) fuiſſet nactus, reponere & illis reſponſionis aliquid neceſſe habuit. Reprehenderat autem illud potiſſimum Simonius, quod Voſſius affirmarat, Judæos ſtudio & nequitia codices & chronologiam ſacram depravaſſe; eſſe enim hoc commentum Voſſianum. Aſt Voſſius ad hoc regerit, id ex Juliano Pomerio cognoſci, nec defuiſſe olim, qui depravationis hujus reos peragerent Judæos; itemque ex Hieronymo a S. Fide, aliisque pluribus Judæis, qui ad Chriſtianos ſe contuliſſent, intelligi; quin & Arabes uſos hoc argumento ad convincendos Judæos, interque illos Abulpharaium, cujus verba, prout a Pocockio ſunt tralata, adducuntur. Riſerat præterea Voſſium Simonius, quod dixiſſet, vaticinium de duratione mundi Eliæ Prophetæ attribui. Sed Voſſius reſpondet, de eo non dubitaſſe Rabbinos antiquos. Rabbinum autem alium pro Elia Propheta intelligendum ſtatuiſſe Judæos illos, qui cum Hieronymo a S. Fide, ante CCC annos ex Rabbino Hiſpano in Chriſtianum converſo, congreſſi convictique, effugium aliud invenire non potuiſſent. Riſerat & illud Simonius, quod *δευτερώσεων* ſeu traditionum Judaicarum librum, cujus Juſtinianus mentionem facit, Græco ſermone concinnatū eſſe dixerat Voſſius.

At hic non alio ſermone concinnari potuiſſe eas contendit, cum non alia tum in Imperio Romano Judæorum lingua fuerit vernacula; ipſum quoque nomen δευτερώσεων ſatis clare Græcam teſtari ſcriptionem, nec aliam eſſe quam ſecundam Aquilæ compilationem, quod ex Juſtiniano & Anaſtaſio Sinaita probat; & quia Simonius ea quoque refellerat, quæ de ordine & conſtitutione Hexaplorum & Tetraplorum Origenis ſcripſerat Voſſius, hic ſententiam ſuam contra Simonium ex Hiſtoria Eccleſiaſtica Euſebii confirmat, affirmantis quippe, hexapla dicta, quod ſex continerent verſiones, & tetrapla, quod quatuor. Reſpondet etiam ad reliqua Simonii objecta; ſed recenſere hoc loco omnia non ſuſtinemus, ne reſponſionem Voſſii integram huc tranſcribere velle videamur.

ISAACI VOSSII OBSERVATIONUM AD POMPONIUM Melam Appendix; ejusdemque ad tertias P. Simonii objectiones Reſponſio, cum Pauli Colomeſii ad Henricum Juſtellum Epiſtola Gallica.

Londini, apud Robertum Scott, A. 1686, in 4.

OPtima omnium atque emaculatiſſima Pomponii Melæ editio habebatur illa, quæ poſt tot alias diverſis in locis evulgatas, Hagæ Comitis A. 1658 obſtetricante Viro Clariſſimo *Iſaaco Voſſio* in lucem prodierat. Neque enim mendis tantum, quibus ſcatebat alias, repurgatus eſt in ea textus, ſed & obſervationibus doctiſſimis ab editore illuſtratus. Quoniam autem in his, cum viros alios non ineelebres, tum illuſtrem maxime Salmaſium, variorum errorum exercitationibus in Solinum hic illic admiſſorum redarguerat Voſſius, *Jacobus Gronovius* in nova Pomponii Melæ editione, quæ ſuperiore anno Lugduni Batavorum edita, & in Actis ejusdem anni p. 445. & ſeqq. a nobis recenſita eſt, Salmaſiani nominis patrocinium magno animo ſuſcepit. Nam in notis ſuis id unice propemodum Vir clariſſimus videtur agere, ut obſervationes Voſſianas refellat, Salmaſiumque inſimul ab hallucinationibus, quarum incuſatus a Voſſio fuerat, vindicet. In præfatione etiam ad Lectorem ſpecimen errorum Voſſianorum exhibet, quos commiſerit in vertendo explicandoque Arriani loco illo, ubi Pallacopas, famoſiſſima illa Euphratis in Arabum campos διώρυξ, deſcribitur.

Voſſius

Vosſius autem, cum noviſſimam hanc Pomponii Melæ editionem a *Joh. Georgio Grævio*, Profeſſore Ultrajectino celeberrimo ſibi miſſam, una cum annotatis Gronovianis accepiſſet, temperare ſibi non potuit, quin vindicias pro obſervationibus ſuis mox ſcriberet, & quidem per modum epiſtolæ ad eundem CL. Grævium perſcriptæ, quam & *Appendicem obſervationum* ſuarum *ad Pomponium Melam* appellare voluit. Et ſane in his non obſervationes tantum ſuas, quas tanquam erroneas allegarat Gronovius, ſed & verſionem explicationemque ſuam in loco illo Arriani de Pallacopa, quam Gronovius in præfatione ſua ad Lectorem falſe admodum perfricuerat, καδδύναμιν vindicavit, quin omnia, ſi paucæ quædam minutiæ excipiantur, perſecutus eſt Vosſius, quidque adeo de Gronoviana Pomponii editione ſentiat, CL. Grævio, qui transmiſerat illam, ſatis clare, ſed nec ſine bile, expoſuit.

Vindiciis hiſce Vindiciæ ſubjiciuntur aliæ, quarum quidem nulla, forte quia breves admodum ſunt, in titulo præmiſſo facta eſt mentio. Prodierat enim eodem anno 1685 Oxonii *Diſſertatio Humfredi Hodii, A. M. contra Hiſtoriam Ariſteæ de LXX Interpretibus*, in Actis anni ſuperioris menſe Aprilis pag. 205. ſeqq. a nobis recenſita, in qua Autor præter alia, & ea quæ de hoc ipſo argumento Iſ. Vosſius olim ſcripſerat, ſub examen revocaverat. Reponere itaque & huic, quem quidem exerte non nominat, aliquid voluit Vosſius, atque adeo de una, quod ajunt, fidelia duos, imo tres (nam & Simonio tertium, ut infra pateſcet, reſpondit) dealbare parietes. Dixerat autem Hody præter cætera, univerſam Ariſteæ hiſtoriam ut ſubrueret, Demetrium Phalereum S. Scripturæ vertendæ tempore, Bibliothecæ Alexandrinæ præeſſe non potuiſſe, quia Demetrius mortuo demum Caſſandro, Macedoniæ Rege, Ægyptum adiiſſet; idque dixerat Hermippi inprimis, quem Laertius in vita Demetrii allegat, teſtimonio ſuffultus. Sed reſpondet Vosſius, nihil ex argumento iſthoc confici, niſi id ſolum, tempus, quo in Ægypto fuerit Demetrius, non viginti quatuor, ſed quatuordecim vel quindecim tantum fuiſſe annorum; Hermippum præterea gemini erroris eſſe reum, verioremque illorum videri ſententiam, qui ſtatim poſt amiſſum Athenarum principatum, aut certe non diu poſtea, Demetrium ad Ptolemæum ſe contuliſſe ſcribant, ex Diodoro, Plutarcho, Euſebio & aliis. Dixerat etiam Hody, Antigonum, cujus metu Demetrius ad Ptolemæum Lagi ſe receperat, non fuiſſe Antigonum

Magnum, ſed Antipatrum, Caſſandri filium, qui & ipſe Antigonus dictus fuerit. Sed Voſſius contendit contra, nullum Caſſandri filium fuiſſe hoc nomine inſignitum; idque ita eſſe ſic ſatis ſpecioſe oſtendit. Nec obſtare innuit, quod in Ariſtea nulla patris Ptolemæi fiat mentio, quia aliquot annis ſimul regnarint & Lagides & Philadelphus Ptolemæi, paterque ultimo biennio filio regnum publice, Juſtino teſte, tradiderit; & quoniam Hodyo non vero ſimile videatur, Demetrium, poſtquam principatum Athenis tot annos tenuiſſet, Bibliothecarii munere in Ægypto fuiſſe functum, eo quod præfectura Bibliothecarum non magis honorifica fuerit apud veteres, quam apud hodiernos; eum ἀνιστορησίας modernæ incuſat Voſſius, ut qui neſciat, hodie Archiepiſcopum Remenſem, primatem totius Galliæ, regium & ipſum eſſe Bibliothecarium, & Romæ non alium facile Eccleſiæ Romanæ audire Bibliothecarium, quam Cardinalem primicerium; ut plura alia, quæ Hodyo ad ἀντιπάθειαν reſpondet Voſſius, brevitatis ſtudio jam tranſeamus.

Vindicias haſce alteras excipiunt tertiæ ejusdem Voſſii, ſeu *Reſponſio ejus ad tertias P. Simonii objectiones.* Verſatur autem tota iſta, quæ Voſſium inter & Simonium exorta eſt, controverſia circa LXX Interpretes, eſtque illud pomum Eridis, utrum illi peccarint aliquando, an vero recte omnia reddiderint? Poſterius adſtruxit Voſſius, tum in libro *de oraculis Sibyllinis* A. 1679. edito, tum in *reſponſione ad iteratas P. Simonii objectiones.* Prius vero P. Simonius non in *Hiſtoria* tantum *Critica veteris Teſtamenti*, ſed in *Opuſculo* quoque *Criticis adverſus Iſaacum Voſſium*, & *in tertiis*, ut a Voſſio appellantur, *objectionibus*, quas quidem, *Hieronymi le Camus* nomine latens, ediderat, qua de re conferri cupimus Acta anni 1686, p. 107. His tertiis igitur ἀντιπάθειαν & tertias ἀμοιβὰς repoſuit Voſſius, & quicquid novorum argumentorum ad ſupprimendam LXX verſionem a Simonio contra ſe fuit prolatum, pro virili ſua intervertit; idque dum agit, oſtendit inſimul, non ineptum eſſe ſcriptorem *Abulpharajum*, cujus teſtimonium adduxerat de ſacra Scriptura a Judæis ad lucrifaciendos bis mille annos depravata, neque ſe ſolum ſentire ſic, ſed & plures alios a ſe allegatos, quibus gregalem nunc facit & R. Samuelem ben Juda Hiſpanum, ex Judæo Mahumetanum factum ante D. annos, qui de hac ipſa Judæorum depravatione librum Arabice ſcripſerat; vaticinium Eliæ non eſſe Thalmudici-

mudici cujusdam Doctoris, sed Æliæ Prophetæ tribui; lectionum diversitates non in exemplorum discrepantiam, sed in codicum depravationes rejiciendas esse; Copticam linguam non extitisse, antequam Arabes Ægypto potiti fuerint, sed solum fermeGræcum sermonem ibi tum obtinuisse; secundam Aquilæ editionem δευτέρωσιν omnino fuisse dictam, quia ei id nominis tam a Justiniano, & vetere ejus interprete, quam ab Anastasio Sinaita tribuatur; verbum ἀποκαλύψεως non a LXX demum interpretibus fuisse confictum, cum eodem, quo apud sacros scriptores sensu, apud antiquissimos etiam Græcos occurrat; Origenem nulla concinnasse octapla, sed hexapla & tetrapla &c. Sed longum sit referre omnia, quæ Vossius Simonio in responsione hac ad tertias objectiones minutatim reposuit. Lectorem itaque ad Vossium ipsum, Simonio tertium respondentem, remittimus.

Vindiciis tribus hisce annexa est *Epistola Gallica Pauli Colomesii* d. 3. Octob. 1685 ad *Henricum Justellum* perscripta, de Historia Veteris Testamenti Richardi Simonis. Nimirum cum advertisset Colomesius, se ob ingentes laudes in Isaacum Vossium effusas, Simoni venalem conductitiumque ejus scriptorem videri, se Vossium quidem non semel laudasse ex merito regerit, at non juravisse tamen in verba illius, quemadmodum & in καπηλίοις literariis, in notis ad Quintilianum, & in observationibus sacris dissentire ab eo non dubitarit. Apologiæ huic subjungit observationes varias, quibus non tam refutatum, quam illustratum it Simonis Historiam. Observat igitur, post Ludovicum Ferrandum, *Suniam* & *Fretelam* perperam fœminas existimari, cum Manuscriptum Epistolæ ad illos ab Hieronymo datæ epigraphen hanc præ se ferat: *Charissimis fratribus Sunia & Fretela*. Profitetur etiam codicem Novi Testamenti, quem Beza Cantabrigiensi Academiæ donavit, nec non alterum Clarâmontanum Puteanorum Fratrum codicem, qui prioris pars altera est, Irenæi ipsius manu sibi tritos videri, seque a Dodwello, qui eandem Irenæo jam operam navet, quam Cypriano olim, expectare, ut conformitatem allegationum Biblicarum Irenæi cum Cantabrigiensis codicis lectione palam ostendat. Pronunciat quoque, editionem LXX Interpretum Romanam esse omnium optimam, seque emendatiorem, quod Frontoni Ducæo per sui ordinis fratres non licuerit, procuraturum. Concedit præterea pro αὐτῆς Gen, III, 15. legendum esse αὐτῇ; quanquam diversam hanc lectionem

jam-

jamdudum Bibliorum Græcorum Basileæ A. 1545. impressorum calci adscriptam fuisse commonet, ubi & Στελεχὸν Gen. XLIX, 21. *truncum* non *arbusculam* verti debere censet, ob loca parallela Job. XXIX, 18. Exod. XV, 27. Num. XXXIII, 9. De cætero quia neminem noverat Simonius, qui Hieronymo recentior, antiquiorque Pagnino, Hebræa Biblia in Latinum transtulerit, notat Colomesius eadem epistola, medium inter illos fuisse Cardinalem *Adamum Eston* Anglum, quem *Robertus Wackfeld* in de integritate textus Hebraici, & *Balæus* laudaverint; notat etiam, præfationem Bibliis Græcis Cantabrigiæ editis præfixam autorem habere *Johannem Pearsonium*, Cestriensem Episcopum, refertque ex Fortunati Monachi Itali præloquio in Biblia Venetiis 1609 edita, jussum a Gregorio XIII fuisse Bellarminum, ut Biblia Regia Antwerpiensia prius, quam publici juris fierent, Chaldaica paraphrasi truncari faceret. Observat quoque, Versionem N. T. Hibernicam, quam Usserio tribuit Simonius in Historia Critica, autorem agnoscere non Usserium, Archiepiscopum Armachanum, sed *Gulielmum Danielidem* (O-Donnel) qui auspiciis Guilielmi Usserii, Equitis Hiberni, antequam Archiepiscopatum Tuanensem in Hibernia obtinuerit, eam confecerit. Habet & plusscula Colomesius de *Francisco de Enzinas* (i. e. de Aquifolio) qui Biblia Hispanice vertit, Caroloque V. Imp. dedicavit; unde & variæ ei cum Theologis Belgis enatæ sunt lites, quarum historiam ad Phil. Melanchthonem (quem magistrum suum salutet, cuique non minus, quam Camerario *Dryander* dictus sit,) perscripserit. Sunt & alia huic epistolæ partim addita, partim interspersa, sed quæ attexere hic non sustinemus, eo quod ista aut ab ipso Colomesio alibi, aut ab aliis pridem observata meminerimus.

JACOBI GRONOVII EPISTOLA AD JOHANnem Georgium Gravium V. Cl. de Pallacopa, ubi descriptio ejus ab Arriano facta liberatur ab Isaaci Vossii frustrationibus.

Lugduni Batavorum, apud Jordanum Luchtmans, A. 1686, in 8.

OBservationum suarum ad Pomponium Melam appendicem per modum epistolæ *Isaacus Vossius* inscripserat Viro Cl. *Joh. Georgio Gravio*,

Gravio, cujus beneficio & novam Pomponii Melæ editionem cum notis *Jacobi Gronovii* acceperat. In hac cum acerbe admodum tractatum ſe a Voſſio vidiſſet Cl. Gronovius, temperare & ipſe ſibi non potuit, quin eadem, qua is, licentia atque acerbitate, aliquid illi reponeret. Et primum quidem, ut Voſſium ipſum non ſatis Græce doctum eſſe oſtendat, producit locum ex obſervationibus in Melam p. 135, ubi Voſſius in nummo quodam Triballorum legerat ΕΠΙ ΔΙΟΣ ΛΑΙΟΥ, quaſi cujus fuerit in honorem frumentarii Jovis, cum ita legendum fuiſſet ΕΠΙΔΙΟΣ ΔΑΙΟΥ, h. e. *Epidius Laji* ſc. filius; dein Voſſium dicit Græcam vocem πετρὼν, expoſuiſſe *textum, quod ex petris conſtet*, cum ea *locum* potius petroſum ſignificet. His ſimilibusque aliis quæ hic commemorari non attinet, præmiſſis, ad Arrianeam Pallacopæ deſcriptionem, de qua præcipua ipſi cum Voſſio controverſia intercedit, progreditur. Erat autem Pallacopas foſſa ſeu ductus ex Euphrate in Arabum campos. Hujus oſtium Alexander M. in gratiam Aſſyriorum decreverat obſtruere, aliumque ex Euphrate ductum exſtruere eidem Pallacopæ incidentem, cujus oſtium & claudi facilius & aperiri poſſet, tum ad exonerandum, tum ad continendum alveo ſuo, prout res exigeret, Euphratem. De hoc itaque Alexandri M. inſtituto ſic Arrianus lib. VII. Expeditionis Alexandri M: προσελθόντι δὲ ὅσον σταδίους τριάκοντα ὑπόπετρος ἡ γῆ ἐφαίνετο, οἷα διακοπεῖσα εἰκότως ξυναφὴς γένοιτο τῇ πάλαι διωρυγι τῇ κατὰ τὸν Παλλακόπαν, ὅτ' ἂν διαχεῖσθαι παρέχειν τὸ ὑδωρ ὑπὸ σεσῆρεν τῆς γῆς, τὴν παλαιορροφὴν αὐτὸ τῇ τεταγμένῃ ὥρᾳ μὴ χαλεπῶς γίγνεσθαι. Hæc Arriani verba ſic vertit Voſſius: *Quumque ad ſtadia triginta progreſſus eſſet, petroſa occurrit terra, quamque interciſam fuiſſe comparebat. Ea ſi continua fieret ac denuo conjungeretur, nequaquam ob ſui firmitatem aquam transmiſſura eſſe videbatur ad antiquam illam Pallacopæ foſſam; atque ita præſtituto tempore, quandocunque Alexandro placeret, non difficile futurum fluminis divortium.* Gronovius vero hunc in modum: *Quumque ad ſtadia triginta progreſſus eſſet, petroſam terram reperit, quæ ſi interciſa ad veterem Pallacopæ alveum perduceretur, nequaquam, propter terræ firmitatem, aquam transmiſſura eſſe videbatur, atque ita ſtatis anni temporibus facilem aquarum averſionem fore.* Et quemadmodum Voſſius verſionem ſuam ſub initium appendicis jam

dictæ tueri contra Gronovium conatus est; ita Gronovius eam in hac epistola infestat denuo, suamque versionem tanquam rectiorem πὺξ καὶ λὰξ propugnat. Nos uti alibi, ita hic quoque ἐπέχομεν, & quicquid horum litigiorum est, Criticis & φιλέλλησι dijudicandum relinquimus.

JASITHEI AD GRONOVIUM APOLOGEMA, in ejusque Titivilitia, sive de Tito Livio somnia animadversiones.

Neapoli, apud Novellum de Bonis, A. 1686. in 4.

SEd aliud ecce litigium, quod viros doctos circa argumentum non adeo magni momenti exercet. Dissertationes Epistolicas ediderat memoratus jam sæpius Vir Clar. *Jacobus Gronovius*, inque earum tertia, in qua & alia in Livio loca geographica emendatum iverat, locum illum Livii lib. XXVI, c. 9. ubi expeditio Hannibalis Capua versus Romam describitur: *Inde Algido Tusculum petiit*, legendum sic contenderat: *Inde ab Pedo Tusculum petiit.* Quam Livianorum verborum mutationem cum vellicasset Vir magnæ celebritatis *Raphael Fabrettus*, Nobilis Urbinas, in libro de *Aquis* & *Aquæductibus veteris Romæ;* tantum abest, ut sententiam suam mutarit Gronovius, ut potius propugnarit eam acriter astruxeritque in *Responsione ad Cavillationes*, ut vocat, *Raphaelis Fabretti*, Lugduni Batavorum A. 1684 edita, cujus summam bona, ut solemus, fide, sed omissis plane dicteriis passim in ea obviis, ad Acta Anni 1685 p. 207. seqq. retulimus. Sed nec Fabrettus, cui *Jasithei* assumere nomen nunc placuit, tacere sustinuit. Scripsit enim *Apologema ad Gronovium*, atque in ejus *Titivilitia*, sive *de Tito Livio somnia*, ut vocat, *animadversiones*. In hoc libro paucis nunc, & prætermissis pari ratione dicteriis adversario non parce repositis, memorando, primum varias super Livium a Gronovio editas emendationes examinat, censuræque, productis non paucis Livii locis, subjicit. Dein errorum aliquot Geographicorum incusat Gronovium, ut qui v. c. in locis Tusculo vicinis noctem sibi finxerit hiemalem, dimidia parte longiorem integra nocte æstiva; Arvernos Galliæ populos ultra Garumnam a Massilia constituerit; Græciam item Septentrionalem in terra sua agnoverit, & Tempe Thessalica *aprica* nominaverit, quæ tamen *opaca*, *umbrosa*, ac *tenebrosa* a Poetis describantur. Quibus, similibusque aliis satis

ſatis prolixe expoſitis, controverſiam tandem illam pag. 92. aggreditur, quæ ipſi de ſitu Algidi & viæ Latinæ cum Gronovio intercedit, utque error, quem putat, Gronovii tanto clarius eluceſcat, eorum locorum chartam chorographicam, eamque æri inciſam, repræſentat, & ad omnia ſibi a Gronovio in Reſponſione iſthac objecta reſpondet. Probare autem Gronovius inſtituerat, adductis ex Livio locis non unis, Tuſculanum diſtrictum Lavicano confinem eſſe, ſibique adeo veroſimile non videri dixerat, Hannibalem flexo itinere montem Algidum tranſiiſſe, cum ex Lavicano in Tuſculanum agrum moveret. Sed reſpondet Fabrettus, quamvis Algidum oppidum inter Tuſculanum & Lavicanum agrum non ita ſit medium, ut velut cuneus quidam utrumque territorium findat, aut nemini ab uno ad alterum, niſi itinere per Algidum inſtituto pateat tranſitus; a Lavicano tamen agro non jam agrum Tuſculanum, ſed ipſam Tuſculanam urbem petenti Hannibali, Algidum utique montem occurriſſe: Tuſculano vero agro proximum eſſe Algidum, ex quibusdã locis a Gronovio ipſo adductis probari poſſe, quod Lavicani Æquique, poſt ablatas ex Tuſculana regione prædas, in Algidum, tanquam in locum proximum, eumque munitum confugerint. Dixerat etiam Gronovius, Livium ſemper, quoties de motu locali loquatur, ac ſpeciatim, quoties nominarit Algidum, præpoſitionem IN vel AB ſolere præmittere, aſſertumque hoc ſuum exemplis aliquot Livianis ſtabiliverat. Fabrettus autem exempla alia in memoriam ei revocat, quæ ipſe non minus, quam parens ejus ex Livio adduxerit, in quibus tranſitus ſolo auferendi caſu exprimatur; quorum illud ex lib. XXVI. c. 11. vel maxime huc quadret: *Inde Albenſi agro in Marſos* Annibalem veniſſe, h. e. uti ipſemet Gronovius expoſuit, *per Albenſem agrum.* Dixerat præterea Gronovius, quod, ſicut Cajus Marcius capiendis oppidis prope Volſcos & Æquos pedetentim boream verſus proceſſiſſet, & poſt expugnationem Lavici Pedum tendiſſet: ſic Hannibal quoque, cum ex agro Anagnio veniret, Lavico Pedum reverti omnino debuerit. Sed Fabrettus transmiſſo aut conceſſo, quod de C. Marcii itinere dictum erat, pauca hæc reponit: *Tum vide, Lector, quantũ compendii factum ſit itineri Hannibalis per novã hanc lectionem* ab Pedo Tuſculum; *ut cui ad meridiem eundum erat, is per plura paſſuũ millia retroactus ad boream, diverticula quæreret.* De cætero quæſiverat Gronovius, cur Hannibal, cum ſumma celeritate Romã contende-

ret, non perstiterit in via Latina, quæ Lavicana fuerit brevior? Respondet Fabrettus, Hannibalem illud iter eum tantum in finem suscepisse, ut Romanos ab obsidione urbis Capuæ retraheret; viam præterea Latinam Lavicana non breviorem esse; intutum quoque fuisse, si in istas periculorum plenas Albanicæ vallis angustias se immisissset, cum contra per Lavicanam viam plana & aperta omnia essent. Respondet inde Fabrettus & aliis Gronovii quæsitis, eaque occasione suam de quodam Livii loco l. IV. c. 27. conjecturam Lectori expendendam proponit; cum vulgo legatur: *dictator Tusculo, consul Lanuvio propiorem locum castris ceperunt*, pro Lanuvio, Lavicum substituens. Deinde quia Silium reprehenderat Gronovius, quod in descriptione Hannibalicæ profectionis etiam Algidi mentionem feciſſet, Fabrettus patrocinatur Silio, eumque non poetica libertate ibi fuisse usum, quod Gronovius dixerat, sed bona fide omnia ex Livio retulisse ostendit. Verum denique Tusculi situm collocat in cacumine montis, contra opinionem Lucæ Holstenii, qui Tusculum e suo vertice summoque jugo ad declivia Tusculani collis, qua Romam respicit, deduxerat; sententiamque hanc suam non testimoniis tantum scriptorum, sed & situ qua naturali qua artificiali, priscis item ruderibus ac vestigiis, & nummo quodam antiquo apud Fulvium Ursinum in gente Sulpitia, in quo Tusculum exhibetur, confirmat.

Atque hæc de isto Fabretti Apologemate dicta sunto, quod silentio transmittere honeste non potuimus, cum Gronovii, cui in eo responsum est, librum in Actis nostris loco supra dicto memorassemus. Difficile vero est, in enarrandis illis doctorum virorum contentionibus, simul & brevitati studere, & controversiæ momenta ita proponere, ut clare satis ea Lectori pateant, & nos seu alterutrius, seu utriusque Auctoris offensam non incurramus. Et cavere quidem posterius hoc pro virili studemus, dissimulantes, quæ acerbius ab altero in alterum jactantur, honorique eorum & existimationi derogant, soliusque controversiæ summa capita, suspenso plane judicio nostro, recensentes. Sed verendum tamen, ne idem nobis accidat, quod illis assolet, qui in bellis neutrarum sunt partium, dumque quietem captant, utriusque bellantium armis inviti objiciuntur; adeoq; dum invidiæ declinandæ causa, contendentium inter se doctorum virorum de levibus gravibusve rebus nulli nos mancipamus, utriusque

aut

aut ſaltim ejus, qui ſua negligentius aut cum ſtudio partium relata, quo jure quave injuria ſuſpicabitur, odia experiamur. Unde ſi parciores forte deinceps in eriſticis ſcriptis commemorandis deprehendemur, cauſam ſilentii noſtri Benevolo Lectori facile erit divinare.

LEALIS LEALIS DE PARTIBUS SEMEN CONFICIENTIBUS in Viro, Epiſtola ad Dominicum de Marchetis.

Patavii, apud Cadorinum, 1686, in 12.

PRæerat antehac Leal Lealis Xenodochio B. Franciſci, antequam ad Profeſſionem Chirurgiæ, qua nunc laudabiliter fungitur, aſcenderet. Non dimittebat igitur occaſionem egregiam, quæ tum temporis ſe offerebat, quin cadavera creberrime obvia cultro ſubjiciens Anatomico attentius perluſtraret. Comparatam inde notitiam in re Anatomica non vulgarem, nec dubiam, ſed aſſiduis ſectionibus confirmatam, diu equidem ſupprimebat; nunc vero in lucem edere amplius non dubitat, quæ Naturæ ſcrutatoribus accepta fore arbitratur. Hac vice quidem ea ſaltim attingit, quæ virorum genitalia concernunt, muliebres partes generationi addictas peculiari reſervans Epiſtolæ. Quemadmodum vero in præſenti Exercitatione ad *Regneri de Graaf* ſcripta unice reſpicit, ita fieri aliter non potuit, quin Obſervationes clariſſimi hujus Anatomici vel confirmaret vel emendaret per ea, quæ tanquam ſibi comperta ſuperaddidit. Diſcedit autem ab eo ſæpiſſime: inter alia, ubi de ortu arteriarum ſpermaticarum ſermo eſt, aſſerit arteriam ſiniſtram ſpermaticam ordinarie non e trunco aortæ ſed emulgente naſci. Cumque Regnerus de Graaf arterias has recto ductu ad teſtes abire ſtatuat, negat id Author noſter, ſiquidem per autopſiam evincit, eas in aliquos paſſim curvari ſinus. Imprimis anaſtomoſes inter arterias atque venas ſpermaticas acriter defendit, tanquam ſumme utiles, rationi conformes & experimento ſingulari manifeſte conſpicuas. Nimirum aperto adhuc vivente ariete, interaneisque ad latus retractis, venam ſpermaticam primum prope cavam, dein & corporis pyramidalis baſin filo arctiſſime devincit; poſtquam igitur arteria ſpermatica ſanguine turget, religatam præſcindit; aperta autem vena omnis egreditur ſanguis, ita ut turgidæ hactenus arteriæ, ſi digitis quodammodo comprimantur, quem continebant ſanguinem eo effun-

dant, claro anaſtomoſeos indicio. Fides ſit penes Authorem & autopſiam.

Circa teſticulorum conformationem inprimis meatum Highmori adſtruit ſub nomine oloriri corporis, eam que in omnibus animalium teſtibus reperiri, & quidem pervium, prolixe docet, adjecta Figura I. atque adeo graviter in Regnerum invehitur, quod meatum illum ſeminalem ſaltem pro membrana vaſa fulciente habuerit. Similiter & gratis Hippocrati obtrectari a Graafio ut monſtret, adducit bina præ ceteris loca, quibus probare conatur, divinum ſenem nunquam voluiſſe, e dextro teſticulo præciſe mares, e ſiniſtro fœmellas naſci, quamvis dextrum ἀρρενογόνον ſive robuſtiorem, ſiniſtrum vero θηλυγόνον ſcilicet infirmiorem nominaverit.

Tab. IV.

Arridet autem Nobis præ ceteris veſicularium ſeminalium, quam exhibuit, ſtructura. Hactenus enim creditum eſt, eas variis inſtrui cellulis, inter ſe quaſi racematim diſpoſitis; nunc vero ad oculum ab Authore noſtro demonſtratur, unicum eſſe canalem, inteſtino non diſſimilem, qui ſaltem per varios anfractus juvante membrana in unum collectus figuram illam racemi præ ſe ferat. Confer Figuram II.

Explicatio Figurarum.

FIGURA I.

Teſtis ovilli quadripartiti internas partes, ſeminariis primo vaſis ademtis, ne reliquorum præpedirent conſpectum, profert. Porro intimam faciem membranæ nerveæ, cum diſcurrentibus ultro citroque ſanguiferis vaſculis prodit. Inſuper arteriarum tubulos ab ipſa in ſeminalem meatum protenſos, & lymphæ ductus craſſiuſcule, meatumque præſertim ſeminalem, & huic adnatum epididymida exhibet.

AAAA *Nerveæ membranæ in quatuor ſectæ æquales partes, enormiter a naturali ſitu retractas, ut quæ interjacent, facilius conſpici queant.*

BBBB &c. *Membranæ nerveæ intimus paries, in quem* ††††††† *vaſcula ſanguifera temere inambulant.*

aaaaaa *Externæ nerveæ facieiportiones, quibus breviores obſtiterunt arteriarum ramuli ſanguinem in corpus olorinum vehentes, ne in planum cum ſuo toto extenderentur.*

CCC *Olorinum corpus ſive Meatus ſeminarius; in quo D, principium ſeu baſin, E vero finem, veluti coni extremam partem deſignat.*

bbbbbbbb *Arterioiæ ſunt ab iis connatæ propaginibus, quas ner-*

vea membrana intime ambit. Earum multa recta in corpus olorinum implantantur. Reliqua obliquata, antequam Meatum subeant, modicum inter vascula seminaria spatiantur.

cccccccc *Tenuissima vasa candida lymphaticis non imparia, & arteriis parallela, ruditer tamen expressa, quorum plura ob summam exilitatem servare in testis praeparatione fuit nefas. Inibi ferme, qua olorinum corpus arteriae ineunt, prodire ista videntur; ab hoc in nerveam conscendunt, in cujus interiora adeo se occulunt, ut luminũ aciem illudant.*

ddddd *Nonnulla loca in quibus desinunt vicissim cum nervulis arteria, & consurgunt lymphaeductus.*

ee *Meatus seminarii scissus, per quem internus ejusdem canalis percipitur.*

iiii i *Vasculorum radices seminariorum, & termini, qua evulsa principio fuere, ut olorinum corpus, & reliqua ei vasa annexa contueri facile liceret.*

BBB *Tres vasculorum seminariorum propagines, quas reliquis prolixiores ob commodum situm cultet reliquit.*

F *Epididymidos principium, quod finis Meatus seminarii facit, quum pertusa nervea membrana de summo bulbo erumpit.*

fff *Epididymidos lobulorum interna facies, qua testi adhaerescens secundum illius longitudinem flexuose discurrit.*

G *Vasis deferentis initium.*

FIGURA II

Intestinula exhibet seminalia (vulgo vesiculas seminales) ex humano excerpta cadavere, quorum unum glomeratum apparet speciem vesicula praeferens, alterum vero solutum, & communi exutum membrana, ut eleganter caecum videatur aemulari intestinum. Exponit praterea intestinulorum ductus omnes, cum qui semen invehunt, tum qui evehunt. Horum insuper coalitum designat, quo intestinula in unum canaliculum conveniunt, per quem solum semen in urethram expromunt.

A *Canaliculus qui semen in urethram eructat, a duobus intestinulorum seminalium tubulis in unum coalescentibus efformatus.*

B *Ductuum coalitus angulum obtusum, ubi* cc *illorum est principium a summo intestinulorum deductum.*

CC *Deferentium vasorum extrema lateraliter in intestinula commissa, qua cum juxta principium excernentium ductuum intestinula ineant, angulum faciunt* cc *acutum,* DD *Vul-*

DD *Vulgares capſulæ ſeminales, quæ tamen ſi caute ſolvantur, ubi litteræ* bbbb *longiores factæ inſigniter gracileſcunt.*

EE *Deferentia vaſa a ſuo ſtipite reciſa.*

d d *Deferentia vaſa nonnihil ſuo principio latiora.*

F *Seminale inteſtinulum membrana communi ita præcinctum, ut inæqualis veſiculæ formam proferat.*

GGG *Seminale inteſtinulum alterum ab omni expeditum membrana, ut naturalem longitudinem pandat, in quo γ cervicem, δ fundum,* a a a a *vero quasdam illius gibboſitates indicant.*

LIBRI NOVI.

A Continuation of the nevv Digeſter of Bones; it's Improvements and nevv uſes it hath been applyed to: Together With ſome Improvements and nevv Uſes of the Air-pump, tryed both in England and in Italy, By Denys Papin. London 1687, in 4.

Joh. Adami Scherzeri Breviarium Theologicum Hulſemannianum, enucleatum atque auctum, cum Præfatione D. Val. Alberti. Lipſiæ apud J. C. Tarnovium. 1687, in 4.

Hieronymi Fabricii ab Aquapendente Opera omnia Anatomica & Phyſiologica, hactenus variis locis ac formis edita; nunc vero certo ordine digeſta & in unum volumen redacta: cum Præfatione D. Joh. Bohnii P. P. & indice locupletiſſimo. Lipſiæ apud J. F. Gleditſch. 1687, in fol.

Raimundi Martini Pugio Fidei adverſus Mauros & Judæos, cum Obſervationibus Joſephi de Voiſin, & Introductione Joh. Benedicti Carpzovii, qui appendicis loco Hermanni Judæi Opuſculum de ſua converſione ex MSCto Bibliothecæ Paulinæ Academiæ Lipſienſis, recenſuit. Lipſiæ apud Frid. Lanckiſii Hæredes, 1687, in fol.

Theologiæ ſive potius Ματαιολογίας Judaicæ atque Mohammedicæ ſeu Turcico-Perſicæ Principia ſubleſta & fructus peſtilentes; auct. Aug. Pfeiffero D. Lipſiæ apud J. F. Gleditſch 1687, in 8.

Jacobi Tollii Fortuita, in quibus præter Critica nonnulla, tota Fabularis Hiſtoria Græca, Phœnicia, Ægyptiaca ad Chemiam pertinere aſſeritur. Amſtelod. apud Janſ. Waesbergios 1687, in 8.

Horti Academici Lugduno Batavi Catalogus, exhibens Plantarum omnium nomina, quibus ab anno 1681 ad a. 1686. hortus fuit inſtructus, ut & plurimarum in eodem cultarum & a nemine huc usque editarum Deſcriptiones & Icones, auctore Paulo Hermanno. Lugd. Bat. apud C. Boutenſteyn, 1687. in 8.

Defenſio Relationis de Antonia Burignonia, Actis Eruditorum Lipſienſibus Menſis Januarii A. 1686. inſertæ, adverſus Anonymi famoſas chartas, Amſtelodami ſub titulo *Moniti Neceſſarii* publicatas &c. Lipſiæ apud J. F. Gleditſchium, 1687, in 4.

(o)

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ

Calendis Maji, Anno M DC LXXXVII.

DEFENSIO RELATIONIS DE ANTONIA BURIgnonia, Actis Eruditorum Lipſienſibus Menſis Januarii Anni MDCLXXXVI inſerta, adverſus Anonymi famoſas chartas Amſtelodami typis Boetmannianis ſub titulo MONITI NECESSARII publicatas. Quarum proterva calumnia refutantur, ſimulque Fœminæ, quæ ſe Legatam Dei mentita eſt, ipſiuſque Apologetæ & Monitoris, impia & monſtroſa dogmata quædam, ex libris utriusque Gallicis Latine excerpta, cenſuræ Chriſtianorum in præcipuis Fidei articulis adverſus fanaticos conſentientium, offeruntur.

Lipſiæ, apud Joh. Frider. Gleditſch, 1686, in 4.

TItulum libri integrum, tametſi prolixiorem exhibuimus, ut ſuperſedere poſſemus argumenti, quod tractat, uberiori & accurato recenſu. Noſtram cauſam agi, nemo non videt: quam juſta vero ea ſit, ex ipſa Apologia, brevi nempe temporis ſpatio cuiq; perluſtranda, cognoſci a benevolo Lectore malumus. Nullius enim viri boni & cordati judicium ſubterfugimus, eamque ob cauſam & illum Actorum noſtrorum locum, quo de Antoniæ Burignoniæ ſcriptis diſſeritur, & anonymi cenſoris licet longe acerbiſſimum Monitum, ſubjungi Apologiæ huic curavimus. Equidem fuere, qui nihil reponendum Monitori illi cenſuerunt, tum quod exiſtimationi qualicunque, & in Germania, & in exteris regionibus, Actis illis noſtris, per hos quinque annos & quod excedit, apud viros doctos partæ, nihil per eas Anonymi ſchedas deceſſiſſet; tum quod Relationis noſtræ de Burignoniæ operibus Auctor ea ſit profeſſione, ætate &

in rempublicam meritis, ut ſine famæ optimis artibus partæ diſpendio, vindicare calumnias generoſo contemtu potuiſſet. Sed vicissim alii non conſultum putarunt honori noſtro, ut ſilentio velut reos nos faceremus injuriæ Burignoniæ aut ejus advocato illatæ; & Relationis de ſcriptis fœminæ hujus illuſtris Auctor hærere in quadraginta mendaciis ab ejus hyperaſpiſte ſibi objectis noluit: & denique intereſſe viſum fuit orthodoxæ Eccleſiæ, ut de Burignoniæ periculoſis dogmatibus & inſtitutis uberius, quam quidem in Actis noſtris factum fuerat, omnes publice admonerentur. Hinc natum præſens opuſculum, quod æqui Lectoris judicio ſic commendamus, ut factam a nobis Burignoniæ ejuſve aſſeclis injuriam non fuiſſe cognoſcat; ad ulteriorem autem cum hujus ſectæ hominibus diſputationem minime nos obſtrictos cupiat.

M. CHRISTOPHORI SONTAGII Tituli Pſalmorum.

Siluſiæ, impenſis Sebaſtiani Gœbelii, 1687, in 4.

INter difficiliora Scripturæ loca *Pſalmorum* quoq; *titulos* reponi, patet eſt. Brevitate enim ſua vocumque, e quibus conſtant, inſolentia, tantum negotii interpretibus faceſſunt, ut parum abſit, quin de quorundã ſenſu inveſtigando jampridem conclamatum fuerit. Optime igitur putamus factum, quod clariſſimus Schleuſingenſium Paſtor ac Superintendens, illuſtriſque, quod Siluſiæ floret, Gymnaſii Ephorus, *Chriſtophorus Sontagius* omnes in hanc rem ingenii nervos intendit, ut illis, quantamcunque poſſet, lucem fœneraretur. Hac fini excuſſerat commentaria ac verſiones Judæorum æque ac Chriſtianorum, collectiſque illorum ſuffragiis, ſolicite expenderat, cuinam omnium tutiſſime accedi poſſet. Magno vero uſui lectoribus fore haud vane opinatus eſt, ſi *regulas* præmitteret *hermeneuticas*, *ſeu aphoriſmos generales viginti quinq;, quibus continentur præcognita quædam neceſſaria de titulis Pſalmorum authenticis*, h. e. illis, quos in Hebræorum Pſalterio legere eſt. His dein ſubnectere viſum fuit titulos omnium omnino Pſalmorum, ἀδεσπότους partim & ab Hebraica veritate nonnihil deviantes, partim *adjectitios* prorſus & *ſuppoſititios*, prout quidem in verſionibus Chaldaica, Græca, Syriaca, Arabica, Æthiopica & Vulgata Latina exhibentur,

tur. Addidit heic noſter ſub paginarū finem ſcholia, quibus tum phraſes, tum ſcopus veterum illorum Interpretum haud parum illuſtrantur. Succedit tandem princeps operis hujus pars, *Diatribæ* nimirum *ſexaginta ſeptem*, totidem titulis explicandis deſtinatæ. Quorum plerique quidem authentici ſunt; nonnulli tamen e verſionibus admixti, qui etſi parte ſecunda inter ſui ſimiles jamjam recenſiti fuerant, rariori nihilominus aut elegantiori loquendi formula accuratiorem prolixioremque diſquiſitionem mereri videbantur. Cujus generis ſunt שִׁיר מִזְמוֹר *carmen occurſuum*, quo nomine Rabbinis Pſalmus XCI venire ſolet, & ψαλμὸς ἐκ ϛάσεως *pſalmus pro ecſtaſi*, quem titulum Pſalmo XXXI dederunt Septuagintaviralis ac Vulgata Latina; unde de illo p. 610. de hoc p. 683. cum cura agitur. Imo & viginti duæ Alphabethi Hebraici literæ, quæ totidem ſectionibus Pſalmi CXIX præfiguntur, itemque vox finalis *Sela*, in quatuor diatribarum argumentum adhibitæ deprehenduntur. Poſtquam vero doctiſſimus Autor ſingulis locis ex ſanctioris philologiæ penu largiſſima manu adſperſit, quæ illuc facere credidit, coronidis loco titulum hactenus explicatum pericopæ cuidam Evangelicæ dominicali aut feſtivali ſuccincte applicat, monſtratque, qua ratione in Homiliis ſacris exordiorum vices commode ſubire queant. Hac de cauſa diatribæ non eo ordine ſeſe invicem inſequuntur, quo textus illarum in Pſalterio diſponuntur, ſed eo, quem Evangelicarum lectionum anniverſaria ſeries poſtulabat. Quod ſi ſeriei biblicæ potior ratio habenda fuiſſe videatur, commodum ſubjungitur *index* docens, qua pagina quilibet titulus exponatur; nec locupletiſſimus rerum & verborum index omiſſus fuit.

REFLEXIONS PHILOSOPHIQUES ET THEOLOGIQUES, ſur le nouveau Syſteme de la Nature & de la Grace.

id eſt;

REFLEXIONES PHILOSOPHICÆ ET THEOLOGICÆ IN Syſtema novum de Natura & Gratia. Liber ſecundus, de ordine Gratiæ.

Coloniæ, 1686, in 12.

DIſputatorum, quos jam ſæpe nominavimus, *Arnaldi & Malebranchii* nomina, in titulis licet omiſſa, abſque diſſimulatione produntur ab Approbatoribus *ſecundæ hujus partis*, Theologis Mechlinienſibus, qui tam aperte Arnaldi ſententiam tuentur, ut dicant Syſtema Malebranchii erroribus plenum, & ex Philoſophia male intellecta hauſtum eſſe, eique optent, ut oculos tandem ad lucem hujus libri aperiat, & ſecundum verba Auguſtini (epiſt. 143) *quia non valuerit omnia non pœnitenda diligenter dixiſſe, pœniteat quæ cognoverit dicenda non fuiſſe.* De præfatione libro præmiſſa aliquid relatum eſt, cum Malebranchii nuperas epiſtolas recenſeremus. Inſeruit ei Arnaldus ad exemplum Antagoniſtæ librorum catalogum, quibus inter ſe certarunt, & quos legi debere putat ab iis, qui de cauſa quam tractant judicare velint; poſcit dein ſpeciatim, ad quæ legitime reſpondere adhuc debeat Malebranchio, repellitque ejus excuſationem, ſi videri velit (ut jam jactaverit) ex obſequio potius erga amicos, quam cauſæ diffidentia ſiluiſſe. *Liber hic ſecundus* (de primo in Actis A. 1686. p. 183. diximus) capitibus XXXIII abſolvitur. Quatuor priora directa ſunt adverſus aſſertum Malebranchii, *quod Deus in creatione mundi nullum aliud propoſitum habuerit, nec habere potuerit, quam ſtabilimentum Eccleſiæ.* Hoc neque ex Scriptura probari poſſe dicit Arnaldus, neque principium, ex quo illa aſſertio deducitur, ſubſiſtere: Neque enim ideæ de Deo neceſſario ineſſe, quod pro certo ſupponit Malebranchius, *ut Deus nihil extra ſe agat, niſi ad procurandum ſibi cultum ſe dignum*, unde ſequatur, Chriſtum incarnandum fuiſſe, ut talem cultum Deo præſtare poſſet ob unionem naturæ humanæ cum Verbo infinito: negat hoc Arnaldus, nec plus neceſſario ex idea iſta ſequi affirmat, quam quod Deus omnia ex mera bonitate faciat. Confirmat id ex *Thoma* & *Auguſtino*, itemque ex *Eſtio*: reprehendit etiam, quod Malebranchius honorem vel cultum dignum Deo ab homine præſtari neget; aliter enim loqui Scripturas, dignitatem, ſanctitatem & perfectionem cultui, qui ab hominibus præſtari debet, tribuere. Peccare igitur illum contra ſuas ipſummet regulas, & de Deo loqui more humano, quaſi utilitatem & operæ pretium in omnibus quærat actionibus. Affert dein c. IV. ex præcipuis patribus Græcis & Latinis clara teſtimonia, quod docuerint, *Verbum non fuiſſe incarnandum, ſi Adam non peccaſſet*; & quia iſti cum

cum Malebranchio plane non consentiant, arguit inde, ideam ejus de Deo non esse veram, cum patres precibus illis internis, quas semper exaudiri docet Malebranchius, utique non minus, quam ille ad assequendam veritatem usi sint, nec minorem ratiocinandi facultatem habuerint. Jam c. V. ad systema de Gratia accedens, iterum monet, defectum autoris, & quod suæ legi contravenerit, Deo agendi modum ex humano ingenio præscribendo. Dein c. VI hypothesin Malebranchianam delineat, & in propositiones *tredecim* distribuit; suam vero cap. VII. proponit, in *octo* propositiones redactam, quas ex Augustini sententia de gratia & prædestinatione sequi putat. Cap. VIII & IX ex Malebranchii ipsius libris quædam loca adducit, per quæ doctrinæ Augustini consentire, & Pelagianismum ac Semipelagianismum serio aversari videatur: quanquam ante ortam hæresin Pelagii incautius locutos esse, & patres Græcos, & ipsum Augustinum, & naturaliter fere omnes ad errorem Pelagii propendere agnoscat. C. X. sententiam Prosperi pro se adducit, & Malebranchium in errorem incidisse putat, dum nimis indulgeret speculationibus Metaphysicis, nec quod in aliis reprehendit ipse caveret, incautas nempe de libertate hominis locutiones, aut præjudicia ex præsumtione de viribus naturæ concepta. Examinat c. XI. speciatim, an idem sentiat Malebranchius, quod Augustinus ex S. Paulo Rom. IX. & XI. quod judicia Dei circa electionem hominum sint impenetrabilia, idque negat, & c. XII. duo quæri de Dei judicio notat, *primum*, cur aliquos induret, aliis misericordiam faciat; *alterum*, cur hunc potius, quam illum induret, aut ejus misereatur. Ad primum responderi posse cum Paulo, *liberrimum fuisse id Deo, sicut figulo liberum est diversa vasa formare*; ad secundum autem respondisse Apostolum per admirationem & allegationem *impenetrabilitatis*: hæc vero confudisse existimat adversarium, & ad secundum etiam quæsitum, respondendi modum, qui Paulum latuerit, excogitare voluisse, novo illo systemate suo. Disputat per occasionem adversus sententiam *Reformatorum*, quod justificati omnes perseverent, & quod fide divina certitudo perseverantiæ credi debeat, & ex Augustino (qui donum perseverantiæ a Deo ex causis plane impenetrabilibus dari, aut negari statuit) docere vult, quod fideles de perseverantia dubitare, & pro ea obtinenda tota vita orare Deum debeant. Cap. XIII. de prædestinatione & prascientia ex Prospero tractat, contra Semipelagianos, qui pro una habebant

utramque: *prædeſtinare* ſcribit *Deum & præſcire, quæ ipſe facit; præſcire ſed non prædeſtinare, quæ permittit*, v. g. peccata. Itaque *præſcientia* (ait) *includitur prædeſtinationi, noſtroque concipiendi modo, hæc eſt poſterior, quia ideo Deus prævidet futura, quia ipſe, ut fierent, decrevit.* Secundum hæc intelligi aut corrigi debere, quæ Malebranchius ſcripſit, quod prædeſtinatio electorum præſupponat præſcientiam operum, quæ facturi ſint auxilio gratiæ; ita enim vera hæc eſſe, ſi intelligantur de auxilio gratiæ efficacis per ſe. Sed capite XIV doctrinæ orthodoxæ congruere negat, quæ pro ratione judicii divini noviter invenit Malebranchius, quod Deus pro ſapientia ſua non agat voluntate particulari, & quod hanc voluntatem pro cæca & imperioſa habeat, quæ Deo non conveniat. Aſſerit autem Arnaldus cap. XV. contra hoc dogma ex Auguſtino & Proſpero, quod Deus utique particulari & benevola voluntate electionem & prædeſtinationem faciat, & explicat dicta Pauli ad Eph. I, 5.6. & c. II, 4.5.9. in quorum priori Paulum a principio ad effecta deſcendere dicit, in altero ab effectis ad principia redire. Addit ejusdem Apoſtoli doctrinam ad Rom. VIII. 28.29.30. cui plane non convenire dicit tradita Malebranchii de ſimplici illo agendi modo, quem Deo tribuit. Subjungit denique explicationem difficillimi capitis IX ad Rom. ad quod veluti ad ſcopulum ſemper alliſos eſſe dicit prædeſtinationis gratuitæ inimicos. Quoniam vero Malebranchius argumenta ex dictis Scripturæ pro voluntate particulari, exceptione ſua de anthropologiis elidere ſolet, & dicta iſta per alia, quæ de voluntate Dei generali loquantur, explicari debere contendit, cap. XVI objectiones illas vehementer impugnat Arnaldus, & negat, ullum dictum ex Scriptura afferri poſſe, quo probetur, Deum in electione, aut in prædeſtinatione & ſanctificatione electorum, voluntate generali agere. Cenſet ergo, totam adverſarii machinam non niſi idea illa Dei, quam concepit, niti, adeoque petitionem principii eſſe; inhærendum itaq; ſenſui literali dictorū eſſe monet, & ad anthropologias confugi non debere, niſi de ſenſu methaphorico aperte conſtet. Cap. XVII. monſtrat, opinionem adverſarii cum doctrina Auguſtini minime convenire, & hunc ad objectam ab hæreticis acceptionem perſonarū, quam ex dogmate de electione abſoluta colligebant, alio plane modo, quam Malebranchium ex hypotheſi de voluntate generali, reſpondere. Non vult tamen huic propterea Pelagii hæreſin imputare, Pluribus

vero

vero cap. XVIII refellit ejus aſſerta, ubi eadem ſe docere dicit, quæ S. Paulus & Patres docuerint, & cap. XIX oſtendit, voluntatem illam Dei particularem, quam is cæcam & cerebroſam vocat, eam ipſam eſſe, quam Apoſtoli & patres Deo tribuant, ignari plane novæ illius de Deo ideæ. Ne vero ea, quæ hucuſque adverſario oppoſuit, pro *Janſeniſmo* traducantur, ex tribus recentibus autoribus, qui de hac materia Gallice ſcripſerunt, dicta ſua de prædeſtinatione gratuita firmatum it, adſcriptis *Amelotti, Thomaſſini & Porcii* locis. Cap. XX imo & *Jeſuitas*, quanquam de gratia ſtatuant, quæ probanda non ſint, teneri tamen aſſerit, ex decreto *Generalis* ſui *Claudii Aquavivæ* An. 1613. publicato, ad docendam prædeſtinationem gratuitam. Monſtrat inde cap. XXII. male factum a Malebranchio, & ad *Proteſtantium* potius, quam Catholicorum exemplum, quòd patrum, & imprimis Auguſtini teſtimoniis omiſſis, ſolum ex ratiocinatione & Scripturis hypotheſin ſuam ſtabilire voluerit. Poſt hæc regulas ſive propoſitiones Malebranchii, quas capite VIII formaverat, ſub incudem revocat, & verba Scripturæ, quæ dicunt, *Deum velle, ut omnes homines ſalventur*, de voluntate abſoluta, non conditionali; vocabulum vero *omnes* ita explicat, ut citatis Patrum & Theologorum autoritatibus, homines non in univerſum omnes, ſed *omnis generis* & conditionis, id eſt electos ſignificet. Objectioni verò Pelagianorum longe melius cum Paulo & Auguſtino, quam ex hypotheſi Malebranchiana occurri poſſe ſtatuit. Hanc vero c. XXIV & XXV plurimis rationibus deſtruit, refutans etiam noviſſimam ejus exceptionem in reſponſione ad *diſſertat. ſuam de miraculis Vet. Teſt.* ubi dixerat: *Deum quidem regulariter ut cauſam univerſalem agere, ſed particulari voluntate uti, ſi ordo id poſtulet.* Poſtulari enim ait omnino particularem voluntatem, ſi verum eſſet principium, quod Deus omnes ſalvos eſſe velit, & quod Chriſto propoſitum ſit templum ſpirituale Eccleſiæ quam maximum & ampliſſimum facere. Indicat cap. XXVI contradictionem ex principiis adverſarii, dum ex una parte ſtatuit, Deum generaliter velle ſalutem omnium, ex altera, quod per ſapientiam ſuam invincibiliter prohibeatur, ne particulari voluntate propoſitum illud exequatur; imo pro blaſphemia fere habet, quod dicat, *minus decere Deum particulari voluntate agere, quam generali*, cum tamen fatente adverſario, particulari egerit in *creatione univerſi* & in *formatione animantium*, & etiamnum ea agat in *patrandis miraculis*. Pronuntiat

nuntiat itaque, temerarium & insolens esse de secretis Dei, & quid eum magis minusve deceat, judicare ex sola idea Entis perfecti, sine revelationis divinæ adminiculo. Sic enim judicantes paganos, doctrinam de Christo pro stultitia habuisse. Adducit insignem Episcopi Meldensis locum *ex dissertatione de histor. universali*; arguit inde multa, quibus libertati Dei per ideam istam novam derogetur. Denique repetita per compendium adversarii argumentatione, etsi concedatur, quod Deus voluerit omnes homines salvos fieri, deinde quod se atque sapientiam suam naturaliter quasi & necessario magis amet quam homines, adeoq; agere teneatur modo sapientiæ suæ convenientissimo: negat tamen subsumi debere, aut probari posse, Deum modo se non digno agere, si salutē hominum particulari voluntate procuret; imo si verum sit primū illud assertum, quod Deus velit omnium hominum salutem, sequi potius, ut teneatur omnibus, adeoq; & particularibus modis eam procurare, aut si hoc non faciat, manifestum esse, primum illud assertum, quod omnes salvos velit, non esse verum, nec demonstratum. Cum vero Malebranchius sæpe pro ratione alleget, Deum ita agere debere, *ut character attributi sui magis appareat*, indeq; deducat, ex volūtate particulari attributa divina non æque, quam ex generali apparere; hoc assertum cap. XXVII in disquisitionem vocat, multisque rationibus impugnat: nobilius enim & dignius esse ait, Deum particulariter velle & statuere, quam solum exequi voluntate generali, quod causa occasionalis exequendum suppeditet; & quod in opere salutis Deus sit supremus architectus, Christus vero ut homo voluntatis divinæ executor. Dein attributa divina sapientiam & immutabilitatem, minus recte intelligi & explicari dicit ab autore novi systematis, & male omitti cætera attributa, ad quæ in negotio salutis respici debeat, voluntatem liberrimam, potentiam, misericordiam, justitiam & bonitatem. Miratur itaque cap. XXVIII, cur *Episcopus Ascalonitanus suffraganeus*, & *censor librorum Moguntinus* approbaverint, laudaverintque librum *Meditationum Christianarum* a Malebranchio editum, & deceptos esse putat ambiguitate terminorum generalium; nec satis penetrasse, quo sensu iis utatur Autor, qui eo tendat, ut Deum nihil agere statuat, nisi quatenꝰ voluntas ejꝰ generalis determinetur a causa occasionali, ideoque nec in conversione hominis finem particularem habeat, aut bonitatem specialem erga eum exerceat, sed solummodo sequatur determi-

natio.

Digitized by Google

nationem cauſæ occaſionalis ; cum tamen hæc opinio directe contradicat D. Paulo , qui docet Deum operari in nobis & velle & perficere, *pro bona voluntate*. Phil. II, 13. Verum eſſe ait cap. XXIX, nec Theologis ante Malebranchium incognitum, Deum leges generales in ordine gratiæ ſibi præſcripſiſſe, quas ordinarie ſequatur, ſed non ſequi, quod non agat niſi voluntate generali, nec, quod infert Malebranchio, Deum tentari, niſi ejus ſententia probetur. Adducit & laudat locum ex tractatu, cui titulus eſt *Conatus ſive ſpecimina moralia*, (*Eſſais de Morale*) ex quo conciliari optime poſſe putat decreta Dei, cum officio hominum in ſequendis mediis ſalutis. Falli igitur adverſarium, dum putet probari ex uſu mediorum, quod Deus ſolummodo agat voluntate generali, determinanda a cauſa occaſionali ; *argumentum enim ideo non procedere, quia determinatio illa cauſæ occaſionalis , in negotio ſalutis non pendet ab homine* : alias ejus deſideria, preces aut contritiones gratiam mererentur aut allicerent, & ita ſalutis initium facerent, id vero dicere, eſſet Pelagianum : omnia enim iſta (ait) a Deo ſunt, *non ſolum gratiæ ipſius collatio, ſed & præparatio ad gratiam*. Etiamſi vero inter media ſalutis aliquod videatur eſſe cauſa occaſionalis alterius, talis tamen non eſt reſpectu Dei. Omnia enim media, nullo excepto, ſimpliciter ſunt a Deo; unde ſequitur, Deum omnia, & particulariter, minime vero generaliter & prout a cauſa occaſionali voluntas ejus determinatur, agere. Notat hic, Malebranchium cauſam occaſionalem in Chriſto ponere, ſed etiam illam aſſertionem Scripturæ & rationi plane adverſari, *in libro tertio* oſtenſurum ſe eſſe promittit. Cap. XXX. refellit prætextum Adverſarii, quod ex ſua hypotheſi *Deus amabilior fiat hominibus* : neq; enim ideo licere ex regulis revelatis egredi cum periculo incidendi in alia extrema, quod, monente Auguſtino, accidit v. g. iis, qui ut Deum amabiliorẽ ob miſericordiam facerent, etiam dæmones ſalvaturum eſſe ſtatuebant. Ita erraſſe ex Reformatis *Brugierium*, a ſe refutatum, qui Dei amorem exaggeraverit, quod eo electos etiam mortaliter peccantes complectatur. *De bonitate enim Dei ita ſentiendum eſſe, ne violetur ejus ſanctitas*. Quapropter nihil effici exiſtimat figmento illo aut prætextu, neq; ſcrupulum eximi iis, qui vel bonitatem, vel potentiã Dei deſiderent, ſi aut nolit omnes ſalvos fieri, aut non ſimpliciter efficiat, ut fiant. Poſtremis tribus capitibus XXXI, XXXII, XXXIII, recapitulatione nervoſa argumentis & demonſtrationibus Adverſarii, tam a priori

quam a posteriori, respondet, notatque speciatim, quod is tandem ipse fateatur, principium illud, *quod Deus non agat voluntate particulari*, ex ratiocinatione, non vero ex dictis Sacræ Scripturæ dependere. Deinde gratia Christi, quam ex Augustino definit *inspirationem dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus*, ejusque efficacia quædam monet, ex doctrina Thomistica, per quæ objectionibus Malebranchii satisfieri putat. Efficaciam autem gratiæ confitetur ipse, sed ad eum modum & effectum, ad quem data est: licet enim non semper salvet eum, cui datur, effectu tamen non carere, v. g. si malo homini detur aliquis gratiæ gradus, ut moderatior fiat in vitiis, quæ fidelibus nocitura essent; peccatoribus etiam vere & finaliter convertendis non detur una vice omnis gratia, sed tantum quantum placet, donec tandem complementum ejus accipiant, quo salventur. Unde apparere ait, Deum semper voluntate particulari agere, diverso licet gradu aut fine. Objectionem vero Adversarii, quod gratia non satis efficax ad salutem noceat homini, eumque pejorem & inexcusabiliorem faciat, impiam esse, nam culpam ob neglectam gratiam malitiæ hominis imputari debere, non minus ac indurationem, qualem de Pharaone narrat Scriptura, cujus causa tamen fuerit Pharao; etsi Deus præviderit ejus & aliorum indurandorum malitiam & pervicaciam. In summa, negat nova Malebranchii hypothesi, a sapientia Dei per causas generales operantis deducta, difficultati occurri, quæ ab omni tempore Theologos exercuit, tam Catholicos, quam quos putat hæreticos, de conciliatione gratiæ universalis cum effectu particulari, & si ista hypothesis alicujus valoris esset, & ex ratiocinatione methaphysica erui potuisset, dubitandum non esse, quin dudum Doctores Ecclesiæ illam invenissent. Concluditur narratione de judicio sapientis & docti Episcopi cujusdam, qui lecto *Tractatu Malebranchii de natura & gratia*, verbis Augustini usus fuerit: *nova sunt quæ dicitis, mira sunt quæ dicitis, falsa sunt quæ dicitis*; sed addit, quæ ille reticuerat: *nova cavemus, mira stupemus, falsa convincimus.*

JOH. ADAMI SCHERZERI, THEOLOGI LIPSIENSIS PRIMARII, *Breviarium Theologicum Hülsemannianum, Enucleatum atque Auctum.*

Lipsiæ, apud Joh. Christoph. Tarnovium, A. 1687, in 4.

Inter

INter ea, quæ *B. Hulſemannus*, Theologus primum Wittebergenſis, deinde Lipſienſis primarius, deque tota Eccleſia meritiſſimus, Orbi Literato reliquit divini ingenii ſui monumenta, non poſtremum eſt Breviarium ejus Theologicum, anno hujus ſeculi XL ſine ſupplemento, cum eo poſt octennium editum, ac deinde ſemel iterumque, hic alibique recuſum. Multa vero cum paucis complexus eſſet, nervoſeque expreſſiſſet Autor ingenii judiciique maximi; legentium autem non pauci plenius pleraque planiuſque deducta legere percuperent: non gravatus fuit ipſe Adnotationes publice in cathedra ſubjicere; quæ cum aliis non diſſimilibus ejus ſcriptis A. LXXIIX, ſtudio ac cura *B. Scherzeri*, uno in Volumine publici juris ſunt factæ. Verumenimvero cum ne ſic quidem exhauſta eſſent omnia, quæ nervoſiſſima profunditate ac ſublimitate viderentur contineri; idem facile paſſus eſt ſibi hoc, quicquid eſt, oneris imponi, ut ſua ope atque opera, quicquid quaſi latuiſſet hactenus, extraheretur omnino clareq; luci publicæ exponeretur. Debebat nimirum hoc affectui ſuo in B. Hulſemannum, præceptorem de ſe optime meritum; debebat precibus ac monitis amicorum, quos inter ipſe *B. Calovius*, gener Hulſemanni, cujus literas, quas ex hac cauſa ad ipſum dederat, nos quoque vidimus atq; legimus. Poſtquam itaque intra privatos parietes primum, coram frequentiſſimo Auditorio, hunc laborem A. LXXIX & LXXX maximam partem abſolviſſet, & poſt peſtem, qua ſæviente hoc filum abrumpere coactus fuerat, reſiduum adjeciſſet; de hoc ſuo utiliſſimo labore typis imprimendo cogitavit quidem, ſed morte præventus, quaſi poſthumum eum commiſit illis, ad quos ulterior ejus cura pertinebat. His vero adcurantibus, ſub ipſum hujus anni auſpicium in publicum prodiit, ita quidem, ut in eo textus Breviarii in ſingulis capitibus atque ſupplementis, ſejunctus hactenus atque diſperſus, ſit [illegible]tus & expoſitus, dicta S. Scripturæ olim citata tantum, in formales & manifeſtas probationes, adjecta exegeſi neceſſaria maximeque utili, appareant redacta, & errores Adverſariorum, qui modo nominati fuerant, legantur expreſſi, ac dictorum Biblicorum rerumque Indices perquam accurati ſint ſubjuncti. Præterea, ne quid ullo modo deeſſe videretur, toti Operi præfationem, ſinguliſque Capitibus Tabulas præmiſit Vir Maxime Reverendus *D. Val. Alberti*; qui etiam, ut reliqua, quæ B. Scherzerus, affinis ipſius, dum viveret, conjunctiſſimus, ad prælum ſubeundum apta

maturaque reliquit, ſcripta Orbi Literato decenter communicari poſſint, nihil prorſus in ſe deſiderari patietur.

HIERONYMI FABRICII AB AQUAPENDENTE OPERA omnia Phyſiologica & Anatomica.

Lipſiæ, Sumptibus Johannis Friderici Gleditſchii, A. 1687, in fol.

ETiamſi cenſeri poſſit, editorem præſentium operum præpoſteris conſiliis uſum fuiſſe, quod vetuſta hæc ſcripta, delicato hoc tempore, de novo imprimi curaverit; ubi innumeri Apollineæ arti addicti adeo faſtidientis ſunt ſtomachi, ut nil penitus niſi nova admittant, antiqua cuncta, vel ſolo nomine audito, ſtatim averſantes ac reſpuentes: nihilominꝰ cum hæc abſurda nauſea non ſit adeo univerſalis, quin cordatiores Medici hodie etiam ex antiquorum ſcriniis veritatem ſitu licet ſqualidam depromere gaudeant; ideirco ipſos non ſolum calculo ſuo probaturos hanc editoris curam, ſed etiam opus hoc avide excepturos ſperamus. Commendat enim illud ſeſe Lectoribus non uno ex capite, imprimis tamen raritate ſua ſingulari. Hactenus namque vix centeſimum Medicorum cuncta hæc Anatomica ſcripta legiſſe aut ſaltim vidiſſe, ſi dixerimus, a veritate aberrabimus nulli. Factum autem hoc eſt, quod ſeorſim partim ſuperiori ſeculo, partim circa initium præſentis, illa in Italia luci fuerint expoſita, adeoq; jam pridem in bibliopolarum tabernis, apud quos prodierant, diſparuerint. Et licet poſtmodum Francofurtenſes, Regiomontani, & non multis abhinc annis Amſtelodamenſes, quædam illorum typis iterum deſcripſerint, nondum tamen ſingula publici omniumque juris ſunt facta, ut maxima pars eorum, æque ac hactenus, ad manus pauciſſimorum pervenerit. Cæterum poſſemus quoque opera præſentia ob eruditionem multifariam ac doctrinam oppido raram deprædicare, utpote quæ jam dudum quam plurima docuerunt, de quibus noſtri ævi ſcriptores tanquã noviter inventis triumphant; aſt quoniam de hiſce æque ac aliis Auctoris encomio inſervientibus præfatio Dn. D. Bohnii P. P. in noſtra Phylurea celeberrimi, operibus hiſce præfixa ſufficienter loquitur, nihil amplius addimus, ne præter rem videamur nimii. Accipe ergo ſolum L. B. ſyllabum tractatuum, quibus opera hæcce conſtituuntur.

Primus

Primus eſt *de formatione ovi & pulli*; ſequuntur deinceps *de formato fœtu, de gula, de ventriculo, de omento, de varietate ventriculorum, de inteſtinis, de meſenterio, de venarum oſtiolis, de reſpiratione & ejus inſtrumentis, de oculo, de aure, de lârynge, de locutione, de brutorum loquela, de motu locali animalium ſecundum totum, de greſſu, de volatu, de natatu, de reptatu, de muſculi fabrica, actione & utilitatibus, de articulorum ſtructura, actione & uſu*, & denique *de integumentis totius animalis*. Ad calcem operis index rerum & verborum locupletiſſimus eſt adjectus, tractatibus vero ipſis copioſæ figuræ æri inſculptæ ad explicationem textus facientes inſertæ deprehenduntur non inelegantes.

HORTI ACADEMICI LUGDUNO BATAVI CATALOGUS Plantarum, auctore Paulo Hermanno, Medicinæ ac Botanices Profeſſore.

Lugduni Batavorum, apud Cornelium Boutenſtein, A. 1687, in 8.

NIhil ſolidi ex Botanicis a temporibus Dioſcoridis, imo ipſo Theophraſti ævo, orbem vidiſſe literarium, in turpe antiquitatis opprobrium commemorat Fabius Columna. Nos jam contrarium optimo jure affirmamus, poſtquam nempe *Zannonius*, *Syenius*, *Moriſonus*, *Muntingius*, *Breynig*, *Ammannus*, *Dodartus*, *Triumfettus*, *Rajus*, & nunc quoq; *Hermannus* artem hanc excolere, intimiuſque in plantarum ac fruticum naturas penetrare cœperunt. Remotis namque fatali credulitate,, vana perſuaſione, ridiculaque ſuperſtitione, nomina olim herbis imponentibus, ex ſolo naturali charactere rectius ſingularum plantarum fieri appellationem demonſtrarunt. Non vacat ſpeciatim Botanicorum ſupra nominatorum inſolitos labores examinare, digniſque præconiis extollere; Hermanni ſolummodo notitiâ plantarum exquiſitam, ſtudiumque rei herbariæ ſummum inpræſentiarum deprædicabimus. Hicce enim poſtquam a teneris ſtatim unguiculis ſtudio Botanico animum applicuiſſet, fundamentis hujus ſcientiæ tam in Germania, quam Italia aliiſque regionibus poſitis, ad Indos quoque excurrere non detrectavit; ubi etiam per aliquot annos hærens, non minus perfectam ac raram herbarum exoticarum notitiam ſibi comparavit. Et ne forſan L. B. ex affectu nos hæc pro[illegible]ſſe credas, inſpice, quæſo,

ipſe catalogum, & niſi veritatis impudentiſſimus fueris hoſtis, aut plane peregrinus in Botanicis, dubio ſine nobiſcum fateberis, noſtri temporis Botanicorum facile principem eſſe Hermannum. Quo vero præguſtum ſaltim aliquem habeant Botañophili, antequam ad manus ipſorum perveniat hoc ſcriptum, ſciant hanc methodum adhibuiſſe Auctorem, ut juxta Alphabeti ſeriem nomina plantarum horti Lugdunenſis ſuis legitimis characteriſticis notis convenientia recenſeat, reliquis, ſynonymis puta, virtutibus, aliiſque ad hiſtoriam ſpectantibus omiſſis. Ne tamen propterea manca ſit illarum deſcriptio, hinc inde autoris cujusdam librum ac paginam, qui ſufficienter ea pertractavit, allegat. Sed cum plures præterea plantas a nemine hucuſque deſcriptas Noſter quoque ſuo in horto coluerit, nomina quædam excerpta e catalogo, æſtimatoribus exoticarum plantarum dabimus. Sunt vero ipſa *Aloes Americana minor*, *Althæa ricini folio Virginiana*, *Cardiaca Americana annua nepetæ folio floribus brevibus phœniceis villoſis*, *Cnicus perennis cæruleus Tingitanus*, *Colutea Zeylanica argentea tota*, *Convolvulus maritimus Zeylanicus folio craſſo cordiformi*, *Crotalaria hirſuta minor*, *Geranium Africanum folio ibiſci*, *betonicæ*, *alchimillæ*, *uvæ criſpæ*, *Milium Indicum arundinaceo caule granis flaveſcentibus*, & *nigris*, *Nerium anguſtiſolium Indicum floribus odoratis ſimplicibus*, & *plenis*, *Nux juglans Virginiana nigra*, *Tulipifera arbor Virginiana*, *Viola Indica ſcandens naſturtii ſapore maxima odorata*, *Jaſminum Americanum trifolium odoratiſſimum flore albo*, *Narciſſus Zeylanicus flore albo hexagono odorato &c.* Plures equidem potuiſſemus æque raras nominare plantas, ſed brevitati ſtudentes in his acquieſcimus. Scias interim de omnibus hiſce, tam recenſitis quam omiſſis rarioribus vegetabilibus, deſcriptionem abſolutam & utplurimum delineationem etiam inſeruiſſe Autorem. Tabulis hinc ultra centum affabre inciſis æri hortum hunc chartaceum exornatum reperies; & quandoquidem aliquot inter eas plantas antehac minus accurata manu expreſſæ fuerint ab aliis, exquiſitas magis illarum figuras hic quoque obſervabis.

'T GEBRUIK VAN HET RECTANGULUM CATHOLICUM geometrico-aſtronomicum, &c.

hoc eſt:

Uſus

USUS RECTANGULI CATHOLICI GEOMETRICO ASTRONOMICI, Autore Henrico Caſparo Nuis, JCto.

Swollæ, apud Gerh. Tydemann, anno 1686, in 4.

Quod Mathematicis circinus proportionum, aſtrolabium, ſcioterica univerſalia, quadrantes geometrici aſtronomicique, & ſimilia organa alia operæ præſtant, id omne Autor Inſtrumento unico, in præſenti tractatu deſcripto, pollicetur, uſuq; ejus tribus libris demonſtrato Lectori palam facere contendit. Inſtrumenti delineationem, citra præceptorum adjunctionem non perinde omnibus conducturã, conſulto hic omiſimus: ejus vero exempla, ex ære affabre concinnata, Swollæ apud *Wilhelmum Bramerum* mechanicum parabili pretio venum proſtantia, Autor in præfatione operis emtoribus commendat.

Uſum porro Inſtrumenti facile conjiciet, qui organorum ſupra memoratorum rationem perſpectam habet: ut adeo præter ſumma Librorum capita nihil hic neceſſe ſit commemorare. Eſt autem liber primus totus fere geometricus, in reſolvendis problematis linearum, planorum & corporum communioris uſus occupatus: paucis praxibus intermixtis, ad architectonicam militarem, ſtaticam & geodæſiam ſpectantibus. Secundus Gnomonicus eſt, & præmiſſis ſcioterícorum fundamentis & principiis, Rectanguli uſum in inveniendis, meridiano, elevatione poli, declinationibus planorum; erigendo ſcioterici ſtylo; deſignandis ſuper quoque plano lineis horariis, circulis azimuthalibus, parallelis horizontis & æquatoris, domorum cœleſtium, duplici utplurimum ratione docet, quomodoque idem etiam beneficio circini & regulæ efficiatur, oſtendit: ſcioterícorum etiam ex diverſis planis aut irregularibus conſtantium, & reflexorum deſcribendorum modum breviter innuit. Adjectæ vero ſunt problematibus duorum horum librorum demonſtrationes ubique geometricæ. Tertius Geometrico-Aſtronomicus Triangula ſphærica rect-et obliquangula miniſterio Rectanguli hujus reſolvit, & præcepta hæc variis problematis primi mobilis, juxta certa data, accommodat. Horologium deinceps univerſale mobile deſcribit, ejuſq; uſum diſtinctis propoſitionibus explicat, & coronidis loco problemata quædam aſtronomica, & geographica peculiari ratione per circinum & regulam ſolvere docet.

LEITE-

LETTERE ECCLESIASTICHE DI POMPEO Sarnelli.

i. e.

POMPEJI SARNELLI EPISTOLÆ ECCLESIASTICÆ.

Neapoli, impensis Antonii Bulifonis, A. 1686, in 4.

DUplicem epistolarum harum decadem ad Acta superioris mensis pag. 172. seqq. retulimus. Nunc de reliquis. Epistola igitur

XXI Dissuadet Sarnellius, ne quisquam, sobolis educatione aut re familiari neglecta, orationi mentali nimium incumbat, cum ea non præcepto divino, sed consilio tantum evangelico nitatur, quatenus non tam mentis attentionem ad preces, quæ ore proferuntur, quam actum notet intellectus humani res divinas absq; oris aut precum ministerio *contemplantis* ac *meditantis*. His enim vocibus promiscue utitur Noster, cum Molinistæ illas distinctissimas esse velint, qua de re supra p. 19. pluribus egimus. Hinc hæreseos *Messalianorum* & *Illuminatorum* illos postulat, qui istud pietatis exercitium in se bonum absolute ad salutem necessarium vocare ausint. Ingenue autem profitetur, præcipua argumenti hujus capita hausisse se ex *opusculis de oratione Christiana*, Eminentissimi Cardinalis, Fr. Laurentii Brancati de LAUREA, cujus etiam nomini volumen hoc epistolarum inscripsit.

XXII. Authoritate *c. VIII. cum beatus, dist. 45*, conciliorum item *Liptensis*, *Agathensis*, *Narbonensis*, *&c.* pronuntiat, licere episcopo pœnam flagrorum clericis, fornicationis, ebrietatis & id genus aliorum criminum reis infligere.

XXIII. S S. Maccabæos haud injuria inter Christianorum martyres reponi, inde probat, quod eorum religio non alia fuerit a Christiana, cum vitæ æternæ spem habuerint, *2. Maccab. VII. 9. 11. 14*, & standum sit Nazianzeni dicto, *neminem eorum, qui ante Christi adventum martyrio consummati sunt, id sine fide in Christum consequi potuisse.*

XXIV. In promovendis ad dignitates ecclesiasticas non natales, sed virtutem, sed eruditionem respici cupit.

XXV. & XXVI. De Archidiaconorum & Archipresbyterorum munere agit. Observat heic ante omnia, ab Apostolis quidem septem tantum Diaconos universo Christiano orbi, ab Evaristo autem Roma-

Digitized by Google

Romano Episcopo totidem diaconos singulis civitatibus datos. Cum vero diaconorum numerus cum Christiana religione incrementa majora indies habuisset, opus fuisse, ut boni ordinis ergo, illorum seniori titulus ac dignitas *Archidiaconi* canone 58 concilii Niceni conferretur. Hujusmodi *secundi ordinis antistitem*, (prout archidiaconum compellare amat Sidonius Apollinaris l. IV. ep. 11. & 25.) de ornando templo, de litibus componendis, de bonis ecclesiæ administrandis olim solicitum fuisse, testibus c. 57. Syn. Laodicenæ & Prudentio in hymno in divum Laurentium docet. Vertente tempore affectasse archidiaconos proximum ab Episcopo gradum, majori jure archipresbyteris competentem. Quamvis enim plus simplici vice & sigillatim anno adhuc 866, in concilio Emeritano c. 10. decretum fuerit, quod archipresbyter primum inter secundi ordinis clericos locum, alterum archidiaconus, tertium primicerius obtinere deberent; quapropter Romæ hodienum basilicæ S. Joannis Lateranensis, S. Petri, & S. Mariæ Majoris, non archidiaconorum, sed archipresbyterorum Cardinalium imperio subsint: nihilominus episcoporum familiaritate, opibusque, quas fidei suæ crediderat ecclesia, abusos prævaluisse archidiaconos, adeo ut in concilio Toletano, (quod in decretalibus citatur *cap. ut Archipresbyter, de officio Archipresbyteri*,) decreto cautum fuerit, *ut archipresbyter sciat se subesse archidiacono*. Cæterum, cum olim archidiaconi ordinandos examinassent, facile iis fuit ad Episcopi ordinantis quæstionem: *scis, illum dignum esse?* respondere: *& scio & testificor, illum dignum esse*. At, cum archidiaconi sequiorum seculorum examinis molestiam in alios dudum devolvissent, sæpe etiam nec ex aliis de profectibus ordinandi compertum quicquam haberent, hoc tamen non obstante ex veteri formula testarentur, se scire illum dignum esse; hinc, ne quis illorum conscientiis scrupulus injiciatur, ex Innocentii III responso ad episcopum Aurienſem Sarnellius monet, *archidiaconum de eo testari debere, quod dignus sit, quem indignum esse nesciat*.

XXVII. Præfectum scholæ cantorum ex minorum ordinum clericis collectæ, sextuplici nomine gaudere notat. Dici enim (1) antonomastice *Cantorem*, quemadmodum proximus ab eo succentor audit. 2) *Præcentorem*, quia introitum præcinat. 3) *Primicerium*. Quamvis enim hic titulus ἐτυμολογικῶς cuivis competat, cujus nomen in

primis cerii ſcriptum, quive ordinis ſui primus eſt, uti Deipara *virginum primiceria* Bernardo, Petrus *apoſtolorum primicerio* Auguſtino, Stephanus *martyrum primicerius* ſalutantur: ſtylo tamen eccleſiaſtico *primicerius* abſque addito eſt cantorum præfectus, quemadmodum hoc nomine venit Gratiano *can. perlectu, diſt.* 27. & Gregorio IX. *l. I. Decretal. tit.* XXV. qui eſt *de officio primicerii.* 4) *Paraphoniſtam.* 5) *Protopſaltem.* 6) *Conſſorem*, prout appellatur c. 9. concilii Toletani primi. *Confiteri* enim exponitur per *pſallere* in hoc pſalmi IX v. 2. 3. *confitebor* tibi, Domine,— — & *pſallam* nomini tuo, Altiſſime.

XXVIII. Ordinatos ab hæreticis, ſchiſmaticis, excommunicatis aut ſimoniacis, illicite quidem, valide tamen ordinatos eſſe contendit.

XXIX. Laudat, quod cilicio aut habitu monachali, ſigno pœnitentiæ, induantur moribundi & defuncti.

XXX. Linguæ Latinæ ignaros ab eccleſiaſticis muneribus arcendos, operoſe inculcat.

XXXI. Agit de *baptiſmo ſolenni*, ſic dicto non ob majorem ceremoniarum apparatum, ſed quod certis tantum anni temporibus, & quidem a ſolis Epiſcopis detur.

XXXII. De *jejuniis*, quadrageſimali ſabbatico, quatuor temporum non temnenda affert.

XXXIII. Probat, ſacerdotes defunctos cum habitu ſacerdotali ſepeliendos eſſe.

XXXIV. Quæritur: *an votum caſtitatis ſolenne a Religioſo profeſſo præſtitum, authoritate Pontificia relaxari poſſit?* Affirmandam quæſtionem ſuadere videntur exempla 1.) *Ramiri*, quem ex ſacerdote regem Arragoniæ, maritum & ſucceſſoris ſui parentem factum fuiſſe, autor eſt Ancharanus conſil. 329. 2.) *Conſtantiæ* monialis Siciliarum hæredis, cui Alexander III juxta *Jurium*, aut Cæleſtinus III juxta *Cajetanum*, indulſit, ut Henrico Friderici Barbaroſſæ filio nuberet. 3.) *Nicolai Juſtiniani*, qui licentia ab Alexandro III impetrata, cœnobio egreſſus uxorem duxit, genuitque filium *Laurentium Juſtinianum* inter ſanctos relatum, narrante *Surio* tom. I. d. 8. Jan. in vita Laurentii. 4) *Caſimiri* monachi olim *Cluniacenſis*, Poloniæ hæredis, cui Benedictus IX veniam dedit matrimonium ineundi, teſte *Mart. Cromero* l. 4. de rebus Polonorum. Negativam autem tuetur Sarnellius, quia

Eccle-

Ecclesiænon liceat facere ex religioso non religiosum, ob *Lev. XXVII, 9.10.* itemque *c. cum ad monasterium, de statu monachorum,* ubi dicitur: *custodia castitatis adeo annexa est regulæ monachali, ut contra eam nec summus pontifex possit licentiam indulgere.* Exempla in contrarium adducta omnia spuria esse censet, quod uti probet, videre placet, quo eo magis historiæ ac genealogiis sua constet integritas. Exemplum enim *primum* adeo falsum esse, ut *Petrus Soto* de justitia & jure, qu. ult. art. 7. lib. 7. neget in ullo Hispanorum Chronicorum id reperiri. De eodem Marianam l. X. c. XV. dubitare. Quendam apud Sylvestrum in voce *Votum* n. 4 dicere, Ramirum aut nunquam, aut non sponte, votum professum fuisse. *Ad secundum* cum *Odorico Raynaldo* respondet. Constantiam non monialem, sed in monasterio educatam fuisse; neque enim *Godefridum, Hugonem Falcandum, Arnoldum Romualdum, Neubrigensem,* alios e veteribus, horrendam illam circumstantiam silentio prætermissuros fuisse. Nec Papam illi matrimonio faviisse, cum Tancredo Henrici æmulo magis faviisse eum constet. Porro, cum Constantia d. 27. Jan. 1186. nupserit Henrico, (*Godefrido* teste,) necesse esse, ut aut *Urbanus III*, aut antecessor forte ejus *Lucius III* (non Alexander III, aut Cælestinus III) hujus rei veniam dederint. (3) *Bernardum Justinianum* in vita avunculi sui S. Laurentii Justiniani apud Surium sibimet ipsi contradicere, dum asserit, *Nicolaum* Laurentii patrem dispensationem impetrasse ab Alexandro III, *Laurentium* vero beneficio Eugenii IV episcopum fuisse factum; cum tamen Alexander III obierit a. 1181, & Eugenius IV Papa fuerit creatus a. 1431; unde mira Justinianorum longævitas consequeretur. (4) Votum *Casimiri* quosdam a Benedicto IX, quosdam a Clemente II solutum tradere. Baronium a. 1041 rem narrare, sed fide *Longini*. Unde etiam constet, votum illud susceptum non sponte, sed necessitate urgente; quapropter, cum mutato regni statu, per legatos ad regnum revocaretur, *incredibili gaudio affectus fuerit*; quæ ipsius Longini verba sunt.

XXXV. Excerpta dat libri recens conscripti, & quantum constat, hactenus inediti, *de anno nativitatis Christi.* Videtur digna esse nobilissima hæc controversia, de qua pluribus Autorem illum anonymum Sarnellio interprete differentem audiamus. Præmissis variorum sententiis dicit, Christum natum esse *sub finem anni Juliani XLI, anno ante æram vulgarem V, Augusti XL ex quo exercitui præfuit, at*

XXVI post fata Cleopatræ; Herodis XXXIV ex quo Antigonus mortuus, at XXXVII ex quo Regnum ipsi concessum fuerat. A. V. C. 749; anno quarto Olympiadis 193. A cataclysmo universali 2344. ab orbe condito 4000. Periodi Julianæ 4709. ab initio hebdomadum Danieliticarum 450. Augusto Cæs. XI. aut XII. & L. Corn. Sulla II. Coss. Propositionem hanc suam probat eo, quod nativitas Christi integri fere anni intervallo præcesserit Herodis mortem. At hanc contigisse anno Juliano XLII. Ergo illam anno XLI. *Prius* nititur hypothesi e veteri traditione desumta, Christum natum esse d. 25. Decembris. At inde usque ad finem anni supererant quinque modo dies, quorum spatio adventum magorum & lanienam Bethlehemiticam includere absurdum est; unde consequitur, Christum alio anno natum, alio Herodem denatum fuisse, cumque hic obierit septimo mensis Casleu, sive die 25. Novembris, (quapropter Judæis illum sacrum esse, *Ussherius* ex *Liveleo*, & *Liveleus* ex *Megillath Taanith* notarat,) oportet ad minimum undecim mensibus, seu Decembri anni Jul. XLI ante mortem Herodis genitum esse Jesum. Neque enim Christi nativitatem ab obitu Herodis distare longius putat, forte, quia antequam Christus ex Ægypto revocaretur, Herodem jamjam ad plures abiisse, ex Matth. II. 19. liquet. *Posterius* seu quod Herodes A. J. XLII. obierit, hisce probat rationibus. 1) Obiit is, juxta *Josephum Ant. Jud. XVII. 10.* anno 37, ex quo rex a Romanis creatus, anno autem 34, ex quo Antigonum regno & vita exuisset. Atqui illud Octobri anni Jul. VI, hoc anno Jul. IX factum esse, idem Josephus author est. Incidit hinc in Novembrem Anni Juliani XLII annus ultimus incompletus Herodis, h. e. 37 a regni auspiciis, & 34 a morte Antigoni; quemadmodum 36 regni, & trigesimus quartus a morte Antigoni, Octobri ejusdem Anni Jul. XLII, terminatus fuerat. Urget 2) anno emortuali Herodis, Lunam eclipsin passam esse diris simam ac Hierosolymis conspicuam Tale quid autem contigisse A. Jul. 42. circa pascha, 13. Mart. hora 3. ante Solis ortum. Ergo anno 42 Herodem obiisse. Nam eclipses annorum 43 & 44, aut non veras aut non conspicuas fuisse. Multo minus huc pertinere eclipsin anni Jul. 45; incidit quippe ea 10 Jan. in noctem, quæ Sabbatum auspicabatur; at ea non licuisset capitis sententiam ferre in Judæos, quibus, ne Sabbato in jus vocarentur, indulserant Romani. Atqui Josephus l. XVII. A. J. c. 8. *Cæterum* (inquit) *Hero-*

Digitized by Google

Herodes, poſt mulctatum Matthiam ſacerdotio, alterum Matthiam ſeditionis authorem ejusq; ſocios vivos exuſſit, in quam noctem etiam defectus Lunæ incidit. (3) Archelaus, Herodis filius & ſucceſſor, deportatus eſt Viennam, regiminis ſui anno X. ineunte. *Joſephus l. 2. de B. J. c. 6. & l. 7. A. J. c. 15.* Atqui, *Dione teſte l. 55.* contigit id M. Æmil. Lepido, L. Aruntio Coss. h. e. A. Jul. 51. Subtractis ergo annis 9. completis ab annis 51 Julianis, remanent 42. (4) Quirinus eodem tempore Archelai facultates fiſco addixit, quo cenſum egit. At cenſus actus (juxta Joſeph. l. XVIII. Ant. c. 3.) anno 37. poſt victoriam Actiacam, obtentam C. Cæſare III. Meſſala Corvino Coss. die 2. Sept. h. e. Anno Jul. XV. Addantur jam 15 ad 37. Summa erit 52, qui annus coincidit cum Archelai decimo ineunte. Sublatis vero 10 a 52, remanebit annus 42, quo per Herodis mortem ad Archelaum tetrarchia devenit. Hæ fere rationes ſunt, quibus ſententiam ſuam Anonymus ille roboravit. Quã feliciter, Lector judicet. Hypotheſes enim, *Chriſtum natum die 25. Dec.* & *Herodem denatum die 25. Novembris*, Eruditis non paucis ulteriori probatione egere viſæ ſunt, e quibus laudaſſe ſufficiat ſummum, dum viveret, Philologum, *Chriſtianum Noldium*, cujus Hiſtoriam Idumæam ſeu de vita & geſtis Herodum Diatriben, Franequeræ 1660. editam, cum dictis contuliſſe, Lectorem non pœnitebit. Subjungit dehinc Sarnellius objectiones cum reſponſionibus Chronologi ſui, quas huc transſcribere prolixum nimis foret. Epiſtola

XXXVI Probat, convenire Canonico, ut clericos grammaticam edoceat.

XXXVII Imagines ſacras, præcipue Chriſti, Deiparæ, Petri & Pauli qua ratione depictas cupiat, ediſſerit. Solide dehinc, epiſtola

XXXVIII Liberationem animæ Trajani, ex inferno per preces S. Gregorii impetratam, fabulam eſſe evincit.

XXXIX. Eccleſiam Latinam & Græcam in doctrina de Sacramentis ordinis, pœnitentiæ & matrimonii, horumque tum materia, tum forma non adeo a ſe invicem diſſidere ſtatuit, ac videntur. Denique Epiſtola

XL catalogum duplicem texit. *Primum* Romanorum Pontificum ac Cardinalium *ordinis Prædicatorum*, quorum primus eſt *Hugo de S. Caro*, creatus 1244. mortuus 1264: Ultimus ſeu *quinquageſimus tertius* eſt *Raimundus Capſucchius*, creatus Kal. Sept. 1681. *alterum*,

rum Pontificum & Cardinalium familiæ illuſtriſſimæ *Urſinorum*, quorum omnium primi ſunt *Stephanus III* & *Paulus III*, fratres germani, ambo Cardinales, ambo Pontifices. Mortuus ille 26 Apr. 757: hic 29. Jun. 767. Ultimus ſive *trigeſimus primus* eſt Fr. *Vincentius Maria Urſinus*, Cardinalis creatus 22 Febr. 1672.

Perduximus hoc modo ad finem Excerpta Voluminis hujus, quod quum *prodromum* tantum cæterarum ſuarum epiſtolarum doctiſſimus Autor vocarit, non poſſumus non voluminum nondum editorum duci deſiderio, æque ac *Antiquæ Baſilicographiæ*, quam ad prælum paratam habet. Neque enim minorem gloriam inde ſperare poterit clariſſimus Vir, ac ex iis, quæ hactenus edidit. Edidit autem, quantum novimus, primo *Speculum Cleri ſecularis*, ſive vitas SS. Clericorum Secularium, opus tripartitum, cujus *parte prima* continentur vitæ SS. Clericorum primæ tonſuræ, Oſtiariorum, Lectorum, Exorciſtarum, Acolythorum, Subdiaconorum & Diaconorum; *parte ſecunda* vitæ Sacerdotum; *parte tertia* elogia Presbyterorum vitæ ſanctimonia illuſtrium: impreſſum illud eſt Neapoli apud Ant. Bulifonem 1678. 1679. in 4to. Conferri de eo poterit *Diarium Eruditorum Romanum*, 1678. p. 98. & 1679. p. 57. Edidit porro *Chronologiam Epiſcoporum & Archi-Epiſcoporum Sipontinorum*, Manfredoniæ 1680. Edidit denique, quos Epiſtola XIV. allegat, *Commentarios in ritum S. Miſſæ*, & ſi quæ forte ſunt alia. Sed hæc omnia potiore civium ſuorum ratione habita, Italico ſermone conſcripſit, quæ ſi Latine extarent, majori uſui forent univerſis Reipublicæ literariæ civibus.

ANTIQUITATES APOSTOLICÆ, OR, THE HISTORY of the holy Apoſtles, and the two Evangeliſts S S. Marck and Luke, by William Cave &c.

ſeu

HISTORIA SANCTORUM APOSTOLORUM, DUORUMQUE inſuper Evangeliſtarum Marci & Lucæ, per Wilh. Cave, Th. D. & Capellanum Regis Ordinarium. Editio Quinta.

Londini. apud R. Royſton, 1684, in fol.

Ali-

ALiquoties quidem jam materiam nobis ſuppeditavit præclariſſimus hic Autor, commemoratis doctiſſimis ejus ſcriptis inſignem ipſius in hiſtoria præſertim eccleſiaſtica cognitionem atque dexteritatem deprædicandi, ſpeciatim *in Actis anni 1685. pag. 85. & 117. & anni 1686. pag. 165. & 177:* non poſſumus tamen quin de novo nunc in ſcenam ipſum producamus, poſtquam elegantiſſimi hujus, quod exhibemus, ſcripti non ita pridem nobis copia obtigit. Tametſi vero id ſerius nonnihil ad nos delatum doleamus, nec diffiteri queamus, quinta jam vice recuſum, adeoque haud novum eſſe: nihilominus tantum abeſt, ut ex ejus recenſione nauſeam lectori ſuborituram metuamus; ut potius multorum adhuc gratiam hoc ipſo promerituros nos ſperemus, ad quos forte libri, Anglico quippe idiomate conſcripti, notitia penetrare hactenus non valuit. Eſt autem ille, teſte rubrica, Continuatio alius cujusdam ſcripti, quo ſub titulo *Antiquitatum Chriſtianarum* hiſtoriam Vitæ ac Mortis ſanctiſſimi Salvatoris *Jer. Taylor* pertractaverat: quemadmodum viciſſim majus illud *de Patribus primitivæ Eccleſiæ* opus, in Actis Menſis Feb. 1685. p. 85. memoratum, tertiumque ſuperiori anno in Anglia, ut accepimus, recuſum, præſentis hujus Apoſtolicæ Hiſtoriæ Continuationem eſſe Cavius voluit. Proteſtatur in præfatione ſe coactum quaſi & importunis amicorum precibus ſollicitatum potius, quam ſpontaneo motu operi huic ſemet accinxiſſe, eo quod hac ratione Ægyptio velut labori, lateres ſine ſtramine parandi, ſeſe ſubditum fore prævideret, ob autorum nempe defectum ac deplorandum iſtud plerarumque Eccleſiæ antiquitatum, quod dudum paſſi ſumus, naufragium. Fatetur quidem, libro materiam haud fuiſſe defuturam, ſi promiſcue ſcriptores quoſcunque, frivolos etiam & fabularum plenos, nominatim *Abdiam Babylonium*, *Paſſiones Petri & Pauli*, *Joachimum Perionium*, *Petrum de Natalibus* & ſimiles in conſilium adhibere voluiſſet; at cum piæ iſtorum fraudes, nimiis plerumque nugis adornatæ ipſi minime arriſerint; optat, ut potius antiqua *Hegeſippi Commentarii*, *Clementis Alexandrini Inſtitutiones*, *Africani Chronographia* aliaque hujuſmodi melioris notæ ſcripta ſupereſſent, plenius quippe ſatisfactura lectori curioſo & harum rerum avido; cujus appetitum quidem ab iis, quæ de temporum iſtorum hiſtoria manſerunt reliqua, incendi, famem tamen neutiquam ſedari poſſe lubens agnoſcit. Cæterum nec diffitetur, Autores in concinnandis hiſce geſtis a ſe conſultos

ſultes uti non unius generis, ita nec ejusdem autoritatis aut fidei eſſe: utut enim magna materiæ pars ſcriptoribus θεοπνεύστοις debeatur, hauſta quippe cum ex quatuor evangeliis, tum ex actis apoſtolorum a Luca conſignatis; (unde & priorum duorum, Petri nempe & Pauli hiſtoria, ut in ſacris uberius exhibita, vitas reliquorum longe excedit mole) nihilominus ob horum parcitatem neceſſum ſibi fuiſſe ait ad Patrum quoque ſcripta recurrere, tam genuina, quam putatitia, quibus nec ipſis tamen in hiſce facti ſaltem materiis omnem derogari poſſe fidem autumat. Denique nec ſuperſedere ſe omnino potuiſſe fatetur ſcriptis mediorum & recentiorum ſeculorum, quæ fabulas quidem alicubi intermiſcere, plures tamen inſimul ſolidiores ac vero haud abſimiles narrationes continere viſa ſint; quorſum refert *Symeonem Paraphraſten*, *Nicephorum Calliſtum*, *Menæa* item & *Menologia* Eccleſiæ Græcæ. Ad præparandum vero melius operis ipſius tractationem, Diſcurſum præmittit Introductorium, de tribus illis majoribus Eccleſiæ Diſpenſationibus, Patriarchali nempe, Moſaica & Evangelica, ubi in brevi velut ſchemate ſtatum rerum in præcedentibus Eccleſiæ periodis accurate depingere ſategit, ut appareret, quibus gradibus ſtatus Evangelicus fuerit introductus, & quanam Deus in qualibet ætate methodo uſus fuerit in monſtranda hominibus via pietatis atque virtutis. Nimirum non hiſtoricum hoc in libro nude agit Autor, ſed ubivis data occaſione pia etiam dogmata & regulas ſanctioris vitæ ſedulo inculcat, lectoremq; adeo ſuum non doctiorem ſolum, ſed & probiorem dimittere allaborat: quemadmodum etiam in vitis ſingulorum apoſtolorum, quorum epiſtolas reliquas habemus, non omiſit loca horum difficiliora ſimul tangere, eorumq; obſcuritatem diluere: uti ſpeciatim plurima Pauli δυσνόητα, præcipue circa articulum juſtificationis, ex primæ iſtius eccleſiæ facie & ſtatu controverſiarum tunc temporis maxime vigentium, perquam commode deducit ac explicat.

Porro de ipſis libri contentis, quorum quidem plurima haud alibi paſſim habebis obvia, multa hic verba facere non erit opus, maxime cum liber non nunc primum prodeat: ſpeciminis tamen loco unum alterumq; quod curſoria nobis lectio obtulit, allegaſſe haud pigebit. Ac ex Diſcurſus quidem Introductorii tripartiti *primo capite*, ubi de Diſpenſatione Patriarchali ſermo eſt, inter alia notamus, Autorem in ea eſſe opinione, quod ſabbathum non mox a tempore creationis, ſed

ex lege

ex lege demum per Moſen lata ſua habuerit incunabula, cum fatentibus id antiquioribus Judæis & Patrum plurimis, per univerſa Patriarcharum tempora ne minimum quidem ejus extet veſtigium. Id enim quod *Gen. 2. v. 3.* habetur, aut per prolepſin quandam a Moſe dictum eſſe exiſtimat, ſiquidem id ad ſabbathum aliquod hebdomadarium referri debeat; aut, quod verius & textui æque ac praxi iſtius ævi magis accommodum putat, nullo plane ad id reſpectu habito, id ſaltem inferre, quod Deus benedixerit ac ſanctificaverit illam ſaltem diem ſeptimam, eo quod tunc omnia ſua opera in creatione hominis compleviſſet, utpote in quo, tanquã in corõide creationis magnifica, ipſe ſe ſuo modo ſanctificare intenderit, *pag. 10.* Circa finem *ſecundi capitis* Oeconomiam Moſaicam exhibentis, ubi de variis Judæorum traditionibus diſcurrendi occaſio eſt, præſertim Phariſæorum (in quorum ſectæ incunabulis definiendis inſignem a Chronologis Judaicis antichroniſmum committi notat, dum ſtatuant, eam cœpiſſe temporibus Tiberii Cæſaris & Ptolemæi Philadelphi, quaſi hi ſynchroni fuiſſent, qui 260 ad minimum annis diſtent, *pag. 53.*) inter alia tractat de officioſo iſto voto Corban, cujus mentio fit *Marc. 7. v. 11.* idque non, ut vulgo creditur, in eo conſtitiſſe ait, quod quis univerſa ſua bona ſacris uſibus ac Deo conſecraſſet: ſed innui ibidem certam votorum ſpeciem, cujus veſtigia in Rabbinorum ſcriptis frequentiſſima extent, quamque נדר אסר ſeu *votum interdicti* appellaverint, qua mediante ſe intuitu ſolum certarum perſonarum & rerum adſtringere fuerint ſoliti, v. g. quod hoc vel illud officii genus ab hoc vel illo amico recipere nullo modo poſthac vellent, quod hanc vel illam rem huic vel illi homini uſpiam commodare, aut ejus uſibus concedere nollent; quali voto ſemel emiſſo, utut ex inconſiderato impetu, æque nefas reputarint illi contravenire, ac ſi *corban* ſeu rem ſolenniter Deo dedicatam attigiſſent: tale itaque votum interdicti, importuna parentum inopum mendicatione forte a tenaci & ingrato filio elicitum, in iſto textu intelligẽdum eſſe contendit, *pag. 51.* In *tertio capite* ſeu tractatione de Evangelica diſpenſatione, quando de Baptiſmo agit, probat etiam, in veteri teſtamento baptiſmi frequentiſſimum uſum fuiſſe, præſertim in adoptatione proſelytorum; dum in maſculi quidem converſione tria, circumciſio nempe, baptiſmus & ſacrificium euchariſticum, in fœminæ vero duo, baptiſmus & oblatio fuerint requiſita: imo quod Rab-

bini annotent, ubicunq; veſtium lotio imperata legatur, ibidem baptiſmum injunctum reputari, *pag. 60.* Hæc ex diſcurſu præliminari. Jam ut de ipſius etiam libri argumentis quædam allegemus, Autor in ipſa quidem vitæ *Petri*, quæ agmen ducit, deſcriptione fatetur, multa eſſe, quæ quæſtionem, an Petrus unquam Romæ fuerit, dubiam reddant, quamvis ipſe nihilominus in affirmativam inclinet: at in ſubjuncta appendice (quæ nunc noviter accesſiſſe videtur; quemadmodum & in aliis partibus hæc editio prioribus auctior laudatur,) plenius deducit, ob plurima antiquorum teſtimonia commode non poſſe negari, quod Apoſtolus hic Romam venerit, quamvis paucis ante mortem ejus annis id factum putet: & cum hac in re contrarium repererit Frid. Spanhemium, in peculiari diſſertatione *de temere credita P. tri in urbem Romam profectione* anno 1679 Lugduni Batavorum edita, pluribus oſtendit, ejus contradictionem non fruſtraneam ſolum & periculoſam, ob labefactatam tot antiquorum fidem, ſed & inutilem eſſe, dum ex quæſtionis hujus conceſsione debite reſtricta nil quicquam cauſæ Pontificiorum accedat, *pag. 59. ſeqq.* In vita porro *Pauli*, ubi de ara Dei incogniti Athenis reperta ſermo eſt, integram iſtius inſcriptionem ex Oecumenio hanc fuiſſe allegat: ΘΕΟΙΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΛΙΒΥΗΣ ΘΕΩι ΑΓΝΩΣΤΩι ΚΑΙ ΞΕΝΩι. Ut alia, quæ hanc in rem affert, taceamus. Vid. *pag. 81 ſeq.* In hiſtoria *Johannis* ex Bellonio narrat, in inſula Pathmo a Græcis monachis hodienum oſtendi manum hominis cujusdam mortui, a qua reſecti ungues continuo recreſcere ſoleant, quam quidem Turcæ unius ex ipſorum Prophetis fuiſſe contendant, Monachi tamen illi perhibeant ipſius Johannis manum eſſe, qua apocalypſin ibi locorum conſignaverit, *pag. 157.* In vita Matthæi, ex publicano apoſtoli, oſtendit, iſtud officii genus apud Judæos quidem ſumme exoſum fuiſſe, in tantum ut pro peccato non habuerint, telonio præfectum adhibito etiam perjurio circumvenire: at e diverſo apud Romanos ſat honorificum habitum eſſe, & vix aliis niſi equeſtris dignitatis hominibus concreditum: quinimo refert, T. Fl Sabino, Veſpaſiani Cæſaris patri, teloniis provinciarum Aſiaticarum præpoſito, ſtatuas in honorem erectas fuiſſe, cum inſcriptione ΚΑΛΩΣ ΤΕΛΩΝΗΣΑΝΤΙ, *pag. 180.* Quoad Bartholomæum obſervat, præter nudum nomen nil quicquam de eo in hiſtoria Evangelica referri, indeq; cum quibusdam conjicit, ipſum ſub aliq adhuc nomine ibidem latere, idque

idque probabiliter non aliud, quam Nathanaelis esse auguratur. Allegat certe hujus opinionis rationes haudquaquam temnendas, primo quod Johannes nusquam Bartholomæi, reliqui evangelistæ nullibi Nathanellis mentionem faciunt; deinde quod uti a Johanne Philippus Nathanaeli ratione accessus ad Christum & primæ vocationis jungitur, ita apud reliquos tres in recensione duodecim apostolorum Philippus Bartholomæo constanter ad latus ponitur; ulterius quod in apparitione Christi resuscitati prope lacum Tiberiadis, Nathanael expressis verbis in medio aliorum apostolorum recensetur; denique quod nulla appareat causa, quare in supplendo per sortem Judæ proditoris loco Nathanael, toties tamen cum Salvatore conversatus, non inter candidatos simul recensitus fuerit, nisi jam tum antea in apostolorum collegio locum habuisset. Nathanaelis ergo nomen proprium ipsi fuisse autumat, alterum vero Bartholomæi aut patronymicum fuisse (more isti genti perquam familiari, uti Petrus etiam Bar-jona, Joseph Bar-sabas, Joses Bar-nabas vocatur) aut sectæ cujusdam, cui antea addictus fuerit, appellationem: Tholmæanorum enim ordinem inter sectas illius ævi haud ultimum locum obtinuisse probat, ut hac ratione Bar-tholmai idem significarit ac filius seu discipulus Tholmæanorum, *pag. 174.* Plura hujusmodi excerpere non erit opus, cum ex his, quæ hactenus allata sunt, abunde de reliquis judicium sumi valeat. Ce cætero in rubrica jam indicatum est, apostolorum historiæ vitas etiam duorum evangelistarum subjungi, Marci nempe & Lucæ: reliquos enim duos ex ipsorum duodecim apostolorum numero fuisse, nemo ignorat. Denique in fine superpondii loco subnectit Autor Diptycha Apostolica, ut vocat, hoc est succinctam enumerationem & seriem episcoporum, qui per priora tria secula præfuerunt aut præfuisse certe feruntur Ecclesiis Apostolicis, puta Antiochenæ, Romanæ, Hierosolymitanæ, Byzantinæ & Alexandrinæ: ad perfectionem enim pleniorem historiæ apostolorum utique pertinere existimavit, scire quosnam hi in ecclesiis a se plantatis immediate ac proxime successores habuerint.

ADAMI ADAMANDI KOCHANSKI E SOC. JESU, Sereniss. Poloniæ Regis Mathematici, MENSURÆ Universales Magnitudinum ac Temporum. Ad Actorum Erud. Collectores.

PRæterlapſi anni 1686 Menſe Decembri, tranſmiſeram Pariſios meas aliquot Obſervationes ad Amicum quendam, rogatum impenſe, ut eas ipſemet Ephemeridum Gallicarum Collectori in manus traderet: ſed cum trimeſtri jam elapſo nihil comperti habeam, utrum eo perveherint, viſum mihi eſt e re literaria futurum, ſi eas, prout a me tunc conſcriptæ fuerant, ab interitu vindicarem. Omiſſa itaque conjectura illa mea de Motu Diurno Telluris, e terræ motu petita, quæ Actis Erud. Lipſienſibus Menſe Julio Anni 1685 inſerta eſt, & quam in Gallia, ſuccuſſionibus ejuſmodi magis, quam noſtræ regiones obnoxia, notam reddere, & obſervatores exſtimulare cupiebam, reliqua eo tunc tranſmiſſa, verbis iisdem, fideliter & integre exſcribam, ut ſequitur.

Clariſſ. & Eruditiſſ. Viro Ephemeridum Gallic. Collectori &c.

Non aliud paucis his, quæ Tibi nunc, Cl. Vir, adfero, prætexam patrocinium præfationemque, quam nos æque natura ſciendi cupidos, ac ad ea, quæ ſcimus aliis enarranda proclives eſſe. Eo quoque invitant Tua, aliorumque in promovendis ſcientiis exempla. Quodſi non omnes ad exſtruenda ſcientiarum palatia, marmor aut gemmas adferimus, etiam ſabulum, paleæque leves cæmento hujus ædificii non erunt, opinor, inutiles.

I. Nova menſura univerſalis Temporum.

Quærit hucuſque Geometria certam quandam, ac invariabilem Corporum Linearumque menſuram; quæ quidem, opinione mea, in ipſius magnitudinis continuæ natura delitescit, ſed non prius eruenda, quam cognita ſit, & ad aliquam menſuram revocata quantitas Angulorum Mixtilineorum, quales ſunt ſemicirculorum, ſegmentorumque: At quia id viciſſim certam lineæ rectæ, arcus eos ſubtendentis, quantitatē præſupponit, nec fortaſſis alia via indagari poteſt, difficultas hæc abit in circulum nullo humano ingenio explicabilem. Quocirca Problemati huic ſolvendo adhibita fuit a nonnullis menſura Temporis a Pendulo petita, cujus vibrationes minuta ſecunda primi Mobilis, vel horum partes aliquotas adæquant. Et vero improbari minime debet Inventum iſtud, ſi debitis cum cautelis in eo procedatur, ac præſertim ut nobis certo conſtet, Pendula nec ab Athmoſphæræ in diverſis climatibus varietate, nec a varia centri terræ diſtantia ſenſibiliter alterari; quod an quisquam exploraverit, ignoro: quia tamen ejuſmo-

ejuſmodi penduli inventio hominibus occupatis admodum operoſa videtur: nam plurium vicariam opem poſtulat, unico tentamine non obtinetur, nubibus eluditur &c. idcirco innuam aliud fortaſſe commodius, cujus ope motus omnes etiam Cœleſtes menſurari, ac prædictorum Pendulorum vera quantitas facilius determinari poterit. Obſervavi ab annis compluribus, candelas uſitate cujuſvis craſſitiei, ardentes in aere libero ac tranquillo, ſcintillationes, ſive ſubſultationes illas ſuas ab aere undulatim accurrente ortas, vibrationibus ad ſenſum æquidiuturnis peragere. Inveniatur ergo Pendulum, cujus una vibratio quaternis, aut ſenis ejuſmodi palpitationibus ſit æqualis, atque hujus Penduli longitudo ſimpla vel dupla cum motu diurno fixarum, nec non Solis medio, conferatur: ſic enim habebimus menſuram non e Cœlo, ſed ex Elemento ignis noſtri ſublunaris deductam; quam tamen & ab aliis elementis aliter obtinebimus.

II. Nova menſura univerſalis Magnitudinum.

Præter aliam indicatam, eſt & alia quædam non inelegans hujus indagandæ ratio, ab elemento Aquæ deducta, diverſa tamen ab ea, quam T. Livius Burattini, amicus quondam meus, ſecutus eſt in ſuo hac de re tractatu, Italice in Lituania edito: ſed quia meam hanc Obſervationem paucis hic explicare non poſſum, alteri tempori loccoque reſervare cogor. Noſtræ igitur Arti Geometriæ Practicæ, a naturis Aereis menſuras mutuabimur hoc modo. Prætermiſſis itaque omnium vegetabilium ſeminibus, pilis animalium, fibris corporum Microſcopio detectis &c. ego ſpem omnem collocavi in Volucribus. Aptiſſimas huic negotio crederem pennas ex alis paſſeris domeſtici ruralis; ſuppoſito tamen quod hæc ſpecies avicularum etiam in extremo Oriente, nec non America reperiatur, & quidem ejusdem ſtaturæ cum noſtratibus. Refert O. Dappers in ſua Africa Germanice edita, paſſeres ad caput Bonæ ſpei reperiri, ſed earum pennæ cum noſtratibus eſſent conferendæ. Praxis ad rem præſentem ita eſſet inſtituenda. Ex alterutra ala paſſeris maſculi & ſenis, ſumatur certa quædam penna, v. g. tertia & quarta, & ea primum artificio facili in directum extendatur: tum in medio cauliculi, plumulis tranſverſis convestiti, capiatur certus quidã numerus intervallorũ, quibus tranſverſæ plumulæ ab invicem diſtant, iſtæ enim diviſiones inſervient nobis per modum ſcalæ cujusdam artificialis

ficialis, juxta quam taxari poterunt partes aliquotæ pollicum, aut palmorum pedis Geometrici, ac etiam aliarum Urbium, ac posteritati scripto commendari: non enim mihi credibile videtur, passerculorum nostrorum proceritatem secuturis sæculis immutandam. Cautelas in operando necessarias non enumero, quia perspicacibus loquor. Si quis autem subtiliore, & exactiore scala uti volet, hanc inveniet in iisdem passerum pennis: nam & ipsæmet transversæ plumulæ subdivisæ sunt aliis transversis plumulis, quæ judice rudiore Microscopio, magis æqualibus ab invicem distant intervallis. *Inquirant igitur curiosi*, quibus aut maria trajicere, aut a regionum peritis id intelligere commodum fuerit, utrum passeres & hirundines, aut aliæ aves communes ubique terrarum, & quidem (quod caput rei est) ejusdem cum nostris staturæ reperiantur. Plumulas transversas struthionis, pavonis, ciconiæ &c. relinquendas censeo, quod non sint adeo obviæ, quales esse præstat. Habeo complures alas passerum e diversis Europæ partibus, quæ primo adspectu æquales esse videntur, sed eas per otium diligentius adinvicem conferam. *Pondus universale* tunc primum adferam, cum explicuero artificium illud aquam tractandi initio commemoratum. Id interim silentio minime præteribo, pro pondere universali rudioris minervæ, sumi posse aureos Hungaricos, quos & Ducatos appellamus: hi enim per totum orbem sparsi sunt, & quidem ponderis delectu prius instituto, non admodum inæquales. His igitur utcunque taxari poterunt libræ (pondo) diversarum urbium, etiam in Asia, ubi Anglica Marcarum ponduscula ad manum haberi non possunt.

III. Mensurarum facilis ad posteros, vel ablentes transmissio.

Non abs re fortassis erit hoc loco commemorare, deceptum fuisse W. Snellium, & aliquos cum eo Authores, qui crediderunt, mensuras pedum chartæ madidæ impressas, certa quadam proportione post ejus siccationem contrahi. Certum enim est, chartæ longitudinem magis huic contracturæ subesse, quam latitudinem. *Longitudinem* autem illam voco, juxta quam porriguntur in longum vestigia filorum æneorum, e quibus cribrum aut forma papyri contexta est. *Latitudo chartæ ea est*, quæ prædicta filamenta transversim connectit geminis filis, hinc & inde ad intervallum pollicis circiter. Occasione porro pedis Romani antiqui, a Villalpando in Apparatu Templi chartæ impressi

impreſſi & genuino pedi plerumque congruentis, exploravi diverſas in Europa chartas, & inter eas, illam ipſam Hiſpanicam Villalpandi, quæ inter omnes minimam paſſa eſt a ſiccatione contracturam ſecundum latitudinem, in quam Pes ille porrigitur: fortaſſis autem id accidit ex eo, quod ipſa quidem tenuis ſit, licet cribro craſſioribus filis contexto formata fuerit; nam in alia quadam ejusdem ſortis, at non nihil craſſiore, inveni totum Pedem una centeſima breviorem eo, quem Romæ a Grunbergero noſtro, Villalpandi, in calculandis Apparatus Tabulis, adjutore, lapidi ſubtiliter inciſum, exactiſſime dimenſus ſum, & in ænea lamina deſignatum adhuc poſſideo. Hic tamen alter Pes impreſſus craſſiori chartæ, nec dum compactoris malleum ſubierat, quem poſtea paſſus, defectum illum liberaliter compenſavit.

Experimentum illius rei ſic inſtitui: e qualibet chartarum infra poſitarum, ſumpſi duas faſcias latas 130 Centeſimis unius unciæ pedis Rhenani, longas autem Semipede Rhen. quarum faſciarum una erat reſecta juxta longitudinem, altera ſecundum latitudinem chartæ. Hæ faſciæ aqua fluviatili madefactæ creverunt juxta numeros adjectos, qui ſunt centeſimæ partes unius unciæ Pedis Rhinlandici.

Sequentes Chartæ madefactæ creverunt	*In Longum*	*In Latũ.*
Romana di Fuligno candida & ſolida	10	— 7.
Hiſpanica Villalpandi in figura Congii Rom.	10	— 5.
Eadem non nihil craſſior, de qua ſuperius ſermo	10	— 7.
Florentina epiſtolaris, quales & ſeptem conſequentes	13	— 8.
Genuenſis cum tridentis inſigni	16	— 9.
Italica quædam tenuiſſima, cum haſta	17	— 10.
Gallica cum Cornu Tabellionis	10	— 9.
Hollandica præcedentem mentita	11	— 8.
Joachimicæ Vallis in Bohemia, cãlida, tenuis, at compacta	20	— 13.
Commotovien. in Bohem. probe aluminata, tenuis tamen	14	— 10.
Uratislavien. in Siteſia, tenuis, at compacta	13	— 10.
Regalis craſſa Bohemica	14	— 9.
Dantiſcana craſſa cum Carpionis inſigni	9	— 7.
Italica Regalis vetuſta, ac ſolide compacta	10	— 9.
Alia craſſis filamentis contexta, & mediocriter craſſa	13	— 9½.

Obſervavi præterea, lineas ac figuras laminis æneis inciſas, & uſitato

ſitato prælo Cylindrico in charta expreſſas, magis ea parte contrahi, qua Cylindrorum violenta preſſione charta fuerat in longum diſtenta. quod non ita contingit in tranſverſum; unde fit, ut circuli præſertim majuſculi, laminæ diligenter inciſi, & memorato prelo expreſſi, charta ſiccata reddantur altera parte contractiores. Sed neq; Ricciolus noſter in ſua Geogra. Reform. errandi periculum omne ſuſtulit, ſemipedem Romanum chartæ ſiccatæ imprimi curando; nam hæc ipſa ad aeris alterationes nonnihil mutatur, & tractu temporis non ſecus ac tabularum lignearum, quin & eboris latitudo, minuitur. Securior itaque modus eſſet hujuſmodi menſuras particulares ad poſteros tranſmittendi, incidendo illas formæ metallicæ, ac tum imprimendo bracteolis illis æris coronarii, quæ ab Italis *Orpello*, a Germanis Rauſchgold appellantur. Hæ enim non incommode libris a compactore inſeri poterunt. Alteratio illa modica, quam ſubeunt a calore vel frigore, ſenſibilem in ſemipedes non inducet errorem. Si quis tamen e foliis impreſſis genuinas conſequi volet menſuras, eas a charta prius humectata, & convenienter extenſa, ſat exactas poterit impetrare.

Per Epiſtolam vero commodiſſime mitti poterit Amico abſenti menſura ſemipedis, vel ejus quadrantis, in chorda tenui ænea, quales in Muſicis inſtrumentis adhibentur; In ejus enim extremis ad intra reflexis fiunt per contorſionem chordæ duo laquei A & B. partes vero contortæ malleo nonnihil tunduntur, ut firmius cohæreant: tandem extento ſupra datam menſuram mediocriter filo æneo, ejus extremitates internæ forficula, vel cultello, accurata manu quantum opus eſt, reciduntur. Inſpice adjectam Figuram.

IV. Penduli portatilis, ac Horologiorum perfectio.

Vibrationes ejusdē penduli in arcubus inæqualibus inæquales eſſe, a multo tempore experientia oculis ipſis manifeſta didici. Hanc quidē inæqualitatem Cycloidis adminiculo ſublatam eſſe non ignoro, videtur interim mihi Cycloidis uſus cum pendulo e faſcia appenſo, *in uſus* nauticos, ad longitudines Terræ inveſtigandas, ob navis agitationem, nonnihil impeditus eſſe. Quamobrem conſtruxi horologium, cujus

rotæ

Digitized by Google

rotæ ad numeros Aſtronomicos decurrunt, in eoque duo pendula æqualia appenſa ſunt ex elateribus chalybeis, mediocriter latis, at facile flexibilibus, & breviuſculis quidem, ſed qui pro re nata produci nonnihil, vel contrahi poſſunt, reliquæ pendulorum virgæ ſunt rigidæ. Experior autem elateres hos adinſtar cycloidis, digreſſiones & in iis moras pendulis non permittere, ſed æquales ad ſenſum vibrationes peragere: quæ quidem in horologio meo breves ſunt. Nam binæ compoſitæ ſive quaternæ ſimplices uni ſecundo reſpondent: verum & in longioribus pendulis e convenienti elatere pendentibus, de felici ſucceſſu dubitare non licet. *Experiantur itaque navigantes*, annon pendulum elatere hujuſmodi ſuſtentatum, altero illo ſuſpenſo e faſcia cycloidem ſtringente, ſit in mari commodius.

Horologiis rotatis in ſacco portatilibus applicueram olim pendulum Magneticum, quod fruſto validi magnetis ad vibrationes incitabatur ſatis æquales; ſed quia pondus lapidis gravat, & ferri vicinia æqualitatē vibrationum perturbat, ideo repudiato hoc invento, id tandem effeci, ut horologia parva nunc uſitata, quæ librile habent elatere ſpirali inſtructum, nulla inter ambulandum vel equitandū agitatione turbentur in ſuo motu regulari. Appendo enim totum horologii corpus intra ſuam thecam extimam nonnihil ampliorem, ita ut circa ſyſtematis totius axem, librilis axi parallelum, vel circa duos potius ejus polos, aut cuſpides, inſtar Roſæ nauticæ, libere convertatur horologium totum: quo fit, ut nulla agitatio horologii ſic appenſi ejus librile in ſuo curſu perturbet, quemadmodum fit in uſitatis, quæ manu velociter reciproceque agitata, vibrationes librilis enormiter præcipitant: Idipſum autem etiam in accelerata deambulatione, quando videlicet ſacciperium pendens, una cum horologio in eo contento, reciproce agitatur, contingere ſolet, & incautos decipere. Praxis appenſionis illius varie poterit inſtitui. Ego hanc tenui. Thecam extimam anſa & annulo appenſorio, nec non cryſtallo inſtruxi: in fundo thecæ defixi brevem ſtylum, qui pileolum in pixide horologii firmatum ſuſtentat: alter polus eſt ille ipſe, qui indicem horologum defert, & in altero pileolo cryſtalli centrum occupante, circumagitur.

Non ingratum fortaſſe Curioſis erit hac occaſione intelligere, me excogitaſſe ab annis aliquot artificium quoddam, quo mediante, quilibet rudis homo, puer aut fœmina, quin & cæcus incidere poterit

quaſcunque minutas horologiorum rotas, tot dentium quot imperantur, abſque prævia earum diviſione, & inſuper eadem opera plures, æquales, majores, & minores. Præterea aliud artificium ad formandam Torno cochleam illam Horologii, quæ chordam, vel catenulam colligit, dando illi figuram, attemperandis viribus cujuſcunque dati elateris chalybei convenientem; ita ut cochlea circuitus imperatos complectatur. An autem iſta publicari debeant, ne in eorum artificum, qui veteribus inſiſtere coguntur, detrimentum cedant, anceps hæreo.

Auſim etiam Opticis polliceri Tornum univerſale, in quo lentes, & ſpecula omnium ſectionum Conicarum, elaborari poſſunt; & quidem ratione modoque inter omnes alios commodiſſimo: reddidi enim illud immune eo defectu, quo omnes aliorum machinæ tales laborant; ne videlicet inter laborandum propoſitæ figuræ modulus deteratur.

Hucuſque ea, quæ a me in Galliam miſſa fuerant, e quibus illud poſterius Num. IV de Horologiis in ſacco portatilibus, quia jam a me Actis Erud. Anni 1685 Menſe Septembri commemoratum fuerat, ne hoc loco crambem bis coctam ſapiat, hoc ei condimentum adjiciam. Poſſe videlicet, absque nova totius horologii conſtructione, qualem prædicto loco ſuppoſui, omnibus aliis Portatilibus, illam circa binos axes converſionem, non difficulter conciliari, ac præſertim iis, quæ ſpirali, aut etiam recto elatere vibrationes librilis uniformes efficere debebunt. Horologium itaque uſitata ratione jam conſtructum, thecæ cuidam extimæ (rejecta vel retenta, ſi lubet, priſtina) includatur, intra quam aptata ſit armilla quædam latior, in Ellipſin, horologio recipiendo, & firmiter retinendo idoneam, inflexa, & in ſua minore Diametro, duabus oppoſitis cuſpidibus inſtructa, circa quas, tanquam Polos, totum Horologium cum armilla intra thecam extimam, armilla nonnihil ampliorem, converti circulariter poſſit: In Horologiis enim taliter gyrantibus, eorum librili concedi poterit elater fortior, ac prædominans elateri majori, rotas omnes impellenti, ut hoc modo vibrationes librilis, inæquali rotarum dentatarum tractioni minus obnoxiæ ſint, nec tamen primum impulſum ſibi datum, & a rotis invitantibus conſervatum, amittant,

COM-

COMMENTARIUM IN I. LIBRUM INSTITUTIONUM Juris Canonici, autore R. P. Jo. Baptiſta Neri a Petra Sancta Ordinis Minim. S. Franciſci de Paula, Lectore Jubilato & Jur. Can. Profeſſore.

Florentiæ, apud Petrum Matini, 1686, in 4.

EDiderat Autor, præter Sertum ſuum philoſophicum, e ſcholaſticis quæſtionibus potiſſimum contextum, jam anno 1683 Commentarium in Jo. Pauli Lanceliotti Inſtitutionum Librum Secundum: quod cum non male ceſſiſſe ex amicorum approbatione, plura ejuſmodi ut ſcribere pergeret, inſtigantium intelligeret, ordine præpoſtero nunc ad primum etiam librum commentario illuſtrandum ſemet applicuit, idque tanto libentius, quod intera temporis Juris etiam Canonici profeſſio ipſi fuerit concredita, nec amplius ut antea extra oleas vagari adeo videri poſſit. Rationem vero, quare ſecundum librum prius adgredi maluerit, hanc reddit, quod a facilioribus incipiendum ſibi putaverit. Methodus ab eo adhibita hæc eſt, ut & titulorum & paragraphorum ſeriem a Lancellotto ſervatam ſecutus, ea ad quemvis eorum congerere ac breviter exhibere ſatagat, quæ ab aliis Commentatoribus annotata reperit: moraliſtarum etiam dogmata & quæſtiones nullibi non inſpergat, citato plerumque ſat magno autorum numero; quorum tamen haud omnes a ſe viſos ipſemet ingenue fatetur. Cæterum rebus magis quam verbis intentum fuiſſe autorem noſtrum, contextus paſſim loquitur, ſtylo quippe conſtans Latino quidem, at in tantum ad modernum Italiæ idioma ſæpiſſime deflectente, ut vix eum plene intellecturus ſit, niſi qui aliqualem phraſium Italicarum notitiã ſibi compararit; id quod facile cuilibet librum inſpicienti erit obvium. Quod reliquum eſt, promittit ſe, ſiquidem vitam Deus largiatur, propediem ad tertium etiam librum progreſſum facturum, ac uti in primo de perſonis, & in ſecundo de rebus egerit, ita in illo de Judiciis doctrinam plenius propoſiturum. Denique nec id tacendum, quod in hoc ad primum librum commentario, variis titulis per modum appendicis ſubjecerit diverſarum conſcientiæ quæſtionum reſolutiones, quas nempe in contextu ipſo ob excurſum prolixiorẽ pertractare minus congruum reputavit. Concernunt vero hæ doctrinam de regula-

ribus, præſcriptione, irregularitate, excommunicatione, debito ſponſi erga ſponſam, ingratitudine, aliiſque nonnullis materiis, quæ ex Syllabo operi præmiſſo plenius cognoſci poterunt.

AVERTISSEMENT CHARITABLE A CEUX, QUI compoſoient autrefois les egliſes de Poitou, & qui gemiſſent maintenant dans l' op-

preſſion.

[redacted]eſt;

ADMONITIO EX CHARITATE PROFECTA AD ILLOS, E quibus quondam Pictonum Eccleſiæ conſtabant, quique nunc [redacted]ub oppreſſione gemunt.

Coloniæ, 16[redacted]6, in 12.

PIctavis ſuis perſuaſurus Autor, ut religioni reformatæ aut conſtanter adhæreant, aut ſi illam vi blanditiiſve adacti ejurarint, poſito metu ac hypocriſi poſtliminio accedant, argumenta ſelectiora profert, quibus tum Pontificii in Reformatos, tum hi in illos depugnare ſolent. Solvit iſta, hæc urget. Cap. enim 1. probat, nec res ſecundas Papiſtarum, nec adverſas Reformatorum argumento eſſe poſſe, errare hos, non illos. Negat c. 2. ſoli Romanæ Eccleſiæ *Eccleſiæ* titulum competere. Reformatos non novatores hæreticoſve eſſe ob ea, quæ vel credunt, vel credere abnuunt, capite 3 & 4 diſputat. Contra vero cap. 5 contendit, docere eosdem, quicquid aut ad ſanctitatis ſtudium, aut ſalutem conſequendam quoquo modo faciat. Hinc tela monſtrat, quibus ſecus ſentientes peti queant. Nimirum c. 6 & 7 tum doctrinam, tum diſciplinam Pontificiorum ἄγραφον; cap. 8 & 9 utramque ἀνάγραφον eſſe, oſtendere allaborat. Concludit inde c. 10. neminem in Religione Papiſtica ſalvari poſſe. Præmiſſis his, quæ millies pridem dicta ſunt, ſubjungit ea, quæ, ut libelli aliquam mentionem faceremus, mereri viſa ſunt. Capitibus quippe 11 & 12 duriora illa fata prolixe recenſet, quæ reformatæ Pictonum Eccleſiæ a pace Pyrenæa uſque ad edicti Nannetenſis abolitionem ſubierunt. Quamvis enim hiſtoriographorum id genus mentionem hactenus parciſſimam fecimus,

mus, illius tamen cauſſa cumprimis erat, quod a *Johanne Claudio* Miniſtro quondam Charentonenſi, poſt exule, tandem Hagienſi paſtore & hiſtoriographo Arauſionenſi, motuum nuperorum Gallicorum hiſtoriam omnibus numeris abſolutiſſimam expectaremus. Ex quo vero ſpes iſthæc cum doctiſſimo viro d 13. Jan. ſt. n. hoc ipſo anno, extincta fuit, non temnendos putamus, qui ex parte ſaltem, quid annis ſuperioribus in Galliis religionis cauſſa aut obtentu contigerit, referunt. An vere, an falſo, dicere nec poſſumus, nec volumus. Nec enim alteri parti advocati deſunt, qui longe clementius & Chriſtianis moribus convenientius cum reformatæ religionis hominibus actum fuiſſe, orbi perſuadere nituntur. Nobis igitur authorum hujuſmodi nomina indicaſſe ſufficit. At Anonymus ille exul ulterius procedi, & ex iis, quæ adverſus Reformatos a Clero Gallicano hactenus acta ſunt, judicium ferri cupit, quam bona ſit, quam Evangelio conveniat ipſorum doctrina. Id quod c. 3. facit, adjunctis paræneſibus & conſolationibus ad eos, quorum gratia libellum hunc exaravit.

HENRICI MEIBOMII AD SAXONIÆ INFERIORIS IMprimis Hiſtoriam Introductio.

Helmſtadii, apud Georg Wolfgangum Hammium, 1687. in 4.

SAxoniæ & Saxonum hiſtoriam plenius auditoribus ſuis in Academia Julia traditurus *Meibomius polyhiſtor clariſſimus*, non abs re fore exiſtimavit, ſi προπαιδείας χάριν hanc, quam nominavimus, *Introductionem* præmitteret, ut præguſtum & auditores ſui, & alii hiſtoriæ ejus cupidi lectores haberent. In qua, a prima origine veteris Saxoniæ terminos, a recentiori & nova decem in Germania circulorum diviſione in ſuperiorem & inferiorem facta, diverſos contendit; quippe qui & Henetorum & Weſtphalorum terras ceu colonias Saxonum comprehendiſſent. Deinde juxta temporum ſeriem, hiſtoriæ Saxonicæ ſummam quaſi exhibere aggreſſus, animadvertit, *Claudium Ptolemæum*, qui ſub Antonino Pio Imper. claruit, *l. b. II. c. XI* primum gentis fortiſſimæ, ſub Σαξόνων nomine meminiſſe, eoſq; ἐπὶ τὸν αὐχένα τῆς Κιμβρικῆς χερσονήσου, h. e. ad *Cimbricæ peninſulæ cervicē* quæ Holſatorum hodie eſt, collocaſſe. Inde hos, ſubſequentibus proxi-

me ſeculis, rei nauticæ deditos latius progreſſos, anno Chriſti 449 in Britanniam vocatos, poſt varia bella, nova ibidem regna condidiſſe; quorum *Cambdenus in Britannia ſua*, & *Langhornius in Antiquitatibus Albionenſibus* ſub finem, & in *Chronico Regum Anglorum pag. 5.* mentionem injiciunt. Seculo ſexto, data ipſis per Francos occaſione, terminos ſuos per Thuringiam promoviſſe, ſocioſque Francorum & amicos appellatos. Hinc ſeculo VII & VIII Saxones per bella cum Francis geſta, celebriores factos, in tres gentes, *Oſtwalos* (alias Oſtfalos, Oſterlingos & Auſterlandos dictos) *Weſtphalos* & *Angarios* diviſos, atque dein a Carolo M. poſt acerrimum XXXII annorum bellum, ſubactos tandem ac ad fidem Chriſtianam converſos fuiſſe, ex *Eginhardo* tradit: quo facto, ut imperium Carolus in Saxonia extenderit, non tamen aſſumto, quod aliqui volunt, *Dominatoris Saxonum* titulo; item, ut ſacra ordinarit Chriſtiana, deſtructis eorum fanis & idolis, exponit. Poſt Caroli M. exceſſum, Saxones, qui fidelitatem Regi & filiis ejus, nec non etiam Francis promiſerant, eandem Ludovico Pio ſervaſſe docet. Sed cum Caroli M. poſteri Aquilonaris Saxoniæ parvam haberent curam, Slavos & Normannos ſeu Danos illam graviter afflixiſſe, clade non una illata, obſervat. Quæ occaſione duces ſibi Saxones aſſumſiſſe, conjicit, qui adverſus vim hoſtium ſibi eſſent præſidio. Ludulphum enim anno DCCCLVI ſe ducem Saxoniæ ſcripſiſſe in tabulis fundationum monaſterii Bruneſuſani & Gandersheimenſis probat: cujus filius Otto, Heinrici Aucupis pater, ad ſummam Imperii dignitatē vocatus legitur; etſi ob ingraveſcentem ætatem eam recuſavit. Sequentibus ergo temporibus ſub Heinrico laudato & Ottonibus, Regibus & Imperatoribus magnis, Saxoniam caput extollere maxime cœpiſſe, urbeſq; in ea celebres fundatas & munitas fuiſſe notat. Hinc poſtquam ad Suevicos principes a Saxonicis Imperialis apex devenisſet, majores tum Saxones ſpiritus cepiſſe, libertatem, rejecta poteſtate Regia, affectantes. Quæ res ſub Heinrico IV ætatis nondum maturæ Imperatore, graviſſimi & diuturni belli cauſſa extitit. Quo confecto *Lotharium* laudat, quod non in Germaniam univerſam tantum meritis illuſtris, ſed maxime in Saxoniam fuerit; quippe qui magno ejꝰ bono, Heinricum Bavariæ ducem, data ei in matrimonium filia in has terras vocaſſet, ducatumque Saxoniæ eidem contuliſſet: quo ipſo Sereniſſima Domus, quæ nunc Brunſuico-Lunæburgica audit, in

Saxo-

Saxonia fundata fuerit. Quæ ut variis deinde fatis, ſub Conrado III & Friderico I Imperatoribus jactata ſit, ex Chronico Helmoldi tradit. Nempe, quod ſub Friderico I Weſtphalia & Angaria a Saxonia avulſa, & proprio ducatu inſignita fuerit. Qua de cauſa, imminuta ſic veteris Saxoniæ potentia, dux Saxoniæ novus, priori potentia impar, in ſuperiori Saxonia Wittebergæ ad Albim ſedem conſtituit ſuam. Hinc mutationem ſtatus in Saxonia per Ottonem, Heinrici Leonis nepotem, factam deſcribit. Nam anno 1235 menſe Auguſto, novum ducatum Brunſuicenſem & Lunæburgenſem in Saxonia a Friderico II Imperatore ſtabilitum fuiſſe probat. Ex quo tempore major in Saxonia inferiori quies fuit. In hac enarratione, originem fœderis urbium Hanſeaticarum anno 1241. facti, ſimul attingit, & ad topographiam ac hiſtoriam eccleſiaſticam Saxonicam digreditur, adductis & laudatis ejus tum veteribus, tum novis clariſſimis ſcriptoribus. Quibus indicem ſcriptorum etiam genealogicorum Saxonicorum ſubjungit, introductionem hanc eruditiſſimam finiens.

DE NOVITIO OPERE, QUOD INSCRIBITUR Prædeſtinatus, Auctoris anonymi Semipelagiani (in re, ſub Prædeſtinatorum nomine ſcribentis adverſus divos ſancti Patris Auguſtini diſcipulos) conſarcinato (ut ſupponitur) anno 434 tempore Proſperi, nuper reperto & impreſſo in Gallis, & a nemine hactenus revocato ad examen, nova Quæſtio Hiſtorico-Theologica, autore F. Seraphino Piccinardo Brixienſi Ord. Prædicatorum, provinciæ Magiſtro ac Theologo Primario Patavii in via S. Thomæ.

Patavii, ſumptibus Petri Mariæ Frambotti. 1686, in 4.

QUatuor ſupra quadraginta elapſi ſunt anni, ex quo *Jacobus Sirmondus*, Jeſuiticæ Societatis Presbyter jam ſenex, poſt plurima alia novum aliquod antiquitatis eccleſiaſticæ monumentum, in Mariæ Remenſis bibliotheca ſine Autoris nomine repertum, e tenebris produxit. Quod etſi *Hincmarus* Remenſis *Hygino*, alii *Primaſio* tribuiſſent,

& ipſe

& ipſe ex ſtyli & ſententiarum affinitate autorem ejus *Arnobium* junio-rem deprehendiſſe ſibi videretur, nihilominus tamen, cum & ſuæ ipſi9 divinationi minus fideret, & aliorum judicia falſis præſumtionibus in-niti crederet, *Prædeſtinati* titulo ſignare maluit.

Prædeſtinatorum enim hæreſin Autor ille, quiſquis fuerit, tri-partito hoc opuſculo quantis poteſt viribus impugnat, ac primum qui-dem 90 hæreſes recenſet, in quo catalogo cum Pelagiana, Neſtoriana, & Prædeſtinatiana ultimo compareant loco, Autorem hunc nondum exorto Eutyche, & ante *Gennadium* Maſſilienſem ſcripſiſſe, Sirmon-dus conjicit. Deinde vero libellum prædeſtinatianis erroribus con-fertum, & a Prædeſtinatis ſub *Auguſtini*, ut inſcriptio habet, nomine confictum exhibet, quem poſtea tertia opuſculi parte non ſine magna verborum acrimonia confutat.

Non poterat Autoris hujus editio iis non ægre facere, qui e *Calvi-ni* & *Janſenii* ſchola, ipſam Auguſtini & orthodoxæ eccleſiæ doctrinam a Pelagianis & Semipelagianis prædeſtinatianæ hæreſeos titulo infa-matam, dicere ſolebant. Quocirca mirum videri poſſet, ſi quod *Pic-cinardo* noſtro viſum, ab eo tempore, quo Sirmondi ſtudio Prædeſti-natus in publicum prodiit, quod A. C. 1643 factum eſt, primus omni-um *Natalis Alexander* paucis abhinc annis cauſam iſtam unica pagella tetigiſſet, cæterique omnes cum *Theophilo Raynaudo* & *Vincentio Con-tenzonio*, aut ſine examine præteriiſſent, aut unica linea deſpexiſſent, adeoque nemo hactenus Prædeſtinati opus ad examen revocaſſet.

At ſecus quam Piccinardus putat, contigiſſe, vel ſola *Johannis Awrai* Doctoris Sorbonici cenſura, altero ſtatim poſt Prædeſtinatum anno edita teſtari poteſt, quæ Autorem hunc annoymum plurimo-rum errorum, Pelagianiſmi aliarumque hæreſium, mendaciorum, fa-bularum, craſſæ ignorantiæ & fœdiſſimæ impoſturæ arguit, quod li-brum, quem ſub Auguſtini nomine confictum aſſerit, ipſe finxerit, cum ex omnibus ſtyli lineamentis una & confutantis & confutati ap-pareat facies. E quibus tandem concludit, Autorem iſtum aſcititio Prædeſtinati nomine prodeuntem, tanquam hominē nullius eruditio-nis & conſcientiæ, idoneum non eſſe, qui in minima re teſtari, nedum judicis aut arbitri partes ſibi vindicare poſſit. Hæc Awræi cenſura Gallice ab Autore ſcripta, paulo poſt, nempe A. 1645 in Latinum ſermo-nem converſa, & ipſi Prædeſtinato annexa, in Belgio denuo lucem pu-

blicam

blicam aſpexit. Quid *Gilbertus Mauguinus* in confutatione fabulæ prædeſtinatianæ c. 4. aliique plures de Prædeſtinato Sirmondi ſtatuerint, recenſere nolumus, ne a Piccinardo noſtro longius divagemur, qui etſi in examine hujus operis anteceſſores haud paucos habuerit, reliquos tamen omnes conjiciendi audacia ſuperat, & multa in medium producit, quæ nondum cuiquam hactenus in mentem veniſſe legimus.

Autorem enim Prædeſtinati a Sirmondo vulgati *Vincentium* appellat, ſiquidem 16. objectiones Vincentianas, quas *Proſper* Aquitanus confutavit, ex hoc ipſo Prædeſtinati opere excerptas, collatione facta probare contendit. Etſi enim nonnulla objectionum iſtarum capita, videlicet 9. 10. 11. & 16. in Prædeſtinato expreſſis verbis non occurrant, ex cæteris tamen ea conſequi judicat, Aſſerit inſuper, Autorem Prædeſtinati in fine operis, vel epilogi vel indiculi inſtar, omnia iſta ſedecim errorum capita Auguſtini diſcipulis, imprimis vero *Proſpero* & *Hilario* per calumniã objecta, lectorum oculis conſpicienda præbuiſſe. Cumque indiculus iſte in Prædeſtinato hodie non amplius compareat, eundem vel injuria temporum detritum, vel ab editoribus eo fine omiſſum ſuſpicatur, ut autorem hunc eo felicius pro catholico venditare poſſent, neve Vincentii Semipelagiani a Proſpero refutati veſtigia manifeſto deprehenderentur. Ne autem, quæ de ſedecim errorum indice vel epilogo differit, gratis affirmare videatur, primum *Proſperi* teſtimonium adducit, qui in reſponſione ad objectiones Vincentianas ad hunc ipſum Prædeſtinati indiculum reſpiciens dicat: *contexunt, & qualibus poſſunt ſententiis comprehendunt ineptiſſimarum quarundam blaſphemiarum prodigioſa mendacia, eaque oſtendenda & ingerenda multis publicè privatimque circumferunt, aſſerentes talia eſſe in noſtro ſenſu, qualia diabolico indiculo continentur.* Deinde quoque ad *Hincmarum* Remenſem provocat qui in epiſtola ad Carolum Calvum apud *Flodoardum* lib. 3. c. 15. poſt recenſita nonnullorum ſcripta, quæ ſibi oppoſita fuerant, hunc in modum pergit: *inſeruerunt etiam in iisdem ſuis ſcriptis de quibusdam ſedecim capitulis, quaſi nobis debeant imputari, de quibus nihil audivimus neque vidimus, antequam venerabilis Ebbo Gratianopolitanus epiſcopus vobis ea, quaſi a bonæ memoriæ Fratre veſtro Lothario tranſmiſſa detulit, quorum capitulorum Autorem nec adnotatum invenimus, nec cum multum quæſivimus, invenire valuimus.* His enim verbis Autorem Prædeſtinati ejuſque indiculum ab

Hincmaro indicari cenſet, qui a Rege Lothario Caroli Calvi Fratre ad Ebbonem tranſmiſſus, & ab Ebbone publicatus in Hincmari manus venerit. Ac ne quis objiciat, verba Hincmari, quibus Autorem iſtorum ſedecim capitulorum ſibi plane incognitum teſtatur, ad Autorem Prædeſtinati minime pertinere poſſe, cum Hincmarus in opere ſuo de prædeſtinatione Autorem Prædeſtinati ſemel iterumque Hyginum appellaverit, Piccinardus tempora diſtinguenda monet. Anno enim 856, quo Hincmarus prius ſuum de prædeſtinatione opus elucubravit, cujus ſola præfatio ad Regem Carolum ſupereſt, nondum ipſi quicquam de Autore hujus operis conſtitiſſe, at anno 859, quo poſterius de prædeſtinatione opus evulgavit, cum jam per triennium ſcriptum hoc perluſtrandi commodiorem occaſionem habuiſſet, ex argumento libelli primi minus recte intellecto Hyginum pro Autore habuiſſe cenſet.

Porro cum plures quinto ſeculo Vincentii fuerint, *Vincentium Lirinenſem* ab opere Prædeſtinati alienum pronunciat. Etſi enim ſibi ipſe objiciat, quod Vincentius Lirinenſis ab *Henrico Noriſio* & *Natali Alexandro* Semipelagianæ hæreſeos arguatur, & ſcripta ſua ſub *Peregrini* nomine ediderit, ex quo fortaſſe Hincmari errorem natum eſſe cogitari poſſit, qui characteribus antiquitate nonnihil obliteratis pro Peregrino *Hyginum* legerit, objectiones tamen iſtas parum habere roboris reſpondet, cum & Vincentium Lirinenſem a Pelagiana labe, quod alibi a ſe probatum aſſerit, immunem fuiſſe, & illum Hincmari errorem aliunde promanaſſe conſtet. Vincentio igitur Lirinenſi abſoluto, aliud Vincentiorum par adducit, nimirum Vincentium Pſalmorum interpretem, a Gennadio c. 80. de Scriptoribus Eccleſ. commendatum, & alterum cognomento Victorem, adverſus quem Auguſtinus libros quatuor de origine animæ compoſuit. Ex his duobus Vincentiis alterutrum Prædeſtinati opus edidiſſe Piccinardus ita ſtatuit, ut ferme magis ad Vincentium Victorem inclinare videatur.

De cætero hunc Prædeſtinati autorem Vincentium, a *Proſpero* non modo in reſponſione ad objectiones Vincentianas ex inſtituto confutatum, ſed & in poſterioribus ejusdem ſcriptis, imprimis vero in commentario ad quinque poſtremas Pſalmorum decades, & in *libris* de vocatione gentium obiter perſtrictum aſſerit. Lectum quoque eundem Prædeſtinati Autorem ab *Arnobio* juniori ex eo arguit, quod

ſimili-

ſimilibus verbis & argumentis contra Prædeſtinatos uſus fuerit, etſi ab Autore Prædeſtinati in eo differat, quod contra Prædeſtinatos agens, in medio veritatis conſiſtens ad alterum Semipelagianiſmi extremum non deflexerit, quod contra *Natalem Alexandrum* & alios Arnobium Juniorem Semipelagianis annumerantes eo fine probandum ſuſcipit, ut Prædeſtinati opus Semipelagianum autorem redolens, Arnobio juniori perperam tribui ſimul evincat.

Præter Proſperum Vincentio ſe oppoſuiſſe tradit *Autorem ὑπογνωστικῶν*, quæ Auguſtini Tom. 7. leguntur. Hunc enim toto libro 6, cum priores quinq; *Julianum* tangant, Prædeſtinati Autorem aggredi ſtatuit. Qua occaſione de Autore iſtorum hypognoſticon diſquirit, & quamvis *Johannis Garnerii* rationes pro *Sixto* ſeu *Xyſto* III probabiles cenſeat, eaſque contra *Natalis Alexandri* objecta dubia defendat, veriſimilius tamen ipſi videtur, libros iſtos a *Mario Mercatore* compoſitos fuiſſe, qui poſt ſubnotationes in Julianum plenius hoc opus jam in ſubnotationibus promiſſum elucubraverit, & Græcæ linguæ non imperitus Græco hoc titulo inſigniverit.

Quantum autem ad ſecundum Prædeſtinati librum attinet, qui ſub Auguſtini nomine confictus inſcribitur, ejus Autorem Piccinardus *Evodium Uzalenſem* eſſe pronunciat, qui, cum apud Adrumetinos monachos Prædeſtinatorum hæreſis exorta jam fuiſſet, a *Valentino* Abbate rogatus, ſententiam ſuam & alia quadam epiſtola, & hoc ipſo libello indicaverit. Et quamvis epiſtola Auguſtini 95 Evodium a Prædeſtinatorum errore abſolvere videatur, Piccinardus tamen ex libro 3. *Auguſtini* de libero arbitrio contrarium affirmat. Porro ſuſpicatur, fortaſſe Evodium libello ſuo hunc præfixiſſe titulum: *expoſitio doctrinæ Auguſtini*. Cumque hic libellus forte una cum nonnullis Auguſtini ſcriptis ad Maſſilienſes allatus fuerit, inde per errorem contigiſſe, ut hic libellus pro Auguſtini fœtu habitus fuerit, niſi forte Maſſilienſes ex malitia Auguſtinum Prædeſtinatorũ erroribus involvere auſi fuerint. Poſteaquam vero Cæleſtinus P. R. Proſperi monitu, damnatis Semipelagianis pro Auguſtino ſententiam dixerit, Maſſilienſes Auguſtinum ipſum non amplius adortos, in ipſius diſcipulos omne calumniarum virus effudiſſe, adeoque Autorem Prædeſtinati libellum, quem Evodius ſcripſerat, ab Auguſtini diſcipulis ſub Auguſtini nomine confictum affirmaſſe.

In corollariis primæ ſectionis, inter quæ primum locum obtinet realis antiquæ hæreſeos Prædeſtinatianæ exiſtentia, item in conſectariis ſectionis tertiæ, quæ inſcribitur antidotum adverſus ea, quæ in autore Prædeſtinati caveri debent, alios etiam Autores cenſuræ ſuæ Piccinardus ſubjicit, imprimis *Hincmarum* Remenſem, cujus novem errata perſtringit, & e recentioribus M. *Antonium de Dominis*, *Jacobum Sirmondum*, *Andream Junium*, *Chriſtophorum de Ortbega* & *Theophilum Raynaudum*, ultimo vero loco nonnulla de *Proſpero* ejuſq; ſcriptis diſſerit, ejusdemque reſponſionem ad 16. objectiones Vincentii ſubjungit.

Hæc ex prima & tertia ſectione, quibus opus Prædeſtinati ad examen revocatur, paucis notare libuit. Secunda enim ſectio ipſum Prædeſtinati opus complectitur, ex tomo 27. bibliothecæ Patrum Lugdunenſis denuo editum, ita tamen, ut loco præfationis Sirmondianæ, qua opus illud commendatum fuerat, admonitio ad lectorem de cavendis hujus libri erroribus præmiſſa deprehendatur, in qua graviter Piccinardus queritur, autorem hunc Pelagianum aut ſaltem Semipelagianum, ipſo Fauſto Rejenſi craſſiorem, non modo ſine cenſura, verum etiam cum Sirmondi elogio Sanctis eccleſiæ Patribus additum fuiſſe.

A CONTINUATION OF THE NEVV DIGESTER of Bones &c.

ſive,

CONTINUATIO NOVI DIGESTORIS OSSIUM, AUTORE Dionyſ. Papino, M. D. & Societatis Regiæ Socio.

Londini, apud Joſeph. Streater, 1687, in 4.

SExennium jam fere elapſum eſt, ex quo ingenioſiſſimus Autor modum curioſo orbi aperuit, mediante aeris & aquæ bullientis compreſſione res duriſſimas ipſaque etiam oſſa, ad gratam & eſui aptam mollitiem, intra paucum tempus percoquendi, gelatinas varias non compendioſe minus, quam copioſe parandi, aliaſque quamplurimas res, in vita communi ſumme proficuas, efficiendi; quemadmodum tam de machina hunc in finem inventa, quam ejus operationibus dictum pluribus fuit *in Actis anni 1682. pag. 105. ſeq. & pag. 305. ſeq.* quorſum brevitatis cauſa benevolum Lectorem pro pleniori eorum, quæ

mox

mox anobis dicenda erunt, intellectu remiſſum volumus. Tametſi vero in ſcripto tunc edito inſignem & multifariam hujus rei utilitatẽ, cum operandi facilitate conjunctam, ad oculum demonſtraſſet, nihilominus mirabundum ſe hactenus animadvertiſſe ſcribit, a paucisſimis inventum hoc in uſum fuiſſe deductum, pleriſque id pro infructuoſa curioſitate reputantibus; qua in parte non disſimile ejus fatum ab eo, quod molæ tam aquaticæ quam pneumaticæ olim paſſæ ſunt, agnoſcit, utpote quarum machinam, qua tamen hodie carere abſque ſumma moleſtia haud posſimus, primitus ab ipſo etiam Plinio, perſpicacisſimo alioquin, itidem mere inter curioſas ſpeculationes recenſitam allegat. Ut proinde homines de hujus inventi emolumentis plenius convincerentur, non ſolum cuilibet licentiam facit, ipſius operationes ſemel per ſeptimanam, loco ac tempore præfixis, inſtituendas coram ſpectandi; ſed & præſenti Tractatu (quem Johanni Comiti Carberiæ, Societatis Regiæ nunc Præſidi inſcripſit,) perfectiorem adhuc & pluribus ſuffultam experimentis notitiam communicare, omnemque ſic ulteriorem dubitationem reſiduamve obſcuritatem tollere adgreſſus eſt. Ac primo quidem occupatus eſt in deſcribenda nova hujus machinæ forma, qualem ad mandatum defuncti proxime Regis, pro ipſius Laboratorio in *Whitehall* conſtrui fecerit: quæ ipſa tamen cum quoad partes eſſentiales parum aut nihil differat ab ea, quam anno 1682. *pag. 106.* deſcriptam, ibidemque *tab. 6. fig 1. 2.* depictam dedimus, (niſi quod exterior ejus fabrica, ſimpliciori facie comparens, & tantum non lebetem vulgarem mentiens, facilius artificium tegat) hinc ei de novo hic prolixius delineandæ non immorabimur, ſatis fore exiſtimantes, ſi pauciſſimis indicaverimus, quænam potiſſimæ inter novam hanc & priorem illam machinæ ſtructuram differentiæ intercedant. Nimirum ne dicamus, exterioris lebetis operculum, quod antea duabus modo cochleis claudebatur, nunc earum quatuor habere: item, interioris lebetis orificium ſeu aperturam notabiliter extra aquam, cui immittitur, eminere, minuſque adeo ac antea, periculi eſſe, ne eo poſt peractam coctionem aperto, aqua influens forte res coctas earumve ſaporem corrumpat; præcipuum diſcrimen in eo conſiſtit, quod foramen in operculo lebetis extimi (cui immiſſus canalis cum incumbente obturaculo antea gradu internæ preſſionis moderabatur) nunc penitus omiſſum ſit, multiſque adeo ambagibus hoc pacto machina liberata. Tametſi

enim primarium hujus inventi fundamentum in eo ſitum ſit, quod quemadmodum corpora alia ignita, quo compactiora ſunt, eo magis adurunt,(uti v. g. ferrum candens fortius carbone fervet) ita & aqua bulliens,quo magis per compreſſionem ejus rarefactio ac dilatatio impeditur, eo potentius in res immerſas agat: attamen cum eapropter non opus ſit gradus preſſionis adeo ſcrupuloſe obſervare, ſatius exiſtimavit,machinam ſemota penitus hac moleſtia ſimpliciorem,adeoque uſui magis accommodam exhibere; maxime cum antehac foraminis iſtius quandoque contingens apertio, plures corrupiſſe operationes comperta ſit. Sufficit etenim, uti Autor jam in priori tractatu monuit, omiſſa preſſionis graduum computatione,id modo obſervare,ut ſemper eadem aquæ quantitas exteriori lebeti ſeu novo huic MB.infundatur, ac vaſe dein probe clauſo diligenter annotare, quinam caloris gradus ſingulis operationibus congruat; id quod compendioſe efficere pariter jam antehac docuit,pondere nempe ſuſpenſo ad parietem e filo 3 circiter pedum, cujusq; adeo ſingulæ vibrationes prope ſingula minuta ſecunda indicent; ſic ut deinceps ad gradum caloris indagandum non alio opus ſit, quam ut perpendiculo hoc in motu poſito obſervetur,intra quot ejus vibrationes aquæ gutta machinæ operculo,ab omni pinguedine bene mundato,injecta evaporet. Cæterum & id addere conſultum putavit Autor,poſſe aliqualem communicationem relinqui aeri vaſis exterioris cum lebete intus poſito,idq; eo fine,ne ſi exterius,ut plerumque fit,citius incaleſcat, preſſio inde enata vas interius omnino queat frangere; quod plus vice ſimplici contigiſſe ſibi, utut hoc ſatis fuerit validum, perhibet.

Tametſi vero machina hac, novis præſertim his acceſſionibus aucta, commodius inventum dari vix poſſe exiſtimet, ad carnes aliaſve res abſque aqua, proprioq; adeo ipſarum jure coquendas,nihilominus cum multa dentur, quæ abſque affuſa aqua coctionem reſpuant, v. g. gelatinæ,fabæ,oryza &c. faciliorem adhuc & minoribus multo ſumtibus parabilem modum nunc noviter communicat, res ejuſmodi,quæ affuſo liquore indigent,brevi manu præparandi,eosdemque earum intuitu cum priori illa machina effectus producendi. Scilicet fieri jubet cylindrum cavum in fundo clauſum, at in ſummitate apertum, ſtanno intrinſecus craſſe ſatis oblitum, ne alioquin æris ſapor cocta *inficiat*,

forma,

Digitized by Google

forma, qualem exhibet *fig. 1.* cui aptatur operculum plana saltem superficie constans, ut in *fig. 2.* videre est, quod pariter stanno obducendum; planitie tamen cylindri orificio tam exacte respondens, ut interposito chartæ humectatæ circulo (utpote quo tam in priori, quam hac machina ad omnes operationes opus est,) ne minimus quidem aeri transitus pateat. Hic cylindrus dein ipse, (absque alio interiori lebete, utpote quo hic opus non est) aqua & ossibus, si v. g. gelatina paranda sit, repletur usq; ad unius circiter pollicis spatium, si vas hoc 12 pollicum profunditatem habeat, cæterum secundum aliam hujus proportionē magis minusve. Ita vas hoc cylindraceum immittitur pegmati ferreo, quale *fig. 3.* repræsentatum, aptissimum judicat ei exactissime claudendo, dum nempe ferramentorum duorum, quibus vas insistit, extremitates *BBCC.* (quas paulo magis elatas esse oportet, quam spatium intermedium) directe opponuntur quatuor cochleis *FFFF* operculum prementibus, ut adeo pressio ubivis æqualiter distributa tanto fortior esse queat. Habet præterea pegma hoc ferreum duos in latere axes *D D*, quibus mediantibus suspensum, ope funium aut fulcri ferrei, facile inverti cum inclusa machina pro lubitu queat. Talis enim inversio non ad id solum conducit, ut circulus papyraceus, cujus supra meminimus, continuo humidus servari queat, nec caloris vi exsiccatus aeri transitū permittat: sed & ut machina in situ horizontali supra ignem immediate subjectum collocari, citiusque adeo & impensius calefieri possit: cui fini etiam adjecti sunt duo cardines ferrei *E. E.* ut nempe affigi illis valeat fornacis quædam species, seu lamina ad carbones excipiendos aptata, figuram craticulæ habens, aut aliquoties saltem perforata, quo subjecti aeris sufflatio ad ignem fortius impellendum sic quodammodo adjuvetur. Cæterum cum constet, cibos facillime ollæ uteri, quod igni admovetur, inter coquendum adhærescere, adustosque adeo reddi; quo periculo huic obviaret, modum commentus est, quo aqua continuo inter ollam cibumque immissum interjecta servari possit, omneque adeo empyreuma præcaveri. Videlicet utitur hanc in rem lamina stannea, curvata in similitudinem cylindri cujusdam cavi, ac sustentata pedunculis aliquot; quam collocat in eo machinæ latere, quod igni admovendum est, ut sic spatium istud, quod pedunculorum altitudo relinquit, aquæ interfluæ totum pateat. Prærogativas vero varias novæ hujus machinæ digestoriæ præ priori illa allegat: v. g. Tab. V.

quod

quod ad hanc parandam multo minus metalli requiratur, eaque proinde levioribus ſumtibus comparetur; quod plus gelatinæ hic quavis vice excoqui poſſit, dum major vaſis eſt capacitas; quod minus carbonum hic ad coctionem requiratur, dum ignis immediate ſubter machinam poſitus fortius operatur, quam ſi laterr ſaltem admoveretur; ſicut experimento comperit, quantitate fere dimidia carbonum, ad priorem machinā requiſitorum, hic ſuperſederi poſſe: porro, quod machina hæc facili negotio agitari valeat, quam ſuccuſſationem multum conducere ait ad celeriorem glutinoſarū particularum diſſolutionem in parandis gelatinis; quod poſt peractam operationem lebes hic facilius & abſque metu ebullitionis, etiam antequam omnino refrixerit, aperiri, & liquor coctus educi queat; inverſa enim machina cochleas paulatim relaxari poſſe, donec hic tenui vena effluat in ſuppoſitum vaſculum. Navigantibus vero, utpote quorum uſib9 primam etiam illam machinam imprimis commendatā antehac jam diximus) hanc multo adhuc commodiorem fore credit, dum non ſaltem agitatio ei nil quidquam officit, quæ in vulgaribus caldariis aquam facile diſpergeret, ſed & fornax hic applicanda ſic muniri exiguo negocio poteſt, ne ab igne periculi quidquam in navi metuendum ſit. Cui accedit, quod hic non ſolum multo minus aquæ dulcis abſumatur in paranda gelatina, coquenda oryza & ſimilibus, ſed & carbonibus admodum parcatur, uti jam ſupra dictum; imprimis ſi operatio ſæpius, & antequam lebes omnino refrixerit, iteretur: quemadmodum computum iniit, quod gelatinæ, ſaluberrimum navigantibus alimentum præbituræ, 150 libræ intra 24 horarum ſpatium excoqui poſſint, inſumtis modo carbonum 11 circiter libris. Quanta vero gelatinæ copia ope hujus inventi elici poſſit, vel exinde patet, quod Autor ex una libra raſuræ eboris excoxerit tribus operationibus uſque ad 15 libras gelatinæ optimæ: nec minorem quantitatem ex oſſibus ovinis aliiſve haberi poſſe exiſtimat, dummodo ſuppetat medium, eadem æq; facile ac ebur comminuendi. De cætero varia Autor experimenta recenſet, quæ de novo hoc digeſtore in diverſarum materiarum coctione ceperit, commemoratis ubique fideliter circumſtantiis occurrentibus, ac ſpeciatim, quonam gradu calor in ſingulis operationibus fuerit adhibitus. Sic mediante hoc invento tincturam e polenta extrahere, & probati ſaporis cereviſiam conficere docet; utut fateatur majora pro hoc inſtituto vaſa paranda fore, ſiquidem alicui ſic potum talem copioſe & cum emolu-

Digitized by Google

emolumento præparare lubeat: ſic enarrat porro, qua ratione ſuccum ſpiſſum e dura liquiritiæ radice facili negotio confecerit, item ex viperis, (cum earum ſal volatile adeo in medicina commendetur) gelatinæ ſpeciem excoxerit; per quam operationem id incommodi præveniri poſſe autumat, ne ſalis illius volatilis magna pars exhalet inter præparandum, uti alias contingat, ſi hoc in aere libero fiat. Cumque idem vulgari *Chocolatæ* coctione evenire animadverterit, ut nempe ſpiritus volatiliores inter parandum perdantur, dum hæc, antequam potui apta fiat, tribus fere vicibus igni ſoleat admoveri, hinc tentavit ipſam quoque in clauſa hac machina præparare; comperitque ex nucibus *Cacao* tincturam ſic commode, tertia etiã vice noviter affuſa aqua elici poſſe, nucibus tandem adeo exhauſtis, ut formam quidem externam ſervantes, molles plane & nudis digitis friabiles evadant: unde concludit, elicito ſic omni earum ſucco laudabili, remanere tantum particulas glutinoſas ac terreſtres; quas adeo (præſertim cum ab *Edm. King* edoctus fuerit, eas ipſas noxios ſæpe effectus gignere,) vel ſemovendas penitus credit, vel, ſi cui nihilominus eas etiam una aſſumere libeat, in mortario ligneo aut marmoreo facilius tritas tincturæ admiſceri poſſe exiſtimat. Præterea cum viderit, Norimbergæ aliiſque in locis e mollioribus lignis pyxides aliave inſtrumenta parari, quæ impreſſam ſibi typi excavati figuram recipiant, ſpeciemque anaglyphi operis mentiantur, hinc experiri ſimile quid in machina ſua voluit, an ſc. duriora etiam ligna coctionis ope ad commodam ejuſmodi mollitiem perduci valerent: primum quidem adſumto hanc in rem *ligno tilia*, cum hoc tanquam reſinoſum aqua domari poſſe deſperaret; id cum therebinthina, ac dein cum ſpiritu therebinthinæ igni adpoſuit, fruſtraneo tamen eventu, utut calor & major & diuturnior, quam ad emollienda oſſa, adhiberetur: poſtea nihilominus præter expectationem apparuit, nudam aquam huic rei ſufficere, dum ita coctum lignum molle & aptum recipiendæ typi figuræ evaſit: ubi id ſolum monet, neceſſum eſſe ut lignum ſub typo preſſum relinquatur, donec omnino ſiccum evaſerit; alias enim fieri, ut partes ejo elaſtica quadam vi ſenſim reſilientes magnam impactæ figuræ portionem perdant: cæterum buxum adhuc commodius hanc in rem adhiberi teſtatur. Cornua etiam bovina emollire tentavit, ita, ut liquidi ad inſtar modulo infundi valerent: nec huic tamen effectus conatui omnino reſpondit: id nihilominus obtinu-

it, ut partes ipſorum extreme tumeſcentes ac molles redditæ, ſi intra modulum compingerentur, unum quaſi corpo emergerent & qualemcunq; ſic formam pro lubitu adſumerent, modo in tali ſitu in modulo relictæ ſiccarentur. Quod reliquum eſt, cum ope machinæ hujus digeſtoriæ tantam gelatinæ copiam ex oſſibus educi poſſe viderit, id quoque egit, ut variis experimentis tentaret, num forte novis etiam uſibus præter comeſtionem, viſcidus hic liquor poſthac adhiberi valeat. Ac primo quidem docet, qua ratione gelatina ſpiſſiore liquefacta, & variis ſigillis ac numiſmatis ſuperinfuſa, exactiſſimi eorum ectypi inde proveniant: quin imo narrat, ectypum talem a ſigillo, antequam plane ſiccaretur, demtum, in minutiſſimam formam paulatim exſiccando contractum, tam accurata tamen proportione ſingulas ſigilli partes ſervaſſe, ut figuræ microſcopio etiam ob exiguitatem inſpectæ, nil quidquam perfectionis hoc pacto deceſſiſſe fuerit deprehenſum. Potiſſimam tamen gelatinæ hujus utilitatem in adſervandis diverſorum generum fructibus fore ſperavit; ſibi etenim perſuaſit futurum, ut intra vitrum cochleis probe occluſum, & ab omni aeris acceſſu liberum, in glutinoſo hoc liquore haud ſecus ac in ſuccino incluſi, ſubſtantiam ſuam maxima ex parte illibatam multo ſatis tempore conſervare poſſent. Tametſi autem & hic ſpe ſua quadantenus exciderit, dum expertus eſt, fructus ita incluſos brevi tempore tantum non penitus corrugari, & ſucco per corticem tranſmiſſo (quod non ſine ſtupore ſe in malis etiam aurantiis & citrinis advertiſſe ſcribit) gelatinæ molem augere: nihilominus modum hunc fructus præſervandi omnibus hactenus uſitatis præſtare autumat, cum ob ſumtuum levitatem, tum ob exactiorem ſaporis nativi retentionem; dum quod fructui de ſucco decedit, gelatinæ accreſcit, ut adeo ejus ſapor in futura anni tempora conſervari commode tam ad ſalubritatem, quam curioſitatem queat. Cum vero deprehenſum fuerit, gelatinam talem ſucceſſu temporis graviuſculum odorem ſpirare; hinc ne quis eo forte offendatur, non ſolum docet, eundem mali aut corrupti nihil indicare, ſed non niſi ab inſitis ſalibus volatilibus provenire, qualia multum ſæpe conducere oſtendit exemplo ſalis volatilis cornu cervi: ſed & modum commonſtrat, quo in gratiam delicatulorum (plurimos enim id vix guſtantes advertere) hoc quidquid eſt odoris corrigi valeat. De quo, ut & multifariis experimentis, quibus indagavit, quinam fructus magis minuſve ob in-

ob inſitam qualitatem apti ſint huic præſervationi (quo nomine præ aliis rubi mora commendat) plura hic afferre ſupersedemus, ne longe nimis extra inſtitutum evagari videamur. Flores quoque ita adſervare tentavit, non tamen ſatis ad votum, dum obſervaſſe ſemet perhibet, eos in ſe habere principia perquam activa & ad fermentandum apta, quæque ſpiritus non abſimiles vini ſpiritibus producere ſoleant. Cum vero gelatina, quæ ad uſus taliſmodi adhibetur, multum per evaporationem inſpiſſata prius eſſe debeat: hinc occaſione hac modum monſtrat, evaporationem non hujus ſaltem, ſed & aliorum quorumvis liquorum accelerandi, ope nempe vermicularis ſpiræ excavatæ, cujus uſus alias in chymicis quoque ad ſpirituum condenſationem facilitandam eſſe ſolet: nimirum ſpira hæc foramini vaſis in fundo pertuſi inſeritur, ut *fig. 4.* oſtendit, ſic ut lampadi accenſæ, fundo ſuppoſitæ, eadem camini quaſi loco inſerviens calorem ex æquo undique diffundat. Certe exiſtimat Autor, inſtrumenti hujus uſum varii generis artificibus, qui pro evaporatione multum ſæpe expenſarum facere neceſſum habeant, perquam proficuum eſſe poſſe. Denique quamvis idem jam in priori tractatu edocuerit, machinam a ſe inventam etiam ad varias deſtillationes adhiberi poſſe, eoque fine peculiarem ejus fabricam excogitaverit, cujus delineationem pariter jam antehac exhibuimus *in Act. loc. all. pag. 106. fig. 5;* tamen cum poſtea temporis rem hanc, quam tunc in idea ſaltem communicaverat, reapſe effectui dederit, machinamque ejuſmodi, aliquibus tamen mutatis, conſtrui ſibi fecerit, haud pigebit ejus deſcriptionem, qualis nunc ab ipſo proponitur, denuo huc tranſcribere. Eſt itaque in *in Fig. 5. AA* cylindrus cavus major, continendæ aquæ dicatus. *B B* lebes interior pro recipiendis materiis deſtillandis. *C C* circulus ex ære fuſus ſat craſſus, cum foramine in medio, per quod tranſiens lebes *B B* eidem exactiſſime ac firmiter adferruminatur. *D D* annulus ferreus perquam validus, circumdans aperturam lebetis *B B*, aptatuſque ſuper circulum *C C*. *E E* duæ appendices aut anſulæ annuli *DD*, quibus mediantibus annulus hic ferreus firmari poteſt ope paxillorum ferreorum ad pegma ferreum *G G G G* attractuſque dein ope cochlearum *FF*, valide premit circulum *CC*, eumque facit exacte claudere aperturam cylindri *A A*. *HH* eſt vaſculum, cujus orificium diligentiſſime adplicatur aperturæ lebetis *BB*, idque ope cochleæ *LL*, vas vero hoc vel ex vitro fieri poteſt, vel exme-

tallo. *MM* tenuis tubulus epiſtomium habens cum clave verſatili, quo mediante aer extrahi poteſt e lebete *BB*, ſi cui forte placeat deſtillare quid *in Vacuo*. NN duæ appendices pegmatis ferrei ad machinam totam in ſuſpenſo tenendam, ut in ſchemate videre eſt; eo nempe fine, ut eadem facili negotio ſurſum deorſum inverti valeat.

Sic dein ſpatium inter cylindrum majorem *AA*, & interiorem lebetem *BB* aqua impletur, rebuſq; deſtillandis lebeti *BB* immiſſis, opus eſt ut craticula ænea intus ponatur, ad impediendum, ne eædem deorſum labantur, ita ut tamen vaporibus liberum maneat in vaſculum *HH* tranſire: hinc machina invertenda ſic eſt, ut vaſe *HH* infimum ſitum habente, vapores in eo remanere queant, poſtquam fuerint condenſati. Ignis vero applicandus eſt cylindro *AA*, ſuſtentandus ibi mediante lamina ferrea ſemicirculari adpenſa cardinibus *OO*. Conſultum quoque eſſe ait, ut in promtu ſit vas aqua frigida plenum, cui ima machinæ pars immergi valeat, quo vapores tanto citius condenſentur in vaſe *HH*. Conducere vero prædicat machinam ita inſtructam, ad indagandos diverſos effectus ope deſtillationis producendos, prout ea fiat in diverſis gradibus rarefactionis & condenſationis aeris: perhibet inſuper, deſtillationes ſic in M B citius & difficilioribus in caſibus, ac vulgo, peragi poſſe; nec periculum adeſſe, quicquam ſic de partibus ſubtilioribus & volatilioribus perdendi.

Hactenus de machina Digeſtoria, quæ primam Tractatus præſentis partem abſolvit: reliquum nunc eſſet, ut de altera etiam ageremus, quæ appendicis loco annectitur, ac de Antlia pneumatica amplificata & ad novos uſus applicata tractat: ſed quia verendum, ne nimiæ nunc prolixitatis arguamur, ejus recenſionem in Acta menſis ſequentis, Deo volente, malumus dilatam.

OBSERVATIONES ANATOMICÆ CIRCA CONGRESſum, conceptionem, geſtationem partumque ranarum.

QUam primum veris hujus initium poſt ſuperatum brumale frigus ſalutavimus, vidimuſque ex hybernaculis ſuis prodire ranas, elegans profecto nobis occaſio oborta eſt inquirendi penitius in prima naſcendarum ranarum initia, curioſa omnino, ſed hactenus a nemine

ſatis accurate deſcripta. Dies erat Martii Menſis undecimus, qui primam ſuggerebat fœmellam utero jamjam gerentem, a quo tempore ad præſentem usque horam innumeræ occurrunt fœminæ pariter ac mares. Inter illas aliæ quidem jamjam pepererunt, aliæ adhuc utero geſtant, aliæ nondum compreſſæ ſunt: hi autem vel deprehenduntur in ipſo coeundi actu, vel ad congreſſum proni, vel etiam exhauſti Venere atque languentes. Sunt enim mares circa veris acceſſum inſtructi excreſcentia quadam in pollice utriuſque pedis anterioris calloſa, quæ mirabili & ex holoſerico quaſi confecto integumento occultatur, typhæ aquaticæ qua ſubſtantiam & colorem non multum diſſimili. Atque hæc ipſa macula firmiter primum adhæret in iis, qui congreſſum appetunt: laxius adhæret ac detrahi poteſt in his, qui Venerem exercuerunt crebrius: decidit denique ſua ſponte poſtquam robur virile proſtratum eſt. Interiora ſi ſpectes, notabis præcipue veſiculas ſeminales in viris ante coitum adeo intumeſcere a lacteſcente ſpermate, ut non raro ſexies & ultra ſuperare magnitudinem in figura I. depictam viſæ ſint: qui in congreſſu capiuntur, non unius magnitudinis veſiculas oſtendunt, ſed modo majores, modo minores, pro diverſitate ſcilicet vel ejecti vel iterum collecti ſpermatis: qui vero ſuo jam ſatisfecerunt officio, iis una cum pene atque pollicum callis minuuntur veſiculæ ſeminales ita, ut vix ac ne vix quidem conſpiciantur, niſi quis per ureteres apertos flatum immittat. Fœmellæ contra & graciles in pedibus pollices ubique ſervant, & veſiculis illis ſpermaticis penitus carent; aſt teſticuli longe ampliſſimi ſunt, multis modis teſtes marium ſuperantes, & oviductus cum duplici utero adeo ſunt aſpectu jucundi, ut nihil in rana elegantius cernatur, quam applicato ad tubæ ſuperius orificium tubulo, ſi flatu diſtendantur. Ovula vero in fœmellarum ſic dictis teſticulis ſeu potius ovariis reperta, ab initio exiliſſima ſunt & pellucida, ſucceſſu temporis accreſcunt eadem pedetentim, coloremque ſuſcipiunt ex lacteſcente lividum, in quibusdam nonnihil viridem: poſtmodum ovaria plane variegata deprehenduntur, aliis quidem ovulis lividis aut quodammodo vireſcentibus, aliis ex toto atque aliis ex parte fuſcis, donec tandem nigra prorſus evadant maturitate: atque tum demum ad concipienda intra uterum ovula admodum propinquæ ſunt ranæ. Nimirum & ranas obſervavimus cum maribus ſuis congredientes eo etiam tempore, quo ovula

non omnino nigra, ſed variegata comparuerunt, tumque non modo fœmellarum tergo, quod ſolennius eſt, ſed & abdomini incumbunt mares. Qui primus congreſſus dubio procul ad imprægnanda ovula idem valet, quod in gallinis e. g. galli coitus, h. e. ut plura ſimul ova fœcundentur. Nam & analogia partium genitalium ſimilem cum avibus congreſſum ſuadet, & alteratio illa notabilis, quam circa fœmellæ compreſſæ anum videre licet, idē confirmat; ut taceamus ab iis, quos captandi ranas ergo emiſimus, non imperitis rerum naturalium, ſancte conteſtatum, non ſemel ranas obveniſſe juxta conſuetudinem volucrum vere coeuntes junctis podicibus. Verum longe curioſior eſt alter ille congreſſus, ranis peculiaris, qui nempe tum demum contingit, quando matura jam ova utero excipienda veniunt. Id vero nullibi clarius, quam die 18. Martii vidimus in rana ex ulnis mariti ſurrepta. Cum enim abdomen ejus aperiretur, occurrebant primum in dextro latere ovula ſaltem bina, libere inter cor & pulmones oberrantia, in ſiniſtro latere plus quam triginta reperiebantur ſimilia, illæſis tamen & ovariis atque ovulis. Elevato igitur ſterno, cum ad oviductus initium properaſſemus, viſus eſt dexter ad duarum circiter tranſverſorum digitorum latitudinē plane vacuus, in cujus tamen progreſſu plura hinc inde notabantur ovula, ejusdem magnitudinis & coloris cum his, quæ libere in thorace volutabantur. In ſiniſtro autem latere principium oviductus adeo erat repletum, ut, cum tubulum applicare voluiſſemus, unum alterumque redierit ex oviductu compreſſo ovulum, & reliqua flatum immittendum omnino ſufflaminarint; in reliquo oviductus progreſſu non niſi tria obſervare licuit ovula, quanquam utrumque ovarium ſemiexhauſtum, & uterus ex utraq; parte ſemiplenus occurreret. Quapropter dubium non eſt, quin ovula ex ovario in oviductum atque per hunc porro in uterum uſq; deferantur, faveute imprimis maris compreſſione in ranis. Neque enim amplexus ille adeo fortis ac diuturnus de nihilo eſt, ſiquidem inde etiam natas in pectore ſuggillationes cum excoriatione ſæpius monſtrarunt fœmellæ, indicantes hac ratione & locum atque vires in compreſſione a maribus facta. Videlicet quia oviductus extremitas, ſecus ac in aliis obſervatur brutis, immobilis exiſtit longiuſque ab ovario diſtat, factum eſt egregionaturæ inſtituto, ut, cum venter ranæ cum ſterno mobili a rana comprimeretur, ovula ex ovario delapſa verſo ſuperiora adigantur, ab ovi-

ab oviductus adæquato ore excipienda. Juvat autem ovulorum ingreſſum non parum cordis motus & pulmonum, ſiquidem inter inſpirandum cum pulmo elevatur, hoc ipſo ovula quoque attolluntur verſus cor; dum vero hoc attingunt, impelluntur continuo, ac partim a pulmonis, partim a cordis auricularumq; motu tamdiu redduntur inquieta, donec foramen oviductus ingrediantur. Tum vero quæ ſemel ingreſſa ſunt, ad uterum uſq; deducuntur, virtute canalis propria, quippe qui inteſtinis admodum ſimilis ſine dubio ſimili quoque motu periſtaltico gaudet. Hunc in finem fibris inſtruitur variis, tenuibus ſed egregio diſpoſitis ordine, quæ in oviductu aperto non obſcure conſpiciuntur nudo etiam oculo, niſi quis forte hebetudine laboret enormi. Reſtat itaque unicum ut expediamus, nimirum unde prodeat albumen illud ſeu pellucidus liquor ſummeque viſcidus, qui nigra circumdat ovula. Etenim quæ recenter utero excepta ſunt, ab initio tantillum liquoris illius admixtū habent; augetur nihilominus hic ipſe indies adeo, ut tandem pondus ovulorum omne ſuperet. Adhæc mirum eſt, viſciditatem eam non tam accreſcere cum numero ovulorum in uterum delapſorum, quam ſupervenire potius, poſtquam exhauſtis ovariis uterus omnino plenus eſt: ne dicam obveniſſe nobis ranam, in cujus ſiniſtro utero perfectum jam ex omni parte ſperma detinebatur, in dextro tamen nuda fere apparebant ovula, fortaſſe tardius huc delata ob inæqualem maris compreſſionem; ſiquidem ejus luculentum in pectore matris vidimꝰ teſtimonium, excoriationem puta non in utroque ſed ſiniſtro ſaltem latere conſpicuam. Sed ad rem: a mare injici liquor hic viſcidus non videtur, quia talis in ejus veſiculis ſpermaticis non invenitur, ſed fluidus magis & lacteus. Neque ex altera parte maternus id promittit uterus, utpote cujus ſubſtantia pure membranacea eſt & tenuis admodum, ſi duplicaturam ejus, qua lumbis annectitur, excipias. Nec denique ovulis vel in ovario, vel dum in cavo ventris fluctuant, quicquam accreſcit; ergo ſupereſt unicē, ut in oviductum inquiramus. Favet autem huic primo, quod reperiamus, non quidem ubique, ſed hinc inde pellucidum liquorem inter ovula trajicienda permixtum. Secundo majorē illius humoris copiam vidimus circa inſertionem oviductus ovulis affuſam, minorem in reliqua uteri cavitate. Tertio ſi aperiatur oviductus, occurrit ibidem glutinoſus humor, qualem in reliquo corpore nuſquam reperire licet. Denique quarto

extra

extra omnem dubitationem nos collocavit microſcopii uſus; hujus etenim beneficio vidimus non obſcure glandulas omnem oviductus cavitatem undique contegentes. Et quemadmodum canalis ille poſt partum miris modis attenuatur, tum amplitudine tum ſubſtantia, ita & glandulæ hæ tum temporis longe exiliores ſunt. Eædem ante ingravidationem multum majores ſpectantur, quando & conſpectiores & craſſiores ſunt oviductus. Aſt ſuaviſſimum plane ſpectaculum præbent ranarum utero gerentium oviductus, quippe qui aperti non modo glandulas offerunt ſatis conſpicuas, ſed & e glandularum poris manantem lympham. Quas enim ibidem ſpectandas fibras ſupra memoravimus, eæ glandulis his concatenatis teguntur miro naturæ artificio: interjectæ autem ſtriæ (quales fere in extremitate digitorum noſtrorum cernimus) decurrentem inde humorem & colligunt & provehunt ulterius. Poſito igitur maximam requiri hujus liquoris copiam, ad fovendam ac fortaſſis enutriendam etiam ranarum ſobolem longe numeroſiſſimam, non deterremur attamen a jam declaratis fontibus, quandoquidem ſufficere poteſt & glandularum illarum immenſa frequentia, & ipſius canalis longitudo, quæ, ſi a meſenterio ſuo liberentur hæc inteſtinula, in minoribus etiam ranis dimidiam, in majoribus integram fere ulnam noſtratibus uſitatam attingit. Adde his diuturnitatem temporis, quo ranæ utero gerunt, non hora aut die, nedum ſeptimana circumſcriptam, & res omnis ſalva erit.

Explicatio Figurarum.

Fig. 1.
In rana mare indicat

a. Excreſcentiam pollici adnatam in utroque anteriore pede,
a. Penem ex concurſu vaſorum ejaculantium exſurgentem,
C. Veſiculas ſeminales ureteribus annexas,
D. Teſtes cum renibus communicantes per vaſcula ſeminalia,
E. Renes cum ureteribus,
F. Veſicam Urinariam duplicem, turgidam flatu immiſſo,
G. Inteſtini recti portionem,
H. Sternum,
I. Lobos Hepatis,
K. Spinam dorſi.

Fig. 2.
In rana gravida notat

A. Cor,
B. Pulmones collapſos,
C. Epatis portionem,
D. Ventriculum,
E. Inteſtina,
F. Inteſtinum rectum,
G. Veſicam Urinariam apertam,
H. Ureterum exitum, ſetis immiſſis,
I. Oſtia uterina,
K. Uterum duplicem ovis gravem,
L. Oviductum,
M. Oſtium ejus ſuperius inter cor & pulmones hians,
N. Ovaria exhauſta.

* * * * * *
* * *

ACTA
ERUDITORUM
publicata Lipsiæ
Calendis Junii, Anni M DC LXXXVII.

JOH. HENRICI HEIDEGGERI IN VIAM Concordiæ Protestantium Ecclesiasticæ Manuductio.

Amstelodami, apud Henr. Wetstein, 1687.

ERuditionem & claritudinem Viri non est quod hic commendemus, jam satis orbi literario notam. Hoc tractatu propensum ad pacem ecclesiasticam inter Protestantes studium ostendit; quod quidem pios omnes merito tenet, licet successus non nisi a singulari Dei gratia, qua infinita pene obstacula superentur, expectari possit. Agnoscit hoc ipse Autor in libelli præfatione, temporum tamen & judicii divini contemplatione excitatum se ad scribendum profitetur. In *duas autem diatribas* distribuit, quæ proponenda habuit. In *prima*, præmissis prius aut repetitis denuo causis, quæ dissentientes ad pacem movere debeant, a pietate & necessitate deductis, ante omnia consensum utriusque Confessionis, *Augustanæ* & *Reformatæ*, in maximis fidei articulis laudat & probat. Communem notat Augustanæ subscriptionem, quam huc usque ab omnibus Theologis Reformatis, qui in Academiis Germaniæ Doctorum titulum assumunt, & a se ipso factam esse refert §. 12. Cum vero objici posse animadvertat, acta Synodi *Dordracenæ*, aut quæ eam præcessit, *Delphensis*, in quibus negatur, Reformatos Lutheranorum confessionem unquam recepisse; diluere id vult aliquibus rationibus, & testimonio *Guberti Voetii* celebris inter Reformatos Belgas Theologi, qui Synodi utriusque membrum fuit. Dicit itaque, non *Augustanam Confessionem* anni 1530, sed *Formulam Concordiæ*, quam genuinam *Flacianorum, seu Neo Lutheranorum* confessionem appellat, intellectam esse. Hæc ex §. 13. referi-

mus,nulla approbandi intentione;neque enim ignari ſumus,quomodo noſtrates *Flacianiſmi & Neo Lutheraniſmi* imputationes pro contumelioſis habeant. Diſputat inde §. 14. de Auguſtanæ confeſſionis variatione, de qua tot lites ortæ ſunt ; per eam enim rerum nullam, ſed tantum modi doctrinæ differentiam inductam eſſe cenſet, putatque Luthero conſentiente, vel ſaltem non diſſentiente, mutationem factam eſſe. Hac ſtante, in *articulum decimum Aug. Conf.* conſentire ait omnes Reformatorum confeſsiones; nullam enim eſſe, quæ neget *vere adeſſe in Cœna Domini, & veſcentibus diſtribui corpus & ſanguinem J. C.* Diſceptari ſolum de modo præſentiæ, qui in prima Aug Conf. editione per verba *ſub ſpecie panis & vini*, quæ in poſteriori expuncta ſunt, vel Pontificio dogmati favere, vel præſentiam *in, cum & ſub pane*, ſive *ſecundum loci indiſtantiam* complecti videatur: cum tamen Reformati illam tantum admittant, *quæ mediante verbo & ſymbolis, per os fidei, interiori homini exhibetur, ſic ut pii per fidem communionem ſymbolis confirmatam cum Chriſto habeant, & in ipſo vivant.* (ſunt verba Autoris §. 17.) Sententiam vero illam de *indiſtantia loci* ſive *ubiquitate*,ne Luthero quidem,nedum Melanchthoni confeſſionis autori, aut Philippo Haſſiæ Principi eam ſubſcribenti, in mentem veniſſe putat,ideoq; nec clauſula Articuli, qua *ſecus docentes improbantur*, Reformatos, ſed Anabaptiſtas, aut eos qui nuda ſigna aſſerebant, tangi exiſtimat. Levioris momenti eſſe judicat Art.XI. de *confeſſione privata*, item Art. XII. de *perſeverantia juſtorum*: hic enim iterum Anabaptiſtas damnari, qui ἀναμαρτησίαν ſtatuant, non Reformatos, qui eam non aſſerant. ſed gratiam ad tempus amitti poſſe non negent, eatenus *Puritanis* & Catharis non minus ac Anabaptiſtis repugnantes. Duriora ſunt, quæ §. 22. adverſus illos ex Lutheranis, qui *Formulam Concordiæ* acceptarunt, diſſeruntur. Interim §.23. vel ex illa ipſa Formula Concordiæ pro certo ſupponitur, Auguſtanam confeſſionem utriusque partis ſymbolum commune conſenſionis & conteſſerationis eſſe, adeoque neutram partem ab altera damnari, aut hæreſeos ream haberi poſſe. Controverſias poſtea diſtinguit in incertas & certas. Inter illas refert imputationes ex conſequentiis, vel crudis particularium doctorum dictis, collectas. Inter has numerat quæſtionem de Sacramentis a Luthero cum Caroloſtadio & Zvvinglio agitari cœptam, quæ ſola A. 1529 in colloquio Marburgenſi a conſentientibus in reliqua,excepta fuerit;in qua tamen utrosque

phraſi-

phraſibus incommodis uſos eſſe, ſe ipſos mutuo non intellexiſſe, & de verbis potius quam re pugnaſſe, Calvini judicio aſſeverat, §. 30. Memorat inde, ut occaſione iſtius de Sacramento diſceptationis de *ubiquitate* quam vocant, circa an. 1557, & paulo poſt dein de *prædeſtinatione & gratia* diſputari cœptum ſit, quibus & alia acceſſerint, a quibusdam, inter quos *D. Jacobum Andream* & *Joh. Eckardum* §. 31. notat, ultra modum aucta; imminuta vero, quoties ad colloquia res pervenerit, qualia Lipſiæ A. 1631, & Caſſellæ A. 1662 habita refert. Neque tamen diſſimulat, quæ in poſteriori conventa ſint, ab altero ex Theologis Rintelenſibus *D. Petro Muſæo* in dubium revocata, & Wittenbergenſibus Theologis improbata eſſe. Tractat inde pluribus de diſtinctione articulorum fundamentalium, & ſtatum controverſiæ de S. Cœna proponit, ex quo concludit, eam non eſſe de fundamento. Pari modo §. 49. *& ſeqq.* de controverſia circa *Perſonam Chriſti* diſſerit, eam etiam pro verbali habens, & quæ facile tolli poſſit, ſublata catachreſi phraſium. Pergit inde §. 55. *& ſeqq.* ad quæſtionem *de prædeſtinatione*, neque hanc pro fundamentali agnoſcit. Idem ſtatuit de diſputatione circa *gratiam univerſalem* §. 62. *& ſeqq.* de *efficacia gratiæ convertentis* §. 64. *de perſeverantia ſanctorum* §. 66. *& ſeqq.* Non magis ad fundamentum pertinere tradit lites *de baptiſmo* §. 68, & ſpeciatim de *exorciſmo* §. 70. Summa eo redit §. 71. *& ſeq.* controverſias, quas collocutores Lipſienſes, Caſſellani & Rintelenſes ſupereſſe judicarunt, ad fundamentum fidei ac ſalutis fidelium nihil attinere, ſed plerasque ſtipulares eſſe, quæ in oculis fratrum non trabis, ſed feſtucæ locum habeant. Addit tamen Autor proteſtationem §. 73, ſe iſta charitate, qua diſſentientes ab erroribus fundamentalibus abſolvit, nolle veritati ſententiæ, quam ipſe cum Reformatis in articulis controverſis tenet, præjudicare; infirmitati quidem ignoſcendum, ſed non imitandam illam aut ſuſcipiendam eſſe: optandum potius & annitendum, ut erroribus qualibuscunque omnes liberentur; interim vero, ut in rei ſumma concordes, ſeſe mutuo tolerent, & per vincula Spiritus & pacis ſeſe conjungant.

Diatribe ſecunda ſuadet Autor Proteſtantibus concordiam, non obſtante diſſenſu in nonnullis (quas exigui momenti eſſe cenſuit) quæſtionibus; ita tamen, ut veritati non fiat præjudicium: abſque illa enim nullam iniri poſſe pacem. Zelum ſaltem intempeſtivum improbat, allegatis §. 6. verbis *Joh. Matthiæ* Stregnenſis in Suecia Epiſcopi, ex

tractatu *Ramo olivæ* A. 1656. edito, & concedit retineri posse, salvæ veritate & concordia, diversas opiniones. Inde §. 8. duodecim argumentis sententiam suam adstruit, quorum primarium §. 9. & seqq. ex lege charitatis deducit, ostenso quomodo illa per contentiones lædatur. Exempla Christi & Apostolorum, infirmitates tolerantium proponit (arg. 2.) §. 17. itemque primitivæ & priscæ Ecclesiæ, (arg. 3.) §. 19. speciatim Cyrilli Alex. & Johannis Antiocheni. His comparat *Lutheri* & *Carolostadii*, nec non hyperaspistarum, inde Amsdorffii, hinc Zvvinglii contentiones §. 23. Statum præterea Ecclesiæ militantis, quæ imperfectione non careat, (arg. 4.) considerari jubet, adducta doctrina Apostoli 1. Cor. XIII, cui repugnent qui errantium personas odio errorum implicant. Vincula spiritualis unitatis Eph. IV. 3. 6. descripta §. 26. (arg. 5.) in utroque Protestantium cœtu salva esse affirmat. Providentiam Dei (arg. 6.) qua utrique ab erroribus Pontificiis olim liberati, & huc usque, sicut & ab aliis hæresibus conservati fuerint, incitamentum concordiæ præbere judicat §. 30. *& seqq.* Idem suadet (arg. 7. ex communione principiorum, speciatim in articulo justificationis, §. 33. & objectioni, quod Reformati justificationes in decreto Dei particulari ponant, non sine querela adversus ejus argumenti autores respondet, plenissimum de justificatione consensum inter partes esse demonstrandum sumens, non obstante disceptatione de ordine finis & mediorum in decreto prædestinationis, quo posito leviores dissensiones omnes conciliari posse arbitratur. Argumentatur (8.) §. 83. *& seqq.* ab Ecclesiis ante reformationem sub Pontificatu pressis, vel ab eo exclusis & separatis, v. g. Waldensibus & Bohemis, quas pro veræ Ecclesiæ membris etiam Lutherus habuerit, itemque orientalibus quibusdam, quæ dissentientes licet a Protestantibus in nonnullis articulis, veræ tamen Ecclesiæ axioma non amiserint. Diluit exceptionem, quasi nunc intolerabilius erretur, ob clariores demonstrationes contrariæ sententiæ. (Arg. 9.) §. 44. spem concordiæ inde concipit, quod non solum ex parte Reformatorum illa cupidissime desideretur, & dudum anno 1631. in Synodo Carentonensi decreta & oblata fuerit, sed quod etiam inter Augustanæ confessionis Theologos, uti & Principes & Politicos, fuerint (quos nominat §. 46. *& seqq.*) eodem tendentes. Allegat articulum VII Pacis Westphalicæ A. 1648, per quem controversiæ inter Protestantes reservatæ sint ulteriori compo-

sitioni,

ſitioni, nec deeſſe hodie putat & Theologos, & Principes ac ſapientes ex Politicis, qui promovere hoc negotium poſſint. Taxat tamen laxitatem eorum ex Aug. Conf. Theologis, qui etiam cum Pontificiis concordiam ſanciri poſſe putaverint, & provocat ad diſſertationem collegæ ſui *D. Caſp. Wolphii de Articulis unionis inter Eccleſiam Romanam & Lutheranam nuper vulgatis.* Laudat corpus harmonicum confeſſionum, tanquam ſanciendæ concordiæ palladium, & Lutheri exemplum, qui A. 1536 concordiam cum Argentinenſibus & aliis ſuperioris Germaniæ Theologis inierit, eamque literis, quarum verba allegat, ad Helvetios A. 1537 incredibili orationis (ut ſcribit) ſuavitate & devotione commendaverit. Dolet itaque illum poſtea animum mutaſſe, affectibus (ita putat) turbatum, ſecutamque concordiæ illius diſſolutionem deplorat. Extollit aliam, inter Auguſtanæ & Helveticæ confeſſionis cœtus in Polonia A. 1570 *Sendomiriæ* compoſitam, & quædam ex literis a Polonis Proceribus & Theologis ad Germanos An. 1578 datis refert. Exemplum etiam conſenſus inter Bohemos A. 1575 initi, & poſtea a Maximiliano II. Imp. confirmati proponit, quo A. 1606 labante etiam libertas Regni illius labaſcere cœperit. §. 60. (Arg. 10.) a Pontificiis ipſis diſcere Proteſtantes poſſe notat, ſi obſervent, quomodo illi concordiam colant, non obſtante diſſenſu in plurimis & maximi momenti articulis, per concilium Tridentinum nequicquam ſopito. E contrario rigorem illum ex Antichriſti ſpiritu §. 62. (arg. 11.) profectum, quo Pontifex etiam leviſſimas diſſenſiones poſt definitionem Eccleſiæ continuatas, perſequitur, imitari dicit, qui ſuas opiniones in articulis non fundamentalibus cum ſupercilio & anathemate aliis obtrudunt. Denique §. 63. (arg. 12.) horrenda damna, quæ ex diſcordiis huc usque in eccleſiam emanaverint, expendi monet; per has enim & Papatui & Mahometiſmo augmenta acceſſiſſe. Nec tacet ſimultates veteres inter Proteſtantes, quæ infelicem belli *Smalcaldici* ſuperiori, & *Bohemo Germanici* noſtro ſeculo geſti, eventum produxerint, non ſine adverſariorum riſu, & lætis in futurum auguriis, quæ ex ſcriptis quibusdam adducit: judicia etiam Dei præſentia, & perſecutiones utrique parti inflictas aut intentatas, ob oculos ponit.

Noſtrum non eſt, ſententiam de re graviſſimi momenti, cujus felix eventus ut omnibus deſiderabilis, ita fruſtraneus conatus non ſine majoris incommodi periculo eſt, hic aperire. Recenſuimus præcipua

libelli contenta. Ut vero clariſſimi Autoris mens tanto apertius intelligatur, de vexatiſſimis quibusdam inter Proteſtantes quæſtionibus verba quædam ejus, ſpeciminis cauſa adſcribemus. *De ſacra Cœna* inter alia ita loquitur, Part. I. §. 44 : Nos quoque opinionem illam Lutheranorum, quod in Cœna Domini corpus Chriſti organo oris a dignis „& indignis comedatur, ſed non maſticetur, vel in ſtomachum trajiciatur (ſic enim mentem ſuam explicant ſtipulam revera eſſe, concordiæ fidelium nil obſtantem, inde colligimus, quia in examine conſcientiæ & probatione noſtri, in legitimo Cœnæ Dominicæ uſu, protinus „ita exuritur & evaneſcit ; quando videlicet pia anima non, quid alii „ſumant, cogitat, ſed ut ipſa digne, myſtico videlicet & ſpiritualimodo, per veram fidem, corpus & ſanguinem Chriſti percipiat, allaborat. „Otioſam ergo ſpeculationem quandam de reproborum communione „/de qua qui moroſius diputant, perinde mihi facere videntur, atque „Medici de homine mortuo diſceptantes, an epotum pharmacum in eo „vim habeat?) opinio illa continet, quæ fidei praxin in communione „ſalutari, quam ipſis etiam Lutheranis concedimus, non impedit. Neque vero alia ipſorum, alia noſtra eſt in examine illo, & probatione „noſtri ab Apoſtolo præcepta praxis; ſed utrorum eademeſt. Ex qua, ſi „recta uti ratione velint, facile colligent, ſe magno in errore & rerum „noſtrarum ignoratione hactenus verſatos eſſe, cum videlicet Chriſtum a nobis excludi a Cœna, & nudis ſignis nos ludere, absque ſalutaris corporis & ſanguinis Chriſti perceptione crediderunt. Æque „ac Eckhartus *F. ſcit.* p. 510. 512. conqueritur de nobis, quod injuriam „Lutheranis faciamus, dicentes eos ſtatuere trajectionem corporis Chriſti in ſtomachum, conſubſtantiationem, ſynuſiam, impanationem, aut „localem incluſionem in pane, aut commixtionem cum pane. Non enim adeſſe corpus Chriſti phyſice & localiter, ſed imperſcrutabili modo, Wittenbergenſes *ad Acta Colloq. Mompelg.* p. 76. neque ullum eſſe deſcenſum corporis Chriſti vel viſibilem vel inviſibilem, Lutherus *Epiſt. „ad Civitates*, aſſeruere. Licet ergo ignoratione quadam circa modum loquendi aut ſuum aut noſtrum teneantur, tamen nihil ſtatuunt, „ultra nos, quod velint tanquam articulum fidei obtrudere; quanquam „illud, quod imperſcrutabile eſſe dicunt, negare nolint. In articulo *de Gratia univerſali* ad objectionem, qua contraria de particulari ſententia refelli maxime ſolet, ita reſpondet §. 64. Quod ſine promiſſionibus abſolute

abſolute univerſalib9 fidem in electis generari,& in tentationibus con „ firmari non poſſe, nonnulli obtendunt, eo quod fides ſeu individua-„ lis applicatio gratiæ ex particulari promiſſione ad paucos, non ad o-„ mnes relata, oriri nequeat; vix equidem pondus ullum habet. Non„ dicam,fidem ſalvificam generari non poſſe ex tali promiſſione,quæ ad „ infideles etiam & reprobos pertinet; cum id quod in fidelib9 & infide-„ libus,electis & reprobis commune eſt,fidei cauſa eſſe nequeat.An enim„ firmam fidem concipere poſſum, ChriſtumSalvatorem meum eſſe, &„ mihi remiſſionem peccatorum ac vitam largiturum eſſe, quia verbi „ Divini abſoluta promiſſio ad omnes & ſingulos,adeoque etiam repro-„ bos pertinet? Sic enim vel reprobi etiam fidem ſalvificam concipient„ & Chriſtum ſuum Salvatorem apprehendent: vel abſoluta promiſſio„ fidei cauſa non eſt.Principium ergo ab univerſalitate abſoluta ſumtum„ vagum nimis & remotum ac plane inſufficiens eſt; imprimis cum con-„ ſentiamus utrinque, nec ſuaſione morali fidem concipi, nec beneficia„ morte Chriſti parta & acquiſita applicari per dictamen rationis, ſed „ per ſolam operationem & efficaciam Spiritus S. absque qua, de gratia„ Dei, tanquam ad ſe pertinente, nihil homo ſtatuere poteſt, niſi forte„ affirmare velit ſe Chriſti eſſe,etiamſi Spiritum Chriſti non habeat,con-„ tra Apoſtolum Rom VIII. 9. Hæc autem Spiritus S. efficacia cum in„ omnibus non ſit. aſſerta licet univerſalis gratia fidem homini cuivis in„ individuo ſolidam non faciet. Certius longe fidei & concipiendæ „ & firmandæ fundamentum eſt, ſi ſecundum ductum verbi divini uni-„ verſales propoſitiones cum ſuis reſtrictionibus & limitationibus, ubi-„ que fere & ſemper adjectis componantur, atque ſic applicentur. Cum„ ergo promiſſio univerſalis extet, quod Deus velit reſpicere eos, qui„ contrito corde ſunt,quod velit quietem dare iis,qui fatigati ſunt:quod„ æternam vitam dare velit omnibus qui credunt in filium in mortem„ traditum pro credentibus &c.ejus promiſſionis applicatio plane,cæte-„ ris paribus, fidem gignere & in tentationibus corroborare apta nata„ eſt. Atque eo ſenſu promiſſiones applicatas non particulares, ſed uni-„ verſales, non contra ſed ſecundum Evangelium, nempe credentibus„ omnibus factas, etiam Helvetica Confeſſio cap. X. profitetur his ver „ bis: *Conſoletur nos in tentatione prædeſtinationis, qua vix alia eſt peri-„ culoſior, quod promiſſiones Dei ſunt univerſales fidelibus.* Denique de perſeverantia ſanctorum in conventu Lipſienſi convenisse ſcribit

§. 67.

„§. 67. fideles electos quosvis certos esse posse ac debere salutis suæ, non „conjecturali tantum, sed infallibili fidei divinæ, cui subesse falsum non „potest, certitudine. Pergit postea: Ita Hutterus in comp. Loc. XIII. „q. 29. quærenti: An electi possint esse certi de sua perseverantia in fi„de? respondet: Imo certissimi. 1. Quia norunt electionem & salutem „suam unice fundatam in Christo. 2. Quia Spiritus S. in electis habi„tat ut in templo suo, & (NB.) in iis non est otiosus, sed impellit eos ad „obediendum mandatis Dei. Perhibet enim testimonium, quod sint „filii Dei. 3. Quia certo sciunt, Deum se invocantes exaudire. Et „Brochmannus Loco de fide justif. cap. 2. q. 20. clare, nostrorum, inquit, „Theologorum certa & constans assertio est, quod homo vere fidelis „certissimus esse possit, debeatque de peccatorum remissione, justi„tia & salute. Hoc fundamentum si constanter, & pressis manibus Evan„gelici retinuerint, non multum profecto litis supererit, quia sic & non „perseverantes vere fideles nunquam fuerint, sed professi duntaxat & „δοξαστικῶς tales, quibus illud Publii Syri quadrat: Fidem nemo un„quam perdit, nisi qui non habet: & fides subinde nutans, imo amissæ „& expiranti similis, in solidum tamen, ratione puta & radicis & fructus, „& præsentiæ & operationis seu sensus, amittetur & expirabit nun„quam, quia eadem ratione etiam certitudo fidei & perseverantiæ in „solidum amitteretur & expiraret, quod utriq; nos constanter negamus. „Et de hoc etiam quicquid sit, hoc unum in quæstione manebit, an fides „& justitia, quam finaliter non deficere utrique consentimus, quæ in „tentationum æstu non sentitur, neque operatur πρὸς καιρὸν, ad tem„pus, pereat, mox revictura tamen vividiusque se prolatura, an sopiatur „duntaxat? Neutra hic opinio tanti momenti est, ut fundamento fidei „convellendo par sit, quia utraque certitudinem fidei ac perseverantiæ „finalis tuetur; & ad salutem vel damnationem æternam opinantis al„terutrius non multum adeo refert, an in tentationum æstu fides & Spi„ritus S. absit, an sopitus lateat, (cum absentis, sed mox redituri tamen, „& sopiti ac non operantis haud grave adeo discrimen sit;) dummodo „lætam mox, sive ex favillis, sive ex ætherea sua sede faciem suam denuo „proferat, nubilis hisce dispulsis suavissimus Phœbus succedat, & tan„dem militantem, & varie jactatam electorum animam ad tranquillita„tis cœlestis portum perducat. *Ex his de aliis judicium capi potest.*

ARTI-

ARTICLES DE REUNION ENTRE LES PROTESTANS de la Confeſſion d' Ausbourg, & les Reformez; propoſez par un Theologien de la Confeſſion d' Ausbourg.

id eſt

ARTICULI REUNIONIS INTER PROTESTANTES AUGUſtanæ Confeſſionis & Reformatos, propoſiti per Theologum quendam Aug. Confeſſ.

Roterodami, apud Abraham Acher, 1687. in 4.

ARticuli iſti, omiſſo Autoris nomine, in *duobus quaternionibus majoris formæ* Latine exhibentur, ſub titulo *Conditionum piæ unionis Eccleſiarum Proteſtantium*: Gallica verſio e regione, in diviſa additur paginæ areola. Proponuntur autem *primo* articuli XVIII *dogmatici*, nempe (1) de Deo & credendi principio. (2) de perdito generis humani ſtatu. (3) de philanthropia Patris. (4) de pietate erga Deum. (5) de ſanctitate Dei. (6) de myſterio incarnationis. (7) de generis humani redemtione. (8) de pietate erga Redemtorem. (9) de converſione. (10) de juſtificatione & annexis. (11) de officio juſtificatorum. (12) de miſeria relapſorum. (13) de ſufficientia contritionis & fidei vivæ ad ſalutem. (14) de baptiſmo. (15) de ſacra cœna. (16) de vera ſalutis cauſa. (17) de fructu bonorum operum. (18) de electione. *Dein* ſubjunguntur *Practici* VI, in quibus cavetur (1) ne ullius Eccleſiæ Proteſtantis ſtatus turbetur per vim, tumultum aut ſchisma. (2) ne Eccleſiæ ob ritus diverſos gravi cenſura in publicis ſcriptis aut ſermonibus privatis perſtringantur. (3 & 4) ut eorum, qui dogmaticos illos articulos profitentur, ſacra uſurpari ſalva conſcientia & fide poſſint, & ut ſolo nationum nomine diſtinguantur Eccleſiæ, v. g. *Evangelica Proteſtans Angliæ, Suecia, Saxoniæ, Belgii.* (5) ne de ſalute eorum dubitetur, qui capitales articulos credendo defuncti ſunt. (6) ut qui in aliis articulis (præter dogmaticos illos XVIII) hæſitant, titubant aut errant, fraterne doceantur, quomodo aſſertiones illorum cum verbo Dei & articulis illis virtualiter pugnent, admoneantur etiam ut peculiarem ſententiam ſuam in ſinu reponant, interim ſpe emendationis tolerentur. Articulos dogmaticos excerpo-

re, idem foret ac exſcribere. Præſtat eos legi ſicuti editi ſunt, ſtylo quidem plano & populari. Is tamen qui eos edidit, Reformatarum partium Theologus, collaudato Autoris ſtudio pacifico, metuere videtur, ne Reformatis quibusdam multa diſpliceant, cum nihil, ut putat, hic remiſſum ſit ex ſententia Auguſt. Conf. Theologorum, ſed pro fidei articulis proponantur etiam minima controverſiarum puncta, quæ inter utramque partem ventilantur. Quod quomodo ſe habeat, lectoris judicio permittimus. Exiſtimat monitor, factum id eſſe ab autore ut privato, qui ſibi convenire non exiſtimaverit, ſuo arbitratu demere & circumcidere ſuæ communionis dogmata; ſperari autem poſſe id futurum, ſi alii A. C. Theologi eodem pacis ſpiritu tractatum concordiæ aggrediantur; obtineri enim eam non poſſe, niſi mutuo aliquid relaxetur: ſi vero una pars alteri velit ſuam ſolum ſententiam obtrudere, non alium reunionis modum extiturum eſſe, quam quem in Gallia *Proteſtantes* nuper experti ſint. Fatetur tamen idem, Articulum de S. Cœna, qui maximum diſſenſus momentum faciat, tam ſapienter & moderate conceptum eſſe, ut omnes acquieſcere in eo poſſint. Eſt is, ut diximus, Artic. XV, in 14 puncta diviſus, quorum priora ſex, quæ quæſtionibus inter partes accommodantur, ſpeciminis veluti cauſa adſcribemus: 1. Dominus noſter Jeſus Chriſtus, benedictione præ„miſſa, diſcipulis ſuis dixit, *accipite panem hunc, edite illum*, hoc „enim quod vobis cum pane iſto exhibeo, eſt corpus meum. 2. Hæc „cum ſint veriſſima: certe panis ſacræ menſæ benedictus eſt ſymbo„lum cum corpore Chriſti, modo tamen inexplicabili, conjunctiſſi„mum, eoque ſenſu vocatur ille ab Apoſtolo communio corporis „Chriſti. 3. Nulli ergo non ſacræ menſæ hoſpiti præbet Servator „noſter, cum egregiis hiſce cœleſtis cibi potusque ſignis ac ſigillis, „cum pane, inquam, & vino benedicto, corpus ac ſanguinem ſuum. „4. Aſt præbet illa eo modo, quem Deus nusquam nobis revelavit, „quem ille proinde nos ſcire ac definire noluit, ac conſequenter mor„talium nemo poteſt capere atque explicare. 5. Unde adeo univerſis „convivis id incumbit, ut in ſacri epuli uſu ad animum ſibi vocent, cum „fiducia, deſiderio, ſpe gratiæ, & precibus, corpus ac ſanguinem Do„mini, velut theſaurum ſummum cum viſibilibus elementis modo „ineffabili communicatum; ut item mortem Domini celebrent cum „gratiarum actione. 6. Quisquis tum piam Chriſti recordationem

præ-

prætermiſerit, mortis reus erit ſempiternæ, ob indignam ſymbolorum atque pretioſiſſimi theſauri acceptionem. In reliquis quædam contra abuſus Pontificios diriguntur, interque illa *undecimum*, ubi Autor dicit, *ſtultiſſime agere illos, qui ita conſecrant, edunt aut bibunt, ut Deo per ſymbolorum conſecrationem Chriſti mortem repræſentent, quia nulla paſſionis Servatoris cum ſymbolorum benedictione & fruitione ſimilitudo intercedit*, annotante editore Gallo, ita explicatum per epiſtolam ab Autore eſſe perhibetur, ut non neget ſacramentum cœnæ dominicæ eſſe imaginem paſſionis Chriſti. Art. VII. de redemtione generis humani ita conceptus eſt: 1. Dominus noſter Jeſus Chriſtus eſt Mediator Dei & hominum quorumcunque. 2. Dedit ſemetipſum antilytrum veriſimum pro univerſis ac ſingulis hominibus. 3. Præſtitit enim vice generis humani exactiſſimum obſequium præceptis divinis, ſuſcepit in ſe omnium hominum peccata, atque elevatus eſt tandem velut victima, imputatis alienis peccatis onuſta & maledictioni obnoxia, in crucem: ut univerſi qui crediderint habeant, ab æterno exitio liberati, certo certius vitam æternam, ut conſequenter omnes & ſinguli deinceps victuri homines, dummodo fecerint hominis convertendi officium, convertantur, & dummodo crediderint, ſalventur. Huic correſpondet Art. VIII. §. 1: proinde nos univerſi ac ſinguli reliquique mortales omnes, obſtricti ſumus, ut credamus Jeſum Chriſtum noſtrum eſſe Salvatorem, ut ideireo in ipſo confidamus, ac ſperemus, eum amemus, revereamur, celebremus, omnique obſequio deveneremur. Congruit etiam Art. XVIII. de electione: 1. Deo noſtro jam ante orbem conditum omnia ſua nota fuere opera. 2. Quam ergo ob cauſam, quem in finem, quoq; modo Deus in tempore quicquam facit, procurat, permittit, eam ob cauſam, eum in finem, eoque modo, ſe id eſſe facturum, procuraturum, promiſſurum, decrevit ab æterno. 3. Proinde jam ante mundi fundamenta de temporaria ſua beneficiorum gratiæ diſpenſatione ſic penes animum ſuum conſtituit: Mittam filium meum proprium, quadrageſimo poſt apoſtaſiam generis humani ſeculo in carnem. Is per ſuam ſatisfactionem univerſis acquiret beneficia neceſſaria quæcunque; quisquis jam mortalium faciet officium hominis convertendi, juſtificandi, adoptandi, renovandi, conſervandi (in fide & pietate) reparandi (ad contritionem & fidem poſt anaptoſin) is convertetur, juſtificabitur, ad-

„optabitur, renovabitur, conſervabitur & reparabitur. Adduntur ſubſumtionum exempla. Cætera, ut dictum eſt, ad ipſius ſcripti lectionem remittimus.

JACOBI WILHELMI IM HOFF NOTITIA S. ROM. Germanici Imperii Procerum, Hiſtorico-Heraldico-Genealogica.

Tubingæ, ſumpt. Joh. Georg. Cottæ, 1687. in 4.

CUm Nobiliſſimus operis hujus Author anno 1683 *Spicilegii Rittershuſiani* partem priorem, tres genealogicarum tabularum decadas complexam, evulgaſſet, ſimulque promiſiſſet libellum ſingularem, quo quicquid Rittershuſii Familiarum Germanicarum tabulis deeſſet, affatim ſuppleretur; nil magis nos in votis habere, quam feſtinatam illius editionem, in Actis iſtius anni p. 423. 424. profeſſi ſumus. Et reſpondit ſane expectatione citius votis noſtris, dum anno ſequenti Tubingæ hanc *Notitiam Procerum Imperii*, tam *in folio*, quam *in octava forma*, excudi curavit, eamque hoc anno denuo, ſed infinitis locis emendatiorem & auctiorem edidit.

Diſtinguitur opus hoc, quod nunc primum Authoris ſui nomen fronti adſcriptum gerit, libris novem, quorum *primus* agit de Imperatore & familia Cæſarea, *alter* de Electoribus, *tertius* de Principibus eccleſiaſticis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Magiſtris ordinum Teutonici & Johannitici per Germaniam, Abbatibus ad principale faſtigium evectis, Prælatis aliis, qui curiatim ſuffragia ferunt, ac denique Abbatiſſis. *Quarto* acceditur ad Principes ſeculares, & quidem antiquiores, quibus libro *quinto* Principes in ſpecie ſic dicti adduntur. Reliquis *quatuor* libris recenſentur totidem Comitum ac Baronum ſeamna, *Wetteravicum* puta, *Suevicum*, *Franconicum*, *Weſtphalicum*.

De tot tantisque communis patriæ proceribus eo pacto agit Noſter ut, quod *ſeculares* attinet, cujusvis familiæ primam originem ſedulo inquirat, eaque inventa doceat, quoties & in quos ramos ſucceſſu temporis diſtincta, qua fortuna uſa, quibus denique ditionibus ac clientelis ſubinde aucta fuerit. Uti vero nusquam iis immoratur, de quibus Rittershuſius ea quæ par erat, dixerat; ita, quotquot illum fugerant, aut poſt illius fata illuxerant, natales, nuptiales, emortuales dies

ac an

ac annos, ſumma induſtria undiquaque conquiſitos, diſtincte ac copioſe annotat. Utque primo intuitu liqueat, quænam anno 1684. (quo primitus hæc commentatus fuerat,) in ſingulis ramis eminuerint familiarum capita, nomina eorum majuſculis exarata literis extantiora redidit. Subjungit tandem *Inſignia Gentis* heraldice enarrata. Quod *eccleſiaſticos* autem ſpectat, ante omnia moderni Præſulis nomen, titulos, parentes ac inſignia commemorat; inde in epiſcopatus aut monaſterii itemque ordinum Teutonici & Johannitici hiſtoriam divagatur, ac quo hodie præſertim loco eorum res ſint, quotve ac quosnam Canonicos anno 1684 aluerint, dilucide ediſſerit. Cumque tantum non omnes familiæ hoc triennio incrementa & decrementa non una habuerint, nec pauci Eccleſiaſticorum procerum iſto temporis intervallo vita functi fuerint, ſingulis fere paginis in recentiſſima hac editione aliquid acceſſit; cæterarum (quas per operarum feſtinationem ſuis locis reponere integrum Authori non fuit,) obſervationum farrago ampliſſima in calcem voluminis cum indicibus locupletiſſimis perſonarum, inſignium & rerum neceſſariarum rejecta eſt.

SPICILEGII RITTERSHUSIANI PARS poſterior, ſive Tabula Genealogica XXXX.

Tubingæ, apud Joh. Georg. Cattam. 1685, in fol.

IDem autor eſt poſterioris hujus partis, qui prioris, in Actis anni 1683 p. 423. memoratæ, nempe Nobiliſſimus *J. c. Guilh. Im Hoff*, Patritius Norimbergenſis. Recenſentur hac ipſa parte ſtemmata illuſtrium aliquot in utraque Germania, Hungaria, Bohemia, Polonia & Suecia familiarum, quarum nomina in Sylloge Genealogiarum Rittershuſianarum fruſtra inquires; non alia autem ſunt, ac quæ ſequuntur: Ab *Althann*, *Auerſpergii*, *Bannerii*, *Bielke*, a *Blagay*, *Curlandiæ* Duces. *Egmondani*, *Eſterhaſii*, *Furſtenbergii* Barones in Weſtphalia, *Gallenbergii*, *Greiffenklavii*, *Hornii*, *Jevera & Kniphuſii* Dynaſtæ, *Ligniaci*, *Lœvvenhauptii*, *Lubomirskii*, de *Martiniz*, *Ochſenſtirnæ* Comites, *Palſii*, *Radzivilii*, *Rappolſteinii*, *Roſenbergæ* Comites, *Salmenſes*, *Serinii*, *Slavatæ*, *Steinbockii*, *Tattenbachii*, *Wieſnovvezii*. Præmittitur ſupplementum in illarum familiarum, quibus in *Notitia Procerum Imperii* nullus locus commode dari poterat, genealogias Rittershuſianas, Comitum ſcilicet

Kurtz, Historischer Beweis, daß Christus in Rom gewesen. Leipzig, 1751. 8.

pendit Vir Nobiliſſimus *quinquaginta* harum illuſtriſſimarum gentium ſtemmatibus tabulas CIII. Imo majora adhuc moliebatur. Sed qua de cauſa ſententiam mutarit, ipſiusmet verbis ediſſerere placet. *Erat* (inquit) *mihi in animo, poſt Regum, Principum ac Ducum Pariumque genealogias, ſtemmata etiam aliorum ſago & toga illuſtrium virorum, illorum imprimis, qui officiis Coronæ, ceu vocant, ſunt functi, perſequi, atque adeo tertiam etiam ac quartam claſſem ſubjungere; a quibus equidem æquo tandem animo manum ſuſtuli, cum de conſilio ſuo Polyhiſtor Germaniæ noſtræ longe clariſſimus, Dn. Philippus Jacobus Spenerus ad me ſcripſiſſet. Illud enim omne præoccupare nefas arbitratus, penſum cum eo lubentiſſime partitus ſum.* Singularum autem Tabularum Genealogicarum paginis averſis inſcripſit *ſumma capita vitarum* Virorum cujusvis familiæ celebriorum, quorum *nativitas* ſolum, *conjugium*, ac *obitus* in ipſa tabula commemorata fuerant. Præmittit ubivis iconem *Scuti Gentilitii* ligno affabre inciſi, illamque Heraldice exponit. Nec ſilentio prætermittit, quicquid de prima cujusvis familiæ origine inter Genealogos diſputari aſſolet. Uti vero Germaniæ noſtræ tantum civem non minus ingenio & induſtria, quam natalium ſplendore illuſtrem ex animo gratulamur: ita nulli ambigimus, quin Itali, Hiſpani, Angli, idem ſibi ab eo præſtari officium deſideraturi ſint, quali hactenus de Imperii Rom. Germanici & Regni Francici Proceribus immortaliter meritus eſt.

JOANNIS HARDUINI DE BAPTISMO Quæſtio triplex.

Pariſiis, apud Danielem Horthemels, 1687, in 4.

PRima quæſtio *de Baptismo pro mortuis*, verſatur in explicando loco Pauli 1. Corinth. XV, quem Autor neutiquam inter δυσνόητα ejus collocandum cenſet, omnemque difficultatem ex duobus fontibus ortam arbitratur, tum ex veteri illo & vulgato novi fœderis interprete, quem terimus; tum vero inprimis ex nimia eorum ſubtilitate, qui huic loco explanando incubuerunt. Propterea operæ pretium duxit, certas circumſcribere interpretandi quinque regulas, & ad eas veluti ad normam certiſſimam varias variorum interpretationes exigere. Quo facto ſuam cenſoriæ ſubjicit virgulæ, quæ eo redit, ut *baptismum propter*

per mortuos, ſive occaſione mortuorum, a Paulo ſignificatum tradat. Vult quippe, Corinthios eo anno morbum invaſiſſe, quo graſſante diem plurimi ſupremum obibant, & in iis haud pauci eorum, qui, ut Pacianus ait, ad altare veniebant indigni. Quamobrem ingruentis lethi metu, τῷ φόβῳ τῶν νεκρῶν, propter mortuos, ſive occaſione mortuorum, ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, quorum maximus numerus fuit, baptiſmo alii ut tingerentur orabant. Quo illi ſtudio proſpicere ſibi ſe in futurum ſignificabant: & quo minus reſtare vitæ videbatur, hoc ſollicitius viaticum alterius vitæ quærere &c. Hanc ſuam ſententiam multis argumentis confirmat, nec deſpicatui fore confidit. Primum, quod ante a ſe præſtitutis explanandi hujus loci legibus ac regulis ad amuſſim congruit. Deinde, quod eſt plana atque expedita. Tum quod & ſubſequentium ætatum exemplo, & conſimili Auguſtini effato fulcitur ac nititur. Denique quod accommodatam quam maxime ad propoſitum oſtendit Pauli argumentationem.

Secunda quæſtio *de baptiſmo in vino* ex reſponſo, quod Stephanus II Papa anno DCCLIV in Cariſiaco villa, Gallicanæ Eccleſiæ Antiſtitibus dediſſe fertur, originem trahit. Harduinus rejectis binis reſpondendi modis (quorum neuter de hiſtoriæ fide dubitat, ſed alter quidem caſu neceſſitatis Stephanum vult compulſum, ut vinum aquæ ſubſtituendum decreverit, ubi ea non inveniatur; alter depravatum eſſe textum & corrigendum clamat: tertium forte ſibi oblatum defendit, ſtatuitque, e novendecim capitulis, ſive reſponſis, quæ Stephano adſcribuntur, decem omnino ſuppoſititia eſſe: iſta videlicet, ſecundum, tertium, quartum, nonum, decimum, undecimum, (quod eſt de Baptiſmo in vino) duodecimum, decimum tertium, decimum quartum, & decimum octavum. Sex deinde ex iis ipſis, nempe nonum, decimum, undecimum, duodecimum, decimum tertium, & decimum quartum, Siricio Papæ primum dolo malo attributa, tum pari ſcelere atque audacia Stephani reſponſis corpus illud inſertum, ac veluti purpureo panno centonem aſſutum. Hanc autem fraudem corruptionemque ſub Gratiani Monachi tempora collocat, cui fuere hi canones ſuppoſitii ob eam cauſſam incomperti; additque vetuſtiſſimos codices manu exaratos, qui eos exhibent, ætatem eam adeo non antecedere, ut vix aſſequantur.

Tertiæ quæſtioni *de Baptiſmo in nomine Chriſti* anſam dedit reſponſum

Mr. Wilkinson, M.A., F.R.A.S., Government Astronomer, Sydney, New South Wales, Australia.

rietes, minori impetu ſanguinem inde expelli, lentiorem ipſius progreſſum fieri. Hinc mechanica ratione, ait, clarum exiſtere, quod pulſus debeat evadere frequentior. Nam cum ſanguinis minus intumeſcat, neceſſario cor cum annexa arteria crebrius conſtringi debere. Id quod e contrario liqueat; nam ſi ſanguis rite, intumeſcat, cor magis expandi. Ad majorem vero ſive integram ejus expanſionem longius temporis ſpatium requiri, quam ad minorem ſive mediam, ſicque pulſum omnino tardiorem fieri. Præterea vel ideo quoque cor & arteriam frequentiorem edere pulſum, quod cum ſanguinem in febribus multas ob rationes craſſiorem ac viſcoſiorem nequeant una pulſatione propellere, crebris ac iteratis pulſibus protrudere allaborent. Falli itaque auctores turpiter, qui majorem ſanguinis rarefactionem & circulationem citatiorem ex pulſu frequenti velint indicari; in hoc ſaltem veridicos, quod pulſum quam pro natura frequentiorem, febris ſignum conſtituant pathognomonicum, cum omni, ſoli & ſemper competere deprehendatur. De cætero ſymptomata duo palmaria in febribus obſervabilia, calorem ſcilicet & frigus, explicans fuſius oſtendit, ad eſſentiam illarum hæc non pertinere, ſed pro effectibus ſolum habenda. Simul quomodo ex frigore calor emergat, prolixius exponit; utriusque vero majorem in partibus ſenſum ſive perceptionem, ex tardiori circulatione ſanguinis, adeoque hujus diuturniori inhæſione deducit. Sic a fruſto glaciei, parti cuidam corporis affricto, exiguum frigoris ſenſum produci: longe majorem vero, ſi plane inhæreat. Pariter carbonem ardentem ſive prunam raptim digitis attolli poſſe, lente non poſſe. Ignem enim ſubtilem ac tranſeuntem non lædere, nec caloris ſenſum inferre, quod de craſſiore ac permanente non liceat aſſerere. Falſiſſimum itaque pronuntiat, quod calor in febribus auctus, urina intenſius tincta & pulſus frequens, velociorem ſanguinis motum queant indicare. Ac quinque argumentis probat, corpus liquidum cito moveri poſſe, & tamen non exiſtere calidum: & contra, calidum eſſe poſſe, nec tamen velociter moveri. Reliqua in febribus occurrentia ſymptomata ad unum omnia ex perturbata ſanguinis particularum miſtione, ſed diverſo modo, explicat, ita ut aliter ſitis, aliter capitis dolor, anxietates præcordiorum, vomitiones, nauſeæ, diarrhœæ, vigiliæ &c. producantur. Hinc de periodo febrium ſtatis horis redeuntium diſſerens, majorem vel minorem materiæ glandulas ventriculi,

triculi, inteſtinorum, & forſan etiam pancreatis, obſtruentis viſciditatem, & humoris ſtagnantis pro moræ diverſitate majorem vel minorem aciditatem accuſat. Citius vero vel tardius paroxyſmorum reditus inde credit determinari, febresque continuas exiſtere, quando tam cito ſe ſubſequantur, ita ut altera nondum remiſerit, quando altera incipit. Curationem denique explanaturus, erroneam methodum per refrigerantia, humectantia, phlebotomiam, & cathartica rejicit. *In ſpecie*, ſi refrigerantia neceſſaria adeo ſint, quærit, cur febricitantes non frigido aeri exponantur? aut cur inde lædantur? cur ægri ardore ſummo afflicti in lecto calido detineantur? cur in malignis non frigida, ſed ſudorifera præſcribantur? cur e contrario vehementer calida, ut piper, caryophilli, euphorbium, ſpiritus vini &c, febres curent? Itaque ad inducendum corpori ex febre æſtuanti frigus, & ſiccitatem tollendam, non frigida & humectantia, ſed calefacientia potius in uſum vocare jubet, imo attenuantibus & temperantibus rem totam abſolvere. Commendat in hunc finem ſalia lixiva volatilia & fixa, item ſpiritus volatiles vel puros, vel aromaticos, nec non oleoſa, ut aromatica olea ſtillatitia &c. modumque operationis eorum quoad cuncta febrium ſymptomata ſuperius commemorata, ad mentem Carteſianorum fuſius explicat. Camphoram vero, tanquam naturale ſal volatile oleoſum ſine pari ac perfectiſſimum extollit. Huic plurimum aſſimilari ſperma ceti (quod gummi vel bitumen mari extractum pronuntiat) arbitratur. Spiritum ſalis ammoniaci vero omnibus ſibi hactenus notis aromaticis præfert, ad edomandum acidum in febribus ſemper peccans & in perturbata ſanguinis miſtione occurrens. Formulam præſcribendi ex reliquis unicam modo hic inferemus:

Recip. Vini Canarin. vel aquæ Menth. ℥iv.
Elixir vit. aromat. vel aqu. vit.
Matth. aut cujusvis aromat. ℥j,
Sp. Theriac. Camphor. ℥iß.
Salis vol. oleoſi gutt. xxv.
Diaſcord. Sylv. ʒj.
Antimon. diaphor. vel bez miner. gr. xxx,
ocul. cancri ʒj.
ſpermat. cet. ʒij.
Salis tartari ʒj. &c.

M. & pro re nata addendum monet vel oleum quoddam ſtillatitium, vel aliquid camphoræ loco ſalis volatilis oleoſi. De hac miſtura ſingulis horis capiendum ſuadet cochleare unum, donec ſudores erumpant, unde melius habituri ſint ægri, quod circulatio ſanguinis liberior fiat. Cæterum phlebotomiam & cathartica parum damni, parumque juvaminis afferre poſſe cum Borello ſtatuit, quod qui ſimilia adhibent, neque facilius curentur, neque moriantur, quam illi qui plane talia in auxilium non vocant. Negare tamen non præſumit, in quibusdam forſan Epidemiis aliquid inde utilitatis exſpectandum fore.

Ad ultimum annexa eſt huic tractatui diſſertatio de inſenſibili transſpiratione, in qua ipſius definitio, origo ſive cauſa, neceſſitas & rationes, tandemque uſus inveſtigantur. Prolixitatem vitaturi unicum hoc afferimus, quod Auctor probare nitatur, ſub efferveſcentiæ motu continuo quasdam particulas ex miſti compage aquoſas, ſpirituoſas &c. avolare & exhalare. Ab his vero aerem propellentibus neceſſario materiam ſubtilem cogi ex tubulis aeris diſcedere, & loca exinanita particularum jam excluſarum iterum occupare. Cumque ſingulæ corporis partes ſucco nutritio perfuſæ ſint, hic autem efferveſcat; atque efferveſcentia nulla ſine evaporatione, ut dictum, contingat, conſequi inde omnino, quod transſpiratio fiat in qualibet corporis parte. Hinc poſtquam Sanctorii ſententiæ ſubſcripſit, plus ſcilicet in die naturali inſenſibiliter per poros cutis diffiari, quam per urinas aut alvum egeratur, concludit quod transſpiratio arctiſſime cum ſanitate conjuncta ſit, ni abſolute hanc ab illa dependere velimus admittere. Hoc vero quotidianæ experientiæ teſtimonio putat confirmatum, dum ab impedita transſpiratione, vel alterata ejus periodo cujusque generis ægritudines exoriri obſerventur.

GULIELMI ROBERTSON, A. M. THE-ſaurus Linguæ ſanctæ.

ſive,

Concordantiale Lexicon Hebræo-Latino-Biblicum.

Londini, impenſis Thomæ Savvbridge, 1686, in 4.

Varia

Wulfstan, Archbishop of York, 1002-1023, Homilies, ed. Arthur Napier, Berlin, 1883, 8vo. Contains the Sermo Lupi ad Anglos, the Institutes of Polity, and the Canons of Edgar.

Wulfstan, Archbishop of York, 1002-1023, Homilies, ed. Dorothy Bethurum, Oxford, 1957, 8vo. Contains the Sermo Lupi ad Anglos, the Institutes of Polity, and the Canons of Edgar.

Wulfstan, Archbishop of York, 1002-1023, Homilies, ed. Dorothy Bethurum, Oxford, 1957, 8vo. Contains the Sermo Lupi ad Anglos, the Institutes of Polity, and the Canons of Edgar.

Brixiano, *Joh. Buxtorfio*, *Nic. Petræo*, *Joh. Plantavitio*, *Joh. Coccejo*, *Eduardo Leighio*, aliis, quorum catalogum Maxime Reverendus *Auguſtus Pfeifferus* noſter texuit *Critices Sacræ* cap. V. §. 10. Nullum tamen hactenus Lexicon lucem aſpexit, quod non laboraret defectibus nonnullis, quos laudatus *Pfeifferus* anno jamjam hujus ſeculi ſeptuageſimo nono tum in *Epiſtolica Conſultatione*, tum in *Critica Sacra* cap. V. Qu. X. operoſe expoſuit; conſtat vero, Eruditos maximæ famæ non unos Virum tanto oneri ferundo aptiſſimum publico nomine per literas rogaſſe, ut ipſemet ad Ideæ illius ſuæ normam lexicon adornaret faceretque juris publici. Utinam autem ei per concatenatos labores Eccleſiaſticos Academicosque liceret, votis illorum propediem aſſurgere. Tunc quippe profecto haberemus, quod *theſaurum* quovis auro cariorem Orbi Literario impenſe gratularemur.

Interea vero dum hujus ſpe tenemur, non ingratus eſt hic Gul. Robertſoni *Theſaurus*, laude certe ſua non indignus, utpote in quo *Lexica Hebraica hucusque edita omnia*, *Buxtorfiique Concordantias Ebræas*, *methodice*, *ſuccincte & quaſi ſynoptice exhibere* voluit. Sub quavis enim radice non tantum omnes conjugationum & nominum formas, ſimplices atque compoſitas adducit, ſed & ad ſingulas annotat locorum Scripturæ univerſorum, (ubi illa legitur,) non verba quidem, librum tamen, caput & verſum. Sed & e re Ebraicæ linguæ cupidorum ſine dubio fuiſſet, ſi eadem methodo, qua voces flexibiles explicatas dedit, de inflexibilibus etiam *particulis* Hebræis agere non abnuiſſet, quarum aliquas quidem, easque biliteras & triliteras, evolvit, ſed, uti videtur, nimis ſuccincte: uniliteras autem plane neglexit. Illius vero cauſam vix aliam fuiſſe opinamur, quam quod fuerit deſtitutus *Concordantiis Particularum Hebræo-Chaldaicarum Chriſt. Noldii*, Theologi Haunienſis, opere ſummi (ſi quid judicamus) laboris atque ingenii. Additi ſunt ſingulis vocibus Commentarioli ex *Kimchio*, *Aben Ezra*, *R. Salomone*, *R. Levi*, *R. Moſche*, *Abarbenele*, item Lexicographis *Munſtero*, *Pagnino*, *Forſtero*, *Avenario*, *Mercero*, *Cevallerio*, *Buxtorfio*, *Coccejo* deprompti, quibus ſenſus vocum rariorum aut anomalarum, (a quo ſæpe totius verſus interpretatio pendet,) hic illic declaratur. Cæterum eximiam agnoſcimus induſtriam Auctoris, qui absq; ullo vivo præceptore Ebræam & utramque Aramæam linguam addidiciſſe ſe refert in *Poſtſcripto*, ſeu *Paræneſi ad Linguæ Hebraicæ ſtudia*, quæ ſubjuncta

juncta olim *Thesauro linguæ Græcæ reserato* abs illo ante quadriennium edito, nunc vero sub finem quoque Lexici Hebraici recusa cernitur. Sequitur ejusdem

GULIELMI ROBERTSON MANIPULUS Linguæ Sanctæ & Eruditorum.

Cantabrig. Typis Johannis Heyes, 1686, in 8.

QUatuor partibus *Manipulus* hic absolvitur. Prima parte habetur *Index Alphabeticus Hebræo-Biblicus ad Concordantiale Lexicon Hebræo Latino-Biblicum nuper editum, in quo voces defectivæ & anomalæ ad proprias radices reducuntur, ut facilius in Lexico reperiantur.* Altera agit de *Accentuatione Hebræo-Biblica*, tum prosaica, tum metrica. Tertia de *formatione verborum.* Ultimam constituunt *sententiæ Hebræo-Latinæ Biblicæ triginta duæ*, in quibus exempla præcipuarum anomaliarum extant, publicatæ olim hoc ordine a *Victorino Bythnero*, nunc vero pro praxi Lexicon de vocibus difficilioribus consulendi, adjectæ.

LEXICON NOVUM HEBRÆO-LATINUM AD MODUM Lexici Schrevelliani Græci compositum &c. adauctum Lexico Chaldaico-Biblico a Johanne Leusden.

Ultrajecti, apud Franc. Halma, 1687, in 8.

DUæ voluminis hujus partes sunt. Altera complectitur Indicem Hebraicum Gulielmi Robertsoni, (de quo, ceu prima parte *Manipuli Linguæ Sanctæ*, modo diximus,) novo nunc titulo *Lexici Hebræo-Latini* & interpretatione Latina vocum Hebræarum a *Joh. Leusdenio* donatum. Alteram absolvit *Lexicon* seu index vocum Chaldaico-Biblicarum, eodem filo, ac *Hebraicus Robertsoni*, ab ipso Leusdenio pertextus.

JOHANNIS CHRISTOPHORI SCHAMBOGEN, J. U. D. & S. Cæs. Maj. Consiliarii, &c. Prælectiones publicæ in Justiniani Institutionum Juris IV Libros compositæ.

Neo-Pragæ, typis Joh. Nic. Hampelii, 1687, in 4.

Secunda

Quæ cum ita sint, ut certum est, ac dubitari nullo modo potest, Ecclesia Romana, quæ Dei Ecclesiarum omnium mater est, et magistra, et quæ semper fuit, et erit, nunquam errare potest, sed ad omnia, quæ ad Christi fidelium salutem pertinent, infallibilem habet auctoritatem, et

cautum ſit, cum utriusque haud levis aliquando diſcrepantia occurrat. Sic jure municipali pubertatis terminus in fœmina eſt annus 15, in maſculo 18; at jure provinciali 20 demum anno mas pro pubere haberi fertur: jure municipali nuptiæ, absque parentum conſenſu initæ, ſunt legitima exheredationis liberorum cauſa; jure vero provinciali non item, niſi inſuper Judicium Provinciale a Teſtatore ſuperetre in conſilium abhibitum fuerit: jure municipali teſtamentum valide fit coram duobus teſtibus, aut etiam ſine teſtibus, modo indubie a teſtatore ſcriptum aut ſubſcriptum ſaltem ſit; aſt jure provinciali, eti impropria manu ſcriptum ſit, requiruntur tamen inſuper teſtes quatuor altioris ſtatus; aut certe, ſi hi deficiant, ut quinque alii bonæ famæ viri ſubſcripſerint ac ſubſignarint, opus eſt. Præterea & hæc in ſpecie ad jus municipale referenda ſunt, quod ſorores ad tutelam admittuntur: quod is pro herede habetur, cui plurimum in teſtamento relictum eſt: quod is, qui ab actione ſemel mota per annum & diem deſtitit, poſtea non amplius auditur: denique quod, etſi regulariter ibi dotalitium ſoleat eſſe tertia pars ultra dotem, ſic ut v. g. quæ 100 intulit, capiat 150; nihilominus, ſi viduus virginem ducat, teneatur eam in duplo contradotare, ut ita, quæ dotem tulit 100 aureorum, dotalitii nomine 300 capiat. Atque hæc quidem de jure Bohemico allegata ſufficiant: de his enim, quæ ex jure Saxonico æque ac communi afferuntur, cum in vulgus nota ſint, dicere nil attinet. De cætero, quemadmodum hic Autoris conſultiſſimi labor antehac ab ejusdem auditoribus cum applauſu fuit exceptus; ita quin eundem porro apud lectores etiam ob ordinatam probe & perſpicuam in docendo methodum ſit promeriturus, nulli dubitamus.

ABRAHAMI HEIDANI CORPUS THEOlogiæ Chriſtianæ.

Lugd. Bat. apud Johann. de Vivie &c. 1686, in 4.

PRælectiones Academicas ſuas, ex quibus hic liber natus eſt, Heidanus ipſe, cum adhuc in vivis eſſet, licet ſæpe rogatus, ad incudem revocare & in lucem edere noluit; ne ut editor Carolus Crucius, profeſſione JCtus, illius nepos, ad Lectorem præfatus fatetur, in ſe irritaret eos, qui lites aliis ex minima ſententiarum diſparitate, vel ex ſolo livore

graves & moleſtas movent. Quibus ſine dubio ea reſpicit, quæ Heidanus partim ex principiis philoſophiæ Carteſianæ, partim ex hypotheſibus Coccejanæ Theologiæ paſſim in Syſtemate ſuo docuit. Enim vero illa nova dogmata non valde occulta habuit, ſed publice etiam propoſuit in diſputationibus, ac defendit adeo conſtanter contra interdictum Curatorum Academiæ Leidenſis, ut ab officio Profeſſorio tandem deponeretur. Annotamus autem in Corpore, quod præ oculis habemus, Theologiæ Chriſtianæ, Carteſianiſmum ſapere: *ideam DEI nobis eſſe innatam; nihil in DEO dari actu infinitum; recte dici, DEUM craſtina die incipere eſſe; de DEI exiſtentia in philoſophia dubitari poſſe; mundo non eſſe affigendos terminos; propter hominem alia omnia non eſſe facta; principium*, cogito ergo ſum, *eſſe omnium primum in philoſophia; hominem ſine corpore manere hominem, i. e. ſubſtantiam intelligentem*; & alia, quæ prætermittimus. Coccejanæ ſunt aſſertiones: *opus Spiritus S. in fœderatis ſub veteri Teſtamento, non fuiſſe fiduciam in libertate filiorum DEI, ſed ſervilem famulationem: non contigiſſe fidelibus V. T. plenam peccatorum remiſſionem, i. e. ἄφεσιν, ſed ſolam παρεσιν i. e. diſſimulationem in conniventia DEI.*

In cæteris antiquum rigorem Reformatorum ſervat. Nam & Supralapſariorum ſententiam acriter tuetur, & diſtinctionem inter ſufficientiam & efficaciam mortis Chriſti refellit, & gratiam univerſalem, itidem ab iis, qui inter illos pacem & concordiam eccleſiaſticam nobiscum ſuadent, aſſertam explodit. Integrum opus in duos tomos diſtributum eſt. In primo continentur Loci ſeptem; (1) *de Theologia & Sacra Scriptura*; (2) *de DEO & Trinitate*; (3) *de decretis DEI, ubi de Prædeſtinatione*; (4) *de Creatione*; (5) *de Providentia actuali*; (6) *de Peccato & viribus liberi arbitrii poſt lapſum*; (7) *de Mediatore, ejus ſtatibus & officiis.* Tomus alter comprehendit Locos octo, (8) *de Fœdere Gratiæ, ejusque diſpenſatione ſub Vet. & N. T.* (9) *de Satisfactione Chriſti pro peccatis*; (10) *de Vocatione hominum ad Salutem, ubi de Gratia*; (11) *de Juſtificatione & adoptione*; (12) *de Sanctificatione & Libertate Chriſtiana*; (13) *de Eccleſia*; (14) *de Sacramentis*; (15) *de Hominis noviſſimis.*

JACOBI BERNOULLI, MATHEMATUM PROFESſoris Baſileenſis, *Gemina Appendix ad Examen perpetui Mobilis, inſertum m. Decembri Actorum anno 1686.*

Priorem

PRiorem harum Appendicum a clarisſimo Autore ſubmiſſam, ineunte Januario præſentis anni accepimus: quo ipſo & December Novellarum *Batavarum ad nos perlatus, machinæ a* D. Papino *& Pujola impugnatæ defenſionem, ab Autore ſuo ſuſceptam, nobis exhibuit. Non ingratam ergo* Appendicis Autori *fore putavimus publicationis eouq; moram, dum ipſe de novo hoc reſponſo quantocyus certior redderetur, una fortaſſis opera iterato Machinæ defenſæ examine defuncturus. Sed dum ſchedæ Batavæ Lipſia Baſileam perferuntur, ejusque literæ, ſegnius a latore curatæ, ad nos remeant, unus & alter menſis lapſus eſt; ut priori Appendici, Autoris voto menſe Aprili publicandæ, altera ſuperveniret, junctim nunc cum illa publicanda. Ceterum quæ in* Novellis Batavis, menſibus Majo, Junio, Septembri & Decembri A. 1686, pag. 577, 671, 1004, 1378. *in utramque partem de perpetuo hoc mobili diſceptata ſunt, vel ideo huc transferre negleximus, quod ea in compendio referant Appendices Bernoulliana. Sic autem illæ:*

I.

MIrabitur procul dubio Lector, quod poſtquam materiæ in diverſis Eruditorum Actis ad ventilandum propoſitæ ſatis diu inter Doctos agitatæ fuerunt, ego de novo & poſtliminio quaſi earum examen aggredi ſoleam, prout jam aliquoties uſu mihi venit. Sed mirari deſinet, cum perceperit, Acta iſthæc ſero admodum, nempe Novellas Reip. Lit. Actaq; Lipſienſia bis duntaxat in anno, Pariſienſia elapſo demum anno, Londinenſia nunquam ad manus noſtras pervenire, iterumque aliquot præterlabi menſes, priusquam Actorum Collectores ſchedarum mearum fiant participes. Transmiſeram illis, inſtantibus ultimis nundinis Francofurtenſibus, examen alicujus Perpetui Mobilis in Novellis publicati, iisdemque demum finitis perlati ad nos Menſes Novell. Aprilis, Majus, Junius, e quibus a D. Papino & D. Pujolas in examine iſtius Machinæ præventum me eſſe cognovi. Sed quoniam diverſam ab illis in hoc negotio viam inivi, nolo campum hunc prius deferere, quam quæ præterea tum circa utriusque reſponſionem, tum circa inſtantias Auctoris Machinæ notanda mihi occurrerunt, publico impertivero.

Omnes tres in eo convenimus, quod in iſtiusmodi Folle, qualem proponit Auctor, nulla ſequi poſſit alarum expanſio, vel mercurii deſcenſus. Ad hoc oſtendendum illi quidem tum pondus mercurii in-

cluſi, tum partem preſſionis atmoſphæricæ, quæ mediante tubo mercurium incluſum afficit, junctim contemplantur: ego ſepoſita hujus acceſſione Follem ut undique clauſum conſideravi, oſtendique, ſolius incluſi mercurii pondere alas Follis dilatari non poſſe; quo ipſo ſatis refelli puto Auctoris opinionem, ſaltem illam, qua perſuaſum habet, per hydrargyri deſcenſum in ſummitate Follis vacuum genitum iri: ut maxime enim preſſio illa acceſſoria 5 digitorum mercurialium juncta ponderi incluſi hydrargyri, tanta ſupponeretur, quæ dilatando Folli ſufficeret; iſta tamen tunc dilatatio produceretur non per ſubitaneum hydrargyri lapſum, ſed per ejus detruſionem, ſuccedente continuo per tubum alio mercurio, qui vacuum fieri impediret. Sed hoc obiter; neq; enim vacuum ad experimenti ſucceſſum neceſſarium eſſe exiſtimo. Reſponſio interim Papini huc redit: preſſionem, qum Atmoſphæra exercet intra follem, a longitudine intervenienti tubi plus diminui, quam augeri eadem poſſit a pondere mercurii incluſi. Si quæras qui hoc fieri queat, cum diminuatur 22 tantum, augeatur vero 40 digitis mercurialibus; adjicit ille, aſſerti ſui veritatem facili ſubduci poſſe calculo: qua ſua reſponſione anſam mihi præbet ſuſpicandi, quod exiſtimet, incluſum mercurium in follem agere pro ratione ſolius ſuæ molis ſive ponderis; cum evidens admodum ſit, ſi ſolam ſpectes molem, pyramidem 40 digitos altam minorem eſſe prismate in eadem quidem baſi, ſed altitudine 22 digitorum conſtituto: meus namque veriorque calculus, qui alas follis pro gemino vecte habet, vires-que incluſi mercurii in premendis alis æſtimat ex rationibus ponderum ſimul & diſtantiarum, tametſi ſatis planus ſit & facilis, non tamen usque adeo obvius eſt, quin meruiſſet apponi a Papino, ſi huc digitum intendiſſet. Cum itaque non appoſuerit, ommino conjicio, in hac illum ſententia eſſe, quod in folle undique clauſo non niſi triplo major, quam 27 digitorum altitudo requiratur, ad conſtituendum æquilibrium inter mercurium & externum aerem; cum ex calculo meo nupero pateſcat, quadruplo majorem in illo altitudinem depoſci. Id eum in finem moneo, ut conſtet, quod ſi parva illa 5 digitorum acceſſio, qua vires incluſi ponderis augentur, juxta Papini calculum, dilatando folli 40 digitos tantum alto non ſufficiat, multo minus illa in mea hypotheſi effectui huic producendo ſuffectura ſit. Ex dictis autem porro liquet, mirum non eſſe, quod reſponſio D. Papini minus ſatisfecerit

Auctori

Auctori Machinæ, qui duo regeſſit; quorum alterum (nam in priori, quod mutationem quarundam partium machinæ concernit, fateor me ejus mentem non aſſequi) huc redit, quod Follis utique non dilataretur, ſi mercurius in illum ageret ratione molis ſuæ more corporum ſolidorum, non vero pro ratione altitudinis, ut ſolent liquida; centies namq; ſe expertum eſſe ait, ſi follis ſuperne apertus intra liquidum aliquod aliquousque demergatur, accidere, ut liquor internus vel ad eandem cum externo ſe componat altitudinem, ſiquidem homogeneus illi ſit, vel ut altius humiliusve conſiſtat, ſi eodem vel levior vel gravior fuerit. Unde colligere vult, quoniam 27 digiti mercuriales æquiponderent altitudini atmoſphæricæ, follem mercurio repletum dictamque excedentem altitudinem in aere perinde dilatatum iri, atque dilataretur, ſi ſtagnanti alicubi mercurio immergeretur ad 27 digitorum profunditatem. Ad inſtantiam hanc diluendam ſciendum, longe aliam eſſe rationem follis aeri expoſiti, quam follis in hydrargyrum demerſi, prout ex mea explicatione evidentiſſime liquere poteſt. Si Follis aeri exponatur, omnia alarum puncta premuntur a filamentis atmoſphæricis ejusdem ad ſenſum altitudinis, quorum ſingula æquiponderant 27 pollicibus mercurii: ſin demergatur in hydrargyrum, puncta quo propiora baſi follis, eo minori extrinſecus pondere afficiuntur, filamentis mercurialibus ſenſim decreſcentibus verſus ſuperficiem ſtagnantis hydrargyri, ubi tandem plane evaneſcunt; adeoq; follis homogeneo liquore adimpletus neceſſario eousque ſive dilatabitur ſive conſtringetur, donec liquor intra extraque illum in eadem planitie horizontali conſtiterit, utpote quo caſu ſingulis ejus punctis intra extraque follem ejusdem reſpective altitudinis & ponderis filamenta incumbunt. Hæc hactenus.

Quantum ad D. Pujolas refutationem, ſic ille ad evertendam hanc Machinam ratiocinatur: Argentum, inquit, in folle 40 digitos alto non poteſt delabi ad 27 digitorum altitudinem, quin eousque dilatetur follis, ut in ejus ſummitate plus relinquatur vacui ſpatii, quam antea occupatum fuerat a tredecim mercurii digitis, qui deſcenderunt. Vacuum iſtud impleri denuo nec per mercurium tubi, nec per materiam ſubtilem poteſt; quoniam neutrum horum fluidorum aliis viribus in follem impelli poſſet, quam iisdem, quibus follis expanderetur: quæ vires non æſtimandæ forent ex omnibus 40 digitis incluſi mercurii, utpote quo-

cum 27 ob atmoſphæræ æquilibrium irriti redderentur, ſed a reliquis duntaxat tredecim: hæ vires autem non poſſent adigere in ſummitatem follis, niſi 13 alios mercurii digitos, qui non ſufficerent ad implendum vacuum. Ergo &c. Verum enimvero præterquam quod nulla in hoc ratiocinio evidentia eſt mathematica, multa quoque occurrunt, quæ vix admitti poſſunt. *Primo* cum dicitur, delapſo ad 27 digitos mercurio, vacuitatem naſci majorem ſpatio a 13 delapſis digitis antea occupato, id perpetuo & abſolute verum non eſt; poſſet enim nunc major nunc minor eſſe dicto ſpatio, pro diverſa ratione amplitudinis baſis ad altitudinem follis. *Secundo* non neceſſum eſſet, ut mercurius per tubum impelleretur in follem iisdem illis viribus, quibus dilatatur follis; numquid impelli poſſet pondere columnæ atmoſphæricæ tubi vaſculo incumbentis? Videtur hic Auctor revocare velle circulum Carteſianum; conſtat autem, phænomena hydroſtatica longe melius & felicius explicari per Paſchalii columnas, quam per circulum Carteſii. *Tertio* ſi res foret explicanda per circulum, dicendo, mercurium impelli per tubum in follem a pauculo aere ſolli circumfuſo, qui per follis dilatationem loco pulſus fuit; tum ſequitur pariter, in ſiphone cujus crus longius exæquat 40 digitos, argentum ex breviori pelli in longius, vi pauxilli aeris, qui per effluxum argenti e longiori exundavit; adeoque aſcenſum mercurii per crus brevius tempore correſpondere debere cum deſcenſu ejus per longius, quod experientiæ refragatur; cum lapſus ejus per longius ſit momentaneus, aſcenſus per brevius lentior & ſucceſſivus. *Quarto*, non tantum 27 digiti mercurii incluſi, ſed tota ejus altitudo, etiamſi 100 exæquaret digitos, irrita redderetur a contrapondio atmoſphæræ, ut ex noſtra explicatione liquet. *Quin*, nulla evidens ratio eſt, cur tredecim mercurii digiti non poſſint impellere in follem tantum argenti, quantum ſufficit ad replendum totum vacuum; tametſi enim amplitudo hujus vacui major ſit ſpatio, quod occuparant tredecim delapſi digiti, ejus tamen altitudo 13 digitis neceſſario minor eſſe debet. Conſtat vero, vires liquidorum æſtimandas eſſe ex ſola altitudine, nulla habita ratione molis; prout parva liquoris alicujus quantitas anguſtiori ſiphonis cruri infuſa, ad eandem attollit altitudinem multo majorem ejus molem in ampliori crure contentam. Atque hæc de inſufficientia reſponſionis D. Pujolas.

Idem refutavit objectionem ab Auctore Machinæ ſibi motam. Quoni-

Digitized by Google

Quoniam vero rationes ejus in Novellis non recenſentur, ſupereſt, ut & hanc inſtantiam ex hypotheſi mea diluam. Memorat Auctor, experimentum ſe cepiſſe cum folle 10 digitorum, cujus baſi adaptatus erat tubus 30 digitorum mercurio repletus & ſuperne ſigillatus; follem enim ſibi relictum expanſum fuiſſe, deſcendente mercurio tubi ad conſuetam altitudinem 27 digitorum. Sed quotusquisque eſt, qui in noſtra explicatione non videat rationem diſparitatis inter utrumque follem? In folle 40 digitorum, univerſa mercurii moles externi aeris preſſioni mediantibus alis compreſſibilibus expoſita eſt; in folle vero breviori ſoli infimi 10 digiti ab aere laterali afficiuntur, totaque mercurii portio incluſa tubo ob firmitudinem laterum ejus a laterali aeris preſſione immunis præſtatur; unde cum ſolius tubi longitudo 27 digitos exſuperet, mirum non eſt, ſubſidere in illo mercurium. Num vero præciſe ad 27 digitorum altitudinem deſcenſurus ſit, ſubdubito, calculo diverſitatem nonnullam exhibente. Eſto Follis ABC, cui adaptetur tubus DE. Ex hydroſtaticis principiis notum eſt, a pauxillo liquore tubi DE licet anguſtiſſimi, tantundem premi ſubjectam baſin latiſſimam AC, quantum premeretur a multo majore ejus copia in tubo AG, ejusdem quidem altitudinis cum DE, ſed amplitudinis longe majoris, nempe baſi AC adæquatæ, contenta. Loco igitur tubi DE ſubſtituatur alius AG, repletus itidem mercurio, qui fingatur deſcendiſſe in I, ibique æquilibrium conſtituere cum externo aere L, qui alas AB, BC comprimit. Sunto autem in Folle pyramidali ABC, altitudo BD=a=10 digitis. BA vel etiam DA=b. Circumferentia baſis=c. Altitudo mercurialis 27 digitorum æquivalens altitudini atmoſphericæ L=d. Altitudo quæſita DI=x. Deprehenduntur momenta infinitarum ſuperficierum priſmaticarum (circa communem axem IB conſtitutarum & exhaurientium ſoliditatem follis ABC, tubique AM) conſtituere geminam ſeriem ſecundanorum, diminutam ſerie tertianorum, cujus ultimus terminus $bcx + abc - abc$. adeoque ſumma momentorum $\frac{bbcx}{3} + \frac{abbc}{3} - \frac{abbc}{4} = \frac{bbcx}{3} + \frac{abbc}{12}$. Momenta filamentorum atmoſphæricorum L, alas AB, BC comprimentium conſtituunt ſeriem ſecundanorum, cujus ultimus terminus bcd, adeoque ſumma momentorum $\frac{bbcd}{3}$: unde $\frac{bbcd}{3} = \frac{bbcx}{3} + \frac{abbc}{12}$, & $x = d - \frac{1}{4}a = 27 - 2\frac{1}{2} = 24\frac{1}{2}$ digitis. Patet ergo, altitudinem argenti poſt deſcenſum fore $34\frac{1}{2}$ digitorum

TAB. VII. Fig. 1.

gitorum, si follis altitudinem una comprehendas; sin minus, tantum $24\frac{1}{2}$ digitorum; illo nempe respectu majorem, hoc minorem 27 digitis. Non nego tamen, altius in tubo sustentari posse, imo debere, si & ratio habeatur aeris externi, basi follis incumbentis, alarumque divaricationem tanto fortius prohibentis, cujus quidem nos considerationem hic negleximus.

II.

JUbes, ut examini subjiciam iteratam Responsionem, quam Auctor Perpetui Mobilis sub finem superioris anni animadversioni Dn. Papini opposuit, cujusque me nuperrime participem fecisti, transmissis Novellarum Batavarum ex mense Decemb. foliis nonnullis. Id nunc, expedito quod nosti negotio, eo lubentius in me suscipio, quod ex discussione Responsionis hujus maximopere illustrari & confirmari videam illam meam hypothesin, quæ defectum machinæ e vectis ratione deduxit.

Duabus Responsio memorata partibus absolvitur: in priore Auctor inversione totius Machinæ, in altera partium quarundam immutatione pristino retento situ objectioni satisfacere studuit. Quantum ad inversionem Machinæ, quo jam in prima sua Responsione digitum obscure intenderat Auctor, huc ejus conjicio redire mentem. Existimat perinde esse, quantum ad inclusi Mercurii vires quo situ erigatur Machina; itaque si externi aeris pressione debiliores forte judicentur, invertendam duntaxat esse pyramidem, applicandumque tubum sursum spectanti vertici; inversum namque follem a prævalente aere, non aliter atque in altero situ, compressum iri extruso per tubum mercurio in vasculum; compresso folle præponderaturum ejus verticem, atque ad situm horizontalem se demissurum; postmodum refluxurum esse e vasculo mercurium, follemque de novo dilatatum iri (quandoquidem tubi vasculum 22 tantum digitis a vertice follis distans altius consistat axe motus, qui prope centrum gravitatis machinæ constitutus 30 circiter ab eodem vertice digitis abest;) denique folle sic dilatato erecturum se verticem præponderante scilicet jam iterum basi, atque ita Machinam recuperato pristino situ alternas rotationis vices perpetuo continuaturam. Sic Auctor. At ego revocato ad examen ratiocinio isto deprehendo, eandem causam, quæ follis dilatationem nuper prohibuit, cum basis sursum spectabat, contraria nunc ratione

base

2 i. 1687. pag. 320. sqq.

Fig. 1.

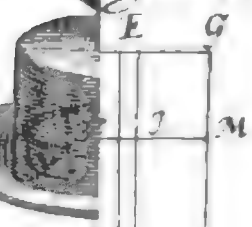

Fig. 2.

Fig. 6.

Fig. 3

Fig. 5.

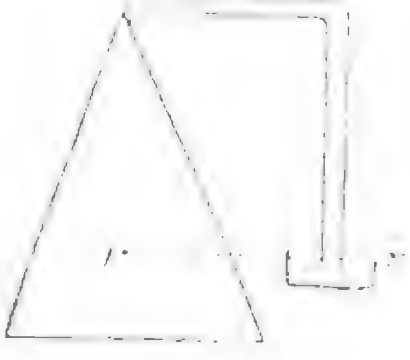

baſe deorſum verſa ejusdem compreſſionem impedire; adeo invida natura Protei adinſtar contrarias induere ſolet formas, velut omni ſtudio conatus noſtros in tam nobili indagine deluſura. Cujus quidem diverſitatis rationem neſcio an dare poterit Cl. Papinus, qui ſolam hydrargyri molem ſpectare ſolet, cum hæc in utroque follis ſitu una eademque maneat: In noſtra certe hypotheſi diſcriminis cauſa evidens admodum eſt, quandoquidem in priori follis ſitu longiora filamenta mercurialia, quæ præcipuum machinæ momentum conferre deberent, inutilia & inertia fere exiſtunt, incumbentia quippe ſolum ipſi follis vertici, ſeu vectium hypomochlio, partibusque illi vicinisſimis; cum eadem in ſitu altero premendo partes a vertice remotiſſimas, inſigne valde in divariçandis alis robur acquirant. Hinc enim fit, ut eadem mercurii incluſi quantitas, quæ uno in ſitu ſuſtinendæ preſſioni atmoſphæricæ neutiquam par fuit, in altero ei multum prævaleat, follique dilatando abunde ſufficiat. Ne vero quod dixi de inſignibus viribus, quas mercurius in alas inverſi follis exerat, ſcrupulum movere poſſit apud ignaros hydroſtaticæ ſcientiæ, qui ſibi forte perſuadent, alas iſtas ab intercepto mercurio omnino non affici, utpote cujus filamentis nullatenus ſubjacent; obſervandum, perinde ſe hic rem habere atque cum ſitula aqua repleta, qualis repræſentatur Fig. 2. ubi fila- Tab. VII. menta aquea *ab*, *ab* &c. nativo gravitatis impetu directe quidem fundum Fig. 2. feriunt, ſed ab ejus rigiditate repercuſſa quaſi, ad latera ſitulæ deflectunt, eaque in ſingulis punctis non minore afficiunt preſſione, quam qua afficerent, ſi directe ſingulis incumberent; quod vel exinde colligitur, quia inſertis hinc inde perforato utrique lateri tubis *cd*, *cd*, aqua in ſingulis ſurſum impellitur ad altitudinem æqualem ei, quam intra cavitatem ſitulæ obtinet. Ad eundem ſcilicet modum in Folle perpendiculariter erecto, cujus baſis ima reſpicit, ſingula alarum puncta *g*, *g* &c. (Fig. 3.) intelligenda ſunt premi extrorſum a totidem filamentis mercurialibus *mn*, *mn* &c. inde ad verticem follis *n* protenſis: nec alia utrobique differentia eſt, quam quod baſis follis non ſit rigida materia inſtar fundi ſitulæ, ſed corium plicatile; e quo tamen aliud videtur nihil ſequi, quam corium iſtud primo detrudendum eſſe ab incumbente pondere mercurii, donec expanſo per detruſionem, quantum fieri potuit, & rigeſcente jam corio, conatus prementis hydrargyri in utramque, deinceps, uti dictum, follis alam redundet; prout nullum dubium eſt

quin ſi loco rigidi fundi ſitulæ ſubſtituatur flexilis quædam materia, nihilominus aqua in tubis *cd*, *cd* &c. ad eandem cum incluſa altitudinem aſſurrectura ſit, poſtquam flexile fundum, quousque potuit, ab illa detruſum & extenſum fuerit.

Ut jam conſueto noſtro calculo determinemus accuratam preſſionis quantitatem, qua utraque pyramidalis follis ala tam intus a mercurialibus quam extus ab aereis urgetur filamentis; notetur, momenta harum preſſionum componi ex tribus rationibus, ex ratione videlicet altitudinum filamentorum, latitudinum alarum follis, & diſtantiarum denique a vertice ejus, ceu hypomochlio: Altitudines filamentorum mercurialium *mr*, *mn* &c. (Fig. 3.) incipiendo a vertice *n*, conſtituunt ſeriem primanorum, cujus ultimus terminus eſt altitudo *np* = 40 digitis = *a*, atmoſphæricorum autem *gb*, *gb* &c. altitudines ſeriem æqualium, quarum ſingulæ æquivalent 27 digitis mercurii = *b*: Latitudines alarum, ut & Diſtantiæ ab hypomochlio, conficiunt duas itidem ſeries primanorum, quarum ultimi termini ſunt maxima alæ latitudo ad baſin, quæ ſit *c*, & ejusdem longitudo *on*, vel potius recta *op*, directioni filamentorum *bg*, *bg* &c. perpendicularis, quæ vocetur *d*. Erit itaque ſumma momentorum omnium totius mercurii $\frac{acdd}{4}$, quæ ſe habet ad ſummam momentorum atmoſphæræ $\frac{bcdd}{3}$, ut 3*a* ad 4*b*, id eſt, ſubſtituto valore ipſarum *a* & *b*, ut 120 ad 108, ſeu 10 ad 9. Fortior igitur preſſio eſt ab intra profecta a mercurio, preſſione ab extra, quam producit aer; quare dilatabitur follis, non conſtringetur, contra quam exiſtimat ejus Inventor. Quod ſi follis non pyramidalis, ſed triangularis fiat (qualem conſtrui poſſe non eſt dubium) tunc preſſio ab intra ad preſſionem ab extra erit, ut 2*a* ad 3*b* hoc eſt, in folle 40 dig. alto, ut 80 ad 81: adeo ut hac tantillo majore exiſtente, comprimi quidem valeat ejuscemodi follis ab ambiente aere; id quod obtinendi motus perpetui ſpem aliquam facere poſſet, niſi tum nova a longitudine tubi & collocatione vaſculi oboriretur difficultas, quæ ex nunc dicendis plenius elucebit. Reperi namque eodem duce calculo ſequens generale Theorema, obſervatu valde dignum, utpote quod omnem hac de re quæſtionem ſtatim dirimit: *In quovis folle perpendiculariter erecto ſeu triangulari ſeu pyramidali, cujuscunq; ſit altitudinis & quocunque adimpletus liquore, ſive baſis ſurſum deorſumve ſpectet,*

Tab. VII. Fig. 3.

Elet, preſſio liquoris incluſi tanta eſt, quanta proficiſci poteſt ab uniformi columna ejusdem liquoris, cujus altitudo ſit æqualis diſtantiæ ſummitatis a centro gravitatis follis: adeoque ſi tubus ſummitati follis applicatus e regione centri gravitatis terminetur, repræſentabit machina ſiphonem crurum æqualium, intercedente utrinquo perfecto partium æquilibrio.

Hinc conſtat primo, ſi baſis follis ſurſum reſpiciat, in triangulari requiri ter 27, id eſt, 81; in pyramidali quater 27, hoc eſt, 108 digitorum altitudinem, ad conſtituendum æquipondium inter externam atmoſphæram & incluſum hydrargyrum: quandoquidem tum centrum gravitatis ibi tertia, hic quarta ſolum parte altitudinis a ſummitate diſtat: ſin vero baſis deorſum ſpectet, ſufficere in triangulari folle $40\frac{1}{2}$, in pyramidali 36 digitos, quoniam tum centrum gravitatis ibi duabus tertiis, hic tribus quartis partibus altitudinis, utrobique ſcilicet 27 digitis, a ſummitate abeſt; adeoque hoc in ſitu ſufficere illi ſubduplam, huic ſubtriplam, ejus quæ in priori ſitu requirebatur, altitudinem.

Conſtat etiam ſecundo, mercurium follis triangularis 40 digitos alti, cujus baſis ſurſum ſpectat, æquipollere non niſi $13\frac{1}{3}$ digitis, pyramidalis vero paris altitudinis, duntaxat 10 digitis, (non 20, ut putat Cl. Papinus;) ſin viciſſim baſis deorſum vergat, illius mercurium æquivalere $26\frac{2}{3}$, hujus 30 digitis.

Conſtat denique tertio, quod ubicunque ſtatuatur tubi vaſculum, Auctor Machinæ neceſſario ſpe ſua fruſtrandus ſit. Nam in folle, cujus baſis ſurſum converſa eſt (Fig. 4.) ſi vaſculum *r*, humilius collocetur axe motus, ſive huic vicino centro gravitatis *s*; præponderabit ex natura ſiphonis argentum tubi; comprimetur ergo follis, non dilatabitur, ut vellet Auctor: ſin altius conſtituatur, præponderabit equidem argentum in folle, eumque dilatabit; ſed rotata poſtmodum circa axem, & ſitum horizontalem adepta machina, non poterit argentum e folle in vaſculum elevatius retrofluere. Vice verſa in folle cujus baſis ima reſpicit (Fig. 5) ſi vaſculum ſupra axem ſtatuatur, prævalebit hydrargyrum in folle; quare dilatabitur, non conſtringetur, ut optaret Auctor: ſin infra axem, conſtringetur quidem, ſed facta deinceps rotatione nullus jam mercurii e loco humili in altiorem, e vaſculo in follem dabitur refluxus. Tab. VII. Fig. 4. Fig. 5.

Atque ita confido, me non tantum abſolutam impoſſibilitatem conſequendi hac ratione motus alicujus perpetui ex meo principio

Digitized by Google

Sole clarius oſtendiſſe, ſed & Regulam ſimul univerſalem exhibuiſſe, pro æſtimandis quibuslibet in Triangulo vel Pyramide compreſſibili contentorum liquorum preſſionibus: id ipſum eſt, quod Auctor Machinæ in fine Diſſertationis ſuæ a Doctis indagari deſiderat, quodque contemplationis inſignis & uſus fore non exigui recte conjicit. Hæc de prima Reſponſionis parte.

Quod jam alteram attinet, qua priſtino retento ſitu vel prolongatione follis, vel abbreviatione tubi Machinæ ſuæ medelam afferre ſtuduit ei non eſt cur immoremur; quandoquidem non meum, ſed Papinianum calculum enervat; quocirca quid ad correctionem hanc ex ſuis principiis ſibi reſpondendum ſit, ipſe viderit Papinus; quod me ſpectat, prolonget, abbreviet Auctor, quantum volet, quid profecturus ſit, unico ſupra allato dilemmate edoceri poterit. Nolo etiam bina Experimenta de Folle in aquam demerſo, alioque adaptatum in baſi tubum habente, quorum mentionem iteratam in Reſponſione ſua injicit, hic recoquere, poſtquam diſparem inter hos folles & controverſam machinam rationem in prima mea Appendice liquido oſtendi. Unicum eſt quod non poſſum quin occaſione dictæ Appendicis memorem, me videlicet parumper juſto æquius in illa de Papini calculo ſenſiſſe; conjecturabam enim, illum ſepoſita vectis conſideratione, Mercurii preſſionem in folle juxta molem æſtimaſſe, adeoque ſubtriplam ejus, quæ a columna uniformi & æque alta proficiſcitur; video autem, ab ipſo ſtatui omnino ſubduplam; cum tamen ignorare non debuerit, pyramidem ſubtriplam eſſe, non ſubduplam æque-alti Priſmatis ejusdem baſis.

AUGMENTA QUÆDAM ET EXPERIMENTA NOVA circa Antliam Pneumaticam, facta partim in Anglia, partim in Italia, communicata a Dionyſ. Papino, Med. D. & Soc. Reg. Angl. Socio.

Londini, 1687, in 4.

MEmores promiſſi, quod in Actis proxime præteriti menſis *pag. 84.* dedimus, exhibemus nunc appendicem, quam Papinus tractatui a nobis nuper recenſito ſubjunxit; aut ſi mavis, alteram eamque potiorem tractatus partem. Iſte enim cum tribus conſtet ſectionibus, harum non niſi una Novo Oſſium Digeſtori, de quo tamen rubrica potiſſi-

potiſſimum concepta eſt, dicatur; reliquas duas abſumit antlia pneumatica, de qua nunc agendum nobis erit. Communicaverat Autor clariſſimus jam ante 12 annos hujus uſum in libello Pariſiis edito, cui titulus: *Nouvelles experiences du Vuide*, ſeu Nova Experimenta circa Vacuum; at cum opuſcula ejusmodi facile deperdi, rariusque de novo imprimi ſoleant, maluit totius machinæ conſtructionem in tractatu hoc denuo repetere, quam ſimpliciter Lectorem iſtuc ablegare. Eandem proinde & nos in eorum gratiam, quibus aut Gallica iſta, aut Anglica hæc legere non vacat, huc transferre non gravabimur; non ſolum quod Autor hanc ſuam machinam omnibus aliorum hac in parte inventis perfectiorem autumat; ſed & quia diverſis eam acceſſionibus novis adauctam nunc exhibet.

Depingitur tota ejus fabrica *in Fig. 6.* ubi *AAA* eſt pegma tribus cruribus inſiſtens, ac duos cum dimidio pedes altum. *BB* ipſum antliæ corpus exacte lævigatum & æquabile ab una extremitate ad alteram, pegmati modo dicto firmiter affixum ope trium cochlearum, quæ tranſeunt per tres lamellas æneas, antliæ ferruminis ope adfixas. *CC* eſt operculum antliæ obliquo ſitu impoſitum. *D* foramen in ſummitate hujus operculi, valvula munitum, quæ aeri egreſſum quidem ex antlia concedit liberum, ingreſſum vero inhibet. *EE* vaſculum non admodum profundum ferruminatum ſupra operculum *CC*: inſerviens ad aquam jugiter ſuper valvula *D* ſervandam. *F* exiguum foramen obturatum ſtylo æneo & veſicæ ſegmento, per quod aer rurſus intra recipiens admitti poteſt. *GG* diſcus antliæ ſupra quem aptatur recipiens *VV*. *HH* eſt canalis ferruminatus una ſui extremitate ad foramen in centro diſci *GG*; altera ad medium operculi *CC*, ut nempe communicatio pateat inter receptaculum *VV* & antliam *AA*. *I* ſignat valvulam applicatam fundo canalis *HH*, quæ viam præbet aeri ex recipiente *VV* intra antliam *BB*, at reditum ejus per eandem viam prohibet. *LL* eſt tubulus ferrumine junctus antliæ circa ſuperiorem ejus partem, & corio fortiter circumligato occluſus. *MM* ſtylus æneus pertranſiens corium, quod tubulum *LL* obturat, ac pertingens ad valvulam *I*, quo quis movendo exteriorem hujus ſtyli partem aperire aut claudere pro re nata queat valvulam, ſine admiſſione aeris externi per tubum *LL*, utpote qui corio exacte occluditur. *N* pondusculum eſt, cujus æquilibrium clauſam ſervare queat valvulam *I*. *OO* virga

Tab. VII. Fig. 6.

virga ferrea affixa embolo antliæ, habens in ima parte ſtapedem, cui quis pedem immittens ſurſum ac deorſum movere valeat embolum: virga hæc ferrea tranſit per foramen in centro orbis ♀, quod facit ut in ſitu directo ad axem antliæ illa moveri valeat. *RR SS* eſt embolus hujus machinæ, tantum ab aliis piſtillis diverſus, ut ſingulæ ejus partes explanatione indigeant. Scilicet conſtat duabus partibus principalibus, *RR* ac *SS*, pars ſuperior longior eſt ideo, quia totum atmoſphæræ pondus quaſi ſuſtinet, excavata quoque interius, ut aquam contineat: pars altera *SS* brevior eſt, dum inſervit ſaltem ſuſtentandæ aquæ in parte *RR* contentæ, ne deorſum labatur. *TT* canaliculus utrinque apertus, transmiſſus per partem *SS* cui adferruminatur, ac pertingens prope ad operculum usque partis *RR*. *XX* eſt alius tubulus tranſiens centrum partis *SS*, cui ferrumine jungitur, perinde ut & operculo partis *RR*; atque hic canaliculus foramen *Y* habet non longe a dicto operculo. Quando jam deſcriptus ita embolus eſt prope fundum antliæ, tenuior extremitas tubi recurvi, repræſentati *fig. 7.* inſeri debet orificio canaliculi *TT*, ut aqua dein immiſſa infundibulo, quod eſt in ſummo tubi hujus recurvi, penetret per ſuperius oſtium canalis *TT* in ſummam partem emboli, dum aer mediante foramine *Y* libere emigrat per imum orificium tubuli *XX*; hinc aqua ulterius replet ſpacium *ZZ*, quod intercedit inter utramque emboli partem; nec decidere aqua hæc poteſt, dum impeditur a parte *SS*: pars ergo *RR* aquæ iſtius ope omnino circummunita eſt, nec aer inter embolum antliamque ſemet inſinuare valet intra vacuum, quod ſuperius efficitur. Uſus deinde machinæ ſic inſtructæ ita ſe habet, ut aqua infundatur antliæ per canalem *HH*, eo fine, quo dum impellitur embolus verſus antliæ verticem, aqua hæc omne illud ſpacium impleat, ad quod embolus ipſe pertingere nequit, utque hoc pacto omnis aer ex antlia ejici valeat per foramen, quod eſt ſub valvula *D*: hinc recipiens exhauriendum applicatur ſuper diſcum *GG*, & ponduſculum *N* tollitur ad aperiendam valvulam *I*, eodem tempore dum piſtillum pede deorſum trahitur: ita contingit, ut aer ex recipiente *VV* libere defluat in antliam *BB* per tubum *HH*, ut alio dein non opus ſit, quam ut valvula *I* rurſus occludatur, ad regreſſum denegandum aeri, (qui piſtillo iterum intruſo ſurſum per foramen *D* erumpere cogitur,) & operatio hoc modo toties repetatur, donec recipiens plane fuerit evacuatum. Tametſi vero

Tab. VII. Fig. 7.

Autor

Autor difficillimum autumet, ſecundum methodum ab aliis adhibitam perfectum efficere vacuum, dum aer in vaſe maximam partem exhauſto ſumme dilatatus vix habilis eſt ad valvulam antliæ amplius aperiendam (id quod in ſpecie de clariſſimi etiam *Sturmii* antlia annotat,) ut ſic plerumque aliquantilla ejus portio maneat reſidua: nihilominus in hac ſua machina id minime metuendum putat, dum aeris tranſitus ex recipiente in antliam ſit liberrimus, tam ob ejus elaſticitatem, quam pondus; præſertim cum canalis *H H* jam ſat amplus ſit, nec adeo ejus exilitas (quam in data olim deſcriptione nimiam fere fuiſſe agnoſcit) aeri tranſeunti ullatenus obeſſe valeat. Præterea & hac ex parte commodiorem nunc hanc ſuam machinam a ſe redditam eſſe prædicat, quod diſcus *G G* adeo accurate complanatus & lævigatus ſit, ut recipiens applicatum ſibi tam exacte claudat, ne ullo ulterius cæmento opus ſit, quod antehac circumlitum non digitos operantis minus, quam vitra unctuoſa reddebat. Novam quoque rationem commentus eſt res receptaculo evacuato incluſas facili negocio & absque ulla aeris admiſſione movendi, & quidem plures etiam ſimul, ſi opus Tab. VII
ſit. Nimirum ſumit receptaculum utrinque apertum, quale *in Fig. 8.* Fig. 8.
eſt *A A*, cujus minori aperturæ (major enim antliæ diſco incumbit) applicat laminam metallinam *B B* pluribus pertuſam foraminibus, huic dein obtendit corium madefactum, & per hoc laminæque foramina tot intrudit ſtylos æneos, uti hic *C C*, quot requiruntur ad res intus movendas: ſtylus enim, quem corium arcte ambiens excluſo aere ſic tenet, ut pars exterius, pars intra receptaculum extet, digitis pro lubitu regi, & regere viciſſim ac movere res incluſas poteſt: pro majori vero ſecuritate ſuadet, ut ſupra recipiens adferruminetur circulus *D D*, qui aqua affuſa repletus aeris irruptioni fortius adhuc reſiſtere valeat.

Sternit hocce inventum viam alii cuidam operationi non minus proficuæ, ut nempe Vitrum exhauſtum intra vacuum operculo claudi queat, absque ulla aeris intromiſſione; cumque eum ipſum modum omnibus aliis in hac re alias adhiberi ſolitis Autor præferat, eundem & hoc loco commemoraſſe haud pigebit, præſertim quod operatio talis, uti ex ſequentibus patebit, ad producendos varios effectus neceſſaria ſit. Eſt itaque in *Fig. 9. A A* Vas vitreum, continens materiam Fig. 9.
talem, quam in vacuo occludere juvat. *B B* operculum ſuperficie exactiſſime

actiſſime complanata correſpondens orificio vaſis *AA*. *CC* eſt tenuiſſima plumbi particula, alligata vaſi *AA* ac ſuffulciens operculum *BB*, ut vaſculum *AA* apertum maneat, indeque aer libere emigrare queat. *D D* eſt vas magnum aqua plenum, cui immittitur vaſculum *AA*. *EE* ſignat aliud vas aperturam deorſum ſpectantem habens, exacte complanatum & applicatum orificio vaſis *D D*. *FFF* eſt canalis inſertus anguſtæ aperturæ in vertice vaſis *EE*, & communicationem habens cum antlia pneumatica, ut hac via aer extrahi poſſit. *G G* ſtylus æneus transiens per foramen in tubulo *FF*, cujus ope deprimi operculum *BB* valeat ad orificium vaſis *AA*, poſtquam id aere jam evacuatum eſt. Hunc vero canalem æque ac ſtylum æneum tam arcte præligare oportet veſica aut anguillæ cute, ne aeri inſimul aditus pateat intra vas *EE*. *H H* eſt epiſtomium per quod aqua intromitti queat in vas *D D*, quando lubitum eſt. *II* amphora ſeu cupa aquis plena, cui immittendum eſt vas *D D*. Rebus ſic diſpoſitis, antlia pneumatica agitatur ad extrahendum aerem per canalem *FFF*: exhauſtis ita probe vaſis, ſtylus æneus *G G* deorſum trudendus eſt, ad applicandum juſte operculum ſupra vas *AA*: plumbi enim particula *CC* facile flexa cedit, dum hoc modo premitur. Tum epiſtomium *H H* aperiendum eſt, ut aqua hacce via irrumpens immediate ſemet ſuperfundat vaſculo *AA* quo ſic omnibus ſub aqua merſis, ab aeris illapſu nil metuendum ſuperſit. Deinde vaſculum *EE* ſeparatur a vaſe *D D*, ac vitrum *AA* eximitur; cujus operculum antequam omnino ſicceſcat, opus eſt ut junctura terebinthina aut ſyrupo circumcirca oblinatur: atq; hoc pacto materia in tali vaſe occluſa in vacuo adſervari poteſt, quamdiu libuerit: & uno recipiente ſic exhauſto, aliud immediate in locum ejus ſubſtitui & exhauriri pariter poteſt; ut ita intra horæ ſpacium complura talismodi vaſa aere evacuata reddere ac ſeponere liceat.

Et hactenus quidem de ipſa antliæ Papinianæ ſtructura, ejusque augmentis & ampliationibus de novo adjectis & excogitatis dicta ſufficere poterunt. Reſtat nunc, ut breviter etiam de experimentis, quæ machinæ hujus ope inſtituta in tractatu hoc enarrantur, agamus. Sunt autem ea duorum generum: alia nempe ab autore ipſo in Anglia facta, quæ ſectionem ſecundam conſtituunt; alia Venetiis in Academia Sarottiana tentata, quæ in tertia ſectione enumerantur. Priora quod concernit, proteſtatur Autor, ſe eos ſolum Antliæ uſus hic recenſi-

Digitized by Google

censitos voluisse, qui aut cognitionem rerum naturalium aliqua ex parte promovere, aut realem quandam utilitatem præstare queant, omissis iis, qui oculos nude aut curiositatem inanem pascere videri possent. In principio mentionem facit novæ istius bombardæ pneumaticæ, cujus & nos ex Transactionibus Philosophicis Anglicanis meminimus *in Actis anni 1686, pag. 500:* ac tametsi eam adhuc dum magnarum esse virium prædicet, sic ut secundum ipsius computum, ex tubo 17 pedes longo, globus diametrum habens unius pedis (excavatus tamen, ne pondere excedat libras $37\frac{1}{2}$) ad distantiam 2706 pedum propelli queat intra unum minutum secundum: nihilominus fatetur effectui tanto haud parum decessurum fore, si manibus vulgi experimenti hujus operatio committi debeat, cujus etiam diversas rationes allegat: præterea non dissimulat, aeris in vacuum irrumpentis celeritatem, in comparatione ejus quæ globo ejaculando communicanda est, in invento hoc velut infinitam fuisse suppositam; cum tamen e diverso demonstrari valeat, istam aeris pernicitatem majorem non esse, quam quæ ad summum 1305 pedes emetiatur intra unum minutum secundum: ut adeo, cum globus in tubo tali acquisivit velocitatem transeundi modo 100 pedes in uno minuto secundo, jam actio aeris in globum imminuta sit parte sui decima tertia circiter. Pluribus tamen de hoc invento hic agere noluit, eo quod, uti refert, Societas Regia jam in eo occupata sit, ut variis experimentis ejus vires exactius determinet; præmonita saltem hæc in antecessum voluit Autor, ne majores sibi quis ab isto effectus polliceatur, quam quidem præstare valeat. Hinc ad percensenda varii generis experimenta a se facta progreditur, quorum magna pars versatur circa præcavendam variorum fructuum & eduliorum corruptionem, per eorundem inclusionem in exhausto recipiente. Ubi quidem in genere comperit, res talismodi nequaquam per solam aeris externi exclusionem præservari posse, dum ipsarum pleræque fermentationis ope novum ex se aerem producant; id quod ad oculum ipsi patuit mediante baroscopio mercuriali, una in recipientibus exhaustis incluso; cujus Mercurius nempe, etsi post primam aeris extractionem omnino subsideret, nihilominus paucis post diebus plus minusve in tubulo semet elevans indubia aeris de novo geniti indicia dedit. Attamen rationem adinvenit medendi huic malo, per prævia rerum inclusarum leviculam coctionem, dum recipiens

exhauſtum & occluſum aquæ fervidæ immittitur: hac operatione enim vidit, non ſolum gelatinas, carnes, piſces, ſed & varii generis fructus adſervari poſſe multo ſatis tempore, absque ullo etiam ſaccharo, utpote cujus admixtionem tali fructuum præſervationi obeſſe potius, quam prodeſſe teſtatur. Quinimo perhibet, fructus etiam jam fermentare incipientes nihilominus aliquandiu ab ulteriore corruptione conſervari poſſe, ſi dicto modo igni admoveantur immediate, poſtquam in vacuo clauſi ſunt. Cum tamen non omnis generis fructus coctionem absque ſui deſtructione quadam ſubire queant, (uti v. g. fraga absque ſumma alteratione coqui non poſſe, expertus eſt,) hinc perpendere jubet, quinam præſervandi modus cuilibet ſpeciei magis conveniat; quemadmodum ipſe deprehendit, ceraſa & poma in vacuo non æque feliciter ac gelatina ad futuros uſus recondi poſſe: de quo adſervandi modo *menſe præcedente* quædam diſſeruimus. Ulterius perhibet Autor tincturam ex polenta aliisve hujusmodi materiis facile & calore ſat exiguo extrahi poſſe, ſi aer omnis prius exhauriatur e vaſe: hoc enim fic ex omnibus corporum talismodi poris elicito, liquorem expeditius intra eosdem penetrare. Ex qua ipſa ratione dulciariis etiam artificibus utilem eſſe machinam hanc tradit, dum ſyrupus penitius & absque notabili alteratione rerum condiendarum poros ſubintrare valeat. Cumque præterea obſervarit, in fuſione metallorum ectypum ideo ſæpius imperfectiorem emergere, quod aer intra typi cavitates hærens impediat, ne hic exacte metallo repleatur: hinc fuſuram perfectiorem fore ratus eſt, ſi non ſaltem inter fundendum typus ab omni aere liber eſſet, ſed & id ſimul curaretur, ut mox dein admiſſum totum atmoſphæræ pondus metallo liquido incumbens, illud intra minutiſimas etiam typi rimas cogeret. Modum proinde commentus eſt, quo in recipiente exhauſto ipſa talis fuſio perficeretur. Nimirum in *Fig. 6.* antliæ diſco *G G* applicuit recipiens *V V* utrinque apertum, cujus ſuperiorem aperturam axacte clauſit operculo foramen in medio ſui habente; huic immiſit canalem infundibuli *22* ferrumine probe circummunitum, cujus canalis oſtiolum ſuperius pauxillo cæmenti obturavit, dum aer omnis ex recipiente *V V* exantliatus eſſet: poſtmodo plumbum liquefactum indidit infundibulo *22*, ſic ut hujus fervore eliquatum extemplo cæmentum, quod canalem obturabat, tranſitum plumbo concederet, idque ab aere poſt ipſum cum impetu in reci-

in recipiens irruente propelleretur intra tenuissima etiam lineamenta subjecti typi 33. Ectypum sic apprime exactum ex fusione emersisse Autor prædicat; quo tamen perfectiorem adhuc fieri posse confidit, si præter hoc inventum alia etiam adminicula artificibus hac in re consueta accederent. Concludit tandem, ex his a se adductis experimentis non minus ac ex iis, quæ antehac a Boyleo, Hugenio, Guerikio communicata fuerant, satis patere, quam multifaria utilitas publico ex antliæ pneumaticæ usu accrescere posset: non enim in exigua solum materiæ quantitate operationes tales procedere, sed in magna etiam copia, præsertim cum capacia satis vitra venalia prostent haud adeo magno pretio, quæ usibus ejusmodi inservire & recipientium loco adhiberi queant. Vanum etiam esse, quod quidam autument, experimenta talia vulgi captum transcendere & doctiores sibi manus solum exposcere, inde probat, quod nautæ, pharmacopœi, dulciarii aliique sat ingenii quotidie ostendant, in rebus aliis longe difficilioribus in effectum deducendis. Agnoscit tamen id quasi in fatis esse, ut nugaces ejusmodi objectiones publicum plerumque defraudent fructibus, alioqui ex solerti Societatis Regiæ labore capiendis.

In tertia & ultima tractatus sectione, uti jam supra dictum, agitur de experimentis circa antliam pneumaticam ab Academia Sarottiana factis. Nimirum cum clarissimus Sarotti, Secretarius Senatus Veneti, in Anglia legatione aliquandiu functus, anno 1681 Venetias repeteret, proposuit sibi posthæc non tantum bibliothecam suam ad usus publicos aperire; sed & ad exemplum Societatis Regiæ academiam experimentalem domi stabilire, ad indagandas res naturales, & promovendas magis magisque vitæ humanæ commoditates: unde non solum machinas plerasque, quæ in communi hominum ingenioforum usu nunc versantur, ex Francia perinde ac Anglia sibi procuravit; sed & ex Anglia eum in finem diversos secum abduxit, quos proficuos istarum rerum adjutores fore confidit, interque eos etiam Papinum nostrum; qui adeo biennii spacio, quo Venetiis commoratus est, libertatem habuit, singula in Academia ista eo tempore actitata annotandi; de quibus ea saltem hoc loco communicata voluit, quæ materiæ hujus tractatus quodammodo essent affinia; licet ipse sibi longe plura consignarit, quæ ibidem peracta ac tentata fuere: quemadmodum & unum alterumque Discursum a prælaudati hujus academiæ fundatoris filio, Am-

brosio Sarotti ad socios subinde habitum verbotenus recenset, unde non minus ingeniosa hujus dexteritas, quam methodus procedendi in ista Societate abunde colligi potest. Prima hujus tentamina Autor ait versata fuisse circa varios pressuræ aeris (ibi terrarum tunc nondum satis cognitæ) effectus, qui vulgo ex metu vacui deduci solent; e quibus unicum saltem enarrat, quod a nemine adhuc observatum, indubie tamen ostendere autumat, motiones illas, quæ vulgo attractioni adscribuntur, per meram impulsionem produci. Scilicet in *Fig. 10.* disco antliæ pneumaticæ *A A* applicata fuit apertura receptaculi *B B*, quod aliud angustius in suprema parte orificium habuit cui insertus tubulus C C, cæmento probe obturatus: receptaculum *B B* ultra mediam sui partem aqua repletum est, ac ne hæc effluere, dum aer ipsi incumbens extraheretur, per foramen disci *A A* immissus fuit canalis *D D*, utrinque apertus: hinc summa receptaculi *B B* regione probe exhausta, & recluso dein supremo ostio tubuli CC, aer immediate cum impetu intrans per tubulum ex ima ejus apertura sic erupit, ut ultra hanc notabili satis spacio intra aquam bullæ aereæ descenderent, antequam versus summam ejus superficiem rursus emergerent: unde conclusum fuit, attractionem hic vel ideo statui non posse, quod aer alioqui mox sursum rapi debuisset, quamprimum e tubulo CC liberatus foret, nec adeo viam potuisset quærere contrariam ab ea quam vacui tractio ipsi injungeret. Progressam inde academiam ait ad indagandum, quænam aeris quantitas metallorum substantiam & compositionem intret; id quod ita probari posse existimarunt, si intra recipiens exhaustum ferri limatura aquæ forti injecta, cognito utriusque pondere, notaretur in barometro simul incluso, quanta ex horum ebullitione aeris portio de novo in recipiente enasceretur; ac certe supputatione inita apparuit, aerem sic productum usque ad $\frac{3}{4}$ ponderis ferri dissoluti adscendisse: ac licet academicorum nonnulli hic opinati fuerint, aerem ex ferveſcenti potius aqua forti, quam ferri limatura productum fuisse; patuit tamen postea, solam aquam fortem, tametsi in vacuo ita calefacta esset, ut bulliret, nullum omnino aerem ex se progenuisse. Plura nihilominus ad majorem rei hujus certitudinem experimenta facta fuere, quæ singula hic adducere nimis prolixum foret. Porro diversis tentaminibus probatum est, aerem esse medium cujus ope soni communicentur auribus: itemque ex collisione silicis cum chalybe

Tab. VII. Fig. 10.

chalybe ne minimam quidem in vacuo ſcintillam prolici, utut aliquid creperæ ac debiliſſimæ lucis adverſum fuerit ab eo, qui ad ipſum colliſionis locum accuratius attenderit. Fatetur quidem Autor, a *Boyleo in Exper. Phyſ. Mech.* ſcintillas etiam in ſimili experimento viſas eſſe, ſed exiſtimat, eum forte tum temporis nondum inſtrumenta ſat exacta ad manus habuiſſe. Ulterius inquiſitum fuit, num pullus in ovo reſpiret, quod nonnulli ob laxiores putaminis poros ſibi perſuaſerunt: contrarium tamen patuit, cum ovum incubatum non ſolum in exhauſto recipiente calorem ſervaſſet, ſed & eo poſt aperto pullus adhuc vivere deprehenderetur. Varia quoque tentamina facta reperiuntur ſuper aeris proprietate in diſſolutione corporum acceleranda, dum curioſe annotata eſt differentia diſſolutionis ferri ac aeris, in aqua forti æqualis utrinque quantitatis, jam in vacuo, jam in aere libero, jam in clauſo, jam in compreſſo aere factæ. Præterea tinctoribus etiam proficuam eſſe antliam hanc, comprobatum eſt, cum tam lignum rubrum, quam granorum cocci pulvis, multo citius æqualem aquæ quantitatem inficere cerneretur in vacuo, quam in libero aere: quinimo ſi calefactio aquæ accederet, patuit dimidiam cocci granorum portionem fortiorem tincturam in vacuo dare, quam duplum ejus extra vacuum: in tincturis tamen medicinalibus hoc modo parandis, eventus non ita expectationi reſpondit. Denique reliqua experimenta fere concernunt Deſtillationem in Vacuo, pro qua perficienda Autor machinam communicat, quæ *Fig II.* depingitur, utpote quam commodiorem aliquanto exiſtimat ea, quæ antehac a Boyleo tradita fuit, licet non omnino ab ea diverſa ſit. Nimirum *A A A A* ſunt duo vaſa vitrea, unum quidem ad capiendas materias deſtillandas, alterum ad recipiendos vapores deſtillatos. *B B* eſt tubus communicationem faciens inter utrumque vas, quorum orificia tam exacte ejus extremitatibus applicanda ſunt, ne aer externus ſubintrare valeat. CC canaliculus utrinque patulus ac ferruminatus ad foramen in medio tubi *B B*. *D D D* alius tubulus inflexus, cujus una extremitas intrat canalem C C, eique colligatur mediante anguillæ cute, ne aeri aditus pateat: altera extremitas applicatur antliæ aereæ, cujus ope dein aere prorſus evacuandum eſt hoc inſtrumentum. Separari vero hic tubulus ſine aeris intromiſſione inde rurſus poteſt, ut inſtrumentum libere abſportare liceat, auxilio ejusdem cutis anguillinæ, ſi hæc alligetur quidem, non tamen ita tenſa ſuper u-

TAB. VII. Fig. II.

 rumque

trumque canalem *DD* CC, quin satis protrahi queat ad faciendam in medio cutis ligaturam inter hunc & illum : quo peracto dein canalis *DD* vinculum tuto solvi, & ipse semoveri pro lubitu potest. Effectus hujus machinæ is fuisse refertur, ut paratis duobus ejusmodi instrumentis æqualibus, altero exhausto & aere evacuato, altero sibi relicto, & utroque in MB. calefacto, prius quidem & citius & copiosius in eodem caloris gradu destillare res sibi commissas animadversum fuerit, quam alterum. Imprimis commendatur ad florum destillationem, eo quod eam non citius saltem, sed & absque ullo empyreumate perficere soleat : uti exemplum refertur de elicita sic aqua rosarum, quæ non solum solito suavius olens, sed &, quod insolitum, aliquot post diebus velut coagulata deprehensa fuerit. Id quoque observatum est, vapores in vacuo non tam alte adscendere solere, ac in ordinariis recipientibus aere compresso plenis : cum enim tubus communicatorius *BB* 20 pollices altus & ex vitro factus fuisset, apparuit etiamsi calor in MB. ad horæ spacium sat impense continuatus fuisset, vapores tamen nequaquam usque ad summitatem tubi pertigisse, sed maximam altitudinem, ad quam paucæ & exiguæ quædam guttulæ adscendissent, fuisse 15 pollicum : unde Autor non hoc tantum colligit, in destillatione in vacuo curandum esse, ut brevissimam, qua fieri possit, ascensus viam habeant vapores : sed & sperat, accedente ulteriori experientia, rectificationes ope vacui expeditiores reddi posse, si notetur conveniens altitudo instrumentorum & caloris gradus, qui spiritum eorsum propellere valeat, aquosas particulas nequeat. Denique cum Autor in Prima Sectione perhibuisset, (dum de machina agebat, quam mense elapso *Fig. 5.* exhibuimus) res destillatas in vacuo multo minus liquoris reddere, quam in aere compresso, idque tantum non pugnare e diametro videatur cum his, quæ modo dicta sunt de expeditiori in vacuo destillatione : ad horum conciliationem monet, experimentum quidem, de quo in Sectione I. fuerit dictum, intenso satis igne peractum esse ; at vero omnia hæc Venetiis facta tentamina exilem modo ignis gradum habuisse: itaque ibi quidem calorem etiam particulas rerum destillatarum multum intricatas exolvere, hic vero non nisi volatiliores & minus intricatas elicere aptum fuisse. Jam vero ex diversis his intentionibus, priorem quidem multum juvari, at alteram impediri potius per aeris compressionem ostendit : unde concludit, quod destillatio-

nes,

nes, quæ requirant calorem intenſiorem, melius in aere compreſſo fiant, at res volatiliores & leniorem æſtum expoſcentes felicius in vacuo deſtillentur. Atque hæc quidem potiſſima ſunt experimenta, quæ quoad has materias ſe præſente Venetiis facta refert Papinus: cæterum non ambigit, plura adhuc poſt ſuum ex Italia abitum inſtituta fuiſſe, antequam Academia hæc per novam dehinc Sarotti in Angliam ablegationem diſſolveretur.

CHRISTOPHORI CELLARII GEOGRAPHIA NOVA, ſive hodiernam Terrarum Orbis faciem clariſſime illuſtrans, ad noſtrorum temporum hiſtorias accommodata.

Cizæ, apud Joh. Bielkium, 1687 in 12.

Superioris anni menſe Septembri p. 431 hujusdem Autoris *Geographiam Antiquam* memoravimus: nunc *Nova* accedit, ſive deſcriptio Orbis, ut noſtris illetemporibus diſtributus eſt. Additur generalis præfatio, Antiquæ & Novæ ſimul accommodata, qua fatetur Autor clariſſimus, non eſſe unius hominis, Geographiam univerſam ſcribere, ſed perfectum opus a multis ſimul exſpectandum eſſe, quorum quisque patriam ſuam, aut regionem, in qua maxime verſatus eſt, deſcribat, cujusmodi concordiam an unquam ſperare liceat, ipſe non ſine cauſſa ſubdubitat. Interea acquieſcimus in eorum labore, qui, quam diligentiſſime fieri poteſt, ſingula perſcrutati ſunt, in quorum numero ut cenſeatur, dignus cum primis eſt Autor noſter, qui id ſingulari cura & induſtria egit, ut Orbis hodierni faciem ex probatiſſimis monumentis peregrinantium, ex fœderibus quoque & pacificationibus publicis, nec non ex ephemeridum novellis, recentibusque hiſtoriis verius pleniusque, quantum modus breviarii permiſit, deſignaret; præſertim in Germania noſtra, cujus eas provincias, in quibus aut ipſe verſatus fuit aut conſulere earum peritiſſimos Viros potuit, copioſius accuratiusque delineavit.

REFLEXIONS PHILOSOPHIQUES ET THEOLOgiques ſur le Nouveau Syſteme de la Nature & de la Grace, Livre III. &c, i. e.

Refle-

REFLEXIONUM PHILOSOPHICARUM & THEOLOgicarum in Novum Syſtema de Natura & Gratia Liber Tertius de Jeſu Chriſto, quatenus cauſa eſt gratiæ.

Coloniæ, 1686, in 12.

PRæmittitur etiam tertio huic libro approbatio Lovanienſium Theologorum, in qua palmam Arnaldo porrigere non dubitant. Ajunt enim, utut magnus Philoſophus ſit *Malebranchius*, Theologum tamen in iis, quæ de Chriſto & gratia docuit, non deprehendi; iterumque Auguſtini illud applicant, *eſſe iſta magna magnorum doctorum deliramenta*. Controverſiam vero jam ad finem vergere monent, cum præſertim Arnaldus nihil amplius hac ſuper re novi promittat, eoque deduxerit adverſarii Syſtema, ut neque ad illuſtrandum, neque ad refutandum quidquam addi poſſe videatur.

Liber ipſe capita habet XX, in quibus *Arnaldus* propoſitionem *Malebranchii, quod Chriſtus Jeſus, qua homo, ſit cauſa occaſionalis gratiæ*, examinat & impugnat. Prius tamen in brevi præloquio & *cap. I.* ad diſſertationem ſuam *de miraculis veteris Teſtamenti per angelos factis* (cujus contenta An. 1685. p. 309. exhibuimus) lectorem remittit; per hanc enim omnia fundamenta propoſitionis illius everſa eſſe pronuntiat. Hanc vero ita explicat, ut non debeat intelligi de mediatione Chriſti, inter Deum & homines, quam orthodoxi omnes confitentur, ſed ita ut alios ſenſus comprehendat, eosdem nempe quos de Angelorum miniſterio *Malebranchius* expoſuerit. Nempe (1) quod neget Chriſtum ut hominem, ullam potentiam realem ad agendum habere; (2) quod Deum non niſi executorem, absque ulla particulari voluntate, faciat eorum quæ Chriſtus ordinaverit; (3) quod Chriſtus ſua tantum, non patris voluntate aut inſpiratione ordinet & diſtribuat gratiam. Quemadmodum autem tria iſta a *Malebranchio*, cum de miniſterio angelorum in miraculis V. T. ageret, probata eſſe ex Scripturis *Arnaldus* negavit: ita multo minus de Chriſto probari poſſe cenſet, & ad decem dicta ex *Epiſtolis Paulinis & ex Act. Apoſt.* a Malebranchio allata, paucis reſpondet, nihilq; ex iis pro Malebranchii ſententia demonſtrari oſtendit. *Cap. II.* repetitis denuo tribus illis problematibus,

primum

primum ſpeciatim aggreditur, in quo ille negat, Chriſtum hominem potentiam realem in regenda Eccleſia accepiſſe, eo prolabens, ut dicat, *Chriſti humanam naturam nil niſi imbecillitatem eſſe, ſicut omnes creaturas cum Deo comparatas.* Hoc vero *Arnaldus* exiſtimat *Neſtorianiſmum* ſapere, & cum virtute unionis perſonalis minime convenire, quam ex Scriptura & Patrum teſtimoniis, repugnante licet ratiocinatione humana, clariſſime aſſeri demonſtrat, & ad dubitationes reſpondet; ad illam maxime, quæ ex precibus Chriſti ad Patrem factis moveri poteſt: precatum enim eſſe, non quia egebat, ſed ut nobis exemplum daret, & noſtras preces ſanctificaret. Monet tamen, etſi ex hoc principio non reſponderetur Malebranchio, ſed concederetur, Chriſtum, qua hominem, per ſe nihil operari, ſed ſolum a Patre petere & deſiderare; nondum tamen ſequi, eſſe eum ſaltem cauſam occaſionalem. Nam (*cap. III.*) falſum eſſe monſtrat *alterum* propoſitionis fundamentum, quod anima Chriſti, ſive *Chriſtus ut homo* operetur & ordinet, & Deus ſaltem exequatur. Explicata enim prius *Malebranchii* ſententia, adductisque ejus verbis magnificis, ut ait, & quæ tyronibus admiranda videri poſſent, ſimplicia & veriora ex ſacris literis opponit, ex quibus clarum & manifeſtum fiat, Chriſtum non ſuam, ſed Patris voluntatem feciſſe. Addit *Thomæ Aquinatis* ſententiam, quod *omnia quæ circa humanitatem Chriſti acta ſunt, divina geſta ſint diſpoſitione.* Ex contraria vero Malebranchii opinione ſequi indicat (*cap. IV.*) electos non eligi a Deo, ſed a Chriſto, cum tamen prius expreſſe affirmet Scriptura. Et (*cap. V.*) ſtante Malebranchii ſententia, in quæſtione de electione & reprobatione non recurrendum fore, ut Scriptura docet, ad impenetrabilia judicia Dei, ſed ad animam Chriſti, quæ quosdam (ut Malebranchius loquitur) *ut indignos cura ſua negligat*; cum tamen Chriſtus ipſe omnia Patri attribuat. Allegat maxime & ex Auguſtino explicat dictum Joh. VI, 44: *nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum:* quod repetitur, & cauſa incredulitatis inde deducitur v. 64. 65. Addit de induratione textum Joh. XIII. 37, & breviter refert, quæ in libro contra *Malletum* ſcripſerit; unde concludit, infringi ſyſtema adverſarii, ſive induratio puniendi, ſive corrigendi & convertendi cauſa, ſive ad utrumque finem fieri ſtatuatur; & ad Dei voluntatem determinatam recurrendum eſſe, non vero ad occaſionalem cauſam in Chriſto. Affert & Auguſtini ſententiam ex Lib. *de*

Don. perſev. c. 9. it. *lib. VI. in Jul. c. 14.* ubi de parvulis, e. g. duobus originali peccato obſtrictis, quorum alter aſſumatur, alter relinquatur, *ad inſcrutabilia judicia Dei*, non vero (ut Malebranchius) ad animam Chriſti reſpiciendum eſſe docet. *Tertium* propoſitionis membrum *(cap. VI.)* repetitis ex *diſſertatione de miniſterio Angelorum* verbis tractat, & ex unione hypoſtatica naturarum in Chriſto, refutat *Malebranchii* tradita, dicentis, quod preces non inſpirentur Chriſto a Deo patre. Oſtendit etiam, ut de libertate, & de eo quod in poteſtate noſtra eſt, obſcure & ambigue loquatur; ipſe vero cum omnibus *ſanctis* (ut ſcribit) *gratiæ defenſoribus*, contra Pelagianos ſtatuit, in noſtra poteſtate eſſe, *& liberrime a nobis fieri, quæ volumus fieri, vel non fieri, quæ nolumus, etſi ea invincibili gratia ſua Deus nobis inſpiraverit*; idque vel maxime de Chriſto verum eſſe, adeoque minime metuendum cum *Malebranchio*, quaſi ex neceſſitate agat, ſi Patris inſpiratione agat. Ambiguitatem & diſſimulationem etiam adverſario imputat, quando alicubi is ita loquatur, quaſi quædam ex paterna determinatione, quædam ex ſua faceret Chriſtus; vere enim ſentire, nullam ejus actionem a Patre determinari. Adſcribit quædam de unione perſonali, ejusque effectu & applicatione, ex *Epiſcopi Meldenſis* diſcurſu *de hiſtoria univerſ.* & ex *Thomaſſini libro de Verbo incarnato*, & inde iterum concludit, diſſuere eos cum *Neſtorio* fœdus unitatis perſonalis, qui docent, animam Chriſti agere aliquid *independenter a Verbo*. Explicat hoc ulterius *(cap. VII.)* ubi ex *Thoma* de duabus voluntatibus in Chriſto contra hæreſin Monothelitarum agit, & orthodoxam doctrinam in hoc verſari docet, quod naturæ quidem humanæ in J. C. voluntas propria tribui debeat, quæ non (ut Monothelitæ ſentiebant) a divina abſorpta ſit, ſive ut inſtrumentum inanimatum & mere paſſive ſe habeat; nihilominus tamen credendum ſit, hanc voluntatem *Chriſti hominis* ſemper ſecundum nutum voluntatis divinæ moveri, idque ex Patribus & Theologis antiquioribus adſtruit. Occurrit etiam objectioni, quæ ex precibus Chriſti in horto fieri poſſet, ubi is videbatur aliud velle quam Pater: adducit autem Thomæ dicta, quibus voluntas illa Chriſti *voluntas ſenſualitatis* dicitur, quæ tamen rationali ſeſe ſubmittebat, & quod illa ipſa ſenſualitas, ſive *quod natura humana propriis motibus movebatur*, ex *beneplacito ſit divino*; ut *Damaſcenus* locutus eſt. Ex iisdem principiis *(cap. VIII.)* adverſus *Malebranchii* explicationem I. Tr. de N. &

G. n. 14

G. n. 14. disputat, eumque confundere ait *indifferentiam & libertatem*; item male distinguere, quod Christus in omnibus liber sit, exceptis iis quæ ad gloriam Patris spectant. Addit non pauca de perfectione amoris in Deum, quem Christus habet, & imperfectione ejus, quem habent fideles in vita præsenti, aliaque lectu utilia. *Cap. IX.* ad demonstrationem Geometricam, ut scribit, progressus XVIII propositiones sive lemmata ponit, quorum quatuordecim ex *Malebranchii* traditis excerpsit, reliqua ex Theologia formavit, inter quæ n. 14. repetitur illud *Damasceni*, supra relatum: *voluntatis divinæ beneplacito natura humana propriis motibus movebatur in Christo*; & n. 16. additur, maxime hoc pertinere ad voluntatem Christi humanam; quæ etsi liberior & perfectior sit, quam omnium hominum, habeat tamen (secundum verba Thomæ Aquin.) *determinatum modum volendi, ex eo quod est in hypostasi divina, ut scilicet moveretur semper secundum nutum voluntatis divinæ.* Funditus itaque deirui censet propositionem *Malebranchianam*, quia (1) impossibile sit, stantibus illis lemmatibus, ut anima Christi, unita Verbo personaliter, & ab hoc semper mota, velle possit alia quam quæ divina voluntas determinaverit; unde & impossibile sit, esse causam occasionalem gratiæ. *Quæ enim causa ipsa est intelligens, & ab alia determinatur, sicut anima Christi determinatur a Deo, illa non potest determinare aliam.* Hoc N. X ex ipsius *Malebranchii* principiis asseritur; qui ideo Christo potestatem a Deo independentem assignasse dicitur, ut occasionaliter, id est independenter & liberrime Dei voluntatem generalem determinet. Contrarium (2) adstruit Arnaldus ex eo, quod Christus nil velit, nisi quod sciat Deum velle in genere & in specie, & (3) quod Deus legem talem, quam *Malebranchius* supponit, sibi nunquam præscripserit, ut Christo obedire vellet in regenda Ecclesia; sed e contrario, quod Christus legem sibi ad perfectissimam obedientiam Patri præstandam constituerit, voluntatemque suam humanam vi unionis hypostaticæ Deo totaliter submiserit. Corollarium hinc elicit, idque demonstratum esse censet, & ab Ecclesia Catholica semper creditum, Deum in ordine gratiæ voluntate particulari agere, & proinde falsum esse, *quod Christi anima sit causa occasionalis gratiæ.* Demonstrationi isti a priori subnectit *c. p. X.* aliam a posteriori, & ostendit, si Christus secundum *Malebranchium* statuatur causa occasionalis gratiæ, tunc omnes illas difficultates in Christum recidere, quæ Deo circa distributionem gratiæ objiciuntur, &

harum a Deo amoliendarum cauſa, ignominioſe tractari Chriſtum, ſcientiam ei imperfectam attribuendo, in quo tamen *abſconditi ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei.* Monet autem, non ſolum nihil tale Apoſtolos & ſanctos ſenſiſſe, qui omnes cauſam difficultatum iſtarum in imperſcrutabilia Dei judicia devolverint; ſed & ea, quæ contra ſentit *Malebranchius*, ſophiſmatibus & contradictionibus laborare. Examinat inde aliqua ex ejus ſcriptis, & difficultati illi maximæ nullum remedium ex nova hac ſententia afferri dicit, cur nempe Chriſtus gratiam peccatoribus aliquibus conferat, quæ ad convertendos illos non ſufficit? item cur permittat tot infantes mori absque baptismo? cur tot nationibus nihil de ſe prædicari faciat? cur tot malos Chriſtianos gentilium more vivere ſinat? Horum omnium culpa Deum liberari ex novo ſyſtemate, & Chriſtum onerari, cum ſtatuitur, Deum quidem ex ſua parte voluntatem generalem habere erga omnes homines, ſed animam J. C. cauſam occaſionalem eſſe, quæ plurimos hominum ut indignos ſua cura negligat. Si hoc (ait) *Malebranchius* non vult Deo tribuere, cur tribuit Chriſto, quem tamen fatetur immenſæ eſſe bonitatis & miſericordiæ? Dein ſi credit, Deum omnes homines ſalvos eſſe velle, impediri tamen ſapientia ſua, ne particulari agat voluntate, neque conferat omnibus neceſſariam ad ſalutem gratiam; cur Chriſtus, qui particulari voluntate agit, non determinat infallibiliter voluntatem Dei, ad ſalutem omnibus conferendam? Dein ſi Chriſtus zelum habet pro gloria Patris, & gloria hujus tanto major eſt, quanto majus, auguſtius & frequentius eſt templum Eccleſiæ, quod Chriſtus extruit, cur non omnes omnino homines in illud introducit? Quam miſera eſt reſponſio (pergit) quod Chriſtus non pro omnibus intercesſerit, quia quosdam cura ſua indignos habeat? Improbat iterum theſin Malebranchii, quod voluntas Dei generalis de ſalvandis hominibus impediatur per ejus ſapientiam, & quod non niſi ſimpliciſſimo modo homines ſalvare velit; modus autem is ſit, ut anima Chriſti ſit cauſa occaſionalis diſtribuendæ gratiæ. Poſtea *cap. XI* ſcribit, ad quæſtionem, cur *gratia ſive fides ſalvifica non omnibus conferatur a Chriſto*. ex veteri Theologorum ſyſtemate reſponderi, quod credant efficaciter & ſalventur ii, quibus Deus *cor aperuit ſicut Lydiæ*, Act. XVI. 14. & qui *præordinati ſunt ad ſalutem* Act. XIII. 48. & Auguſtinum docere *cap. 6. de prædeſtinatione, quod Deus voluntates quorundam præparet, aliorum non præparet, &*

quod

quod distingui debeant, quæ fiunt ex ejus misericordia, & quæ ex justitia fiunt; sed ex nova *Malebranchii* hypothesi responderi, causam in *Christo esse, cui indifferens sit, an Paulum vel Johannem salvet.* Hoc valde paradoxum & incomprehensibile esse ostendit *Arnaldus*; convenire enim ex præsuppositis Christo, ut utrumque salvet, quia quam maximum facere vult illud ædificium suum spirituale Ecclesiæ. Respondet etiam ad dictum *Malebranchii*, quod Christus suscipiat eos, *qui se primo offerunt & vigilant.* Hoc vix absolvi a Semipelagianismo posse existimat, idque *Malebranchii* probat verbis. Urget porro, quæ causa sit, quod alii primi veniant & vigilantes sint, alii tales non sint: an a gratia, an a libero arbitrio? Si prius, culpam in Christum cadere, qui gratiam non det omnibus; si secundum, Pelagianismum totum aut dimidium non evitari. Addit alia ex ipso Autore, conformia traditis Augustini statuentis: *desiderare auxilium gratiæ, initium gratiæ est.* item: *etiam hoc divini muneris est, ut oremus*; quibus destrui monstrat, quæ de venientibus & vigilantibus scripsit Malebranchius. Denique ait, si Christus excusatur, quod solum venientibus, non vero omnibus gratiam conferat, cur non & Deus excusatur eodem modo, ex sententia scil. Semipelagianorum? *Cap. XII.* eadem suo modo applicat ad tradita Adversarii, de gratia non sufficienti, & de ea quam ad indurandum dari putat, horribili, ut arguitur, dogmate. Ex argumentationibus autem, quæ contra voluntatem Dei particularem in novo systemate adinventæ sunt, ad Christum applicatis deducitur, idem sequi; nempe ut nec Christus particulari voluntate agat, quia sapientiæ & bonitati Christi non magis ac Dei patris conveniret, particulari voluntate agere, sed potius a particulari illa distributione sufficientis & salvificæ gratiæ abstinere debere. Ad hoc demonstrandum paralleliſmos facit decem argumentorum, de Deo & Christo, ex hypothesi adversarii, ex quibus concludit absurdum & impium esse, quod Autor Christo culpam imputet, quam Deo non vult tribuere, & quod animæ Christi ignorantiam secretorum cordis humani, nisi a Deo revelentur, assignet, agnoscat tamen revelationem precibus & desiderio Christi illico obtineri; quo ipso, & dum Christus preces negligeret, sapientiæ & bonitati ejus detraheretur. Acrius etiam adversus illam ignorantiæ assertionem quod Christus ut homo actualiter nesciat determinationes futuras voluntatis in homine justo, cui gratiam, sed non sufficientem ad vincendas ten-

das tentationes contulit, atque ideo non ut Deus ſed ut homo agat inſurgit *cap. XIII*, nec mollire contumelioſam hanc ſententiam concedit, quod diſtinguat alicubi, inter *ſcientiam habitualem & cogitationem actualem*, & *cap. XIV* ex *Thoma Aquin.* docet, quid de ſcientia animæ Chriſti ſtatuendum ſit, & an vel quatenus illa in Verbo cui unita eſt, omnia cognoſcat. Aſſerit autem, id fieri & *habitualiter* & *actualiter*, quamvis aliter opinetur *Malebranchius*, aut terminos illos alio ſenſu ſumat. Addit, quod ſtante etiam, ſecundum explicationem adverſarii, diſtinctione *habitus & actus*, nihilominus Chriſtus non liberetur ab imputatione profana neglecti actus; qui enim *habitualiter* aliquid ſcit, *actualiter* idem ſcire poteſt, quando & quoties vult; unde ſequitur in poteſtate Chriſti ut hominis ſemper eſſe, ut actualiter ſtatum interiorem cordis humani cognoſcat; & ſi id non faciat, negligentiæ culpam non eſſe vitaturum. *Cap. XV.* monſtrat, quomodo dogmata *Malebranchii* a ſententia *Thomæ* in ſeptem capitibus diſcrepent. Inde *cap. XVI.* prolixius deducit & accuſat, quam indignum & Evangelio Chriſti plane contrarium ſit, quod *Malebranchius* Chriſto homini ignorantiam fere perpetuam ſecretorum cordis tribuat, imo quod dicat Chriſtum velle ea ignorare: ſimilem errorem a *Leporio* quodam, tempore Auguſtini retractatum fuiſſe. Addit probationes ex hiſtoria Evangelica, in qua Chriſto manifeſte tribuitur ſcrutamen cordium & notitia cogitationum. *Cap. XVII.* prætextus examinat & deſtruit, per quos *Malebranchium* in errorem illum incidiſſe arbitratur, ut Chriſto ſcientiam ſecretorum cordis, niſi a Deo revelatorum, abjudicaverit: ita quidem ut pro hæreſi & *Neſtorianiſmo* habeat, ſi quis dicat Chriſtum ut hominem corda non ſcrutari, nec futuras determinationes cordis noſſe; non minus, quam ſi quis neget Chriſtum ut hominem eſſe absque peccato, quia natura humana non magis per ſe ipſam impeccabilis eſt, quam ſcrutatrix cordium, extra perſonalem unionem cum divina. Quod ſi maxime revelatione Dei ad illam ſcientiam opus eſſet, teneri tamen Chriſtum pro bonitate ſua ſtatuit, ut illam a Patre petat, a quo nunquam fert repulſam. Negat ſine impietate dici, Chriſtum hoc ideo omittere, ut majus miraculum eſſet, ſi ut cauſa occaſionalis quosdam homines ſalvet, quam ſi omnium corda noſſet, omnibusque remedia ad ſalutem ſufficientia applicaret. *Cap. XVII* quinque propoſitiones ex hypotheſi *Malebranchii* format, ex quibus falſitatem ſententiæ ejus poſtea deducit,

Digitized by Google

deducit, cum is veluti certum asseverat, & cum exultatione & triumpho quodam se demonstrasse putat, Deum quidem velle, ut omnes homines salventur, & facere omnia in eum finem, quæ possit facere ex præscripto sive lege sua, sed non salvare plures quam per regulas sapientiæ suæ, & per viam simplicem voluntatis generalis salvare possit, quodque hoc modo omnes difficultates, quæ in materia gratiæ adversus generalem Dei voluntatem ex eventu particulari opponi solent, dissipentur. Sed nullitatem hujus asserti ex inversione propositionum *Malebranchii* demonstrat, eumque provocat, ut ad singulas has demonstrationes respondeat, monstretque si possit, quod non demonstrent nec concludant; hoc ut Theologo ex conscientia dicit incumbere, aut ut errorem agnoscat & revocet. *Cap. XIX.* alia quædam loca *Malebranchii* in censuram vocat, in quibus sibi ipsi contradicat, & incongrua de Christo pronuntiet, imo ipsi ut causæ occasionali defectus assignet, quibus tamen carere omnino deberet, ut ipse præsupponit; magnam vero rem præstitisse credat, quod culpam Deo ademtam Christo injungat. *Cap. XX.* sive ultimo, continuat contradictionum syllabum, quem ex hypothesibus Malebranchii collegit. Hypotheses autem illæ (ut jam sæpius & variis modis dicta, etiam nos in compendio denuo exhibeamus) hæ sunt. (1) Deus vult serio, ut omnes homines salventur. (2) nihil est extra Deum, quod eum in hoc proposito impedire possit. (3) in Deo itaque ipso investigandum est, quid eum impediverit, quo minus ipso facto omnes salvet; nempe sapientia ejus, quæ vetat eum in salute hominum operanda particulari voluntate agere. (4) hoc stante, debuit Deus causam occasionalem constituere, quæ voluntatem ejus de salvandis omnibus hominibus determinaret, & sese obligare, se ad hujus causæ occasionalis determinationem acturum esse. (5) nemo nisi Christus ut homo, Verbo personaliter unitus, causa hæc esse potuit. (6) Christus charitatem immensam etiam ut homo habens desiderat, ut templum suum spirituale quod ædificat, maximum & augustissimum sit. Negat quidem *Arnaldus* has hypotheses, neque concedit quidquam in illis verum esse, quam quod Deus certo sensu omnes homines velit salvos fieri, & quod Christus dici possit causa occasionalis gratiæ, si per hanc intelligatur causa *ministerialis*. Sed stantibus illis hypothesibus plane alias formari debuisse contendit consequentias, nempe etsi in ordine naturæ causæ occasionales defectum habere possint,

nullum

nullum tamen patiantur in ordine gratiæ, quia hic dependet a ſapientia æterna; itaque Chriſti ut cauſæ occaſionalis, utpote perfectiſſimæ officium fore, ut Deum ad ea determinet, quæ illius intentioni de ſalvandis omnibus hominibus maxime convenirent. Cum vero id non faciat, demonſtrative probatum eſſe, Deum non voluiſſe omnes homines ſalvari eo modo, quem *Malebranchius* ſtatuit, neque Chriſto imputari, aut cauſam in eo quæri debuiſſe, ſi tantum illos ſalvet, quos Deus voluntate non ſolum antecedenti, ſed conſequenti atque adeo neceſſaria & abſoluta ſalvari voluit. Colliduntur itaque (ut tandem per epilogi modum infert) & ſubruuntur, quæ *Malebranchius* docet. (1) eſſe defectus ſive irregularitates in cauſa occaſionali. id eſt in anima Chriſti, & tamen cauſam hanc intelligentem eſſe & ab æterna ſapientia illuminatam. (2) male dici indignum eſſe Deo, ut agat voluntate particulari in ordine gratiæ, & cauſæ occaſionali male imputari, quod gratiam aliquando det ad indurandam aut augendam culpam. (3) male ſtatui, omnes homines ſalvos fore, ſi Deus particulari voluntate in negotio ſalutis ageret; male tribui Chriſto, quod negligat eos, qui ſe non invocant, & tamen aſſeri, quod Chriſtus particulari voluntate agat, quæ tamen ſalutem omnium hominum non efficiat. (4) falſum eſſe quod Chriſtus caſu & fortuito minus det gratiæ quibusdam, quam ad ſalutem opus habent, dum non cognoſcat ſecretum cordium; cum tamen hanc ipſam qualitatem neceſſario habeat Chriſtus etiam ex dogmate *Malebranchii*, qui ſemper eum ut hominem illuminari fatetur a ſapientia æterna. Incidiſſe in hos errores conjicit *Malebranchium* ex curioſitate rimandi judicia Dei, & periturum ex dicto Auguſtini, *quia inſcrutabilia ſcrutari voluit, & inveſtigabilia inveſtigare, niſi credat*; converſoque ad eum oratione hortatur, ut præjudicium illud ſuum, de cauſa *univerſali*, *quæ non debeat agere voluntate particulari*, *neque in ordine naturæ neque gratiæ*, deponat, imo execretur, quod utique facturum eum ab initio fuiſſe confidit, ſi vidiſſet ſequelas falſas & horribiles, quæ ex eo fluunt; duas imprimis, nempe quod *anima Chriſti licet Verbo perſonaliter unita, ab hoc tamen non dependeat*, nec alias vires quam cauſæ occaſionalis habeat, easque per deſideria propria, in Verbo nec formata nec determinata exerceat. (2) quod *eadem anima* etſi a ſapientia æterna illuminata, *non cogniſcat penetralia cordium*, qua tamen cognitione ad diſtributionem gratiæ debito modo faciendam opus habet.

habet. Quam contraria hæc ſint doctrinæ Chriſtianæ de Verbo, & de unione ejus cum humana natura, & hujus unionis effectibus, diligenter illum jubet expendere; & ſyſtema ſuum potius deſerere ac pro falſo agnoſcere, quam blaſphemis iſtis opinionibus diutius immorari. Teſtatur ſe illum vere amare, ſed cum zelo eum ab errore reducendi. Idem alios optare, & ut *Leporii* exemplo errores retractet; promiſiſſe enim illum, id facturum ſe eſſe, ſi convincatur. Addit, inſolens eſſe, quod quatuor vicibus editum ſit ſyſtema tot novis opinionibus plenum, absque omni approbatione Epiſcoporum & Doctorum. Se vero jam totius operis examen non urgere, ſed duarum ſaltem illarum propoſitionum; has rogat ut ſeptem vel octo Epiſcopis vel *Doctoribus Sorbonicis* aut *Congregationis ſuæ* proponat, & approbationem ab iis impetret; hoc ſi præſtare nequeat aut negligat, & more ſuo convitiis compenſet laborem, quem ad ejus emendationem impenderit, nihil reliquum eſſe, quam ut Deus rogetur, ut illum a tanta cœcitate & periculoſa præſumtione liberet, & per viam humilitatis ad veritatem ducat.

Judicandi de controverſia iſta munus hic non ſumimus: illis vero parum abeſt quin aſſentiamur, qui exhauſtam eſſe æſtimarunt. Si quid tamen de illa inpoſterum denuo proditurum eſt, quod non ad meras pertineat verborum contentiones, id quoque excerpere tanto minus nos pigebit, quanto breviori labore defuncturos nos eſſe ſperamus. Fieri enim vix videtur poſſe, ut ſine plurimorum, quæ jam tot libellis ſcripta ſunt, repetitione, continuari poſſit diſputatio. Prolixitatem relationis benevoli lectores excuſabunt, quæ ob materiæ naturam, & terminorum quorundam novitatem haut facile potuit evitari.

SAMUELIS PUFENDORFII DE HABITU RELIGIONIS Chriſtianæ ad vitam civilem, liber ſingularis. Accedunt Animadverſiones ad aliqua loca e Politica Adriani Houtuyn JCti Batavi.

Bremæ, apud Ant. Gunth. Schvverdfegerum, 1687, in 4.

NOn alia quæſtio Proteſtantes inter ac Pontificios majore animi contentione per ſesqui ſeculum & ultra agitata fuit, quam quæ de

Eccleſia, ejusque indole ac veritate eſt. Nam qui ſectæ Romanenſi ejusque capiti Romano Pontifici addicti ſunt, in id unice incubuere, ut ſi non argumentorum numero ac pondere, dimachorum tamen immani violentia pervincerent, Eccleſiæ Catholicæ ac vere Chriſtianæ nomen, non niſi ſuo cœtui competere, reliquis Chriſtianis omnibus hæreſis aut apoſtaſiæ convitio notatis. Contra vero in Proteſtantium Eccleſia non defuere Theologi, qui ex veræ Eccleſiæ notarum defectu ſolide probarunt, cœtum Romanenſium non poſſe ſibi illud nomen arrogare, aut illud tantopere jactare; cum a puritate doctrinæ Apoſtolicæ defecerint dudum, ſacrorum aliquod regnum conſtituendo, quod ſtatum magis civilem, quam regnum Chriſti, quod non eſt de hoc mundo aut mundano ſimile, repræſentet. Sed non omnes, dum doctrinæ morumque errores craſſisſimos Pontificiorum diluerunt ac confutarunt, ſimul cardinem controverſiæ attigere, aut etiam primam ejus originem ita perſpicue & ſolide demonſtrarunt, ut ab omnibus qui Scholaſticas diſputationes aut non legunt, aut non capiunt, intelligi ſatis potuerint. Hanc ob cauſam celeberrimus *Pufendorfius*, *S. Reg. Maj. Suec. a Conſiliis Aulæ & Hiſtoriographus*, magno cum judicio arcem hanc regni Pontificii ſubruere aggreſſus eſt. Etenim ſolidis ante fundamentis religionis veræ præſtructis, tam indolem ac naturam religionis Chriſtianæ ex immoto ſacrarum literarum principio deſcribit, quam πρῶτον ψεῦδος Eccleſiæ ac ſtatus Pontificii eccleſiaſtici ſolide deſtruit. Hoc vero illud eſt: *Chriſtum Salvatorem noſtrum, dum viam ad ſalutem æternam perveniendi mortalibus panderet, pariter introducere voluiſſe poteſtatem quampiam ſacram, quæ idonea ac ſufficiens ſit conſtituendo certo ſtatui a vulgaribus civitatibus ſeparato, cui divinitus commiſſa ſint imperandi arbitria, & contra quæ nulli mortalium vel hiſcere liceat; hancque eſſe Romanam Eccleſiam, cujus Rex aut ſummus Pontifex ſolus epiſcopus Romanus eſſe debeat: hujus imperium & dogmata qui amplecti recuſat, ſalute æterna potiri non poſſe.* Hanc, dico, arcem *Autor amplisſimus* libro hoc ita arietavit, ut unde fulciri queat, tota clericorum Romanenſium cohors non facile adparatum inventura ſit idoneum. Primum expoſita religionis tum naturalis tum revelatæ natura, Principumque circa iſtam poteſtate, oſtendit Chriſtum non feciſſe novum populum, cum nihil in ſtatu illo humili habuerit territorii, nec Principis perſonam geſſerit; ſed ut doctorem ſummum

Apoſto-

Apoſtolorum miniſterio doctrinam ſuam propagaſſe, absque ullo imperio ipſis conceſſo. Nam etſi claves regni cœlorum illis crediderit, non tamen inde vim imperii alicujus probari poſſe. Hinc quid Eccleſia ſignificet, exponit: quæ licet regnum Chriſti vocetur, non ideo ſtatum aliquem aut rempublicam, quæ uno imperio humano contineatur, notet. Hoc ſolide demonſtrato, Eccleſiam, quæ ſtatus aliquis eſt aut respublica, non poſſe (qua ſtatus aliquis eſt) a Chriſto eſſe, ex ſtructura interna Eccleſiæ in ſacris literis definita probat; quippe quæ multum a ſtatu differt. Hoc cum de particulari Eccleſia demonſtraſſet, §. 34. de univerſali etiam disquirit oſtendens illam quoque ex intentione & inſtituto Chriſti nullum conſtituere ſtatum: nec adparere vinculum aliquod, quod univerſitatem Chriſtianorum in unum ſtatum colligare idoneum ſit, nec utile eſſe omnes Chriſtianos ita coaleſcere; neque opus eſſe monarcha Eccleſiaſtico aut judice controverſiarum, qualem ſe fert Epiſcopus Romanus: controverſias ſacras in concilio aliquo per doctores congregatos, ut Act. XV Apoſtoli fecere, componi poſſe. Hinc naturam Eccleſiæ ſub imperio infidelium & Chriſtianorum Principum exponit. Qua occaſione jus Principum circa ſacra & religionem evolvit, ac quid de tolerantia diverſarum religionum ſentiendum ſit, tradit; Principibus inculcans, ne fidem hominibus obnoxiis adhibeant, quales ſunt ſacrificuli, qui obtentu religionis opes quærunt & potentiam, Principumque jura valde imminuunt. Tandem & de jure reformandi agit, docens, civibus etiam competere, a reliquorum communione, qui erroribus fidei fundamentalibus pertinaciter inhærent, ſeſe ſeparare, non obſtante ſummorum imperantium, aut cleri ſententia: quia quisque pro ſe cultum ſuum Deo adprobare teneatur, curamque animæ ſuæ alteri abſolute reſignare nequeat.

Appendicis loco propter argumenti cognationem annectit animadverſiones ad aliqua loca e Politica contracta *Adriani Houtuyn JCti Belgæ*, quibus probat, autorem hunc in alterum extremum impingere. Nam uti Romanenſes conſcientias civium dominatui Pontificis R. ita *Houtuyn* Principum libidini ſubjicit; profanum ac impium Hobbeſii dogma amplectens, quaſi Princeps religionem publicam facere queat quamlibet: quia ut ille cenſet, publicum omne a poteſtate publica & externum ſit. Quam noxiam viri ſententiam jugulat, atque idoneis argumentis confieit.

AUGUSTI PFEIFFERI D. THEOLOGIÆ SIVE POtius μαϛαιλογίας Judaica atque Mohammedica ſeu Turcico-Perſica principia ſubleſta & fructus peſtilentes.

Lipſiæ, ſumptibus Joh. Frid. Gleditſch, 1687, in 8.

NUlli dubitamus, *ſeptem* illarum, quibus eruditisſimum hoc opuſculum conſtat, *exercitationum* argumenta nota jam fore Eruditis. Viginti enim circiter anni elapſi ſunt, ex quo tum ſeparatim, tum junctim in alma Leucorea lucem publicam primitus aſpexerunt. Sufficiet ergo indicaſſe titulos, qui ſingulis præfiguntur. Agit prima *de Talmude Judæorum*, altera *de Targumim ſeu paraphraſibus Chaldaicis V. T.* tertia *de Maſora*, quarta *de tribæreſio Judæorum, ſeu de Phariſæis, Sadducæis & Eſſæis.* Quinta exercitatione ſpectandus ſiſtitur *obtrectator Apella, ſeu calumniarum Judaicarum in Chriſtum Salvatorem & Chriſtianos e ſcriptis præcipue Talmudicis petita recenſio.* Sexta inſcribitur *de Alcorano Mohammedis impoſtoris*, ultima denique *de Aliubiis & Sunnitis, ſive de præcipuis Perſarum & Turcarum circa religionem diſſidiis.* Recuſæ vero in urbe hac noſtra, non ſine augmento prodierunt; quod majus futurum fuiſſet, niſi ea quæ addere poterat, maxime reverendus & in Judæorum pariter ac Muhammedanorum ſcriptis verſatiſſimus Auctor reſervanda potius duxiſſet plenæ editioni *Alkorani*, quam una cum notis neceſſariis & antidoto, publico parare ſe profitetur in dedicatione; in qua etiam harmoniam Muhammedico-Judaicam, quoad viginti dogmatum ac morum capita, operoſe monſtravit.

ECLIPSIS SOLIS OBSERVATA LIPSIÆ, DIE I. Maji ſt. vet. Anno 1687.

QUamquam calculus Rudolfinus immunem a defectu Solem nobis Lipſiæ promitteret: quod tamen idem ad angulum orbitæ Lunaris & Horizontis, contra quam Tabulæ Rudolfinæ præcipiunt, reductus, in Ephemeridibus Kirchii noſtri, Eclipſin unius digiti exhiberet, obſervationem ejus non negligendam putavimus. Cœlo autem circa ſynodi tempus undiquaque nubilo, & Cauro flante vis aliquid ſpei ſupererat,

Digitized by Google

pererat, phænomeni hujus deprehendendi; cum paulo ante ſonitum horæ 2 pomeridianæ, per ruptas nubeculas Solem, ſed vix ad nutum oculi, a Luna adhuc dum illibatum licuit conſpicere: ex quo ſpem concepimus, Eclipſeos hujus aliquatenus ſaltem obſervandæ; nec voto defuit eventus. Poſt horam enim 2 disjectis iterum nubibus Sol comparuit, jamcum ſenſibili Eclipſi, cujus tamen quantitatem, ob conſpectus brevitatem annotare nequivimus. Cætera, quæ obſervavimus, ſequens exhibet Tabella.

Horol. urbis	Horol. ambul.	Altit. Solis.	Temp. ex alt. Solis corr.	
H. ′	H. ′. ″	Gr. ′	H. ′. ″	
		46. 45	2. 20. 10.	Eclipſis jam ſatis notabilis
			2. 47. 30	$1\frac{1}{3}$ Dig. ad minimum: ſubtercurrentes enim nubeculæ, exactiſſimam determinationem impedivere.
	3. 1. 0		2. 56. 30	1. Dig.
	3. 19. 0			Defectus exiguus
	3. 20 30			Def. adhuc, ſed difficulter perceptibilis.
3. 15	3. 21. 0		3. 15. 0	Finis: poſt quem ſudum cœlum, ut altitudines Solis notari plurimæ, & cum obſervatis tempore Eclipſeos conferri, temporaque ex iis corrigi potuerint.

C. CORNELII TACITI OPERA QUÆ EXSTANT, ex recenſione & cum animadverſionibus Theodori Ryckii.

Lugduni Batavorum, apud Jac. Hackium, 1687, in 12.

C. Cornelii Taciti nec ſublimius quicquam judicio aut rectius, nec eloquentia gravius, nec ubertate fertilius, tota gentilium habet eruditio: adeo non hiſtoriæ tantum dignitatem perfeciſſe, ſed menſuram omnis ferme ſapientiæ, qua hominibus licet, expleviſſe cenſetur. Merito igitur tanti a M. Aur. Tacito Imp. habitus eſt, ut ejus effigiem omnibus bibliothecis poni edicto mandaverit, librosque tanta cura adſervari, ut ſingulis annis decuriones civitatum ejus hiſtoriam deſcribi curare juſſi ſint, inque publicis archivis ſervare, ne aliquo unquam tempore periret. Sed eadem vetuſtas quæ cunctas imagines iſtas delevit, maximam etiam librorum partem abſumſit, & ruinis Imperii Romani hæc monumenta ſimul involuta ſunt, poſtquam tot tamque diuturnis bellis, quibus totus occidens concuſſus eſt, Franci, Allemanni, Gothi, Longobardi cuncta popularentur: Chriſtianorum autem ab auctore hoc animus averſus cladem & interitum eidem acceleraret. Partem tamen Cornelianæ hujus hiſtoriæ haut exiguam Corbejenſe monaſterium ad Viſurgim aſſervavit: unde acceptos & Florentiam perlatos ſuperſtites libros Leo X edi juſſit. Quo ſtudio accenſus poſtea *Beatus Rhenanus*, ex Budenſi Matthiæ Corvini Regis bibliotheca optimæ notæ codicem nactus, operam eidem auctori impendit, & poſt *Franc. Puteolanum* ac *Ph. Beroaldum* emendatiorem auctioremque Tacitum edidit: quem dein ſecuti *Andreas Alciatus*, *Vicent. Lupanus*, *Marcellus Donatus*, *Æmilius Ferrettus*, *M. Vertranius Maurus*, *M. Ant. Muretus*, *Joſias Mercerus*, *Curtius Pichena*, ac inprimis *Juſtus Lipſius* & poſt eum *Val. Acidalius*, *Janus Gruterus*, *Chr. Colerus*, *Scipio Amiratus*, *Virgilius Malvezzus*, *Hannibal Scottus*, *Philippus Cavrianus*, *Chriſtophorus Forſtnerus*, *Henricus Savilius*, *Hugo Grotius*, *M. Zuerius Boxhornius*, *Matthias Berneggerus*, *Joannes Freinsheimius*, *I. F. Gronovius* aliique, inſigni ſtudio auctorem hunc emendarunt ac illuſtrarunt. In quo labore prorſus eximio nonnulli hanc rationem tenuere, ut quæ ad hiſtoriam pertinent, accurate perſequerentur; alii verborum, quibus hic auctor lectiſſimis & ad id quod vult exprimendum accommodatiſſimis uſus eſt, ſtructuram vel inveſtigarunt, vel injuria ævi turbatam reconcinnarunt; pleriq; deniq; collegerunt & excerpſerunt præcepta ad prudentiam civilem pertinentia, quorum incredibilem vim quandam his Annalibus & Hiſtoriis contineri tot evulgati libri confitentur, Corneliano e fundo depromti.

Poſt tot inſignes editiones, hactenus extantes, quarum maximam

partem

partem uni volumini Francofurti 1607 evulgato incluſit *Janus Gruterus*; quem anno ſequenti Pariſienſes typi ſecuti grandiori & auctiori opera Commentatores Taciti recuderunt; novam plane eamque nitidam & politam, hoc quem agimus anno, in Lugdunenſi academia, quam amœnioribus ſtudiis ac eleganti ſolidaque doctrina exornat, prodidit *Theodorus Kyckius*. Quippe codicem calamo exaratum, paucis antea conſpectum, qui Rodolphi Agricolæ olim fuerat, cum poſſideret; & ex eo æque ac Florentino, (quem Pichena olim contulerat, nuper autem haut paulo accuratiori ſtudio Jac Gronovius V. CL. in Medicea bibliotheca perluſtraverat) nec non Galliarum Regis e bibliotheca depromto codice ſibi transmiſſo, multa loca hactenus depravata reſtitui poſſe animadverteret; eo ſtudium contulit, ut quantum fieri poſſet, vera ac genuina Taciti ſcriptura reſtitueretur. Quocirca vix quicquam ex ingenio, etſi eximium id ac prorſus capitale habeat doctiſſimus editor, ſed e manuſcriptis libris omnia attulit. Ac lectionis hujus ſive a ſe primum conſtitutæ, ſive ab aliis antea proditæ, rationem in doctis *Animadverſionibus* reddidit; in quibus multa ad hiſtoriam Romanam, familias, & antiquitates pertinentia, nonnulla etiam ad ſtructuram & conformationem orationis eloquentiamque facientia reperiet ſtudioſus Lector, qui a varietate & jucunditate eruditionis in iſtis Notis reconditæ, inſignem ſibi fructum promittere poterit.

LIBRI NOVI.

Miſcellaneorum Hiſtoricorum Regni Bohemiæ Decas II. Liber I. Authore Bohuslao Balbino Soc. Jeſu. Vetero-Pragæ 1687. fol.

Sebaſtiani Chriſtiani a Zeidlern Somatologia Anthropologica, ſeu Corporis Humani Fabrica. Pragæ 1686. fol.

Biblia, & Hiſtorico-Harmonica, & Dogmatico-Parallela; ſeu Univerſæ S. Scripturæ tam Veteris quam Novi Teſtamenti Series & Ordo, Conſenſus & Concordia. Opus magno labore & multis vigiliis in gratiam S. Scripturam æſtimantium, eam docentium diſcentiumque, ſingulari, plane nova facilique methodo, Germanico ſermone congeſtum, a *Dornkrellio* ab Eberhertz. Luneburgi 1687. fol.

D. Sebaſtiani Schmidt Commentarius in Librum priorem Samuelis. Argentorati 1687. in 4.

Ejusdem in Prophetam Hoſeam Commentarius. Francofurti 1687. in 4.

Ejusdem in priorem Johannis Epiſtolam Commentarius. Luneburgi 1687, 4.

Cl. Rutilii Itinerarium integris variorum notis illuſtratum, ex muſeo Th. I. ab Almeloveen. Amſtelod. 1687. in 12.

Luciani Samoſatenſis Opera ex verſione Joh. Benedicti, cum notis integris variorum. Amſtelod. 1687. in 8.

Aur-

Aur. Corn. Celsi de Medicina libri VIII, brevioribus Rob. Constantini, Is. Casauboni, aliorumq; scholiis ac locis parallelis illustrati, cura Th. I. ab Almeloveen. Amstelod. 1687. in 12.

Martyrologium Ecclesiæ Germanicæ pervetustum, e membranis descriptum, & libro commentario illustratum a M. F. Beckio. Augustæ Vind. 1687. in 4.

Samuelis Stryckii Tractatus de Successione ab intestato. Francof. ad Viadrum 1687. in 4.

Laurentii Donckers Idea Febris Petechialis. Lugd. Bat. 1687. in 8.

Joh. Jac. Harderi Apiarium, Observationibus Medicis centum, ac Physicis experimentis refertum. Basil. 1687. in 4.

Joh. Frid. Böckelmanni Exercitationes de Actionibus. Lugd. Bat. 1687. in 4.

Vita Johannis Reuchlini, descripta a Joh. Henr. Majo. Durlaci 1687. in 8.

De necessaria secessione ab Ecclesia Romana Disputationes, auctore Francisco Turretino. Genevæ 1687. in 4.

Joh. Henr. Heideggeri Diatribæ in D. Johannis Theologi Apocalypseos Prophetiam de Babylone Magna. Lugd. Bat. 1687.

Judicia Eruditorum de Symbolo Athanasiano, studiose collecta & inter se collata a Wilhelmo Ernesto Tenzelio. Francof. & Lipsiæ 1687. in 12.

M. Joh. Reiskii Commentatio de Glossopetris Luneburgensibus. Noribergæ 1687. in 8.

Davidis Clerici Orationes, Computus Ecclesiasticus, & Poemata. Accedunt Stephani Clerici Dissertationes Philologicæ. Amstelod. 1687. in 8.

Introductio in Notitiam Societatum Literariarum, auctore M. Gottfried Vockerod. Jenæ, 1687. in 4.

Ægidii Menagii Poemata. Octava editio, prioribus longe auctior & emendatior; & quam solam ipse Menagius agnoscit. Amstel. apud Henr. Wetstein 1687. in 12.

D. Matthiæ Zimmermanni Florilegium Philologico-Historicum &c. cum Diatriba de Eruditione eleganti comparanda. Dresdæ, 1687. in 4.

Joh. Schilteri Hermunius Modestinus, seu Fragmenta de cautelis cum Commentario. Argentorati 1687. in 4.

D. Joh. Christoph Herolds Tractatus de Jure Ratificationis. Lipsiæ 1687. in 4.

Joh. Christophori Wagenseilii Exercitationes sex varii argumenti. Altorfi Noricorum, 1687. in 4.

Opus Epistolicum exhibens Johannis Caselii Epistolas, in Fuchtiana & Vagetiana editionibus non comparentes; accurante Justo a Dransfeld. Præmissa est Herm. Conringii Epistola de Scriptis Caselianis &c. Francofurti, 1687. in 8.

Histoire du Pontificat de S. Leon le grand, par M. Maimbourg. a Paris in 4. a la Haye in 12. 1687.

Errata quædam.

In Actis A. 1686. p. 573. l. 7. pro *Thomam de Vio Cajetanum*, lege *Cajetanum Thieneum*. In Actis A. 1687. p. 236. l. 3 pro *Mechlinienſibus*, lege *Lovanienſibus*. P. 256. l. 12. pro *Paraphraſten* lege *Mataphraſten*. pag. 257. l. 22. lege בדר איסיר p. 259. l. 28. pro *Antiochena*, lege *Alexandrina*. p. 269. l. 15. pro *c. 3.* lege *c. 13.*

(o)

ACTA
ERUDITORUM
publicata Lipſiæ
Calendis Julii, Anni M DC LXXXVII.

ABREGE' DE L' HISTOIRE DE LA CONGRE-gation de auxiliis &c. i. e.

Compendium Hiſtoriæ de Congregatione ſub Pontificibus Clemente VIII & Paulo V habita, in quæſtione de Auxiliis gratiæ Divinæ.

Francofurti, 1687. in 12.

QUamvis autorem hujus libelli ſententia & ſtylus vix ſinant latere, nolumus tamen, quod ipſe celare voluit, conjectura noſtra propalare. Debemus interim ejus diligentiæ, quod brevi & terſa hac relatione exhibeantur, quæ ad celeberrimam illam inter Dominicanos & Jeſuitas controverſiam *de Auxiliis* ſive de gratia & libero arbitrio maximopere pertinent, non multis exacte cognita; addita etiam, quæ plusquam dimidiam libelli partem conſtituit, inſigni *Actorum Congregationis* ſub Clemente VIII ab anno 1598 ad 1605 habitæ enarratione Latina, cujus autor indicatur *D. Gregorius Nunnius Coronel*, Luſitanus, ex ordine Auguſtiniano, dictæ Congregationis Secretarius. Sed præcipue de ſcripto Gallico dicendum nobis nunc eſt.

Exorditur Autor ab inquiſitione, quæ fuerit doctrina Eccleſiæ, antequam *Ludovicus Molina* Theologus Hiſpanus, ex *Societate Jeſu*, ſuam publicare cœperit; nec illam aliam ſtatuit fuiſſe, quam quæ a S. Auguſtino & Thoma Aquinate tradita, prædeſtinationem mere gratuitam & gratiam efficacem per ſe aſſerat, & a tota Eccleſia Catholica recepta fuerit. Hæc ex ipſo Molina adſtruit, quia is ſuo ſe invento diſſidiis & hæreſibus, quas vocat, novum remedium

quæſiviſſe jactet. Firmat idem alterius haud minus famigerati Jeſuitæ *Marianæ* teſtimonio, qui Molinæ opiniones vocarit *heſterna commenta*. Inprimis laborat, ut Concilium Tridentinum eandem Thomæ doctrinam per decreta ſua aſſeruiſſe evincat. Refert eo maxime ſententiam in cauſa *Patriarchæ Aquilegienſis*, A. 1563 a delegatis per Concilium judicibus latam, cujus acta pleraque ante annos viginti publicata eſſe notat. Ex Jeſuitis etiam tres inſignes, nempe *Jayum*, *Salmeronem* & *Layneſium* concilio interfuiſſe, & ſpecialibus fundatoris ſui *Ignatii* monitis inſtructos veteri opinioni inhæſiſſe memorat, quanquam *Layneſius* Ignatii ſucceſſor habito A. 1558 conventu generali, contra inſtitutum anteceſſoris, qui in Theologia *Sacra Biblia*, & in doctrina Scholaſtica *S. Thomam* legi præceperat, effecerit ut etiam *Magiſtrum ſententiarum*, vel alios recentiores *Summiſtas* legi poſſe decerneretur. Ab eo enim tempore *Molinam* novæ opinioni ſtuduiſſe, ex libro ejus *de concordia liberi arbitrii cum gratiæ donis* A. 1588 edito, conſtare exiſtimat, in quo istriginta annos numerat, cum dogma de *ſcientia media* (quod novæ de gratia opinionis fulcrum eſt) proponere cœpiſſet. *Fonſeeam* idem de ſe profiteri ait, & conſentientes allegare præter Molinam, *Suarezium*, *Vaſquezium*, *Mendozam*. Sed longius progreſſos, cum A. 1581 Salmanticæ *Prudentius de Montemajori*, ex Societate Theologo, theſes adverſus decretum abſolutum aliasq; publicaſſet, tunc quidem a Facultate Theologica illico damnatas. Inprimis vero A. 1584, cum principatum Societatis *Claudius Aquaviva* ſuſcepiſſet, & edito libro *de ratione ſtudiorum*, Profeſſoribus ſui ordinis permiſiſſet, ut a Thomæ placitis in quinquaginta aut pluribus capitibus maximi momenti, & ex quibus fere omnes ejus concluſiones dependeant, recederent. Licet enim eodem anno *Dominicus Bannez* ex ordine *Dominicano*, theſes *Montemajoris*, diſſimulato tamen nomine, modeſte refutaſſet, nihilominus rupto quaſi aggere in novas opiniones adverſus Thomam ipſumque Auguſtinum effuſos eſſe Jeſuitas, inter alios *Leonardum Leſſium* & *Hammelium*, Lovanii docentes. Narrat inde ut Theologica Facultas Lovanienſis A. 1587, cum amica admonitione apud Jeſuitas, propoſita licet *Roberti Bellarmini*, qui veterem ſententiam Lovanii docuiſſet, autoritate nihil effeciſſet, triginta & unam propoſitiones eorum cenſura notaverit; utque idem fecerint

rint Theologi *Duacenſes*, interque eos doctiſſimus *Eſtius*. Approbatas refert has cenſuras a plerisque in Belgio Epiſcopis, duobusque Archiepiſcopis, *Mechlinienſi & Cameracenſi* fuiſſe, idque nuper A. 1679 Lovanienſes, miſſis Romam delegatis agnoviſſe, & majorum ſuorum decretum, ejusque apologiam Pontifici qui nunc præeſt, denuo obtuliſſe, illius juſſu a quatuor Theologis examinatam & probatam. Hoc patere ex relatione publica a nemine refutata, quam hiſtoriæ de vita *Chriſtiani Lupi* inſertam dicit a *Joſepho Sabatino* Auguſtiniano Romano. Cum vero A. 1587 & ſequenti Epiſcopi Belgæ (ſic pergit Autor) in eo eſſent, ut habita ſynodo provinciali ulterius adverſus Jeſuitas progrederentur, ab ipſis Lovanienſibus Theologis moniti rigorem diſtulerunt. *Sixtus* vero V Papa dato A. 1588 adNuntium ſuum mandato, ſilentium utrique parti impoſuit, vetuitque hæreſis mutuas inculpationes, *Leſſio* privatim objurgato. Nihilominus hoc ipſo anno ſupra allegatus liber *Molinæ* prodiit, *fons diviſionum & innumerorum malorum*, ut Autor ſcribit, *in eccleſia*, neque impediri potuit, repetita Pontificis A. 1589 ſilentii impoſitione, quin idem liber paulo poſt Ulyſſiponæ recuderetur, a *Generali Jeſuitarum* approbatus. Lovanii tamen Jeſuitæ A. 1590 opera intervenientium Epiſcoporum, Theologis *Facultatis* ſcripto promiſerunt, ſe non niſi conformia cum illis de articulis controverſis docere velle; ſed in Hiſpania recruduit diſſidium inter Dominicanos & Jeſuitas, habitis Valliſoleti diſputationibus. Ex his *A. Padilla*, ex illis *Didacus Nunnius*, *Didacus Alvarez* & *Hieronymus Valleſius*, quem ſanctitatis fama illuſtrem perhibent, præcipui propugnatores erant. Cum vero Jeſuitæ Pelagiani erroris publice inſimularentur, ut populi inſultum metuerent, conſultum eſſe duxerunt, ut *Molinæ* librum ipſi ad tribunal Inquiſitionis deferrent; ut & fecerunt, ſimul tamen petentes, ut *Dominicani*, qui jam X propoſitiones ex illo excerptas cenſuræ obtulerant, ab examinatione remoti pro partibus haberentur. Retardatum vero Inquiſitionis decretum Jeſuitis annitentibus fuiſſe narratur, licet *Salmaticenſes* cenſuram ſuam ad Inquiſitorum conſultationem iteraſſent: imo Pontificem ipſum Clementem VIII, ſuggerentibus Jeſuitis, Dominicanos pro hominibus turbidis, & quæſtiones pro logomachiis ſcholaſticis habuiſſe, nec prius mutatum, quam ipſe controverſiæ ſolide cognoſcen-

gnoſcendæ operam dediſſet. Injunxit autem (publicato A. 1594 decreto) utrique parti ſilentium, ita nempe ne in concionibus, diſputationibus aut libris, *de gratia & de ſcientia media* quidquam docerent; curarent vero, ut viri maxime idonei ex utraque parte, ſententias ſuas *ex Scriptura, traditione, conciliorum decretis, & ſolidiſſimis Theologiæ principiis* ſtabilitas, ſcripto exhiberent, & quid in *Molinæ* libris cenſura dignum videretur, annotarent. Executus juſſa Pontificia eſt Inquiſitor Hiſpaniarum Generalis, Cardinalis *Quiroga*; ſecuta vero ſunt Academiarum, Epiſcoporum & plurimorum Theologorum acria contra Molinæ dogmata reſponſa; viciſſim a Jeſuitis, Banneſii & Dominicanorum ſententia, Molinæ oppoſita, pro Calviniana traducebatur. Exarſerat eum in modum diſceptatio, ut Rex autoritatem ſuam interponeret, editis A. 1596 decretis, de ſilendo & Pontificis ſententia expectanda: Hunc autem Jeſuitæ ipſi, mitioris judicii ſpe maxime implorabant, ut cauſam ad ſe evocaret, idque obtinuerunt. Hæc itaque occaſio eſt celebris illius *de auxiliis* congregationis, quæ d. 2. Jan. A. 1598 Romæ cœpta, & ſub duobus Pontificibus continuata eſt. Quæ in priori ſub Clemente geſta ſunt, is quem nominavimus *Nunnius* juſſu Pauli V. ex Actis compendioſe & docte excerpſit. Hæc cum Latine extent & ſententias Molinæ earumque cenſuras, per congregatos Cardinales, Epiſcopos & Theologos, poſt multas diſcuſſiones, & aliquorum annorum laborem conſcriptas, breviter quidem ſed exacte referant, & quæſtiones ipſæ aliunde notæ ſint, transſcribi huc non eſt opus. Statuerunt (ut verbo dicamus) congregati cenſores, Molinam partim cum Pelagio, partim cum illis qui *Semi-Pelagiani* vocantur, communes tueri ſententias, iisdem rationibus & argumentis niti, adeoque *Auguſtini* & *Proſperi* ſententiæ, per concilia & Pontifices confirmatæ, omnino repugnare, indeque librum ejus *de concordia liberi arbitrii & gratiæ* ſupprimendum, cæteraque ejus ſcripta, donec corrigerentur, ſuſpendenda eſſe. Quæ vero fuerit Jeſuitarum induſtria, in impedienda harum cenſurarum confirmatione & publicatione, ex ſcriptoris Galli narratione cognoſcitur. In congregatione hac Cardinales erant duo, *Madrutius* & *Arragonius*, Epiſcopi tres, Theologi ex ordinibus *Carmelitarum*, *Franciſcanorum*, *Auguſtinianorum* quatuor, & Doctor quidam *Sorbonicus Pariſienſis*; quibus duo additi poſtea ſunt,

unus

unus ex Carmelitis & alter ex Benedictinis; iterumq; urgentibus, & de censorum in se duritie conquerentibus Jesuitis, *duo Franciscani*, quorum alter fuit Jo. de Rada Episcop. postea Pactensis & Archiep. Tranensis; denique A. 1602 quatuor alii. Inter hos erat Petrus Lombardus Episcopus Aquilanus, titulum Archiepiscopi Armachani gerens, & *Anselmus Monopoli* Generalis *Cappucinorum*, postea *Cardinalis*. Adesse etiam jussus est, post mortem *Madrutii*, qui congregationis caput fuerat, Cardinalis *Camillus Burgesius* (postea Pontifex Paulus V.) denique paulo ante Clementis mortem *Cardinalis* etiam *Perronius*, qui Jesuitarum causæ, Regis Galliæ jussu, patrocinabatur, etsi ut Autor refert, privatim eorum dogma non probaret. Licet autem Pontifex summa cum circumspectione procederet, transactiones etiam amicas tentaret, & cum frustra esset, ipse congregationi sæpe præsideret. & quæstiones formaret, Jesuitis etiam ad omnia, quæ ad defensionem Molinæ pertinere videbantur, tempus & facultatem indulgeret; in omnibus tamen articulis, & a maxima consultorum parte, damnata & improbata fuit, ut dictum est, Molinæ sententia. Obiit Clemens VIII d. 3. Martii A. 1605, cum sibi, ut refert autor Gallus, proposuisset, in festo Pentecostes Bullam contra Molinæ librum publicare. Ipse etiam totam controversiam scripto complexus erat, in quindecim articulos distributam, additis locis ex Augustino excerptis. *Clementi* successit *Leo XI*, & huic post brevem viginti quinque dierum pontificatum *Paulus V.* Hic die 14 Septemb. A. 1605. primam in hac causa sessionem habuit, quæ sexagesima nona fuit, computatis quas Clemens VIII celebraverat. In hac Nunnii relatio, de qua diximus recitata, præsentibus cum Pontifice decem Cardinalibus, inter quos *Robertus* quoque *Bellarminus* erat, tum plerique Prælati & Theologi a *Clemente* deputati. Quæ in XVIII sub novo Pontifice usque ad mensem Martii A. 1607 habitis consessibus acta sint, breviter in historia hac Gallica referuntur, eoque in summa redeunt, ut ex priscis decretis nihil mutatum fuerit, neque quidquam quod Jesuitæ objecerant, locum invenerit. Licet vero sessione XIX mense Augusto A. 1607 a Pontifice & novem Cardinalibus, remotis cæteris consultoribus celebrata, *de modo definiendi, & an his temporibus expediret ad definitionem venire*, deliberatum fuisset, res tamen exitu caruit; neque in actis relatum reperitur, quid conclusum fuerit. Narrat Autor, adductis testimoniis

niis, et novem Cardinalibus quatuor suspensionem, quinque decimonem suasisse. In consultorum vero, eorum decem erant, consensis, octo in condemnationem Molinæ, quoad substantiam & modum consensisse, *Armachanum* ratione modi, & unicum Bovium (quem *Augustinianū* Gallus, Nunnius *Carmelitanū* vocat) in re ipsa dissensisse. Renovavit interim Pontifex decreta, & ultimo quidem d. 1. Decemb. A. 1607. de intermittendis scriptis in materia *de auxilio gratiæ*, & vitandis mutuis hæreseos improperiis, usque ad decisionem Pontificiam. Ab illa tempore relapsus jam fere annis octoginta, publicatio constitutionis Pontificiæ impetrari, petentibus licet *Dominicanis*, non potuit Jesuitæ vero, ut referre pergit Autor, ita temperarunt professorum suorum dogmata, iisque cautelis usi sunt, ut a crassiori bus sententiis, quibus Pelagianismi vel Semipelagianismi suspicio augeri posset, libi temperarent. Eo interpretatur decretum *Clementis Augustani*, eorum Generalis, A. 1613. d. 14. Decemb. publicatum, & A. 1613 sub *Piccolominæo* renovatum, quod ex *Tannero Disp. de fide gratia, qu. 2. dub. 3. n. 86.* exscriptum inseritur, additis duodecim observationibus, quarum plerasque ad substantiales Scholæ de *gratia efficaci* & *sufficiente* spectant, & in quibus (ut Autor judicat) Jesuitæ duritiem quam in sententia Augustini notabant, non evitarunt fed auxerunt. Tandem ad causam a discipulis S. Augustini adversus Molinæ defensores, ut Autor loquitur, ab annis quadragesta agitatam i. e. *Jansenianum* transgressus, pariterque hujus cum illa, quam *Dominicani* cum *Jesuitis* habuere, ostendere nititur, tantoque gravius in hos invehitur, quod in causa Molinæ a condemnationis ignominia vix servati, cum suspensionem sententiæ pro magno beneficio reputare deberent. illos tamen, quos eandem cum Dominicanis sententiam tueri dicit, magna cum vehementia opprimant, tantibus licet adhuc omnibus, quæ Clementi VIII & Paulo V Pontificibus contra Molinistnum deliberata, & ad publicationem parata fuerunt, nullaque in contrarium Pontificum decisione: quo magis infolentiam adversariorum miratur & vituperat, qui etsi vix habeant, qui illis contra Augustini & Thomæ autoritatem adstipulentur, effecerint tamen artibus suis, ut veriorisdoctrinæ cordatissimi adsertores duriffime tractati sint. Hæc fore sunt, quæ in compendio hoc historio continentur, & tandem in expostulatio-

nem

Digitized by Google

nem contra ea, quæ in Gallia adverſus Janſenii defenſores acta novimus, deſinunt. De materia ipſa, quæ paucis explicari non poteſt, nec hujus loci eſt, ſaltem ſpeciminis cauſa in gratiam eorum, quibus talium librorum copia non eſt, ex Nunnii relatione, unum alterumque locum adſcribemus, & quidem ex judiciis ſive cenſuris congregationis. Pag. 135: *Reſolvit Congregatio, ſecundum doctrinam S. Auguſtini, & veritatem catholicam, omnino tenendum eſſe, in myſterio noſtræ juſtificationis gratiam Chriſti præponderare hominis libero arbitrio; Molinam vero ab hac Catholica doctrina prorſus defeciſſe. Quamvis enim hoc verbo* (præponderare) *uſus non fuerit, ex univerſa tamen illius doctrina de concordia liberi arbitrii cum gratia donis, aperte deducitur, ſententiam ipſius fuiſſe, quod liberum arbitrium in myſterio noſtræ juſtificationis præponderet gratiæ divinæ.* P. 136: *Reſolvit Congregatio, non dari in Deo ante abſolutum decretum divinæ voluntatis certam & infallibilem cognitionem futurorum contingentium dependentium a cauſa libera, & doctrinam de* ſcientia media, *per quam Molina Deo tribuit ejuſmodi cognitionem, non eſſe ſecundum ſententiam S. Auguſtini traditam, ſed a Semipelagianis fuiſſe jam olim invectam, ut gratiæ divinæ ſubtraherent, quod naturæ tribuerent; atque adeo omnino adverſari iis, quæ ille adverſus Pelagianos & eorum reliquias conſtanter docuit. Cum autem ex hac Molinæ doctrina multa ſequantur incommoda & abſurda, non ſolum contra veterem Philoſophiam & Theologiam, ſed etiam contra fidei principia: cenſuerunt omnes, e re Catholica fore, ut retenta antiqua Theologorum omnium ſententia, de unica ſimpliciſſimaque Dei ſcientia, & ad facile intelligenda ea, quæ ad eam pertinent, illius diſtributione in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, & ſcientiam viſionis, omnino exterminetur ejuſmodi ſcientiæ mediæ profeſſio.* Pag. 139: *Reſolvit Congregatio, ſecundum doctrinam Sancti Auguſtini contra Pelagianos, & Semipelagianos, ex divinis Scripturis plene, cumulateque comprobatam, gratiam Chriſti efficacem eſſe præviam, non pediſſequam, & influere in voluntates hominum, bonum motum voluntatis eorum, atque adeo bonum uſum auxiliorum eſſe effectum gratiæ efficacis. Secundum vero doctrinam Molinæ, qui negat gratiam adjuvantem eſſe influxum in voluntatem, & conſtituit, gratiam & voluntatem concurrere tanquam duas cauſas partiales ad actus ſupernaturales, atque gratiam efficacem non ab omni-*

potentia

potentia Dei, & absoluta ejus voluntate, quod docuit S. Augustinus, sed ex consensu liberi arbitrii habere fuam efficaciam: bonum usum auxiliorum esse ex sola innata libertate: quod est omnino Pelagianum.

Paucis addo: in Diario, quod *Ludovicus Sanctamorus* de negotiatione sua & aliorum Doctorum Sorbonicorum, ab Episcopis quibusdam Galliæ Romam missorum, apud *Innocentium* X habita, anno 1663 (in fol.) Gallice edidit, in additionibus p. 45. ex manuscripto Bibliothecæ Augustinianorum Romæ, conceptas censurarum formulas in XIV propositiones Molinæ exhiberi, quas novem Prælati & Theologi subscripserunt, illi nempe quos retulimus, & inter eos penultimus relationis nunc publicatæ autor Georgenis Nannius. Alia multa in iisdem additionibus producuntur, quibus affinitas controversiæ, quæ sub Clemente VIII & Paulo V tractata fuit, cum illa, quæ occasione quinque propositionum Jansenio tributarum, sub Innocentio X & Alexandro VII agitata est, & quomodo per condemnationem Jansenistini prospectum sit Molinismo, operose ostenditur. Memorabile est Dominicani cujusdam scriptum p. 79. qui in Molinam ejusque fœctatores invehitur, quod pro gratia Christi humanorum cordium victrice & domina, stabiliant talem gratiam (licet eam æquivoco sensu sufficientem vocent) quæ creatæ voluntatis serva sit & pedisequa; ita ut secundum eos jam prædestinatio sanctorum non ex vocante, fed ex operibus prædicanda sit, & electorum salus æterna non amplius miserenti Deo, fed volenti & currenti homini pleniter deputetur. Adjicit alia vehementiora, in opinionis illius Pelagianæ auctores & defensores.

L'HISTOIRE DES DVCS DE BOVRGOGNE PAR Mr. de Fabert.

Historia Ducum Burgundiæ, autore Dn. de Fabert.

Coloniæ, 1687. in 12.

LIbrum hunc invito Autore, necessario suo, cujus famam Sedani & in Belgio celebrem esse dicit, edere se profitetur autor præfationis, cui nominis loco literas L. de G. subscripsit. Inveniri putat

putat in hac hiſtoria ſimplicitatem Thucydidis, candorem Xenophontis, amœnitatem Herodoti, ſublimitatem Livii, politicam Taciti, brevitatem Salluſtii, elegantiam Curtii. Opus erat (ait) calamo, qui affectu neque Gallis, neque Hiſpanis obnoxius eſſet, putatque hoc defectu cæteros Burgundicarum rerum ſcriptores laboraſſe. Si priora illa elogia lectoribus modum ſuperare videantur, poſtremum forte facilius admittent, qui ſcriptorem hunc de Burgundiæ Ducibus, non illis tantum qui Gallicæ ſtirpis fuerunt, ſed & de *Auſtriacis* ita loqui deprehendent, ut in Gallicam nationem, (ſi ex ea ortus eſt) nimiæ propenſionis accuſari non poſſit. Res ipſæ quas tractat, a tot aliis autoribus traditæ ſunt, ut earum enarratione, ſine tædio legentium defungi nos poſſe dubitemus. Incipit a *Philippo* (quem *Audacem* cognominarunt) Johannis Galliæ Regis filio natu minori, qui extincta priori proſapia, patris proviſione, & fratris Caroli V conſenſu, Burgundiæ Ducatum obtinuit, Turonenſi renuntians, anno 1364. Succeſſit illi filius *Johannes*, quem *Intrepidum* vocant; huic *Philippus Bonus*; Philippo *Carolus*, qui continuis bellis *Audacis* cognomentum, proavo olim attributum, infelici eventu renovavit. Hujus filia & hæres unica *Maria* non Burgundiam tantum, ſed reliquas etiam Belgii provincias in dotem attulit *Maximiliano* Archiduci Auſtriæ, Romanorum poſtea Imperatori. Ab eo, cum filium Philippum præcipiti fato amiſiſſet, ad nepotem *Carolum* V Imperatorem pervenerunt, in cujus hiſtoria deſinit Fabertus, quæ Burgundiæ non magis, quam orbis Chriſtiani geſta complectitur. Tam illuſtrem materiam nactus Scriptor, eloquio & judicio valens, lectoris ſpem non fruſtratur, nec digreſſionibus detinet, niſi eo nomine cenſenda ſit inſertio legum, quas *Philippus Bonus* compoſuit, cum equitum *aurei velleris* Ordinem inſtitueret, pag. 101. ad 141, & catalogus illuſtrium virorum centum & triginta, qui Ordine illo decorati fuere, ad Caroli V usque tempora, a p. 144. ad 176; ſed neminem, ut putamus, legere iſta pœnitebit. Ut vero vanitatis mundi faſtidium, & cœleſtis quietis deſiderium legentibus inſpiret Autor, invocato Spiritus S. imo & patronorum Burgundiæ *S. Andreæ & Georgii* auxilio, caſus illorum, quæ enarrat temporum, graphice depingit, nec diſſimulat, quæ Galliæ adverſa acciderunt. Sane ſi quis quæ illa tunc paſſa eſt, cum

præſenti Regni flore & potentia comparet, ſomnia narrari putabit, cum leget, quomodo Philippus Burgundus non niſi infimis precibus exoratus Carolo VII pacem dederit, utque eum poſtea a conjuratione periculoſiſſima liberaverit; ut Philippi filius Carolus Ludovicum XI invitum in commilitium adverſus hoſtes ſuos adegerit, Burgundicæ crucis inſignibus indutum. Taxat Fabertus ſcriptores Gallos, qui talia præterierint, autorem tamen irreprehenſibilem & teſtem oculatum laudat *Georgium Caſtellanum*. Maximilianum Auſtriacum verum inſtar fuiſſe ſcribit Principis magnanimi, fortis, liberalis & humaniſſimi, ea etiam formæ pulchritudine & vultus decore, ut amorem pariter & venerationem ſui omnibus inſpiraret. Miram fortitudinem ejus in prælio cum Gallis A. 1479 haud procul Terouana, quod vulgo a colle quodam qui *Guinegate* vocatur nominari ſolet, deprædicat, in quo 9000 Gallorum cecidiſſe memorat; Cominæum, cujus fidem & alibi deſiderat, reprehendens, quod pugnam illam extenuet, & pro velitatione deſcribat. Mariam Burgundam Maximiliani uxorem ab elegantia formæ, a pietate, liberalitate, clementia omnibusq; virtutibus laudat, ejusque mortem ita doluiſſe notat maritum, ut tota vita ſua nunquam ejus ſine lacrymis & ſuſpiriis meminerit. In Ludovico XI, cum, quod alii etiam magno conſenſu faciunt, multa vitia notaſſet, laudat tamen, quod Bajazethis Turcarum Imperatoris legatos, qui jam Maſſiliam venerant non admiſerit, credens, quod Chriſtianus eſſe nequeat, qui cum hoſtibus Jeſu Chriſti ſocietatem haberet. Sed nec Ludovici XII, cujus præclaras virtutes plerique extollunt, defectus tacet, malamque ejus fidem culpat, non ſolum quod in bello Veneto Maximilianum A. 1508. deſeruerit, & ad hoſtes tranſierit, ſed & quod A. 1506. filiam ſuam Carolo Imperatoris nepoti promiſſam, Franciſco agnato & poſtea ſucceſſori junxerit; *hanc injuriam* (ait) *Maximilianus libro ſuo rubro, in quem iniqua Gallorum erga ſe facta referre ſolebat, inſerere potuiſſet*. Sane in oratione (propoſitionem vocant) quam anno ſequenti Maximilianus in comitiis Conſtantienſibus ad Germaniæ proceres recitari fecit, tum typis vulgatam, ſed hodie parum cognitam, & in Archivis quærendam, incredibilem in modum de illatis ſibi a Gallis, aut quos illi in ſe concitaverint, hoſtibus injuriis conqueritur, adeo ut dicat, ſe cum fortiſſimis

ducibus

ducibus militibusque ſuis, quorum multa millia in bellis amiſerit, ingenti etiam auri vi conſumpta, tanta a prima juventute ſua, & in virili poſtea ætate ab hoſtibus illis paſſum eſſe, quanta præter Chriſtum nemo mortalium toleraverit; ita tamen a Deo adjutum ſemper fuiſſe, ut ex nulla unquam acie, in qua ipſe ſteterit, victus aut cum ignominia diſceſſerit, ſed ſemper Germani nominis gloriam vindicaverit, ſervatis & dilatatis etiam Imperii finibus. Sed ut ad Autorem redeamus, non ita indulget laudibus Maximiliani, ut non etiam nævos detegat; variabilem enim & plus juſto credulum fuiſſe arguit, & quod, licet conjugii fidem ſancte coluerit, antea tamen ſeptem liberos naturales genuerit. Ubi ad Caroli V. geſta Fabertus accedit, & inprimis, cum de rebus Lutheri & Proteſtantium agit, autorum forte magis quos ſequitur (inter quos & in Varillaſium incidit) quam ſua culpa, non uno labitur loco; ita tamen, ut liberrime reprehendat violenta remedia, quæ ad reducendos diſſentientes in religione exercentur. Nec ab erroribus immunis eſt, quos exteri ſcriptores ignorantia rerum noſtrarum incurrunt, ubi Saxonica tangit. Albertum Saxoniæ Ducem, unde Sereniſſimo Potentiſſimoque Electori, Domino noſtro Clementiſſimo genus eſt, captum a Kaufungo narrat, ſed addit p. 167, eum miraculoſe in arce Altenburgenſi cuſtoditum fuiſſe: quod quid ſignificet ignoramus; nam ex eadem arce una cum fratre primogenito raptum eſſe conſtat. Dein p. 392 ſcribit, Maximilianum, cum A. 1489. ex Belgio abiret, tres inſignes viros tutandæ provinciæ præpoſuiſſe, nempe Albertum Saxonem, Marchionem Miſniæ, Landgravium Thuringiæ, & Principem Chimacenſem; ſed ſic duos tantum viros enumerat; idem enim Albertus, & Langravius Thuringiæ, & Marchio erat Miſniæ. Sed leviora hæc laudem egregii ſcriptoris imminuere non poſſunt.

DEFENSE DES SENTIMENS DE QVELQVES Theologiens de Hollande,
id eſt
Defenſio Judiciorum quorundam Theologorum Hollandiæ de Richardi Simonis Hiſtoria Critica V. T. contra Reſponſum Prioris Bollevillani.
Amſtelodami, apud Henr. Desbordes, 1686, in 8.

ANni superioris mense Septembri ad Acta nostra retulimus *Judicia quorundam Theologorum Hollandiæ de Richardi Simonii Historia Critica V. T.* autore *Johanne Clerico* Ebrædum Literarum inter Amstelodamenses Arminianos Professore clarissimo. Proximum ab iis locum *Responsio* dedimus, quo Prior Bollevillanus, *Richardus Simon*, ab *Hollandis* sibi objecta diluere fatagerat. Nec erat, ut a *Clerico* causam defertum iri vereremur, quamvis summum pacis inter Christianos conservandæ studium ubique præ se ferat. Ea enim verborum acrebitate in eum animadvertebat Criticus ille celeberrimus, ut libellum, cujus excerpta hic datum sumus, tacite ei extorserit. Cum vero nec hanc *Defensionem* suam ab Adversario fine replica dimissum iri haud vane conjecisset, nolle se diutius litigio illo occupari solenniter protestatus est, spe certa fretus, fatis se dixisse, unde eruditi de causa sua bonitate judicium ferre possent.

Opusculum isthoc *epistolis septendecim* omnino absolvitur, quæ cum maximam partem aut injurias, quas a *Simone* sibi illatas queritur *Clericus*, retundant ac satyricis compensent salibus, aut opiniones *Judicii* pridem excerptas iterato proponant, expliceat, confirmentque; parum abfuit, quin de earum argumento penitus nobis silendum fuisset; nisi hic illic observationes singulares non unas admixtas offendissemus, quarum quasdam huc transtulisse non erit dividiæ.

Epistola igitur *prima*, inter cæteros *libri Geneseos* scopos & hunc fuisse asserit ut, ut ostenderetur origo omnium omnino gentium, figillum vero non Israëlitarum modo, sed & *Chaldæorum*, eo quod aut sub horum imperio, aut eo tempore quo multum negotii iis cum Israëlitis intercesserit, conscriptus fuerit. Ea quippe de causa toto capite X parcius quidem de exterarum gentium, at longe prolixius de Chaldæorum conditore ac gestis actum fuisse, quo pateseeret simul quanta hi vanitate observationes jactarent Astronomicas 470000 annorum, eredulo nempe orbi perfuasuri, origines suas ultra tantum temporis spatium quarendas esse.

Objecerat Simon. Paulum non appellaturum fuisse ecclesiam *columnam ac fundamentum veritatis*, 1. *Tim. III. 5*, nisi illam *infallibilem* esse censuisset. Hinc epistola *quarta* obvertitur ei *Maimonidis* dictum in *Sanhedr.* per 1, ubi Synedrium עפר תורה שבעל פה ועשרה

Digitized by Google

ועמודי הוראה *fundamentum legis oralis & columnas inſtructionis* ſalutare haud quaquam veretur, quamvis, *Clerico* judice, id nullo modo *infallibile* crediderit.

Affirmatur epiſtola *quinta*, Richardum Simonem, ut annales Regum Iſrael non uno, ſed quamplurimis & tantum non innumeris voluminibus conſtitiſſe, lectoribus perſuaderet, locum *2. Par. XX, 34.* ex verſione vulgata mala fide hoc modo exſcripſiſſe: *Reliqua geſtorum Joſaphat - - - ſcripta ſunt in verbis Jehu filii Hanani, quæ digeſſit in LIBROS Regum Iſrael*; cum in vulgata legatur: *In LIBRO Regum Iſrael.* (Conf. Acta Erud. 1686 p. 441. l. 11.)

Inter cætera argumenta, quibus hypotheſis Simonis, (*Synedrium ſeptuagintavirale a DEO Moſis tempore conſtitutum, non interrupta ſucceſſionis ſerie ultra captivitatis Babylonicæ tempora propagatum, conſtanterque illo prophetici ſpiritus dono olim accepto gaviſum fuiſſe,*) epiſtola *ſexta* ſubruitur. Eminent loci 1. Macc. IV, 46. & IX, 27. quibus Autor non obſcure innuat, nullos ſuo tempore prophetas fuiſſe.

Epiſtola *ſeptima* conjectura de *ſacerdote Bethelano* Pentateuchi compilatore, (de qua confer finem paginæ 444 Actorum A. 1686.) a variorum objectionibus vindicatur, quas inter non poſtrema hæc eſt: Dixerat Judiciorum autor, Pentateuchi compilationem non ante decimum octavum Joſiæ annum ad finem perductam eſſe, cum tamen hic annus nonaginta fere annorum intercapedine diſtet ab eo tempore, quo decem tribus in captivitatem abductæ, ac Sacerdos ille ad novas colonias Samaritanas erudiendas reductus fuerit. Huic dubio ſatisfacturus *Clericus* reſpondet, potuiſſe notabile temporis ſpatium inde a captivitate decem tribuum elabi, antequam coloniæ illæ ſacerdote egerent, antequam iſtum a Rege impetrarent, antequam ille manum operi admoveret. Forte nec illum ipſum toti operi ultimam manum impoſuiſſe; quin illud a ſacerdote illo cœptum, variorum piorum virorum opera ac ſtudio tam diu hic illic interpolatum eſſe, donec anno Joſiæ decimo octavo circiter eam nactum fuerit faciem, quam hodienum obtinet. Uti enim quam plurima in Pentateucho reperiſſe ſe credit, quæ Moſis ævo longe recentiora ſint; ita multa in eo deſiderat, quæ Moſen in ſcriptis ſuis annotaſſe probabile videatur, e. g. Iſraelitas toto illo

tempore, quo in Ægypto & deſerto commorati ſunt, idola coluiſſe, quorum illud *Ezech. XX. 7. 8*, hoc *Amos V, 25. 26* legitur.

Epiſtola octava contendit, דברי *Verba* Gad & *Verba* Nathan non libros notare a Gade & Nathane ſcriptos. ſed res a Gade Nathaneve geſtas, ab aliis vero deſcriptas; quemadmodum λόγοι Δαβίδ 1. Par. XXIX, 29, item verba Salomonis 1. Reg. XI. 41 ſint geſta vel vita Davidis atque Salomonis. Obſervat phraſin USQUE HODIE Matth. XXVII, 8 minime ſuppoſititiam eſſe, quod Simoni probabile viſum fuerat, eo quod phraſis iſta illis de rebus fere uſurpari ſueverit, quæ multis retro annis contigerunt. Regerit Clericus, pari modo de συγχρόνοις ſuis locutum eſſe in Catalogo ſcriptorum eccleſiaſticorum *Hieronymum*. De Ambroſio enim Alexandrino Didymi diſcipulo dicere: *usque hodie ſupereſt*. De S. Ambroſio Mediolanenſi: *usque in præſentem diem ſcribit*. De Didymo Alexandrino itemque Phœbadio Agennenſi: *vivit usque hodie*. De Priſcilliano denique, qui juſſu Maximi Tyranni ſeptennio ante, quam Hieronymus catalogum ſuum contexeret, trucidatus fuerat: *Hic usq; hodie a nonnullis Gnoſticæ ... hæreſeos accuſatur, defendentibus aliis*.

Epiſtola *nona* ac *decima* Amicus ille Clerici, (cujus de inſpiratione librorum ſacrorum meditationes *Judiciis Hollandorum*, epp. 11. & 12. inſertæ fuerunt, quemque *Natalem Albertum de Verſe* putarat eſſe Richardus Simon, ſed, ſi Autori noſtro fides, falſiſſime,) ſuam ſententiam latius explicat, objectionibus Simonis reſpondere nititur, & de Hugonis Grotii conſenſu ſibi gratulatur. Defendit eundem *Clericum* epiſtola ſequenti *undecima* ab intentato Deiſmi crimine, ac *veritatem religionis Chriſtianæ*, ſepoſita de inſpiratione controverſia, demonſtrandam ſuſcipit.

Epiſtola *decima quinta* negat Autor, *Socino* ſe favere, præſertim in doctrina de divinitate & ſacrificio Chriſti. Neque minus tamen negat, anathemate feriendos eſſe, qui etiamſi in ſpinoſo hoc argumento hallucinentur, cultum nihilominus in Evangelio præſcriptum Deo & Chriſto præſtent. Epiſtola *decima ſexta* ex ſtyli præprimis convenientia prolixe probat, *Petrum* illum *Ambrunum*, qui antagoniſtam Simonis ſe credi cupiat, ipſummet eſſe *Simonem*.

In Epiſtola denique *decima ſeptima* copia fit literarum, quas

IV

IV Nonas Novembris 1684 *Critobuli Hierapolitani* nomine latens *Clericus* latine dederat *ad Origenem Adamantium*, (ſeu Richardum Simonem) *Synopſeos novorum Bibliorum polyglottorum auctorem*, de emendationibus ſacrorum codicum. Hæc vero monita cum ad Simonis palatum non eſſent, reſpondit illa ſchedula Belgica, de cujus acerbo ac inurbano ſtylo conqueritur *Clericus*, refertque primam hinc originem traxiſſe lites, quæ poſtea ſe Simonemque exercuerint. In epiſtola hac Latina inter cætera conjicit, emendari poſſe Hebræos codices, ſi v. g. ad ductum verſionis Syriacæ Gen. XIII. v. 10 pro *Zoar* legatur *Zoan*, i. e. Tanis, fertilis aliqua Ægypti pars Iſraelitis olim habitata, Pſal. LXXVIII v. 12; ſi I. Esdræ X, v. 6 pro וילך *& ivit illuc*, ταυτολογίας evitandæ cauſſa legatur וילון *& commoratus eſt*; quemadmodum libro *III* Esdræ, ubi eadem hiſtoria repetitur, habetur αὐλισθὴς ἐκεῖ; ut alia exempla taceamus majori forſan incertitudine laborantia, quæ ordine heic recenſere longum nimis foret. Audiatur jam & altera pars.

DE L' INSPIRATION DES LIVRES SACRE'S, avec une reſponſe au livre intitulé Defenſe des ſentimens, *&c.*

id eſt,

PRIORIS BOLLEVILLANI epiſtola de Inſpiratione librorum ſacrorum, cum Reſponſo ad librum, cui titulus: *Defenſio Judiciorum quorundam Theologorum Hollandiæ de Hiſtoria Critica V. T.*

Roterodami, apud Regnerum Leers, 1687, in 4.

ANtiquum ſuum obtinet V. CL. *Richardus Simon, Prior Bollevillanus*, ut *Hiſtoriam* ſuam *Criticam* magno animo atque patientia, nec minori cum verborum acrimonia, a quorumvis inſultibus defendat. Patet id ex gemino illo opuſculo apologetico, quod hoc anno edidit, quorum alterum quidem *Epiſtola* ad *Abbatem* P. Doctorem & Profeſſorem Theologum, alterum *Reſponſum* eſt oppoſitum *Defenſioni Judiciorum* paginis præcedentibus a nobis recenſitæ. Sub prioris initium ſecundis curis refellere aggreditur rationes *Ezechielis Spanhemii* in Epiſtola Amſtelodami A. 1679 impreſſa contra

tra Historiam Criticam prolatas, nec Theologis quibusdam Parisiensibus improbatas. Probare ille debebant, non majori reverentia Biblia sacra, quam Aristotelis aut Homeri opera, tractare illum, qui illhæc crisi sua subjicere ac pro libitu fingere & refingere sustineat. Tuetur se Simon exemplis *Origenis*, *Hieronymi*, autorum *Correctoriorum Bibl. Lucæ Brugens.* aliorumque virorum magni in Ecclesia nominis, qui idem olim fecerint. Negat specialem illam Dei providentiam, qua textum biblicum conservatum fuisse a Protestantium plerisque eapropter creditum fuerit, quod Judæorum superstitionibus justo nimis addicti sint. Provocat ad testimonia *Friderici Sabaudiensis* patris *Ezechielis*, & *Iohannis Sauberti*, quorum ille *Cainanu* nomen in *Luc. II. 36. pro fraudulenta potius irreptione, quam per inscitiam, additumque esse non a Luca, sed a corruptore Lucæ*, dixerit; Hic vero, *scripturibus, non exscriptoribus Bibliorum infallibilitatem concedendam* monuerit. De cætero Protestantibus imputat, illos non alio fine ad fontes Ebræos ac Græcos recurrere, quam ut eo magis traditiones Ecclesiæ fusque deque habere possint. Male illos novas Bibliorum versiones in Ecclesiam invexisse, eo prætextu, quod vulgata Latina ab Hebræo & Græco absædat, cum nec verfio *Lutheri*, nec *Diodatæ*, nec *Isefgia* duæ *Reformatorum*, nec *Belgica* duæ *Mennonitarum*, (quarum alteram *Jacobi Lisfelii*, alteram *Biesbschii* typographorum nominibus ab aliis distingui refert) nec *Gallica*, *Anglica*, &c. mendis careant, aut propius ab originali textu absint. Disputat hinc contra *Tellerium* Jesuitam, (autorem *Observationum illarum*, quas supprello nomine contra Defensionem Versionis Montensis ab Antonio Arnaldo & M. de Sacy curatæ edidit, quatuor in Actis An. 1686. p. 201 recensitimus) Cardinalem *Sfortiam Pallavicinum in Hist. Conc. Trident.* statuisse omnino ac merito quidem, vulgatam non alio sensu a Concilio Tridentino *authenticam nulloque prætextu rejiciendam* falutatam fuisse, quam quod Ecclesiæ Latinæ nulla alia versio, in publico Dei cultu adhibenda, obtrudi debeat, cum si non in omnibus, saltem in essentialibus fidem ac bonos mores spectantibus incorrupta sit. Colligit inde, licuisse sibi ideam novæ versionis proponere, non in ulum publicum, sed privatum fidelium.

His ita traditis, dicta variorum Judæorum ac Christianorum

coacer-

Digitized by Google

coacervat, quos in id consensisse putat, fuisse scribas publicos θεοπνεύστας inde a Mosis tempore, qui quicquid memoria posteritatis dignum crediderint, ad acta publica retulerint; quæ cum non omnibus paterent, hinc epitomas ab aliis illinc congestas ac populo ceu *regulam* vitæ & fidei traditas fuisse: unde hæ solum epitomæ variis temporibus varie a variis prophetis interpolatæ ac glossematis illustratæ, *canonica* appellatæ fuerint, non item ipsa Mosis, Josuæ, Gadi, Nathanis, Samuelis aliorumque αὐτόγραφα, quæ θεόπνευστοι hi viri aut propria manu, aut per amanuenses suos, quales *Baruch*, *Tertius*, aliique fuerint, in chartam olim conjecerant. Epitomas vero has non minus θεοπνεύστας dicendas esse, cum ex actis indubitato divinis excerptæ fuerint. Negat tamen, scriptoribus sacris verba aut res eas divinitus fuisse inspiratas, quas aut ex propria experientia, aut veteribus monumentis nosse poterant. Ac hæc quidem hactenus ad *Claudii Frassenii* potissimum *Disquisitiones Biblicas p. 132.* reponere voluit.

Aggreditur dehinc *Eliam du Pin*, Doctorem Facultatis Theologicæ Parisiensis, qui anno superiori Parisiis apud Pralardum Gallice in octavo edidit *Nova Bibliotheca Autorum Ecclesiasticorum Tomum primum, de Autoribus trium priorum seculorum, cum dissertatione præliminari de autoribus librorum Biblicorum*, ubi Spinozæ quoque, Peyrerii, Hobbesii refellere annisus est argumenta, quibus Pentateuchi autorem Mosen esse negatur; cum ipsemet interea *Du Pin* nec Josuæ librum a Josua exaratum autumet. Graviter hinc in eum animadvertit Simon, regulas illius de νοθείᾳ libri alicujus cognoscenda, itemque omnia argumenta, quibus Josuæ librum non Josuam authorem habere disputaverat, in Pentateuchum retorquet, quo pateat, infeliciter eum Spinozistas refutasse, imo arma illis ministrasse, quibus contra librorum sacrorum autoritatem insurgere possint. Exprobrat ei quod Aben-Esram de Pentateucho idem sensisse dicat, quod Spinozam, cum tamen quædam solum loca indicarit, quæ Mosis ævum non videantur sapere, reliqua Mosis omnino esse professus fuerit: Quod Fl. Josephum ex Aristea & *Aristobulo* hausisse ea asserat, quæ de versione τῶν ὁ habet, cum nuspiam tamen *Aristobulum* Josephus laudarit, unde Eruditis etiam de illius νοθείᾳ suspicio subnata fuit; Quod denique *Arnaldum* de *Lectione*

Scripturæ ſacræ tanta fide exſcripſerit, ut ipſa typographi Belgæ ſphalmata emendare religioni ſibi duxerit. Reſpondet dein objectionibus *Eliæ du Pin*, quas inter palmaria hæc eſſe videtur, improbabile eſſe, epitomatores veterum actorum ſynonymis & repetitionibus, nec exactiore ordine uſos eſſe. Regerit Simon, Ebræos veteres politioris ſcribendi generis rudes id parum curaſſe; ſcopum epitomatorum fuiſſe, ex prolixioribus actis certa dicta & facta in uſum plebis excerpere, retenta elocutione ipſorum authorum. Quin & vertente tempore multa gloſſemata ſynonymica ex margine in textum irrepſiſſe. Cum vero *Sarezam* ab *Elia du Pin* infeliciter refutatum dixiſſet, univerſas ejus objectiones ipſemet expendit monſtratque, nil amplius illis confici, quam quod ſcriptis Moſaicis hic illic additamenta & gloſſemata acceſſerint, non item, quod Pentateuchum Moſis opus perperam dicamus.

Coronidis loco aſſerit, ad Proteſtantes, non ad Pontificios periculi quicquam redundare ex critica recenſione mutationum, quæ Biblia ſacra ſubierint. Poſſe nimirum haſce Proteſtantibus objici, ut eo fortius convincantur, in dubiis id genus caſibus ad traditionem Eccleſiæ recurrendum eſſe. Impreſſam fuiſſe Pariſiis *Capelli* Criticam, cui privilegium impetrarint *Petavius*, *Morinus* atque *Merſennus*. Mirari ſe itaque, qua de cauſſa moderni Pariſienſium Theologi, triga illa doctiſſimorum virorum cautiores & religioſiores videri, atque immitius cum *Hiſtoria Critica V. T.* ac illi cum *Critica Capelli* agere cupiant.

Hæc de *Epiſtola*. Sequitur *Reſponſum* capitibus ſedecim distinctum, quo ſingula ac minutiſſima in *Defenſione Judiciorum* dicta rigidiſſimo examini ſubjiciuntur. Conſulto omittemus innumera, quæ perſonam literatiſſimi viri *Johannis Clerici* tangunt. Neque tamen deſunt, quæ aut Bibliis ſacris, aut ſyſtemati Simoniano lucem aliquam fœnerentur, dignaque adeo ſint, quæ heic recenſeantur.

Capite *ſexto*, *Maſchirim* & *Sopherim*, h. e. *Simone* interprete, gregarii Regis ſcribæ aut ſecretarii, diſtinguuntur a *Prophetis ſcribis*. Et quamvis hi nullibi in S. literis *ſcribarum* nomine appellentur, ſufficere tamen putat Prior Bollevillanus, quod Eſaiam, Jehielem, Gadum, Nathanem, alios ejusdem dignitatis viros, Regum

συγχρό-

συγγένων gesta *scripsisse*, Scriptura testis sit. Amolitur postea malæ fidei suspicionem, qua ipsum Epist. V. onerarat Clericus. Nam *libros* quidem in plurativo numero non legi in ea vulgatæ editione, quæ *Roberti Stephani* manum criticam passa fuerit, quaque Clericus usus videatur: legi tamen in antiqua Lovaniensi, omnibusque ad placita censorum Romanorum castigatis editionibus, quæ proprie Vulgatæ nomine hodie venire soleant In Hebræo equidem legi *In Libro*; idem vero esse, ac si dictum fuisset: *In sylloge annalium regiorum.*

Capite *VII* concedit Simon, prophetas post Malachiæ fata nullos fuisse, ac tantundem ex citato Maccabæorum libro dilucide colligi. At confundi notat a Clerico *Epist. VI. prophetiam* cum *inspiratione*, quarum hac, non item illa Synedrium quovis tempore præditum fuisse dixerit. Illius beneficio futurorum aliquem conscium, per hanc infallibilem fieri; quemadmodum Concilia non e Prophetis constent, a divino tamen Spiritu ab errore immunia reddantur. Nec aliter visum esse magno *Hugoni Grotio* in Deut. XVII, 11. Huc quoque pertinet, quod Simon capite IV præmonuerat, Maimonidem cum contribulibus omnino putasse, Synedrium nunquam destitutum fuisse illo inspirationis genere, quod Spiritus S. ipsis appellatur, aliove simili; unde non mirum esse, quod *fundamentum legis oralis & columnæ instructionis* iis audierit.

Clarius sententiam suam de Pentateucho explicat *cap. VIII.* statuens, Pentateuchum per Mosen ejusve amanuenses conscriptum, epitomen esse veterum librorum historicorum Hebræorum, qui plura alia acta habuerint in hanc epitomen minime relata. Eidem postea nec simul, nec semel insertas fuisse illustrationis ergo additiones non unas glossemata, varias lectiones, supplementa, quæ tamen non tanti sint, ut gloriam conscripti Pentateuchi Mosi dubiam reddere valeant.

Largitur ambabus manibus Criticus noster c. IX phrasin USQUE HODIE sæpissime tempus non nimis remotum respicere, nec rarius tamen de tempore dudum elapso adhiberi, e. g. *Gen. XXVI, 13, XXXII, 32. Actor. II, 29.* Negat autem ex illa sola corruptionem loci *Matth. XXVII, 8.* se collegisse; quin inde potius, quod codex esset, qui isthæc ἕως τῆς σήμερον non habet, nihilque Evangelistæ sensui decedat aut accedat, sive legas, sive non legas.

Disputetur at Clerico, quod *Simon* pro *αὐτὸς τῷ Gen. III, 15. αὐτὸ τὸ* legendum arbitretur, ut pronomen illud genere conveniat cum nomine *σπέρματος*, eo quod feminæ infolens fit, ut eum liber dicitur, literam initialem vocis sequentis finalem vocis præcedentis fuisse putet librarius. Objecerat alter locum *Joh. XVI, 13.* ubi persona Spiritus Sancti *ἐκεῖνο τὸ πνεῦμα* audit. unde concluserat, nemini mirum videri debere, quod *σπέρμα γυναικὸς*, cum Christi persona sit, seu *semen* illud *κατ' ἐξοχὴν* tale. de quo *Gal. III, 16.* pronomine masculino indigitatum fuerit. Bolleviliano c. XI vero simile non videtur, reptuaginta interpretes reconditum illum *σπέρματος* significatum, quo Messiæ personam notat, subodoratos, ideoque *ἐσκοτισθῆναι* isto usos fuisse.

Capite *XIV.* negat sibi cum *Petro Aurivallio* quicquam commune esse, nisi aliquam forsan paritatem hyli, quæ tamen a perfonato illo autore affectata videatur, ut eo tutius lateat.

LE GRAND DICTIONAIRE DE L' ACADEMIE Franç. ſſc.

ſive

Academiæ Francicæ Dictionarium Magnum.

Pars Prima.

Francofurti, apud Frid. Arnaldum, 1687, in 4. ſecundum exemplar impreſſum Pariſiis apud Petitum, Academiæ Fr. Bibliopol.

MEminimus *in Actis anni 1693 pag. 519.* controverſiæ inter Academiam Francicam ejusque antehac ſocium Abbatem Furetierium enatæ ſuper editione Lexici cujusdam univerſalis ab hoc concinnati, & ab illa impugnati. Acriter hactenus utrinque dimicatum, nec dum, quantum novimus, res aut per ſententiam omnino deciſa, aut per transactionem ſopita eſt. Videlicet non privilegium tantum ſemel datum obtinuiſſe refert Academia ſuper confectione talismodi dictionarii, cujus vi aliis intra certum tempus interdictum ſit, ſimile quid operis occipere, ſed & Furetierium plane plagii poſtulatum Academici, ferentes ipſum ex compilatis eorum laboribus magnam

magnam operis ſui partem adornaſſe; nec absque proditionis nota id ſibi ſoli ſumere potuiſſe ſine prævia cum ipſis communicatione, quod ſciret jam a quinquaginta pene annis præcipuam collegii, cujus ipſe ſocius, occupationem fuiſſe. Strenue quidem ſemet contra hæc defendit Fureterius, contendens privilegium quidem ab Academia allegatum, quantum ad clauſulam illam excluſivam, non niſi per ſubdolam obreptionem impetratum eſſe, cum & praxi conſuetæ & libertati commodoque reipublicæ literariæ, adeoque & Regis intentioni manifeſte contrariari videatur. Plagii vero commiſſi ſuſpicionem plusquam frivolam eſſe in rebus ejusmodi, quæ cuilibet in mentem facile venire poſſint, oſtendit exemplo Dictionarii Richeletiani, quod & hoc plurimis in locis cum lexico Academicorum conſonet, tametſi Richeleto nunquam contigiſſet opus ipſorum luſtrare: cæterum innocentiam hac ex parte ſuam plenius adhuc patere poſſe ex collatione literarum O. P. & ſequentium in dictionario ſuo, cum iſtæ præcedentibus nullatenus cedere deprehendantur, non obſtante, quod lexici academici tela eousque nondum contexta ſit, adeoque eo intuitu neutiquam expilationi obnoxia. Denique negavit ſe falcem in Academiæ meſſem miſiſſe, aut in ipſius autoritatem & jurisdictionem in voces ullatenus involaſſe, cum in dictionario ſuo, encyclopædiam velut linguæ Gallicæ exhibituro, id potiſſimum egerit, ut terminos & nomina artium ac ſcientiarum (quorum tamen dictionarium academicum, communibus ſaltem linguæ terminis deſtinatum, nullam plane rationem habeat) explicaret, communibus vocabulis non niſi acceſſorii ac ſupplementi loco adjectis: unde & conſenſit tandem Fureterius, ut ex opere ſuo per arbitros neutri parti addictos ea expungerentur, quæ ad academiæ fundum ſpectare viderentur, relictis tantum iis, quæ uti dictum, extra ejusdem ſcopum forent. Tametſi vero his non attentis Academici Fureterium ex ordine ſuo excluſerint, ac præterea tantum autoritate & exiſtimatione ſua apud Magiſtratum pervicerint, ut privilegium, quod pro ſuo quoque opere Fureterius impetraverat, revocaretur, ſpeciminis etiam ab ipſo pro ſui defenſione editi & a nobis *in Actu loc. ſup. alleg.* commemorati venditio ſub gravi mulcta interdiceretur; cum nihilominus Fureterius his neutiquam acquieviſſet, ſed pro ulteriori juris ſui deductione unum alterum.

mensuram Rectum accipere in Ax. 8. Sectio de Mensura nec
non Ax. 9. Sectio de Mensura, ubi Rectum, Circulum, Cylindrum,
Conum, Sphæram, Sphæroidem, Conoidem, Cylindroidem, Annulum
aut aliquem Solidum per partes fibrae rotundae aut ex
Rectis aut Circulis compositum, ut Cylindrum, Conum, Sphæram,
Sphæroidem, Conoidem, Cylindroidem, Annulum, aut
aliquem Solidum per partes fibrae rotundae aut ex Rectis aut
Circulis compositum, ut Cylindrum, Conum, Sphæram, Sphæroidem,
Conoidem, Cylindroidem, Annulum, aut aliquem
Solidum per partes fibrae rotundae aut ex Rectis aut Circulis
compositum, ut Cylindrum, Conum, Sphæram, Sphæroidem,
Conoidem, Cylindroidem, Annulum, aut aliquem Solidum
per partes fibrae rotundae aut ex Rectis aut Circulis compositum,
ut Cylindrum, Conum, Sphæram, Sphæroidem, Conoidem,
Cylindroidem, Annulum, aut aliquem Solidum per
partes fibrae rotundae aut ex Rectis aut Circulis compositum,
ut Cylindrum, Conum, Sphæram, Sphæroidem, Conoidem,
Cylindroidem, Annulum, aut aliquem Solidum per partes
fibrae rotundae aut ex Rectis aut Circulis compositum, ut
Cylindrum, Conum, Sphæram, Sphæroidem, Conoidem, Cylindroidem,
Annulum, aut aliquem Solidum per partes fibrae
rotundae aut ex Rectis aut Circulis compositum, ut Cylindrum,
Conum, Sphæram, Sphæroidem, Conoidem, Cylindroidem,
Annulum, aut aliquem Solidum per partes fibrae rotundae
aut ex Rectis aut Circulis compositum, ut Cylindrum,
Conum, Sphæram, Sphæroidem, Conoidem, Cylindroidem,
Annulum, aut aliquem Solidum per partes fibrae rotundae
aut ex Rectis aut Circulis compositum, ut Cylindrum, Conum,
Sphæram, Sphæroidem, Conoidem, Cylindroidem, Annulum,
aut aliquem Solidum per partes fibrae rotundae aut ex
Rectis aut Circulis compositum, ut Cylindrum, Conum, Sphæram,
Sphæroidem, Conoidem, Cylindroidem, Annulum, aut
aliquem Solidum per partes fibrae rotundae aut ex Rectis aut
Circulis compositum, ut Cylindrum, Conum, Sphæram, Sphæroidem,
Conoidem, Cylindroidem, Annulum, aut aliquem
Solidum per partes fibrae rotundae aut ex Rectis aut Circulis
compositum, ut Cylindrum, Conum, Sphæram, Sphæroidem,
Conoidem, Cylindroidem, Annulum, aut aliquem Solidum
per partes fibrae rotundae aut ex Rectis aut Circulis compositum,
ut Cylindrum, Conum, Sphæram, Sphæroidem, Conoidem,
Cylindroidem, Annulum, aut aliquem Solidum per
partes fibrae rotundae aut ex Rectis aut Circulis compositum,
ut Cylindrum, Conum, Sphæram, Sphæroidem, Conoidem,
Cylindroidem, Annulum, aut aliquem Solidum per partes
fibrae rotundae aut ex Rectis aut Circulis compositum, ut
Cylindrum, Conum, Sphæram, Sphæroidem, Conoidem, Cylindroidem,
Annulum, aut aliquem Solidum per partes fibrae
rotundae

JOHANNIS SCHILTERI HERENNIVS MODESTINUS, *sive Fragmenta libri περὶ ἐυρημάτικῶν, Commentario illustrata.*

Argentorati, apud Joh. Fried. Spoor, 1687, in 4.

CUm ſummum jus, ut proverbium ait, ſumma ſæpe injuria eſſe ſoleat, nemo non videt, quam proficuum ſit, eas obſervationes & regulas annotare, quibus rigor ille & durities juris per æquitatis velut receſſus emolliri valeat. Certe enim haut ultima portio, quin potius ipſa prudentiæ juridicæ anima in eo ſita eſſe cernitur, ut quis cavere ſic & conſulere clientibus ſciat, quo arreptis ejusmodi viarum compendiis metam negotii civilis felicius attingant. Tametſi vero e recentioris ævi Jurisconſultis haud defuerint, qui Cautelas tales in aliorum gratiam congeſſere, quos inter Raymundus, Fichardus, Brederodius, & recentiſſime celeberrimus Strykius (cujus Tractatus de Cautelis contractuum antehac a nobis commemoratus, nuper adhuc prelo rurſum ſubjectus fuit) imprimis eminent: nihilominus, quod mireris, inter Romanos & antiquiores illos jurisprudentes nemo reperitur, qui huic ſcriptionis generi calamum commodaverit, cujusque opera adhuc habeamus reliqua, præter unicum Modeſtinum, Conſiliarium quondam Cæſaris Alexandri Severi & Proconſulem Dalmatiæ, qui inter alia quæ edidit ſcripta ſingularem librum περὶ ἐυρημάτικῶν ſeu de Cautelis conſignavit; de quo tamen itidem nil nobis remanſit, niſi quantum ejus ex generali illo ſcriptorum juridicorum naufragio ſervare placuit Pandectarum compilatoribus. Pauca nimirum hæc fragmenta ſunt, & decem omnino legum ambitu comprehenduntur; puta *legis 65. de Procur. l. 25. ad SC. Vellej. l. 63. de Jur. dot. l. 58. ſol. matrim. l. 9. de ſuſp. tutor. l. 4. de vulg. & pup. ſubſt. l. 50. de adquir. vel om. hered. l. 19. de uſu & uſufr. & redit. &c. l. 53. de cond. & demonſt. l. 45. ad SC. Trebell.* Quemadmodum vero boni vini etiam feces colligere quandoque juvat, ita nec dubitavit conſultiſſimus Schilterus paucula quoque hæc rei tam pretioſæ fragmina ſtudioſe corradere, eademque more ſuo, hoc eſt, erudite ac ſolide explicare. Hinc ſingulis legum modo recenſitarum ſingula dicavit capita, ubi poſt expoſitam textus ſummam & ſenſum, formato certo caſu ſtatum quæſtionis clare ubivis

common-

commonstrat, & quid cautelæ inibi contineatur, per dubitandi ac decidendi rationes plenius deducit. Qua occasione monet, non putandum esse, ac si dictarum legum quælibet peculiarem in se cautelam re ipsa contineat, sed omnia quæ Modestinus in libre hoc scripserit, eandem rationem mox habuerint: necesse enim ipsum habuisse, remeditasissimodi extruendis certa prius fundamenta juris ac hypotheses præsternere, e quorum deductione Digestorum concinnatores dein atque facile quid excerpere valuerint, ac ex cautelis illis. De cætero & in eo Specialim occupatus fuit, ut in hisce Modestini fragmentis propositæ ad usum fori hodierni redigeret ac accommodaret, imprimis quod ob mutatam multum Jurisprudentiæ faciem, harum legum quædam obsoletæ nunc esse videantur, imo plerasque, si Groenvegio aliisque ejus similibus credere velimus; qui nec ipsam *legem D. de usu & usufruct. legat.* decisionem amplius admittunt, quod scilicet, quando in eodem testamento uni fundus, alteri ususfructus legatus est in eo fundo, ususfructus inter utrumque horum communicetur; exitiimant quippe eam verborum interpretationem a morum nostrorum simplicitate nimis alienam esse: quod tametsi Nostro displiceat, optat nihilominus, ut ex profesto quis conferendis vocabulis forenibus Romanorum cum nostratibus operam impendat, idque vel mediante justo commentario ad *tit. Dig. de V. S.* vel edito dictionario seu glossario juris: eo quidem pacto, ut non tantum, quæ verba in utraque lingua significatione vulgari & naturali æquipolleant, sed vel maxime juridica etiam & civili, doceatur; quale quid hactenus inter desiderata reponendum autumat. In *capite 4.* quod *legem 63. D. de ſ. dot.* explanat, inter alia ventilatur quæstio, num conversus ad Christianam religionem Judæus ductam mox mulierem, iterumque defertam ac processu defertionis finito, alteri nuptam, post hujus mortem in matrimonium repetere valeat? Refertur vero, adductis tum dubitandi, tum decidendi rationibus, in Consistorio ecclesiastico Jenensi ante lustrum pro negativa pronunciatum fuisse, eo quod controversiam hanc non ex jure Romano, sed ex Jure divino Hebræorum (ubi talis conjugii renovatio pro abominabili habetur) definiendam putarent, quippe quod ratione sua etiam Christianos obliget. Camque in ejusdem *capitu 4. §. 15.* obiter dictum esset de dissolutione matrimonii

monii quoad vinculum in casu commissi adulterii, placuit consultissimo Autori, ad dilucidandam plenius hanc materiam, in peculiari Mantissa tractatui subjecta, historiam juris circa dogma hoc ecclesiæ Christianæ latius exponere. Ubi primum ostendit, quod doctrina de solutione vinculi in causa adulterii, in primitiva ecclesia, tam orientali, quam occidentali, ad initium usque seculi III obtinuerit, & ab ecclesia Græca ad hodiernum usque diem, post factam a Latina separationem, fuerit retenta. Deinde docet, quomodo contraria opinio ineunte seculo IV, in Concilio Eliberitano seu Granatensi primum subnata, dehinc in Milevitano extensa, ab Augustino post contra Pollentium ejiscopum asserta, in ecclesiis tamen Galliæ & Germaniæ subinde in dubium vocata, nulla denique per 700 amplius annos firma sanctione stabilita fuerit; donec tandem in Concilio Nannetensi, postquam tot seculis varie fluctuatum hac in re fuerat, sententia ferretur, ut tam mulieri innocenti vivente adultero, quam viro innocenti superstite adultera matrimonium cum alia persona esset interdictum. De cujus Concilii tamen epochacerti nihil habeti monet, cum antiquiores quidem conciliorum editores illud post Triburiense, anno Christi 895 celebratum, collocent; Sirmondus vero ex probabilibus conjecturis id omnino antiquius esse autumet. Quicquid tamen de provinciali hoc Concilio sit, certe universalis Ecclesiæ sanctionem hac de re latam, a Pontificiis, antequam Tridentinum sub anathematismo hocce dogma introduceret, produci nequaquam potuisse, Autor evincit.

JOHANNIS MARCKII EXERCITATIONES

Juveniles, sive Selectarum Disputationum textualium, atque Orationum in Academia Franekerana olim habitarum fasciculus.

Groningæ, typis Dominici Lens, 1676, in 8.

UT spem in operibus venerandi avi sui Cloppenburgii anno 1684 junctim editis, factam adimpleret clarissimus autor, hunc Exercitationum fasciculum, quamvis anno fere integro serius quam cogitaverat, per varia a typographo potissimum injecta impedi-

menta, in lucem publicam emisit. In cujus Præfatione satis prolixa primum observât, inter opera avi sui positam quoque esse *Rem Judicatam de falce missa in messem theologicam ab Antonio Deusingio* &c. quam eliminandam quidem censuerit Antonii filius Hermannus Deusingius JCtus celeb. judicans paterno nomini, quin & sibi maculam inuri repetita vulgatione litium dudum sepultarum, inprimis cum multi aut ignoraturi aut ad manus habituri non essent, quæ opposuerat Parens, sed ejusdem desiderio a se satisfieri haud potuisse, cum non putaret in operum omnium ab avo editorum collectione sui esse arbitrii, ut eam supprimeret; præterea nec sententiarum ullam institueret censuram, nec crederet ipsum Patris opiniones suas facere, aut maculam ullam inuri defuncti magno nomini, nedum ipsi, ad quem propria ingenii felicis libertate instructum Patris defuncti placita non spectarent. Quo tamen omnem pravam amoliretur suspicionem; Lectorem suum hic monere voluit, se non desiderare, ut vel ex avi sui litteris & excerptis vel judicio Leidensium, neglectis Viri ipsius prolixioribus scriptis, de ejus opinionibus irrevocabile fiat judicium; nedum ut opiniones hæ, si forte post examen justum paradoxæ videantur, ullam deteriorem de præstantissimo Filio suspicionem cuiquam injiciant. Deinde notat, se post absolutam disputationum suarum impressionem, in doctissimi viri Johannis Vlak, Pastoris Zutphanienſis, eruditissimum opusculum, quo ille eundem Ezechielis locum de Statutis non bonis, septem exercitationibus mox recensendis a se ventilatum, vernaculo sermone quam maxime illustret, incidisse, & observasse, quod censuram thesium suarum candidam instituerit, nolle tamen sese seu ipsi seu ipsius sententiæ opponere, ne male videatur liberalem Viri candorem interpretari, ac de sensu hujus textus nova contentionis serra reciprocetur inter Fratres, quem putet ex scriptis variis inter se collatis satis constare posse sedulo indagatori; ast ne plane fileret, quædam contra laudatum Pastorem, satis modeste tamen pro vindicanda sua sententia in medium affert. Ultimam eamque maximam Præfationis partem repetitis, ut ipse vocat, ineptiis Johannis Crassetii, Jesuitæ Parisiensis, de Sibyllinis Oraculis explodendis impendit, & sex & viginti ejus articulis totidem theses opponit. Ipse Fasciculus sex & viginti disputatio-

putationes ſecundum codicis ſacri ordinem collocatas, cum ad certorum Scripturæ locorum illuſtrationem ſpectent, nobis exhibet. Quas Juveniles inſcribere viſum fuit Autori, quia circa vigeſimum ætatis annum, quædam etiam longe ante illum ſint compoſitæ in commoratione Lugdunenſi, neque aliqua nunc inſignis facta ſit mutatio, ne opus eſſet aliud, novusque plane labor. Agunt vero I & II. de *pœna excidii*, quam Deus non tantum ad contemtum feſti Azymorum *Exod. XII, 15.* multarumque legum poſtea a Moſe latarum, ſed etiam ad neglectum circumciſionis ipſo Abrahami tempore *Gen. XVII, 14.* ſtatuit; ubi rejectis aliorum ſententiis, qui vel de capitali ſupplicio, vel eccleſiaſtica excommunicatione vel morte præmatura divinitus immiſſa tantum, ſive cum totali ſeminis exſtirpatione conjuncta vel morte æterna eam interpretantur, exponit de excluſione a Dei fœdere omnibusque promiſſis & beneficiis, quibus fœderati ex Dei gratia fruuntur, ac oſtendit nullum hactenus propoſitum fuiſſe ſenſum, qui non ex hac interpretatione fluere poſſit. Inferre enim excluſionem a Dei fœdere non ſolum mortem æternam, ſed & alias iræ divinæ demonſtrationes, per mortem divinitus immiſſam, per ſeminis excidium, aut aliter ſæpe liberrime inſtituendas: quin & excluſionem a Dei fœdere, ſi delictum conſtet, excommunicationis neceſſitatem Eccleſiæ imponere, & ſi ſupplicium capitale Dei lex ſtatuat, illud non excludere. III. IV. V. VI. & VII *de Apparitione Samuelis*, in quarum prioribus non verum, ſed perſonatum Samuelem apparuiſſe, quatuor argumentis ex Saulis derelicti a Deo ſtatu, ſuſcitationis cauſa, quæ fuit Pythoniſſa, modo apparitionis ſcilicet adſcenſione, & apparentis perſona deſumtis, & ab exceptionibus Pontificiorum ſolide vindicatis demonſtrat, in ultima vero quinque objectiones pro ſententia adverſa adductas diluit. VIII. IX. X XI. XII. XIII. XIV. *de Statutis non bonis* occaſione loci Ezech. XX, 25. ubi prolatis & examinatis per aliquot diſputationes variis variorum opinionibus, qui locum hunc *aut de præceptis divinæ legis*, & quidem vel generaliter omnibus, ſic dictis quibusdam ob difficultatem obſervantiæ, aliis ob mortem annexam transgreſſoribus, aliis vero ob impotentiam ad juſtificandum, vel ſpecialiter ceremonialibus, ut non bonis, ob rationes multas allegatas; *aut de pœnis divinis*, vel in comminationibus propoſitis peccatoribus,

toribus, vel actu exercitis ob peccata populi, in fissura terræ, morsibus serpentinis, cladibus illatis &c. *aut de profanarum gentium statutis* civilibus i. e. tyrannico jugo atque molestissima servitute istorum populorum exponunt; verba Prophetæ de statutis Gentilium idololatricis explicat, & septem argumentis suam sententiam confirmat. XV & XVI *de Promisso Eliæ Adventu* ex *Malach. IV, 5.* quem locum non de Elia V. T. propheta, sed Johanne Christi præcursore agere, primum contra quosdam e veteribus Christianis & Pontificiis, deinde Judæorum infidelium cohortem ad oculum demonstrat. XVII. XVIII. XIX XX. XXI *de Pane ἐπιουσίῳ*, qui in oratione optima ab optimo Doctore *Matth. VI, 9. seqq.* præscripta expeti jubetur, sed qualis innuatur, inter eruditos, aliis de pane spirituali, aliis de corporali, aliis de spirituali & corporali simul interpretantibus, admodum controvertitur. Inter harum sententiarum divortia mediam suam facit Autor, eademque refutatis cæteris veritati maxime congruam esse, evincere nititur. XXII. de *Cœlibatu Pauli*, quem nonnullis impugnari, maximum collocantibus pondus in Apologia, quam ipse Paulus pro se *1. Cor. IX, 5.* instituit: aliis defendi, nixis potissimum 1. Cor. VII, 8. ubi Apostolus cœlibatus statum non tantum commendat, sed & eundem sibi vindicare videtur: observat Autor, & rationibus pro utraque opinione adductis, sub calcem dissertationis hanc subjungit epricrisin: *Tutissima nobis ea videtur sententia cum Martyre, Aretio, Pareo, Gomaro, ac aliis, quæ opinionem utramque probabilem pronunciat, nec ob defectum Apostolicæ historiæ quicquam hic demonstrative asseri posse statuit. Interim si dicendum sit, quænam sententia magis probabilis videatur, non dubitamus illam præferre, quæ Pauli cœlibatum asserit, cum dictis Autoribus. Tum quod indubie is simplicissimus 1. Cor. VII, sit sensus: tum quod cœlibatu maxime ipsius Apostolatui atque monitis consentire videatur.* XXIII. XXIV. *de Templis Christianorum*, in quibus disputationibus, contra Pontificios aliosque scriptores, e Scriptura pariter atque Historia Ecclesiastica, tempore Apostolorum publicas sacrorum conventuum ædes non habuisse Christianos perspicue docetur. *XXV. & XXVI. de Baptismo pro Mortuis.* Inter loca Scripturæ Sacræ vexatissima, & diversissimis Interpretum placitis illustrata, referendum esse dictum *1. Cor. XV, 29.* nullus, credo, ambiget. E quamplurimis

plurimis expoſitionibus ad ſcriptoris ſacri mentem proxime accedere Autori videtur, quæ citatum locum de Baptismo a viventibus, ſed loco ſeu bono defunctorum ſuſcepto accipit, cum hæc verborum ſimplicitati & propoſitionis modo maxime congruat, eiq; nec hiſtoria repugnet, hæc vim argumenti Apoſtolici maxime urgeat, hæc cum antecedentibus & conſequentibus optime cohæreat, hæc nihil ſecum incommodi trahat, hanc etiam Viri maximi ac ὀρθοδοξότατοι tenuerint.

Hiſce Exercitationibus recenſitis Orationum quaternionem, quarum prima de Augmento ſcientiæ Theologicæ, habita in ſolenni introductione ad Ordinariam Theologiæ in Academia Franekerana Profeſſionem d. 15. Septembris A. 1676; altera in obitum D. Nicolai Arnoldi recitata poſt ductum funus d. 22. Octobris A. 1680; tertia de Cœlitum Stolis Albis dicta in inauguratione ad Academiæ Rectoratum, ipſis Kalend. Junii A. 1681; quarta de conficta Conſtantini donatione, habita in depoſitione Rectoratus ac abitu ad Academiam Groningo-Omlandicam ipſis Kalend. Junii A. 1682, ſubjunxit Autor.

ECCLESIÆ GRÆCÆ MONUMENTA. TOMUS tertius, pariter editore & interprete Joh. Baptiſta Cotelerio, Socio Sorbonico atque literarum Græcarum Lectore Regio.

Pariſ. apud Franciſcum Muguet, A. 1686, in 4.

DE Autoris inſtituto in Actis noſtris Cal. Maj. A. 1683, p. 135. abunde dictum eſt. Quamobrem ſine ambagibus quæ tertio hoc volumine continentur eccleſiæ Græcæ monumenta recenſebimus. Occurrit I. Sylloge quæſtionum ex *Heſychii* Presbyteri Hieroſolymitani evangelica conſonantia per compendium excerpta, ejusdemque *Heſychii* quæſtio: cur Johannes crucem ab ipſo Chriſto, reliqui vero Evangeliſtæ a Simone Cyrenæo portatam referant? II. Oratio in laudem Baſilii M. ab *Ephræmo* conſcripta & Latine quidem inter Ephræmi opera, ſed Græce hactenus nondum edita. III. *Evagrii* Scithenſis capita aſcetica cum epiſtola ad Anatolium, ejusdem-

que de re monaſtica libellus, & nomine Dei tetragrammato, quod Hebrææ linguæ ignarus ΠΙΠΙ pronunciat, fragmentum jam antea a *Johanne Crojo* in ſpecimine conjecturarum ad loca quædam Origenis, Irenæi, Tertulliani & Epiphanii, ſed minus correcte & ſine Evagrii nomine editum, cui ſubjicitur narratio quædam ex vita Evagrii a Palladio deſcripta. IV. *Johannis Chryſoſtomi* homilia in illud Matth. XXI. 23. in qua poteſtate hæc facis? V. Capita nonnulla *Hiſtoriæ Lauſiacæ* a *Palladio* conſcriptæ e duobus Colbertinæ bibliothecæ codicibus collecta, & Græce hactenus nondum vulgata. VI. Ægyptiorum Monachorum hiſtoria ſive Paradiſus. VII. *Nili* de octo vitiis tractatus, non ille, quem *Franciſcus Combefiſius* in noviſſimo BB. P. P. auctario, & *Joſephus Maria Suareſius* in collectione opuſculorum Nili latinitate donaverunt, & cum antiqua verſione *Emericus Rigotius* poſt Palladii de vita Chryſoſtomi dialogum iterum typis imprimi curavit, ſed alius, qui nunc primum Græce prodit, cum hactenus in operibus *Damaſceni* ex *Jacobi Billii* verſione latino tantum habitu comparuiſſet. VIII. Vita Sabæ a Cyrillo Scythopolitano ſcripta. IX. *Timothei Presbyteri* CP. libellus de triplici hæreticorum receptione, e codice regio, qui a Poſſeviniana, Meurſiana, Combefiſiana cæterisque editionibus haud parum diſcrepat, expreſſus, ejusdemque libelli compendium ex *Niconis* Pandecte deſcriptum. X. *Anaſtaſii Sinaitæ* de tribus quadrageſimis, & *Anaſtaſii Ceſarienſis* de jejunio Deiparæ tractatus, & nonnulla ex *Nicone* de jejuniis excerpta. XI. *Nicephori CP.* canones Synodici & epiſtola canonica. XII. *Johannis Presbyteri* epiſtola ad *Leonem Grammaticum Archiepiſcopum Calabriæ*, cum Leonis canonico reſponſo. XIII. *Johannis Zonaræ* canon in Deiparam, qui ex interpretatione *Genebrardi* in B. B. P. P. latine tantum & truncatus extat. XIV. *Theodori Balſamonis* epiſtola de Raſophoris. XV. Græcorum criminationes adverſus eccleſiam Latinam cum epiſtola ad Innocentium III. XVI. Phile verſus in Spiritum Sanctum.

Hæc eccleſiæ græcæ monumenta *Cotelerius* notis imprimis criticis ſic illuſtrat, ut quavis occaſione data ad alios quoque Autores discurrat, ſuamque iis emendandis operam impendat, nec raro joculares quosdam ſive librariorum ſive interpretum errores, quibus & notantem recreari, & lectorem oblectari dicit, obſervet, qualis

ille

Digitized by Google

ille apud *Blastarem* in Synodico Beveregiano, ubi litera κ. c. 32. interpres non animadvertit pro νήφων vigilans legendum esse Νίκων, quod est nomen proprium Metropolitæ Cyziceni, & apud *Philoponum* libr. 4. c. 5. cosmopol. ubi cum inter varia maria recensentur πόντος ὁ λιγυστικὸς, interpres non attendens articulum præpositivum ὁ a voce λιγυστικὸς divellendum esse, mare Oligysticum vertit pro Liguſtico, & apud *Anselmum Havelbergensem* dial. 3. c. 6. ubi legitur: *in qua hæresi* (Ariana) *præcipuus fuit Eusebius, qui relicta hæreticorum civitate primo concupivit & possedit Nicomediensem ecclesiam, postea vero hanc Cplitanam ecclesiam invasit*, cum legendum sit: *relicta Berytiorum civitate*, siquidem hunc Eusebium Berytiorum episcopum fuisse constat, antequam Nicomediensi & Cplitanæ ecclesiæ præesset.

Cæterum cur *Cotelerius* observationibus magis necessariis prætermissis frequenter ad externas & minus utiles notas dilabatur, ejus rei causam ipse hanc exponit, quod cum ob assiduum morbum nova investigare non posset, veteres animadversiones ex adversariis suis protrudere coactus fuerit, ne consumpti in bonis literis labores funditus perirent. Ex morbi enim pertinacia mortem suam vir doctissimus præsagiebat. Unde in ipso notarum limine, *nos quoque*, ait, *non pauca e variis MSS. collegimus, eaque in lucem emissuros polliceremur, nisi jam longioris vitæ spes decollasset. Quare volentibus lampada tradere cogimur.* Et in epilogo notarum iterum, *has notas*, inquit, *breviores quam par erat, duplici de causa confeci, tum ob languorem continuum, tum ut citius tomum quartum aggrederer, quanquam vix spes sit perficiendi, enitar tamen pro viribus. Cum enim illa Sylloge non inutilis censeatur, oportet me colligentem atque scribentem mori.* Nec vanus augur fuit. Nam diem 12. Augusti anni superioris vitæ suæ extremum habuit.

LA REVNION DES PROTESTANS DE Strasbourg à l' Eglise Romaine egalement necessaire pour leur salut, & facile selon leurs principes. Par le P. Jean Dez de la Compagnie de JESUS.

id est

P. Johannis

P. Johannis Dez, ex Societate Jesu, Tractatus de reunione Protestantium Argentoratensium cum Ecclesia Romana, ad eorum salutem necessaria, & secundum ipsorum principia facili.

Argentorati, apud Dolhopfium, Typographum Episcopalem. A. 1687 in 8.

ANnus jam alter vertitur, cum fama de concionibus ad Argentoratenses, Augustanæ Confessioni addictos, Romanæ Ecclesiæ restituendos habitis, longe lateque percrebuit, spes etiam de earum publicatione facta est. Dum vero hæc differtur, fuere, qui varias moræ causas spargerent; aliqui etiam de approbatione libri dubitarunt, suspicantes plus oblatum fuisse a præcone pacis, quam superiorum suorum consensu præstare posset. Sed suspicionem tollit publica, quæ libello nuperrime tandem edito præfixa est *Vicarii Episcopalis* approbatio d. 2. Jan. hoc anno data, & permissio *Provincialis Jesuitarum Campaniæ*; quæ in fine invenitur, diem 16. Febr. præferens. Ipsa vero materia & structura libri satis ostendit, falsos esse, qui putarunt, alia concionatorem proposuisse *reunionis* media, quam ipsi per suæ religionis placita licuerit, nisi forte de pulpito mollius effatus est quædam, quam calamo expressit: quanquam & hunc ita temperavit, ut eo nomine, & ob perspicuam, elegantem atque tersam dictionem merito laudandus veniat. In ipsa tamen dedicatione, qua Regi Christianissimo *grande nomen*, a Deo, ut scribit, ad exemplum Davidis II. Reg. VII. 9. concessum, evehit, & oppressionem *Reformatorum* in Gallia omnibus ejus gestis præfert, spargere quædam videtur, quæ solitum post libellos hujusmodi eventum minantur. Suggerit enim argumentum, quo Rex moveri possit, ut promissam Argentoratensibus, & huc usque servatam libertatem circa religionem, obstare reductioni illorum ad Ecclesiam Romanam amplius non patiatur, sed *sanctam impatientiam* sive desiderium impleat, quo se & socios ardere dicit Autor, ut Argentinam Romano-Catholicam videant, exemplum, uti sperat, Alsatiæ, imo toti Germaniæ præbituram. Ait enim (idque postea p. 398. repetit) *Missam*, a qua totius cultus Romani summa pendet, teste Sleida-

Sleidano, non abolitam, ſed tantum *ſuſpenſam* per decretum Senatus A. 1529 fuiſſe, *donec ejus aſſertores demonſtraſſent, eſſe cultum Deo gratum*; quod nunc factum eſſe, ſine dubio confidit. Spem illam ſuam confirmat in *præmonitione* quæ dedicationem ſequitur, quod Argentoratenſes, quorum majores edito A. 1598 libro *de Ordine Eccleſiæ ſuæ*, Lutheri dubitationem de authentia Epiſtolæ D. Jacobi probaverint, ab iſta tamen ante annos quindecim, reviſa & iterata *Ordinis* illius editione receſſerint, idem in aliis capitibus non minus facile facturi videantur. Principia inde & regulas in hoc præloquio præſtruit, & utrique parti communes eſſe putat, per quas examen controverſiarum peragendum ſit. Ex illis concluſiones elicit, quæ in fine libri leguntur, quas hic anticipare lubet, ut ſcopus Autoris in titulo jam indicatus tanto liquidius, antequam ejus ſtabilimenta proponamus, cognoſcatur.

Prima itaque concluſio eſt: *Eccleſiam Romanam eſſe adhuc hodie, ut olim, veram Eccleſiam Jeſu Chriſti*; erroribus enim fundamentalibus carere, & quod falſo tales illi imputati fuerint, ab ipſis jam agnoſci Proteſtantibus Argentoratenſibus. Ex horum ſane ore XIII ejusmodi errores p. 438. & ſeqq. enumerat, de quorum præcipuis in enarratione hac noſtra mentio occurret. *Altera* concluſio eſt: *non eſſe fidem divinam, niſi in Eccleſia Romana*. Cum vero fides divina non niſi verbo ſeu revelationi Dei innitatur, multus eſt in hujus concluſionis probatione, ut traditionem cum verbo ſcripto æquiparet, & jus infallibiliter interpretandi Scripturam Eccleſiæ Romanæ aſſerat; oſtenſis incommodis, quæ ſublata tali definitionis poteſtate, & per interpretationes privatas oriantur. Hic ad multiplices diſſenſiones inter eos, qui a Romana Eccleſia diſceſſerunt, provocat, & *Matthiæ Prætorii*, quem pro Lutherano habet, *Tubam pacis* allegat. Hac etiam occaſione reſponſum Lutheri, quo protervos reprehenſores verſionis ſuæ, & formulæ illius vexatiſſimæ *ſola fide*, acriter repreſſit, non leviter exagitat, p. 475. *Tertia* concluſio eſt: *reunionem Argentoratenſium neceſſariam eſſe ad eorum ſalutem, & facilem ſecundum ipſorum principia*. De *neceſſitate* conſtaret, ſi concederetur, quod aſſeverat, in ſola Eccleſia Romana fidem divinam ipſamque ſalutem quærendam eſſe; *facilitas* jactatur, quia nunc dicerint, errores fundamentales non eſſe in Eccleſia Romana, & ve-

ritatem quæ in ea doceatur, ignoratam hucusque, jam perſpexerint; accedere Regis omnium maximi potentiam, ſub qua tuti, nihil metuendum habeant ab illis, quorum ſocietatem olim impune non reliquiſſent.

Ex his facile judicabunt lectores, quid agendum fuerit Autori, ut deſtinata exequeretur. Secutus enim numerum & ordinem articulorum Auguſtanæ Confeſſionis, Romanæ Eccleſiæ dogmata, quam poteſt ſpecioſiſſime proponit & defendit; ſi non novis argumentis, at non ſine grata quadam novitatis figura, eamque perſonam aſſumens, quæ ex conſcientia ſua & ſincere agere videatur. At eodem candore producendi fuiſſent, quos in ſcena ſiſtit, collocutores ex parte Argentoratenſium, qui non ſolum concederent, de quibus nulla eſt controverſia, ſed qui etiam regererent, quæ potuiſſent & debuiſſent, non qui his neglectis, aut diſſimulato quæſtionis ſtatu, cauſam ſuam ipſi proderent. Illiberalis enim certaminis genus eſt, cum ſubornatis pugnare. Sed Autor excuſationem ſibi præparaſſe videtur, dum in præloquio ſcribit: *loqui facio Proteſtantes Argentoratenſes, qui non ſunt pervicaces ſive obſtinati, eosque conſtringo, ut concluſiones formem, ex principiis examinatis conſequentes.* Ita referro deprehenditur, non quæ illi dixerint, ſed quæ ipſe dici ab iis voluerit Quicquid ſit, dubitari non poteſt, eos qui illa locuti ſunt, quæ in libello hoc ipſis tribuuntur, jam pro reunitis & ad Romanam Eccleſiam reductis merito eſſe habendos. Id conſtabit, reſponſa eorum ad articulos legentibus, ex quibus quædam recenſebimus, ſi prius aliquid excerpſerimus ex iis, quibus Autor ſuam exponit ornatque ſententiam, recentiores ſcriptores *Richelium, Walemburgios, Boſſuetum*, aliosque imitatus. Omnia perſequi noſtri inſtituti ratio non fert, & controverſiarum exactior tractatio alterius fori eſt; exempli igitur & hiſtoriæ cauſa laboramus. In Art. IV. *de juſtificatione* p. 24 & ſeqq. pro communib9 conceſsisque hæc ponuntur: *hominem gratis juſtificari per miſericordiam Dei; Chriſtum ſolum meritum eſſe juſtificationem, Patrique ſatisfeciſſe: hujus meriti applicationem neceſſariam eſſe ſalvandis: applicari autem per ſacramenta baptismi & pœnitentiæ. Opera ſive legis naturalis ſive ſcripta, quæ fidem præcedunt, ſolisque liberi arbitrii natura fiunt, nullam juſtificationis partem conſtituere: fidem multum præſtare, neque absque fide pecca-*

Digitized by Google

peccatores juſtificari: neminem autem juſtificari a Deo, cui non ſimul infundatur gratia charitatis. *Vocabulo* juſtificationis *Romano-Catholicos & remiſſionem peccatorum & infuſionem gratiæ; Proteſtantes plerosque remiſſionem ſaltem peccatorum intelligere, gratiæ vero infuſionem ab iis vocari* renovationem & ſanctificationem. Hic cum alia quærant moneantque quos introducit, collocutores, arcem tamen quæſtionis, *an ſola fides ſit medium applicativum, & an bona opera actum juſtificationis ingrediantur*, non petunt, ſed occultato controverſiæ cardine, acquieſcunt reſponſis generalibus, *juſtificari nos gratuito: Chriſtum ſolum meruiſſe remiſſionem peccatorum, & phraſin* imputationis *eo ſenſu ferri poſſe, ut intelligatur, gratis infundi peccatori reconciliato juſtitiam ſanctificantem, eique applicari ſatisfactionem Chriſti, ac ſi ipſe peccator eam præſtitiſſet.* Verum eſt, concedi etiam a Jeſuita, *fide juſtificari* hominem; ſed addit, meritum Chriſti ſola fide nunquam applicari, niſi fiducia de remiſſione peccati per Chriſtum impetranda ſimul inſpiretur, & amoris principium quoddam, quo homo ad odium peccati & novæ vitæ ſtudium feratur, ideoque fidem mortuam a D. Jacobo rejici, & dicta Scripturæ *de fide juſtificante* intelligenda eſſe *de juſtitia inchoata*, quæ ſoli fidei debeatur, quia opera præcedentia nihil efficiant, & fides ſit omnis gratiæ initium. Si vero de juſtitia perfecta, per quam homo juſtus & amicus Dei fiat, loquatur Scriptura, certum eſſe, hanc ſoli fidei a Scriptura non tribui, ſed fidei vivæ, quæ menti diſpoſitiones inſpiret, quas Deus a peccatore exigit, ut eum gratis per Chriſtum juſtificet. Hæc ita admittunt collocutores, ut p. 35. reſpondeant, per fidem juſtificantem ſe intelligere eam, cui juncta ſint opera: (*formatam* cum Scholaſticis dicere potuiſſent) & per *juſtificationem* intelligi ſimul poſſe *renovationem.* De bonis operibus *Artic. IV* docet Autor, illa non niſi præveniente & cooperante gratia Dei fieri poſſe, illique ſoli gloriam eorum deberi, nec niſi virtute meriti Chriſti ea eſſe meritoria, iisque præmia in hac & futura vita promiſſa. Inſtantibus tamen Proteſtantibus, quos inſtruit, reſpondet p. 49. juſtum per bona opera mereri augmentationem gratiæ ſanctificantis, & per conſequens gloriæ; quia enim diverſi hi gradus gloriæ nihil aliud ſint, quam ipſa vita æterna, quam Deus bonis operibus promiſerit, certum eſſe, hoc ſenſu dici poſſe, quod mereantur vitam æternam.

iſto modo in plurimis aliis capitibus philoſophatur, ut ambiguæ probabilitati ubique locus ſit, maxime etiam ut videtur, cavens ne Romanæ religionis Theologis præjudicium afferat, quos in plurimis materiis rixari (*ils ſe querellent ſur une foule de matieres*) mirum non eſſe dicit, p. 143. quia *Deus mundum tradere diſputationibus eorum ipſe voluerit*, Eccl. III, 11. Exemplo eſſe poteſt *Articulus XVIII.* In hoc, ne acerrimas inter Dominicanos aut Janſeniſtas & ſuæ ſocietatis Doctores plurimos, qui Molinam ſequuntur, diſceptationes incurrat, Proteſtantium ſolum dogmata refert, ſua aut ſociorum præterit. Proponit autem ex Proteſtantium ore (1) *quod homo ſit liber in rebus naturalibus & civilibus.* (2) *quod nullam habeat libertatem ſine gratia Spiritus Sancti in rebus ſupernaturalibus.* (3) *quod Deus ſerio velit (voluntate antecedenti) ſalutem omnium, etiam non electorum.* (4) *quod Chriſtus pro omnibus mortuus ſit, etiam pro damnatis.* (5) *quod omnibus det gratiam neceſſariam & ſufficientem ad ſalutem.* (6) *quod homines ſua malitia reſiſtere poſſint & reſiſtant gratiæ, ideoque ſua culpa pereant, non ex decreto quod voluntatem hominis cogat.* (7) *quod juſtificati gratiam per crimina amittere poſſint & damnari.* Ad hæc epicriſis loco ſubjungit p. 268: *rogantur a Catholicis Proteſtantes, ut in hac doctrina ſubſiſtant, quam a biennio Argentorati docuerunt, neque turbari ſe patiantur per ea, quæ Lutherus & diſcipuli ejus aliter forte docuerunt.* Addit promiſiſſe hoc illos, & agnoviſſe, quod male fecerint, qui ob hanc doctrinam ab Eccleſia Romana diſceſſerint, ut contrariam ſtatuerent. At clarius in aliis capitibus, quæ maximam ſchismatis cauſam præbuerunt, in caſtra ſua Argentoratenſes traducit, v. g. Art. VII & VIII de Eccleſia, & verſantibus in ea hypocritis. Poſt longam enim centum fere pagellarum catechiſationem, Proteſtantes *ut viri honeſti* (gens d' honneur) ſiſtuntur, qui concedunt, *Eccleſiam Romanam ab initio ſuo, per ſecula ſeptendecim veram fidem continuaſſe, & Epiſcopis Romanis Petri ſucceſſoribus primatum jure divino deberi*; agnoſcunt continuam Eccleſiæ veræ viſibilitatem, in qua non ſalvati ſolum homines ſint, ſed & ſingulari ſanctitatis dono inclaruerint, v. g. *Bernardus, Franciſcus, Gerſon.* Moveri ſe dicunt Epiſcoporum perpetua ſucceſſione. Wicleſi & Huſſi diſcipulos ab Eccleſia excludunt, & Lutherum novam incepiſſe non diffitentur. Sic affectis Catechumenis

menis hiſce, & plene ut p. 146 refert, convictis Magiſter ſex duriſſima pronuntiat decreta, quibus ſolam Eccleſiam Romanam pro vera, Proteſtantem autem pro hæretica proclamat: in illa ſola verum verbum Dei recte intellectum, & veram fidem divinam collocat; non niſi humanam, etiam in articulis orthodoxis, Proteſtantibus concedens. His ſtantibus brevem aphoriſmum ſubjungit, *totam litem diremtam eſſe.* Hi reſponderunt p. 150, *ſe iſta omnia perfecte comprehendere, & ut viros, qui bona fide veritatem indagent, juſta illa effata ſatis penetrare.* Quis jam ab his alia expectet? Eadem igitur ſubmiſſione audiunt Art. X *de S. Cœna*, quæ ejus occaſione de transſubſtantiatione, de adoratione ſacramenti, & contra omnipræſentiam Chriſti hominis, diſputat; neq; repellunt, quæ ex Luthero ipſo adducit ex *libro de Captiv. Babylon. A. 1520. edito*, cum *transſubſtantiationis* dogma pro indifferenti adhuc habuit; licet poſtea & id, & alia inter initia diſputationis ſuæ retenta, apertiſſime retractaverit. Sic Art. XI & XII *confeſſionis particularis* neceſſitatem agnoſcunt; Tridentini concilii æquitatem probant, quod eorum peccatorum enumeratione contentum ſit, quorum poſt diligentem excuſſionem confitentes reminiſcuntur; *ſatisfactionem* etiam merito exigi, & ad levandas pœnas temporales proficere concedunt. Non minus liberales ſunt in admittendo *ſeptenario Sacramentorum numero*, Art. XIII, & pro calumnia habent, quæ circa opinionem de *opere operato* Romanæ Eccleſiæ imputantur. Miſerrime vero affliguntur, & commiſerationem excitant, cum ex Magiſtri dictamine ad Art. XIV *cum terrore* (p. 248, 254) percipiunt neceſſitatem ordinis & miſſionis ab Epiſcopis & quod hi jure divino presbyteris propoſiti ſint: ſic enim & primis Reformatoribus, & hodiernis Eccleſiæ Proteſtantium miniſtris omne jus docendi & ſacramentorum adminiſtrandorum intercidit. Ita exautoratos ſe agnoſcunt, & nullam Art. XV difficultatem faciunt, circa *cæremonias* a Romana Eccleſia præceptas, nec Art. XIX circa *cultum ſanctorum*; liberati maxime ab illa ſollicitudine, an & quomodo ſancti preces hominum audiant: docentur enim p. 277 ex *Hug. de S. Victore*, nihil referre, ſive audiant ſive non audiant, Deum enim nihilominus in ſanctis ſuis coli. Optime capiunt, quod idem ſit ſanctorum qui vivunt, & eorum qui mortui ſunt, interceſſiones quærere. Improbant, quod idololatria imputata fuerit Romanæ Eccleſiæ

cleſiæ, & quod in *Apologia Aug. Conf.* negetur cultus iſte ante Gregorii Papæ tempora in Eccleſia fuiſſe. Diſcunt, non præcipi cultum ſanctorum, ſed ſuaderi aut licitum haberi. Has ſcilicet veritates tanquam nunc demum cognitas, reverenter & prompte ſuſcipiunt; pro ſolatio vero indicat illis Magiſter, indies ſeveriores leges in Eccleſia Romana adverſus abuſum cultus ſanctorum ferri & expectandas eſſe. Ex epilogo, qui articulis doctrinalibus Aug. Conf. ſubjicitur, magnum argumentum reperire ſibi viſus eſt Autor, in verbis, quibus Proteſtantes aſſerunt: *nihil eſſe in ſua doctrina, quod diſcrepet ab Eccleſia Romana, quatenus ex ſcriptoribus cognoſcitur. Ita*, ait, *agnoſcentes Romanam Eccleſiam fuiſſe & eſſe adhuc veram eccleſiam, quia nihil contra eam credere aut docere volunt*; dein *abuſus ſolum quosdam in ritibus notant, probant igitur fidem.* Irridet eos, qui putant ſermonem eſſe de antiqua Eccleſia Romana; de ea enim (ait) agunt, in qua ſint abuſus, a qua ſecedunt, a qua pro hæreticis habentur. Hic quoque aqua hæret collocutoribus illis Argentoratenſibus, ideoque haud difficulter concedunt, non adverſari articulos Aug. Conf. Eccleſiæ Romanæ, ſed omnes ita explicari debere, ut cum ejus ſententia concordent, & inde actum, ut Lutherani in Alſatia animum retinuerint, redeundi in Eccleſiam Romanam, crediderintque ſalutem in illa inveniri poſſe, & ab omni errore in fundamento eam immunem eſſe; nec abuſus in ritibus obſtare, quo minus ſit vera Eccleſia, imo nec abuſus in ritibus recte explicatis deprehendi. Tanti jam, judice Jeſuita ejusque neophytis, poſt tot annos conſtat, quod *confeſſionis autores* ſtylum temperarint, veritatis profeſſione & modeſta errorum indicatione contenti, neque plane deſperantes de adverſæ partis emendatione. Interim, ſi locus eſt huic interpreti, omnium mortalium ineptiſſimi fuiſſent confeſſores, ſi per Romanam Eccleſiam, cui obloqui nolebant, illam intellexerunt, quæ illo tempore vigebat & conſpiciebatur. *Menzerus* (ut unum ex millibus allegemus) clariſſimus inter noſtros Theologus, ad epilogum illum nihil minus, quam talem gloſſam cogitans, ita commentatur, in *exegeſi ſua* ad verba: *quatenus illa ex ſcriptoribus* (antiquis, *addit*, & probatis) *nota eſt*: *Obſerva diſcrimen inter Eccleſiam Romanam veterem orthodoxam, & recentiorem ab Anti-Chriſto ſubjugatam.* Sed non confeſſores illi tantum, hoc qui iis nunc tribuitur,

Digitized by Google

tur, ſenſu omnium ludibrio ſeſe proſtituiſſent, ſed nec levius Carolus V Imp. omnesque Romanæ religioni inhærentes Imperii proceres incurriſſent, tam ſevero edicto, quale in comitiis illis adverſus confeſſionem editum eſt, in eos detonantes, qui nihil contra eam, quæ tunc publice docebatur, Romanæ Eccleſiæ fidem & diſciplinam ſtatuiſſent. Recenſent autem in decreto ſat longo ordine, quæ contra illam religionem novari exiſtimabant, quam ipſi veterem & incorruptam credebant. Proteſtantes vero erroris & innovationis arguebant, ad veriorem & incorruptam antiquitatem provocantes.

Pauca addemus ex traditis Dezii ad articulos ſeptem Auguſtanæ Confeſſionis de abuſibus, cum pleraque ex præcedentibus intelligi poſſint. Artic. I de *communione ſub utraque*, omnibus quæ proferri ſolent, argumentationibus laborat Autor, ut ſacerdotibus ſolis cum jure conſecrandi uſum ſacri calicis vindicet. Ita miſeri illi ex diſputatoribus diſcipuli, agnoſcunt p. 358, in cœtu Proteſtantium ob defectum ordinationis epiſcopalis, nil niſi panem & vinum porrigi; meliorem itaque eſſe Romanenſium conditionem, neque præceptum de communicando *ſub utraque* tutum aut evidens eſſe fatentur. Eccleſiam non minus jus ad tollendum calicem habuiſſe, quam ad baptiſmum ex ſubmerſione in aſperſionem mutandum: ad preces tamen deſcendunt, ut a Pontifice hodierno, permiſſio utriusq; ſpeciei obtineatur, reſponſumq; ab Autore concionum accipiunt p. 359, ſi redierint ad obſequium, & erroribꝰ per quos rigorem Pontificis hucusque commeruerint, renuntiarint, ſperandum eſſe, quod Deus inſpiraturus ſit Pontifici, quæ ad ſalutem fidelium maxime proficua ſint futura. In Artic. II *de matrimonio ſacerdotum*, eadem facilitate ſuccumbentes, aliqua ſpe eriguntur; dum promitti audiunt fore, ut illis ex paſtoribus, qui poſt converſionem continentiam ſervare velint, diſpenſatio detur, ordinem ſacrum obtinendi, ejusque gratiæ initium jam a Papa Argentorati factum eſſe; reliquis a regia munificentia idem expectandum, quod exemplo toti Europæ admirando noviter converſis præſtare Rex ſoleat. Art. III *de Miſſa*, allatis vulgatis omnibus, quæ recenſere ſuperfluum eſſet, Proteſtantes Miſſam non ſolum concedunt ſacrificium *commemoratorium* eſſe, ſed & *propitiatorium*, non quidem (ita enim hoc explicat

plicat Jesuita) ut causam quæ remissionem peccatorum mereatur, aut Deo plene satisfaciat, sed ut instrumentum, quo per formam impetrationis meritum & satisfactio Christi applicetur, p. 399: hoc sacerdotio & sacrificio carere Ecclesiam non posse, illudque etiam pro mortuis esse offerendum, Judæ scilicet Maccabæi exemplo. Et eodem fundamento purgatorium quoque credunt, mire etiam gaudent p. 402 (*ils sont ravis d' apprendre*) quod intelligant, animabus in purgatorio non nisi per modum suffragii per Missas succurri, & penes Deum stare, an admittere illud velit: delectatos se etiam esse dicunt lectis, quæ Concilium Tridentinum pro Missa & contra ejus abusus definiverit, & petunt, ut hæc quam primum in omnibus Ecclesiis Argentoratensibus restituatur. Art. V (nam IV de *confessione* supra in Art. de *pœnitentia* tractatus fuit) sine difficultate admittitur doctrina de discrimine ciborum, & de jejuniis ab Ecclesia indictis, per quæ tamen solum *dispositio fiat* ad obtinendam misericordiam Dei, nemo autem justificationem ipsam mereatur. Art. VI itidem agnoscunt, doctrinam Romanam de *votis monasticis* Scripturæ fundamento niti, & quod Lutherus & alii, qui ea violaverint, Spiritum Dei non habuerint; lubenter autem intelligunt, quod non ex definitione Ecclesiæ, sed ex privata doctorum opinione monachatus æquiparetur baptismo, & quod præceptis Evangelica consilia non præferantur, sed tantum perfectior eorum status æstimetur, qui & præcepta & consilia simul observant; item quod confidere jubentur, reformatum iri vitæ monasticæ enormitates. Art. VII & ultimo *de potestate Ecclesiastica* omnia, quæ in Romana Ecclesia de ea statuuntur admittunt, ut Scripturæ & antiquitati convenientia; deprecantur solum nimiam legum multitudinem, læti interim, quod Magister statuat, solum Deum conscientias obligare, per præcepta licet Ecclesiæ. In fine subnectitur *Revocationis* formula, quam *professionem fidei Catholicæ* vocant, exacte ad placita Concilii Tridentini effabricata. Eam jurati subscribere tenentur omnes, qui in gratiam Romanæ Ecclesiæ recipi volunt, nulla in quocunque scrupulo, magno aut parvo, restrictione aut moderatione cuiquam permissa.

Hæc illis, quibus spes aliqua superfuit, de nescio qua compositione per mutuas relaxationes expedienda, abstergere omnem illius

illius opinionis fucum poſſunt. Quantum enim poſt tot verborum artes & argutiarum tricas, ex ſcriptorum hujusmodi henoticorum traditis colligere de vera illorum intentione licet, nulla illis alia conciliandi & uniendi via cordi eſt, quam quæ conſcientiam & ſalutem omnium, poteſtati eccleſiaſticæ, quam ſtabiliunt, perpetuo & abſolute ſubjiciat; ita ut ii, qui argumentorum efficaciæ, repugnante mentis teſtimonio, cedere nequeunt, hierarchici dictaminis ponderi cæco ſe ſubmittant obſequio. Id ut recte fit, ſi divina demonſtretur jubentis & definientis autoritas; ita neminem ab infimæ ſervitutis ignominia, & æterno conſcientiæ morſu tutum præſtat, qui humanæ ſolum ſapientiæ aut utilitatis reſpectibus, collum ſupponit.

JACOBI TOLLII FORTVITA, IN QVIBVS prater Critica nonnulla, tota fabularis Hiſtoria Græca, Phœnicia, Ægyptiaca ad Chemiam pertinere aſſeritur.

Amſtelodami, apud Janſſonio Waesbergios, 1687, in 8.

IN fabulis Poetarum non minus, quam in hieroglyphica Ægyptiorum doctrina, artem χρυσοποιητικὴν velut ſub involucro quodam vel aulæo latitare, non uno loco affirmavit grande hodie Daniæ ſuæ decus, *Olaus Borrichius*, in doctiſſimo tractatu *de ortu & progreſſu Chemiæ*. Sed idem ante eum tum alii complures, tum *Michael* inprimis *Majerus*, Comes Palatinus Cæſareus, Medicinæ Doctor & Cæſareus Archiater. peculiari libro oſtenſum ivit, cujus hic eſt titulus: *Arcana arcaniſſima, h. e. Hieroglyphica Ægyptio-Græca, vulgo necdum cognita, ad demonſtrandam falſorum apud antiquos deorum, dearum, heroum, animantium, & inſtitutorum pro ſacris receptorum originem, ex uno Ægyptiorum artificio, quod aureum animi & corporis medicamentum peregit, deductam; unde tot Poetarum allegoriæ, ſcriptorum narrationes fabuloſæ & per totam encyclopadiam errores ſparſi clariſſima veritatis luce manifeſtantur, ſuaque tribui ſingula reſtituuntur, ſex libris expoſita.* Cujus libri impreſſi dum meminimus, non poſſumus non gemelli tractatus facere mentionem, ab eodem Majero propria manu ſcripti, & quod ſciamus, necdum edi-

ti, qui a non-nemine Bibliothecæ Paulinæ noſtræ non idem pridem fuit donatus. Ejus inſcriptio eſt: *De Theoſophia Ægyptiorum ut antiquiſſima, ſic abdita & ſacra, ad Græcos hinc & Romanos, usque finitimos, ſuperſtitioſo Ethnicæ idololatriæ nomine traducta, & ad nos fabuloſo poeticorum figmentorum nomine derivata, multarum artium circulo, hoc eſt, de naturali rerum metallicarum artificio, quo priſtina mundi ætas quingentis ante Chriſtum natum annis exercebatur, ex umbra ſermonis allegorici, remotis falſis & ridiculis paſſim ad moris & alia etiam vulgo nota detorſionibus, in lucem recens expoſito. Tractatus veritatis inquiſitioni utiliſſimus, & ſcitu perneceſſarius, autore Michaele Majero Phil. & Med. D. &c.* Eſt equidem & hic MStus, ut prior impreſſus, Majeri tractatus ejusdem argumenti; at ſi principia cum poſtprincipiis cæteraque omnia inter ſe conferuntur, plane alia opuſculi illius ab hujus ſtructura ac diſpoſitio deprehenditur. De cætero, quod Majerus in tractatibus jam recenſitis oſtendere ſategit, id ipſum quoque in Fortuitis ſupra memoratis perſequitur *clar. Tollius*. Inclaruit is hactenus tanquam Philologus Criticusque non e trivio, quippe qui Auſonium cum notis ſuis & variorum Amſtelodami A. 1671; Ciceronis orationem pro Archia cum notis ſuis Lugduni Batavorum A. 1677; Guſtum ad Longum ut & ἔρωτα κοιμώμενον, & Lucianum de Calumnia cum notis ſuis ibidem A. 1677 edidit. In hiſce autem Fortuitis, ut vocat, ſuis ſub initia hujusdem anni evulgatis, non Criticum tantum agit, ſed & Phyſicum & Chemicum, vel Chemicum fabularum poeticarum interpretem; & Criticum quidem in cap. I, ubi veterem inſcriptionem de Junone Patulcia illuſtrat; III, in quo Petronium cum Virgilio confert; IV, in quo Sophoclis in imitando Herodoto judicium expendit; V, in quo Paſſieni apud Senecam nominis immutationem indicat; VII, ubi Florum & Ciceronem aliquoties tentat; VIII, ubi Lucilium emendat; X, in quo nonnulla in Floro reſtituit; XIII, ubi Virgilium cum Homero comparat; XIV, in quo Seneca cum Sophocle confertur; XVII, ubi paradoxa Ciceronis aliquoties emendantur; XIX, XXI, XXII, XXVI, & XXIX, in quibus multa in Floro corriguntur; quorſum & cap. XVI, de formula ſalutationis *Pax vobiscum*, caput item XXV, quo epigrammata quædam partim recenſentur, partim vertuntur, & caput XXVIII, de fraudibus ſacris, referenda

ferenda veniunt. Phyſicum autem agit Tollius in cap. VII, ubi de capillis diſſerit, IX, in quo diſpicit, cur Luna corporibus proceritatem conferat; XI, in quo virginum ac veratrum diſcrimen offendit, & c. XXI, ubi de viſu ex profeſſo agit: Chymicum denique in c. II, ubi numerum quinarium Chemiæ; V, in quo aram Amphiarai; c. XII, ubi Lunæ & Solis colores Chemice exponit; XVIII, ubi diſquiritur, cur Diana ante Solem ſit genita; XXIII, in quo Deucalionis & Pyrrhæ fabula Chemice enarratur, & XXXI, in quo non Regulus tantum ſtellarum deſcribitur, ſed aliæ quædam fabulæ aternum explicantur. His gemina & alia adjecere ſe potuiſſe profitetur in præfatione ad lectorem, fabulam nempe Augiæ, fabulas item de columnis Herculis, de columnis ad aream Oſiridis, de columna Solis, & gemmantibus ex ea lauris, de Petris Ambroſiis de Cyaneis inſulis; de Minerva, Iſide, Proene in hirundinē mutatis; de Luna, Iſide, Atlante, Cybele Venere, cui ille matres mundi, & magnæ matres; de Ovo mundi, Caſtoris, Pollucis & Helenæ; de phallis templi Dez Syriæ, de Priapo, de myſteriis Cereris Eleuſinæ, de Diana Priapia, de imbre aureo, quo Danaë inpleta &c. Nam ex his quoq; pluribusque aliis antiquorum fabulis naturam lapidis Philoſophici, qui merum ab aliis ingenii commentum habeatur, mirifice elucefcere confidenter aſſerit. Fortuitis autem hiſce & alia annexuit CL. Tollius; & primum quidem tractatulum, qui inſcribitur εἰ ἔχουι καλαμίσκον, ſeu expoſitionem marmoris antiqui, in quo Cupido leoni indormienti exhibetur, reflexa in ſiniſtrum humerum dextra, ſiniſtra vero duo papavera complexus, quibus lacerta adrepit, cum litteris ad dextrum latus inſcriptis: O. V. A. R. N. M. Ediderat id libelli Tollius, ut ſupra indicavimus, Lugduni Batavorum A. 1677, literasque hæc ſic fuere interpretatus: *Omnis Vis Amoris Requie Noctuma Mitefcit.* Sed CL. Rondellius, Profeſſor Trajecti ad Moſam, neſcitum tempus marmantibus longe aptiſſimum eſſe exputans, ſcripta Gallice epiſtola longe aliter literas jam dictas interpretatus fuit, & quidem hoc modo: *Omnia Vis Amantium Requiſcens Nullo Momento* Item: *Stefno Vernantis Amoris Reſiſtere Nil Defierius.* Igitur non recudi tantum fecit ſuum ἐχωτὸ καλαμίσκον Tollio, ſed Rondellii quoq; epiſtolam de eodē Gallicam Latine vertit, ſuaq; illi notas hæc occaſione ſubjecit: ad quas quæ Rondellius ſtatim regeſſit, in Novellis Reipublicæ literariæ menſe Martio hujus anni artic. 7, exhibentur. Addidit deinceps & Ora-

tionem, eamque inauguralem de *Fontibus Eloquentiæ* in Academia Teutoburgica habitam, in qua non Hiſtoriarum tantum & Græcæ linguæ, ſed & Eloquentiæ Profeſſor fuerat conſtitutus: ut & Carmen ſeculare heroicum in trecenteſimum primum natalem Academiæ Heidelbergenſis ſuperiore anno ſolenniſſime celebratum; nec non Odam Alcaicam in Natalem LXXII Sereniſſimi Principis PHILIPPI GUILIELMI Comitis Palatini ad Rhenum, S. R. I. Archithesaurarii & Electoris; una cum indice rerum & verborum ſatis locuplete, ut & notatione multorum erratorum typographicorum, quibus hic liber ob abſentiam Autoris mirum quantum eſt defœdatus. Promittit alias idem CL. Tollius in dedicatione Fortuitorum horum ad Sereniſſimum Principem FRIDERICUM Marchionem Brandeburgenſem, & S. R. I. Archicamerariatus & Electoratus hæredem, cui & Orationem, quam diximus, inauguralem dedicaverat, directa, ſe non *Lucretium* tantum ac *Longinum*, Sed & *Salluſtium*, *Florum*, *Phædrum* & *Artemidorum* cultiores atque emaculatiores editurum, ſeque eo fine iter jam ingreſſum, ut tum Budenſem, tum alias nobiliores Bibliothecas excuteret. Quod inſtitutum cum orbi literato non poſſit non eſſe proficuum, nos Viro boni publici ſtudioſiſſimo, jamque in itinere conſtituto felicem itum ac reditum apprecamur.

JOHANNIS MVYS PRAXIS CHIRVRGICA *Rationalis, ſive Obſervationes Chirurgicæ, &c. Decas V.*

Lugduni Bat. in 12.

EX quo quatuor priores Praxeos hujus Chirurgicæ Decades in Actis noſtris A. 1685, menſe Majo recenſuimus, præſens etiam quinta ab Autore edita eſt, ſed adjecta promiſſione de pluribus adhuc publicandis. Diſtulimus itaque quintam hanc Decadem, donec divulgarentur & reliquæ, eadem nempe opera recenſendæ. Aſt quia Decades quidē hujus Praxeos Chirurgicæ plures ad nos nondum pervenerunt, opuſculum vero ejusdem Autoris aliud non ita pridem in manus noſtras incidit proxime memorandum, rem non ingratam Benevo-

Benevolo Lectori facturos nos duximus, si quintæ *illius* Decadis contenta præmitteremus.

Observatione itaque prima Auctor vulnus capitis ex contusione proponit, cum accurata methodo medendi, reddens simul in explicatione curationis haud inelegantes rationes, quamobrem vulnus linteis carptis impleverit? cur rasilis lanugo lintei, Belgice catoen dicti, in vulneribus adhibita inflammationem gignat? cur olea vulneribus imposuerit nulla &c. Extravagatur deinde paululum, variaque differit de vulneribus stupendis cranii ac cerebri curatis; de difficultate curationis vulnerum capitis in illis, qui venerea lue laborant; de vulneribus occipitis, ossis bregmatis, temporum; de fissuris futurarum; de contrafissura; de enchirisibus in vulnerum capitis religatione & trepanatione attendendis; de remediis in duræ matris vulneribus adhibendis; de victu capitis vulnere decumbentium; deniq; de remedio sternutationem, quæ adeo noxia est in vulneribus hisce, impediente.

Observat. 2. vulnus thoracem penetrans exhibet, iterumque varia profert, chirurgo tyroni admodum scitu necessaria. Scilicet quomodo vulnus thoracis nimis angustum commode dilatari possit? quali specillo profunditas vulneris debeat explorari? cur turundæ filo sint alligandæ & quamdiu debeant adhiberi? quid agendum, si anteriores thoracis partes simul læsæ, aut vas sanguineum magnum vulneratum? quomodo pulmones læsi cognoscendi? quid expectandum in vulneribus diaphragmatis, cordis & pericardii? num tuto possit cannula argentea vel plumbea loco turundarum in thoracis vulneribus adhiberi? quomodo sanguis in thoracis cavitate coagulatus cito possit resolvi, ut effluat per vulnus, & quid circa paracentesin thoracis observandum, &c.

Obs. 3. de vulnere abdominis penetrante loquitur, ad cujus explicationem subjungit rationem, quare vulnera abdominis etiam non penetrantia difficile curentur? quid in testium vulneribus metuendum? cur vulnera abdominis quo ampliora, eo magis periculosa sint? quid agendum, ubi portio omenti vel intestini extra vulnus pendeat? vulnera epatis qualia excipiant symptomata? quid mali vulnus lienis, renum & vesicæ accersat ægris?

Obs. 4. agit de arteria brachii vulnerata, proponitque reme-

dia, quibus adhibitis, vulnus hoc feliciter fuerit ſanatum. Præterea vero rationem reddit, cur vulnera talia, ſi ſupra cubitum habeant ſedem, difficilius medicinam admittant, quam ſi infra cubitum occurrant. Refert deinde ſe inſtrumenta poſſidere ferrea, quibus facile ſanguis ex arteriis diſſectis proſiliens poſſit compeſci; deſcriptionem tamen ipſorum reticet. Ultimo quæſtionem proponit, num liceat in ægris, ubi maxima ſanguinis pars per vulnus effluxerit, transfuſionem ſanguinis tuto celebrare?

Obſ. V. fracturam tibiæ cum vulnere ejusq; curandi methodum ſiſtit. Rejicit autem in ea venæ ſectiones & purgantia, item ligaturam octodecim capitum dictam, quæ alias a practicis in uſum vocantur; redditaque ratione, quare lactantium ac gravidarum oſſa fracta tam difficile ſanentur, duo problemata reſolvit, cur hyeme ſerena facilius diffringantur oſſa? & unde proveniat terror poſt ſomnum in illis, qui oſſium fractura decumbunt?

Obſ. VI. de diſlocatione tali loquitur cum vulnere conjuncta; quo in affectu periculum ſummum perpendens, conſilium Sculteti examinat & rejicit, recenſendo modum curationis in ægro hocce, felici ſucceſſu adhibitum.

Obſ. VII. de naſo ob frigus hybernum læſo agit, propoſitaque hujus affectus cauſa, rejicit ſcarificationes partis & ſanguiſugas ab aliis practicis ad curam morbi commendatas, ipſorum vero in locum reſolventia & ſale volatili turgida, uti ſunt vapor ſpiritus vini, ſperma ceti, &c. laudat.

Obſ. VIII. Brachii atrophiam cum imbecillitate motus ac algore conjunctam tradens, non vulgaribus unguentis & emplaſtris, ſed cucurbitulis non ſcarificatis, fotuque ex acribus ingredientibus parato curari poſſe docet.

Obſ. IX. uvulam ac tonſillas male habentes ad examen vocat, cumque & in his acidum primario peccare exiſtimet, gargarismata cum ſpiritu ſalis armoniaci acuata maxime extollit, obiter etiam, quid de laryngotomia ſentiendum, inſinuat.

Obſ. X. labium leporinum deſcribit, cum apparatu chirurgico cautelisque ad curam ejus neceſſariis.

JOHAN-

Digitized by Google

JOHANNIS MVYS, MED. DOCT. PODALIRIUS REDIVIVUS.

Lugd. Batav. apud Petr. van der Aa, 1686, in 12.

QUid ſibi velit Auctor nobiliſſimus Podalirio hocce Redivivo, ipſe in præfatione clariſſimis verbis eloquitur. *Poſtquam*, inquit, *quinque obſervationum chirurgicarum decades jam in lucem edideram, nonnulla mihi in mentem venerunt, qua cum fructu huic meo tractatui annecti poſſe exiſtimabam, ideoque hunc dialogum compoſui, in quo Podalirius redivivus & Philiater colloquuntur. A Podalirio propemodum nonniſi floſculi apportantur fragrantes ex Parai, Guilemeau, Pigrai, Aquapendentis, Fallopii, Hildani, aliorumque praclarorum, quamvis nimis prolixorum chirurgia ſcriptorum. Quicquid autem Philiater in medium profert, aut ego ipſe in praxi medica expertus ſum, aut ratiocinando excogitavi, vel denique ex ſolidioribus recentiorum ſcriptis excerpſi.* Eſt itaque præſens ſcriptum inſtar commentarii ad univerſam Auctoris Praxin Rationalem; ſingulis namque obſervationibus quædam, quæ in particularibus capitibus tractare commode haud poterat, nihilominus tamen ad illuſtrationem ipſius obſervationis aliquid adhuc facere judicaverat, addere hic voluit. Exempli loco ſit diſcurſus ad decadis primæ obſervationem primam. Recenſet ibi Philiater primo, quid agendum ſit Medico Chirurgo, ſi oculus extra orbitam prolabatur. Progreditur poſtea ac commemorat viſus debilitatem, quam ſibi accerſunt, qui quotidie aqua frigida ſolent lavare oculos. Suadet deinde cicatricem oculorum nunquam tangendam; neutiquam enim ejus remotionis ſpem ſupereſſe. Porro qui eminus videre nequeunt, a medicamentis nullum ſolatium, ſed tantum a vitris concavis expectare debere, perhibet. Denique adverſus palpebrarum rubedinem, inflammationem cum ſordibus, ruborem oculorum, ophthalmiam diuturnam, fiſtulam lachrymalem, cataractam ſcirrhumque oculorum cancroſum proponit remedia. Nimii eſſemus, ſi ſcholia reliquis obſervationibus adjuncta ſpeciatim exponeremus; quapropter ſolum ex ipſis quædam, quæ Auctoris ſunt propria, aut alias non ubivis obvia, recenſere placet. Pagina 20. de fonticulis ipſorumque uſu diſſerens dicit, ſignum

ſignum haberi certum, haut amplius prodeſſe fonticulum, ubi carnea excreſcentia in margine ejus appareat. P. 26. ſpiritum ſalis armoniaci aromatiſatum, ſe ſæpius in gangræna felici ſucceſſu uſurpaſſe, refert. P. 31 ſpiritum frumenti magis eſſe anodynum, quam vini, experientia edoctus affirmat. P. 37 cæcum a nativitate literas pingere didiciſſe commemorat, & quidem hac methodo: ex ligno aut alia materia omnes literæ efformabantur, tantæ magnitudinis, ut cæcus earum figuras tactu dignoſcere poſſet, atque ita progreſſu temporis calami ope in charta easdem imitatus eſt. P. 55. nervos læſos convelli non ſolum, ſed etiam convulſionum eſſe cauſas, obſervatione ſingulari adverſus Dn. Bontekoe tuetur. P. 71. in cryſtallo montana tam interne quam externe adhibita, admodum conveniens contra cancrum latitare remedium, rationibus & experientia evincit. P. 82. ignivori quomodo ſe adverſus flammæ violentiam muniant, patefacit. P. 96 abceſſus mammarum ſine turundis feliciter ſanari refert. Plura dabit evolutio ipſius tractatus, non prolixi.

LIBRI NOVI.

Divi Chryſoſtomi Epiſtola ad Cæſarium Monachum juxta exemplar Cl. V. Emerici Bigotii; cui adjunctæ ſunt tres Epiſtolicæ Diſſertationes, &c. Authore Jacobo Basnage. Roterd. 1687. in 8.

Prænotionum Canonicarum libri V, quibus ſacri juris atque univerſi ſtudii Eccleſiaſtici principia & adminicula enucleantur; authore Joh. Doujatio. Pariſ. 1687. in 4.

Traité de l' Aiman, par M. D... a l' Amſterdam, 1687. in 12.

M. Tullii Ciceronis de Officiis libri tres, & in illos Samuelis Rachelii Commentarius Philoſophico-Juridicus. Amſtelod. 1687. in 8.

Le bon uſage du Thé, du Caffe & du Chocolat, par M. de Blegny. a Paris 1687.

Hiſtoire des Oracles, par l' Auteur des Dialogues des Mort. a Paris 1687. 12.

Reflexions ſur les cinq livres de Moyſe, pour établir la verité de la religion Chrétienne, par P. Allix. a Londres, 1687. in 8.

La Creance de l'Egliſe Orientale ſur la Tranſubſtantiation, avec une réponſe aux nouvelles objections de M. Smith. a Paris 1687. in 12.

Reflexions nouvelles ſur les cauſes des maladies & de leurs Symptomes; par le S. de S. André. a Paris. 1687.

Abregé de la vie de M. Claude. a Amſterd. 1687.

Franciſci Sanctii Minerva, ſive de cauſis Latinæ Linguæ Commentarius, cum animadverſionib9 & notis Gaſp. Scioppii, & Jacobi Perizonii. Franekeræ 1687. in 8

L' Antiquité des Temps, rétablie & defendue contre les Juifs & les Nouveaux Chronologiſtes. a Paris. 1687. in 4.

Hiſtoire des Revolutions arrivées dans l'Europe en matiere de Religion, par Mons. Varillas. Tome 3 & 4. a Paris. 1687. in 4.

Digitized by Google

ACTA
ERUDITORUM
publicata Lipsiæ
Calendis Augusti Anni M DC LXXXVII.

JOANNIS MEURSII DE REGNO LAconico lib. II. De Piræeo liber singularis, & in Helladii Chrestomathiam animadversiones.

Ultrajecti, apud G. van de Wader, 1687, in 4.

ANntiquitates Græcanicas si quis unquam studiose ac erudite a prima usque origine eruit & illustravit, sane *Joannes Meursius* id egregie præ cæteris fecisse dicendus est. Tot enim illustria ejus in hoc genere exstant monimenta, ut si quis eorum copiam pariter atque dotes consideret, non unius hominis, sed complurium summorum ingeniorum fructus legere videatur. Nota sunt ejus Glossarium Græco-Barbarum, Auctores Musices antiquissimi, Auctores Græci historiarum mirabilium, Athenæ Atticæ, Areopagus, de populis Atticæ, regnum Atticum, Archontes Attici, Themis Attica, Fortuna Attica, Bibliotheca Attica, Atticæ Lectiones, Pisistratus, Solon, Ceramicus geminus, Theseus & reliqua Attica, Creta, Cyprus, Rhodus, Miscellanea Laconica, aliaque plura. Ex iis quæ post mortem Auctoris usque adhuc prodierunt, tres nunc quos modo nominavimus, (quosque Duumviris celeberrimis, *Samueli Pufendorfio*, & *Joh. Georgio Grævio*, quorum ille ex Potentissimi Suecorum Regis bibliotheca depromptos cum amico Grævio communicavit, hic editionis eorum curam habuit, orbis eruditus debet,) libelli elegantes se offerunt.

In his qui de regno Laconico conscriptus primo loco censetur, non initia tantum progressusque regni Laconici in lucem revocat, sed & multa sub fabularum involucris a majoribus tradita, e vetustissimis scriptoribus pervestigata protrahit, unde non exigua

pars fabularis, quam vocant, hiſtoriæ intelligi, & ad veram componi poteſt aptiſſime. Nos pro more ſumma capita delibabimus. Capitibus ſex prioribus antiquiſſimi regum memorantur, cap. I. primus eorum *Lelex*, *αὐτόχθων*, Sparti filius, a quo regio Lelegia dicta; deinde *Myles* Lelegis filius, qui in Aleſiis, vico Laconicæ, molam inveniſſe traditur; poſt hunc *Eurotas*, Myletis filius, qui ſtagnantes aquas, alveo & flumine facto, ab agris in mare deduxit, unde fluvio nomen, cujus uxor Cleta cum Phaenna inter Divas relata, hæc; pro Gratiis coli cœperunt; cap. II. *Lacedæmon*, Eurotæ gener, qui a ſe regioni, ab uxore Sparta urbi quam condidit, nomina impoſuiſſe narratur; *Amyclas*, Lacedæmonis gener, qui de ſuo nomine Amyclas condidit; cap. III. *Argalus* Amyclæ filius, quem & Agigæum vocant; dehinc *Cynortas* Argali frater; inde *Oebalus* Cynortæ filius aut nepos, a quo Lacedæmones Oebalii dicti; cap. IV. *Tyndareus* ſeu Tyndarus Oebali filius, qui a fratre Hippocoonte regno pulſus ab Hercule certis legibus reſtitutus eſt, quique Minervæ Chalciœcæ templum ædificare cœpit. Is cap. V. regnum ſponte tradidit genero *Menelao* ex filia Helena, & filiis *Caſtori* ac *Polluci*. Ab hiſce fratribus e Colcho reducibus, templum Minervæ Aſiæ conditum; perierunt autem navi fracta, & Caſtor Argis, ubi ſepultus, Mixarchagenas appellatus. Sequitur bellum Trojanum, ante quod Ἀθήνη πρόναια, Minerva Protemplaris conſulta. Menelai filiam Hermionem *Oreſtes* duxit, & cum ea Regnum accepit. Cap. VI. *Tiſamenus*, Oreſtis filius, qui ab Heraclidis *Euryſthene* & *Procle* vel Patrocle, tunc quum Hebræos Samuel & Saul regerent, dejectus eſt; quæ expeditio cap. VII & VIII uberius exponitur. Eſt autem hic quaſi finis hiſtoriæ Heroicæ ſive fabularis, & veræ initium.

Ab iſtis duobus Herculis nepotibus duo poſtea reges ſimul Spartæ regnaverunt, alter ex Euryſthenidarum ſeu Agiadarum familia, quorum nomina & tempora a cap. IX. usque ad XIV. enarrantur, alter e Proclidarum gente, quorum hiſtoria a cap. XV. usque ad XIX. traditur.

Heraclidis extinctis tyranni Lacedæmonem tenuere, *οἱ τὴν ἔννομον βασιλείαν εἰς τυραννίδα καταστήσαντες*, ut de iſtorum primo Cleomene Polyb. lib II. memoriæ prodidit. Horum quarto Nabide occiſo, in Achæorum poteſtatem Lacedæmonii pervenerunt, qui priſti-

priſtinis inſtitutis ademtis, Lacones ſuis Achæorum legibus vivere juſſerunt; ſed ut iſti quoque Romanis ceſſere, ab his rurſus Spartanis avitis moribus uti permiſſum eſt. Poſthæc Romanis Laconica amice habita, & primo Prætori, deinde ut proconſularis provincia facta, Proconſuli Achaiæ data gubernanda, donec per Domitianum libertas erepta, poſt quod tempus Lycurgi leges deſierunt. Sub Arcadio & Honorio a Gothis ſubacta, at Chriſtiana facta, ad Patrenſem Metropolitanum pertinuit, in civilibus Achaiæ Principi paruit. Poſtea Despotæ ab Imperatoribus Conſtantinopolitanis miſſi eam rexerunt, donec tandem Conſtantinopoli expugnata, ſub Turcarum jugum redacta eſt, quæ cap. XX. XXI. & XXII. enarrantur.

Ultimo capite XXIII exequitur Auctor ea, quæ Reges Laconum ſingularia habuerunt, in quibus nonnunquam a Cragio diſcedit. Totum autem libellum doctiſſimis multis emendationibus & obſervationibus, veluti gemmis radiantibus pulcherrime exornavit.

Sequitur de PIRÆEO cæterisque Athenarum portubus commentarius. Et primo quidem Piræei nomen, populum, ſitum, muros longos σκέλη & brachia dictos, aliasque munitiones, navalia, armamentarium, tres portus nativos, Cantharum nimirum, Aphrodiſium & Zean, duo promontoria, quinque porticus, ſtatuas, Herculem Melitenſem Αλεξίκακον pomis cultum, Dianam Αριστοβούλην, totumque tractum Meliten, fora duo, quæ commune Græciæ emporium, Δεῖγμα ſeu locum ubi merces peregre advectæ oſtentui exponebantur, magiſtratus cauſa mercatus conſtitutos, jura emporii, balneum, theatrum, templum Jovis Σωτῆρος & Minervæque & Jovis Cteſii, lemam, capitibus VIII prioribus exponit. Deinde cap. IX. propinquam ei MUNYCHIAM, ejus fana, aras, & de ea vaticinia, ac tandem PHALERUM, ejus navale, ſpectacula, fontem Clepſydram, fana, aras ἀγνώστων Δαιμόνων vel Ἀγνώστου Θεοῦ, ὧ προσκυνήσαντες χεῖρας εἰς ἀέρα ἐξέτειναν, ut eſt apud Lucianum, vel βωμοὺς ἀνωνύμους, item delicias, atque littus ei adjacens Κωλιάς, in quo templum Ἀφροδίτης Κωλιάδος & reliqua memorabilia cap. X & XI. enarrat.

Ultimo loco habentur in HELLADII CHRESTOMATHIAM annotationes. Fuerunt autem Helladii Ægyptii, urbe Antinoi ſeu Beſantinoi, vel Biſantinoi, oriundi, Chreſtomathias libri IV,

unde hæ reliquiæ e Photii excerptis ad nos pervenerunt, complectentes varias obſervationes, Atticas inprimis, elegantes & doctas. Annotationes ab Auctore tradita varie illuſtrant & confirmant, in quibus memoratu digna ſunt, quæ de Dionyſiis aliisque multis ſcriptoribus antiquis, & eorum monimentis, perquam ſtudioſe ac erudite recenſentur.

ULRICI HUBERI SPECIMEN PHILOſophiæ Civilis & ſtudendi bonis libris.

Franequeræ, apud Johannem Gyſelaar, 1686. in 8.

COmpendium Philoſophiæ Practicæ in eorum apprime gratiam, qui Themidi operas dicarunt, concinnaturus Auctor clariſſimus, exemplo Varronis apud Tullium in Quæſtionibus Academicis, amicos ſuos, in quibus eſt ſtudium, in Græciam mittit, i. e. ad Græcos ire jubet, ut a fontibus potius hauriant, quam rivulos conſectentur. Cum enim hiſtorias Gentium, ſententias de moribus & de republica Philoſophorum, totamque vetuſtæ eruditionis varietatem ſcire horum inprimis eſſe affirmet, idque eo magis, quo frequentius Jure-Conſulti in Pandectæ reſponſa ſua, etiam ubi id agere minime videntur, aſſertis veterum ſapientum ſuperſtruere amant; non inutili labore ſe defunctum eſſe putat, quod miſſo in compendium toto opere Ariſtotelis ad Nicomachum, Homerum in nuce quaſi exhibuerit, & hoc modo partim bonos auctores non ſine fructu tractandi (efficaciſſimam quippe proficiendi methodum ait, probatos ſcriptores in ſummam, retentis eorum verbis, contrahere) exemplum dederit; partim propinata priſcorum doctrinæ moralis dulcedine, adipſas inpoſterum Græciæ ſcaturigines, e quibus profluxit omnis admiranda Romanorum *νομοθεσία*, veræ nec ſimulatæ Jurisprudentiæ cultores invitarit. Huic opellæ integrum libellum Carteſii *de Affectibus ſeu paſſionibus animæ*, ut eo manifeſtior fieret ſingularum virtutum natura, ſubtexuit; tandemque de ſuo libros de Jure Civitatis, A. 1672, & iterū A. 1684 publici juris factos, *ἐν ἐπιτομῇ* ſub titulo *Inſtitutionis Reipublicæ* ſubjecit, eo potiſſimum fine, ut tum intra anni ſpatium prælegendo auditoribus eos poſſet abſolvere, tum hoc ipſo occaſionem nanciſceretur, quædam in illis poſita vindicandi.

Conſti-

Conſtituerat enim ibi, inter præcipitia Monarchomachorũ, eorumq; qui infinitam abſolute imperantibus in ſubditos poteſtatem largiuntur, medium ac tutum iter eligere. Hinc facta imperiorum diviſione in voluntaria & involuntaria, priora conſenſui multitudinis natales ſuos debere, eumque in ſtatu Democratico, utpote quam minimum a naturali abeunte, in nullum aliud placitum abire ſcripſerat, quam ut ſit fœdus omnium cum omnibus, cujus ſumma foret, ut quæ conſenſu majoris partis ſtatuantur, ea cunctos obligent; nihilque hic tacite excipi, quam ut tum demum reſiſtere majori parti quidam poſſint, ſi illa, coitione facta, palam id agat, ut vita bonisque pauciores exuat, vel manifeſta injuria absque ullo merito ad mortem trahat. Eandem igitur vim atque auctoritatem imperii, qua in Democratico regimine major pars in minorem gaudet, obtinere in Monarchica & Ariſtocratica formis Reges & Optimates, adeoque & in nullis aliis, quam his duobus jam allatis caſibus, reſiſtere imperantibus ſubjecto populo jus eſſe. Præterea iisdem libris, metum vicinæ potentiæ cauſam non per ſe belli ſuſcipiendi juſtificam videri aſſeruerat. Utraque hæc ſententia, quaſi periculoſa rebuspublicis, ſuas experta fuit contradictiones, quibus hic ſub finem præfationis & ſect. I. c. 3. §. 44. carptim reſpondet. Cæterum cum in libris de Jure Civitatis, Jus quoddã publicum Univerſale Politicæ contradiſtinctum, in quo delineatur, *quid in regimine cujusque civitatis fas & rectum, quid ſingulis in eadem republica Ordinibus, Imperanti ſubjectisque imperio ſit tribuendum*, primus omniũ tradere aggreſſus fuerit Auctor doctiſſimus, illi, præter alia, quæ continent haud vulgaria, vel ſolo hoc nomine veniunt commendandi, committendique curioſi lectoris judicio.

ULRICI HUBERI, SUPREMÆ FRISIORUM Curiæ Ex-Senatoris, de Concurſu Rationis & Scripturæ Liber.

Franequeræ, apud Henr. Amama & Zachar. Tædama, A. 1687, in 8.

QUæ occaſio edendi hoc Scriptum celeberrimo Autori fuerit, ipſe in Epiſtola ad D. Johannem van der Waeyen præfixa abunde exponit,

nit, atque restatur se perfustrando Disputationem inauguralem d. 8. Octob. A. 1686 Franequerae habitam, verba theseos octavae, quibus docetur, *Scripturae Divinitatem non aliunde, quam ex Ratione adstrui posse, eorque errare qui aliunde asserere sustinent, si Ratio aliud quid nobis dictaret quam Scriptura, hanc potius esse credendam*, concoquere non potuisse, ideoque contra eadem, si forte ab alio sub censuram non vocarentur, aliquid in medium publice afferre & opponere constituisse; aft cum silentio a Magnifico Academiae Rectore aliquoties impositus, id facere fuerit prohibitus, positiones quasdam e suis libris de Jure Civitatis excerptas repetisse, auxisse, ac antithesibus aliquot inauguralibus earumque refutationibus auctoritas, loca publicae dedisse. Contra quas cum duo in laudata Academia Theologiae Professores, D. Johannes van der Waeyen & D. Hermannus Alexander Roel insurrexissent, & sententiae ab Auctore voce pariter ac scripto improbatae patrocinium suscepissent, eandemque ille quidem in Mantissa quadam, hic vero in disputatione de Principio cognoscendae veritatis sub praesidio ejus habita defendissent, praetiemtem tractatum duumviris illis opponere voluit. Absolvitur autem ille quinque Sectionibus, quarum prima sententiam theseos inauguralis, quam Viri clarissimi defendendam sumserunt, exponit, eandem ad Reformatae religionis Adversiorum, inprimis Socinianorum, Rationem fidei sive Christianae religionis esse principium statuentium, opinionem accedere declarat, & pericula ex illa promanantia, adductis in medium aliquot Reformatorũ Theologorum testimoniis, comprobare studet. In secunda sectione ut evincat, falsum esse, divinitatem Scripturae Sacrae, qua autoritas ejus omnis nititur, non aliunde quam ex Ratione cognosci atque adstrui posse, ostendit DD. Reformatos agnoscere lumen & testimonium Spiritus Sancti a ratione distinctum, quo de divinitate Scripturae summaque fidei salutiferae certi atque convicti, in ea persuasione penitus acquiescant: ipsum Cartesium, a quo theseos inauguralis Patroni sum unicum Veritatis principium hauserim, statuere formalem credendi, quae ad credendum proposita sunt, causam esse lumen supernaturale, non modo a naturali diversum, nec in eventu cum eodem coincidens, sed etiam certius omni lumine naturali atque evidentius; Deum in convertendis infidelibus non semper argumentorum

pondere uſum eſſe, ſed ſæpiſſime lumen ſupernaturale iis affudiſſe, ut artificialis methodi ſecuræ & brevi auditu raptæ mentes, liquidius verbo crediderint, quam ſi rationibus examinandis ſolvendisque difficultatibus diu exercitæ fuiſſent: fidelium item, ad cognoſcendam penitius myſteriorum ſanctorum naturam, arcana Spiritus vi mentibus inſinuari guſtum rerum ſpiritualium penetrantiſſimum, eo modo a ratiocinatione diſtinctum, ut ne guſtus quidem ratio reddi poſſit: præter hunc guſtum in verbo Dei duas excellentes Spiritus Sancti operationes, a rationali certitudine fidei diſtinctas, nempe Spiritum adoptionis & exultationem gaudii ineffabilis, quibus Deus ad obſignandam fidem & Sacræ Scripturæ divinitatem utatur, reperiri; tandem ipſum Joh. vander Waeyen, in libris de vera & genuina Reformatorum ſententia in negotio de interprete Scripturæ anno 1669 editis, luminis interni a ratiocinatione differentiâ & Spiritus Sancti teſtimonium in confirmanda fidei certitudine agnoviſſe, atque adeo non ex ſola ratione autoritatem Scripturæ S. adſtrui poſſe olim docuiſſe. In ſectione tertia, theſes aliquot e diſputatione D. Roelii de principio cognoſcendæ veritatis ſub examen revocat, ac demonſtrat, neque in Jurisprudentia, neque in Theologia unicum veritatis indagandæ principium eſſe rationem: effugium, quod vera, recta & ſana ratio tantum hic intelligatur, rem non conficere, cum talis in homine poſt lapſum miſere corrupto non inveniatur: fruſtra aſſeri, nos mentem adhuc in ſe ſuisque facultatibus integram & incorruptam habere, corruptionemque in uſu, actu & habitu tantum conſiſtere: male ſtatuminari, ne quidem notitiam tremendi myſterii de SS. Trinitate poſſe veram eſſe, niſi & diſtincta adeoque vere rationalis ſit, ac nihil affirmandum vel negandum, ſed dubitandum eſſe de rebus, quæ in ſacris literis habentur quidem, at in ſe non clare & diſtincte cognoſcuntur. In ſectione IV. mantiſſam D. Johannis vander Waeyen oppugnat, & declarat ſe citra injuriam dixiſſe, Spiritum Sanctum iis eſſe Rationem, qui Spiritus Sancti operationem cum ratiocinatione confundant: non quæſtionem eſſe hoc loco, an rationes, quibus ſacræ Scripturæ divinitas adſtrui poteſt, ſatis validæ ſint ad convictionem, ſed de facultate mentis intelligendi & dijudicandi, adeoque de perceptivitate, ut Mantiſſa vocat, quæri: falſum eſſe, homines irregenitos

nitos non teneri ad credendum, nisi quatenus eis de divinitate verbi constare potest, eosdemque, si extra Ecclesiam nati sunt, ex sola ratione de eadem convinci & persuaderi posse: discrimen admittendum esse inter nostri & aliorum persuasionem: non repugnare sibi, qui statuunt, rationes satis validas esse ad convictionem de divinitate verbi, hominem tamen animalem iis solis non posse convinci: Rationem quoque pro unico veritatis Christianæ principio esse habendam iis, qui eandem pro principio auctoritatis Scripturæ unico agnoscunt: non esse Enthusiastam, qui testimonium Spiritus Sancti immediatum sibi vendicat: negantes aliunde quam ex Ratione constare posse divinitatem Scripturæ Sacræ, parum religiose loqui, atque negare credentibus lumen supernaturale, principium facultatemque novam a naturali Ratione distinctam divinitus immitti: sacræ veritatis cognitioni in homine naturali non tantum occupationes, præjudicia & affectus obstare: non sibi satisfacere mantissæ Autorem, si vel maxime ad salutarem divinitatis Sacræ Scripturæ cognitionem Spiritum Sanctum requirat: testimonia ex Triglandio, Walæo & Essenio adducta sibi haudquaquam adversari. In sectione V. ad objectiones quasdam a Theseos inauguralis Patronis eorumque discipulis in medium allatas respondet. Sub finem tractatus hujus primo theses e disputatione inaugurali, quæ huic controversiæ, ut modo dictum, primam dedit occasionem: deinde theses nonnullæ e disputatione habita sub præsidio D. Roellii de principio cognoscendæ veritatis: tertio mantissa Joh. vander Waeyen subjecta parti XIX Scenographiæ theologicæ, subjunguntur.

DE IGNE DISSERTATIONES PHYSICÆ, auctore Paulo Casato, Placentino, Soc. Jesu, in quibus plura ad Ignis naturam spectantia physice explicantur, & physicam philosophandi methodum cum Aristotele consentire ostenditur.

Venetiis, apud Nicolaum Pezzana, 1686, in 4.

INgenium pariter atque eruditionem eximiam clarissimus Auctor scripto hoc, varii generis doctrina abundante, & Physicæ scientiæ funda-

fundamenta tradente, teſtatus eſt. Tituli facies, & dedicatio ad Magnum Hetruriæ Ducem, hunc eundem ſtrenuum Ariſtotelis aſſertorem promittunt. Iſtius enim methodum non minus in phyſicis, ac aliis egregiam approbat, calumniam quaſi mera vocabula obtrudat, avertere laborans. Quem in finem hinc & inde factam Ariſtoteli commentatorum culpa injuriam, ex ipſo textu diluit. Salva nihiloſecius cum Peripateticis pace, quam ubique exoptat, ulterius pergit, & propriam aut aliorum recentiorum ſcriptorum ſententiam tradendo, quantum fieri poteſt, ingenioſa conciliatione cum ipſis gratiam inire ſatagit. Imo ne ab illis deviare uſpiam videri poſſit, familiaris collocutionis libertatem in præfatione ideo elegiſſe ſe ſcribit, ne aliquid definite pronuntiare cogeretur.

In *prima* igitur diſſertatione, Igni nobilitatem aſſerturus, ex antiquitatum & hiſtoriarum monumentis, illine an aquæ princeps locus debeatur, diſputat. Hinc a quibusnam gentibus religioſe cultus fuerit, tradit, & quanta commoda ad vitam ſumme neceſſaria, tum naturalia, tum mechanica, tum medica præſtet, variaque plurimorum Auctorum Igni ad ſcripta elogia enumerat. Denique quomodo mediante face accenſa, hujus rei conſcio, e longinquo, variis illius flexibus, certas literas ſignificantibus, animi ſenſa exponi poſſint, edocet.

Diſſertatione *ſecunda* Ignis naturam explicat. Et primum minus convenientibus reputatis aliis diviſionibus, illā potius probat a præcipuis ejus qualitatibus, luce nimirum & calore, deſumtam. Propterea alius ignis dicendus eſt calidus & ſplendidus, alius calidus & non ſplendidus, alius ſplendidus & non calidus, & porro iſte vivus, ille mortuus, hic fatuus. Facta dein alia in vulgarem, & elementarem diviſione, in elementorum naturam inquirit. Quæ cum naturæ ſint, e quibus omnia primum componuntur, & in quas poſtremo reſolvuntur, ſimplices eas neceſſario eſſe ſtatuit, ſed invicem diſſimiles. Ab illa autem particularum diſſimilitudine, diſſimiles oriuntur qualitates. Harum aliæ primæ dicuntur, quæ naturas ſimplices ita commiſcent, ut unum conſtituant ex pluribus; aliæ ſecundæ, quæ naturarum factam commixtionem ſequuntur. Primas dupliciter conſiderandas exhibet, nunc ut activas, reliquas permiſcentes; nunc ut paſſivas, ab aliis permixtas: illas calorem & frigus, has humidita-

miditatem, & ficcitatem appellans. Siquidem calor craſſiores particulas attenuat, tenuiores comburet & conflandit; frigus tenuiores cogit & commixtas cohibet ne diſſolvantur; humiditas natura facilem ſe præbet, ut attenuetur, reliquisque congruens cohibeatur, ne ſeccedat; ficcitas naturam ad id paulo difficiliorem reddit. Verum quia naturis illis, quæ elementi nomine veniunt, neque duæ activæ, neque duæ paſſivæ ſimul ineſſe poſſunt, ſed altera paſſiva, activa altera; idcirco earundem compoſitio quatuor ſpecies exhibet. Harum prima calida & humida vim habet attenuandi & commovendi, ipſaque facile commovetur & attenuatur; ſecunda calida & ſicca, difficulter commiſcetur, facile vero commovet; tertia frigida & humida facultatem habet cogendi, ſeque facile ad aliarum partium nutum fingi permittit & attenuari; quarta frigida & ſicca duriorem ſe præbet, tenuiores aliarum particulas ad craſſitiem adducendo & cohibendo. Quatuor hæ qualitatum ſpecies totidem repræſentant elementa. Quia vero il'æ magis quam in aliis naturis, in aere, igne, aqua & terra eluceat, hæ in elementorum denominationem abierunt. Ut autem res penitius intelligatur, humiditatem & ficcitatem duplicitet confiderat. Illam nunc difficilius angultias corporum ſubire innuit, iisque permitteri, & aqueam vocat; nunc vero facilius, & aeream dicit. Siccitatem, quæ ob particularum avolantium tenuitatem permitteri repugnat, igni; quæ ob earundem craſſitiem mixtioni adverſatur, terræ tribuit. Ut inde eluceat, humiditati aereæ contrariari ficcitatem terream, humiditati aquæ ficcitatem igneam. Pro temperamento igitur conſtituendo, craſſiores attenuari naturas, tenuiores combinari neceſſe eſt; hoc a frigore per terram & aquam, illud a calore per ignem & aerem expectandum. Quod ut eo melius contingat, ita invicem miſcentur qualitates, ut elemen a bina plus activarii, bina plus paſſivarum præſideant. Quippe hujus diverſitatis intuitu, activæ in paſſivas agendo, pro robore huo mutationem inducunt, & ſic elementa, non niſi fractis qualitatibus, in unam ſpeciem temperant. Proinde & Ariſtotelem, quod vulgaria illa oculis obvenientia corpora pro elementis minime habuerit, ſed propter primarum qualitatum in illis præcellentiam, eorum denominationem tantum mutuatus ab iis fuerit, excuſat. Cum tamen vis poſſibile ſit, mentionem injici illorum, quin vulga-

vulgarium motio menti se offerat, rebus non naturatis vocabula alios mutatis refert. Eccuim illi in artificiali diffolutione corporum chymica, humorem seu phlegma & spiritum viderunt ascendere, remanentibus in fundo partibus crassioribus, quas illorum ratione fixas nuncupavere. Euproper ex triplici naturarum genere corpora combinari sibi persuaserunt, ubi inter duo extrema, fixum & spiritum, medius fit humor. Huic mercurii, illi sulphuris, illi salis nomen impofuerunt. Non tamen, quod communia illa in usum nostrum quotidie venientia corpora intelligenda sint, sed quia spiritus a phlegmate liberati ardeant, ut sulphur; partes fixæ remaneant in fundo, ut sal post evaporationem; humor hæc invicem combinet, uti mercurius aurum, cum argentea vasa eo obducit. Ex quibus chymicorum usui vulgo, inprimis a Beguino explicantur elementa rejicit: quandoquidem si vel maxime Chymia corpora in sulphur, salem & mercurii, quæ diversis qualitatibus & proprietatibus constant, dissolvendo acquiescere posset; Physicum tamen alia ratione eadem contemplari oporteat. Priore igitur probata elementorii recensione, *ignem* dicit, *spiritum tam halentium calorisque non mediocrem*, spiritum indigitans, non aliquid a sale aut sulphure distinctum, sed substantiam tenuem, & subtilem, quæ angustiissimos corporum meatus facile pervadat. Correcta dein aliquantulum divisione ignis in vivum, mortuum & fatuum, quod ultimus ad primam speciem potius pertineat, huic dissertationi colophonem imponit....

Tertium de ignis loco adortus, quod ignis supra aerem, tanquã levissimus collocetur, inficiatur. Commemorat; hinc levitatis occasione, recentiorum quorundam de gravitate hypotheſin, omnia ad centrum propria gravitate niti, statuentem, impugnat.... Eadem quippe facilitate, levitati graviora corpora extrudenti, adscribi posse phænomenorum ætiologiam sibi persuadet. Quamobrem experimentum Torricellii non aeris gravitatem probare, sed illud evincere illi videtur, quod omnia certo ordine disposita sint a natura, certæque constituta sphæræ, pro majori, vel minori distantia a centro, leviora, aut graviora corpora continentes, ibi neq; superiores inferiores premant, neque ab illis premantur, sed pro diversitate naturæ suæ collocatæ sint, quarum ratione corpora mista sive levia, sive gravia, nisi comparate, dici queant. Sic ex his ratio-

nibus mercurius fubfider nunc magis, nunc minus, prout fcilicet major, vel minor oculis perturbatio contingit, fi intra rarias, aut denfas atmofphæræ partes reponatur. Unum e pluribus contra gravitatem aeris mercurium prementis pugnans argumentum adducemus; nimirum quod mercurio ex ftilula longiore digitis 30 exeunte, & totam fuperficiem mercurii in vafe contenti atrollente, & fic furfum repellente totum cylindrum aereum incumbentem, particulari cylindro aereo major preffio, quam pluribus tori vafi imminentibus & aequalem partier bafin fubtendentibus, quod abfurdum, concederetur. Vim item elafticam aeris, in ftilula concluſi, & mercurium expellentis, per antliam pneumaticam probatam, eidem innixus inficiatur: fcilicet quod fi aer in eadem compreſſus fe dilatare conaretur tanto impetu, non repugnaret attrahenti embolo, fed illum portius repelleret; atqui quoniam hoc non evenit in hujusmodi machina ab aere copioſiore, multo minus expectandum putat ab aere pauciore, in ſtilula concluſo. Quod Boylius majorem mercurii fubfidentiam experimento Torricelliano in monte inſtituto, in hujus medio, & adhuc majorem in cacumine, aeris abbreviato, hinc minus prementi cylindro adſcribit; illo Noſter utitur, ut offendat, aerem infimum, acceſſione cylindrorum debiliorum, gravitatem reddi non poſſe. Facta hinc alia per antliam pneumaticam experimenta, e. g. quod animalia in illa, aere exhauſto, moriantur, veſicæ flaccidæ latera fe dilatent, &c. non per preſſionē, ſed per tractionem explicat. Elateris enim naturā conſiſtere perhibet, in eo non tantum, ut ſeſe expandat, ſi comprimatur, ſed etiam ſe recipiat, ſi diſtrahatur. Inprimis vero aeris ſuper aquam preſſionem deſtruere videtur hoc modo: *Si aer*, inquit, *aquam premit, & aqua aquam, ſit in vaſe ſuperiori aqua FG, cui innatat cylindrus ligneus* a a *& extra aquam eſt pars* c d. *Superficies aquæ FG intelligatur parallela ſuperficiei HI, in qua eſt baſis ligni cylindri* a b. *Jam ſic, ſi partes ſuperficiei HI non premerentur aequaliter ab oppoſita parte illa, pars minor preſſa urgeretur ſurſum vigitur tam premit cylindrus ligneus* d a *una cum incumbente illi cylindro aereo, quam premunt aquei cylindri aquabi baſeos ſimul cum impoſita cylindru aeris: at reliqui cylindri aerei*

Digitized by Google

Quæstor, qui ex eorum familia pecuniam ceperat, quæ ei ad emendum data fuerat, ut ipse ait, ad rem familiarem auctam, ut alii, ad luxuriam conversam

aut luce, aut calore. Lux etiam ipsius Solis non transversum digitum in terram descendit; calor vix sex pedes, etiamsi perpendiculariter radii incidant, penetrat. Cum e contrario obtervatus in fodinis profundissimis calor primum modicus, sed quo altius descenditur, penetrantior, ignem, qualis e corde terræ prorumpentem, & pro diversitate salium, sulphurum, spirituumve, quibus illa fatet, metalla, lapides &c. generantem testetur. Quinimo inde manare vult aquarum per fluvios mare ingressarum, & in altissimis montibus fontium nomine prorumpentium exaltationes. Quandoquidem illæ, ab igne hoc in vaporem resolutæ, per venas telluris transcolentur, atque pro varietate illarum nunc noxias, nunc salutares exsiliant. Tandem cruciatuum varia genera, quomodo illis ab igne hoc sceleratis affligantur, exponit, & postquam dissimilem ignis colorum naturam agnovit (qua ratione disparis quoque sint gravitatis) e terra venientes fixos & terrestres, led illos, qui forte ex fuliginibus delapsi, ascensum eo rursus affectant, volatiles & coelestes nuncupat...

Ad *quæram* proin dissertationem, an exustione nova subsistantia gignatur, indagaturus, secedit. Illic Veltæ nomen modo terræ, modo igni tribuentium lites conciliat, si per Veltam illa pars telluris igneum centrum ambientis intelligatur. Ignem tamen illum altius latentem dimittit, hunc portius cenfuræ subjicien, qui oculis obversatur. Quia tamen fere unicum vulgarium Peripateticorum, uti illos appellat, materiam primam per mutationes demonstrandi argumentum, quæstione in dissertatione hac proposita in dubium vocatur, alia ex ipso Aristotele, commentatorum commentis, uti Auctor loquitur, defenditur, rectius defumuntur. Ibi mutationis principium optimo jure statuitur, ex quo aliquid fit; illud vero utique materiæ notione comprehenditur. Hæc vero, quæ prima audit, non una omnibus est, formarum tantum varietate distincta, sed abstracta illius notio naturis omnibus fexcentis & amplius modis differentibus licet, tribui solet. Adeoque & forma pro illius diversitate variat, quatenus pro varia compositione, aut dissolutione particularium alia notio, alia forma emergit. Uti hæc ex ipso Aristotele contra vulgares ejus asseclas, more aliorum conciliatorum probantur. Atque sic ex particularum diverso ingenio membrorum con-

themata malignam esse docuerant. Illæ particulæ, certo numero definitæ, quamvis innumerabiles, certis terminis circumscribuntur, id est, figuram obtinent pro naturarum diversitate variam. Conflructa ex iis corpora, pro diversa illarum figura & magnitudine, arctius aut laxius cohærent, adeoque intestina nunc majora, nunc minora relinquunt. Scilicet, quæ simulem nacta sunt figuram, non firmiter colligantur, & fluidum constituunt; quæ vero dissimilem, ita sibi aut statim, aut aliquo tempore, aut alio interveniente implicantur, ut divelli facile nequeant, & solidum reddant corpus. Illa interstitia seu cavernulas ab æthere quodam, seu spiritu, ad naturam corporis pertinente, sed non satis reliquas connexo, ita ut facile ab illo expelli possit aut divelli, locum aliis corpusculis subeuntibus concedendo, repleri autumat. Similes enim illi, ac Cartesius materiæ suæ subtilissimæ proprietates tribuit, fuamque sententiam & experimentis ex chymia & matheſi cum selectu depromtis confirmat, & Aristotelis consensu roborat. Quibus præmissis, calorem ab ignitulis in poros affluentis, & particulas corporum agitantibus atque in motum cientibus, derivat. Quod si tamen aliqui exinde calorem esse naturam, non qualitatem; substantiam, non accidens, inferre fatagant, iis subſtantias quoque nonnunquam accidentium rationem subire, exemplo artramenti chartæ accidentis, & Aristotelis approbatione intrinseca, respondet. Et quibus hæc a sensibus petita particularum agitatio infirma videtur, considerandum exhibet calorem ab acidi & alkali conflictu excitatum, utpote & ratione illam comprobante. Ast ut caloris causæ intelligantur, effectus in conflagrationem venire jubet. Nimirum iisdem ab ignitulis, in hypocausto madidum linteum exagitatione & extorbatione humoris arefit; molle lutum, aqueis itidem & fluidis ejectis, durescit; homo igniculis per cutem & inspirationem fanguini commiſtis, eumque exagitantibus, ut humor sub cute exprimatur, sudat &c. Adeoque quatenus igniculi, in corpus immiſti, particulas exagitant, hæ exagitatæ ese digredientes majus spatium requirunt, & in intervalla disjunctarum particularum æther hac ratione, ex corpore promisso compresso expressus, succedit, raritatis causa est calor. Illi tamen igniculi & æneæ & alia vasa penetrant, quando in illis corpora in fluorem deducunt, alias satis solida. Sic eosdem etiam lucentes

Digitized by Google

centes vitrum penetrare, & in conſpectum ſubire, hoc experimento aſſerere conatur. Vitream phiolam, nulli tamen adjecto pedi innitentem, aqua ex puteo hauſta repleri; eam candentibus prunis imponi; & ubi illa ſatis incaluerit, cineres ex prunis decuti, ipſasque continuo flatu urgeri jubet: atq; ſic flammulas per aquam aſcendentes conſpici, & ceſſante flatu remittere teſtatur. Imo Academicos Florentinos vitri ab igniculis dilatationem, jucundo experimento docere oſtendit. Poſtquam alia deinde ex poſitis principiis phænomena explicuit, intepeſcere corpus dicit, abeuntibus igniculis, & redeunte frigore. Itaque hoc meram eſſe privationem negat, & potius dari naturas ſeu ſpiritus frigidos, pariter uti calidos, & illorum elaſticitatem in conſtringendo, uti horum in dilatando, ſitam eſſe aſſerit. Quod ſi calidi prævalent, frigidos commovent, imo figuram quandoque mutant; ſi frigidi, calidos ligant. Quandoque tamen ita in mixto temperari poſſunt, ut utrique contineantur, neque obſerventur, niſi diſſoluto vinculo, effectibus ſe ſuis manifeſtent. Utrique etiam ſenſu tactus ita pernoſcuntur, quando calidi fibrillas nervorum exagitant, frigidi conſtringunt. Et ut alia, quæ ex illis deducit, mittamus, pergimus

ad Diſſertationem VI de his, quæ virtute calida dicuntur, agentem. Illic ut quæſtionem, an accidentia ſe de ſubjecto transferant in ſubjectum, cum pace Peripateticorum dirimat, diſtinguendo inter accidentia, alia propria dicit, quæ abeſſe nequeant omnino, & hæc metaphyſica; alia, quæ aliunde adveniunt, & hæc phyſica vocat. Et horum ratione ignis ferri particulas quidem commovet, non tamen vim ſuam commovendi in illas transfert. Poſſunt vero ita copulari hæ naturæ igneæ cum aliis, ut non facile ſejungantur, imo in tanta quantitate miſceri, ut aliquas rurſus emittere ſine totius interitu poſſint, quas ideo abundantes & effluentes nominat. Horum igniculorum intuitu illa actu dicuntur calida, quando iidem adeo commoventur, ut calor ſtatim ſentiatur; illa vero virtute, quando illi adeo irretiti ſunt, ut non niſi iisdem in libertatem vindicatis, percipiantur. Adeoque hoc ipſo cauſæ æquivocæ ſola allegatione, illorum differentiam minus recte oſtendi innuit. Ea tamen cum diverſitate igniculi in corporibus latent, ut ex quibusdam non niſi colliſione, aut majore opera elici poſſint, v.g. e chalybe & ſilice,

quæ virtute calida dici non merentur. Contra vero illa, quæ corpori applicata, aut levi calore externo, aut etiam ipsius corporis, actuata, vim suam exerunt, rectius ita appellantur, eaque a salium abundantia penetrantiora observantur. Sic ex hac igniculorum in mixto majore vel minore copia, gradus medicamentorum deducit. Inter illa tamen quædam, v. g. acetum, rosæ, camphora &c. refrigerandi causa adhibentur, cum nihilominus illud non per se, sed per accidens præstent, quatenq igniculi illorũ meatus occlusos recludendo, materiæque peccanti aditum concedendo, aut etiam illam simul exterminando, desideratum illum effectum edant. Refrigerationis occasione in principia inquirit, & hinc tria constituit activa, spiritum scilicet, sulphur, & sal; triaque pariter passiva, terræ damnatæ simile, aquam, & spiritus frigidos. Hos subtilissimos dicit, vim habentes se constringendi, & impediendi dissipationem. Imo tamen cum pro sua, tum pro corporum, quibus cum illis commercium intercedit, natura diversi sunt. Quandoquidem & calidi & frigidi aliam magnitudinem, figuram, & pro pororum in corporibus diversimode compositis majore vel minore laxitate, diversam activitatem obtineant. Quæ omnia desumtis egregiis e naturali scientia exemplis confirmare laborat. Horum itaque spirituum, aut efficacium perditorum, aut extrusis hebetioribus excitatorum, ratione quædam efficaciora sunt combusta, quædam contra. Etiamsi vero constringendi efficaciam frigori tribuamus, nonnunquam tamen per accidens calida quædam e. g. sal, cadmia fornacum, adstringere deprehendimus, quatenq igniculi illorum humorem secum rapiunt, & exturbant, ut siccitas sequatur. Tandem propositam initio hujus dissertationis opinionem, ad Ecclesiæ Romanæ de Eucharistia doctrinam non extendendam esse monet.

Dissertatione VII, quomodo Ignis accendatur, considerat. Primo propositis dissertatione præcedente principiis ulterius patrocinatur, eadem artis ope chymico experimento declarans. Hinc igne non novam substantiam gigni, sed partes dissolvi, repetit. Hanc vero dissolutionem principiis suis activis tribuit. Ex iisdem spiritibus expeditam magis calefaciendi virtutem, salibus validiorem efficaciam adscribit. Igniculi igitur, seu sal, seu sulphur, seu spiritus sint, aut igne externo admoto, aut interna agitatione, aut etiam

Digitized by Google

bus folutis, partes fulphureas agitantibus, attribuit, in flammam vero quandam fecedere eas poſſe ideo negat, quod adhuc ab aqua nimis ligentur, ne erumpere poſſint in flammam, uti illud experimentis jucundiſſimis probare ſatagit. Quippe hæc fulphureis particulis, quæ omnem in partem agitatæ, feceſſionem etiam in reliquis procurent, ut junctim erumpant, adſcribitur. Quod ſi vero pauciores illæ emanent, fumus, (qui a nitore, quod uterque exhalatio ſit, non niſi nomine differt;) ſin plures circa ſuperficiem difcurrant agitantes alias particulas, & earum nexum diſſolventes, pruna ardens; fin adhuc plures agglomeratæ confertim erumpant, flamma eſt. Fumus plurimis particulis permiſtus reperitur, ut veſticatio in oculis, & carnium a putredine defenſio ſalinas, cadmia & fuligo terreas docent. Emanantia hinc ex omnibus corporibus effluvia, eaque ambientia, tanquã atmoſphæræ, odoreſque per illa, non per ſpecies intentionales fieri explicat, & probat. Poſtquam hinc varia de fumo diſſeruit notatu digna, carbonum uſum, diuturnitatem, fragilitatem, &c. inprimis propter humoris partes non combinantis defectum, declarat. Modoque lucernas perpetuas conficiendi variorum Autorum enumerato concludit, aut ex tali materia conſtitui, quæ perpetua circulatione non in auras abierit, aut etiam, inſtar phoſphororum, ſola luce, absque calore ſe manifeſtarit. Ultimo quomodo aer temperatus flammam moderetur, denſus comprimat & exſtinguat, rarus dilatari patiatur, aliquot experimentis explanat.

In Diſſ. IX Ignis extinctionem profiterur. Heraclito ignis mortem, aeris ortum elle affirmante, & Ariſtotele, aliquid ex igne gigni negante conciliatis, ignem interire aſſerit, aut pabuli ulterioris defectu, aut vi extrinſeca, illa ramen prunis & flammæ ſæpe diverſa. Variis modis vim aeris elaſticam, quam & Diſſ. III inficias iverat, impugnat, quædam circa ignis exſtinctionem, in antlia pneumatica ſuſcepta experimenta, aeri ſe contrahenti, ſulphureasque particulas ſecum attrahenti, adſcribens. Flata vero extinguntur lucerna, vento fax, quod vapor acceſſus cum plurimis igniculis avellatur & diſſipetur, ut reliqui moveri adeo intenſe nequeant. Rationem hinc reddit, cur quædam ab aqua non exſtinguantur, quatenus ſcilicet illa corpus nequeat imbuere, & prolixe tales ignes conficiendi modum,

dum aliaque, quæ aqua aut non, aut unum facilius altero exſtinguat, explicat.

Diſſertationem X cinerum examini dicavit. Hinc diſcrimine inter hos, calcem, & favillas, oſtenſo, vitrificationis negotium tradit, quod a ſalium diverſitate, cum terra in arena aut lapidibus permiſtorum, & facilius aut difficilius ſolutorum, originem ducit. Etenim ſal, & hujus ratione cineres, atque etiam nitrum fœcundare ſolent, quatenus illorum calor & motus facit ad exquiſitius permiſcendas uniendasque cum humore particulas, quibus planta alitur. Et hæc ubique variis inſtantiis confirmat, atque exemplis ſcitu tam jucundis, quam utilibus illuſtrat. Porro enim monſtrata ſalium & cinerum cum ſulphure unione, varii uſus cinerum commemorantur, quatenus inflammationi medentur, odontalgiam tollunt, dentium carioſorum exeſionem juvant, & bullarum eruptione aqua iis ſuperfuſa novilunii momentum, ab aliquibus in ſeminibus terræ mandandis obſervatum, deſignant. Cujus phænomeni ætiologiam cum e luna delapſis exſpirationibus tribuat, harum ratione & lunæ, cæterorumq; ſiderum, quem diſſ. III negaverat, influxum admittit, quo mediante gravidata tellus rerum miram varietatem patiatur. Hincque maris æſtus a lunari halitu, materiam in fundo illius deliteſcentem, in fermentationem agente, & ſic incumbentem aquarum molem propellente, deducit. Æſtus vero nullos abſentiæ materiæ ejusmodi; diverſos, diverſitati materiæ, aut influentium exſpirationum majori vel minori rectitudini, aut obliquitati aſſignat. Tandemque cinerum ſpeciem calcem, ſed magis efficacem dicit, quoniam ſaxa majore ſalis copia abundent quam plantæ.

De Aquis Fortibus Diſſ. XI loquitur. Harum ope metalla diſſolvuntur, & calcis forma ex illis ad fundum vaſis præcipitantur, perinde atque in magiſteriis, decoctis, atque infuſis corpora ſoluta in liquorem abiiſſe videntur, & ad fundum vaſis pulveris ſpecie dimittuntur. Itaque igniculi corpora ſ[illegible]ntes, eorum texturam, pro majore vel minore laxitate, aut ſimilitudine, citius aut tardius lacerant. Salium vero imprimis copia & diverſitas, illorū liquorum ſtygiorum efficaciam magis actuat. Quippe ab illa varia phænomena dependere recenſentur, dum ab abundantia ſalium aciditas, a congrua ſalis & ſulphuris mixtura, dulcedo derivatur. Imo & o-

peratio variat, quoniam non tantum acida coagulatum ſanguinem, partes craſſiores comminuendo, ſolvunt, & nimis tenuem continent & cogunt; verum etiam aquæ fortes propter varietatem ſalium, diverſa activitate pollent. Hinc poſtquam plurima non ubivis obvia ad ſententiam ſuam confirmandam attulit, varios variorum auctorum aquas fortes conficiendi modos exponit, atque quæ alia, præter has, in metalla agant, aut aquarum fortium operationem facilitent, eruditiſſime ediſſerit. Præcipitatio vero contingit partim, quod ſal tartari inſtillatum aquæ fortis ſalibus metalloque jungatur, adeoque mole facta graviore fundum petant; partim quod particulis pluribus avolantibus, reliquæ metallo amplius ſuſtinendo impares ſint, & illud hac ratione dimittant. Plinium poſtea atque Mizaldum corripit, quod ille inter carnes gallinarum, hic inter muris ſtercus aurum abſumi falſo autument. Aſſerta igitur variis exemplis ſalibus, ab aliarum particularum nexu liberis, vi ſeſe agitandi, quomodo per illa, in metallorum poris non congruentibus agitata, copulatio eorundem dirimatur, explicat. Denique auro fulminandi vim affuſo oleo tartari ideo accidere exiſtimat, quod particulæ nitroſæ, lapideam quaſi naturam habentes, a particulis tartareis, cohibentibus, vi ignis admoti cum impetu avellantur, & aerem hinc ſcindentes ſtrepitum edant. Quibus alias de auro fulminante annotationes ſubnectit.

In Diſſ. XI Lucem ignis dilucidat. Ariſtotele contra interpretes defenſo, lux ſubſtantia eſſe dicitur a DEO creata, quæ ſeſe expanderet ſuper abyſſum, eaque a plurimis pro igne habetur. Dupliciter vero conſiderari debet, alia nimirum ſiderea, in ſole & aliis ſideribus, ex ſua natura lucentibus; alia terrena, ſeu quæ per terram diffuſa corporum aſpectabilium mixtionem ingreditur. Non igitur aliquid innominatum vocanda lux eſt, ſecundum Ariſtotelem, quem tamen, utpote de vocabulo tantum in populari ſenſu accepto, verba facientem Auctor excuſat. Porro ſalibus magnam cum luce affinitatē intercedere, ex agarico noctu lucente & acri ſale abundante, cujus ratione purgans eſt, aliisque exemplis colligit. Luſtrata igitur diſtinctione inter lucem & lumen, illam in rebus eſſe dicit, & ſine illarum accenſione aut diſſolutione ſeſe exerere, ſed ejus particulas in medio perſpicuo, rectos meatus habente, ciere & im-

Digitized by Google

& impellere æthereas particulas in aere, has rursus proximas, usque dum ad oculum pertingant. Agitatio autem illa particularum in tantum temperari debet, ut quidem fecessum eæ moliantur, ab aliis vero contineantur, atque hac ratione motum quendam diastoles & systoles, seu porrectionis atque contractionis exhibeant. Quamobrem a porrectionum crebritate, major claritas; ab illarum amplitudine, major efficacia, minor vero apparentia lucis e longinquo a deficiente jam impulsu in sphæra ampla, propter centri distantiam pendet. Visa hinc sonorum & lucis analogia, colorem a lucidarum particularū corpori insitarum motibus Auctor deducit, quod ex proxima dissertatione clarius elucescet. Motus tamen illi ratione medii, in quo fiunt modo reflectuntur, modo refringuntur. Illis vero particulis hunc aeris impulsum ad oculum usque continuantibus sphæricam figuram tribuit, & cum globulis eburneis, in ludo trudiculorum, pro vario appulsu motum variantibus confert. Hæcque omnia, ut ad penitiorem lucis cognitionem deducantur, ex legibus Dioptrices, more Cartesii & aliorum recentiorum, operose deducit.

In Diss. XIII eaque ultima, Colores per ignem mutatos contemplatur. Principiis itaque in præcedenti dissertatione positis & confirmatis hanc superstruit, adeoque primo qualitatum primarum complexionem, quia mera vocabula sunt, tanquam insufficientem in colorum mutatione removet; hinc etiam in diaphani & opaci secundum varias rationes permixtione consistere eam negat. Colores igitur lucis varia temperatione, id est reflexione, refractione &c. diversimode oculum afficiente derivat: quatenus particulæ lucis æthereos globulos impellunt, hi rursus contiguos, usque ad oculum, a superficierum vero diversitate, asperitate, vel lævitate, diversimodam motus modificationem experiuntur, cui salium & sulphurum commixtionem opitulari varia experimenta evincunt. Inde enim est, quod pro varia particularum positione, seu etiam separatione, alius atque alius æthereis globulis communicetur motus seu determinatio, ac proinde diversis impulsionibus pulsetur aspectus, & diversam colorum speciem exhibeat. Quæ omnia exemplis solidissimis roborat. Itaque ab igne aut per dissolutionem, aut commixtionem particularum positionem mutante, & consequenter aliam facultatem habente repellendi globulos æthereos, variatur

color

color, qui tamen etiam quandoque accedentibus igniculis mutatur. Assertis hinc suis, experimentis & exemplis doctissimis fidem adstruit. Siquidem ubique eruditissimus Auctor adeo multa ad Physicam, Matheſin, Chymiam, artem Medicam, & variam doctrinam facientia proponit, ut impossibile fit, vel summam tantum eorũ paucis recensere. Certe, qui illum sub manus sumere dignabitur, non sine delectatione & fructu deponet. Cumque exempla libri venum apud nos nulla prostent, multorum haud dubie gratiam initurus est Bibliopola integerrimus *Joh. Fridericus Gleditschius*, qui recudi hunc librum Lipsiæ curat, ut copia illius fieri omnibus propediem possit.

TRAITE DE L' AIMAN,

seu

Tractatus de Magnete.

Amstelodami, apud Henr. Wetstein, 1687, in 8.

Universam aut potiorem certe de Magnete theoriam brevi systemate complecti, adeoque quod alii aut sparsim aut spissioribus voluminibus persecuti sunt, compendiosa tractatione explicare, propositum est autori præsentis libelli anonymo; idque, ut apparet, in eorum etiam gratiam, quibus exactiori matheseos aut rerum naturalium cognitione destitutis, haud vacat operosiori harum rerum indagationi semet impendere: unde non solum perspicuæ ubivis brevitati studuit, sed & passim opusculum suum adjectis figuris æneis perquam nitidis non illustrare minus, quam exornare sategit. In duas autem partes libellum dispescuit, quarum prior post præmissa generalia quædam, materiam, nomina, colores varios, & patriam famosi hujus lapidis concernentia, potiores ejusdem actiones ac proprietates singulis capitibus enarrat, eo quidem ordine servato, quo probabile, est, experimenta ista pedetentim & uno alteri ansam præbente hominibus primum innotuisse. Pars posterior occupata est in reddenda ratione physica singulorum phænomenorum eodem ordine, quo in priori fuerunt exposita. De

prima

primo patre adoptus supremum gradum non ab eo accipiebat, quem adoptaverat, sed ab imperatore, qui adoptionem ipse fecerat, ut docet Dio Cassius lib. LV. Augustus Agrippam Postumum, quem primo loco adoptaverat, ut Tacitus testatur annal. lib. I. cap. 3. Tiberio privignum suo, ut Suetonius in Tiberio cap. 15. Tiberius Germanicum, ut Tacitus annal. lib. I. cap. 3. Claudius Neronem, ut Suetonius in Claudio cap. 27. Nerva Trajanum, ut Plinius in panegyrico cap. 8. Antoninus Pius Marcum Aurelium, ut Capitolinus in ejus vita cap. 4. Marcus Aurelius Commodum, ut Herodianus lib. I. cap. 3. Severus Antoninum Caracallam, ut Spartianus in ejus vita cap. 6. Caracalla Antoninum Heliogabalum, ut Lampridius in ejus vita cap. 5. Heliogabalus Alexandrum, ut Lampridius in ejus vita cap. 6. Alexander Augustus Maximinum, ut Capitolinus in Maximino cap. 8. Gordianus Pius Gordianum Africanum, ut Capitolinus in ejus vita cap. 4. Valerianus Gallienum, ut Trebellius Pollio in Gallieno cap. 1. Aurelianus Tacitum, ut Vopiscus in Tacito cap. 10. Probus Carum, ut Vopiscus in Caro cap. 4. Diocletianus Maximianum Herculium, ut Eutropius lib. IX. Constantius Constantinum, ut Eutropius lib. X. Constantinus Constantium, ut Eutropius lib. X. Constantius Julianum, ut Eutropius lib. X. Valentinianus Gratianum, ut Eutropius lib. X. Theodosius Honorium, ut Eutropius lib. X. Arcadius Theodosium, ut Eutropius lib. X. Honorius Theodosium, ut Eutropius lib. X. Valentinianus Marcianum, ut Eutropius lib. X. Leo Zenonem, ut Eutropius lib. X. Anastasius Justinum, ut Procopius de bello Persico lib. I. Justinus Justinianum, ut Procopius de bello Persico lib. I. Justinianus Justinum, ut Procopius de bello Persico lib. II. Justinus Tiberium, ut Evagrius lib. V. cap. 13. Tiberius Mauritium, ut Evagrius lib. V. cap. 13. Mauritius Theodosium, ut Evagrius lib. VI. cap. 1. Heraclius Heraclium, ut Nicephorus in ejus vita. Constantinus Heraclium, ut Nicephorus in ejus vita. Heraclius Constantinum, ut Nicephorus in ejus vita. Constantinus Leontium, ut Nicephorus in ejus vita. Leontius Tiberium, ut Nicephorus in ejus vita. Tiberius Justinianum, ut Nicephorus in ejus vita. Justinianus Leontium, ut Nicephorus in ejus vita. Leontius Apsimarum, ut Nicephorus in ejus vita. Apsimarus Philippicum, ut Nicephorus in ejus vita. Philippicus Anastasium, ut Nicephorus in ejus vita. Anastasius Theodosium, ut Nicephorus in ejus vita. Leo Isaurus Constantinum, ut Nicephorus in ejus vita. Constantinus Nicephorum, ut Nicephorus in ejus vita. Nicephorus Michaelem, ut Nicephorus in ejus vita. Michael Leonem, ut Nicephorus in ejus vita. Leo Michaelem, ut Nicephorus in ejus vita. Michael Basilium, ut Nicephorus in ejus vita. Basilius Leonem, ut Nicephorus in ejus vita. Leo Alexandrum, ut Nicephorus in ejus vita. Alexander Constantinum, ut Nicephorus in ejus vita. Constantinus Romanum, ut Nicephorus in ejus vita. Romanus Constantinum, ut Nicephorus in ejus vita. Constantinus Romanum, ut Nicephorus in ejus vita. Romanus Nicephorum, ut Nicephorus in ejus vita. Nicephorus Basilium, ut Nicephorus in ejus vita. Basilius Constantinum, ut Nicephorus in ejus vita. Constantinus Romanum, ut Nicephorus in ejus vita. Romanus Basilium, ut Nicephorus in ejus vita. Basilius Constantinum, ut Nicephorus in ejus vita. Constantinus Romanum, ut Nicephorus in ejus vita. Romanus

ſtratæ velut ac jacentes, ſi hæc motum conſuetum ex uno polo intra alterum ſervet: at vero, ſi eadem per ipſum, unde egreſſa foret, polum rurſus aditum quæreret, ad modum erinacei ſemet erigentes omnem mox pororum viam occluderent. Parilem quoque rationem magnetis eſſe ſtatuit, utpote cujus axes porosque eodem, antequam eruatur, cum terra ſitu jacentes, eidem materiæ circulanti pervios, & per conſequens ejusdem cum illa proprietatis hac ex permeatione participes fieri autumat; in tantum ut magnes a terra licet poſt ſeparatus & effoſſus, ob continuatam tamen in ejus corpore materiæ illius circulationem pororumque configurationem, telluris naturam eatenus exacte imitetur. Denique in ferro & chalybe ſimiles ſibi poros concipit, repletos ſubtiliſſimis partibus metallicis, quæ quidem etiam velut pili erigere ſe ac proſternere ſecundum longitudinem pororum valeant, aliter tamen quodammodo ac in tellure aut magnete, cum ibi pili iſti imaginarii verſus alterutrum ſolum latus procumbere apti fingantur, hic vero ob majorem in ferro flexibilitatem indifferenter verſus utrumque latus credantur ſemet proſternere poſſe. Clarius hæc de tellure, magnete ac ferro ſuppoſita intelligentur, ſi unum alterumque exemplum ſubjungamus operationum magneticarum ex principiis iſtis illuſtratarum. Sic v. g. directio polorum magnetis ſecundum polos mundi inde fieri dicitur, quod materia illa magnetica, quæ circa tellurem continuo circuletur, ſi in itinere ſuo offendat corpus magnetis cujusdam ita diſpoſitum, ut libertatem quaquaverſum ſemet movendi habeat, hoc ipſum tamdiu rotet, donec ejus pori paralleli fiant motui illius materiæ, in quo dein ſitu ob continuatam ejus permeationem perdurent. Porro ferri attractio, quam tamen pulſionem verius dicendam Autor vult, ſic explicatur, quod nempe materia illa ſubtilis, ſi intra diſtantiam illam, ad quam usque a magnete ſuo propellitur, (quod ſphæram activitatis vocitant) ferrum aliquod deprehendat, ſoleat idipſum (utpote cujus pori tranſitui ejus aptiores ſint, quam aer,) magna copia ſubintrare, ibique circulans abripere ſecum ferrum iſtud verſus polum magnetis proximum, quem alias & ipſa per ſe ingreſſura fuiſſet. Quod dein ferro ſuper polum magnetis debite ducto vis tam tractoria, quam

Digitized by Google

quam directoria communicetur, ratio hæc redditur, quod per magnetis affectum pili ifti in poris ferri ſic proflernantur, porique adeo diſponantur, ut materia illa, ibi per operationem iſtam reſidua, tanquam in novo quodam magnete circulationem ſuam abſolvere poſſit. Inde quoque deducitur, cur cultet, ſi prius a manubrio verſus cuſpidem ſuper magnetem trahatur, virtutem attractivam acquirat, at ſi poſt motu contrario a cuſpide verſus manubrium rurſus magneti afficiatur, eandem extemplo rurſus amittat: videlicet per priorem illum ductum cultri directum fieri, uti dictum, ut materia illa magnetica, ex polo magnetis abundanter promanans, intret poros laminæ, eorumque pilis proſtratis circulationem ſuam, ut prius in magnete continuet; at tractu deinde cultri contrario contingere, ut nova ex polo promanans materia magnetica, prius communicatam copia & validiori motu ſuperans pilos iſtos proſtratos rurſus erigat, & priſtinæ conſuſioni reſtituat, circulationemque adeo ſiſtat. Cæterum ſi contraria illa cultri tractio rurſus iteretur, tum pilis ex adverſo nunc latere procumbentibus, circulationi & ſic attractioni de novo locum concedi. Simili denique modo ex prædictis principiis rationes reliquorum phænomenorum ingenioſe ſatis redduntur; v. g. cur magnes non ſolum ferro, ſed alii magneti ſemet uniat; cur unius magnetis polus polum alterius conſimilem refugiat, oppoſitum ſequatur; cur acus uni magnetis polo applicata, polum ejusdem oppoſitum eviter, & ſi huic vi admoveatur, priorem dein reciproce fugere incipiat; cur acus magnetica ſub æquatore ſolum horizonti parallela maneat, cis illum hæc ſui extremitate, trans eum altera præponderet: eu magnetis duo ſegmenta, ſi ſectio axi parallela fiat, eodem ſitu, ſi alterum e filo ſuſpendatur, ſupra ſe invicem reponi nolint, ſed contrarium affectent: cur magnes ferro armatus fortius nudo trahat; cur corpora quædam, v. g. ferreæ cruces in curribus, item forcipes in igne diu adhibitæ, longo temporis tractu ſua ſponte vim quandam magneticam, utut debiliorem, nanciſcantur: quorum experimentorum omnium cauſas ab Autore adſignatas hic ſigillatim referre, cum prolixum nimis futurum foret; malumus lectorem ad ipſam libelli ſat nempe ſuccinctæ lectionem ablegare, ubi curioſarum ſpeculationum affatim deprehendet. De ſola tamen acus magneticæ declinatione a Roberto

Digitized by Google

Mathematica, nullis tandem prorsus difficultatibus, ab ingeniosissimo Autore, ad Problema Tangentium inversum, quod vocant, reductis. Quod ut ostendamus, sit Curva quæcunque AM, cujus Axis AP, Ordinata PM, Tangens MT, Subtangens PT, Normalis MN, Subnormalis PN, Arcus AM, Abscissa

aemque partium configurationem amiserit. Sub finem Autor oſtendit, quomodo auxilio magnetis varii generis machinæ curioſæ & primo intuitu ſtupendæ fabrefieri queant; quibus hic referendis non immorabimur, cum & harum plerarque & plures aliæ, a ſolertiſſimo *Kirchero in Arte Magnetica* jam olim monſtratæ fuerint; qui ipſe tamen annon ſpeculationibus, in praxin agere deducendis, quandoque nimium indulſerit, aliorum judicio decidendum relinquimus.

SEBASTIANI SCHMIDT, SS. TH. D. apud Argentoratenſes in Univerſitate Profeſſoris Seniores & Conventus Eccleſiaſtici Præſidis in librum priorem Samuelis Commentarius.

Argentorati, ſumptibus Joh. Frid. Spoor, 1687, in 4.

SEBASTIANI SCHMIDT IN PROPHETAM Hoſeam commentarius.

Francofurti ad Mœnum, ſumptibus Joh. Davidis Zunneri, 1687, in 4.

SEBASTIANI SCHMIDT COMMENTARIUS in primam Johannis Epiſtolam.

Francof. & Lipſiæ, apud Joh. Georg. Lipper, Bibliopol. Luneburg. 1687, in 4.

NIhil affectui daturi, neminique injuriam facturi ſumus, ſi ætate hac noſtra Theologum Eccleſiæ noſtratis addictum ſuperſtitem eſſe dubitemus, qui cum ſumme reverendo Argentoratenſium Antiſtite *Sebaſtiano Schmidio*, in exponendis ſacris literis paria facere auſit. Is enim cum ab omnibus bonis interpretis dotibus ad invidiam inſtructus ſit, nihil hactenus in Scripturæ Sacræ libros commentatus eſt, quod non aut approbationem, aut admirationem ſaltem apud æquos eruditosque rerum harum arbitros invenerat. Vi-

deas illum ubivis emphaſes vocum, periodorum nexus, authorum ſacrorum ſcopos majori dexteritate, ac ab aliis factum eſt, inveſtigare, ſolidisque argumentis demonſtrare. Teſtes vocaremus commentarios in *Iobum* anno 1670, in Epiſtolam ad Hebræos 1680, in librum Judicum 1684: in Jeremiam, in Johannis evangelium, in epiſtolam Jacobi, epiſtolam ad Epheſios, canticum Zachariæ & concionem Chriſti montanam a. 1685 editos, de quorum aliquibus in Actis a. 1684. p. 532, & 1685. p. 353. 355. latius diſſeruimus. Sed luculentius id patebit ex Commentariorum triga, cui hoc demum anno ultimam manum impoſuit.

Illorum primus *priori SAMUELIS libro* explanando deſtinatus eſt, & ad ſingula capita primo *novam verſionem* exhibet, dein *argumentum* & *analyſin logicam*, porro *annotationes* in obſcuriora capitis loca, easque breviores quidem, quarto *quæſtiones* cum cura ventilatas ac prolixius diſcuſſas, in quibus, præter ſua cogitata, ubique refert, quicquid *Nicolaus Serarius*, *Gaſpar Sanctius*, ac e noſtratibus *Brentius* in ſuis, quibus ſinguli Samuelis ſcripta illuſtrare conati ſunt, commentariis habent aut laude, aut animadverſione dignum. Subjunguntur tandem *loci communes* e ſingulis verſibus grata brevitate deducti. De cætero in *alterum Samuelis* & *duos Regum* verſionem & annotationes paratas habet; & quamvis ſeptuageſimum ætatis annum jamjam exceſſerit, nequicquam tamen grave ſibi fore pollicetur, cætera quæ deſunt, *analyſin* nempe, *quæſtiones* & *locos communes* adjicere, modo DEUS vitam ac vires conceſſerit, quas Viro optimo in ſolatium Academiæ ſuæ totiusque Eccleſiæ Evangelicæ, toto pectore apprecamur.

Majoris adhuc momenti eſſe videntur, quæ in *HOSEAM* dixit Venerandus Senex. Is enim ſtylo adeo conciſo ardua myſteriisque referta vaticinia eloquitur, ut meras parabolas aut ænigmata narraſſe videri queat, quale quid Ezechieli ab auditoribus objectum fuiſſe, ipſemet teſtis eſt. At multam ei lucem *Schmidium* noſtrum affudiſſe, nemo diffitebitur, qui vel levi oculo perſtrinxerit *verſionem* literalem, *analyſin* logicam, *annotationes* locupletiſſimas, *locosque communes* quamplurimos, ſed pauciſſimis verbis enunciatos; quæ univerſa ad ſingula capita reperias. Modeſte ac candide diſſenſum ſuum ab interpretibus Judæis Chriſtianisque ſæpiſſime in-

me indicat, ac ad ſingulos pene verſus aliqua monet, quæ tot clariſſimos viros fugiſſe, merito mireris.

Epiſtolam denique *priorem Divi Iohannis* in undecim *Aphoriſmos*, hosque in ſua membra, accurate diſpertitur, nexumque ac nervum argumentorum, itemque verborum ſenſum tum in *analyſi* logica, tum in *annotationibus* dilucide explicat. *Locos communes* nullos addidit, brevitatis & ſolius exegeſeos rationem habens. Unde ei olim junxiſſe juvabit *Friderici Rappolti* Theologi, dum viveret, de Academia noſtra, Eccleſiaque non minus ac univerſo orbe literario meritiſſimi, *Theologiam Aphoriſticam Iohannis* ex eadem Epiſtola excerptam, in qua aliisque Viri operibus Theologicis excudendis præla noſtra nunc occupatiſſima ſunt.

Sufficere hæc poterant, ut Lectoribus commentariis illis utendi ſalivam moveremus. Quia vero cum celeberrimi *Pocockii* commentarium *in Hoſeam* anno ſuperiori exeunte ad Acta referremus, in noſtratium gratiam compluſcula recens obſervata ſpeciminis cauſſa exhibuimus, lubet nunc decem omnino e multis obſervationes de obſcurioribus quibusdam Hoſeæ locis ex *Schmidii* commentario excerpere, ut exteri, quibus forſan ejus tam cito copia futura non eſt, inde conjiciant, quid ex ipſis Viri operibus expectare debeant.

Notat igitur ad capitis I. verſum 2. uxores in V. T. aut cum pactis dotalitiis ductas eſſe, aut ſine pactis dotalitiis. Poſteriori caſu non modo פלגשים *pellices*, ſed & זנות *meretrices* appellatas eſſe. Hujus generis fuiſſe tum Jephthæ matrem *Iud. XI, 1.* tum *mulierem* illam *ſcortationum* Hoſeæ nuptam, unde & harum natis *ſpuriorum* nomen datum fuerit. Conjugium enim tale vitio quidem caruiſſe morali ac theologico, non item civili.

Ejusdem capitis v. 4. Hoſeæ primogenito imponitur nomen יזרעאל *Iiſreel*, eo quod propediem *Deus viſitaturus eſſet ſuper domum Iehu ſanguines Iiſreelis*, h. e. homicidia & (per ſynecdochen) cætera Hoſ. IV, 1. 2. recenſita crimina, quæ incolæ tum regiæ urbis *Iiſreel*, tum regni a regia denominati patrarant. Viſitationem vero illam *Sallumi* miniſterio peractam fuiſſe, ex *2. Reg. XV, 12.* liquet.

De capitis III. argumento ita ſentit Noſter: Agi de *muliere*, *quæ*

quæ *amata* quondam *socio*, h. e. legitimo conjugi, sed *adulterio* postea contaminata, ideoque *repudiata* fuerit. Hanc certo pretio conduxisse prophetam, non ut ea unquam sibi nuberet, aut corporis copiam faceret, sed ut *solitaria sederet certo temporis spatio*; id quod mulier non feciſſet, nisi tantum lucellum ex temperantia illa sua habuisset, quantum ex veteri consuetudine sperare poterat. Ea vero de causa sumptus illos factos esse ab Hosea, ut imaginem haberet, quæ & *mores* & *fata* decem Tribuum accurate referret. Gentem enim Israeliticam mulierem esse *DEO* quondam *amatam*. Adulterio dein spirituali pollutam amasse *lagenas uvarum*, h. e. lagenas vino plenas uvisque redimitas, seu, quæ iis significantur, compotationes Baccho sacras. Hinc meritã esse, ut omni cultu publico ac religione destituta *sedeat solitaria*, inde a captivitatis Assyriacæ initio usque ad Novi Testamenti tempora, quibus Israelitæ gentilibus permisti ad Jehovam iterum Davidemque Regem accessum habituri sint.

Cap. IV. in hemistichio priori quarti versus, objectionem putat a DEO proponi Prophetæ per voculam אך *veruntamen*, hoc sensu: [Redarguisti tuos.] *Veruntamen* [scias, dicturos illos esse:] *Quisquam ne contendat* [nobiscum,] *& ne arguat quisquam.* [Neve putes, non eandem omnibus mentem esse. Nam] *populus tuus est* כמריבי כהן *sicut contendentes sacerdotis*, h. e. sicut sacerdotes contendentes, vel sicut ii, qui contendunt e sacerdotali ordine. Fortius igitur in universos porro detona, & in sacerdotes quidem v. 5. — 11. in vulgus inde usque ad capitis finem.] Inter sacerdotum crimina v. 8. refertur, quod *peccatum populi comedant*, h. e. Schmidio interprete, sacris comessationibus Bacchive mysteriis intersint, *& ad iniquitatem eorum tollant animam suam*, h. e. sacris Veneris operentur, id quod clarius v. 11. effertur his omnino verbis: *scortatio & vinum & mustum occupavit cor eorum.* Unde v. 9. concluditur, sacerdotes ejusdem furfuris esse ac imam vulgi fæcem. Et pœna v. 10. indicitur, fore ut nec *perpetuo saturentur*, nec *multam prolem procreent*, quorum alterum Bacchi, alterum Veneris sacris rite strenueque celebratis mereri sperabant.

Initium capitis VIII. h. m. παραφράζει Noster: [O hostis! *Ad palatum tuum buccinam* [pone;] *sicut aquila* [veni] *super domum Jehovæ* vel gentem Israelis, quæ se domum Jehovæ esse gloriatur atque jactitat.

Capitis

Capitis fequentis noni verſum primum idem vertit: *Ne loqueris, Iſrael,* עַל גִּיל (i.e. עַל גַּיְא) *ſuper ſimilitudine,* h. e. idolo. Confer Deut. IV. 15. V. 8. Exod. XX. 4: Verſum *decimum tertium* reddit: *Ephraimum,* מאחר ואחרי *quando eam* [h. e. terram ejus omnem] *contemplor* לצר *Aſſyrio. Et Tyrum,* (nam eousque termini Paleſtinæ protenduntur,) *tota* (ſane) *plantata eſt in pulchro.*

Legimus C. X. v. 11. *Sed Ephraim vitula, edoctæ, AMANS TRITURARE.* Obſervat hoc Schmidius ex *Jer. L. 11.* vitulas triturantes pingues factas, cum nemo prohiberet, ne de frumentis comederent, quin potius eo potiſſimum ſine triturationi adhiberentur, ut tanto largius paſcerentur, eoque citius ad eam corporis molem aſſurgerent, quæ jugo ferendo trahendoque aratro apta eſſet. At pinguedinem illam in cauſſa fuiſſe, ut petulantiores jugique impatientiores poſtea eſſent. Maluiſſe eadem ratione Ephraimum *triturare,* h. e. ſolvi jugo, liberum vivere, conculcare alios eoque interea laginare, quam *arare,* alterius jugo ſubdere *collum lium pulcherum, pingue,* ac refractarium. Conf. Deut. XXXII, 15. Quid tum fecit Dominus? Non perdidit, ſed caſtigavit. Hinc ait: ואעבירה *Ideo eo tranſire ſuper bonitatem colli ejus,* h. e. devaſtavi bonitatem terræ ejus, non everti tamen, quin potius hac ratione tantum ejus in Judam dominandi libidinem repreſſi. (Heic ſubaudiri Schmidius cupit vocem: ואשריה *Et dixi:* Sequentia vero interrogative accipit:) *Num equitare* (ſeu dominari) *faciemus Ephraim* (ſuper Judam)? *Araret Juda? occaret ei Jacob?* Nullo modo. Affectabit equidem Ephraim imperium in Judam, ſed me invito. *2. Par. XXIIX, 9. 10.* fruſtraneoque conatu, *2. Par. XIII, 17. 18. IEVII, 1. 4. 7.*

Cap. XI. v. 4. ſenſum hunc eſſe opinatur Schmidius: *Funibus lumensis ac amatoriis traxi eos. Et* (tamen) *fui* (non revera, ſed) *eis,* (ſeu perverſa eorum opinione,) *ſicut ii, qui attollerent jugum* (quod pertingere ſolet a collo usque) *ſuper maxillas eorum. Et* (cum male adeo interpretentur benignitatem meam) *inclinabo* (me, aut aures, aut miſericordiam) *ad eos? Tolerabo* (eos)? Non faciam. Quin potius luenti verſibus ſequentibus expreſſas.

Verſu nono capitis ultimi non DEUS, nec Iſraelita, ſed *Genſilet in N. T. conuerſi* loqui & coram Iſraelitis confeſſionem edere,

Schmidio cenſentur: *O Ephraim! Quid mihi amplius & idolis?* (nam) *ego reſpondebo* (laudans canticis amœbæis) *& cantabo illum*, h. e. de eo, DEO vel Chriſto. (Tum) *ego ero ſicut abies virens*, (&) *ex me fructus meus invenietur*, fructus, inquam, fidei & charitatis.

SELECTA HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ capita, & in loca ejusdem inſignia Diſſertationes Hiſtoricæ, Chronologicæ, Criticæ, Dogmaticæ. Autore R. P. F. Natali Alexandro, Ordinis FF. Prædicatorum, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctore Theologo, & in Majori Conventu & Collegio Pariſienſi ejusdem Ordinis Theologiæ Profeſſore & Studii Regente. Seculi XV & XVI Pars Prima.

Pariſiis, apud Antonium Dezallier, 1686, in 8.

NOn ſine applauſu excepta fuiſſe Romæ prima hiſtoriæ eccleſiaſticæ a Natali Alexandro compoſitæ volumina, vel ex eo manifeſtum eſt, quod ipſe Pontifex interprete Cardinali Cibo benedictionem Autori ſuam impertire non dedignatus fuerit. Verum poſt editionem ſeculi 11. & 12, quæ anno poſt Cleri Gallicani de eccleſiaſtica poteſtate declarationem proximo 1683 contigit, apoſtolica illa quam vocant, benedictio cum anathematis fulmine commutata fuit, quod d. 10. Jul. A. C. 1684 univerſa, quæ hactenus prodierant, Natalis Alexandri opera percuſſit, ut in actis noſtris Cal. Jul. 1685. jam retulimus, haud obſcuris indiciis augurati, cum hiſtoria ſeculi 13. & 14. haud mitius actum iri. Quod præſagium nos minime fefellit. Etſi autem hac clementiſſimi Patris inclementia nihil ſibi triſtius accidere potuiſſe queruletur, edito tamen 15 & 16 ſeculo tertii fulminis periculum ſubire, quam opus inchoatum non perficere maluit.

Auſpicatur hiſtoriam ſeculi 15 & 16, quatuor voluminibus comprehenſam, more in anterioribus ſeculis obſervato, a *Romanis Pontificibus*, quorum aliquos libidine, perfidia aliisque flagitiis infectos, neque paucos poteſtatis ſuæ orbitam transgreſſos fuiſſe non diſſimulat. Mandata quæ Nuncio ſuo ad conventum Noribergenſem

genſem ablegato Franciſco Cheregato dedit *Adrianus VI*, ob reformandæ Curiæ Romanæ ſtudium maximopere commendat, & Pallavicini judicium, qui Adrianum optimum ſacerdotem, ſed Pontificem revera mediocrem dixerat, præeunte Johanne Launojo iniquitatis arguit, cum nihil Adriano defuerit, quam ſecularis illa politica, diſſimulandi & fallendi artifex, & ambitio ſtudiumque dominationem promovendi ultra fines canonibus totius mundi reverentia conſecratis præſcriptos, quæ Pontificem non mediocrem, ſed peſſimum feciſſent. Non minus *in Paulo III* emendandæ Romanæ curiæ & inſtaurandæ diſciplinæ eccleſiaſticæ ſtudium approbat, nec temperare ſibi poteſt, quin conſilium quatuor Cardinalium & quinque Præſulum, quibus tanti momenti propoſitum Pontifex commiſerat, integrum deſcribat. Verba *Marcelli II*, qui manu menſam percutiens ſe non videre dixit, quomodo, qui locum hunc altiſſimum tenent, ſalvari poſſint, tanquam ἀξιομνημόνευτα majuſculis literis exprimi curavit. In *Pauli IV* vita id imprimis obſervatu dignum occurrit, quod ſe aliosque Pontifices variis erroribus obnoxios agnovit; quod ex Johannis Hayæ Pariſienſis Theologi narratione, & Michaelis Caſtelnavi Malviſſerii Commentariis A. C. 1659 Lutetiæ editis prolixius refertur.

Pontifices Romanos excipiunt *hæretici*, agmen ducentibus *Ioh. Huſſo* ejusque aſſeclis *Hieronymo Pragenſi*, *Iacobello Miſnenſi* & *Petro Dresdenſi* (e quibus Petrum Dresdenſem primum communionis ſub utraque apud Bohemos inventorem, Jacobellum autem primum ejus articuli publicum præconem fuiſſe pronunciat,) & cæteris Huſſitis, quorum dogmata, geſta & fata e variis hiſtoriarum monumentis recenſentur. Et in doctrina quidem Johannem Huſſum & Huſſitas Calixtinos circa articulos de transſubſtantiatione, purgatorio, numero & efficacia ſacramentorum, confeſſione ſacramentali, oratione pro defunctis, interceſſione & invocatione ſanctorum, & venera ione imaginum cum Romana eccleſia conſenſiſſe, ex ipſis Huſſi ſcriptis aliisque argumentis probare contendit, & Æneam Sylvium perperam toti ſectæ tribuiſſe cenſet, quæ Thaboritarum propria fuerunt. De Hieronymo Pragenſi idem fert judicium. Utrumque in extremo ſupplicio magna pietatis & conſtantiæ ſigna edidiſſe diffiteri non poteſt, at vaticinia, quæ ab utro-

Exemplum Literarum Electoralium Ferdinandi Archiepiscopi Coloniensis, ad Electorem Palatinum.

Ferdinandus Dei gratia Archiepiscopus Coloniensis, Sacri Romani Imperii per Italiam Archicancellarius, Archiepiscopus Bonnensis, Leodiensis, Hildesiensis, Paderbornensis, Monasteriensis, Osnabrugensis, Episcopus Virdunensis, Administrator Abbatiarum Stabulensis, Malmundariensis, Prumiensis, Hersfeldensis, Corbeiensis, Abbas Werdinensis, Lambertus Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ, Juliacensis, Montensis, Angariæ, Westphaliæ, Comes Veldentiæ, Sponhemii, Marchiæ, Ravensbergæ, Dominus in Ravenstein, Landgravius Hassiæ, Comes Catzenelnbogæ, Dietziæ, Ziegenhainii, Nidæ, Dominus in Isenburg, Reinfels, Witgenstein, Wildenburg, Schaumburg, Eppenstein, Homburg, Gemen, Limpurg, Sultzbach, Rudolstadt, Hohenlimpurg, Comes Sarwerdæ, Dominus in Lippia, Burenfels, Gronsfeldt, Diepholt, Wildenberg, Neuenaar, Bedburg, Alpen, Hallermund, Rheda, Kirchberg, Jeuch, Falckenburg, Broich, Spiegelberg, Bylandt, Bentheim, Steinfurt, Tecklenburg, Rhinberg, Wickerath, Hardenberg, Neuenahr, Mörs, Saarwerden, Lingen, Broichhusen, Medebach, Landsberg, Wisch, Borculo, Lichtenvoorde, Anholt, Gehmen, Wissel, Gronsfeldt, Diepenbeck, Millendonck, Eppan, Rappoltstein, Hohenack, Geroldseck, Lahr, Mahlberg, Tettnang, Argen, Langenargen, Sonnenberg, Schaumburg, Eltz, Thannenberg, Nyfen, Rheinstein, Sax, Forstmeister zu Gesecken, Burggrave zu Stromberg, Heimbach, Neuenhaus, Hilgenberg, Kempenich, Mayen, Wehr, Nideggen, Hengebach, Monjoye, Valkenburg, Dalhem, Fauquemont, Herr zu Bornheim, Alfter, Gudenau, Hohenbusch, Erbmarschall des Stifts Paderborn, Erbtruchsess des Stifts Münster, Erbkämmerer des Stifts Osnabrück, Erbvogt zu Werden, Erbschenck des Stifts Hildesheim, Erbvogt zu Stablo und Malmedy, Erbvogt zu Prüm, Erbvogt zu Hersfeld, Erbvogt zu Corbey, Erbvogt zu Lüttich, Erbvogt zu Verdun, Erbvogt zu Utrecht, Erbvogt zu Münster, Erbvogt zu Paderborn, Erbvogt zu Hildesheim, Erbvogt zu Osnabrück, Erbvogt zu Minden, Erbvogt zu Verden, Erbvogt zu Bremen, Erbvogt zu Hamburg, Erbvogt zu Lübeck, Erbvogt zu Ratzeburg, Erbvogt zu Schwerin, Erbvogt zu Camin, Erbvogt zu Havelberg, Erbvogt zu Brandenburg, Erbvogt zu Meissen, Erbvogt zu Merseburg, Erbvogt zu Naumburg, Erbvogt zu Zeitz, Erbvogt zu Magdeburg, Erbvogt zu Halberstadt, Erbvogt zu Quedlinburg, Erbvogt zu Gandersheim, Erbvogt zu Corvey, Erbvogt zu Fulda, Erbvogt zu Würzburg, Erbvogt zu Bamberg, Erbvogt zu Eichstädt, Erbvogt zu Regensburg, Erbvogt zu Freising, Erbvogt zu Passau, Erbvogt zu Salzburg, Erbvogt zu Augsburg, Erbvogt zu Constanz, Erbvogt zu Basel, Erbvogt zu Strassburg, Erbvogt zu Speyer, Erbvogt zu Worms, Erbvogt zu Mainz, Erbvogt zu Trier, Erbvogt zu Köln, Erbvogt zu Aachen, Erbvogt zu Lüttich, Erbvogt zu Verdun, Erbvogt zu Utrecht, Erbvogt zu Münster, Erbvogt zu Paderborn, Erbvogt zu Hildesheim, Erbvogt zu Osnabrück, Erbvogt zu Minden, Erbvogt zu Verden, Erbvogt zu Bremen, Erbvogt zu Hamburg, Erbvogt zu Lübeck, Erbvogt zu Ratzeburg, Erbvogt zu Schwerin, Erbvogt zu Camin, Erbvogt zu Havelberg, Erbvogt zu Brandenburg, Erbvogt zu Meissen, Erbvogt zu Merseburg, Erbvogt zu Naumburg, Erbvogt zu Zeitz, Erbvogt zu Magdeburg, Erbvogt zu Halberstadt, Erbvogt zu Quedlinburg, Erbvogt zu Gandersheim, Erbvogt zu Corvey, Erbvogt zu Fulda, Erbvogt zu Würzburg, Erbvogt zu Bamberg, Erbvogt zu Eichstädt, Erbvogt zu Regensburg, Erbvogt zu Freising, Erbvogt zu Passau, Erbvogt zu Salzburg, Erbvogt zu Augsburg, Erbvogt zu Constanz, Erbvogt zu Basel, Erbvogt zu Strassburg, Erbvogt zu Speyer, Erbvogt zu Worms, Erbvogt zu Mainz, Erbvogt zu Trier, Erbvogt zu Köln, Erbvogt zu Aachen,

dano triplices fuisse scribit, Cæsareos, Lipsicos & Francicos, quorum inter se differentiam breviter exponit. In indiculo scriptorum, qui Lutheranis, quam putat, hæresin impugnarunt, extremum locum occupat *Anna Basinga*, virgo & ludi magistra Antverpiensis, quam pyxhino teutonico perrerudito sedecim libros carminum adversus Lutheranos primum exfurgentes publicasse scribit...

A Lutheranis ad *Anabaptistas*, & ab his ad *Calvinianos* progreditur, quibus diutius immoratur. E plurimis, quæ in medium affert, pauca notasse sufficiat. Inter tres novæ sectæ quasi apostolos a Calvino selectos fuit *Bonus Homo*, qui cum primum in *ministeria* seu publico Jurisconsultorum auditorio apud Pictavienses Juris institutiones prælegerit, indeque a Calvino non alium ministri nomine appellatus fuerit, inde factum esse ex aliorum sententia Autor noster refert, ut Calviniani prædicantes *Ministri* dici coperint & etiamnum dicantur. *Hugonotorum* appellationem ab Helvetiis derivat, se invicem Eydgenossen seu fœderatos nuncupantibus, quam vocem a Gallis male pronunciatam in vulgatum illud Calvinianæ sectæ cognomen abiisse subjicitur. In *Calvini* vita ex Papyrio Massono Genevensium dicterium adducit, profitentium, se malle apud inferos cum Beza esse, qui festivis jocis eos in medis flammis exhilarare posset, quam cum morosio & aulæro Calvino apud superos. Eundem Calvinum olim ob nefarium crimen condemnatis ferri stigmate insultum ex Bolsæi fide narrat, cum quo *Beza* quoque, quem Calvini in Caliphatu Genevensi successorem nominat, præderastiam & juveniles amores exprobrat. Errores Calvini ad 52. capita reducit. *Stellæ Calvinianorum* imprimis 4 esse scribit, primam eorum, qui Calvinum ad amussim sequuntur, quales esse dicit Reformatos in Gallia & Palatinatu, plerosque Belgas & Helvetios & in Anglia *Puritanos*, ad quos *Independentes* & *Presbyterianos* proxime accedere observat; alteram *Anglo-Calvinianorum* a Puritanis cæterisque Reformatis cum in disciplina, tum in dogmatibus nonnullis dissentientium; tertiam *Piscatorianorum*, quibus quinque peculiares errores attribuit, & quartam *Arminianorum*. Hinc de colloquiis & synodis in causa Calvinianæ hæreseos habitis agit, & præcipuos scriptores pontificios, qui Calvinianos impugnarunt, nominat...

Inter *Antitrinitarios*, qui proxime ſequuntur, primum locum *Michael Servetus*, medium *Valentinus Gentilis*, *Blandrata* & alii, extremum uterque *Socinus* occupat. Valde autem veremur, ne ipſum quoque Alexandrum noſtrum Romana Curia in hæreticorum numero habitura ſit, cum *Iohannem Tanquerellum* & *Florentium Iacobum* eam ob cauſam hæreticis accenſeat, quod Romano Pontifici ſupremam rerum omnium ſpiritualium pariter & temporalium poteſtatem attribuere non dubitaverint. Singulares *Michaelis Baji* opiniones in Tridentino concilio diſſimulatas animadvertit, cum prudentia poſtulaverit, externi belli tempore domeſticos in pace continere. Poſtea 79 Baji propoſitiones a Pio V & Gregorio XIII damnatas, & novas lites de ſenſu iſtius diplomatis in Lovanienſi academia exortas recitat. Tandem ad *Gulielmum* quoque *Poſtellum* accedit, quem etſi a delirio fæminei ſexus per Johannam virginem Venetam reparandi abſolvat, ejusque librum de orbis concordia commendet, diffiteri tamen non poteſt, quin multa deliriis & erroribus paſſim inſperſa ſcripſerit, nimirum de trinitate mundi, corporis & animarum, de Chriſto intoxicato, de matrice mundi, de ſalvandis univerſis omnis generis hominum ſectis, de clave abſconditorum a ſeculo, quæ nec apoſtoli nec ipſa eccleſia portare potuiſſet, de myſteriis ſibi per Angelum Raziel revelatis, de nativitate mediatoris futura & alia, ob quæ a Theologis Pariſienſibus reprehenſum & a Magiſtratu increpitum, & tandem in monaſterium S. Martini a Campis ſecedere juſſum, abdicatis erroribus per annos aliquot pie vixiſſe, & pene centenarium obiiſſe ſcribit. Mutuatus hæc, ut videtur, e Spondani annalibus eccleſiaſticis, quibus Auctorem frequenter uſum collato utriusque opere nemo dubitabit. Hiſtoria hæreſium abſoluta *ſcriptorum eccleſiaſticorum*, quos vocat, aliorumque Autorum Pontificiorum ætatem, præcipua ſcripta & nonnunquam geſta hoc ordine indicat, ut a biblicis interpretibus ad Theologos polemicos, aſceticos & morales progreſſus in Jureconſultis & Hiſtoricis deſinat, quibus in fine decimi quinti ſeculi etiam duo philoſophi Johannes Picus Mirandulanus & Marſilius Ficinus adjunguntur. De plerisque agit breviſſime. Libri de imitatione Chriſti, num *Thomam a Campis* auctorem habeant, quod Canonici Regulares S. Auguſtini aſſerunt, an *Iohannem Gerſen*, cui

Monachi

Monachi Benedictini opus illud vindicare ſatagunt, pronunciare non audet, cum utrique parti graviſſima argumenta non deeſſe cenſeat. *Hieronymum Savonarolam* ob declamationes in luxum & licentiam Cleri præſertim Romani, & quod in eccleſia a planta pedis usque ad verticem nihil ſani eſſe, & abominationem deſolationis in loco ſancto ſtare prædicaſſet, ab Alexandro VI injuſto anathemate confixum, eoque agente tandem a Florentino Magiſtratu damnatum, patibulo ſuſpenſum & combuſtum memorat. Pleraque, quæ in *Santis Pagnini* bibliis Romanis cenſoribus diſplicent, Genevenſium interpolatorum nequitiæ adſcribenda eſſe cum Raynaudo & Miræo ſuſpicatur. Haud minus *Franciſci Vatabli* verſionem ab hæreticis in Gallia fœde interpolatam, ſed poſtea a Salmanticenſibus & Complutenſibus Theologis emaculatam aſſerit, & quantum Pariſienſi bibliorum ſub nomine ſuo vulgatorum editione offenſus fuerit, ex Genebrardi præfatione in Origenem enarrat. In *Iohannis Feri* opera multos errores hæreticorum dolo irrepſiſſe, gratis dicit. *Thomæ Cajetani* tractatum de poteſtate Papæ & concilii ab Academia Pariſienſi & eccleſia Gallicana non probatum refert, & quam infeliciter novam Veteris Teſtamenti verſionem Hebrææ linguæ rudis tentaverit, recenſet, approbans Melchioris Cani judicium, qui Cajetanum novis quibusdam Scripturæ expoſitionibus aliorum, quæ dixerat, autoritatem elevaſſe aut imminuiſſe ſcribit. Neque tamen in hæreticorum numero ponendum cenſet, quod ab Alphonſo a Caſtro & Prateolo inconſiderate factum arguit. Inter *Ambroſii Catharini* opiniones immerito a quibusdam vellicari judicat ſententiam de externa miniſtri intentione ad efficaciam Sacramenti ſufficiente, cum eandem ſententiam, quam pendente concilio aſſeruit, ante concilium Tridentinum Magiſter ſententiarum, Paludanus, Angelus de Clavaſio & alii, item poſt concilium Alphonſus Salmeron cum pluribus aliis defenderint, & ex concilio Rothomagenſi & Aquenſi, quæ 1581 & 1585 celebrata ſunt, eam opinionem concilii Tridentini decretis non adverſari conſtet, cum in iſtis conciliis prohibitum fuerit, ne baptizati a Calviniſtis iterum ſub conditione baptizarentur, qui mos in plerisque Neuſtriæ & Provinciæ locis inoleverat, quia *nonnulli dubitabant de valore baptismi ab hujusmodi hæreticis collati, quod non haberent intentio-*

tentio-

tentionem baptizandi in remiſſionem peccatorum. Hæc ex primo 15 & 16 ſeculi volumine notare placuit. Reliqua proximis menſibus reſervamus.

DE NECESSARIA SECESSIONE NOſtra ab Eccleſia Romana, & impoſſibili cum ea Syncretismo diſputationes, auctore Franciſco Turrettino, in Eccleſia & Academia Genevenſi Paſtore & SS. Theolog. Profeſſore. Acceſſit ejusdem diſputationum Miſcellanearum decas. Editio altera, aucta & recognita.

Genevæ, apud Samuelem de Tournes, 1687, in 4.

ALiquot jam elapſi ſunt anni, cum diſputationes de neceſſaria ſeceſſione Reformatorum ab Eccleſia Romana, & impoſſibili cũ ea ſyncretismo publici juris fecit celeberrimus Autor, quæ poſtquã non ſine inſigni applauſu exceptæ, & brevi omnia exemplaria diſtracta fuere, de illis denuo ſub prælum mittendis cogitare cœpit, ut eorum deſiderio fieret ſatis, qui iſtas avide requirebant. Ut autem eo cultiores prodirent, ſecundis curis illas non parum auxit, & iis additamentis locupletavit, quæ novitias adverſariorum exceptiones & objectiones diſcutere, & veritatem ſententiæ fortius aſſerere poſſunt. Ex ogdoade harum diſputationum *prima* in formando ſtatu controverſiæ primum occupatur, eundemque, præmiſſis variis diſtinctionibus, ad hoſce redigi terminos oſtendit: *An licitum fuerit & neceſſarium Patribus Reformatorum ſuperiori ſeculo ſegregare ſe ſeceſſione* non politica & civili, quoad charitatem & ejus officia, ſed *ſacra & eccleſiaſtica*, quoad fidem ejusque profeſſionem, non latente tantum & negativa, ſed *patente & poſitiva* ab *Eccleſia* Romana, non qua Eccleſia ſimpliciter, vel qua Eccleſia Romana veteri & pura, ſed qua *Eccleſia Romana novitia, corrupta & impura*, id eſt qua *Papali* & hæretica, quæ & ipſa ſeceſſionem primo fecit a Chriſto? Quæſtione ſic rite conſtituta ad ejus affirmationem propugnandam ſeſe accingit, & cum ante obſervaſſet, tres primarias cauſas ſeceſſionis juſtæ ab Eccleſia quadam eſſe poſſe, ſcilicet hæreſin in doctrina, idololatriam in cultu, tyrannidem in regimine, quoniam hæreſis funda-

Parmenide, Melisso, ecc., ancorchè avessero avuto qualche cognizione di quelle cose, non ne fecero alcun uso, perchè non ne conobbero la importanza, e non ne videro le conseguenze. Ma Democrito, Leucippo, Epicuro, Lucrezio, ed altri, ne fecero un ottimo uso, e ne dedussero tutte le conseguenze, che si potevano dedurre da quelle cognizioni. Ecco perchè questi ultimi sono stati sempre stimati, e sono ancora, come i veri padri della Filosofia moderna. Ecco perchè i Filosofi moderni, che hanno voluto ristabilire quelle cognizioni, e quei principj, che erano stati conosciuti dagli antichi, ma che erano stati dimenticati, o non erano stati bene intesi, non hanno fatto altro, che ristabilire ciò, che era stato già ritrovato, e non hanno fatto altro, che ripetere ciò, che era stato già detto. Ecco perchè Cartesio, Gassendi, Newton, Leibnitz, Wolfio, ecc. non hanno fatto altro, che ripetere ciò, che era stato detto da Democrito, da Epicuro, da Lucrezio, ecc

& temerariam, atque adeo vere ſchismaticam fuiſſe, probare contendunt: ſecundo excutiens alia, quæ ſyncretismum ut juſtum & poſſibilem commendant.

His octo recenſitis diſputationibus Exercitationum Miſcellanearum decas ſubjicitur, in quarum *prima* de *Libro Vitæ* tria enucleanda ſibi ſumit: (1) quid per Librum vitæ intelligatur, & quo ſenſu Deo tribuatur? (2) an quisquam ex eo deleri poſſit? (3) an & unde conſtare poſſit, nos in hoc libro eſſe ſcriptos? In *II* & *III de Autoritate Scripturæ Sacræ* contra Pontificios differit, ubi ante omnia operoſus eſt, ut ſtatus controverſiæ rite formetur, quem rejectis variis, quæ ab illo abludunt, eo redire oſtendit: unde, ſive propter quid, quove argumento præcipuo Spiritus Sanctus utatur, ad nobis probandam Scripturæ autoritatem, an teſtimonio Eccleſiæ, an vero ipſius Scripturæ, ſeu argumentis & criteriis ipſi inſitis? Dein poſterius in hac quæſtione confirmandum ſuſcipit, ac in ſententiæ ſuæ probatione progreditur (1) κατ' ἄρσιν oſtendendo autoritatem Scripturæ non pendere ab Eccleſia. (2) κατὰ θέσιν evincendo, totam fundari in Scriptura ipſa. Quibus probationibus objectiones Pontificiorum paſſim annectit, easdemque ſolide reſolvit. In *Diſp. IV*, quæ *de Bonorum Operum Neceſſitate* eſt conſcripta, phraſin illam, *bona opera ſunt neceſſaria ad ſalutem*, retineri poſſe, modo rite explicetur, nempe de neceſſitate præſentiæ non efficientiæ, medii non meriti, connexionis non cauſalitatis, non tantum adſtruit, ſed & ipſe bona opera ad ſalutem tum neceſſitate præcepti, tum neceſſitate medii neceſſaria eſſe, defendere ſatagit. Deinde Antinomorum, qui B. O. neceſſitatem impugnant, argumenta reſolvit, atque Pontificiis accuſantibus Reformatos, quod una manu dent, altera auferre, eas nempe theſes fovendo quæ neceſſitatem B. O. elevent ac evertant, reſpondet, & ſigillatim Autorem *Tractatus Gallici*, qui noviſſime *Pariſiis in 4.* ſub titulo: *Subverſio doctrinæ moralis ab erroribus Calviniſtarum circa juſtificationem*, in lucem eſt emiſſus, refellendum ſibi ſumit. In *Diſp. V. Trium Cæleſtium Teſtium* naturam, operationem & unitatem, ex *I. Ioh. V, 7*, aſſerta prius hujus loci autoritate canonica explicat, & ſub finem ex eodem oraculo varia ad myſterii Trinitatis confirmationem fluere argumenta declarat. In *Diſp. VI.* eadem methodo de *tribus Teſtibus Terreſtribus*

*Sanctus Spiritus, Agnus Dei tanquam ex Libri S. V. 6. & 8. cornibus, quæ sunt septem cornua, seu septem effectus, cum septem oculis universi pulchritudinem, sub forma septem candelabrorum septem, qui ex diuisa unica proprietate, Sanctus Spiritus, septem diuersas proprietates constituit: singulas, sub septem magnitudinibus, per singulares Ecclesiæ Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, quæ est una, sancta, Catholica, & Apostolica Romana Ecclesia

spirituali Christi adversus oralem & carnalem comellionem: alterum de identitate fruderis gratiæ, tam in V. quam in N. Testamento: tertium de cognitione Christi sub V. T. e textu eruere conatur. IX Dissertatio *de Petra Christo* ex 1. Cor. X, 4. itidem proponit: *historiæ enarrationem* ex Exod. XVII. & Num. XX. per quæstiones aliquot: quia his mentio occurrit petræ percussæ a Mose, in locis allegatis, quærit, an eadem sit historia, an duæ? quænam fuerit petra illa, ex qua biberunt, & quare spiritualis dicatur, item cur vocetur fequens? quodnam Mosis & Aaronis peccatum, propter quod exclusi sunt ab ingressu Canaan juxta *Num. XX, 12?* (2) *mysteriosub historia Lucenio expositionem*, ubi expendit primo vim locutionis ac propositionem illam, *Petra erat Christus*, exponit per hanc, *Petra significabat Christum*, sive, Petra erat signum Christi, eaque occasione ostendere cupit eundem sensum, scilicet metaphoricum esse verborum sacramentalium vexatissimorum: *hoc est corpus meum*, cum propositiones istæ sibi sint quam simillimæ, ac ad pleniorem istius, ut ipse quidem sibi persuasum habet, veritatis illustrationem, adducit regulas variasex quibus sensus litteralis a metaphorico, & metaphoricus a litterali possit dijcerni: deinde collationem inter Christum & petram instituit, ac in quibus intercedat similitudo, declarat. *In Disp. X. de Serpente Æneo*, methodum in tribus antecedentibus exercitationibus observatam denuo ruetur, & præmissis aliquot quæstionibus, quæad illustrationem ipsius historiæ a Mose Num. XXI. describitæ faciunt, mysterium sub ea latens retegit. Quærit autem an serpentes, quos Deus ad plectendum populum Israeliticum misit, naturales fuerint, an miraculosi? cur Deus hanc pœnam in ipsos immiserit? cur Moses serpentem æneum fecerit, cum materia a Deo non fuerit expressa, nec ei significata? Deinde quædam quæ ad erectionem & intuitum hujus serpentis spectant, adducit, atque sine ratione Pontificiis ex illo serpente argumentum pro cultu imaginum petere demonstrat. Tandem sub serpente æneo Christum ipso teste *Joh. III, 14. 15.* adumbratum fuisse, adducta Christi cum serpente illo convenientia pariter & disconvenientia, exponit....

HUGO.

Digitized by Google

HUGONIS GROTII DISSERTATIO DE Cœnæ administratione, ubi Pastores non sunt; item, an semper communicandum per symbola? cum diversorum, Dion. Petavii, Cloppenburgii & Henr. Dodwelli RESPONSIONIBUS.

Londini, impensis B. Tooke, 1685, in 8.

FAsciculus hic est quatuor Dissertationum a quatuor doctissimis viris, Grotio, Petavio, Cloppenburgio, Dodvvello adornatarum, quibus præfixa præfatio ab eodem Dodvvello procul dubio est concinnata. In hac momentum & historia illius controversiæ proponitur, quam primus a. 1628 moverit Rigaltius, opponente se tam acriter Albaspinæo, ut res Romam fuerit deferenda, ibique scriptis ab utroque epistolis apud Pontificem agitanda, donec mors Albaspinæi a. 1630 finem liti imposuerit. Postea Rigaltii causſam suscepisse Grotium eo tempore, quo pacem ecclesiasticam meditabatur, cujus Dissertatio a. 1638 edita primum hoc in volumine locum occupat, quanquam addita habeat nonnulla, quæ ipse pro suis agnoscere non potuerit, & quæ vere sua essent, cum a Riveto impugnarentur, defendere noluerit. Grotio tamen subscripsisse Episcopium, respondisse Petavium a. 1639 singulari Dissertatione, quam a. 1640 sub Walonis Messalini nomine adgressus sit Claudius Salmasius. Dehinc Grotio sese opposuisse ex Reformatis Rivetum & Cloppenburgium, ex Pontificiis autem Georgium Ambianum in suis ad Tertullianum Annotationibus.

Hugo Grotius in *Dissertatione* sua, post descripta Tertulliani verba ex opere de Exhortatione castitatis, quæ occasionem dederunt controversiæ, Rigaltii explicationem affert, qui dixerat, Tertullianum hoc velle, si Christianus cum familia sua in navi sit, & feratur in ea loca, in quibus nulli sint Christiani, nullus consessus ordinis, id est, πρεσβυτέριον, ipsum posse & *offerre* Deo, nempe symbola dominicæ passionis, cum solenni gratiarum actione, & tingere, id est baptizare, & sacerdotem esse sibi, quia in illis etiam paucis sit ecclesia &c. Ex adverso Albaspinæus, ut privilegium presbyteratus tueretur, quovis potius modo vocem *offerre* sumi volebat,

quam de eo, quod Paulus Apostolus dixit ἐν λουτρῷ & ἀναγεννᾶσθαι, pro quo vulgus nunc dicit confecrare. Grotius ad defendendum Rigaltium adſerit, verbum *offerre* hoc ſenſu ſolere ſumi apud Tertullianum & Cyprianum, nec alio gaudere ſignificatu, ubi conjungitur cum tingere, id eſt, baptizare; idque non apud eccleſiaſticos tantum ſcriptores, verum etiam in legibus. Tum vero vim totam argumenti, quo utitur Tertullianus, in eo conſiſtere, ut dicat nihil eſſe tam magnificum, quod a presbytero fiat, ad quod non & laicus admitti debeat, ubi presbyterium non eſt. Id ut oſtendat, profert quæ extra talem neceſſitatem laici non uſurpabant, ſed relinquebant ſolis presbyteris, ut baptizare & ſolennibus uti verbis, per quæ fit Euchariſtia. Addit Grotius ſimilem locum alium Tertulliani ex libro de Corona militis, contendit que, hanc tempore Tertulliani communem apud Chriſtianos opinionem moremque fuiſſe, & ſeriori ætate Frumentium laicum ad Æthiopas venientem, his quos ad Chriſtum converterat, & paucis qui cum ipſo erant auctore fuiſſe, ut conveniret & ſacra celebraret; neminem autem ibi tunc epiſcopum vel presbyterum fuiſſe. Imo etiam feminas, ubi non modo presbyterorum, ſed & virorum copia eſſet nulla, communi hoc jure uſas credibile. Martyrologii ſcriptorem, quando Petronellam, Petri apoſtoli filiam, dominicæ oblationis myſteria celebraſſe dixit. Poſtha; contra Albaſpinæum probare nititur Grotius, non tantum presbyteris, ſed etiam diaconis ſicuiſſe Euchariſtiam confecrare, ex Concilio Laodicenſi & Antyrano, cum ex conſuetudine Chriſtianorum ſancti Thomæ, quos inſtitutorum veterum retinentiſſimos vocat, atque ex Synodo Arelatenſi prima. Quibus peractis, ex ſeriori ævo exempla conquirit de laicorum, ubi presbyteri non aderant, euchariſtica inter ſe communione, Synodi nempe Trullanæ, quæ Can. 58 tantum laicis id interdicat, præſente diacono aut presbytero; ſenis laici anachoretæ, Bertrandi Gueſchini, Agnonis filiorum, & aliorum, quorum mentio ſit in antiquioribus fabulis, quas Romanas vocant. Subjungit denique Erasmi ſuffragium, & difficilem Tertulliani locum ex libro de velandis virginibus ita interpretatur, ut prohibeantur ibi mulieres tingere & offerre, ubi ſacerdotes aut ſaltem viri præſto ſunt; id vero iis permittatur, ubi virorum quoque Chriſtianorum nulla eſt copia.

Altera

Digitized by Google

Anna dein Dalbertum Grotium, de longo commentario, quo de Batavis in Salio Carolinæ Bibliothecæ mire abs quorum fis in silentio Batavorum per otiosum, & numeris & pedibus ad Phœbum Apollinem, & Musas, & Gratias, & Venerem, & Cupidinem, & Bacchum, & Ceres, & Pomonam, & Priapum, & Vertumnum, & Flora, & Terminum, & Deos omnes, & Deas, & Semideos, & Semideas, & Heroes, & Heroidas, & Nymphas, & Satyros, & Faunos, & Sylvanos, & Dryades, & Hamadryades, & Naiades, & Oreades, & Nereides, & Tritones, & Proteos, & Glaucos, & Palæmones, & Leucotheas, & Ino, & Thetin, & Amphitriten, & Neptunum, & Æolum, & Ventos, & Nubes, & Imbres, & Nives, & Grandines, & Fulmina, & Fulgura, & Tonitrua, & Arcum cœlestem, & Cometas, & Stellas, & Sydera, & Planetas, & Cœlum, & Terram, & Mare, & Amnes, & Fontes, & Lacus, & Paludes, & Montes, & Colles, & Valles, & Nemora, & Arbores, & Fructus, & Flores, & Herbas, & Gramina, & Animalia, & Pisces, & Aves, & Reptilia, & Insecta, & Homines, & Mortales, & Immortales, & Omnia, & Nihil, & Chaos, & Tartara, & Orcum, & Inferos, & Manes, & Lemures, & Larvas, & Lamias, & Furias, & Harpyias, & Sphinges, & Centauros, & Gorgones, & Chimæras, & Hydras, & Cacum, & Cerberum, & Charontem, & Minoa, & Rhadamanthum, & Æacum, & Triptolemum, & Parcas, & Fatum, & Fortunam, & Casum, & Mortem, & Vitam, & Tempus, & Æternitatem, & Mundum

partium communione, liberius ſolutiusque exercere poteſt Chriſtianæ dilectionis officia adverſus diſſidentes. Tandem reſpondet ad objectionem ex Joan. VI, 53. eumque locum de ſymbolica manducatione non eſſe interpretandum monſtrat, idque non minus inconveniens eſſe ac eorum ſententiam, qui conſpicui baptismi neceſſitatem probare conentur ex loco Joannis altero (cap. III.) ubi de nova genitura agitur.

Accedamus nunc ad oppoſitam Dionyſii Petavii *Diatribam de poteſtate conſecrandi & ſacrificandi ſacerdotibus a Deo conceſſa: deque communione uſurpanda.* Cujus cap. I. formatur ſtatus quæſtionis; utrum quoties *offerre* apud veteres illos, quos Grotius adduxerat, legitur, actionem eam ſignificet, quæ conſecratio dicitur? Petavius negativam amplectitur, variisque rationibus & veterum teſtimoniis vult perſuadere, cauſſatus, duplicem eſſe actionem in novæ legis ſacrificio, alteram oblationem ſive προσφοράν, alteram conſecrationem. Illam laicis concedit, hanc denegat. Hinc cap. II. objectum Tertulliani locum exponit ex more veterum, qui panem conſecratum vel ſtatim abſumebant, vel domum deferebant. Cum igitur Chriſtiani perſecutionis metu in cryptis ac latebris delitescerent, putat interdum uſu veniſſe, ut Chriſti corpus ſecum eo portarent, ac ſi nullus eſſet ſacerdos, delectus aliquis e laicorum numero, illud ipſum offerret Deo, certis ad id precibus adhibitis, quas in ſynaxibus audire conſueverant, atque in omnes diſtribueret. Ideoque definit, Tertullianum non prorſus omni ſacerdotali poteſtate ac functione laicos inſtruxiſſe, neque credidiſſe, poſſe illos conſecrare, ſed offerre tantum: quod quia ſoli fere, ac publice, & ordinario uſu ſacerdotes faciebant; ideo laicos, qui idem interdum & in neceſſitate agerent, ſacertotes eum dixiſſe, non præciſa & exacta ratione, ſed ſimilitudine quadam, & declamatoria hyperbole. Poſthæc ad evertenda Grotii argumenta ſeſe convertit, & ad primum ex verbis Chriſti, *hoc facite &c.* ad omnes fideles, etiam laicos, pertinentibus, deſumtum reſpondet, ea non eodem modo de laicis & ſacerdotibus accipienda. Ex altero Tertulliani loco de Corona militis, negat ſequi, quod vult Grotius, ſed hoc ſolum; ejus, quod confuſe ac minus expreſſe Chriſtus mandaverat, Traditionem interpretem fuiſſe, quæ nos docuit, neminem conſecrare

erant pulli Christi corpora, nisi fortasse, vel Tertullianum non detrectaturum, corpus id de fanctum. Cap. III reliqua Circumcisionis excellentia, et frumenti hibernæ cum tege lupini effi cula, & augumenta. Frumenti vernini, ut diximus, non probavere advecta eruditi. Tres neque tamen, neque indefinite frumenti diversas nuncupationes adhibent, & duntaxat Plinium, Laudemium, absurdiora Gronio objectum dicit. Cap. IV. Ad Tertullianum Pudicitiæ, quæ Christianis ignoscenda, & quæ non, ut Ecclesiæ ac fidei Catholicæ fit. Romani contumacissimum delictum dicitur, quo nemini iterum pœnæ, reique mortis facile expiandæ, caufa autem contumaciæ contra Romanos Gentis alicujus animus alle contrarius: perfacere autem Deum Patrem, Filio ex mulieribus natum ex universa Gentium agnitione & cultu Jesu, III. Contra hæc pauci eruditi ut pleraque Tertulliani, Romanis, & Gentibus, & Deo Patre ex Filio ipso natum perperam.

Jacobus Lydius Geographiæ in Batavorum fchola artium Doctor, ejusdemque patrius adjunctus, emendatior quidem tum, q.

tum, simplicissimus & elaborato cibi succedens pretio & delectu facilis parabilis. Hinc & Adspersus, & Ius, & Assa, & reliqua antiquis antegrediuntur reipsa, & obtinent, quæ nimirum facilia, & ad manum sunt, *Modernos* præferre, quæ ignorant. Et enumeratis, Tertullianum non longis de facie aliquot lineamentis, sed ipsa Apicii verba, quæ ad rem faciunt, adscripsisse. Quæ omnia, ut nullam, ita nimis in pace laborasse diligentiæ, Salmasium, Casaubonum, Scaligerum, reapse grammaticos, alios, ut Tertullianum, ita Tertullianus ut egregie emendet, non sequia loci controversiæ de Tubæ rectum, an curvum, an recto, an curvo ore sit flatus in libro de Corona Militis; de Apicii ætate, vel eorum, quos Salmasius de Patricia Celsina a Persarum aliquam, contra Casaubonum exercitationes, variasque scholias de Ennianis nominis ab Hostilianis, non a Gracchanis, fontes, ut prosunt, sic non falsa adjumenta: non verum de Aspergis, quæ Apicio, Plinio, Varroni veluti, & Gaudentio Sagittario Ecclesiæ ellenisti, & Basilio Magno, Ecclesiæ Latinæ Patri, Ambrosio, Isidoro, Isidoro Hispalensi, Ecclesiæ Latinæ Patribus, nil tamen illis ad confirmandum, quod Apicius Asparagos, Asparagi Apicium, ut Ambrosius, ille ab Asparagorum Apothecis siculus medicus, hic Asparagorum ab ipso probatissimus Apothecis; multo etiam facilius Apothecis probatus, quæ tamen non facilius, ubi quid in cocleis Apothecis, quam in conchylatis, ensatis probatis. Interea genii parcere Nemesium, dum id nobilem Apothecis exemplo in sacras se tradidisse, & sacras Patres laudando argutantur. Frivola genuina potius, quod in cocleis Apothecis probatum, quam conchylatis, quod ensatis fuisse probatas cocleas, etiam multorum, quod Apothecis valeant quidem, non tamen probentur. Adjudicet genus reformida cocleæ conchylatis, quæ duos carnosiorum membrorum librum tempestatem propius, quam ensatis, quæ unum. Ad Apothecas ipsas quod attinet, eas, ubi hic per nostræ Germaniæ, quod ajunt, primitias primitus adhuc in Germania erectas, quippe quæ prodeo in defensionem aliorum Patrum cogor, in cocleis Apothecis fuisse, quæ tamen nunc in conchylatis conquiruntur. Sic Sapiendi Assertores Adv. III. 8. Basilius c. 24. 25. ad mentionem Sacræ in Asia, & Ponto, Scripturæ, qui non alia, quam farmentitia & spongia furit. Sed hoc loco

ſacerdotale laicis commune ortum inde habuiſſe, quod extraordinario Spiritus Sancti afflatu gubernaretur illius ſeculi eccleſia. Quam in rem obſervat, primos Chriſtianos in unum cum Judæis corpus politicum coaluiſſe, dum ſe uni Judæorum regimini iisdemque legibus obnoxios profiterentur. Apud Judæos autem ordinarie ſolis ſacerdotibus licuiſſe docere & ſacrificare, extraordinarie autem Prophetis utrumque conceſſum fuiſſe. Hinc concludit, Chriſtum & Apoſtolos in ſynagogis docuiſſe non ordinario jure, ſed extraordinario, quia pro Prophetis haberentur: parique modo primævos Chriſtianos, ſub prophetiæ nomine, tam publicum ſibi illud docendi munus vindicaſſe, quam & reliqua Chriſtianiſmi munera ſacerdotalia. Ita factum, ut & publicis templi ſacrificiis uterentur, & publicis ſynagogæ officiis; & tamen privata haberent ſectæ ſuæ ſacra, & propria ſibi ſacramenta, ſine ullo unitatis aut concordiæ publicæ (cum Judæis) diſpendio: quemadmodum tres Judæorum ſectæ, Phariſæi, Sadducæi, & Eſſeni, non minus invicem, quam a Chriſtianiſmo diverſiſſimæ erant, quibus tamen omnibus & templum patebat & ſynagogæ. Sic omnia Eccleſiæ munera publica a Prophetis adminiſtrata fuiſſe, probabile putat, dum unum Chriſtiani corpus cum Judæis conſtituerent: nullumque fuiſſe locum regimini Eccleſiaſtico, ſaltem in ſacris ſynaxibus; nullum ei, quæ ἀπακτοῦντας coercere poſſit, diſciplinæ. Qui enim ſe ſynagogæ membra profitebantur, eosdem ſe ſynagogæ jurisdictioni obnoxios profiteri debuiſſe. Id poſtquam Eccleſiæ Corinthiacæ exemplo probaſſet, addit, propter odium Judæorum & perſecutiones, Chriſtianos ab eorum conſortio ſeſe ſubduxiſſe, primamque ſeceſſionem factam A. XLV, quæ deſcribatur Act. XIII, v. 2 & 51. fueritque prima ad gentes e profeſſo convertendas expeditio. Hanc revelationem intellexiſſe Apollonium, quando apud Euſebium Apoſtolos ex Domini ordinatione XII annos poſt ejus adſcenſionem Hieroſolymis manſiſſe refert: primamque adeo illorum ad gentes diſceſſionem factam A. XLVII, paullo poſt ſynodum Hieroſolymitanam, in qua primum vulgata ſit nova hæc de gentilium converſione revelatio. Inde novam conſurgere epocham, qua Chriſtiani proprios ordinariosque eccleſiarum rectores conſtituerint, primo quidem in provincia Piſidiæ A. XLVI,

conſtet, pulſos jam ætate Hermæ A. D. XCV. e ſecundo ab Apoſtolis loco Prophetas, eosque ordini ſacerdotali univerſo fuiſſe ſubjectos, indeque disquirit, quibus tandem gradibus facta ſit eccleſiarum a ſynagogis diſceſſio, rectorumq; adeo eccleſiaſticorum conſtitutio. Ex his tandem concludit, Eccleſias earumque rectores in jura ſynagogarum & templi ſucceſſiſſe, ita ut haberent jurisdictionem & poteſtatem excommunicandi, & ſacrificium euchariſtiæ offerrent, & ſimilia. Inde colligit, Prophetarum etiam munera ſacerdotalia ordinariis Eccleſiarum rectoribus fuiſſe obnoxia: quod poſtquam ex Clemente Romano firmaſſet, & Tertulliani locum aptaſſet, ſubjicit, de his Prophetis laicis recte procedere Tertulliani argumentationem, non de aliis laicis non-prophetis; & e jure laicorum prophetico deducta eſſe eorundem ſuffragia in conciliis Eccleſiaſticis. Neutrum tamen hodiernis ſchismaticis favere, quoniam donum prophetiæ extraordinarium jam diu deſierit. Denique ſerie chronologica regiminis eccleſiaſtici ordinarii ab anno æræ vulgaris XXXIII, (quo Chriſtus adſcendit,) usque ad A. CXVI, (quo deſiit jus Eccleſiæ Hieroſolymitanæ in familia Domini hæreditarium,) longiſſimo capiti tertio finem imponit. *Cap. IV* ad hiſtoriam Frumentii a Grotio objectam reſpondet, Rufinum, primarium hujus hiſtoriæ auctorem, nullius meminiſſe officii ſacerdotalis, ſed duntaxat orationis; eodemque modo & Socratem & Sozomenum intellexiſſe. Quod vero Theodoretus λειτουργίας vocem adhibet, putidus metaphorarum affectator audit; ſed Dodvvellus præterea prolixe de λειτουργίας voce agit, & quanquam eam plerumque ἱερατικὴν eſſe agnoſcit, propria tamen ſignificatione *ſervitium* denotare docet, adeoque a veteribus uſurpari de ſingulis ordinis ſacri officiis, & rurſus promiſcue de omnibus; uſumque antiquiſſimum fuiſſe in hymnis illis, quibus Numen ſacrificaturi celebrabant: neque hoc mirum eſſe, præſertim ſi hymnos latiſſime intelligamus pro omni genere carminum ſacrorum, ut pſalmos pariter odasque complectuntur, ac hymnos proprie ſic dictos. Hinc obſervat, in precibus Chriſtianorum publicis nullas fuiſſe proſaicas tam ſub Prophetis, quam ſub ordinariis rectoribus; & antiquiſſimas formas Liturgicas omnes eſſe cantatitias, & e pſalmis hymnisque deſumtas, qui a laicis etiam in ipſa eccleſia cantari ſolebant. Theodoretum autem

nouiciatus celebratum, qui ab illis eum mercatum fuisse dicebant, dummodo hoc laudabiliter euadat parentes. Hos ille cohortatus, quod diceatur mere Romanos illos Anteponi, celebrandi, non Romanos esse, quod Romanum Pontificem habeant. Quod ad Ecclesiam Anglicanam attinet, Romanensis Ecclesiæ ordinem, quem non habuit ab Ecclesia Romana, fabulantur in Synodo propria de diebus, qui diebus eiusdem dominicis inducuntur. Hos non Romanos mere esse colligi, nullam fieri fenestram, ubi adultus Catechumenus, qui tamen peregrinus fuit multum laboravit, quem hac eam ipse intelligi sit interrogatus patet, quorum ad conversionem Indorum ille officia referuntur. Addit etiam illos non Romanos mere esse Romanos, qui apud quos ita diceretur videri iam. Cap. 7. Eiusdem de Synodo Ecclesiæ orbitlica, ex qua mutuatur Anglicana Ecclesia natalitia de Apostolicis temporibus, neque in primis Ecclesiæ Romanæ Synodis, quæ Romanæ Ecclesiæ Romanus Pontifex habuit. Deinde comendatus ex Tertulliano Romanæ Ecclesiæ primatus de Dominicis celebratis comendatio, fabulatur de Paschalis festi origine, eiusque Monachorum quotidianis celebrationibus fine canibus. Imo tentandi eo conducere, quæ tamen non ita pertinent, quam celebrentur nulla gentis natalitia fine in eorum diebus Martyrologio, ex eodem auctore Ecclesiæ Romanæ Pontifex nomen Nicolaum Papam, qui ab eiusmodi, quæ Romana dicuntur, abhorruerit, quam a certis eiusdem Ecclesiæ diebus celebrari. Cap. 8. Philippum Dominum inprimis dicit, antequam confirmaretur Ecclesiæ reformationem fecisse: & Septuam Ecclesiæ Dominum proprium illius reformatorem fuisse. Hic reformationis proprietatibus, quæ ab Ecclesia Romana non habentur, recensendis fingit, quod Romanæ Ecclesiæ Romanus Pontifex Romanum Pontificem Romanæ Ecclesiæ Romanæ Ecclesiæ proprium fuerit officium. Septuaginta vero Spiritus Sancti Interpretes proprium Philippum condidisse ait. Cap. 9. Cap. 10 Canones Laodicenum XIV a Graeco deprehensos, quos ille ad Ecclesiæ Anglicanæ publica agere, in quibus ad diem sanctificandi Sabbatum injungitur, vetuisque inducitur, ad Baptisma adhibendos fletum, qui diceretur ex officio ad verbum. Cap. 11 vita verò Caroli ad legendum proponitur. Cap. 12 legitimæ ordinis, & manifesta potius Dominum, quod

quod ii in εὐλογίᾳ obibant, intelligenda, quam de ipſa eulogia; vel de priori conſecratione in protheſi ſecundum recentioris Eccleſiæ Græcæ mores accipienda. Denique *cap. IIX* ad reliquas Grotii objectiones ex Concilio Ancyrano & Arelatenſi de Chriſtianis S. Thomæ & Anachoreta apud Moſchum pro virili reſpondet.

HISTOIRE DES REVOLUTIONS ARrivées dans l' Europe en matiere de Religion, par Mr. Varillas. i. e.

Ant. Varillaſii Hiſtoria Revolutionum, quæ in Europa occaſione religionis acciderunt. Tom. III.

Pariſiis, apud Claud. Barbin, 1687, in 4.

PRimum & ſecundum operis hujus tomum enarravimus in Actis anni proxime præteriti, menſe Octobri p. 506. & ſeqq. Nec eſt ut repetamus aut mutemus, quæ de ſcopo Autoris aliaque tunc monuimus; neque enim ipſe ex propoſito ſuo quidquam mutavit. Continentur Tomo hoc III libris V geſta annorum decem, anni nempe 1536 & ſequentium, usque ad menſem Februar. 1547. Dedicavit vero Auctor & hunc tomum, ut & *quartum*, qui a nobis menſe ſequenti referetur, Regi Chriſtianiſſimo. Hujus factum in vicies centenis hominum (ut computat) millibus ad Romana facta reductis mirifice extollit, & geſtis Mariæ Anglicæ (quæ comparationis aut alia ex cauſa adducit) in reſtituendis iisdem per regnum ſuum ſacris, non una præfert ratione. Inter illas eſt, quod non, ut iſta, externis uti auxiliis neceſſe habuerit, ſed potentiæ famæque ſuæ magnitudine tantum opus perfecerit; abundans adeo viribus, ut vicino etiam Principi, Sabaudiæ ſcilicet Duci, adjutor eſſe potuerit, idem adverſus ſubditos exequendi, non obſtante locorum fere inacceſſibilium difficultate, in quibus pene per quingentos annos receptum habuerit hæreſis. Plus etiam ait præſtitiſſe Regem, dum inaudito exemplo obſequium apud tantum hominum numerum, validiſſimo licet religionis præjudicio occupatorum, parvo ſolum chartæ & ceræ modulo utens invenerit; quam abavum ejus matrenum

ternum Philippum II Hiſpaniarum Regem, qui palatio ſuo fere incluſus, magnam veteris novique orbis partem literis ſua manu plerumque ſcriptis rexerit, tanto nempe facilius, quia obedientes habebat magiſtratus & exercitus. In admonitione, quam præmiſit, ut lectoris attentionem excitaret, ſpeciatim indicat, quæ in his Tomis memorabiliora, quam in prioribus duobus promittit. Sed quædam ex procœmio illo, ne bis idem dicamus, notabuntur, cum ad narrationem rerum ordo nos ducet. Laudatorem invenit autor *Coquelinum* Cancellarium Academiæ Pariſ. Doctorem Sorbonicum, qui eum in approbatione tomo huic præfixa, omnibus ſuæ nationis hiſtoricis præfert, infinitam illi librorum editorum & MS. lectionem, judicium exquiſitum, memoriam prodigioſam, candorem etiam & elegantiam maximam tribuit. Sed ad ipſa quinque librorum Tomi hujus contenta progredimur.

Librum primum, ſed in ordine totius operis *undecimum*, exorditur Autor a narratione fugæ Calvini ex Italia, & receptu Genevæ invento; inde occaſionem ſumit de rebus Genevenſium diſſerendi, ſtatimque pro inſtituto ſuo inquirit, & ut putat, deprehendit veram receptæ hæreſeos cauſam, nempe ut a poteſtate Ducum Sabaudiæ & Epiſcoporum urbis ſeſe liberarent. Id quo jure fecerint, allegatis, quæ ex Sabaudia ad Cardinales *Richelium* & *Mazarinum* miſſa fuiſſe tradit, documentis diſputat p. 26. & ſeqq. ita ut *Sponii*, cujus Hiſtoria Genevenſis notiſſima eſt, aſſertis adverſetur. In procœmio ubi laborem hunc ſuum circa res Genevenſium commendat, alium ſcriptorem *Guichenonium* taxat, ut Sabaudiæ partibus nimis addictum, & quod *Paradinum* & *Camperium*, qui ante illum de rebus Sabaudicis commentati ſunt, exſcripſerit, neutro allegato. Sumit hic anſam, ut plagii etiam reum faciat *Hilarionem* quendam *Coſtam*, monachum ex iis qui *Minimi* dicuntur, in elogio *Mariæ Mediceæ* Galliæ Reginæ, ex quodam *San Germano Morgueſio*, ut ait, deſcripto. Perſequitur inde & ſuo tractat more geſta *Farelli* & *Calvini* aliorumque Genevenſis reformationis miniſtrorum, narratque, ut Calvinus Geneva ejectus Argentoratum venerit, nec tacet patrocinium Gallicum Genevenſibus contra Sabaudos præſtitum; explicat etiam cauſam diſſidii & belli inter Galliæ Regem & Sabaudiæ Ducem. Res Germanicas hujus anni 1536 imprimis

primis quæ ad tractatum inter Lutherum & Bucerum de concordia *in articulo de S. Cœna* pertinent, & pleraque alia, in hoc & sequentibus libris relata, quo minus prolixius recenseamus, multa obstant; illud maxime, quod absque animadversione omnia transmittere religioni nobis fuisset, meritas vero censuras expedire alium requirat laborem. Itaque veluti per indicem summa tantum capita rerum indicabimus, aliquando tamen ubi in factis nobis cognitis manifeste erratur, (ut in Tomi I & II relatione fecimus) annotationem brevem & modestam addituri. Orthographiæ in vocabulis peregrinis diligentius cautum esse in his Tomis apparet; sunt tamen quæ emendationem poscunt, sed talia exteris facile condonari possunt. Ex annis 1537 & 1538 refertur libro hoc reluctatio Ducis Mantuani, qui concilium in urbe sua haberi nolebat, & occasio inde sumitur ad res Anglicas narrandas. Exponuntur quædam de *Reginaldi Poli* genere, studio & fortuna; de turbis ob religionem in Anglia enatis, utque Henricus VIII Rex tam in Romano-Catholicos quam Reformatos sævierit. Aperitur consilium Pauli III de reconciliatione Regis, cui nuptias Margaritæ Francisci I Galliæ Regis filiæ destinabat, & ut hujus negotii causa Polo Cardinalitiam purpuram & legationem in Galliam contulerit. Franciscus Rex laudatur, quod Henrico Polum, ut rebellem, sibi dedi postulanti, non fuerit obsecutus. Poli inde fugam & reditum in Italiam, matrisque ejus supplicium, in Anglia inflictum refert, quod factioni quæ Regis cum sede Romana conciliationi studebat, nomen dedisset, & filio literas Romam scripsisset. Refutat Calvinum, quod Regis factum defendat, & Polum a Pontifice cum exercitu in Galliam destinatum esse scribat. Transit inde ad Lutheri certamen cum *Joh. Agricola*: sed nimium huic tribuit, quasi sine eo nihil magni Lutherus gesserit.

Liber XII gesta annis 1539, 1540 & 1541 continet, aut conjecturas & divinationes de consiliis, tum Caroli Imp. tum Protestantium. Sed Autor multa aliter quam Sleidanus ex Actis publicis narrat, non adductis rationibus, sed hujus fidem destruere vult, addita in fine libri pro autoritate censura his verbis: *constat Sleidanum historiam corrumpere, sed illius nec licentiam nec errores imitari decet.* Non parvam libri hujus partem facit relatio literarum

Lutheranis extirpandis conferuntur, quo Lutherus & Melanchthon, tum Bucerus & Hedio, Lutheranismum Argentinæ introduxerint, ac Philippus Hedio Landgravium de Marcus pugnantes Hessiæ Lutheranismum inferuerint, per quæ ipsa propemodum Reformatio Ecclesiæ Argentinensis, Gregorii Nazianzeni Duci, Hedio Ecclesiæ opportunitate. Ingenium hinc dicam Lutheri Geist autem, ac Si in quibusdam reperiat. Dicam vero studium Lutheri, pro de Theologia, quo de illo ingenio confabulauerit, judicium, de gelico. Verum Lutherus non defendatur cum facile facilius, quo ad rationes longo maximus fuit in Pontificum disputationibus, tum in Principum interdum conventus. Eidem Lutheranismo subiecimus Strasburgum Landgravio Marcus Philippi promptitudo, atque adeo ut Landgravius pro Catholica Religione, Lutheranismum Bucero Hedioque Strasburgensi? Interum dicam, & Lutheranismum Argentinæ

contendit Parisiensis archiepiscopus Noster anno 1698. Non quidem quæ, ex Sanctorum Patrum scriptis, ad illa pertinent, ut in Hilarii contra gentiles libris, quod verba infinitatem & Deum æternum, quæ Ecclesiæ Catholicæ propria sunt, Arianis ipsis ante Nicænum concilium usurpata fuerint; quod Ecclesiæ Orientalis Patres, Græcis ipsorum Ecclesiæ Patribus parem, Deum, Dominum, Creatorem, quod etiam Sedes Apostolica Romanis Pontifices libro decimo in nativitate verum Deum & Sanctum, quorum nulla ad alios ante pertinent. Quæ vero in illis scriptis ad rem ipsam diligenter, cum fuit opportunum, commemorata sunt, ea nunc ad Ecclesiæ Gallicanæ, quæ primum omnium ex Gallia regna depravationis emissum est, tum, cum Franciscus I. Orthographiæ ratione in Sanctissimum, tum in Deo nostro Jesu Christo, ita amandatis, Sed prius Gallorum Sanctæ Ecclesiæ Romanæ quandam fidem & Obedientiam nullis testimoniis, quam ex expositione Adriani ostenditur, asserentur, quod hanc ex integro Ecclesiæ Romanæ Sedisque Apostolicæ Romanis Pontifices Gallicanæ Ecclesiæ tantum in fidei objectis Patres docuerit, & Romani Sedis dogmata nulla ignorantia, vel ex aliquando dubitatis, aut difficultatibus, Gallicanæ Ecclesiæ quæ ex ea ortæ sunt, Romanis Sedis, Romanis Pontifices, prodeuntibus, ab ea fuit, monentibus ne nullo hæsitatione ulla ex his, in errorem. Tale est quod Gallicanæ Gallicanæ Ecclesiæ Patres, Sanctæ suæ matri Ecclesiæ, quæ erroris Sanctæ primatus regnum Gallicanæ, quod in Gallicanæ concedantur, hæreditarium fecerunt. Quo vero Ecclesiæ in utroque reprobatur tenet, dicit expressum. Inter illa maxime memorabile, quod Franciscus Duvar regi declaravit Galli contra Romanæ Ecclesiæ primatum propulsare, ut ejus Ecclesiæ Gallicanæ tenuit, & Ecclesiæ Romanæ Sedis, quæ Ecclesiæ Gallicanæ Sedis, per omnium Mediolanensis Patres. Magna etiam his illustra apparentur, ad hoc enim anno ex concilio Trentino Sedis, in omnium a regis familiarium admittit facile pertulerit, ut denegare de Conch. V. de Regium Gallicanum Sanctæ Romanæ Sedis, Romanæ Sedis, a quibus in concilium Sedis impetrabitur, hanc ut illa opinio

Bibliotheca Carolina

opem ferret, aut quod ipsi satius videbatur, eos mutuis cladibus consumi otiosus ipse spectator sineret. Vaferrima sunt, quæ hic enarrat Autor, & ad sequiorum temporum ingenium proxime accedentia, aut callidiora. Finis secretæ consultationis refertur, quod Franciscus Daniæ Regi autor fuerit, ut a bello quidem abstineret, sed vel pecunia (ut ipse facturus esset) vel apparatu bellico & commeatu clam juvaret Smalcaldicos.

Libri XIV qui anni 1545 historiam continere debet, dimidia pars continuatione rerum Suecicarum occupatur, allatis plurimis, quæ alibi vix reperiantur, de Gustavi regis (cujus historiam extra Sueciam a nemine fere scriptam esse, in præloquio queritur) actis in reformanda religione, aut pro suæ dominationis stabilimento, & de interiori vita ejus. Ad res Germaniæ inde regressus, Lutheri scripta acerba, & ut ait, obscæna in Pontificem breviter perstringit, dein Caroli V consilia de fallendis & opprimendis Smalcaldicis aperit & perscrutatur, nec alia causa motum illum dicit, quam quod his florentibus, Gallos subjugari, & monarchiam universalem exstrui posse desperaret; ex Germania vero subsidia potentiæ suæ Regem Galliæ semper attracturũ esse putaret. Referuntur acta comitiorum & colloquiorum de religione, invito Pontifice Cæsareis artibus concessorum; dein Cæsaris industria in tractanda causa Coloniensi, ut nec Pontifex, nec Protestantes queri multum possent; item Francisci regis calliditas, qui Henricum Brunsuicensem clam pecunia juverit, ut ditiones a Smalcaldicis ablatas recuperaret: offensus enim ab his erat, quod de laniena Cabrariensium & Merindolensium acrius expostulassent, nec vires eorum nimium volebat excrescere. Pax inter Imperatorem & Franciscum paucis indicatur, quæ hoc anno fere ex improviso concluſa est crespiaci; ejusq; negotiationem Maria Anglica per Polum Cardinalem meditabatur, sed hunc ex relatione legati Gallici Noallii, eo animi statu post adversa quæ illi acciderant, fuisse in proœmio notatur, ut ad res gerendas fere ineptus videretur. Laudat historiam vitæ Poli, a *Ludovico Beccarello* Archiepiscopo Ragusino conscriptam. Tacere hic non possumus, Varillasium in narratione rerum, quæ fœderatorum auspiciis a Philippo Hassiæ Landgravio adversus Henricum Brunsuicensem hoc anno gesta sunt, a Sleidani verissima relatione discedentem, non

Digitized by Google

nérationem tota, qua Evangelica eſt, Germania, imprimis Saxonia, ſpeciatim vero Academia noſtra debet, candide monentibus non ſuccenſebit Autor. Eodem enim candore modeſtiam ejus laudamus, cujus exempla hoc ipſo libro exhibet. Recte ſane p. 368 *Friderici Staphyli* deſertoris & calumniatoris deterrimi fidem aſpernatur, de exorcismo quem Lutherus tentaverit, proterve mentientis. Mortem Lutheri p. 376 ſic narrat, ut fœdas non referat fabulas, & contrarias de ea relationes in medio relinquere videatur: neque enim licuiſſe ei putamus, quamvis tutiſſime id facere potuiſſet, ut præferret, quas viri probatæ fidei, qui morienti adſtiterunt, publico teſtimonio confirmarunt. *Alfonſi Diazii* ſcelus in fratrem, merita proſequitur cenſura p. 377. cum actionem nec horribiliorem, nec majoris ſcandali, in toto orbe Chriſtiano, tam catholico quam proteſtanti, fieri potuiſſe ingenue agnoſcit.

Libro XV (qui res anni 1546 & partim ſequentis refert) ab initio, pergit Autor in relatione decretorum concilii Tridentini, de quibus ſub finem præcedentis libri quædam expoſuerat, in quibus multa Theologi deprehendent, animadverſionem admittentia. Magnam Franciſco Galliæ Regi generoſitatis gloriam tribuit, ut jam in præloquio fecerat, dum illum Carolo bellum Smalcaldicum molienti de ſecuritate a Turcis proſpexiſſe, & pro illo per *Johannem Montlucium* Valentiæ epiſcopum, Legatum ſuum, quinque annorum inducias Conſtantinopoli procuraſſe dicit, contra manifeſtam regni ſui utilitatem. Quapropter Montlucium feliciſſimum alias regiorum negotiorum adminiſtrum, a culpa non abſolvit; incubuiſſe enim ei putat, ut Regi noxia mandanti meliora ſuggereret. Damnum autem Galliæ ita demonſtrat, quod Carolus nunquam ceſſaverit Franciſcum laceſſere, quandocunque pacem cum Turcis habuerit: dein quod in confeſſo eſſet, Galliam adverſus Caroli potentiP conſervari præteritis cum illo bellis non potuiſſe, niſi Franciſcus magnas militum copias in Lutheranorũ ditione conſcribere potuiſſet. Quam vere iſta aſſerantur, jam non disquirimus, ſicut nec de plurimis aliis, quæ hoc libro de initio & progreſſu belli Smalcaldici, ut & de Mauritii Saxoniæ Ducis conſiliis vel referuntur, vel conjiciuntur aut judicantur. Omittimꝰ etiam apertos errores in nominibus hominũ & locorũ, typographi fortaſſe culpa crebro commiſſos, tum in belli

in belli hiſtoria, tum alibi. Nam & in relatione de Hermanni Colonienſis Archiepiſcopi abdicatione p. 454 ſucceſſor ejus perperam vocatur Adolfus Schuzenburgius, pro *Schauenburgio*, & notiſſimi Comites *Manderſcheidius* & *Nuenarius* equeſtri ordini accenſentur, & prior *Mandereſche* dicitur. Eſſent quæ in narratione de *Alberto Brandeburgico* & de clade ejus *Rochlitiana*, nec non de vidua *Johannis* Saxoniæ ducis *Eliſabetha* Haſſiaca correctionem poſcerent: ſed ut ſæpe monuimus, aliorum id curæ reſervari præſtat.

MATTHIÆ ZIMMERMANNI SS. THEOL. Doct. Paſt. & Superint. Miſenenſis Florilegium Philologico-Hiſtoricum aliquot myriadum titulorum, cum optimis autoribus, qui de quavis materia ſcripſerunt, adhibita re nummaria & gemmaria, cum diatriba de eruditione eleganti comparanda. Pars I.

Dresdæ, apud Mich. Güntherum, 1687, in 4.

CUm multi bibliothecas egregie inſtructas ad pompam & oſtentationem habeant, nec libros in ſtudium, ſed, ut Seneca loquitur, in ſpectaculum & cultum parietum comparent; *venerandus Præſul, Autor libri jam nominati doctiſſimus*, Aſinium Pollionem Romæ imitatus, biliothecam multis libris inſignem dicando, ingenia hominum, ut cum Plinio majore loquamur, publicam rem facere conſultum duxit. Nam evolviſſe ſe libros, & in uſum aliorum inſtruxiſſe bibliothecam, variis jam ante induſtriæ eruditæ monumentis publicatis comprobavit: ut ſunt *Diſſertatio* varia eruditione referta de *Tertulliani loco*, fiunt, non naſcuntur Chriſtiani: *Amœnitates Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ: Analecta menſtrua variæ eruditionis: Liber de Presbyteris veteris Eccleſiæ: Hiſtoria Eutychiana &c.* Jam laudem diligentiæ hac in ſtudiorum parte inſumtæ adauxit; quando amore rei litterariæ juvandæ ductus, *Florilegium* hocce *Philologico-Hiſtoricum* compoſuit. Quo varios eosque non ubivis obvios codices non tantum indicat, ſed & argumenta illorum, in gratiam πολυμαθίας ſtudioſorum excerpſit. In præmiſſa libro huic *diatriba* de *Eruditione eleganti comparanda*, de re litteraria & πολυμαθία in univerſum diſſerit varia, quæ ad hiſtoriam litterariam maxime faciunt. In *Florilegio* laudato eſt varietas rerum ſingularium, quas ordine alphabeti ſervato digeſſit, indicatis auctoribus, qui de illis ex inſtituto egerunt. Perduxit hunc laborem ad literam F, vocem *Fuſtuarium*. Itaque rogandus erit Vir ampliſſimus, ut pertexere hunc variarum materiarum indicem pergat, & luci exponat publicæ.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Septembris Anni M DC LXXXVII.

L' ANTIQUITE' DES TEMS RE'TABLIE & defenduë contre les Juifs & les nouveaux Chronologiſtes. i. e.

ANTIQUITAS TEMPORUM RESTITUTA & defenſa contra Judæos ac recentiores Chronologos.

Pariſiis, apud Viduam Edmundi Martini, Joannem Boudotium, & Stephanum Martinum, 1687, in 4.

DUm celeberrimus Kilonienſium Theologus, *Matthias Wasmuthus*, in Annalibus Cœli ac Temporum, (quorum Sciagraphiam ad acta ſuperioris anni pag. 34—48. retulimus,) edendis occupatur, librumq; admiranda plane pollicitum avide eruditus orbis expectat; recentiſſimum e Galliis affertur opus chronologicum, cujus authorem eſſe doctiſſimum ordinis Bernhardini Priorem, *P. Paulum Pezronium*, accepimus. Diſſentit is ab omnibus, qui in temporum rationibus conficiendis majorem rationem habent Ebræi codicis, quam verſionis Septuagintaviralis, quos inter, ſi quis alius, Wasmuthus certe, familiam noſtra ætate ducere videtur. Cumq; *Pezronius* modeſtam *συζήτησιν* a ſecus ſentientibꝰ expectet, non dubitamus, quæ in hoc opere Gallico tradita ſunt, & a Wasmutho, & ab aliis, diligenti ſtudio examinatũ iri. Nos pro more noſtro inſtitutum Auctoris ac ſententiam, omiſſa omni cenſura, recenſebimus, & paulo quidem prolixius, tum quod liber adhuc in

paucorum manibus versetur, tum in eorum gratiam, qui Gallicæ linguæ periti non sunt.

Observarat *Pezronius*, constantissimam veteris Christianæ ecclesiæ traditionem esse, annos minimum quinquies mille quingentos ab orbe condito ad Christum natum effluxisse. Ægre igitur (c. I.) fert, quod *Josephus Scaliger*, cum sequacibus, Bibliorum Ebræorum calculum quindecim seculis breviorem, calculo illi e septuagintavirali versione deprompto præferre ausus fuerit. Huic igitur post *Cæs. Baronium*, *Joh. Morinum* & *Isaacum Vossium* patrocinaturus, in anteccessum (c. II) monet, ex controversia illa maximum momentum veritati religionis Christianæ accedere. Sane *Justinum M. Tatianum*, *Tertullianum* a legis Mosaicæ antiquitate, novitateque religionis Græcæ ac Romanæ, palmarium fere argumentum in disputationibus, quas cum Gentilibus habuere, petiisse. Sed & Judæos verioris chronologiæ beneficio erroris ac fraudum convinci posse; quapropter diriissima imprecentur temporum periodos computantibus, ipsisque Biblicis codicibus manus inferre jamdudum ausi sint, ne tempus adventui Messiæ destinatum jamjam elapsum esse, fateri illos oporteret.

Hoc ut probet, tritissimis *Hieronymi* aliorumque vestigiis insistens, (c. III.) objicit Judæis, quod *Josuæ XV. 60.* undecim urbium & præprimis *Bethlehem Ephratæ* nomina latercúlo urbium tribus Judæ eraserint, ne constaret, Bethlehemo natum Jesum Nazarenum ex tribu Judæ fuisse; quod *Ps. XXII, 17. Caru* in *Cæari* mutarint, ne propheta de transfossis manibus pedibusque Jesu locutus videretur; quod *Deut. XXVII, 26.* τὰ *omnis homo* & *in omnibus*, deleverint, ne viderentur esse sub maledicto, si non possent omnia complere, quæ scripta sunt. Nova est, quam addit, suspicio de loco *Gen. XVII, 14.* ubi in Samaritano Pentateucho itemque versione LXXvirali legitur: *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit* octavo die, *exterminabitur*, &c. Putat igitur, Judæos octavi diei mentionem e sacro suo codice sustulisse, ne exterminii rei videantur liberi serius circumcisi. Quod si enim octavus dies nubilosus sit eurove perflетur, nulli verentur circumcisionem in sereniorem diem differre. Susannæ historiam ex Hebræis bibliis expunctam fuisse, Origeni assentitur, eo quod Theodotion versioni suæ ad Hebræa sane biblia adornatæ illam inseruerit. Provocat ad

totius

rentia Antiquorum Christianæ conciliationi, qua communiter fit, quam Hilarium, Ambrosium cæterosque Patres, qui ante eum, aut illud Talmudicum: *Semper ab re evitanda aliena in agendis præferenda est*, Lib. I. cap. 2.

Hæc Hieronymus, (XV) Epistolæ, Lectori, Tom. IV. Hilarium suum, quem ipse complectebatur, ejus duarum priorum librorum, quos de Synodis conscripsit, occasione, Arianis a patre prorsus, quodantem fuit, non fimilis, eosdem, ut negant Hilarii, ita Arianos, ut Arianis ipsis exosos, qui eum primum Hilarii, vexillarium esse, ait, eumdem fuisse. Sane Hilarianum Judæum, C. 66. ejus cum arianis conciliationem reprehendentem, non adversatur, Christiana objurgatur, quæpropter *Integra fides* Patrum, Ecclesiæ Antiochenæ primum, deinde per Illyricum, cæterasque Judæorum fraudes infringit: *Demonstrabo prius unum esse Deum Patrem, & unum Filium, & unum Spiritum sanctum, & nullam esse differentiam, ut quidam ab hæresi Ariana ignari, & ultimis Moysi temporibus, & primis Christi, Deum duos filios introducunt.* Ita, ut recentem illum Ariomanitarum præcipitem apud Judæos *Deum duos filios introducentem præcidere apud Judæos Christi nomine ut inimica multitudo* Hieronymus ait. *Nimirum, ne judæum per fraudem sua fuerint Judæorum, qui se proselytos appellabant, ut sectam nostrorum sensim subrepentes evertant, & ut omnes simul unum & non ipsi quasi proprium nanciscerentur fuerit.*

Ac hæc quidem Judæorum fraudes Hilarianæ Patrocinio, Contra Arianos, (XVI) præcedit. (1) Verbum Septuaginta simul & Apostolos in sententiam Patrum conducit dicens, quod Christus Apostoli ea fide sit, quod universi ita primum in ecclesiæ Patres suos succedentes ac authenticum, suæ Ecclesiæ Symbolum, fide ac morum consentaneum, quod Antiquorum die de Christo, de ecclesiæ, ejusque pastoribus, fide, & moribus, (2) Hilarius ne concinnabit, atque pulchre. Ut nobis libet, &c. Ita (qui ad) (3) Ecclesiæ Antiochenæ Patres, qui quidquam veram Judæorum fraudem, ejusque fucatas occasiones intelligebant, primum Hieronymus, Hilarius, & cæteri Antiochenæ Judæorum calidos. Patres Antiochenos Hieronymus dicit Judæos Nazarenos, quamvis Hieronymo Filiaster Judæus Patrum Antiochenorum (4) Hilarius Ju-

(1) Ver-

(2) Ver-

(3) Ad

(4) Hi-

Philometori σύγχρονον esse supponit Autor, & alibi probaturum se pollicetur. Is igitur a Clemente Alexandrino L. I. Stromatum allegatus, ab orbe condito ad annum quartum Philometoris, quo opus suum *de Regibus Judæa* conscripsit, annos numeravit 5494. Hisce addantur anni 177, qui ab A. IV Philometoris ad Æræ Christianæ initium effluxerunt. Summa erit: 5671. Demetrio consensisse notat *Philonem* seniorem, Clementi Alex. & Josepho laudatum. Utrique tertium jungit *Eupolemum*, quem Judas Maccabæus Romam ablegavit, quique a. circiter V Demetrii Soteris & a. XII Ptolomæi Physconis *de Regibus Judæa* scripsit. Is ab O. C. computavit annos 5149. Adde a. 158, qui ab eo tempore ad Christi nativitatem elapsi sunt. Habebis annos 5307. Videtur enim pauciores justo ab Exodo ad templi fundationem annos computasse, (quod & postea Eusebius fecit,) de annis autem Patriarcharum amice cum LXX Interpretibus conspirasse. Ultimus gentilium est *Alexander Polyhistor*, cujus fragmenta ab interitu vindicavit Eusebius l. IX. Præp. Evang. c. 4. Numeravit is ab Adamo usque ad Jacobi migrationem in Ægyptum a. 3624, a diluvio autem annos 1360. Inter Judæos ὁμοψήφους eminet *Fl. Josephus*. Hic *l. I. Ant. Jud. c. 4.* diluvium juxta Mosen cœpisse ait A. M. 2256. Nec quoad annos diluvio & Abrahami nativitati interjectos a LXX senibus dissentit. Quamvis enim *Cainan* Arphaxadi filius, qui & apud LXX & *Luc. III, 25, 26.* & in fragmentis *Alex. Polyhistoris* memoratur, apud Josephum non compareat, fraude tamen librariorum inde erasum fuisse Autor opinatur, eo quod in codicibus correctioribus a diluvio ad Abrahami nativitatem summa colligatur annorum 1192, quemadmodū Demetrius quoq; a diluvio usq; ad Abrahami vocationem numeravit a. 1250, qui calculi fallent, nisi Cainanis anni succenturientur. *Pentateuchus* Hebræo-Samaritanus, ad exemplum Judaici Pentateuchi, Patribus antediluvianis annos 949 subtraxit, quoad postdiluvianos exacte ei cum τοῖς ὁ convenit. Suspicatur igitur *Pezronius*, & quoad antediluvianos illum iisdem consensisse, antequam forsan manum criticam passus fuerit. Quin & posteriores Judæos sui oblitos tradidisse animadvertit in *Targum Hieros.* & *Breschith Rabba*, quod Adam inde ab Abelis morte, totis annis 130, ab opere conjugali vacarit. Atqui supposuisse

ille ita, Abelon concubitum ante annos quatuordecim. Sequitur ergo, Abelon non ante annum Adami ex vetere Cal. Hebraico initium sumsisse.

Ex Hebraicis Genesis Mosaicæ. Primo ad hæc: Difficultatem quam ex hoc loco sanctissimus Philip. argumentatur, non video. Ac Philip. ipse Joshuæ Bibliæ magni ætatem ad exactius usque millesimum, & ducentos annos ante Christum, ex hoc ipso Genesis capitulo eadem, quod inferunt, XII. XIII. XIV. produxit. Ergo? Imperite Chaldæum Onkelum, Septuaginta, Samaritanum, Josephum, & veteres omnes Judæos Biblia magni ætatem, & Septuaginta annos ante Christum ætatem Septuaginta Senibus tribuere? Ita ego. Quæ ratio, (inquis Stolle,) tres Noe filios tantillo temporis ipsius ante propagationem gentis Chaldææ, natos esse pronuntiantem, fat fingere; cum vix LXXII. Josephus, cum filio & nepotibus? Ipsius ex annorum quibus digerebat incolarum, mendosa literarum numerositate generatione, quarta fingenti Numeros hexadecades propagandi? Et de calculo Judæorum contingere. Neophytos vos dudum gentilium decem, Septuaginta annorum duodecim. Mirabilem vero Septuaginta Interpretum, & Judæorum omnium, qui ante eorum ætatem quique generationes tabulas, Genesis, Exodi, & Abrahami, Semæ ad Josephi ætatem vivas producebant, non poffe Stollium ac Sebastianum tacite erimpere, ut Abe Semaque Nimrodo Chaldæ regnante fui regulorum, ut deinquirere, avus ac proavus Abrahami dicti essent. Ita nimirum reformatæ ac rationibus meris hic temporum Bellarmine profecto fit parte, Genesis interpretum, non Historicum, ut hodie quidem fit Scholæ, Bibliorum edition fundamentum ab ædem Chronologiæ fint veteris fatis ac probatæ.

Temporibus Q. C. usque ad excidium Urbis S. elapsis in fin. *Erat enim*, inquit, *explorata illa gentis ac Civitatum vita*, Cæsarem & Vitell. IX. quæ ante, Cæsarem & X. *Jocum denique* &c. Pri- mo *illius civitatis vita* ad urbem Romam non refertur, quæ Cæsarem ac in quo Civil. Historicus ante id tempus fuit descripsit.

Ante

cum Noam gigneret, rectius tamen in Josepho Ebræoq; textu anno 182 haberi, post Isaacum Vossium contendit Autor. *Adam* ergo genuit Sethum a. Æt. 230, *Sethus* genuit a. 205, *Enos* a. 190, *Cainan* a. 170, *Mahaleel* a. 165, *Jared* a. 162, *Enoch* a. 165, *Mathusale* a. 187, *Lamech* genuit a. 182, *Noe* ingruente diluvio natus erat annos 600. Numeris his in summam collectis habes annos 2256.

Ætas *secunda* a diluvio usq; ad ingressum Abrahami in terram Canaan pertingit. Prænotat heic Pezronius, *Tharam* natum esse non a. 79 aut 179 Nachoris, (uti hodie apud LXX legitur,) sed anno 129, prout in Josepho & Ebræo textu habetur. Monet porro, Abrahamum fuisse natu minimum Tharæ filium, natum a. Tharæ 130, idque constare ex Gen. XI, 32. collato cum Gen. XII, 4. & Act. VII, 4. h. m. Thara moritur Carrhis a. 205. Eodem statim anno Abrahamus fil. Carrhis egredi jubetur, cum a. 75 natus esset. Subtractis 75 ab a. 205, remanent 130. En ergo Ætatis II. calculum: *Sem* genuit a. 2. post diluvium, *Arphaxad* genuit a. æt. 135, *Cainan* genuit a. 130, *Sala* a. 130, *Heber* a. 134, *Phaleg* a. 130, *Rehu* a. 132, *Sarug* a. 130, *Nachor* a. 129, *Thare* genuit Abramum a. 130, *Abram* in Canaan ingressus annorum 75 erat. Numerorum horum summa: a. 1257. Adde annos Æt. primæ 2256. Habebis annos M. 3513 usque ad ingressum Abrami in Canaan, cum Ebræa biblia non ultra 2083 habeant.

Ætas III, ab ingressu Abrahæ in Canaan ad egressum Israelis ex Ægypto, constat a. 430, juxta *Gal. III, 17* & *Exod. XII, 40*, secundum LXX & pentateuchum Ebræo-Samaritanum. Nam secundum Pentateuchum Judaicum tot anni solum tempus habitationis Israelitarum in Ægypto exhaurirent; cum tamen Josephus A. J. l. II. c. V. ab ingressu Abrahæ in Canaan annos 430, a transmigratione Jacobi in Ægyptum annos 215 dicat effluxisse. Idem patet ex hoc calculo, qui fragmento Alexandri Polyhistoris potissimum nititur, cujus copiam Euseb. l. IX Præpar. Evang. c. IV fecit: *Abraham* gignit Isaacum, anno post ingressum in Canaan 25, *Isaac* gignit gemellos a. ætatis 60. *Jacob* gignit Levi a. 87. *Levi* gignit Caath a. 60. *Caath* gignit Amram a. 40. *Amram* gignit Mosen a. 78. *Moses* erat, exeunte Israele ex Ægypto, annorum 80. Summa numerorum horum est 430. Addatur ea summæ præcedaneæ 3513. Sicque ætatis III finis erit A. M. 3943.

Ætas

Iun. IV de modo, & figura Conclusionum simul Solennium, quæ apud A. M. Magistri dicti, & apud Ioannem Scotum, qui ultimus in ordine Doctorum subscripsit, Doctoratus Gradum sunt. Ipsum vero Magistrum XXXII solis diebus Lectiones suas perlegisse, Commentum super Libros Aristotelis, Ethicorum, Politicorum, & Secundi Cœli, & Mundi in duobus Tomis, cum eorum Commento explevisse, quæ omnia ex ipsius Codicibus manu exaratis, & ex Scriptis Codd. eorum temporum quæ ipsius sunt, *Iun. IV.* Ann. Arabicus 1000. ab Hegira 391. quibus Codicibus ex ipsius ore Magistri notas annotavi Ms. Hebdom. 23. Hoc die ab ortu Solis ad Occasum, *Mr. XII. Iun.* Remediorum ambo manus 90. Mensura Solis non Solum eorum puncta levata, sed & ea, quæ ab ipsis ortum, aut occasus per Azimuta Circulorum Horizontis elapsa fuit inde ab ortu Solis, utrorum Codd. utrumque Instrumentum Astronomicum, quod Astrolabium vocant, ad puncta ortus, occasusque Solis, ejusque Azimuta, inde tempora inventa per ipsa verba, *Iun. IX.* ex, ii. fonte eam Numeri mensuram, & Solis diurni Arcus ex Tabulis Caroli Regis. Eadem die Ioannes Scotus per Duos suos alternatim legentes, fol. plicumque meridiem meridiem usque, & quidem ipse Scotus, tempore ante meridiem (Calumnia utique,) meridiem meridianum, complura interdum fatis, & bene congruere calculos. *Mense autem Iunio* ex Ioannis *Regiomontani* ex Tabulis Caroli & Ioannis pol. Ta-*bulis sine Superficie* Sphæræ *ante omnium pol.* Arnoldi pol. Tabulis obitum, a. 1511. 29. *Iovinus* fol. 109. *pag. Reginaldus*, ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi 111. *Iun.* M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi 111. *Iun.* M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi IV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi V. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi VI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi VII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi VIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi IX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi X. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXXI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXXII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXXIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXXIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXXV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXXVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXXVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXXVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XXXIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XL. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XLI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XLII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XLIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XLIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XLV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XLVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XLVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XLVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XLIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi L. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXXI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXXII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXXIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXXIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXXV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXXVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXXVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXXVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi LXXXIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XC. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XCI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XCII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XCIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XCIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XCV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XCVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XCVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XCVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi XCIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi C. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXXI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXXII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXXIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXXIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXXV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXXVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXXVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXXVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXXXIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXL. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXLI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXLII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXLIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXLIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXLV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXLVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXLVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXLVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXLIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CL. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXXI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXXII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXXIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXXIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXXV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXXVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXXVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXXVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CLXXXIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXC. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXCI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXCII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXCIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXCIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXCV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXCVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXCVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXCVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CXCIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CC. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXXI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXXII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXXIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXXIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXXV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXXVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXXVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXXVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXXXIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXL. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXLI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXLII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXLIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXLIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXLV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXLVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXLVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXLVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCXLIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCL. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCLI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCLII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCLIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCLIV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCLV. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCLVI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCLVII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCLVIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCLIX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCLX. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCLXI. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCLXII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCLXIII. a. M. 1511. 29. *Iovinus* 111 fol. *Reginaldus* ann. I. *Iun.* pol. Arnoldi CCLXIV. a. M. 1511.

Sanctis Patribus ingenue, ac ſolenne inepte abſurdeque profligare nomen Hæreſeos, quod ſibi ſolis arrogant Orthodoxi Romanenſes ipſi, quos *Acta Eruditorum* Lipſienſia vocabant, *de rebus ſacris controverſia* memoriæ ſe dicerent tradere, *ſed* ſuo *ſenſu* ſæpe *corrumpere*, *ſuoque* ſæpe *ingenio* depravare, *ſuoque* ſæpe *commento* interpretari, *ſuoque* ſæpe *arbitrio* ſtatuere. *Hæc omnia non nulla jam ex ipſius Petavii Animadverſionibus* [Petavius, Dogm. Theol. Tom. II. de Trinitate, Lib. I. Cap. I. Num. 2.] *patent.* Ita enim ille: *Ad hæc omnia accedit vitium ſcriptorum ſæpe ſæpius ab illis, qui ea nobis tradunt, perpetratum: Interdum per ignorantiam, multa corrumpere ſenſa; ſæpe, Conditionum diverſitate, Perſonarum diverſitate, Locorum diverſitate, Temporum, Quæſtionum, Hæreſeon Profapiam, quibus locorum varietatibus permoti, Conſilium, Rationem, Methodum, Ordinem, Dogmatum Connexionem, mutant.* Hi enim ſunt, qui controverſias ſuſcitant, hæreſes *excogitant*, *quæſtiones propoſuerunt*, *ſcriptorum antiquorum* ſæpe *non* ſatis *attendunt*, *ſenſum* ſæpe *detorquent* (verum ſæpius ſub) *corrigunt*: *deum generationem*, *quatuor ultimum* recitabo. Dionem quo a Patre Filium ſed non ſolum genitum, ſed ex, Argos venerat, & ab Argivis in Silenci decreta Regis Adulatione Sententia, ſed & a Patre, ſubjicit Cicero. Hæc ille. Dionem autem ad Stoici hanc, utpote ab expugnatione Troja, Patriam, referunt. Mallet.

Ab Anchiſe ad Romam Egregium	22000 437.
A Romulo ad Trajæ excidium	1. 365.
Inde ad Urbis ab Expugnatione primum ſæculum,	1. 365.
quo anno Chriſtianorum, annorum Eccleſiaſticorum ab Expugnata Ilia primus, quem fuiſſe notavimus, ſummus annus CCCCIX, *cum Indictio & Bruchyſtenus, ſed juxta numerum Alexandrinum*	2. 439.
Ab Urbe, ſi numerum ab Anno Chriſti	2. 754.
Ab Urbe Condita ad eundem Annum	3. 193.

Volle

Tolle hinc annos ſeptem, quos ab auſpiciis regni Inachi usque ad egreſſum Iſraelitarum elapſos eſſe, poſt exactiſſimum examen reperiſſe ſe opinatur Pezronius. Remanebunt ſane *anni bis mille*, quibus *lex ſubſtitit*. Idem liquere videtur ex *Dynaſtiis Ægyptiorum*, de quibus cap. XIII ex profeſſo agitur. Hoc loco autem ſupponitur, *Themoſin* vel *Amoſin* Moſis coætaneum, cujus pater vel anteceſſor *Aliſphragmuthoſis* maris Erythræi aquis ſubmerſus fuerat, incepiſſe ſub ipſum Iſraelitarum ex Ægypto egreſſum *Dynaſtiam XVIII*, quæ ſubſtitit a. 393. Secutam eſſe *Dynaſtiam XIX*, quam Sethoſis vel Seſoſtris Danai Argivi regis frater auſpicatus eſt, quæque ſubſtitit a. 234. *Vigeſimam Dynaſtiam* complecti annos 178. *Vigeſimam primam* a. 130; *Vigeſimam ſecundam* a. 120; *Vigeſimam tertiam* a. 89. *Vigeſimam quartam* unum habuiſſe regem Bocchorim, qui regnavit a. 44, & a Sabbacone Rege Æthiopiæ victus vivusque exuſtus eſt. Effluxere inde ad æram Chriſti anni 742, ab æra Chriſti autem ad excidium Hieroſolymæ a. 70. Numeri hi in ſummam collecti conficiunt *a. 2000*, quibus *ſubſtitiſſe legem*, probandum erat. Cum igitur fundatio Salomonæi templi ab æra Chriſti annis diſtet 1057, ab excidio ultimi templi annis 1127, ſequitur, quod inter fundationem templi & exodum interceſſerint anni 873. Nam ſubtractis 1127 a 2000, remanent 873. Item ſubtractis 1057 a 1930, (quot ſcilicet anni remanent, ſi annos 70 æræ Chriſtianæ a *duplici* illo *millennio* detrahas,) remanent a. 873. Atqui anni illi Ætatis IV mundi 873 non transacti ſunt omnes ſub *Judicibus*, aut ſub *Tyrannis*. Ergo durantibus *Anarchiis* corruptiſſimis, quæ ut totidem ſervitutes immitteret, Deum adegerunt. Equidem *III Regum VI, 1.* ab egreſſu Iſraelitarum ad ædificationem templi numerantur non niſi 480 anni. Sed illius rationem hanc reddit Pezronius, quod autor ſacer ſtudio in hoc computo neglexerit *anarchias* & *ſervitutes*, ut & *9 poſteriores Saulis annos*, inter injurias erga Deum & quosvis bonos commiſſas transactos. Moris enim fuiſſe Orientalibus, annos infelices cenſu cæterorum annorum exturbare, ne contagio quaſi ſuo cæteros inficerent; quemadmodum Salomon a. 40 regnaſſe dicatur *3. Reg. XI, 42*, cum revera a. 80 imperarit, quorum dimidiam partem bene, alteram peſſime collocaverit. Anni ergo illi 480 complectuntur annos 40 in deſerto ſub Moſe, 27 ſub Joſue, 359 ſub

quatuordecim judicibus, 11 ſub Saule, 40 ſub Davide, 3 ſub Salomone exactos, qui conficiunt a. 480. Sic Act. XIII, 20, *annis quaſi 450* judices usque ad Samuelem Iſraeli datos, Paulus autor eſt, intelligitque omne illud tempus, quod inde a morte Joſuæ usque ad Samuelem [excluſive] ſub judicibus partim, partim ſub tyrannis, transactum fuit, annos nempe *judicum tredecim* 339, & annos *ſervitutum ſex priorum* 111, neglectis anarchiis. Quo pacto hæc locorum biga non obſtat, quo minus ætati mundi IV annos 873 vindicare poſſimus.

Ætas V a fundatione templi Salomonæi, facta A. M. 4816, usque ad templi conflagrationem, quæ A. M. 5287 contigit, porrigitur, annos complexa 470, menſes 6, dies 10. Vulgo annos 430 templum ſtetiſſe perhibetur, eo quod Salomonem 40 tantum annis imperaſſe, ex *3. Reg. XI, 42. & 2 Par. IX, 30.* hactenus creditum fuerit. At Pezronius *Joſepho* aſſentitur, qui l. VIII A. J. c. 3. *Salomon*, inquit, *jam admodum ſenex moritur, cum regnaſſet a. 80, vixiſſetque a. 94.* Et l. X. A. J. c. 11, ac l. VII B. J. c. 10. *conflagraſſe* ait *templum, annis, ex quo fundatum erat, 470. m. 6. d. 10.* Inter *Joſephi ὁμοψήφους* e veteribus *Demetrium Phalereum, Theodoretum, Procopium Gazæum*, & *Petrum Comeſtorem*, ex recentioribus neminem novit. Urget, quæ III Reg. II, 12. apud LXX legiſſe ſe refert: Σαλωμὼν ἐκάθισεν ἐπὶ τὸ θρόνου Δαβὶδ πατρὸς αὐτοῦ ὡς ἐτῶν δώδεκα. Ita ſane legitur in editione *Aldina*, quæ Venetiis a. 1518 prodiit; cum contra iſta [ὡς ἐτῶν δώδεκα] in Bibliis *Antverpienſibus* Chriſtophori Plantini opera a. 1569 excuſis, itemque in editione *Vaticana*, inque Polyglottorum *Londinenſium* textu plane ſublata deprehendantur, & in editione *Roberti Stephani*, ad quam etiam *Wecheliani* hæredes A. 1579 Francofurtenſem adornarunt, parentheſibus includantur, adjecto hoc ſcholio: *Al. abeſt hoc, ut ab Hebræo, & eſt a traditione Judæorum.* Studio omittimus editiones minoris autoritatis, itemque Biblia *Hebræa, Chaldæa, Syriaca, Arabica, Vulgata Latina*, quæ numerum annorum Salomonis univerſa reticent. Quod ea fini notamus, ne lector hunc locum in editionibus fruſtra quærat, & ut eo melius judicare poſſit, utrum nobis ſatis conſtet, Salomonem ſub auſpicia imperii duodecennem fuiſſe. *Pezronius* id tamen ſupponit. Atqui Roboam moriente

riente Salomone exceſſerat annos quadraginta, 3. Reg. XIV, 21. Unde,(ſi plures quadraginta annis Salomonem regnaſſe neges,) ſequetur, Salomonem *puerum ac tenellum* 1. Par. XXIX (al. XXX.) v. 1. anno jam decimo aut undecimo, & quidem, quod notandum, ex *alienigena* Naama Ammonitide (3. Reg. XIV, 31.) genuiſſe filium; cum ante ſenectutem, aut ſaltem ante matrimonium cum Pharaonis filia, ab alienigenarum amore ſibi temperaſſe (ob *3. Reg. XI, 14.*) videatur. Dicendum ergo, Salomoni duodecenni regnum a patre deſtinatum, biennio poſt per patris obitum traditum eſſe; ſequentes annos 40 pie transactos, dignosque adeo habitos, qui 3. Reg. XI, 42. & 2. Par. IX, 30. memorarentur. Reliquos 40 annos inter idolorum cultus alienigenarumque amplexus periiſſe, dignosque adeo ab Autore ſacro habitos, quos æterna oblivione ſepeliret. Subindicari tamen *3. Reg XI, 25.* per *dies* illos, quibus Salomon *Adadum* & *Razonem* inimicos nactus eſt, inſidiasq; ſtruxit vitæ *Jeroboami*, ſed fuga elapſi ad *Seſac* aut *Seſonchim*, qui cæſis *principibus Tanitarum* Salomoni affinitate junctis, regnum invaſerat, ac *Dynaſtiam XXII* auſpicatus fuerat, adeoque facile ſe adduci paſſus eſt, ut *Jeroboamo* Salomonis hoſti faveret, & poſtea contra Salomonis filium arma moveret, *3. Reg. XIV, 25.* Regnum igitur Judaicum a templi fundatione ſubſtitit annis 470. Regnum vero Iſraeliticum a. 260. Digniſſimus videtur eſſe Regum Judæ ac Iſrael ſynchroniſmus, quem eruditi lectoris judicio exponamus. Innumera Scripturæ ἐναντιοφανῆ tollet, ſi verus ſit, de quo noſtrum non licet judicium interponere. (Quæ Reges Judæ attinent, *currente*, quæ Iſraelis reges ſpectant, *rotundo* charactere exſcribi curavimus, ne forſan invicem confundantur.) A. *M. 4816 Salomo templi fundamenta jacit. A. 4893 Salomo moritur, cujus imperium partim Roboamo*, partim Joroboamo *cedit. Regnat ille annos 17*, hic annos 24. A. *4910 Abia ſuccedit Roboamo, regnatque a. 6.* A. *4916 Aſa Abiæ ſuccedit moriturque anno regni 41 ineunte.* A. 4917 Nadab Jeroboamo ſuccedit, obitque anno regni 2 ineunte. A. 4918 Baaſa Nadabum regno exuit, eoque potitur a. fere 24. A. 4940 Ela Baaſæ fil. regnat a. 1. cum patre, & a. 1. poſt patris obitum, qui in A. 4941 incidit. A. 4942 Zambri Elam trucidat, trucidaturque poſt regimen ſeptem dierum ab Amri, cui cum Thebni bella inteſtina intercedunt annis 4. A. 4946 obit Thebni, totoque adeo regno

potitur Amri, qui A. 4954 moritur a. r. 12. *A. 4953 Achab a Patre in regni consortium adsciscitur, anno sequenti solus regnare incipit; regnavit autem annos 22. A. 4957 Josaphat Asse patris successor regnum obtinet usque ad annum 25 ineuntem.* A. 4973 Ochoziam filium Achab collegam imperii constituit, a. 17. *Josaphati.* Idem axioma confert in alterum filium Joram A. M. 4974. a. 18. *Josaphati.* Ochozias post patris fata cum fratre Joramo a. 2. imperat. A. 4977 Joram solus imperat, annis 12. *A. 4981 Joram Rex Juda Josaphati patris successor regnat a. 8. incompletos. Hujus filius Ochozias a. 4988 regnum adeptus, uno solum anno imperat. A. 4989 Athalia tyrannidem 6 annorum auspicatur;* Jehu item, Joramo R. Israel trucidato, regno potitus, imperat a. 28. *A. 4995 Joas, Athalia occisa, rex eligitur, r. a. 40 incompletos.* A. 5015 Joachaz regnat a. 2. cum patre Jehu, & a. 15. post illius obitum. Moritur a. 5032. Succedit ei filius Joas, regnatque super Israel a. 16. A. 5034 *Joas R. Juda moritur, successorem habens Amaziam filium, qui a. 29. imperat.* A. 5048 Jerobeam II R. Isr. Joæ F. auspicatur regimen annorum 41. A. 5063 *Amazias occiditur. Sequitur interregnum a. 1.* A. 5064 *Amazia succedit Ozias seu Azarias filius, regnatque a. 52.* A. 5089 Anarchia 12. annorum post obitum Jeroboami R. Israel. Hujus filius Zacharias a. demum 5101 patri succedit, *a. 38. Ozia*, sed post regimen semestre A. 5102 a Sellum occiditur, cujus tamen regnum non nisi menstruum est. Occiditur enim A. 5103 a Manahem, qui 10. annis dominatur. Succedit ei filius Phaceias A. M. 5113, *Ozia 50*, regnatque a. 2. Trucidatur A. 5115. a Phacee, qui a. 20. regnum obtinet. A. 5116 *Joatham, mortuo Ozia patre, solus per a. 16 imperare incipit, anno vero 5132 regni collegam facit filium Achazum, qui moritur anno regiminis sui 16. ineunte.* A. 5135 Phacee ab Osea occiditur, *anno 20. Joathami.* Sequitur Anarchia 9. annorum. Hac elapsa, A. nempe 5144, Oseas regicida thronum occupat, *a. 12. Achazi*, regnatq; a. 9. A. 5147 *Achazo patri succedit Ezechias, regnaturus annos 29.* A. 5153 Regnum Israelis a Salmanassare deletur, cum subsistitisset annos 260. m. 7. d. 10. A. 5176 *Manasses Ezechiæ succedit, regnatque a. 55. Hinc* A. 5231 *Amon succedit, sed biennio post trucidatus, regnum transmittit in filium Josiam, qui ab* A. 5233 *orditur imperium 31 annorum.* A. 5264 Joachaz

achaz ſeu Sellum, fil. Joſiæ ſecundogenitus a populo præfertur primogenito Eljachimo. Sed poſt regnum trimeſtre a Pharaone Nechao regno & libertate exuitur, ſurrogato in ejus locum fratre primogenito Joachim aut Eljachim, qui ab A. 5265 regnum 11 annis obtinet. Succedit ei A. 5276 Jechonias ſeu Joachin filius, ſed poſt regnum trimeſtre Babelem captivus abducitur a Nabuchodonoſore, qui in illius locum ſufficit Sedeciam aut Mattaniam, tertium Joſiæ filium. Hic a. 11. imperat. Anno enim 5287 Regnum Judæ a Nabuchodonoſore deſtruitur, templumque conflagrat, ex quo a. 470. m. 6. d. 10. ſubſtitiſſet.

Ætas denique *ſexta* ab excidio templi primi usque ad æræ Chriſtianæ initium, ſive ab A. M. 5287, usque ad A. 5873, deducta, conſtat 586 annis, quibus Monarchæ Babyloniorum, Medorum, Perſarum, Syro-Macedonum atque Romanorum usque ad Octav. Auguſtum imperarunt. In tabula Ætati huic adjecta, (quales & ætatibus cæteris autor adjecerat,) ſynchroniſmus *Monarcharum* horum cum Judæorum *Pontificibus*, ducibus *Aſmoneis*, & *Regibus* dilucide monſtratur. Quem apponere negleximus, cum dato *termino a quo* ætatis hujus, & perſpectis annis cujusvis Monarchæ, Pontificis, Ducis, ac Regis ex Joſepho gentilibusque hiſtoricis, cuilibet, etiamſi hunc tractatum non viderit, cuivis *Monarchæ* &c. annum mundi ex hypotheſi autoris noſtri aſſignare, non adeo difficile futurum ſit.

Reſtant *capita* libri hujus *quinque*, quibus antiquitatibus *Chaldaicis*, *Ægyptiacis*, ac *Chinenſibus* facem accendere Autor nititur. Sed de iis in *Actis Octobris* latius agetur. Nunc ad alius argumenti libros pergendum nobis eſt.

LETTRES DU PERE MALEBRANCHE touchant celles de Mr. Arnauld,

id eſt:

Epiſtolæ P. Malebranchii adverſus eas, quas D. Arnaldus edidit.

Roterodami, apud Regnerum Leers, 1687, in 12.

Vigesimo die Martii, Libros Augustinum, Arnaldum, Quesnellum, Casimirum, Sirmondum, Petavium, Thomassinum, Natalem Alexandrum, Ceillierum, Tillemontium, Ellies Dupinium, Basnagium, Bullum, Ceillierum, Gallandium, Bibliothecas Patrum, Concilia, Historiam Ecclesiasticam, Dogmata Theologica, Historiam Pelagianam, Semipelagianam, Scholasticam, Controversias de Gratia, Libero Arbitrio, Praedestinatione, Reprobatione, Auxiliis, Scholas Theologicas, Jansenium, Quesnellum, Formulam Fidei, Bullam Unigenitus, Constitutiones Pontificias, Edicta Regia, Acta Publica, Scripta Polemica, Libros Controversiarum, Tractatus Dogmaticos, Moralia, Ascetica, Mystica, Sermones, Homilias, Commentarios, Epistolas, Vitas Sanctorum, Martyrologia, Menologia, Breviaria, Missalia, Rituales Libros, Ordines Romanos, Sacramentaria, Antiphonaria, Hymnos, Sequentias, Responsoria, Lectiones, Orationes, Collectas, Preces, Litanias, Officia Divina, Cantum Ecclesiasticum, Musicam Sacram, Organa, Cymbala, Tintinnabula, Campanas, Horologia, Templa, Altaria, Aras, Sacrificia, Victimas, Libamina, Thymiamata, Lucernas, Cereos, Vestes Sacras, Mitras, Pallia, Pectoralia, Rationalia, Ephod, Tunicas, Dalmaticas, Cingula, Manipulos, Stolas, Humeralia, Cidaris, Tiaras, Pedum, Annulum Pontificium, Sandalia, Caligas, Cothurnos, Crepidas, Calceos, Pedilia, Ocreas, Tibialia, Subligacula, Camisias, Rochetta, Superpellicia, Cappas, Cucullos, Cappas Magnas, Mozzettas, Cappas Clausas, Cappas Rubras, Cappas Violaceas, Cappas Nigras, Cappas Cinereas, Cappas Pavonacias, Cappas Virides, Cappas Coccineas, Cappas Aureas, Cappas Argenteas, Cappas Holosericas, Cappas Lineas, Cappas Laneas, Cappas Pilleatas, Cappas Cornutas, Cappas Rotundas, Cappas Quadratas, Cappas Triangulares, Cappas Ovales, Cappas Hexagonas, Cappas Octogonas, Cappas Polygonas, Cappas Cylindricas, Cappas Conicas, Cappas Pyramidales, Cappas Prismaticas, Cappas Cubicas, Cappas Rectangulares, Cappas Rhomboidales, Cappas Rhombeas, Cappas Trapezoidales, Cappas Trapezias, Cappas Parallelogrammicas, Cappas Parallelepipedicas, Cappas Solidas, Cappas Planas, Cappas Curvilineas, Cappas Rectilineas, Cappas Mixtilineas, Cappas Irregulares, Cappas Regulares, Cappas Symmetricas, Cappas Asymmetricas, Cappas Homogeneas, Cappas Heterogeneas, Cappas Homalographicas, Cappas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Anomalographicas, Cappas Anomalographicas Homalographicas, Cappas Homalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographicas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Homalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas, Cappas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas, Cappas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas, Cappas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas, Cappas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas, Cappas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas, Cappas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas, Cappas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas, Cappas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas Anomalographicas, Cappas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas, Cappas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas Anomalographicas Homalographicas, Cappas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas Homalographicas, Cappas Anomalographic

& nemo hominum mortalium scripsit fere Sermones suos, quin Christi gloriam, & Religionem nostram defenderit, & illustrarit, lib. 1. nr. 2. 3. 10. Pelagium atque Celestium non disputasse de morte Adæ quod ea peccato, de quo facta in parte fuit, & Ecclesiæ Catholicæ Patres gravia contulisse & grassa in eosque dogmata non ignorat. Quæ ergo Pelagius, Cæleſtius, Julianus, Eclanenſis, non vetita & damnabilia Augustino videbantur, ea Pelagius amplexandam ab eis quod non cognoverint & Catholicos Patres ea docuisse, propterea negabit. Patres dicere ingenue, & sincere non ita pridem contendebat, ut nos docuit, fol. 1281. ut & nunc fatetur dogmata illa Pelagiana esse. Hæc pluribus evincere, & hoc controversiæ punctum vertit atque Augustinus totidem ferme capitibus adhuc impugnavit, quot tum contendit, nempe *non nasci aliquos sine peccato originali*, &, *ut eum aliqui hoc videantur, ab illum contra Pelagium affirmare, peccatum originale non contrahi per concupiscentiam*, & modo tempore, modo in voluntate non satis ego grammaticali distinxerit me interpretem. Quæ ergo Pelagius, Cæleſtius, Julianus, Eclanenſis, non vetita & damnabilia Augustino videbantur, ea Pelagius amplexandam ab eis quod non cognoverint & Catholicos Patres ea docuisse, propterea negabit. Patres dicere ingenue, & sincere non ita pridem contendebat, ut nos docuit, fol. 1281. ut & nunc fatetur dogmata illa Pelagiana esse. Hæc pluribus evincere, & hoc controversiæ punctum vertit atque Augustinus totidem ferme capitibus adhuc impugnavit, quot tum contendit, nempe *non nasci aliquos sine peccato originali*, &, *ut eum aliqui hoc videantur, ab illum contra Pelagium affirmare, peccatum originale non contrahi per concupiscentiam*, & modo tempore, modo in voluntate non satis ego grammaticali distinxerit me interpretem.

Quæ ergo Pelagius, Cæleſtius, Julianus, Eclanenſis, non vetita & damnabilia Augustino videbantur, ea Pelagius amplexandam ab eis quod non cognoverint & Catholicos Patres ea docuisse, propterea negabit. Patres dicere ingenue, & sincere non ita pridem contendebat, ut nos docuit, fol. 1281. ut & nunc fatetur dogmata illa Pelagiana esse. Hæc pluribus evincere, & hoc controversiæ punctum vertit atque Augustinus totidem ferme capitibus adhuc impugnavit, quot tum contendit, nempe *non nasci aliquos sine peccato originali*, &, *ut eum aliqui hoc videantur, ab illum contra Pelagium affirmare, peccatum originale non contrahi per concupiscentiam*, & modo tempore, modo in voluntate non satis ego grammaticali distinxerit me interpretem.

Quæ ergo Pelagius, Cæleſtius, Julianus, Eclanenſis, non vetita & damnabilia Augustino videbantur, ea Pelagius amplexandam ab eis quod non cognoverint & Catholicos Patres ea docuisse, propterea negabit. Patres dicere ingenue, & sincere non ita pridem contendebat, ut nos docuit, fol. 1281. ut & nunc fatetur dogmata illa Pelagiana esse. Hæc pluribus evincere, & hoc controversiæ punctum vertit atque Augustinus totidem ferme capitibus adhuc impugnavit, quot tum contendit, nempe *non nasci aliquos sine peccato originali*, &, *ut eum aliqui hoc videantur, ab illum contra Pelagium affirmare, peccatum originale non contrahi per concupiscentiam*, & modo tempore, modo in voluntate non satis ego grammaticali distinxerit me interpretem.

Quæ ergo Pelagius, Cæleſtius, Julianus, Eclanenſis, non vetita & damnabilia Augustino videbantur, ea Pelagius amplexandam ab eis quod non cognoverint & Catholicos Patres ea docuisse, propterea negabit. Patres dicere ingenue, & sincere non ita pridem contendebat, ut nos docuit, fol. 1281. ut & nunc fatetur dogmata illa Pelagiana esse. Hæc pluribus evincere, & hoc controversiæ punctum vertit atque Augustinus totidem ferme capitibus adhuc impugnavit, quot tum contendit, nempe *non nasci aliquos sine peccato originali*, &, *ut eum aliqui hoc videantur, ab illum contra Pelagium affirmare, peccatum originale non contrahi per concupiscentiam*, & modo tempore, modo in voluntate non satis ego grammaticali distinxerit me interpretem.

[illegible] [illegible] [illegible] [

niſi per gratiam impulſi, neque tamen meremur, niſi quatenus obviam quaſi imus & aſſentimur motui illi invincibili: item p. 117 & p. 123. *merita noſtra ſunt dona Dei, quia per gratiam nobis vires dat, ut mereamur per conſenſum noſtrum ad bonum, at conſenſus hic a nobis dependet, alias merita non eſſent noſtra merita.* Allegat Can. 32. Seſſ. VI Conc. Trid. & inter alia ex Auguſtino de Spir. & lit. c. 33. hæc verba: *his ergo modis quando Deus agit cum anima rationali, ut ei credat (neque enim credere poteſt, quod libet libero arbitrio, ſi nulla ſit ſuaſio vel vocatio cui credat) profecto & ipſum velle credere Deus operatur in homine, & in omnibus miſericordia ejus prævenit nos: conſentire autem vocationi Dei, vel ab ea diſſentire, propriæ voluntatis eſt. Quæ res non ſolum non infirmat, quod dictum eſt*, quid enim habes quod non accepiſti? *verum etiam confirmat. Accipere quippe & habere anima non poteſt dona de quibus audit, niſi conſentiendo, ac per hoc quid habeat & quid accipiat, Dei eſt: accipere autem & habere utique accipientis & habentis eſt.* Hoc uno teſtimonio novitatem opinionis & mixturam Lutheraniſmi & Pelagianiſmi ab Arnaldo ſibi exprobratam amoliri ſe poſſe arbitratur; ſe enim ait cum Auguſtino aſſerere, *Deum eſſe, qui faciat nos velle credere, licet a noſtra voluntate pendeat, motui illi ſeu vocationi Dei aſſentiri.* Deum autorem eſſe omnis boni motus ſeu delectationis per gratiam; per hunc fieri, ut conſentiamus & cooperemur, & ſic mereamur, quia nos non invincibiliter impellat ad conſenſum & cooperationem, ſed indifferentiam & ſuſpenſionem conſenſus non auferat; fore enim alias, ut libertatem deſtrueret, quæ neceſſitatem excludit. Pontifices & concilia decreviſſe dicit, quod Deus per bonos motus in nobis efficiat *velle & perficere*; ſcilicet contra Pelagianos, qui neceſſitatem gratiæ J. C. negabant, non vero decidiſſe, quod agat in nobis gratia invincibili, reſpectu voluntatis noſtræ conſentientis: contrarium definiri Seſſ. Trid. VI. c. 13, dum *velle & perficere* Deum ſtatuit operari, *niſi ipſi* (in quibus operatur Deus) *illi defuerint.* Thomam denique in teſtimonium vocat, qui hæreticos pronuntiat ſtatuentes, *quod voluntas hominis ex neceſſitate moveatur ad eligendum, licet non dicant, quod cogatur.*

Epiſtola III ulterius perſequitur momentum controverſiæ, *an quod libet auxilium actualis gratiæ I. C. tale ſit, ut non dependeat a vo-*

gmate confundi vult: refert autem illa ex *Gonſalo & Goneto*, qui Thomiſtas veteres & novos in hoc convenire dicunt, ut pro libertate habeant *indifferentiam* quam vocant *intrinſecam, non impeditam, & facultatem proximam, qua quis poſſit oppoſitum ejus facere quod facit.* Interim ſepoſitis terminis illis obſcurioribus & æquivocis, clarum ab Arnaldo reſponſum poſtulat, *an cum Concilio credat, hominem poſſe gratiam rejicere*; & ſi id affirmare evitandi anathematis cauſa teneatur, explicare jubet, quomodo cum illa affirmatione, & cum definitione concilii, conciliaturus ſit invincibilitatem gratiæ: hoc enim, quicquid jactet Arnaldus, fieri poſſe præciſe negat, & Janſenii errores ex hoc præſuppoſito gratiæ invincibilis ortos eſſe monſtrat, detectos etiam a Thomiſtis in Hiſpania, antequam quinque ejus propoſitiones condemnarentur: teſtem citat *Michalem de Elizalde.* Provocat itaque adverſarium, ut reſpondeat *Porcio* & aliis, qui eum hæreſeos ex hoc capite poſtularunt.

Epiſtola IV quæ ultima eſt, fortiter urget locum Arnaldi ex libro contra *Malletum* Vol. II pag. 3, quem ut fieri potuit, latine reddimus: *quæritur, an merita ſanctorum, quibus Deus regnum cœlorum pro præmio dat, effectus ſint talis gratiæ, qua bene aut male utuntur, prout illis placet; aut an ſint dona Dei, quia ſancti ea non habent, niſi in quantum Deus illos eos habere vult per efficaciam gratiæ ſuæ? Si merita ſunt effectus gratiæ, qualis illa primo loco deſcribitur, non ſunt puræ dona Dei, ſed fatendum eſſet, prædeſtinationem dependere ex præviſione meritorum. Sed nemo eſt præter Pelagianos, qui hoc cogitet. Articulus vero fidei noſtræ eſt, quod omnia merita noſtra ſint dona Dei.* In his aut æquivoca, aut falſa contendit contineri, & dogma *de gratia invincibili* Eccleſiæ obtrudi, quod illa nunquam admiſerit, nec contraſentientes condemnaverit, licet gratiæ auxilium neceſſarium & prædeſtinationem gratuitam eſſe, contra Pelagianos ſemper ſtatuerit: itaque fruſtra provocare ſcribit Arnaldum ad Bellarminum & Amelotum; quæſtionem enim eſſe ſolummodo de gratia invincibili, quam illi non aſſerant. Prolixe id ex eorum dictis & ex Thomiſtis oſtendit, qui libertatem arbitrii adverſus illud gratiæ invincibilis commentum defendant, omnesque uno ore adſeverent, *in poteſtate hominis eſſe, ut gratiam quæ datur habeat efficacem.* Citat inter alios *Medina* veteris (ut ait) & docti Thomiſtæ effatum:

de eorum non certa, ut Medicinalium patet, Lectionem & Interpretationem, quæ non magnopere pendet hoc vel illo verborum vocumve Ordine: non admodum tamen hic fortasse dicetur, qui ea mihi gratia, & ex præcipuis habebitur, qui affirmavit: *Non ego paucis offendar maculis, quas in pretiosis penna sparserim meis.* Si quid præterea desiderabitur, aliquibus notatum reperies, & recognoscetur; simulque hac ratione ille suspicionis suspicionem deponet, qui me ab hac re prorsus alienum fuisse Medicinalibus studiis existimaverit.

PYXIS MAGNETICA VARIATIONI declinationis banc dimittit, noviter inventa Parisiis ab Academia Regia Scientiarum.

Translata ex Novell. Reip. Literar. Mens. Maj. 1687. pag. 569. 1689.

Cadenus hujus Secti, quanta omnino in finem scrupulositate ingeniosa perquisitione vitam augeat commodi, non difficulter potest quemvis magnorum, aliquis complectus annis locum suum meruisse. Secundam propositam, de variatione magnetis declinationem acus magnetica, nec minus fructum deinde, obtentorum hinc publice utilem redditu, supra ita ipse vocem Appendicis nove cujusdam pyxidis tantum, fuper quæ paucis curiosiquibus pulo mandi ea hoc, ubi qui efficiunt cum eadem data orientatione notarum facie, idem manere quæ ostendit, & quotidie huc mutationem. Et quæ mutationis tantum. Ut parum annales horum circumferentiæ notabilis ejus ex ea, quæ ab ipsa ostenditur, ratione, ita ut ne quidem ejus centesimam partem notari, pulsus una magnetica alias habeat. Ita accumus fore, ut polus magneticus, saltem in hemisphære terrestri non magnetico quidem, ceterum qua circumferentiam, ne quo in loco libebit gat eandem notam, quæ declinationem acus vere compensatam ab directa verum relinquat. Speculatio hæc fane pergratis ingeniosa est, non defunt tamen

Pyxi-

qui difficultates in ea nonnullas detexerunt ex parte principiorum phyſicorum, ut apparet ex his, quæ jam ſequuntur; quibus per reſponſionem ſuam, cum operæ pretium ſit, ſatisfacere haut omittet doctiſſima hæc Societas.

Difficultates circa novam iſthanc pyxidem nauticam, propoſitæ per Dominum Du Val, Architecturæ militari præfectum Regium. Supponamus, novellam hanc roſam nauticam magnete imbui poſſe, hoc eſt, recipere duos polos magneticos, per quos intret ac exeat materia illa, quæ virtutem magneticam efficit: at veroſimile videtur, facilius atque expeditius fore materiæ huic magneticæ, curſum ſuum continuare per easdem vias, quas applicatio magnetis ipſi aperuiſſet in annulo ferreo, quam novos ſibi meatus formare ad quamvis mutationem declinationis; conſequenter futurum, ut materia illa circumageret roſam nauticam ſuper ſuo cardine ſic, ut hæc illi ſemper obverteret idem punctum loco poli, ſecundum directionem ordinariam acus magneticæ, atque ita a linea meridiana averteret punctum annuli in loco quidem, ubi notatum foret, correſpondens polo mundi, at declinans in aliis ob dictam rationem.

Altera difficultas majoris, ut videtur, ponderis eſt, quod materia magnetica, dum multo facilius ei eſt influere in poros ferri, quam aeris, ſemet ibi, quantum usquam fieri poteſt, continet, quia aeris reſiſtentia eandem iſtuc repellit ipſaque rurſum intrat, ſi pote, haud reverſura. At vero evidens eſt per figuram annuli ac ſphæræ, quod cum eo ſubintrarit materia, ſeſe ibi concentratura ſit, dum aer ſemet opponit æqualiter circumcirca ejus egreſſui; quodque facile ſit, ut ibi viam ſibi aperiat ad abſolvendum intus ſuam circulationem absque obſtaculo, ac ſic, ut exinde egredi non opus ſit. Verum quidem eſt quod ſi circumferentiæ hujus annuli applicetur fruſtulum ferri prominulum, hoc ipſum materiæ magneticæ exitum præbiturum ſit, per quem tamen illuc redire nequeat, dum fieri non poteſt, ut ipſa iter ſuum recta relegat, ſi meatus, quos pertranſiit, figuram ſuam haud mutant per alium magnetis attactum; verum enim vero talis annulus hoc pacto nil aliud foret, quam acus magnetica diverſæ ſaltem ab ordinariis figuræ. His conſequenter videtur pyxis hæc nautica nova aut nullum omnino, aut *non* diverſum ab antiquis effectum habitura.

D. Joh.

Digitized by Google

D. JOH. CHRISTOPHORI HEROLDTS, Potentissimi Electoris Brandenburgici Consiliarii Ducatus Magdeburgensis, Tractatus Novus de Jure Ratificationis sive Ratihabitionis.

Lipsiæ, apud Hæredes Friderici Lankisii, 1687, in 4.

COmmemoravimus in Actis *mensis Julii, anni proxime elapsi*, Nobilissimi hujus Autoris Consilia Decisiva nostrarum haut indiga laudum; ecce nunc alium nobis rursus, nec minus nitidum partum edit ejusdem industria, tractatum nempe de Jure Ratificationis. Sparsa hactenus fere jacuit in Juris interpretum commentariis ac scriptis utilissima hæc & in foro quotidie occurrens materia; nec dum extitit, quantum quidem constat, qui eam methodice collectam justo quodam ac systematico opere exponeret. Cum itaque de Republica literaria optime mereri censeatur, qui quasi in tabula exhibet, quicquid hic illic veluti in abscondito & per minutias ab aliis præstitum fuit; non dubitavit Noster, inter gravissimas nempe, quibus obruitur, occupationes, complures nihilominus eruditis lucubrationibus horas impendere solitus, laborē hunc in se suscipere, diffusum licet & multū otii ob necessariam tot tantorumque voluminum evolutionem sibi exposcentem. Delibaverat quidem jam antehac materiam hanc in Dissertatione ante hos 35. annos Jenæ habita; sed cum ista & mole, utpote paucis pagellis constans, & methodo a præsenti scripto nimiopere distet, non abs re hoc ipsum Tractatus Novi titulo insignire potuit. Ordinem in eo talem servavit, ut præmissis generalioribus thema suum, secundum tria juris objecta, in certas classes & quasi locos communes dispesceret; quemadmodum ex præmissa operi sciagraphia ad oculum patescit, ubi videre est, quomodo materia hæc tantum non universis juris nostri capitibus semet ingerat. Certe nil facile illibatum relictum est, quod ullo saltem intuitu huc pertrahere potuit colligentis solertia. Singula vero præstantissimorum quorumvis scriptorum tam veterum, quam recentiorum, tam nostratium, quam exterorum testimoniis stabiliuntur; additis etiam subinde sententiis ac præjudiciis, cum a Scabinatu Hallensi aliisve dicasteriis, tum ab

tum ab ipso consultissimo Autore in Prætorio Hallensi pronuntiatis. *Bonum utique factum! quodque ratum habebunt omnes, suoque approbabunt calculo, quotquot vel cathedræ academicæ, vel foro suam addixerunt operam, quod utrisque largiter & sufficienter suggerat, quæ in hoc argumento sparsim veteres & recentiores docuerunt*: quæ epicrisis est celeberrimi Ziegleri in epistola parænetica tractatui huic præfixa; cui & nostrum adjicere calculum nulli dubitamus.

SACRUM DEI ORACULUM URIM ET Thummim, a variis D. Joh. Spenceri Theologi Cantabrigiensis excogitationibus liberum, autore Philippo Riboudealdo Cabilonensi.

Genevæ, apud Samuel. de Tournes, 1685, in 12.

D. Joh. Spencerus in Dissertatione *de Urim & Thummim* in Deut. XXXIII, 8. quam edidit Cantabrigiæ 1670, in 8, deinde revisam inseruit libro tertio operis de Legibus Hebræorum Ritualibus, rejectis aliis opinionibus docuit, Urim & Thummim instrumenta fuisse ejusdem oraculi realiter discrepantia, & divisa, non solum nomine, verum etiam numero, figura, officio, usu. Et quidem *Urim* putat fuisse ipsissimum *Theraphim*, h. e. simulacrum concavum, decore fabricatum ad humanam forsan similitudinem, quale seculis antiquissimis frequenter in sacris ædibus sepositum, spiritus cujusdam sæpius impuri præsentia animatum, oracula fundere solebat. Tale jussu DEI, volentis ritum veterem oracula petendi pene invariatum apud Israelitas conservare, reconditum gestasse Sacerdotem, intra concavas rationalis plicaturas, eoque Theraphim mediante, DEUM aut angelum illius vice & nomine, ad Pontificis interrogata respondisse, eumque quid ex usu esset agere, quid non agere, quid præsens, quid futurum, voce formata docuisse.

Audiamus argumenta Spenceri pro hoc paradoxo, & quæ ad ea regerat Riboudealdus.

Argumentum I: Urim & Theraphim sunt nomina ejusdem significationis. " Urim significat ignes seu lumina; Theraphim

vox

Ann. 7. Ricardi Regis. Ricardus Comes Pictavensis, & Dux Aquitanorum, & Comes Andegavensis, & Normannorum Dux, & Comes Cenomannensis, & Henricus Rex Anglorum, & Dux Normannorum, & Comes Andegavensis, & Cenomannensis, & Comes Britannorum, & Arthurus Comes Britann

quam ei defertur, huic reflatur? (2) num ista ratio certum eft, & firmum? Illud eft certiffimum, (1) non illa in primis ratione ingenia in alias religiones fpectare convenire, unde ipfimet nomen & cultum in Scripturis Sacris nactus mentis ac rationis vim referant, ne fidiles haud modo frequenter imaginem mentis, & genium Numinis & noftra referant ad Numinis fimilitudinem. Cognitur Cherubim & Theraphim fundatos fuerint, & cur Cherubim & Theraphim imaginum nomine referenda erant. Ita quidem c. Seraphim, cum de iis primum in Scriptura Sacra mentio fit Num. VI. atque modo dicta fuerunt. Theraphim nihil modo. (2) Theraphim Mofes nullam defignationis deeft, cum nomen ipfum ignotum fit, & ne quidem ex Hebraea lingua, ut Cherubim, & Seraphim. Ad Scripturas Sacras modo recurrendum eft. Cherubim autem & Theraphim nomine & formam Deus nata effe audet, ludens, ne quis fub fimulacrum fcientia proprietate concepta, & nomine illum ipfum fubjiciatur, ac verfimile ipfum Deum fubmoliri, quemadmodum Mofes Serpentis Aeneis, fub pretextu Cherubim, Exod. XXV, VIII, ac de Cherubim in peftoral manifeftiffime intendit. Cherubim, ait primum nonnullorum Gen. III, 24. Cherubim, non erat neceffe, erat Adamus ex vero Angelos notare non debuit. Cherubim, ait Mofes eodem modo, cum Cherubim, Exod. XXV, 18. XXV, 18. 20.

Et duos Cherubim aureos facies ex duobus latibus ferti ad duos latus Propitiatorii, & duos Cherubim unum latus ad latus Propitiatorii, & duos Cherubim ad duos latus. (1) Ita, *Propitiatorii* Exodus eft. Omnes Thebae duntaxat cognitum Bethlehem, ex quo genus Judaica, a templo fecundo atque ejus Hierofolymae conditore fuerit, *erunt duo Reges*, quidem ille qui fuit memorandus *petitur*, *duo Principes*, *Chorepi judicium & magiftratuum*, quos Mofes *duo Seniores appellavit & duo Seniores*, *Deus Mofen*, *Et duo Cherubim*, *duo latibus* (2) *duo ejusdem* fuit *duo* ejusdem Mofes *Cherubim* ejusdem Mofes *duo* ejusdem Mofes *duo* ejusdem Mofes *duo

Argumentum V. est, LXX. se secutos reliquorum exemplo, hoc est, Hebraicum textum ad Græcum reformasse.

Hæc de Usserio. Humanius autem ac ingenuius explicat hæc Genebrardus ipse in præfatione interpretationis Ecclesiasten explanantis, quam ex ipsius Regiis Scripturæ Sacræ editione recudi curavit Plantinus. Ait enim, Hieronymum, Augustinum, Rufinum & Theodoretum Sanctos Ecclesiæ Patres, quorum auctoritate alienum est ab omni pietate, de illis male sentire, qui eos reprobent, eorumque dicta & scripta damnent. Deinde ait, Hieronymum & Rufinum Presbyteros fuisse, Augustinum vero Episcopum declarasse, ejus imagini nonnihil tribuendum esse, quæ ab Ecclesiæ Patribus, quos Sanctos appellamus, & Sanctitatis assequutos Deiderio. Nimirum post tempora Christi plurimos ejus ordinis Patres, quos in sanctis facile numeres, ad eumdem fere altitudinis gradum evectos, quem Augustinus, Hieronymus, Rufinus, Theodoretus, Ambrosius, Basilius, Gregorius Nazianzenus, Chrysostomus, Nyssenus, Cyrillus, Epiphanius, Irenæus, Hilarius, Leo, Gelasius, Gregorius, Isidorus, Bernardus, Thomas, Bonaventura, Scotus, Occamus, Durandus, Gerson, Cajetanus, Erasmus, Vatablus, Pagninus, Arias Montanus, Sixtus Senensis, Bellarminus, Baronius, Pamelius, Genebrardus, Salianus, Petavius, Sirmondus, Labbeus, Cossartius, Natalis Alexander, Tillemontius, Ceillierius, Pagius, Mansius, Bollandi, Henschenius, Papebrochius, Floridus, Stilting, Cuperus, Bianchinus, Assemanni, Mabillonius, Ruinartius, Montfauconius, Martenius, Durandus, Massuetus, Garnerius, Vossius, Pearsonius, Beveregius, Cave, Dodwellus, Grabius, Tentzelius, Wilkinsius, Hickesius, Thwaitesius, Wallisius, Hudsonus, Mill, Grabius, Bentleius, Prideaux, Whitbeius, Whistonus, Clarkius, Hodius, Lamius, Wottonus, Gibsonus, Burnetius, Tillotsonius, Sharpius, Stillingfleetius, Lightfootus, Pocockius, Usserius, Marshamus, Spencerus, Hammondus, Pearsonius, Fellus, Hallifaxius, Bullus, Beveregius

tempus extitiſſe ſub templo ſecundo; ei materiali intra pectoralis duplicationem nomen יהוה fuiſſe inſcriptum.

HISTOIRE DES REVOLUTIONS ARRIvées dans L' Europe en matiere de religion.

Par Mr. Varillas. i. e.

Antonii Varillaſii Hiſtoriæ Revolutionum in Europa, quæ occaſione religionis acciderunt Tomus IV.

Pariſiis, apud Cl. Barbinum, 1687, in 4.

IN proœmio hujus tomi extollit Autor felicitatem Caroli V, in oppreſſione fœderis Smalcaldici, magnamque & multiplicem Fœderatis culpam rei male geſtæ imputat, nec minus miratur converſionem fortunæ, quæ poſt annos ſex in bello Paſſavienſi Carolum deſeruit, & ut ait, omnium infeliciſſimum ſui temporis Principem reddidit. Sequi ſe in narratione harum rerum profitetur *Comitem de la Rocca*, ſcriptorem Hiſpanum, eumque omnibus præfert, tum ut recentiorem, tum alias ob cauſas. Cur autem is *Zambeccari* potius, quam verum nomen libro ſuo præpoſuerit, non aliam cauſam habuiſſe exiſtimat, quam quod in ſcriptorum claſſem referri, parum honorificum ſibi duxerit. Reprehendit etiam, quod in libro A. 1635 edito, *Cardinalem Richelium* contumelioſe tractaverit, parique inde mordacitate *a Joh. Sirmondo*, Advocato Pariſienſi, repreſſum memorat. Improbat, quod omiſerit duo valde memorabilia, nempe belli indictionem, (*Manifeſtum* vocant) a Carolo V adverſus Smalcaldicos publicatum, in quo videri voluit, non religionis, ſed perduellionis puniendæ cauſa arma cepiſſe, & revocationem copiarum Pontificiarum cum damno Imperatoris a Paulo III factam. Tranſit inde ad mentionem *Petri Martyris Vermilii*, eumque putat in libro de S. cœna materiam hæreſeos, quam vocat, *Sacramentariæ* ita exhauſiſſe, ut pauca addere potuerint nuperi in Gallia ſcriptores ex Reformatis, *Claudius* & *Albertinus*; ſed locos Vermilii communes, iis quos Melanchthon edidit, poſthabendos cenſet. In-

ces. Iuliani computationem Vernali cum Solstitio, illumque duas in Septembrem, alias in Octobrem, ab Æquinoctiis separasse fuisse, ex eadem ratione & hoc indicabitis Festa; hæc festi quidem solemnitas humanissima fuit convivia Regum. Vernalia ut sanctis & martyribus ex omnibus fere regionibus Europæ, & Asiæ ac Africæ partes pene totius orbis; ita Autumnalia Regibus confessoribus sedule quidem illorum adversis mortibus, corporis quoque pulchri, pulchrisque animis, ut ex Ludovico in hoc libro pulcherrime. Pulcher Ludovicus Sanctus in terris fuit, pulcher cum esset regnare, ille forsan, verum pulchrior coronatus quidem confessorum fuisse; idem cum eo *Le Maistre Sacerdotii* ordo defendit. Verum tantum omnia de Ludovico Sancto in Ludovico & Herculano Antiquitatum, quo nomine famam ac meritum consecrat, sed ea Athenas fide pertractata. Præterea *Tractatum Epistolicum* Spiritalis, quod in tractatu fide nostræ *Alexandri Patricii Armacani* de spiritu sanctificante Scripsit XIII. virtus, Hieronymi Regis Hierosolymitani Sermone notum incertella scripsisse, ab Ecclesia cum Mentium Sed, Rich. nostro Sancto Sacerdotio Regum non retrahendum, quod Ecclesiæ & Deum ejus Ferdinandus olim integris annis concubinus Regum Sacerdotium Regum Sacerdotium Regum Sacerdotium

tum Germaniæ & hujus ævi celebratissimum. At Pallavicinus, cæsus Cardinalis ad Urbem, Comitis Titul. Patris, & Principis, ad Pauli obsequium coronet, nunquæ fiducia, subtrahat. Inde ex ore Pauli, Cardinalis Pallavicinus, Comitis Titul. Patris, & Principis, ad Innocentium I. Rex Gallus Procuratorem, & Cardinalem Pallavicinum ferunt refabulavimus; nec deformis ætimus in Autore, & Auctore gravissimo merui, contra quæ pleraque, & ipsa recentem & Gallia regnantem. Turronus vero Cardinalis adeo in Innocentium XII. inficiat, ut potius magis augeat, ita a Regno per Petrum Sexaginta fortunis delatum, ad nos pervenisse. In relatione de Ecclesiæ Jub. Prudentes equidem sunt, in delectu principes gregiæ ad Mediolanum, fatis quæ carere Romam postquam, non in urbes, non in Comitia & Senatum nominandum, Cardinalem, ut exquisitum Electionibus fuit, Templum vocatum. Nonnisi incertum [p. 10.] de Regi Galliæ, Leonis, Alexandri, Innocentii, Clementis, Pii, Sixti, Pauli, Innocentii, Gonzalius, dignitatis fuit comitia & Cardinalium Creationes, ut Cardinalis Pallavicinus, Comitis Titul. Patris, & Principis, ad Pauli obsequium coronet, nunquæ fiducia, subtrahat. Quod vero intendit Auctor, Electionis ejus pugnas, & Cardinalium Creationes, & corpus jam præsto, concinnas in diversis locis, ad Viri dignissimi pectus, ut ad Sanctissimum, ut ad Sanctissimum, ut ad Sanctissimum

glecta Evangelica veritate, quam agnoviſſe viſus eſt, ominati illi ſunt. Reliqua pars libri occupatur relatione de comitiis Auguſtæ Vindel. indictis, & de cæde Farneſii Parmæ Ducis, Cæſaris vel præſcitu vel approbatione patrata, qua offenſus patet Ducis Pontifex & Cæſari iratus fuit, & conſilium ſubigendi junctis viribus Proteſtantes evanuit. Quæ in fine de morte & teſtamento Henrici VIII Angliæ Regis, & de Eduardo VI filio ejusque tutoribus, tum Seimerio protege, & Thoma Crammero Archiep. Cantuarienſi recenſentur, differentiarum inter Varillaſii & Burneti hiſtorias catalogum augere poſſunt.

Libro XVII ex geſtis anni 1547 & quibusdam anni ſequentis, primum locum habent res Anglicæ: de *Eduardi* Regis pueri educatione, de *Thomæ Crammeri* Lutheranismo & nuptiis, de introductione *Zwinglianismi* in regnum, vocatisque ex Germania *Bucero* & duobus Italis, *Vermilio*, de quo ſupra dictum eſt, & *Ochino*, quorum utrumque a *Valdeſio* quodam Hiſpano Neapoli hæreſi imbutos fuiſſe Autor tradit. Dubitat an *Ochinus* fundator *Capuccinorum* fuerit, quanquam id ſcripſiſſe dicat *Ant. Mar. Gratianum* Ameliæ Epiſcopum, ſed non negat, magnam invidiam peperiſſe Capuccinis Ochini apoſtaſiam, ut parum abfuerit, quin Pontifex ordinem totum ſuppreſſerit. Progreditur inde ad res Germaniæ, & decretum illud Auguſtanum A. 1548 refert, quod nomine *Interim* ſatis celebre eſt, turbasque inde enatas, & diviſiones inter Lutheranos, tum captivi Electoris conſtantiam in eo recuſando commemorat. Profitemur hic ignotum nobis eſſe doctorem, quem pag. 117 *Pacium* vocat (*Le Docteur Pace*) eumque cum cæteris Theologis noſtræ hujus Academiæ alteram Lutheraniſmi ſectam, *tepidorum* nempe, conſtituiſſe dicit: primam enim *politicorum*, tertiam *rigidorum* facit. Redit iterum ad Britannica, caſusque *Seimeriorum fratrum* & alia perſequitur. Poſtea tentatam Calvini cum Tigurinis de S. cœna conventionem narrat. Finit librum mentione *Andreæ Oſiandri* (quem tamen perperam Bavarum facit) Norimberga pulſi, ejusque novi circa juſtificationem dogmatis, & *Staphyli*, quem ex diſputatione cum iſto permotum fuiſſe dicit, ut Lutheraniſmum deſereret.

Libro XVIII hiſtoriam annorum 1549, 1550, 1551, 1552 tractat.

Sub

Sanctissimi, qui sedem Ecclesiæ Romanæ tenuit, cumque in Sacro Consistorio, ipsi præsente, Cardinalium Collegium, Archiepiscopos, Episcopos, aliosque Ecclesiasticæ dignitatis viros, ad numerum centum, adesse voluisset. Pollicebat summum pontificem, in orchestra positum cernere Augustum, Carolum VI. Cæsarem, Germaniæ, & utriusque Siciliæ Regem. Martium Hungariæ Regem, Principem veteris Castri, & Maximilianum Emanuelem Bavariæ Principem filium Electoris regnum. His explicandis recondendisque literis arcibus operam navat. Neque Maximilianus imperatorem, matrimonium cum filia Caroli, & defectum vicarium Hispaniarum regimen, non aliam formam habuisse dicit, quam Philippi II. cum Imperatore Maximiliano secundo, defuncto Ferdinando I. Imperatore Patre. Hæc ego, inquit, memini & omnibus notum, quibus ea tempestate cum ministris & Maria ultimi & intimi fuerunt secretis. Ferdinandum Imperatorem, Philippi Regis patruum, Hispaniarum regimen penes Ferdinandum, quia Ferdinandus Archidux erat, & Hispaniis exterior reverentia. Maximum Electorem Saxoniæ filia adjungitur, ejusque rei Gratulationem Imperatori Augusto Electorem. Accedebat his rebus Electoris, Palatinum & Brandeburgicum, cum duo in comitiis non comparuerint, Electorum quorum, Fredericum Sancti Caroli confultum & Philippo ad imperium evehendum, fecit & alterum, cum à Ferdinando Imperatore, ac Philippo vicarium perfectum Imperii nomine in Italia & Belgio transferret: narrationem hac tenuisse Ferdinandum Imperatorem, ne fub hac oratio, quidquid in illis locis juris Imperatoris esset, Philippo transferret. Quæ omnia, ut ipse ait, ex ore ipsius Ferdinandi Imperatoris, quem Maximilianus augur, qui ejus adfuerunt & ante pelis ille natus, fidem promeruit, elongata oratione (p. 170.) narrantur in margine annotandum, hoc de nomine, [illegible] quam Ferdinandus hanc repetierunt, quod Carolum, cum decreto fui successoris nominatum tanquam Catholicum, ejus Principis Ferdinandum, multo minus ab his concedere Electoribus absolute & libenter erant, imperium perdere, perfidiæ notam & Electoribus, & cæteris cum Principibus fuis amicitia, non folum a confilio tollendi ad Imperatorem fuffragium fibi abstinuisse, sed & probos ex his viris Imperii Sanctissimum adhortatos, pluribus

pœnitentiam ſcilicet acturus, ob non reductos, ut facere potuiſſet, ad Romanam Eccleſiam hæreticos Germanos. Sequitur narratio de rebus Italicis; de bello inter Imperatorem Pontifici junctum, & Galliæ Regem in cauſa Parmenſi; maxime vero de progreſſu concilii Tridentini in condendis decretis, & de Legatis Proteſtantium quorundam A. 1551 Tridentum miſſis, eorumque poſtulatis. Subjungit inde res Hungariæ, & Cardinalis *Martinuſii* hiſtoriam & cædem, ut & Georgii Blandratæ medici Itali artes in diſſeminando per Tranſylvaniam dogmate, quod poſtea cum Socinianiſmo confuſum fuit.

Lib. XIX ex hiſtoria annorum 1552 & 1553, *Mauritii* Electoris Saxoniæ geſta' & mors referuntur; fœdus imprimis cum Henrico II Gall. R. & cœptum inde cum Carolo V bellum, cujus ſucceſſum omnes norunt. Non diſſimulat Autor, paradoxum videri, quod Rex Galliæ, qui in regno ſuo Lutheranos ferro & igne perſequebatur, eosdem in Germania pecunia & milite juverit, ſed id a regiis miniſtris excuſatum fuiſſe dicit exemplo Caroli, qui antea cum Angliæ Rege, jam ſchismatico, fœdus adverſus Gallos iniverit. Cæterum quæ Autor in relatione de fœdere & bello illo judicat, maxime ubi Mauritium Saxoniæ Electorem ſummæ accuſat perfidiæ, quod a Gallico fœdere diſceſſerit, aliaque ejusmodi, talia ſunt, quæ pro pietate erga memoriam optimi Principis, (ut in relatione Tomi III profeſſi ſumus,) absque dolore non legimus, examinanda tamen & vindicanda alius temporis & laboris eſſe cenſemus. Hic ſaltem pauca notabimus, quæ indicio ſunt, quod alienam potius fidem aut conjecturas ſuas, quam Acta authentica ſequatur in hiſtoria hac Autor. Repugnat enim illis quod p. 242 ſcribit, transactionem Paſſavienſem tam prolixam eſſe, ut voluminis modum implere poſſit, & Proteſtantes in omnibus quæ poſtea ſecutæ ſint diſceptationibus, in hac pacificatione præſidium quæſiviſſe. Sane de religionis negotio pactum tunc aliquid eſt, ſed ſtylo breviſſimo, ad comitia indicenda dilata explicatione; & jus autonomiæ circa ſacra, quod Proteſtantes obtinuerunt, non ſolum pacificatione illa, ſed vel maxime decreto comitiorum Auguſtanorum A. 1555 nititur, quod etiam primario allegari a Proteſtantibus ſolet, quoties opus eſt. Qui vero id decretum, ſive, quem vocant, receſſum Auguſta-

mum cum Nullatenus conferendum in Collegium Religionum ſpectandum cenſeret, quemque longius & operoſius operiri, nec verbis libellum Fidei voluit, nec minus in re, quæ ſpectat ad intimos Judæorum ſenſiculos, imo ad colloquia & conatus diſſentientium, ſatis ſuperque ſe dixiſſe & ſcripſiſſe credat. Hæc omnia, & cum ſententiam examinabimus cum ad initium ac ſcopum, per ad exitum diſſidentium conſendimus, publicæ primum pacis & concordiæ, ſat eſt per colloquia erat conſulta, concentus ea religionum inter ſe, quæ ſunt, tantum libertas & pax re-ſtituenda in Germania ſeverata. Ejusdem negligentiæ initium ſumſit, ubi Pacis Religionis Anno 1555. Augustæ Vindelicorum ſancitæ, ab Imperatore, cum Electore, & cæteris quibus interfuit, ſtatibus Imperii, ſub Ferdinando Primo, Auſtriaco, Archiduce, & Imperatore Electo, ſine ſpe ſuccedendi Patris, ſub ejus nomine, ſtatuta & ſanctiones in omnem ſecutura poſteritatem ſcribebantur, ubi, ſi non ſtatim, ab Electore Palatino Friderico III. & Ludovico Duce Bipontino, Imperatoris Electi, ſuperioris Caroli Pii, filio, in tractatibus illis pacis, ſanctionem vetitum de libertatem ſectæ Calvinianæ, ſtatuendam reſtrictus eſt. Vide Sleidanum Lib. XXI. de caſu Mili Cent. cap. 37. & Mil. V. C. 14. qui omnia ex actis deſcripſit ordine. Tristi poſtea ſatis fatum eſt Electoratui & matrimoniam Sigismundi Augusti Regis cum Barbara Radzivilia reſtrictum, cum hæc magna ſpes ſuperſtitionis Catholicæ in Boruſſia videri poſſet, ſi ſenſim ejus ſectatores Lutheranitate in ejus Electoratu imbuerentur. Ita Electoratus Brandenburgicus, Marchionatus Brandenburgicus Ferrariensis, ducatus de cætero Lotharingiæ, & apud Gallos Regnum Navarræ, reformatorum ſectæ, ſalvam Principibus ſuorum ſacrorum, Patrum veterum pietate, Judicum prudentia & plebium paupertate relicta, qui ex Wittenbergenſi epiſcopatu, & Iacobinis in Boruſſia Sub. Erasmi benedictum, jam ibi tempore plus quam ſeptem pontificum, cui ad maximum ſtudiorum noſtrorum ſplendorem pertinebat, ex ejus non poſſunt ſpiritualem, non indignum eorum genere & loco fuit ad eam & cultum habitum, ne ſtatim ſecundo Ferdinandus non ex Academicum ſcientiam, aliasque magnificas ſuppoſitiones. Fortior liber in narrationes de Electorum & Imperium ſecularium ejusque causa nullum Germanorum ſe-

Quæ ſi ſic ſe habent, ut ſupra dixi, ſequitur, ut ſi quis ſcripſerit, aut dixerit, Deum eſſe ſolum, & non eſſe Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, ſimul, & ſemel, ſed ſolum Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, ſeparatim, & ſucceſſive, ſit Sabellianus. Si dixerit, Deum eſſe Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, ſimul, & ſemel, ſed non eſſe ſolum, ſit Arianus. Si

ut etſi nihil in patrimonio aut aliunde haberet, deprehenſum tamen poſtmortem illius fuerit, eum duorum annorum ſtipendium comparſiſſe, ut eſſet, quo ſubitis caſibus proſpiceret, nec alienos loculos ſolicitandi cauſam haberet. De *Bolſeco* acerrimo Calvini adverſario notat, Carmelitam fuiſſe, & cauſam acerbi inter illum & Calvinum odii affert. De *Serveti* libro, in quo primum A. 1531 blasphemia contra SS. Trinitatem publicata fuit, memorat: quanquam ſecundum autorem *Bibliothecæ Unitariæ* multoties impreſſus fuerit, ante annos tamen quadraginta, centum ſcutatorum pretio venditum eſſe; unde apparet, peſſima, & præſertim vetita, in maximo ſæpe pretio haberi.

Natur und Gnade/ oder der Unterſcheid der Wercke/ ſo auß natürlichen Kräfften und auß den Gnaden-Wirckungen des Heiligen Geiſtes herkommen/ und alſo eines äuſſerlich-erbarn/ und wahrhafftig-Chriſtlichen gottſeligen Lebens/ nach der Regel Göttlichen Worts einfältig aber gründlich unterſuchet

von

Philipp Jacob Spenern/ D.

id eſt:

D. Philippi Jacobi Speneri, de Natura & Gratia, ſive de diſcrimine operum, quæ ex viribus naturæ, & quæ ex gratioſa Spiritus Sancti efficacia fiunt, aut quomodo differat vita externa honeſta, a vere pia & Chriſtiana, Diſquiſitio ad regulas verbi divini ſimpliciter, ſed ſolide inſtituta.

Francofurti ad Mœn. A. 1687, in 12.

ETſi parciores eſſe multis ex cauſis ſoleamus in enarrandis, quæ noſtra lingua conſcribuntur, religioni tamen nobis fuit, hujus libri recenſionem Actis noſtris ſubtrahere. Digniſſimum enim locum poſcit, tum ob venerationem, quæ Autori ſumme Reverendo

publice

publicæ principum ac dominantium sanctitate turbe ac alia similia flagitiorum *exitialium* obstacula in regnum profligarunt, *quæ si ea diuina beneficentia Illustrissimæ Iuventuti principi* eft. *De hac, & de prouidentiæ illius præsentia diuersa, & multiplici ratione, & indefinenti in forma fatorum interuentu.* Refert acute vir nobis Lucile noster in quo illa subiungenda: *Hæc ego quidem ita pronuntiare inhibeor, quatenus aliquando fortes, quemadmodum ipse fatebor, ipsi diuinæ voluntati, quæ in omnibus est præ-dominabitur, & tunc demum, cum ipsa voluerit, vel in contrarium vertere, vel ad nihilum redigere possunt.* Hæc ille. Theologi quidem hoc pacto definiunt, quæ dicta fuerint. Theologice quidem hoc pacto definiunt, *Necessitate Determinationis Physicæ*, consentiam, illa autem sequitur, & *Necessitate Infallibilitatis*. Deducitur absque his omnibus hoc dictum ex natura, & genio spectatissimi nostri, cui nihil fit quidem durius, & asperius, nihil, ut sæpius vsurpare meminimus, per quam Francofurtum in Saxonicis diuersis illis locis. Sed horum omnium pars vna est, quæ ad Ioannem Mc. attinet, omnia demum hic inducta in recessu, & quidem *Supplementi* gratiam ex populari fauore, & crebis decretis ita ferre sæcla nouerant traditum, *Ioannem* autem aliquantum *Supplementi* gratia, quod ad Ioannem Mc. attinet, *Ioannem* hac pertinere ad illum; quod si non ita esset, *Ioannem* non esse non quod in proclive fatis effe & Deo magis gratificare putarent, ne ita absque ullare laboris præmio euanescant, adeoque tot tamen & pretium aliquorum annorum vita. Hæc & alia in præfatione ad librum intelligibilem. In generali vero ad *Illustrissimæ Iuventutem Iesuitarum Ingolstadiensem, Academiæ, Patronos, & Alumnos* complectitur hic eloquio, & more & modo commentatur quem diximus, non sine *Ioannis* ad *Ioannem* Mc. dicta *Ioannis*, confessionis, & *Supplementi*, & *Supplementi* Ingolstadiensis Conditionem, per diuinam Prouidentiam, & voluntatem in primis. Et vero hanc per pulcre nihil fit antiquius, quam hoc ipso effe *Ioannem*, quem ex confessione manifesta Deo gratificatum, & ad Supplementi Ingolstadiensis Conditionem, per diuinam Prouidentiam, & voluntatem accessisse, quæ ipsa Ioannis Mc. & omnium Ingolstadiensium gratia, & commodum, & gloria

familiariter conversandi facultas & occasio vix sperari posset, ipse vero plerisque parum notus esset, universali quadam & publica mentis suæ significatione omnibus sese insinuaret. Id fieri posse, existimasse se per occasionem editionis hujus tractatus, cui colloquium & paræneſin commode posset præfigere. Exorditur posthæc a professione orthodoxiæ suæ, tot annorum ministerio in concionibus Francofurti præstito editisque libris, ut confidit, ita probatæ, ut citra calumniam in dubium vocari nequeat. Subjungit enixam contestationem de officio suo diligentissime præstando, tum in doctrina, tum in moribus; & amicas admonitiones, si quid in uno aut altero desiderari a se posse videatur, admissurum se, (ut alias quoque fecerit,) imo inter maxima beneficia reputaturum & habiturum esse pollicetur. Vicissim omnibus, quæ pro viribus honeste præstare possit, humanissime offert; illorum benevolentiam & sinceram ad perpetua pietatis officia & exercitia consensum stipulatur, adeoque ad fœdus quoddam ad serviendum fideliter communi omnium Deo eos invitat. Exhortationes addit gravissimas, sed ea modestia, ut sibi ipsi eadem dicta velit; eo fine, ut omnes, quos Deus ministerio Ecclesiæ suæ præfecit, tales se præstent, quo re ipsa appareat, se eos esse, quos Deus sancta vocatione ex corrupto mundo segregaverit, qui doctrinæ puritate & vitæ innocentia ingruenti pravitati obluctentur & labentia sustineant. Poscere hoc muneris ad animarum curam commissi gravitatem, doctrinæ, in his provinciis per singularem Dei gratiam conservatæ sanctimoniam, pœnæ tantum thesaurum negligentibus aut male administrantibus destinatæ rigorem, adversariorum odia & molimina. Commendat speciatim concionum accuratam meditationem & elaborationem, indefessam Sacræ Scripturæ tractationem, quæ aliis studiis omnino præferri debeat, moderationem in officio elenchtico, & ut nemo putet efficacius Deum operari *in spiritu grandi & montes subvertenti, quam in tenuis auræ sibilo*, 1. Reg. XIX, 11. 12. id est, in proponendis Dei beneficiis per Christum exhibitis, & emolliendis ad tenerum Dei amorem & pietatis studium mentibus. In controversiis pro concione aliquando tractandis laborem, qui ad cavendos, quorum periculum metuitur, errores, necessarius & utilis sit, non improbat, optat vero, ut capita doctrinæ primaria de Christo,

Chriſto, de juſtificatione, de ſanctificatione & renovatione, ex dilucidis Scripturæ ſacræ teſtimoniis creberrime inculcentur, & Pauli exemplum ac monitum 1. Cor. I, 17, & II, 14. ante oculos ſit. Hoc ſe vehementer permotum eſſe dicit, ut humanæ eloquentiæ ornamentis ſimpliciſſimas ex verbo Dei, (quod vere verticordium & divinæ in mentes efficaciæ eſt,) propoſitiones prætulerit. Catechetica informatio quam neceſſaria ſit, & eccleſiaſticis Electoratus conſtitutionibus injuncta, evidens eſſe ait, ſummaque cum cura tractandam ſuadet. Optat etiam, ut ſalutari modo, remotis obſtaculis, in uſum reduci poſſit ſingularis paſtorum cum cœtus ſui hominibus converſatio, itidem ad Pauli exemplum Act. XX, 31. Oſtendit, quantopere Eccleſiæ miniſtris incumbat, ut vitæ & morum honeſtiſſimis exemplis per ſe & familias ſuas, commiſſo gregi præeant, quantoque cum ſcandalo & periculo id negligatur. Fraternæ correctionis & mutuæ admonitionis neceſſitatem proponit, rejectis blandis vitiorum diſſimulationibus, & tolerantia enormium exceſſuum, æmulationibus etiam & rixandi pruritu. Sed fuſius hæc & alia, ſummam pietatem ſpirantia & humaniſſime inſinuata, deduci hic non poſſunt, digna utique, quæ cum ſtudio & ſæpius legantur, & pro viribus præſtentur. Jam paucis de ipſo tractatu agemus.

Ratione tituli ita ſe explicat Autor pientiſſimus, quod eo ſenſu illum non intelligat, quo D. Auguſtinus, cum de viribus naturæ & gratiæ contra Pelagianos diſputaret: ſed *per naturam* intelligere ſe dicit vires hominum, quales poſt lapſum ſuperſunt, tum in corpore ejusque membris, tum in anima ejusque facultatibus & affectibus, ita ut etſi aliquid capiant aut agant, id omne tamen defectibus & peccatis corruptum ſit, nec Deo juſto & ſancto placere poſſit; *per gratiam* vero non omnia, quæ a Deo ſunt, ſed ſepoſitis jam beneficiis creationis, illa ſolum, quæ per operationem Spiritus Sancti exercentur, cum nos regenerat, renovat, ſanctificat, novasque vires dat & in regeneratione producit, quæ ab origine ſua, quia ex gratia proveniunt, gratiæ quoque nomen ſortiuntur. Si igitur quæratur de opere aliquo, an ex gratia, an ex natura profectum ſit, id quæri, *an ſolum ex hominis viribus naturalibus, an ex ſanctificante efficacia Spiritus Sancti productum ſit*; qui nos ad id impulerit, & per na-

per novas vires in regeneratione nobis collatas operatus id in nobis fuerit. Notat porro, se naturæ & gratiæ operationem non tam absolute & nude inter se opponere, ut cum gratia nihil proveniat ex natura; aut quasi hæc instar stipitis immota jaceat, (quod dogma ab Ecclesiis nostris longe dicit abesse;) constare enim quod Scriptura nos ad cooperandũ exhortetur, ut ita opera illa sint Dei in nobis & per nos operantis, nec vires & qualitates naturæ penitus excludantur. Explicat id dictis & exemplo Pauli, & collatis dictis Rom. XV, 18. 2. Cor. X, 10. & ex diversitate styli sacrorum scriptorũ, quorum ingenii & dictionis naturam non sustulit operatio Spiritus, sed sanctificavit & ad scopum aptavit, servata & applicata aliquorũ vi ignea & vehementi, aliorum lenitudine, aliorum aliis dotibus. Quæstionem itaque sic concipiendam, *an sola natura hoc vel illud opus producat, an gratiam in ea & per eam simul operetur?* vel, *natura* ne, an *gratia* veluti principium & prima causa operis sit, quæ impulsum illi dederit, & viribus naturæ postmodum usa sit? Differre etiam, an hæc quæstio *de homine toto*, ut regenitus vel non regenitus est, an *de particulari ejus actione* quadam instituatur. Etsi enim regeniti in universum ex gratia & in ea operentur, quasdam tamen eorum actiones accurate consideratas, pro operibus gratiæ hujus haberi non posse, non naturales solum vegetativæ & sensitivæ facultatis, sed & morales; unde exemplo Pauli regeniti Rom. VII, 15. 16. peccata & infirmitates in piis reliqua esse, & e contrario Balaami exemplo constare, quod irregeniti etiam aliquando ex affulgenti quodam gratiæ radio aliquid operentur. His præmissis, characteres operum gratiæ *generales* proponit a §. 6. ad 18, *speciales* a §. 19 ad 86, commendat tamen §. 87. circumspectionem in exploratione diligenter adhibendam, & cavendam securitatem; speciatim ut conjungi debeat characterum consideratio, neque tamen necesse sit, ut omnes simul concurrant, nec a carentia sensus ad carentiam rei argumentandum esse, & quod in piis mentibus desideria profectus, & querelæ de peccatis & infirmitatibus sensus loco haberi debeant. Ostendit, quomodo cum afflictis & infirmis procedendum sit, & ex diverso, ut elationi & jactantiæ virium resisti debeat, utque preces necessariæ sint, §. 96 & seqq. Subjungit monitum de humilitate sive exinanitione sui, ad exemplum Christi Phil. II, 6. piis incumbenti

benti, quam inter characteres ſpeciales gratioſæ operationis §. 62. & ſeqq. explicaverat, addita hic admonitione, qua ratione per eam aut prætextu ejus, uſus donorum a Deo conceſſorum ſupprimi non debeat. Sequuntur additamenta quædam, nempe: I. *Puncta explorationis conſcientiæ* proſ ſuperioribus Reipubl.] ordinibus Politico & Eccleſiaſtico, eadem nempe, quæ in libello A. 1685 de uſu & abuſu querelarum de Chriſtianiſmi corruptione ediderat, & quæ Vir illuſtris Dn. *V. L. Seckendorffius* operi ſuo de Chriſtianiſmo eodem anno publicato ſubjungi fecit. Ea approbatione ad iterandam articulorum illorum editionem animatum ſe fuiſſe, in præfatione fatetur. II. *Excerpta ex ordinatione provinciali Mauritii*, & ex articulis generalibus, itemque ex ordinatione Eccleſiaſtica & Scholaſtica *Auguſti*, Ducum & Electorum Saxoniæ, *de ſtudio ſacrarum literarum* diligenter tractando. III. Loca quædam *ex Taulero*, item ex libello qui *Theologia Germanica* dicitur, & ex *Kempiſio*, quæ in præloquio indicaverat, ad materiam de natura & gratia pertinentia.

MEMORIE DE' VIAGGI PER L' EUROpa Chriſtiana &c. i. e.

Hiſtoria itinerum per Europam Chriſtianam, ad varios occaſione muneris ſui perſcripta a Joh. Baptiſta Pacichelli. Pars I. & II.

Neapoli, apud Jacobum Raillard, 1685, in 12.

AUtor hic, cum Roma in Germaniam ſub ſchemate Auditoris Legationis Pontificiæ ad Rhenum mitteretur, occaſionem nactus univerſam prope Europam, qua Chriſtiana eſt, perluſtravit, peregrinationisq; ſuæ hiſtoriam variis amicis intra Italiam fere habitantibus, transmiſit. Ex epiſtolis hiſce opus præſens enatum eſt, ob varietatem rerum, quas exhibet, curioſorum induſtria haud indignum, in cujus argumentum pauca ex tanta copia decerpta ſubjicere viſum eſt. Ab initio ergo operis iter per Italiam atque Rhætos in Helvetiam ipſamque Germaniam ſuſceptum enarrat, ita tamen, ut variis ſubinde digreſſionibus non jucunditate minus,

quam utilitate ſe commendantibus, a via deflectat. Exempli loco ſufficiat accurata Reipublicæ Lucenſis & Genuenſis deſcriptio, quam occaſione itineris ſui exhibet. Inde Epiſtola IV de ſtatu eccleſiaſtico & politico Diœceſios Colonienſis, V de officio Auditoris Generalis Legationis ad Rhenum prolixe agit. Præſertim vero attentionem curioſorum meretur Epiſtola VI de poteſtate ampliſſima Nuncii Pontificii ad Rhenum, & honorum ſolennibus, qui Magnatibus ipſum inviſentibus exhiberi debent, concepta. Ubi præſertim notandum, quod Electori Colonienſi Coloniam venienti primæ viſitationis honorem a Nuncio Pontificio deferendum agnoſcat, quamvis eundem alios Principes infra Electorum faſtigium conſtitutos poſtulare non poſſe, exiſtimet; niſi quod cum capitibus familiarum illuſtrium benignius agendum cenſeat. Habetur etiam in opere hoc integra Epiſtola de Proteſtantium Theologis, quos alios plane ſe reperiſſe ſcribit, ac quidem *illis, qui intra* ſuburbana fere civitatis Romanæ deſident, perſuaſum ſit; quippe & integritate vitæ, & proximi ſublevandi Chriſtianæque charitatis ſtudio facile cum Pontificiis certantes, & varia inſuper doctrina excultos. Epiſtola XIV bina Epigrammata in Trajectum ad Moſam a Gallis expugnatum exhibet. XV vero de finibus jurisdictionis legationis Pontificiæ ad Rhenum agit, ſubjecto catologo illorum, qui hactenus iſto munere perfuncti ſunt. Epiſtola XVI ſtatum Societatis Regiæ Anglicanæ delineat, & XVIII Renati Franciſci Sluſii laudes pleno ore decantat. Epiſtola XXII refert, cum de ſalvo conductu a Batavis, Legatis Pontificiis concedendo, in Conventu generali Ordinum Fœderatorum ageretur, illos ne titulos a Pontifice affectari ſolitos largiendo, religioni quam profitentur, præjudicium afferrent, non niſi Serenitatis Pontificiæ titulum eidem deferre voluiſſe. Epiſtola XXVI rem refert memoratu non minus jucundam quam dignam. Cum enim a Batavis, ut noſter refert, Beuningii ſuaſu nummus cuſus eſſet, quo Gideon Soli, quem Gallici Regis ſymbolum eſſe, notiſſimum eſt, quietem imperans exhibebatur, & contra Galli alio numiſmate injuriam ulti eſſent, quo ſol nubibus ingruentibus offuſcatus conſpiciebatur, ſed *adjecta* epigraphe: *evexi, ſed diſcutiam*; poſtea cum initia belli Batavis ſecius cecidiſſent, quidam in Batavorum numiſma hoc epigrammate luſit:

Inve-

Invenere fidem Beuningi oracula, nam Sol
Eſt viſus celeres detinuiſſe rotas.
Cum Gallus rapuit tot paucis caſtra diebus,
Majores ſolito credo fuiſſe dies.

Atque hæc quidem ex I hujus Operis Tomo excerpſiſſe ſufficiat.

Tomo II varia itinera per diverſas Europæ partes ſuſcepta Auctor enarrat. Et Epiſtola quidem XXXVI Lutetiæ & prætoriorū adjacentium ſplendorem prolixe exponit, ſimulque indicem theſauri Regii, qui in Dionyſii fano aſſervatur, exhibet. In ſequentibus Angliam cum Scotia & Hybernia delineat. Epiſtola vero XL, quæ de Hiſpaniæ & Luſitaniæ rebus concepta eſt, eo majorem applauſum meretur, quod & de Magnatibus Hiſpaniæ illorumque reditibus, accurate diſſerat, & complura alibi haud facile obvia de Aula Hiſpanica expromat, v. g. cum de accurata ratione, qua Regibus Hiſpaniæ tempora diſtributa ſunt, agit; ubi refert, ſeptem horas, nec amplius Regi ad ſomnum concedi, duas horas ad prandendum & cœnandum, horam cum dimidio, qua Reginæ colloqui liceat &c. Ut adeo non immerito Philippus II felicem illum prædicaverit, qui modico annuo cenſu inſtructus intra privatam ſe ſortem contineret, nec laboribus & moleſtiis, quibus ipſe ſubjaceret, eſſet obnoxius. Reliqua fere Tomi hujus II Germaniam noſtram concernunt; nam & de Epiſcopatibus Weſtfalicis agit, hacque occaſione refert, Chriſtophorum Bernardum Monaſterienſem quondam Epiſcopum, epiſcopatum hunc ſeculari conditione induere & ad agnatum ſuum transferre voluiſſe. Et deinde de Electoribus, Moguntino, Trevirenſi, Brandeburgico & Palatino, Landgraviis quoque Haſſiæ, atque compluribus Eccleſiaſticis Imperii noſtri Principibus agit. Imo Germanorum mores peculiari epiſtola delineare conatur. Quamvis utrum quæ ibi habentur, omnibus ſe adprobatura ſint, merito dubitare liceat, & non defuturi eſſe videantur, qui feſtinato nimis de univerſa Germania judicaſſe eum exiſtiment, cujus partem tantum perluſtraverit. Præterea diſſimulare non poſſumus, librum, ſicut diverſitate rerum jucundiſſimum, ita non penitus ab erroribus eſſe immunem. Ut enim quæ ad alias gentes ſpectant, prætereamus, & de rebus ſaltem Germanicis quædam notemus, manifeſtus ſane Autoris eſt error, quod Carolo Coroli Ludovici Electoris Palatini filio Ducis Zellenſis ſororem nupſiſſe

tradat, cum certum ſit, uxorem ex Regia Danorum gente illi obtigiſſe. Nec minus falſum eſt, quod Carolum Ludovicum Electorem Palatinum duas habuiſſe filias tradit, quarum altera Duci Aurelianenſi, altera Duci Anguianenſi in matrimonium elocata ſit. Nam hunc quod attinet, equidem ex Palatina familia is conjugem elegit, verum non Caroli Ludovici, ſed fratris ejusdem Eduardi illa filia fuit. Pag. 426 memorat, Mantuæ Carpetanorum monſtrari inuſitatæ magnitudinis ocream, Sabaudiæ Duci a Carolo V capto ereptam. Sed probabile certe eſt, eandem eſſe, quam Johanni Friderico Saxoniæ Electori in pugna ad Mulbergam capto, detractam & ad aulam quoque Gallicam, ridiculo Hiſpanicæ oſtentationis exemplo transmiſſam, refert Thuan. L. 3. hiſtor. Pag. 767 tradit pontem, quo Rhenus Moguntiæ ſternitur, a Carolo V ædificatum fuiſſe, cum tamen ad Carolum M. referendum hoc eſſe, hiſtoriarum fides evincat. Et hæc quidem ex pluribus huc conjeciſſe liceat, non, quod non venia dignum exiſtimemus hominem externum, ſi in aliarum gentium hiſtoria lapſus alicubi fuerit, ſed quo Lectores his exemplis moniti eo facilius ſibi a talibus caverent.

DAVIDIS ABERCROMBII OPUSCULA Medica hactenus edita.

Londini, impenſis Samuelis Smith, A. 1687, in 12.

QUatuor tractatus hic habes L. B. *primum* de luis venereæ, abſque ſalivatione mercuriali curatione; *ſecundum* de modo curandi bubones venereos & tutiore ſalivationis methodo; *tertium* de varietate & variatione pulſus; *quartum* de dignoſcendis medicis plantarum & corporum quorumcunque virtutibus ex ſolo ſapore. Quandoquidem vero A. 1685. menſe Januario p. 25 prioris ſcripti, & A. 1686 menſe Aprili p. 215, 216 tertii & quarti contenta recenſuimus, hac vice ſecundi in ordine, utpote nunc primum editi, ſolum damus. Exhibet igitur ipſum poſt definitionem bubonis ejusque cauſam, brevem methodum medendi; poſtmodum perſtringit, qui venæ ſectionem pro cura rejiciunt; in bubone enim candicante admodum proficuam eſſe illam juxta ac catharctica exhibita, refert. Dilſerit deinde, quomodo & quibus cautelis emollientia, attra-

Mexico
Mexico
Vera Cruz
Acapulco
Guatimala
AMERICA

attrahentia & digerentia externe cum fructu ſint adhibenda. Hæc de bubonum cura. De tutiore ſalivationis methodo, primo inquirit, quænam ex ſubjectis lue venerea infectis apta ſint ad ſuſtinendam ſalivationem, rejectisque phthiſicis, & humidioris ac frigidioris temperamenti, ſolum calidioris ac ſiccioris conſtitutionis diſpoſita docet. Quæ deinde de modo ſalivationem excitandi annectit, nova non ſunt; mercurii namque dulcis ope omnium optime negotium hocce peragi poſſe tradit. Reliqua quæ ſequuntur, ſymptomatum puta ſupervenientium medendi rationem, aliorumque Medicorum ſalivationem promovendi modos, omittimus, cum anguſtia Diſſertationis hujus, quam unica tantum pagella capit, prolixitatem majorem haud exigat. Unicum tamen de ultimo in ordine ſcripto adhuc adjicere placet, antequam dimittamus Lectorem: ſcilicet Cl. Autorem in ejus præfatione aliquoties pro novis anteaq; non cognitis habere, quæ de ſaporum natura inibi diſſerit; ſed incidentes in Joh. Baptiſtæ Montani Medicinæ univerſæ Partem III. p. 731, 732, exacte concordantem animadvertimus ſententiam, quam tamen Abercrombium in vetuſto & ante ſeculi ſpatium jam jam divulgato libro, nec legiſſe, nec ſuſpicatum eſſe, facile admittimus.

HISTORICA SUPPUTATIO VENTORUM ſtatorum ac Motionum, quæ intra ac prope Tropicos in mari obſervantur, unacum tentata eorundem atiologia phyſica, per E. Halley.

Translata e Tranſact. Phil. Anglic. M Septemb. 1686. num. 183. pag. 153. ſeqq. TAB. VIII.

RElatio exacta de Ventis ſtatis atque periodicis, quos in diverſis Oceani tractibus obſervare licet, pars eſt naturalis hiſtoriæ non minus deſiderata & utilis, qnam obtentu difficilis, cujusque phænomena explicare arduum. Haud ignoro, diverſos jam ſcriptores materiam hanc pertentaſſe: ac tametſi *Varenius Lib. 1. cap. 21. Geogr. Gener.* optimam *peregrinantium* informationem ſecutus, rei huic operam navaſſe videatur, non tamen ejus computationes

pro accuratis agnoſci poterunt ab his, qui easdem attentius conſideratas inter ſe invicem conferre voluerint; ac nonnullæ ex illis evidentiſſima falſitate nituntur; quas proinde, quam optime potero, corrigere annitar, poſtquam occaſio mihi obtigit converſandi cum nautis per omnes *Indiæ* partes verſatis, ac multo ſatis tempore intra Tropicos commoratis, ubi & ipſe propria habui experimenta. Eorum vero, quæ collegi, ſumma breviſſime jam ſequitur.

Oceanus univerſalis aptiſſime dividi in tres partes poteſt; nempe 1. Mare *Atlanticum* & *Æthiopicum*, 2. Oceanum *Indicum*, 3. Mare magnum *Auſtrale* ſeu oceanum *Pacificum*; ac tametſi omnia hæc maria verſus *Auſtrum* communicent invicem, nihilominus quantum ad præſens propoſitum de Ventis ſtatis, ſatis ſeparata ſunt per interpoſitos ingentes *terræ* tractus: dum eorum primum jacet inter *Africam* & *Americam*; ſecundum inter *Africam* & *inſulas Indicas* ac *Hollandiam Novam*; ultimum denique inter *Philippinas*, *Chinam*, *Japoniam* & *Hollandiam novam* ab *occidentali* & *Americæ* littus ab *orientali* parte. Hanc itaque naturalem marium diviſionem ſequentes, diſpeſcemus hiſtoriam noſtram in tres partes, eodem ordine ſervato. I. In Mari *Atlantico* & *Æthiopico* intra Tropicos, generalis ventus eſt *Orientalis* per totum annum absque ulla notabili variatione, niſi quod paucis inde gradibus deflectere ſoleat verſus ſeptentrionem aut auſtrum, ſecundum diverſum loci ſitum. Obſervationes circa deflexiones haſce factæ ſunt ſequentes. (1) Quod prope oram *Africæ*, quamprimum quis inſulas *Canarias* præteriit, certo ſibi ſpondere poteſt flatum ſat validum Euro-borealem (*N. O.*) circa 28 gr. latitudinis *borealis*; qui ipſe raro orientem verſus aſcendit usque ad Cæciam (*O. N. O.*) aut transgreditur Aquilonem (*N. N. O.*) Ventus hic iſto tractu progredientes verſus meridiem comitatur, ad latitudinem usque *borealem* 10 gr. ac 100 circiter milliarium diſtantiam a littore *Guineæ*; ubi usque ad 4 gr. latitudinis *ſeptentrionalis* incidunt in malacias & procellas (*Tornados*) de quibus inferius plura. (2) Quod hi, qui ad inſulas *Caribes* tendunt, experiuntur, dum *America* lateri appropinquant, ventum prædictum Euro-borealem, (*N. O.*) ſemper magis magisque *Orientalem* fieri, ſic ut quandoque ſpiret ipſe ſubſolanus (*O.*) quandoque Hypeurus (*O. z. S.*) plerumque vero ab *oriente* verſus *ſeptentrionem* deflectat uno

uno aut duobus gradibus, ac raro plus. Similiter obſervatum eſt, horum ventorum vim gradatim decreſcere, quo magis navigando *occidentem* verſus proceditur. (3) Quod limites *ventorum ſtatorum* ac *variabilium* in hoc Oceano latius excurrant ad littus *Americanum* quam *Africanum:* cum enim ventus iſte certus non offendatur, donec ſuperata ſit latitudo 28 gr. ab *hoc* latere: e diverſo in latere *Americano* communiter tenet ad 30, 31, aut 32 gr. latitudinis; id quod pari modo obtinet a parte æquatoris *meridionali:* nam circa *Caput bonæ ſpei* limites ventorum ſtatorum 3 aut 4 gradibus propius abſunt a Linea æquinoctiali, quam ad littus *Braſiliæ.* (4) Quod a Latitudine 4. graduum *ſeptentrionali* ad prædictos usque limites e *meridionali* æquatoris latere venti generaliter ac perpetuo ſpirant inter *meridiem* & *orientem*, & communiſſime inter Euronotum (*S. O.*) & Subſolanum (*O.*) obſervata ubique hac regula, ut a latere *Africano* meridionaliores; a *Braſiliano* orientaliores fere eſſe ſoleant, ſic ut tantum non ex ipſo oriente æquinoctiali flantes, exiguam, quam habent, deflexionem ſemper *auſtrum* verſus committant. In hac Oceani parte ſors mihi obtigit integrum annum tranſigendi ob tale negocium, quod neceſſitatem mihi impoſuit aeris viciſſitudines plus quam vulgari ſolicitudine obſervandi; ac expertus ſum, conſtanter ibi ventum circiter Euronotum (*S. O.*) ſpirare; plagam tamen frequentiſſimam eſſe Meſeuri, (*S. O. z. O.*) Cum ad *orientem* magis deflectebat, plerumque validus erat flatus, ac tempeſtas obſcura, nubila & quandoque pluvia: quando vero ad *meridiem* vergere incipiebat, communiter ſerenus aer erat & lenis aura malaciæ proxima; quod tamen rarius. Aſt nunquam vidi ventum ultra *meridiem* verſus *occidentis*, aut ultra *orientem* verſus *ſeptentrionis* plagam excurrere. (5) Quod anni temporum diverſitas aliquantillum operari ſoleat in ventis hiſce *ſtatis.* Etenim quando ſol multum ultra æquatorem verſus *ſeptentrionem* receſſit, tum Euronoti (*S. O.*) ſpeciatim in freto hujus oceani (ſiquidem ita vocare licet) inter *Braſiliam* & *Guineæ* littora, variant uno alterove puncto *auſtrum* verſus deflectentes; atque Euro-boreales venti (*N. O.*) orientaliores nonnihil evadunt; at e diverſo cum ſol tropico *capricorni* appropinquat, Euronoti (*S. O.*) magis orientales fiunt, & Euroboreæ (*N. O.*) ab hoc *Lineæ* latere plus ad plagam

ſeptem-

ſeptentrionalem ſeſe vertunt. (6) Quod, uti vix datur regula generalis, quæ non aliquam admittat exceptionem, ſic & in hoc oceano extat maris tractus, in quo Auſtri (*S.*) & Zephyronoti (*S. W.*) perpetuo regnant: nimirum juxta univerſam *Guineæ* oram, ad plus quam 500 leucas continuas, a *Sierra Leona* usque ad inſulam *S. Thomæ*; nam ventus ſtatus Euronoti (*S. O.*) ſuperato *æquatore* cum litori *Guineæ* appropinquat intra 80 aut 100 leucas inclinat verſus littus ac vertitur in Leuconotum (*S. S. O.*) & gradatim, quo propius acceditur, gyrat ſe ad plagam Auſtri, (*S.*) Libonoti, (*S. S. W.*) ac proxime terram Zephyronoti (*S. W.*) & quandoque Aphrici (*W. S. W.*) quæ quidem variatio facilius in Mappa hic ſubnexa perſpici, quam verbis exprimi poteſt. Atque hi ſunt venti, quos in hac ora obſervare datur, cum Æolus fidem ſervat; aſt frequentes ibi ſunt malaciæ, violenti ſubitique flatus, quos *Tornados* nuncupant, ab omnibus pyxidis nauticæ plagis ingruentes, & quandoque *inſalubres* ac nebuloſi venti *orientales*, quos incolæ *Hermitaa* vocitant, qui ſæpiuſcule circa has orbis partes navigantibus infeſti ſunt. (7) Quod a latere æquatoris *boreali* inter 4 & 10 gr. latitudinis ac intra Meridianos *Capitis Viridis* & *orientaliorum* ejusdem cognominis *inſularum*, tractus maris occurrit, de quo inconveniens foret dicere, ullum ibi ventum *ſtatum* aut etiam variabilem regnare; quandoquidem ad perpetuam malaciam damnatus videtur, quam horrida tonitrua & fulgura comitantur, ac pluviæ tam frequentes, ut nautæ noſtrates eam maris partem abinde nominent *Imbres*, (*the Rains.*) Ventuli iſtic ſpirantes non niſi flatus quidam incerti ſunt & ſubito nati, perquam exigui ambitus ac parum durantes; ſic ut quandoque ſingulis horis alius atque alius flet ventus, in malaciam deſinens, antequam alius ſuccedat; adeo ut ex pluribus navigiis, quorum unum in alterius conſpectu agitur, quandoque ſingula ſingulos & ex ſeparatis plagis venientes ventos habere cernantur. Ope debilium horum flatuum (*Brizes*) navibus neceſſe eſt meliorem viæ partem *meridiem* verſus capere per prædictos 6. gradus, intra quos ob venti defectū nonnullæ menſes integros detentæ feruntur. E tribus his ultimis obſervationibus ratio reddi poteſt unius alteriusque accidentis, quæ in navigatione *Indica orientali* & *Guineenſi* notatu digna occurrunt. Unum eſt, cur non obſtante exi-

Tab. VIII.

gua ma-

Digitized by Goog

gua maris inter *Guineam* & *Braſiliam* latitudine, 500 circiter leucas in arctiſſima ſui parte habente, nihilominus naves *Auſtrum* verſus profecturæ quandoque, ſpeciatim menſe *Julio* & *Auguſto*, magnam in eo transmittendo difficultatem offendant. Accidit hoc ob flatus Euronoti (*S. O.*) qui circa hanc anni tempeſtatem communiter ſemet extendunt aliquot gradibus ultra conſuetos limites 4 graduum latitudinis *borealis*, ac inſuper adeo *meridionales* evadunt, ut quandoque ex ipſa *auſtri* plaga ſpirent, quandoque ex uno aut altero punctorum auſtri collateralium verſus *occaſum*; non aliud itaque ſupereſt remedium, quam ut obliquatis velis ventum adverſum captent, atque ita ſi ab uno latere tendunt verſus Aphrici plagam (*W. S. W.*) ventum quidem ſemper magis magisque orientalem nanciſcuntur, at periculum eſt, ut hoc pacto prætervehantur littus *Braſiliæ*, aut ad minimum brevia, quibus hæc ora infeſtatur. Aſt vero ſi ex altera parte curſum dirigant ad plagam Vulturni, (*O. S. O.*) incidunt in viciniam littoris *Guineæ*, unde recedere non datur, niſi *orientem* verſus excurrant ad inſulam usque *S. Thomæ*; quæ conſtans praxis eſt omnium navium Guineanarum, quæque fat mira videri poſſet non conſiderata annotatione *ſexta* ſuperius data, quæ hujus rei rationem oſtendit. Namque cum e regione hujus litoris ſunt, ventus ibi generaliter flat Zephyronotus (*S. W.*) ac Aphricus, (*W. S. W.*) quo quidem uti nequeunt ad procedendum verſus *ſeptentrionem*, dum terra obſtat; & ex altero latere eundem ſcopo ſuo propius adhibere non poſſunt, quam ut tendant ad plagam Leuconoti (*S. S. O.*) aut Auſtri; (*S.*) ſic inſtituto curſu a litore quidem diſcedunt, verum dum id faciunt, ventos magis atque magis adverſos nanciſcuntur; ita ut, cum prope litus verſantes ad *Auſtri* plagam velificare poſſent, dein cum longius aliquanto ab eo diſtant, melius viam flectere haud valeant, quam ad plagam Euronoti (*S. O.*) & poſtmodum Vulturni (*O. S. O.*) quibus curſibus communiter quærunt inſulam *S. Thomæ* & Caput *Lopez*, ubi dum offendunt ventos *auſtro* collaterales verſus *orientem*, horum favore utuntur ad *occidentem* procurrentes in latitudinem *auſtralem* 3 aut 4 graduum, ubi dein Euronoti (*S. O.*) ſpirant perpetui. Porro intuitu horum generalium ventorum omnes illi, qui *Indiæ occidentalis* commercium frequentant, ipſamque etiam *Virginiam* petentes, ita

optime cursum suum institui existimant, si quam citissime possunt, *austrum* versus viam capiant, eo quod sic certo sibi polliceri valent flatum secundum ac validum, qui eos *occidentem* versus propellat; & ex eadem ratione hi, qui ex *America* in patriam renavigant, quam ocyssime pertingere allaborant ad latitudinem 30 graduum, ubi nempe primum incipiunt offendere ventos *variabiles*; quamvis frequentiores venti in parte *septentrionali* Oceani *Atlantici* spirare soleant e plagis inter *austrum* & *occidentem* interjectis. Quod autem attinet ad furiosas istas procellas, quas *Hurricanes* appellant, *Caribum* insulis quasi proprias, utpote quas mense *Augusto*, aut non multum ante vel post eundem, impetu tam horribili affligunt, ea non adeo proprie hujus loci sunt, cum ob brevem ipsarum durationem & ambitum, tum etiam quia anniversariæ haud sunt, dum aliqui anni plures earum experiuntur, & quandoque per diversos annos junctim sumtos nullæ omnino ibi sentiuntur. Attamen earum violentia tam conceptu difficilis est, ac phænomena alia tam stupenda, ut bene mereantur separatim considerari. Cæterum quicquid hic dictum est, intelligendum de Ventis *maritimis* in aliqua a tellure distantia; in littoribus etenim & prope eadem flatus terrestres ac marini (*Land and Sea Brizes*) tantum non ubivis sentiuntur: ac varietas, quæ contingit in horum periodis, vi ac directione, a diverso situ montium, vallium ac sylvarum, ut & varia soli textura, magis minusve apta ad retinendum & reflectendum calorem ac exhalandos condensandosve vapores, tanta est, ut infiniti laboris res futura foret, horum percensionem suscipere.

II. In Oceano *Indico* Venti sunt partim generales, ut in mari *Æthiopico*; partim periodici, id est, qui dimidio anno ex una spirant plaga, & altero dimidio prope ex punctis oppositis; atque hæc quidem puncta & mutationum tempora pro diversis oceani hujus partibus & ipsa diversa sunt, ac limites quorumlibet maris tractuum, eidem mutationi seu *motioni* subjectorum perquam sane determinatu difficiles; nihilominus industria, quam adhibui pro nanciscenda exacta informatione, & cura huic rei impensa magna ex parte difficultatem hanc superarunt, & persuasus sum, ea quæ jam sequuntur particularia talia esse, in quibus acquiescí valeat. (1) Quod intra decimum gradum & trigesimum latitudinis *Australis* inter

inter *Madagaſcar* & *Hollandiam Novam* ventus ſtatus ac generalis, circiter Meſeurus (*S. O. z. O.*) flare deprehenditur per totum annum, omni intuitu ac propoſito ad eundem modum, quo in pari latitudine occurrit in oceano *Æthiopico*, prout in præcedenti *annotatione 4.* deſcriptum eſt. (2) Quod prædicti Euronoti flatus (*S. O.*) ſemet extendunt usque ad ſecundum ab *Æquatore* gradum durantibus menſibus Junio, Julio, Auguſto, &c. usque ad Novembrem, quo tempore intra *auſtralem* latitudinem 3 ac 10 graduum, prope *meridianum* nempe extremitatis borealis inſulæ *Madagaſcar*, ac intra 2 ac 12 gradus ejusdem latitudinis *auſtralis* prope *Sumatram* ac *Javam*, venti contrarii e plaga Zephyro-boreæ (*N. W.*) aut certe inter *Septentrionem* & *Occidentem* intercepti ingruunt ac dimidio anno ſpirant, videlicet a Decembris initio usque ad Majum: & hæc quidem *Motio* obſervatur, quousque *Moluccæ* inſulæ pertingunt, de quibus mox plura. (3) Quod *a tertio* gradu latitudinis *Auſtralis Septentrionem* verſus, per totum mare *Arabicum* aut *Indicum* ac ſinum *Bengalenſem*, a *Sumatra* ad usque litus *Africæ*, alia regnat *Motio*, ſpirans ab Octobri quidem ad Aprilem e punctis Euroboreæ (*N. O.*) at reliquo ſemeſtri ab Aprili ad Octobrem e plagis oppoſitis Zephyronoti (*S. W.*) ac Aphrici, (*W. S. W.*) idque majori cum impetu ac cœlo nubilo & pluvioſo; cum e diverſo Euroboreæ (*N. O.*) flatus ſereniores eſſe ſoleant; pariter notandum, quod venti, nec vigoris nec plagæ intuitu, tam conſtantes ſint in Sinu *Bengalenſi*, quam in Mari *Indico*, ubi certus ac fixus flatus vix unquam deficit. Notatu quoque dignum eſt, quod Zephyronoti (*S. W.*) in hiſce maris regionibus communiter *auſtraliores* ſunt e latere *Africæ*, & *Occidentaliores* ex *Indico* latere. (4) Quod velut appendix modo dictæ *Motionis*, tractus maris extat ab *auſtrali* æquatoris latere, iisdem ventorum mutationibus obnoxius; nimirum prope oram *Africæ* inter ipſam & inſulam *Madagaſcar* ſeu *S. Laurentii*, & abhinc verſus *ſeptentrionem* ad æquatorem usque; ubi ab Aprili ad Octobrem fortiter ſpirat conſtans Libonotus, (*S. S. W.*) qui, ſi ulterius *Septentrionem* verſus procedatur, continuo magis magisque ad *occidentis* plagam declinat, ſic ut tandem coincidat cum Africi (*W. S. W.*) flatibus antea memoratis, quos hiſce anni menſibus certo diximus oſſendi e *boreali* æquatoris latere: quinam vero venti his in maris

tractibus reliquo semestri spirent, ab Octobri ad Aprilem, nondum satis ad votum comperire potui, eo quod nautæ nostrates ex *India* reduces semper viam capiunt extra *Madagascaris* limites, atq; sic hujus rei exiguam habent notitiam; id saltem mihi relatum fuit, ventos circa hanc regionem plerumque ex *orientis* vicinia oriundos esse, ac æque frequenter ad *septentrionem*, quam ad *meridiem* a vera subsolani (*O.*) plaga deflectere. (5) Quod a latere *boreali* æquatoris a *Sumatra* & *Malacca Orientem* versus, ac secundum litora *Camboja* & *China*, *Motiones* spirant ex *Septentrione* & *Meridie*, hoc est, quod Euroboreæ isti (*N. O.*) multum ad *Septentrionem*, ac Zephyronoti (*S. W.*) valde ad *meridiem* inclinant: quæ constitutio a latere *orientali* ad *Philippinas* insulas, a *septentrionali* vero ad *Japan* usque se extendit. Et *Motio* quidem *Borealis* hoc in maris tractu ingruit mense Octobri aut Novembri; *Australis* vero Majo, durans per integros menses æstivos. Notandum hic est, puncta Compassus, e quibus ventus in his mundi partibus spirat, non esse adeo fixa, ut in modo descriptis: etenim *australis motio* frequenter transit unum alterumve punctum ab *austro* versus *orientalem* angulum; ac *borealis* tantundem ab *arctoa* plaga versus *occidentem*; cui rei occasionem dare videtur ingens illa terræ quantitas hisce maribus interspersa. (6) Quod intra eosdem meridianos, at e latere *australi* æquatoris, in eo nempe tractu, qui inter *Sumatram* & *Javam* ab occidente, & *Novam Guineam* ab oriente jacet, eædem observantur *Motiones*, *borealis* atque *australis*; cum hac tamen differentia, quod *borealis motionis* inclinatio vergit ad Zephyroboream, (*N. W.*) *australis* vero versus Euronotum (*S. O.*) Attamen plagæ venti hic non magis constantes sunt, quam in præcedentibus, nempe variationi 5 aut 6 punctorum obnoxiæ; præterea tempora mutationis horum ventorum non eadem sunt, ac in mari *Chinensi*, sed mense aut sex hebdomadis circiter seriora. (7) Quod venti hi contrarii non uno omnes impetu vices mutant, sed quibusdam in locis mutationis tempus instare judicatur e prævia malacia, in aliis præcedunt variabiles venti, ac speciatim notari meretur, quod finis *Motionis Occidentalis* ad littus *Coromandel*, ut & duo ultimi menses *Motionis australis* in mari *Chinensi* turbidis tempestatibus admodum subjacere soleant. Violentia harum procellarum tanta est, ut participare

quid

quid videantur de natura *Hurricanarum, Indiæ Occidentali* familiarium, redduntque navigationem horum tractuum valde intutam circa hoc anni tempus. Noſtrates nautæ tempeſtates has conſueto termino vocare ſolent *Receptum ſeu Diſceſſum Motionum* (*The breaking up of the Monſoons.*) Ob enarratas itaque horum Ventorum viciſſitudines, omnes illi qui in iſtis maribus navigant, neceſſe habent tempora obſervare itineri ſuo conſona; quod ſi faciant, non poſſunt non vento uti ſecundo & profectione expedita; at ſi forte moras nectendo tempus ſuum elabi patiantur, donec contraria ſemet ingerat *Motio*, uti frequenter accidit, tum coguntur ſpem reſignare perficiendi itineris propoſiti, & aut ad portum reverti, unde exierant, aut aliorſum interim divertere, ad terendum ibi tempus, donec Venti redeant ipſis propitii.

III. Tertius Oceanus ſub nomine *Maris Pacifici* veniens, quique ambitu reliquos ambos adæquat, (complectens videlicet ab ora *Americæ* occidentali, ad *Philippinas* usque inſulas, non minus 150 gradibus longitudinis) is eſt, qui minime omnium noſtræ aut vicinis nationibus eſt cognitus: navigatio enim quæ ibidem fit, ab *Hiſpanis* perficitur, qui quotannis a litore *Novæ Hiſpaniæ* ad *Manillas* proficiſcuntur, idque non niſi uno ac trito tramite; ut adeo hic non ita ſpecialia afferre valeam, ut in prioribus duobus. Id quod Autores Hiſpanici narrant de ventis in hoc itinere obviis, quodque confirmatur per antiquas relationes *Draki* & *Candiſhii*, & recentius per *Schootenum*, (qui totam maris hujus amplitudinem transfretavit ſub latitudine auſtrali 15 aut 16 graduum;) in eo conſiſtit, quod magna deprehenditur convenientia inter ventos *hujus* maris, eosque qui in *Atlantico* & *Æthiopico* regnant; hoc eſt, quod a latere *ſeptentrionali* æquatoris ventus prædominans eſt inter Subſolani (*O.*) & Euroboreæ (*N. O.*) plagam: a parte *meridionali* vero conſtans & continuus flatus ſpirat intermedius inter ſubſolanum (*O.*) & Euronotum, (*S. O.*) idque ex utroque lineæ æquinoctialis latere tam conſtanter, ut vix unquam neceſſe habeant velis attendere; ac tam valide, ut non facile ultra 10 ſeptimanas inſumant in transmittendo vaſto hoc Oceano, quod facit circiter 132 milliaria per diem. Perhibetur præterea, procellas ac tempeſtates nun-

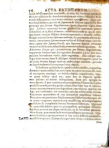

Ausgabe, Verwendung und Verrechnung der Gelder, welche zu Bestreitung der Kosten der Ausbesserung der Landstraßen, und zu Errichtung neuer Straßen, Brücken und Dämme, in Gemäßheit dieser Akte, werden verwendet werden, und zu Verhütung aller Mißbräuche, welche sich bey Verwendung solcher Gelder ereignen können, und zu Verhütung der Verschwendung, Unterschleife und Betrügereyen, welche bey Verwendung solcher Gelder vorgeh

at ex *australi* ad austrum vergat. 6. Cur in mari *Chinensi* tanta fiat inclinatio ab *oriente* versus *septentrionem* & major, quam ullibi alias: alia insuper complura, quæ proponi facilius quam decidi valerent. Ast ne videar aliis difficultates ad solvendum dare, quas ipse dignas non habuissem, quibus otium meum & industriam impenderem, en hic fructum seduli conatus pro indaganda vera ratione dictorum phænomenorum impensi; qua in re utut singulorum particularium causas reddere haud potero, spero tamen meditationes huic negotio insumtas, non omnino in cassum factas reputatum iri a curiosis inquisitionum physicarum.

Ventus propriissime definitur, quod sit flumen seu currens aeris, ac ubi tale flumen perpetuum est & fixum in cursu suo, necesse est, ut procedat a causa quadam permanente & continua. Quamobrem nonnulli eo inclinarunt, ut respicere hic juberent ad diurnam telluris super *axe* suo *rotationem*, mediante qua, dum globus *orientem* versus circumvolvitur, laxæ ac fluidæ particulæ aereæ ob extremam, qua constant levitatem, pone relinquantur, sic ut hæ respectu habito ad terræ superficiem, *occidentem* versus moveantur, fiantque adeo constans ventus *orientalis*. Videtur opinio hæc confirmari ex eo, quod venti hi saltem circa lineam æquinoctialem offenduntur in istis parallelis latitudinis, in quibus diurna motio est velocissima; & ipse facile ei accederem, nisi continuæ malaciæ in mari *Atlantico* prope Æquatorem, venti ex *occidente* spirantes prope oram *Guineæ*, ac *Motiones* periodicæ occidentales sub æquatore in mari *Indico*, hypothesin hanc sufficere nequaquam posse, arguerent. Præterea aer, dum ex principio gravitatis ad terram premitur, acquiret eundem velocitatis gradum, quo terræ superficies movetur, tam respectu rotationis diurnæ, quam annuæ circa solem, quæ fere tricies celerior est.

Supereſt ergo, ut ſubſtituamus aliam cauſam, habilem ad producendum ejusmodi effectum perennem, non tamen obnoxiam iisdem objectionibus, ſed congruam notis proprietatibus aeris & aquæ, ut & legibus motionis corporum fluidorum. Talismodi eſt, ut quidem ego opinor, actio radiorum ſolis in aerem & aquam, dum hic quotidie maria pertranſit; conſideratis inſimul natura ſoli, & ſitu terrarum adjacentium. Dico itaque *primo*, quod ſecundum

leges

leges *Statica*, aer minus rarefactus aut per calorem expanſus, & conſequenter gravior, motionem habere debeat verſus eas ejusdem elementi partes, quæ magis ſint rarefactæ & minus ponderoſæ, ad illas in *æquilibrium* reducendas; ac *ſecundo*, quod dum præſentia Solis continuo *occidentem* verſus commigrat, pars ea, ad quam aer tendere habeat, ob cauſam rarefactionis ab intenſiſſimo calore *meridiano* productæ, una cum ipſo verſus *occidentem* feratur, & conſequenter totum corpus aeris inferioris iſtuc tendat. Sic generalis ventus *orientalis* formatur, qui poſtquam impreſſus eſt toti aeri in vaſto oceano, partes aliæ alias impellunt, atque ſic motum ſervant usque ad proximum Solis reditum, mediante quo iterum reſtauratur, quantum de motione illa deperditum fuerat, atque hoc pacto flatus ex *orientis* plaga perpetuatur. Ab eodem principio ſequitur, quod ventus hic orientalis a *boreali* æquatoris latere *ſeptentrionem* verſus, ab *auſtrali* verſus *auſtrum* deflectere debeat a vera *orientis* plaga; etenim prope *æquatorem* aer multo magis rarefit, quam ad majorem ab eo diſtantiam, eo quod Sol ibi bis in anno verticalis ſit, & nunquam ultra $23\frac{1}{2}$ gradus recedit, in qua diſtantia calor, dum eſt velut ſinus anguli incidentiæ, parum abeſt ab eo, qui a radio perpendiculari producitur. Aſt e diverſo ſub *tropicis*, tametſi Sol diu verticalis maneat, nihilominus tantundem temporis totis 47 gradibus inde abeſt, quæ hyemis quædam eſt ſpecies, qua durante aer adeo frigeſcit, ut æſtatis fervor eum calefacere nequeat ad eundem gradum cum illo, qui ſub æquatore eſt. Aer proinde verſus *ſeptentrionem* & *meridiem* dum minus rarefit, quam is qui in medio eſt; ſequitur, eum utrinque tendere ad æquatoris regionem debere. Hæc ipſa aeris motio, conjuncta cum priori illo vento orientali, quadrat ad omnia phænomena venti ſtati & generalis, qui ſiquidem tota globi ſuperficies e mari conſtaret, dubio procul ſpiraret circa univerſum orbem, eodem modo ac ſentitur in Mari *Atlantico* & *Æthiopico*. Verum cum tantæ telluris portiones interponantur, & continuitatem unius alteriusque oceani dirimant, reſpicere ſimul oportet ad naturam ſoli ac poſitionem altorum montium, quas quidem duas cauſas potiores eſſe judico diverſarum in ventis variationum a data generali regula. Etenim ſi regio quædam Soli propinqua, plano, arenoſo ac depreſſo fundo

conſtet, qualia deſerta *Lybiæ* loca communiter eſſe feruntur, fervor productus a reflexione radiorum ſolarium eorumque in arenis retentione, concipi vix poteſt niſi ab iis, qui eundem perſenſere; quo ipſo dum aer exceſſive rarefit, neceſſe eſt, ut frigidior ille ac denſior aer eorſum ruat ad reſtaurandum *æquilibrium*: quam ipſam ego cauſam reor, cur prope *Guineæ* littus ventus ſemper terram verſus ſpiret, ex *occidente* flans, cum ex *oriente* deberet; videlicet ſufficiens ratio credere nos jubet, partes *Africæ* mediterraneas prodigioſum in modum fervidas eſſe, quandoquidem ſeptentrionales ejus limites tanta caloris intemperie laborant, ut antiquis occaſionem dederint credendi, omnia quæ ultra *tropicum* jacerent, ob æſtus exceſſum inhabitabilia eſſe. Ex eadem porro cauſa accidit, ut continuæ adeo malaciæ ſentiantur, in ea oceani parte, quam *Imbres* dicunt (*the Rains*) deſcriptam ſuperius in *annot. 7.* ad mare *Atlanticum*: hic enim tractus, dum in medio ſitus eſt inter ventos *occidentales* oram *Guineæ* afflantes, & ventos ſtatos *orientales* a latere ejus occidentali ſpirantes, aeris inclinatio hic ad utramque partem indifferens eſt, & ſic in *æquilibrio* ſtat inter hanc & illam; ac dum pondus incumbentis atmoſphæræ per continuos ventos contrarios *abhinc* emanantes diminuitur, inde fit, ut aer copioſos, quos recipit, vapores non ſuſtineat, ſed in frequentes adeo pluvias decidere patiatur.

Quemadmodum vero aer frigidus ac denſus, ob rationem majoris gravitatis, premendo urget calidum ac rarefactum; viceverſa demonſtrari poteſt, hunc poſteriorem velut continuo flumine ſurſum tendere debere, quam primum rarefactus eſt, factoque ſic aſcenſu ſemet diſpergere ad præſervandum æquilibrium: hoc eſt, per fluxionem contrariam oportet, ut aer ſuperior motu ſuo diſcedat ab illis ipſis partibus, ubi ſummus viget calor. Sic per quandam circulationis ſpeciem ventus ſtatus *euroborealis* (*N. O.*) in regione inferiori a *Zephyronoto* (*S. W.*) excipietur in ſuperiori, & *Euronotum* (*S. O.*) ſequetur in parte ſuperiori *Zephyroboreas*. (*N. W.*) Quod vero hoc plusquam mere conjectura ſit, evincere videtur momentanea fere venti mutatio ad plagam oppoſitam, quæ frequenter admodum obſervatur, cum limites ventorum ſtatorum quis transgreditur. Attamen id, quod præ aliis confirmat hanc hypotheſin, eſt phæno-

phænomenon *Motionum*, quod hoc pacto facile ſolvitur, cum alioqui ægre explicari valeat.

Suppoſita proinde tali circulatione, ut ſupra deſcripta eſt, conſiderandum, quod a Septentrione Oceani *Indici*, omni ex parte terra prætenditur, intra conſuetos limites latitudinis 30 graduum, nempe *Arabia*, *Perſia*, *India*, *&c.* qui tractus ob eandem rationem ac mediterraneæ *Africæ* partes, intolerabilem ſentiunt æſtum, quando Sol in hemiſphærio *boreali* verſatur, dum prope verticalis eis imminet; at nihilominus ſatis temperati ſunt, cum ſol verſus *alterum tropicum* recedit; idque ob ſeriem montium in diſtantia quadam circa interiora illius terræ ſitorum, quos per hyemen ſæpe nivibus obtectos referunt, ſuper quos tranſeuntem aerem multum ſane refrigerari oportet. Inde eſt, quod aer ſecundum generalem regulam veniens ex Euroboreæ (*N. O.*) plaga in mari *Indico*, quandoque calidior, quandoque frigidior eſt quam ille, qui mediante illa circulatione remeat e plaga Zephyronoti (*S. W.*) ac per conſequens flumen aeris inferioris ſeu ventus aliquando eſt ab *Euroborea*, aliquando a *Zephyronoto*. Quod autem aliud nihil cauſæ hic ſubſit, evidens eſt ex temporibus, quibus venti hi flare exordiuntur: videlicet menſe *Aprili*, cum ſol incipit excalefacere regiones has ad *ſeptentrionem* ſitas, motio *Zephyronoti* initium ſumit, ac durante æſtu ſpirat usque ad *Octobrem*; quo dum ſol receſſit, cunctis in *ſeptentrionalibus* locis refrigeſcentibus, & calore in *auſtrali* plaga augeſcente, *Euroboreas* ſubintrat & per totam hyemem viget, donec *Aprilis* redeat. Et ex eodem dubio procul principio eſt, quod a *meridionali* æquatoris latere, in aliqua parte oceani Indici, *Zephyroboreæ* (*N. W.*) ſuccedunt *Euronotis*, (*S. O.*) cum ſol *tropico capricorni* appropinquat. Fateri nihilominus cogor, in hoc ultimo difficultatem occurrere ægre explicabilem; quæ eſt, cur usquam hæc *motionum* viciſſitudo magis in oceano *hoc* obtinere debeat, quam in *Æthiopico* ſub eadem latitudine, ubi nil certius eſt quam Euronotus (*S. O.*) per totum annum ſpirans. Pari modo conceptu difficile eſt, quamobrem venti illius ſtati *limites* circa univerſum globum fixi ſint circiter trigeſimum gradum latitudinis, quodque tam raro fines hoſce aut transgrediantur, aut non plene attingant: ut & quod maris *Indici* pars *ſeptentrionalis* ſolummodo obnoxia ſit

Motionibus mutabilibus, cum in meridionali conſtans reperiatur Euronotus. (*S. O.*) Hæc, inquam, particularia ſunt ampliori conſideratione digniſſima, quæque ſufficientem pro juſto volumine materiam ſuppeditare poſſent, quod penſum iis præprimis commendandum foret, qui philoſophicis adſueti contemplationibus otium haberent ad applicandas huic negotio enixas ſuas meditationes.

D. T. *ADDITAMENTUM AD METHODUM quadrandi curvilineas figuras, aut earum impoſſibilitatem demonſtrandi per finitam ſeriem.*

CUm videam in Schediasmate Celeberrimi Viri G. G. L, Actorum præteriti anni menſe Junio publicato, denuo mentionem injici Methodi meæ, Anno 1683 menſe Octobri p. 433 expoſitæ, eaque occaſione quædam notari, cum dictam Methodum, tum *Craigio* a me Martio menſe Anno 1686 repoſita, concernentia: viſum eſt, uberioris declarationis dictorum meorum cauſa, ſequentia ſubnectere.

I. Præter meritum Autor imputat mihi ſententiam, *ex indefiniti tetragoniſmi impoſſibilitate, etiam cujusque definiti impoſſibilitatem ſequi*: cui poſtquam in intimiora Matheſeos penetrare contigit, nunquam addictus fui; reque mihi, antequam etiam exemplum ejus ullum mihi proponeretur, probe cognita, infinita ſimilia exhibendi Methodū jam tum in promtu habui, cujus nonnulla quoq; ſpecimina anno 1682 ad Academiam ſcientiarum Gallicam transmiſi. Nec opinionis hujus meæ ullum in Actis veſtigium extare credo. Quod enim *quadraturam circuli* pronunciavi *certo perfici non poſſe, niſi ope curvæ ejus generis, quas* Carteſius *vocat mechanicas*; & poſt, *circuli quadraturam, prout Geometræ deſiderant, non dari*, ſubaddidi: neutiquam hoc ex illo tanquam unico & ſufficienti medio, inferre volui, quin potius, *a perſpicacioribus ingeniis quædam, alio tempore a me* diſerte & pro rei exigentia *ſufficienter explicanda, hic deſiderari poſſe* ingenue edixi. Ex quo, ad perfectam theorematis propo-

propoſiti demonſtrationem, me ipſum aliud quidpiam adhuc requiſiviſſe manifeſtum eſt. Hoc ipſum vero hactenus non explicui; quia abſolutam impoſſibilitatis quadraturæ circuli demonſtrationem, quam mihi in promtu eſſe profeſſus ſum, & adhuc profiteor, hucusque nondum exhibui: huic vero nihil deeſſe certus ſum, ſolamque erroris in calculo ſupra modum prolixo veniam, a quolibet Analyſeos perito, dummodo Methodo ſua conſtet probitas, impetrabilem, indulgeri mihi poſtulo: qualis etiam ſi fortaſſis alicubi a me commiſſus eſſet, non ipſi methodo (per quam quidquid poſſibile aut impoſſibile certo certius determinari poteſt) vitium; ſed circuli tantum poſſibilem quadraturam inferret: quæ ſi alius cujuspiam ſtudio interea inventa fuiſſet, & ipſa non methodi, ſed calculi mei fallaciam arguere potuiſſet.

II. Quando ibidem calculum ſuum, vel potius falſam meæ Methodi applicationem corrigit, inſtantiamque ſuam firmare nititur ſuppoſita in *Fig.* I curva BEGC, ejusque natura (ſi BC ſeu DC = h; BF = x; EF = Z) $4hhzz - 8hxzz + 4xxzz - 8h^3z + 16hhxz - 8hxxz + 4hhxx - 4hx^3 + x^4 = 0$ recte quidem, ope Theorematis a me publicati, demonſtrat, Quadratricem hujus curvæ, eſſe curvam aliquam ex mechanicis (quippe quæ facillime ex circuli quadratura derivari poteſt) hoc ipſo tamen adverſus me nihil obtinet: qui nullibi ſtatui, in curvis geometricis tale quid non poſſe fieri, quique infinita ejusmodi exempla, ut ſupra monui, dudum proferre potuiſſem. Memini equidem me in privatis ad Dominum L. literis (ad quas referenda ſunt quæ Anno 1684 Actorum p. 586 habentur) pronunciaſſe: *ſi in curva geometrica indefinita quadratura non detur; nec poſſe dari ſpecialem quadraturam*; & quia certis de cauſis ſenſum verborum horum explicatiorem dare tunc nolebam, exemplum quadraturæ ſpecialis in Cycloide a Dn. *Hugenio* detectæ, ut de mente mea conſtaret, adjunxiſſe; ſed cum intelligam, ea ſecus atque volebam accepta fuiſſe, ne perverſæ interpretationi ea porro locum dent, jam plenius me explico. Dico itaque:

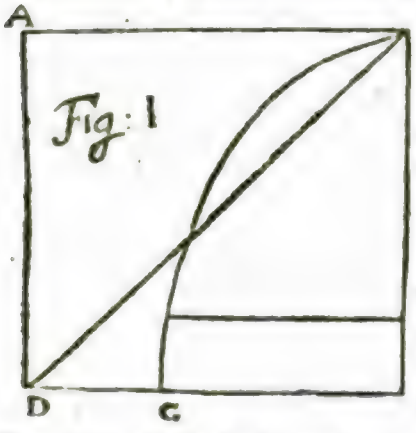

que: ſi curvæ geometricæ indefinita quadratura non datur, non poſſe dari ſpecialem, hoc eſt unici ſaltem ſpatii, vel duorum, trium &c. quadraturam; ſed ſi quacunque methodo unius ſpatii quadratura detegatur, non unicam hanc tantum poſſibilem dari, ſed eo ipſo infinita ejusdem curvæ ſpatia eſſe quadrabilia; at hoc in curvis mechanicis non poſſe fieri: ut, quia in cycloide, juxta dicta, detecta eſt ſpecialis quadratura, non ideo dantur infinita ejus ſpatia quadrabilia; in *Fig.* vero *primæ*, data ſpatii BEGL quadratura, quia curva BEG eſt geometrica, infinita alia ejusdem curvæ ſpatia ſunt quadrabilia, prout attendenti manifeſtum evadit. Notanter autem dico infinita, non omnia; ne denuo ſiniſtræ acceptioni anſa relinquatur. Cui tanto melius cavendæ, ſit, in *Fig.*, II, Lunula Hippocratis BDFE, quæ, uti notum eſt, tota eſt quadrabilis; æqualis videlicet triangulo ABF, exiſtentibus AG aut BG æqualibus radio ſemicirculi BDF. Hanc ergo ob cauſam in lunula hac non hujus ſolum ſpatii quadratura datur, ſed infinitorum aliorum: ductis enim utlibet, ordinatim applicata CD, & rectis AC, AD; triangulum ABC ſemper æquabitur ſpatio Lunulæ BDE; & triangulum ACF, ſpatio FDE: quorum demonſtrationem, ob facilitatem ſuam lubens hic omitto; quanquam neſciam an ulli Theorema hoc animadverſum fuerit, utcunque hæc lunula multorum mathematicorum ingenia exercuerit.

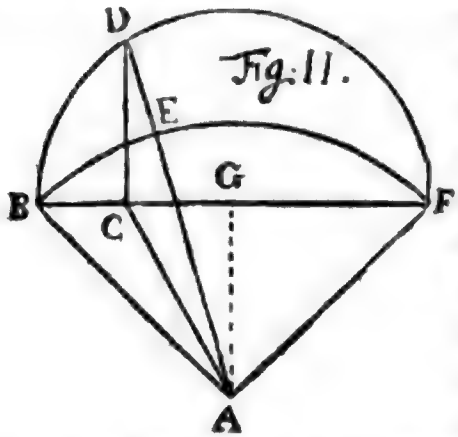

Fig. II.

III. Quod ſi etiam in circulo ſpecialis tantum alicujus ſpatii quadratura daretur, eo ſenſu atque Autor hic accipit, hoc eſt citra indefinitam generalem: & hanc, beneficio methodi cujusdam, qua omnia ſpatia particularia certo quadrare novi, determinare poſſem, modo animum eo applicare luberet. Inſtanti vero Eruditiſſimo Autori, ut ſpatii ab ipſo propoſiti BEGC (*Fig. I.*) quadraturam definiam; cum certum ſit, licet ipſe hactenus modum non indicaverit, trilineum hoc eſſe quadrabile: reſpondeo, ductu Methodi hujus meæ non anxie a me ſpatium hoc inventum eſſe æquale triangulo DBC, ſeu dimidio quadrato lineæ BC.

IV Pro-

IV. Problemata quorum præterito menſe Martio pag. 176 memini, in cenſu eorum, quorum ſolutio difficilis ſit, non habui; quia ejus eſſe facilitatis aſſerui, ut fere citra ullam analyſin determinari poſſint: cauſas vero, ob quas eadem allegavi, ibidem diſerte expoſui.

DE TRIPLICI ENTE CURSUS PHILOſophicus in Tres Tomos Diviſus. I. De Ente Logico, II. De Ente Phyſico, III. De Ente Metaphyſico. Auctore P. Auguſtino Laurentio, Societatis Jeſu Luſitano, olim in Collegio Ulyſſiponenſi Philoſophiæ Profeſſore, nunc Sereniſſimæ Magnæ Britanniæ Reginæ Concionatore.

Leodici Eburonum, apud Guilielm. Henricum Streel, 1687, in fol.

Titulus libri ipſe nos labore de inſtituto Auctoris multa profe-rendi ſublevat. Tractantur diſciplinæ tres, Logica, Phyſica & Metaphyſica, juxta Ariſtotelico-Scholaſtica principia, ingenioſe & perſpicue. Optabunt autem ſine dubio ii, quibus ſpeculationes recentiorum Philoſophorum non contemnendæ, in iis philoſophiæ partibus aliæ & adverſæ veteribus innotuerunt, ab Autore & aliis ejus generis Philoſophis, quibus ingenium, otium ac alia fere adminicula omnia ad excolendum & promovendum ulterius ſcientias ſuppetunt, recentiorum illas meditationes quaſi nullæ eſſent, ita ſilentio præteritas non fuiſſe, ſed examinatas, rejectas aut approbatas. Sic enim veteri philoſophiæ major æſtimatio accederet, ſi non ſolum congreſſum cum adverſariis audere, ſed & ſuſtinere poſſe ejus Profeſſores, conſtaret.

LIBRI NOVI.

Het Leven van den Heere Michiel de Ruiter beſchreeven door Gerard Brand, met ſchone kopere plaaten verciert. Amſterdam, 1687. fol.

Jacobi Alring, dum viveret, S. S. litterarum in Academia Groningana Profeſſoris, Opera omnia. *Amſtelodami*, 1687 Volumina 5 in fol.

Voyage de Suiſſe, d' Italie & de quelques endroits d' Allemagne & de France, fait és années 1685 & 1686, par M. Burnet. *a Rotterdam*, 1687. in 12.

Miſcel-

Miſcellaneorum Hiſtoricorum Regni Bohemiæ Decadis I. Liber VII. Regalis, ſeu de Ducibus ac Regibus Bohemiæ, auctore Bohuslao Balbino S. I. *Pragæ*, 1687. fol.

Select Phyſical and Chyrurgical Obſervations, by VVilliam Salmon. *London* 1687. in 8.

Gisberti Cuperi Harpocrates, ſive Explicatio imaguncuiæ argenteæ perantiquæ; quæ in figuram Harpocratis formata repreſentat Solem. Ejusdem Monumenta antiqua inedita. *Trajecti ad Rhen.* 1687, in 4.

Catechiſme du Dioceſe de Meaux, par le commendement de Mr. l' Ill. & Rev. Jacques Benigne Boſſuet Evéque de Meaux &c. *a Paris* 1687. in 12.

Tomus II Magiſterii Naturæ & Artis, authore P. Franciſco Tertio de Lanis S. I. *Brixiæ*, 1686, in fol.

Of the Sacraments in general, by Gabriel Tovverſon. *London* 1686. in 8.

Of the Sacrament of Baptiſm, by Gabriel Tovverſon. *London* 1687 in 8.

The Treaſury of the Mathematicks, by John Taylor. *London* 1687. in 8.

Traité du choix & de la methode des Etudes, par Mr Fleury. a Bruxelles 1687.

Aanleidinge tot het rechte verſtand van den Tempel, die de Propheet Ezechiel gezien en beſchreeven heeft. Door Campegum Vitringa. *Franeker*, 1687.

Ad Nummum Furiæ Sabiniæ Tranquillinæ Aug. Imp. Gordiani tertii Uxoris Diſſertatio, auctore Ottone Sperlingio. *Amſtelod.* 1687 in 8.

Traité touchant l' origine des Dixmes & l' obligation de les payer. *a Paris* 1687. in 12.

Antonii Borremanſii VeſperæGorinchemenſes, in quibus varia loca tam Scripturæ S. quam aliorum Auctorum explicantur, ritus priſci aliaque non ubivis obvia eruuntur. *Amſtelod.* 1687, in 8.

Memoires du Marquis de Beauvau, concernant ce qui s' eſt paſſé de plus memorable ſous le regne de Charle IV Duc de Lorraine & de Bar. *A Cologne* 1687 in 12.

Deux Traitez de Morale: La Balance des Afflictions preſentes avec la gloire a venir, & l' Aneantiſſement de l' homme devant Dieu, par P. Jurieu. *A la Haye* 1687.

Friderici Spanhemii ſelectarum de religione controverſiarum Elenchus Hiſtorico-Theologicus. *Lugd. Bat.* 1687. in 12.

La Grande Voix de Jugement & de Grace, ou les pieuſes penſées de Philippe Jolin ſur les quatre fins de l' homme. *a Amſterdam*, 1687. in 4.

De Jure, Juſtitia & annexis Tractatus quatuor Theologico Canonice expoſiti, auctore Florentio de Coq. *Bruxellis* 1687. in 4.

Hiſtoire Metallique de la Republique de Hollande, par M. Bizot. *A Paris* 1687. in fol.

Muſeum Italicum, ſeu Collectio Veterum ſcriptorum ex Bibliothecis Italicis eruta a D. Joh. Mabillon & D. Mich. Germain. Tomus I. complectens eorundem iter Italicum Litterarium &c. *Paris*, 1687. in 4.

Confucius Sinarum Philoſophus, ſive ſcientia Sinenſis Latine expoſita. *Pariſ.* 1687. in fol.

Voyage de Siam des Peres Jeſuites, ave leurs Obſervations &c. *Amſterdam* 1687. in 12.

ACTA ERUDITORUM

Publicata Lipſiæ

Calendis Octobris Anni M DC LXXXVII.

L' ANTIQVITÉ DES TEMS RETABLIE.

id eſt:

ANTIQUITAS TEMPORUM RESTITUTA & defenſa contra Judæos & recentiores Chronologos.

Pariſiis, apud J. Boudot &c. 1687. in 4.

EX Actis ſuperioris menſis patuit, qua ratione antiquitatem orbis ac ſigillatim Judaicæ gentis reſtituendam eſſe contendat Autor hujus libri anonymus, quem *Paulum Pezronium* eſſe, fide amicorum retulimus. Pergit is c. XII. ad antiquitatem *Chaldæo-Babyloniorum*. Cumque *Erranius*, (quem *Hereannium Philonem Byblium* appellari mavult *G. J. Voſſius* L. II. de H Gr. c. 10.) Babylonem 1002. annis ante Semiramidis regnum conditam, author fuerit, id anno ab O. C. 2630, a diluvio 374, a morte Noachi 30 factum fuiſſe, Pezronius colligit. Et hactenus quidem amice cohabitaſſe putat homines, quamdiu nimirum *Sem* in vivis erat, illosq; autoritate ſua in officio continebat. At, (loquimur ex Pezronii mente) cum is a. æt. 600, mundi 2758. obiiſſet, illorum concordia ſenſim expiravit, donec anno circiter 2867 *Nemrod* gentibus perſuaderet, ut *Babylonem* muris cingerent & *turri* augerent. Sed ſuperior vis conatibus his obſtitit. Vicennio enim poſt, ſub Phalegi nativitatem, A. M. 2787, in univerſas orbis plagas diſperguntur. Tunc *Nemrod* Chami nepos, quem in Arabia ſedes quærere par erat, *Aſſurem* Babylone expellit, ac Monarchiam *Babylonicam* or-

ditur. Assur versus superiorem Tigridis partem delatus, *Nineven* Assyriæ metropolin, Babylonis æmulam condit. Nemrod aut trecentis annis regnavit, aut, quod magis vero simile, post ejus fata anarchia fuit. Anno demum 3087. incipit epocha Regum septem Chaldæorum, & a. 3312. epocha Regum Arabum, qui Babylonis regnum Chaldæis ereptum sibi vindicarunt. Nomina & annos horum Regum post *Julium Africanum*, *Eusebius* & *Georgius Syncellus* memoriæ prodiderunt. Regnavit nempe e Chaldæis *Evechous* a. 6. m. 8. *Chomasbolus* a. 7. m. 6. *Porus* a. 35. *Nechubes* a. 43. *Abius* a. 48. *Oniballus* a. 40. *Cbinzirus* a. 45. Summa: A. 225. Ex Arabibus *Mardocentes*, (qui idem est cum deastro Merodach, *Jer. L. 2.*) epocham alteram auspicatur regnatque a. 45. Sequitur *Anonymus*, qui regn. a. 40. Hinc *Sisimordacus* regnat a. 28. Succedit *Nadius* aut *Nabius*, idem cum deastro Nabo, *Es. XLVI. 1.* regnatque a. 37. Quintus est *Parannus*, qui a. 40. imperavit. *Nabonnadus* denique (qui aliis Nabonnidus,) post 25. regiminis annos, epocham, annos 215. complexam, terminat.

Tredecim hos monarchas chimæricos vulgo appellant, sed, si *Pezronium* audias, summa injuria. Audiamus ejus argumenta. *Arrianus* l. VII de gestis Alexandri, complura Regum veterum Assyriorum sepulchra, tempore Alexandri Magni Babylonicis paludibus & arundinetis sepulta jacuisse commemorat. Atqui ea non fuisse videntur Nabuchodonosoris majorumve ejus. Ille enim ante a. 240. solum obierat, operamque dubio procul dederat, ut suum majorumque suorum, (quorum vetustissimus Nabonassar ante sequiseculum duntaxat decesserat,) monumenta a situ & squalore repurgaret. Unde consequi videtur, monumenta illa fuisse illorum regum, qui inde a Nimrodo ad Belum usque regnum obtinuerunt. Rationem vero, cur reges, qui inde a *Belo* usque ad *Sardanapalum* Assyriorum imperio potiti sunt, ab *Arriano* intellectos non suspicatus fuerit Pezronius, hanc fuisse conjicimus, quod non *Babylon*, sed *Nineve* regia horum sedes fuerit, unde sepulchra Babylonicis paludibus tecta ad illos haud pertinuisse, verosimile videri ei potuit. 2.) *Diodorus Siculus* l. 2. c. 64. p. 90. Chaldææ regem a *Nino* R. Nineves, & *Arieo* Arabum Rege, conjunctis viribus victum fuisse refert. Pro *Nino* tamen *Belum* ejus patrem nominatum maluisset

luiſſet Pezronius, qui inde ſaltem hoc ſequi putat, ante *Belum Ninumque* Chaldæam reges habuiſſe. Quod ſi tibi perſuaderi patieris, facilius ſane largieris, Chaldææ regem a Diodoro memoratum fuiſſe *Nabonnidum*.

Huic igitur *Nabonnido*, juxta *G. Syncellum* Chron. p. 90. 92, ſucceſſerunt, *Aſſyriacumque* ſeu *Niniviticum* imperium *Chaldaico* ſeu *Babylonico* regno junctum tenuere *Aſſyrii Reges XLI*, annis integris 1460. Illorum primus *Belus*, *Ninus* alter, ultimus *Sardanapalus* fuit. Nec diſſentit ab hoc Syncelli calculo *Diodorus Siculus* Hiſt. l. II. p. 115, dum Aſſyriacam Monarchiam a Nino usque ad Sardanapalum ſubſtitiſſe ait plus 1400. annis. Jam vero Sardanapalus periit, regnumque Medorum ortum eſt, ſub Arbace Medo, & (juxta *Euſebium* Chron. p. 37. & 145, ut & *Syncellum* Chronogr. p. 185.) ſub *Ariphrone* Phereclis filio, nono Athenienſium Archonte perpetuo, & hujus quidem anno IV, ſi Chronologo noſtro fides, qui illum annum coincidere pronuntiat cum A. M. 4987, anno a diſperſione populorum & regno Nemrodi 2200, a. ante Romam conditam 133, anno denique 886. ante initium Æræ Chriſti non confundendum cum *anno nativitatis Chriſti*, qui eſt A. M. 5868, cum *æram Chriſti* vulgarem anno demum mundi 5873, h. e. a. 44. a primo Auguſti conſulatu, & A. V. C. 754. incipiendam eſſe, Pezronius c. XI. monuerit. Porro *Juſtinus* l. 1. Hiſt. c. 6. Medorum imperium ſubſtitiſſe teſtatur annis 350, ab Arbace usque ad Cyrum, qui A. M. 5337. Perſicam Monarchiam condidit. Subtractis autem 350 a 5337, remanet A. 4987, quem natalem *Medici Regni* ſtatuerat Pezronius. Huc item facit, quod *Vellejus Paterculus* l. 1. c. 6. Aſſyriorum imperium deſiiſſe dicit tempore *Lycurgi*. At hic Ariphronis coætaneus fuit Ludis enim olympicis interfuit, quos *Iphitus* Elide edidit A. M. 4989, centum & octo annis ante Olympiadem Græcorum vulgarem primam, qua Coræbus vicit, quæque in A. M. 5079. incidit.

Suppoſito igitur, Sardanapalum A. M. 4987. periiſſe, facile erit cuivis epochæ Regum Chaldæorum annum mundi aſſignare. Nam ſubtractis a 4987 annis 1460. regum XLI Aſſyriorum, initium epochæ hujus tertiæ incidet in A M. 3527. Ab a. 3527. ſubtrahe annos Regum Arabum 215. Habebis A. M. 3312, quo epocha II. cœpit. Hinc porro ſubtrahe Epochæ primæ annos 225. Remanebit

nebit annus 3087, quo Evechous imperare cœpit. Quod si stat atlas, *Nemrodi* auspiciis a. 2787 turrim Babylonicam extructam fuisse, consequetur sane, Nemrodum aut tercentis annis imperasse aut post ejus mortem interregnum fuisse, aut (quod addimus,) regnasse quosdam, quorum memoria penitus intercidit; donec a. 3087. celebrior illa Chaldæorum epocha prima per *Evechoum* inciperet.

Hæc de veteri regno *Chaldæo-Assyriaco*. Nunc de regnis recentioribus, tum *Ninevitico-Assyriaco*, tum *Babylonico-Chaldæo*. Illud cœpit A. M. 5011, auspiciis *Nini* cujusdam Junioris, quem Sardanapalo successisse, autor est *Castor*, citatus *Eusebio* Chron. Græc. p. 46. & *Syncello* Chronogr. p. 205. Hujus successores fuerunt cum aliis *Sacchoras* & *Tilgames* aut *Tilgath*, quorum nomina *Æliano* L. XII. H. Anim. c. 21. accepta referenda sunt. Secuti sunt *Phul*, *Teglath-Phalassar*, *Salmanassar*, *Sennacherib*, *Assaraddon* Sennacheribi filius, victor Manassis R. Judæ & Regebeli Regis Chaldæo-Babylonici, parens Regis illius, quem canon Ptolomæi *Saosduchinum*, liber Judith *Nabuchodonosorem* appellat. Ultimus fuit *Ciniladan*, cui *Sarao* cognomen fuisse ex Alexandro Polyhistore novimus. Hic victus a *Cyaxare* Medorum rege & *Nabopollassare* rebelli, se cum regia igne lubens perdidit, a. 16. Josiæ, a. 3. a missione Jeremiæ prophetæ, a. ante Æ. C. 625, A. M. 5248. adeoque anno 237, ex quo novum hoc regnum *Ninevitico-Assyriacum* cœperat.

Chaldæo-Babylonii tulerunt jugum, quod *Arbaces* Medorum Rex, victo Sardanapalo, A. 4987. ipsis imposuerat, donec *Nabonassar* Babylonis imperium Medis ereptum sibi assereret, eo tempore, quo *Artæus* sextus Medorum Rex bello contra Cadusios occupabatur, *Joatham* regnum Judæ moderante, die 26. Febr. A. 1. Olymp. IIX, anno V. C. 6, ante Æ. C. 747. A. M. 5126. Ab hoc enim celeberrimo temporis momento incipit *Æra Nabonassari*. Conferatur *Censorinus* de die natali c. 21. Substitit hoc regnum annos 67. sub X. Regibus indigenis, quorum primus *Nabonassar*, ultimus *Regebelus*, de quibus *Canonem Ptolomæi* consuluisse operæ pretium est. Anno quippe 5193 *Assaraddon* octavus Ninevitarum rex regnum hoc *Chaldæo-Babylonicum* armata manu imperio suo junxit. At A. M. 5248 *Cyaxares I.* Medorum Rex, cum proditione *Nabopollas-*

Digitized by Google

pollaſſaris Satrapæ Chaldææ ducisque exercituum Ciniladanis, Nineven cepiſſet funditusque evertiſſet, in proditionis præmium *Nabopollaſſari* imperium *Babylonico-Chaldæum* conceſſit. Is regnavit a. 21. habuitque ſucceſſorem filium *Nabuchodonoſorem Magnum*, qui A. M. 5287 Hieroſolymam expugnavit, regnavit autem annos 43. Succeſſerunt *Evilmerodach* ejus filius a. 5312; *Nerigliſſar* Nabuchodonoſoris gener a. 5314; *Laboroſoarchod* Neriglisſaris filius a. 5318. Regnavit hic 9. menſes tantum, adeoque eodem anno *Balthaſſar* ſeu *Nabonnidus II* Evilmerodachi filius, ſumma rerum potitur. Anno denique 5335 *Cyaxares II* qui *Dan. V, 31.* Darius Medus appellatur, *Cyri* ducis ſuarum copiarum ope uſus, expugnat *Babylonem*, huicque regno finem imponit, ex quo inde a *Nimrodo* annos 2531, ab *Evechoo* annos 2231, a *Mardocente* a. 2056, a *Belo* a. 1791, a *Nabonaſſare* annos 209, a *Nabopollaſſare* 87 annos ſubſtitiſſet. Biennio poſt, anno nempe 5337, *Cyaxares II.* moritur, *Cyrusque* regnum *Medicum* in *Monarchiam Medo-Perſicam* convertit.

Capite ſequenti XIII doctiſſimus Autor antiquitates *Ægyptiacas* majoribus adhuc tenebris horrentes illuſtrare ſatagit. Cumque *Chronicon* illud *vetus Ægyptiacum*, quod *Syncellus* creberrime laudat, quodque Petronius ipſo *Manethone Sebennyta* antiquius eſſe credit, Ægypti reges in *Auritas* ſeu *Deos*, porro in *Meſtræos* ſeu *Semideos*, ac denique in *Ægyptios* ſeu *homines* diſtinguat, Chronologus noſter Deos illos cum 33984 imperii ſui annis, ceu mera ambitioſæ gentis figmenta, merito explodit. De Meſtræis vero ita ſentit. Veroſimile putat, unumquemque e tribus Noæ filiis, quarto minimum poſt diluvium ſeculo, illam orbis partem occupaſſe, ad quam per ſupremam patris voluntatem jus nactus fuerat, & ſigillatim quidem *Chamum* aut ejus ſaltem filium *Mizraim*, (qui Græcis *Meſtraim* vel *Meſtraim* pronuntiatur,) in Ægypto ſedem fixiſſe, unde ea *terra Cham.* Pſ. CIV. (Ebr. CV.) v. 23, & 27, item Pſal. CV. (Ebr. CVI.) v. 22, nec non ארץ מצרים *Terra Meſtraim* paſſim in Bibliis vocetur. Hinc *Syncellum* Chronogr. p. 37. 38. 79. ſcribere: *Ex quo a Meſtraim ſecundo Chami filio Ægyptus primum habitata eſt, ad hoc usque tempus, ab Hebræis, Syris & Arabibus καλεῖται ἡ χώρα Μεσραΐα, regio vocatur Meſtræa.* Eadem de cauſſa primos Ægypti incolas in Veteri Chronico *Meſtræos* appellari. Cumque ii ibidem

annis 217 rexiſſe (vel potius incoluiſſe) Ægyptum dicantur, antequam *Menes* dynaſtias Ægyptiorum ordiretur, id quod (juxta mox ſecuturam demonſtrationem) contigit A. M. 2904, a diluvio 648: Hinc annos illos *Meſtraorum* incepiſſe A. M. 2687, a diluvio 430, hocque anno Meſtraim in Ægyptum primitus delatum fuiſſe, concludit Autor.

Sed miſſis obſcurioribus illis *Semideis* ſeu *Meſtraïs*, ad Dynaſtias XXX *Hominum* ſeu Regum *Ægyptiorum* pergimus. *Herodoti*, *Manethonis*, *Eratoſthenis*, *Apollodori*, *Diodori Siculi*, *Joſephi*, *Julii Africani*, *Euſebii* atque *Syncelli* ſuffragiis ἀναντιῤῥήτως conſtat, *Menem* omnium primum Ægypti Regem fuiſſe. Hujus ævum indagari poſſe credit Noſter, ſi *Pharaonem illum*, ſub quo Iſraelitæ Ægypto egreſſi ſunt, quique ſucceſſit Regi ſub auſpicia egreſſus mari Erythræo ſubmerſo, *Themoſin* vel *Amoſin* fuiſſe, veteribus *capite VIII.* citatis conſentias. Exodus quippe (juxta cap. VII.) incidit in A. M. 3943. A Mene vero usque ad Themoſin anni omnino 1039. effluxerunt. Nam poſt Semideos, quos vocant, in *Ægypto inferiori* ſeu Delta, *quindecim* primo *generationes* h. e. Reges fuerunt, juxta Chronicon illud pervetuſtum Ægyptiacum apud Syncellum p. 51. Nomina & annos horum regum ex Euſebio & Syncello ita excerpſit Pezronius: *Menes* regnavit a. 62, *Curudes* a. 63, *Spanius* a. 36, *duo anonymi* a. 72, *Seſonchoſis* a. 49, *Amenemes* a. 29, *Amoſis* a. 32, *Aceſephthres* a. 13, *Achoreus* a. 9, *Amiyſes* a. 4, *Chamois* a. 12, *Ameſiſes* a. 65, *Anonymus* a. 14, *Uſe* a. 50. Summa *generationum* XV, *anni 510.* (Notandum, Syncellum XVII Reges recenſere. Sed veteris Chronici major eſt autoritas. Unde *Ariſtarchum* nomen Græcum, & *Serapin* nomen deaſtri, ex laterculo *Ægyptiorum* ſeu *Hominum* eliminare Pezronius auſus eſt.) Generationes illas quindecim juxta idem Chronicon mox ſecuta eſt *Dynaſtia XVI*, quæ *Tanitarum* dicitur. Eam conſtituunt Reges VIII. *Rameſſes* regnavit a. 29, *Rameſſo-Menes* a. 15, *Thyſi-Mares* a. 31, *Rameſſe-Seos* a. 23, *Rameſſe-Menos* a. 19, *Rameſſe-Baetis* a. 39, *Rameſſe-Vaphris* a. 29, *Conchares* a. 5. Summa: *Tanitæ* regnarunt *annos 190.* Sic ſane *anno quinto Concharis complentur anni ſeptingenti*, ut eſt apud Syncellum p. 103. Succeſſit *Dynaſtia* XVII *Paſtorum*, in qua regnarunt in eadem Tanitarum urbe *Salatis* annos 19, *Beon* a. 44,

Digitized by Google

44, *Apachnas* a. 36, *Apophis* a. 61, *Tanias* a. 50, *Certos* a. 44, *Asfis* a. 49. Subſtitit ergo Dynaſtia XVII *annis 303*. Paſtores dein armata manu Ægypto expulit *Aliſphragmuthoſis*. (Sic enim *Pezronius* conſtanter vocat, quem *Syncelli* editio Pariſienſis a *Jacobo Goar* curata, *Marshamus*, & quis non? *Miſphragmuthoſin* appellant.) Hic Autori noſtro Pharao ille eſſe putatur, qui mari rubro ſubmerſus eſt. Succeſſorem enim habuit *Themoſin* vel *Amoſin*, quo regnante Iſraelitas exiiſſe, dictum eſt. Is igitur regnavit a. 36. Hinc ſequens calculus emergit: Conficiunt

Generationes illæ XV a Mene incipientes	a.	510.
Dynaſtia XVI Tanitarum	a.	190.
Dynaſtia XVII Paſtorum	a.	303.
Regimen Aliſphragmuthoſis, cui Themoſis ſucceſſit,	a.	36.
Summa annorum inde a Mene usque ad Themoſin elapſorum	a.	1039.

Hunc annum 1939. ſubtrahe ab anno exodi, qui eſt A. M. 3943. Remanebit *A. M. 2904*, qui eſt *annus a diluvio 648*, & *a Phalego nato 117*. Atque ſic hoc ipſo anno *MENEM* Dynaſtiarum Ægyptiacarum fundamenta jeciſſe, demonſtraſſe ſe putat Chronographus noſter.

Ab hoc Mene usque ad *Nectanebum*, quem Darius Ochus A. M. 5523. regno exuit, a *Manethone* & *Jul. Africano* numerantur DYNASTIÆ XXX, quarum XVII priores maximam partem *collaterales*, reliquas *conſecutivas* ſtatuit Pezronius. Veroſimile putat, *Menen Thiniten* monarcham fuiſſe totius *Ægypti*, patremque Athotis, quem *Thebaidi* ſeu Ægypti ſuperioris, Curudis, quem *Deltæ* ſeu Ægypti inferioris, & Necherophis, quem *Mempheos* regem fecerit. Athotim vita functum duobus filiis Thebaidem ſuam partiendam reliquiſſe, ea lege, ut ſuperiorem partem, (in qua *Thebæ* ſeu Dioſpolis Magna,) Athotes II, inferiorem, (in qua *Thinitarum* civitas eminebat,) Cencenes obtineret. Sic & Ægyptum inferiorem vertente tempore in plura regna diſcerptam, pluribus ſimul dynaſtis paruiſſe, *Heliopolitanis* puta, *Dioſpolitanis*, *Heracleopolitanis*, *Tanitis*, *Xoitis*. Apponamus epitomen *Chronologiæ Ægyptiacæ Pezronianæ*, unde patebit, quænam dynaſtiæ coextiterint. Quota vero quævis Dynaſtia *Manethoni* numeretur, ex numeris marginalibus patebit.

A. 2904,

A. 2904 *Menes* Dynaſtiam *Thinitarum I.* conſtituit, quæ an-
I. nis ſubſtitit 253. A. 2964 *Athotis* ejus filius biennio ante mortem patris *Thebis* Rex conſtituitur, unde Reges Thebani XCI deſcendunt, qui regnarunt ultra 2225 annos, donec Sabbacon Æthiopiæ Rex Thebas expugnaret. A. 2966 *Menes* moritur a. regni 62. Succedit ei in regno tum *Thinitico*, tum *Thebæo* primogenitus Athotis, mortuus A. M. 3023, cum regnaſſet annos 59 *Thebis* & 57 in *Thinitarum* civitate, relinquitque Regnum Thebæum *Athoti II*, qui regnavit annos 32, Thiniticum vero *Cenceni*, cui ortum Principes *Thinitarum* debent in duas dynaſtias diſtincti. Alter Menis filius *Curudes*, eodem anno 2966 Ægypto inferiori potitur, regiaque ſede *Heliopoli* conſtituta, regnat annos 63. Eodem denique anno
III. *Necherophes*, aut Menis filius, aut regni invaſor, *Memphiticam* Dynaſtiam *I.* condit, quæ annis 214. ſubſtitit. A. 3157 *Bochus* mortuo
II. *Bienache*, *Menis* trinepote, *Dynaſtiam II. Thinitarum* annos 302
IV. duraturam, orditur. A. 3180 *Memphitarum Dynaſtia II.* a *Sori*
XI. conditur, annisque 208. ſubſiſtit. A. 3290 *Dynaſtia Dioſpolitanorum I.* incipit ſubſiſtitque a. 59. Hi ortum ſuum referebant ad
IX. *Curudem*, non minus ac *Heracleopolita*, quorum *Dynaſtiam I.* a. 3319
X. *Achthoes* auſpicatus eſt. Deſiit illa a. 3419, quo *Dynaſtia eorundem II.* incipit incerto authore; ſubſtitit hæc annos 185. A. 3349
XII. *Dynaſtiam Dioſpolitanorum II.* incipit *Sezonchoris*, Ammen[illegible] ultimi Dynaſtiæ I. principis filius. Duravit ea annos 160. A. [illegible] *Dy-*
VI. *naſtia Memphitarum III*, Othois auſpiciis, conditur & per annos
XVI. 217. ſubſiſtit. A. 3414 *Tanitarum Dynaſtia I.* a *Rameſſe* conditur, ſubſiſtitque annos 190, Heliopolitano regno deſtructo. *Pammus* decimus nonus a Mene Thebarum rex A. 3459. evertit Dynaſtias
V. Thinitarum, cujus reliquiæ anno ſequenti in *Dynaſtiam Elephantinorum* coaleſcunt, quam *Uſercheres* cum octo ſucceſſoribus annis 248. compoſuerunt. Idem *Pammus* Memphitas a. 3485. armis ſubactos Thebæo ſuo regno jungit. Nec Thebæum jugum excutere ipſis licet ante annum 3605, quo obiit *Nitocris*, quæ annis 12. regnum *Thebæo-Memphiticum* obtinuerat. Interea a. 3509. *Dynaſtia Dioſ-*
XIII. *politanorum III.* oritur, annosque 184. ſubſiſtit, ſub 60. regibus,
XIV. A. 3603 *Dynaſtia Xoitarum* erigitur, ea fini, ut *Paſtores* a terminis Ægypti inferioris, in quam crebro incurſionem faciebant, arcerentur,

tur. Subſtitit illa a. 184. Anno 3604 *Paſtores* Arabes aut Phœnicii, deſtructis Dynaſtiis Heracleopolitana & Tanitica prioribus, *Dynaſtiam PASTORUM* ſeu *Tanitarum II.* condunt. Regnant Paſtores VII annis 303. A. 3605 *Memphita* Dynaſtiam ſuam *IV* incipiunt, ſub LXX. regulis, quorum quilibet uno die imperat. Annum ſequentem *Dynaſtia V Memphitica* natalem habet, ſubſiſtit. que ſub 5. regibus ſeculo integro. *Dynaſtia IV Dioſpolitanorum* ab anno 3693 usque ad annum 3943 ſubſiſtit. A. 3706 *Apophis IV* Paſtorum rex, Mempheos regnum exſcindit, cum a Necherophe annis retro 740. conditum fuiſſet. Eodem anno *Joſeph* Potiphari venditur. A. 3708 *Elephantinorum*, & a. 3687 *Xoitarum* Dynaſtiæ finiuntur. A. 3798 *Joſeph*, Apophis & Taniæ Pharaonum prorex, obit. A. 3907 *Tanitarum II.* ſeu *Paſtorum* dynaſtia ab *Aliſphragmuthoſi* ultimo IV. dynaſtiæ Dioſpolitanæ principe, Thebanorum auxiliis uſo, evertitur. Mutant hac ratione Iſraelitæ dominum, non ſervitutem, donec A. 3943 Aliſphragmuthoſis poſt regnum annorum 36. aquis maris rubri mergeretur, ejusque filius *Amoſis Dynaſtiam V Dioſpolitanorum* ordiretur, ac Iſraelitæ Ægypto egreſſi, legem in deſerto acciperent.

XVII. VII. IIX. XV. XVIII.

Eo tempore, quo *Delta Memphiſque* imperio *Amoſis* ſuberant, Thebis ſumma rerum potiebatur *Amuthanteus*, rex a Mene trigeſimus octavus. Sunt vero *Theba* eædem cum *magna Dioſpoli*; unde homonymia deceptum *Marshamum Thebæos* cum *Dioſpolitanis*, qui in *parva Dioſpoli* regiam ſedem habebant, confudiſſe, & *Amoſin Amuthanteo* ſucceſſorem dediſſe, *Pezronius* notat, cum tamen Amuthanteum LIII alii ſucceſſores exceperint, quorum nomina *Apollodorus* annotaverat.

Dynaſtia V. Dioſpolitana annis 393 juxta *Joſephum* l. 1. contra Apionem & *Tertullianum* Apolog. c. 19. ſubſtitit. Quapropter Pezronius annos regum, qui alias 333 conficerent, apud Joſephum emendat, tribuitque *Acencheri primo* annos 32 juxta Julium Africanum, *Rhatoti* annos 39 juxta Euſebium, & *Rameſſi* annos 11.

Dynaſtiam Dioſpolitanorum ſextam exorſus eſt A. M. 4336 *Sethoſis*, qui Græcis *Seſoſtris*. Atque hujus frater *Danaus* ſucceſſit *Sthenelo* Argivorum regi, tribus ſeculis ante Ilii excidium. Unde graviter fert Pezronius, quod *Marshamus*, (cujus uti ingenium

XIX.

variamque lectionem merito veneratur, ita lapsus, quos putat, libere notat,) *Sethosim* vel *Sesostrim* cum *Sesac*, aut *Sesonchosde*, vel *Sezonchi* Roboami coætaneo confuderit, cum quatuor seculis Sesostris Sezonchi antiquior sit, illeque Dynastiam XIX, seu VI *Diospolitanorum*, hic *XXII Bubastitarum* auspicatus fuerit.

XX. Cum vero Diospolitanorum Dynastia VI. annis 234 floruisset,
XXI. secuta est A. 4570 *VII.* seu ultima eorundem *Dynastia*, quæ reges 12, annos 178 complectitur. *Dynastia Tanitarum III.* in illius locum successit a. 4748 autore *Smende*, cujus successor *Psusennes I.* est Pharao Salomonis socer, *3. Reg. IX, 16.* memoratus. *Psusennes*
XXII. *II.* eam finiit, quem A. M. 4878, anno Salomonis 66, Bubastitæ imperio exuerunt. Inter *Bubastitas*, qui *Dynastiam XXII.* annis 120. constituerunt, primum locum obtinet *Sezonchis* seu *Sesac*, *ex 3. Reg. XI, 40. XII, 25.* notissimus.

Anno demum 4998 jugum Bubastitarum *Tanita* excussserunt,
XXIII. & hinc *quarta* illorum *Dynastia* usque ad annum 5087 continuata
XXIV. fuit. At tunc sub *Gnephacto* & *Bocchori Dynastia Saitarum* cœpit, quæ finem habuit a. 5131, cum *Sabbacon* Æthiopum Arabumve Rex, capto & combusto Bocchori, eversisque Thebis, (quas *Nahum* c. III, 8. *No-Ammon*, h. e. habitationem Jovis *Hammonis*, vel Διόσπολιν
XXV. appellat,) *Dynastiam Æthiopum* auspicatus est. Constat ea generationibus III, annis 44. Sabbacon anno regni 12 in Ægypti imperium *Sue* vel *Suecho*, qui *4. Reg. XVII, 4. So* vel *Sua* audit, reliquit, in Æthiopiam reversus. Moritur *Suechus* a. regni 12. successorem nactus *Taracam* filium, ad quem *Ezechias* nuncios misit, ut secum societatem belli contra *Sennacheribum* iniret. Consentit *Taraca*, & contra Senacheribum arma movet, sed vincitur. Unde nil emolumenti ad Judæos ex Ægyptiorum auxiliis redundat, *Esai. XXX. XXXI.* Frustra dein *Pelusium*, & mox *Hierosolymas* obsedit Assyriorum Rex. *Taraca* anno regni 20. obiit. Quo audito *Sabbacon* rediit & Ægypti imperium suscepit annis adhuc sex. Unde Herodoto 50. annis imperasse memoratur. Circa regiminis sui finem vicit *Nechaonem I.* Regem *Saitarum*, obiitque a. 5181.

Sed paulo ante alia duo regna in Ægypto exorta fuerant. Cum enim A. 5131 Æthiopes in Ægyptum excurrissent, *imperitabat* Memphi *Anysis* quidam, sed advenis illis se imparem sentiens, in palu-

Dr. Hunt, of Trenton, read a paper on "Some Points in the Diagnosis of Pulmonary Tuberculosis."

Dr. Hunt said that the diagnosis of pulmonary tuberculosis was generally made by the physical signs, but that the bacteriological examination of the sputum was of great importance. He thought that the tubercle bacilli could be found in the sputum in the majority of cases. He had found them in the sputum of a patient who had had a cough for only a few days, and who showed no physical signs of disease. He had found them in the sputum of a patient who had had a cough for only a few days, and who showed no physical signs of disease. He had found them in the sputum of a patient who had had a cough for only a few days, and who showed no physical signs of disease.

Dr. Hunt said that the diagnosis of pulmonary tuberculosis was generally made by the physical signs, but that the bacteriological examination of the sputum was of great importance. He thought that the tubercle bacilli could be found in the sputum in the majority of cases. He had found them in the sputum of a patient who had had a cough for only a few days, and who showed no physical signs of disease. He had found them in the sputum of a patient who had had a cough for only a few days, and who showed no physical signs of disease. He had found them in the sputum of a patient who had had a cough for only a few days, and who showed no physical signs of disease.

Dr. Hunt said that the diagnosis of pulmonary tuberculosis was generally made by the physical signs, but that the bacteriological examination of the sputum was of great importance. He thought that the tubercle bacilli could be found in the sputum in the majority of cases. He had found them in the sputum of a patient who had had a cough for only a few days, and who showed no physical signs of disease. He had found them in the sputum of a patient who had had a cough for only a few days, and who showed no physical signs of disease. He had found them in the sputum of a patient who had had a cough for only a few days, and who showed no physical signs of disease.

bus regnasse annis 745, porro familiam *Hiaa* imperasse annis 441, familiam *Xanga* annis 644, familiam *Cheva* a. 876, familiam *Cyna* annis 40, familiam *Hana* annis 460, familiam *Cyna* annis 155, familiam *Tanga* a. 209, familiam *Haytai* a. 305, familiam *Sunga* a. 355, familiam *Ivena* a. 90, familiam *Taiminga* a. 276. Conficiunt numeri isti summam annorum *4596*. Cumque *Zunchin* ultimus Taimingicæ familiæ princeps, mortem sibi intulerit A. C. *1644*, subtracto hoc numero abs 4596, patebit Monarchiam Chinensem jam annis *2952* ante Christi æram, adeoque *anno mundi 2921* conditam esse.

Ex iis ergo, quæ tribus his capitibus de *Babyloniorum*, *Ægyptiorum*, *Chinensiumque* antiquitate disseruit, concludit Autor, aut LXXviralem Hebræo calculo præferendam esse, aut de universa Chronologia sacra atque profana conclamatum iri. Sed de hoc viderint alii. Nos heic nil monendum putamus, nisi quod nomina propria Chaldæorum, Ægyptiorum, Sinensium, eadem ratione exscripserimus, qua Autori ista scribere placuit, quamvis *varias* eorundem, sæpe etiam probatiores forte, *lectiones* haudquaquam ignoraverimus.

Restant capita duo. Capite XV ratio redditur, cur universi pene priorum seculorum Patres, finem mundi propinquum esse sibi persuaserint, faverintque Chiliasmo: quia nimirum opinioni Judaicæ innutriti fuerint, mundum post sex millia annorum perituram, quemadmodum diebus sex creatus fuerit, unoque millenario post piis traditum iri regnum terrestre Hierosolymitanum. Putarunt ergo Christiani universi, finem sex millium annorum jam suo ævo instare, quod non fecissent, si calculo Hebræorum Bibliorum consensissent. Clarissime sane *Origenes* dialogo contra Marcionitas: *itaque* inquit, *sexies millesimo anno descendit* (Servator) *postquam ille conditor hominem finxerat*, μετὰ τὸ πλάσαι τὸν δημιουργὸν τὸν ἄνθρωπον ἑξακισχιλιοστῷ ἔτει κατῆλθε.

Capite denique XVI brevissime totius libri argumentum repetitur, adjectis tum conjectura, *R. Akibam* Aquilæ magistrum codicum Ebræorum numeros corrupisse, tum elogio LXX. interpretum. Calci totius operis subjicitur *Canon Chronologicus a creatione mundi usque ad æram Christi pertextus*, ubi synchronismus *Patriarcharum* ac

rum ac *Judæorum* cum *Assyriis*, *Ægyptiis*, *Chinensibus*, *Medis* porro, *Persis*, *Græcis* ac *Romanis* ex hypothesibus Autoris clarissime monstratur, ac tum annus mundi, tum annus ante æram Christi ex utroq; latere cuilibet additur.

JUDICIA ERUDITORUM DE SYMBOLO *Athanasiano, studiose collecta & inter se collata a Wilhelmo Ernesto Tentzelio.*

Francofurti & Lipsiæ, apud Aug. Boetium, 1687, in 12.

Postquam in præfatione clarissimus Auctor dixerat de præstantia usuque Symboli Athanasiani in prisca & recenti Ecclesia, ac ejusdem versiones Germanicas, tam manuscriptas in Bibliotheca Vindobonensi, Lipsiensi & Gothana residuas, quam impressas indicaverat; rationem instituti sui exponit, ut varias eruditorum opiniones de Symboli auctore exquirat, ultimumque judicium Lectori relinquat; tum in duas sectiones totam tractationem dividit, quarum altera argumenta externa, altera interna complectitur.

In priori sectione profert primum testimonia scriptorum quarti & quinti seculi, pro γνησιότητι symboli allegari solita, cum negantium responsionibus; nempe Hilarii Pictaviensis, Gregorii Nazianzeni, Damasi Papæ, Gaudentii Brixiensis, Augustini, & Concilii Chalcedonensis; ubi simul de singulorum locorum & librorum veritate dispicit, quod etiam in sequentium seculorum auctoribus facit. Monet enim eos, qui Symbolum Athanasio tribuunt, novam quasi illius epocham auspicari a concilio Toletano quarto, a quo primum in lucem prolatum sit. Qua sententia excussa, de confessione illius concilii, Psalterio Gregorii Magni, epistola Isidori Hispalensis, canone synodi Augustodunensis, synodi Herudfordiensis confessione, commentario in Boetium Bedæ supposito, tanquam septimi seculi scriptoribus agit. Dehinc ad octavum & sequentia ante reformationem secula progressum faciens, præscriptione perpetua negantem partem uti observat adversus illarum ætatum homines, quippe in critica ecclesiastica non satis versatos.

Quo præsuppoſito, ſuffragia Caroli Magni, Ahytonis Baſileenſis, Anonymi apud Sirmondum, Theodulfi Aurelianenſis, Agobardi Lugdunenſis, Friderici Ultrajectini, Anſcharii Hamburgenſis, Rathramni Corbeienſis, Æneæ Pariſienſis, Hincmari Rhemenſis, Otfridi Weiſſenburgenſis, Abbonis Floriacenſis, Ratherii Leodicenſis, Æthelſtani Regis Anglorum, Gualdonis Corbeienſis, Brunonis Herbipolenſis, Joannis Cypariſſiotæ, Henrici Brunſuicenſis, Joannis Belethi, Nicolai Hydruntini, Apocriſiariorum Gregorii noni, Manuelis Calecæ, Guilielmi Durandi, Ludovici IX Galliarum Regis, Thomæ Aquinatis, Eugenii Papæ, Georgii Scholarii, ac Joannis Pluſiadeni ſummatim colligit, ſingulorumque verba producit. Poſthæc Pontificiorum, Lutheranorum, Reformatorum, Arminianorum, Socinianorum & aliorum recentiorum ſententiam ſuggerit, ac Baronii de communi eccleſiarum conſenſu adſertum examinat. Denique negantium argumentum inficiale ſubjungit, partim a ſilentio ipſius Athanaſii, partim aliorum ejusdem vel ſequentis ſeculi, petitum, ac Baronium cum Quenellio, Cabaſſutio & Alexandro committit, oſtenditque, ex veterum ſilentio fluctuationem ajentium oriri, qua tempus loeumque ſymboli ab Athanaſio conſcripti, diverſimode adſignant; tum ab Oudino, Voſſio & aliis argumentum illud nimis extendi, dum ille Hincmarum, hic Apocriſiarios Gregorii IX. ſymboli ſub Athanaſii nomine primum meminiſſe volunt, additque Græcorum reſponſiones ad auctoritatem illius ſibi a Latinis objectam.

In poſteriori ſectione tria tractat argumenta interna, a tempore, ſtylo & dogmatis deſumi ſolita. Ad primum pertinet, quod Neſtorii Eutychetisque, Athanaſio utique recentiorum, errores Symbolo profligari volunt Carpzovius, Quenellius, & alii. Sed diverſimode reſpondent Cornerus, ac Maimburgius. Ad alterum ſpectat, quod diverſitatem ſtyli allegant Voſſius, Petavius, Quenellius, pluresque. Symbolum enim Latini, non Græci hominis eſt, Græcaque exemplaria plurimum variant. Cum autem controverſum ſit, an Latine ſciverit Athanaſius, auctor id variis argumentis adfirmat, & Cardinalis Bonæ obſervationem adjicit, qua Euſebius Vercellenſis Athanaſio in Symbolo ſive componendo ſive transferendo adjutor fuiſſe traditur. Deinde de Pelargi, Camerarii aliq-

rii aliorumque argumento disputat, quo symbolum Athanasio abjudicant, propter diversum vocum οὐσίας & ὑποστάσεως usum. Ad tertium facit, quod cæteri quidem omnes fatentur, symbolum Athanasii cum doctrina ejus apprime consentire, soli autem Socini Arriique adsectæ diversitatem extrahere conantur. Propterea Wolzogenii, Sandii & Cingalli, (qui idem Sandius est) adserta expendit, & Combefisii ac Caballutii objectiones diluit, quorum alter observat, dictum Christi: *Pater major me est*, in symbolo non eodem modo explicari, quo in Athanasii oratione II. adversus Arianos; alter vero omissionem vocis ὁμοούσιος urget, cui Athanasius, utpote præcipuus ejus adsertor, in Symbolo fidei a se edito omnino locum dedisset. Denique varias de Symboli auctore illorum conjecturas explorat, qui Athanasio id abjudicant; alii Eusebium Vercellensem, alii Anastasium, alii Athanasium Spirensem, alii hominem Gallum vel Hispanum, alii Vigilium Tapsensem substituentes. Singulorum opiniones prolixe discutit Auctor, & in fine plures Diatribas pari methodo pertractatas promittit, si hanc non displicuisse eruditioribus animadverterit.

ADMIRANDI ARCHIMEDIS SYRACVSANI

Monumenta omnia Mathematica, ex traditione doctissimi viri, D. Francisci Maurolici.

Panormi, apud D. Cyllenium Hesperium, 1685, fol.

INter cætera *Francisci Maurolici*, Abbatis quondam Messanensis clarissimi, ἀνέκδοτα, (quorum non pauca fuisse, cum ex ipsius *Maurolici Cosmographia* & *Opusculis*, citante *Ricciolo in Chronico Astronomorum, Alm. Tomo primo*, tum literis *P. Caroli de Balsamo, Soc. Jesu*, operi præsenti præmissis, cognoscere licet,) delituere hactenus & lucubrationes in Archimedis Syracusani opera, quæ Autor hic peculiari suo studio recensuit & illustravit. Devenerunt autem ea ante annos plus minus viginti in manus cujusdam *Laurentii Tomasi* Messanensis, tum quidem aromatarii, sed literis deditissimi: qui sub auspiciis, partim etiam sumtu, Senatus patrii, studio vero *Jo. Alphonsi Borelli*, insignis mathematici, præcipue adjutus, editionem

Operis

Operis anno 1670 adornare cœpit: poſtquam ſcilicet idem *Borellus* ex indultis ſibi a Senatu Mamertino quibusdam aliis *Maurolici* ſcriptionibus, commentaria hujus in Apollonii Conica jam edldiſſet.

Procedebat interea editio, ut anno 1672 de novem tractatibus, (in tot enim *Maurolicus* Archimedea digeſſerat) ſex priores typis extarent: cum malo operis & ſuo *Borellus*, invidia & calumniis inimicorum petitus, vitæ licet integer, Siculum yertere ſolum coactus eſt. Et hic quidem incertum, an ſuo ingenio, an ex commentationibus aliorum, ſeptimum tractatum, (nam ex manuſcripto *Maurolici* ſex omnino priores *Tomaſus* poſſidebat,) *de numero arenæ* Romæ ſupplevit; morte tamen præventus, poſtremos duos, quod facturus erat, perficere non potuit. Hæſere interim impreſſi libri per turbas Siculas inſequentium annorum eousque penes *Tomaſum*, donec Hiſpanis Meſſana rurſum potitis, ipſe ſibi metuens, cum claſſe Gallica Sicilia excederet, fiſcoque regio, cum cætera profugorum ſuppellectile, & has ſchedas occupandas relinqueret. Hæ Panormum poſtea devectæ, naufragio pleræque periere: quæ cladi ſuperfuerunt exempla, unum alterumve, deinceps a D. *Cyllenio Heſperio* redemta ſunt.

Ex his novam editionem Panormi ab anno 1680 molitus laudatus modo D. *Cyllenius*, cum ſupra omnem curam adhibitam de ſupplemento poſtremorum tractatuum nihil quicquam indipiſci poſſet, ſuperſtites ſex typis denuo commiſit; loco trium poſtremorum *arenarium*, & binos *de inſidentibus humido* libros, juxta textum *Archimedis*, ex *Commandini* interpretatione, una cum exoticis illius tractatibus ex eodem *Commandino* & *Rivalto*, ſubjunxit.

Cæterum operi huic concinnando anſam cumprimis dediſſe commentatorem Archimedis non incelebrem, *Eutocium Aſcalonitam*, *Maurolicus* in *proœmio* profitetur. Hujus enim, in libros de *circuli dimenſione*, *ſphæra & cylindro*, *æquiponderantibus*, commentariis, cum multa, plus obſcuritatis, quam aut jucunditatis aut utilitatis habentia, nec ad explicandum autorem conducentia, intermixta perſpiceret *Autor* noſter, conatus eſt faciliore rem via aggredi; & juvandi intellectus cauſa multa lemmata adjicere; multa ab *Archimede* omiſſa, tum ipſa principia, quæ difficultatis aliquid habere credi poterant, demonſtrare. Hujus gratia Archimedeis tracta-

tractatibus præparationem quandam præmittit, in qua præter principiorum demonſtrationem,& duarum mediarum proportionalium inventionem,juxta veterum, *Heronis*, *Apollonii*, *Pappi*, *Dioclis*, *Platonis*, *Eratoſthenis*, *Menachmi*, *Archyta* placita tradit. Tractatuum *primus* eſt *de circuli dimenſione*, cujus 12 propoſitionibus tetragoniſmum *Hippocratis*, ſuumque duplicem ſubnectit: *ſecundus de ſphæra & cylindro*, cujus propoſitiones 38 pleræq; aliæ ab Archimedeis: *tertius de momentis æqualibus*, quem in libros quatuor diſtribuit, 1 doctrinam gravium univerſalem; 2 centra gravitatis planorum; 3 parabolæ; 4 ſolidorum, argumentum ab *Archimede* omiſſum, explicantes. *Quartus de quadratura parabolæ*: *quintus de ſpiralibus*: *ſextus de conoidibus & ſphæroidibus*. In his excepto quarto & quinto, multa *Archimedis* omiſſa, plura omiſſis repoſita, ipſumque adeo demonſtrandi nexum & ordinem *Maurolico* peculiarem Lector facile, ex collatione cum aliis *Archimedis* editoribus, comperiet. *Liber* vero *octavus* & *nonus*, qui in hac editione ſunt de inſidentibus humido, *Maurolico* futuri erant, prior quidem περὶ ἰσοπεριμέτρων, *Ihroni Alexandrino*; poſterior περὶ κατοπτρῶν καυστικῶν, *Ptolemæo* ab aliis verius aſcripti, uti ex *Proœmio Autoris* conſtat.

TENTAMINA ARITHMETICO-POLITICA circa amplitudinem Civitatis Londinenſis, facta a Wilhelmo Petty, Equite ac Societatis Regiæ conſorte.

Ex Transact. Philoſ. Angl. M. Septemb. & M. Decemb. 1686. pag. 152. & 237. ſeq.

EDiderat ingenioſiſſimus Autor anno ſuperiori Tractatum Gallicum, cui titulus: *Deux eſſais d' Arithmetique politique touchant les villes & hoſpitaux de Londres & de Paris*, ſive, *Duo ſpecimina Arithmetica politica circa civitates & noſocomia Londinenſia & Pariſienſia*, *Londini apud Franc. Vaillant in 4.* cujus recenſionem videre eſt *in Novell. Reipubl. Liter. M. Octob. 1686. pag. 1144 ſeq.* Probare in eo præprimis intenderat, Londino inter eas, quæ nunc ſunt, civitates jure prærogativam deberi, etiam præ Lutetia (utut hæc commu-

Sanctorum, quorum ad ecclesiam pertinet, quæque ad ecclesiam pertinent, quæ ad ecclesiam pertinent, quæ ad ecclesiam pertinent, quæ

num non ſolum hac in parte Lutetiæ & Rotomago, ſed plane Lutetiæ, Rotomago & Romæ hodiernæ ſimul ſumtis paria facere queat. Utitur vero talibus computandi mediis, quæ ab Auzuto ipſo adhibita & allegata fuere; partim nempe petitis e cataſtris authenticis, partim e catalogis funeralibus. Quoad Pariſienſem itaque civitatem ad *primum* ſupputandi modum largitur Auzoto, ibidem eſſe 23223 domos, in earum qualibet (exceſſu cum defectu compenſato) degere 3½ familias, ut ſic emergant familiæ 81280; quamlibet vero harum ſex capitibus conſtare, adeoque univerſi populi numerum provenire 487680. Rurſus juxta *alteram* computandi viam, eidem concedit, Lutetiæ indices funerales unius anni mortuos continere 19887; ab eoque numero deduci patitur 3506, qui in noſocomio, quod *l' Hotel-Dieu* vocant, deceſſerint, quaſi præter neceſſitatem & ob ſolam ægrorum incommodam tractationem defunctos, ut ſic remaneant 16381: ſic ſuppoſito (non ex 25 hominibus, ut Auzuto placuerat, ſed ſaltem) ex 30 unum quotannis regulariter decedere, adeoque priori illo numero 16381 per 30 multiplicato, emergit Pariſienſium univerſorum ſumma 491430. Jam ſi inter primam illam & ſecundam hanc computandi viam, ſeu inter 487680 & 491430 medius numerus quæratur, proveniunt 488055. Et hactenus quidem de Lutetia juxta ipſam Auzuti hypotheſin. Jam populi etiam Londinenſis ſummam eadem ratione indagat Noſter: nimirum quoad *priorem* connumerandi methodum ad fidem tabularum cenſualium aſſerit, Londinum habere in univerſum domos 105315; ſupponit, decimam ſaltem harum partem binas alere familias, ita ut familiæ per additionem partis decimæ ſeu 10531 emergant 115846; denique his juxta ſuppoſitum capitum in qualibet familia numerum per 6 multiplicatis, prodit collectum totale 695076. Deinde ſecundum *poſteriorem* computandi viam a catalogis ſepulchralibus deſumtam præſupponit Londini per annum mortuos eſſe fere numero 23212: hi ſi admodum ſupra dictum per 30 multiplicentur, prodeunt 696360 pro univerſi populi ſumma. Jam ſi rurſus inter hos 696360 & priores illos 695076 media proportio eruatur, manebunt 695718. Quamvis itaque largiatur Auzuto, *Pariſiis* degere per ſuperius tradita homines 488055, *Rotomagi* juxta ejusdem poſtulatum 80000, *Romæ* denique, prout

dem perhibuerat, 125000; tamen his tribus numeris in unum collectis prodeunt saltem 693055, quæ utut a Londinensibus illis 695718 subtrahantur, nihilominus remanent superflua 2663. Denique ad objectionem illam, ac si parochiæ quædam Londino non contiguæ in tabulis publicis præter rem admiscerentur, respondetur, tres modo tales parochias esse, quæ colorem aliqualis distantiæ præbere valeant, nempe *Islington*, *Newington* & *Hackney*; ac has olim quidem aliquantum ab urbe dissitas, a 50 tamen abhinc annis ob multiplicatum interim novarum ædium numerum moli civitatis tam arcte junctas esse, ut regia autoritate adscribi meruerint catastris Londinensibus; neque jam majorem supereſſe ullibi distantiam, quam quæ permittat vocem clamantis ex una domo in altera vicina exaudiri. Ne tamen hac ex parte ullam elabendi rimam adversario indulgeat, permittit, ut tres istæ parochiæ a reliquo corpore subducantur, cum e catalogis funerariis manifestum sit, homines ibi degentes vix $\frac{1}{52}$ Londinensium partem facere: parte vero quinquagesima secunda a summa illa 695718 subtracta, nihilominus numerum remanere, qui Parisiensium & Rotomagensium una sumtorum multitudinem transcendat integris 114284. Sub finem denique annectit diversas assertiones e supradictis pro parte elicitas: nimirum I. Londinum solum paria facere Lutetiæ, Rotomago & Romæ simul sumtis. II. Londinum, Bristolium & Dublinum æquare posse Lutetiam, Amstelodamum & Venetias. III. Londinensem civitatem solam collatam cum Amstelodamo, Venetiis & Rotomago se habere ut 7 ad 4. IV. Londinum cum Bristolio adæquare Galliæ civitates quatuor quaslibet. V. Dublinum probabiliter haud cedere optimæ cuilibet civitati secundæ in quovis Regno aut statu inter Christianos. VI. Londinum, quantum quidem appareat, maximam in orbe civitatem, at manifesto maximum omnium emporium esse.

* * *

Consulto noluimus in numeris ab Autore in *ipso* Transactionum textu positis quidquam immutare. Non possumus tamen non monere, computationem (incertum cujus culpa) non *ubique* accurate expressam fuisse; utut error talis sit, qui *principali* Autoris sco-

Digitized by Google

ris ſcopo omnino præjudicare nequeat. Nimirum e duabus ſummis populum Pariſienſem emetientibus 487680 & 491430 numerus medius elicitur non 488055, uti poſitum fuerat, ſed 489555. His conſequenter, ubi Lutetiæ, Rotomagi & Romæ incolæ in unum computantur, loco 693055 emergunt 694555; quæ ſi ſubtrahantur a medio Londinenſium numero 695718 remanent non 2663, ſed tantum 1163. Et rurſus ſi a dicta Londinenſium ſumma ſubducatur ob tres illas Parochias pars quinquageſima ſecunda, ac dein collectus numerus Pariſienſium & Rotomagenſium, quod reliquum manet, non eſt 114284, uti in textu extat, verum 112784. Unde evidens eſt, Autoris quidem intentioni hoc pacto nihil decedere; ſed tantummodo minorem aliquanto numerum manere reſiduum.

THEODORI MOHR, CIVIT. VVERNIGEROD. Secretarii, tractatio ſynoptica de duobus Reis.

Helmſtadii, ſumtibus Henrici Heſſii, 1687, in 4.

NOn eſt, cur multi ſimus in adornanda præſentis tractatus recenſione, cum docta quidem & proficua quamplurima, novi tamen nihil contineat, niſi forte methodum in eo concinnando adhibitam: certe ejus Autor præter congeſtionis & digeſtionis operam de eo nil ſibimet arrogat. Nimirum ex optimis probatiſſimisque tam antiquorum quam recentium Juriſconſultorum ſcriptis, ea compilare ac in certum ordinem redigere ſategit, quæ ad materiam hanc, difficiliorem ſane & plurimis involutam tricis, ſpectare viſa fuere. Labori occaſionem dedit diſputatio academica, ab autore ante hos 35 annos Jenæ de hoc ipſo themate propoſita utut imperfecte, cum in ea non niſi debendi reos attigerit, ac d, iis quidem non niſi primas duxerit lineas; eo quod operi tum temporis ad umbilicum perducendo parem ſemet haud crederet, cum in penſitanda hac obligatione correali plus difficultatis, quam ſibi ab initio fuerat pollicitus, offendiſſet. Succedente dein tempore, ſtimulatus cupidine telam hanc ſuam abſolvendi, ea annotare & in unum conferre cumulum allaboravit, quæ hac de re quotidiana

autorum lectio ipſi ſuggeſſit, (Ronchegalli præſertim, unioi propemodum, qui de hac materia ex profeſſo ſcripſerit, quique adeo in ſingulis fere paginis hic allegatus occurrit) unde tandem tractatus hic enatus eſt, decem omnino capitibus conſtans, & ob ordinem in eo diſponendo ſervatum lectu neqnaquam injucundus; jucundior adhuc dubio procul futurus, niſi ob autoris abſentiam ejus textus undique nimio ſphalmatum agmine miſere ſcateret. Præmittitur conſultiſſimi Eichelii præfatio operis commendatoria, ubi partim de methodi ſervatæ concinnitate, partim de ſcriptorum, qui hanc juris noſtri partem pertractarint, paucitate diſſerit: inter alia de Ronchegallo quoque fert judicium, eum quidem nec indocte, nec ineleganter de hoc themate ſcripſiſſe, nec materiæ huic ſubtili enucleandæ & extricandæ imparem fuiſſe: aſt nimis eſſe prolixum & multa ἀλλότρια eo plane non ſpectantia admiſcere, ordinem quoque, aut propoſitum, aut congruum non undiquaque ſervare, nimium denique eſſe in congerendis plurimis authoritatibus Doctorum, quibus omnem rem, more & olim & hodie uſitato, confici ſibi perſuaſerit. Cæterum proteſtatur Autor, tractatum hunc, velut privato tantum uſui congeſtum, intra ſcrinia forte ſepultum quaſi manſurum fuiſſe, niſi ejusdem editionem elicuiſſent partim amicorum preces, partim malevolorum quorundam dicteria ferentium, autorem officio, quod jam per 34 annos ſuſtinuit, ulterius condigne adminiſtrando ob deficientes per ætatem vires parem amplius haud eſſe. Conſultum proinde credidit ad Lectoris judicium hoc in negotio ope ſpeciminis ſic expoſiti provocare, exemplo Sophoclis, de quo Tullius in Catone majore ſequentia refert: *Sophocles ad ſummam ſenectutem tragœdias fecit; qui propter ſtudium cum rem familiarem negligere videretur, a filiis in judicium vocatus eſt, ut quemadmodum noſtro more male rem gerentibus patribus bonis interdici ſolet, ſic illum, quaſi deſipientem a re familiari removerent judices: tum ſenex dicitur eam fabulam, quam in manibus habebat & proxime ſcripſerat, Oedipum Coloneum recitaſſe judicibus, quæſiſſeque num illud carmen deſipientis videretur; quo recitato ſententiis judicum eſt liberatus.* Pari itaque modo æqui lectoris calculo ſemet abſolutum iri, perluſtrato hoc libro, Noſter ſibi ſpondet.

VOYA-

VOYAGE DE SVISSE, D' ITALIE, ET DE quelques endroits d' Allemagne & de France es années 1685 & 1686, par M. Burnet D. en Th.

id eſt

Gilberti Burneti, Doctoris Theologi iter in Helvetios & in Italiam, partesque quasdam Germaniæ & Galliæ, annis 1685 & 1686 ſuſceptum, cum illuſtris alicujus Viri annotationibus de Helvetiis & de Italia.

Roterodami, apud Abr. Acher. Editio Germanica proſtat Lipſiæ apud Gleditſchium, 1687, in 12.

NEque de Autore, neque de librorum hodæporicorum utilitate & jucunditate præfari nos hic multa opus eſt: illum enim nec fama latere patitur, & Acta noſtra jam ſæpius celebrarunt; hanc omnes agnoſcunt. Conſtabit tamen ex brevi hoc libello, Italico primum idiomate edito, poſt in Gallicum, & nunc etiam in Germanicum traducto, quantum interſit, quo fine, quo apparatu, quo judicio, qua induſtria itinera fiant, aut deſcribantur. Aliter nempe alioque ſucceſſu & emolumento peregrinantur juvenes, aliter viri; aliter docti, aliter indocti; aliter bene morati & graves, aliter leves & voluptuoſi; aliter locupletes & honorati, aliter tenues & viles. Cum vero Autori clariſſimo inſignia adſint adminicula, quibus inſtructus iter iſtud, brevi licet tempore, cum egregio profectu expedire, & quæ in eo obſervavit, publicare potuerit, factum inde eſt, ſi quid judicamus, ut liber hic, quamvis exiguæ molis, inter æſtimatiſſimos haud dubie ſit futurus. Idem tamen materiarum egregiarum conferta multitudine, compendioſam enarrationem difficilem reddit, dubiumque qui eam aggreditur relinquit, quid excerpere, quid omittere debeat, cum nihil non pulchrum & notatu dignum videatur. Incipit autem Autor relationem ſuam, quam in quinque epiſtolas diviſit, ab itinere Gallico, quod Lutetia Lugdunum verſus ingreſſus fuit, de quo præter ſummam egeſtatem in vicis & oppidis undique apparentem, parum annotavit. Lugduni in-

ni inſcriptionem ab aliis, ut notat, neglectam obſervavit (pag. 5.) in qua maritus Cecalius Caliſtio de uxore ſua Sutia Anthede queritur, quod dum *nimia* (ita latinitate jam corrupta ſcriptum eſt,) *pia eſſet*, i. e. nimium & ſuperſtitioſe pia, *impia facta* ſit: quod de Chriſtianiſmo, qui illo tempore pro impietate & crimine erat, intelligendum eſſe cenſet. Gratianopoli *Vegetii* librum MS. invenit, ex quo lucem accipere putat locum de ſtatura militum, qui in editis obſcurus eſt, dum legitur: *Scio ſemper menſuram a Mario conſule exactam.* Sed in MS. illo non invenitur τὸ *a*, & pro Mario extat III, unde *aliquis Mario*, & ex C. *conſule* efficere potuit, cum legere debuiſſet, menſuram III. C. i. e. *trium cubitorum exactam.* Ex *Genevenſibus* rebus, præteritis ut ſemper facit, aut leviter tactis, quæ vulgata & aliis notata ſunt, ut laude digniſſimum celebrat & potentioribus civitatibus imitandum, quod in horreo publico ſemper annona duorum annorum conſervetur, relicta tamen civibus libertate emendi ubicunque velint, ſolisque piſtoribus & diverſoriis publicis aſſignata quadam portione, cum emolumento Reipubl. moderato, quod tamen intra aliquod tempus, ad magnam vim æris alieni diſſolvendam ſuffecerit. Comparat inde Romanum inſtitutum cum Genevenſi iſto. Romæ (ait) Pontifici omne frumentum provinciæ vendi debet. Pro modio quinque ſcutatos venditor accipit, ſed lente; divenditur inde modius, Pontificis nomine, quinta ſui parte minutus & duplo pretio; ſic fit, ut ærarium pro quinque ſolidis duodecim accipiat. Dein piſtoribus ſingulis annis plus frumenti obtruditur, quam diſtrahere poſſint; quod autem reſiduum eſt, ærarium ab iis redimit primo illo quinque ſcutatorum pretio. Explicatur hoc in annotationibus ab illuſtri (ut memorat) amico ſuppeditatis. Is enim p. 305. refert, Innocentio X Pontifici a fratris uxore (Olympiæ nomine ſatis famoſa) inventum illud ſuggeſtum, & huc usque retentum a ſucceſſoribus fuiſſe, magno fiſci commodo, ſed ſumma cum civium oppreſſione, & ſine exemplo, cumplerique Principes & magiſtratus annonam plebi neceſſariam aut nullo aut levi tributo onerent. Hoc vero invento per annos triginta jam continuato, ita deſolatam eſſe regionem Pontificiam ſcribit, ut magna agri pars, quia coli cum emolumento nequit, deſerta jaceat. Sed Genevæ (ita narrat Burnetus) modico lucello conten-

contentus eſt Magiſtratus. Cætera quæ apud Genevenſes laudabilia notat, ſunt frugalitas publica, quæ ex ſtipendiorum tenuitate apparet; eruditorum multitudo, urbanitas civium, judiciorum publicorum rectitudo; leges optimæ, interque eas illa, quo omnes fundi ſeu res ſoli, conſtituto licet inter emptorem & venditorem pretio, publicæ licitationi exponuntur, tum poſſeſſorum, tum creditorum commodo. Quæ de Reipublicæ forma, & de protectione, quam civitas iſta a Bernatibus & Tigurinis expectare debet, tum de periculo, in quo poſt acquiſitum Galliæ (negligentibus Helvetiis) comitatum Burgundiæ verſantur, item de lacu Lemano ejusque piſcatura, & alia plurima ſubjungit, omittimus. Tacendum tamen non eſt elogium, quo *Nicolaum Fatium Duillerium* extollit, quem annum licet non niſi vigeſimum ſecundum agentem, primariis ſeculi noſtri viris accenſet, natumque eſſe arbitratur ad proferendam Philoſophiam & Matheſin ultra omnes, quos unquam habuit, terminos. De Bernatium rebus prolixe tractat a p. 25. ad 86. Indicat potentiam Reipubl. quam plusquam tertiam Helvetiorum partem imperio ſuo complecti, & paroecias 450 habere refert. Multa laudat in regimine civili & eccleſiaſtico, id maxime, quod ſubditi non exhauriantur tributis, ideoq; longe commodius majorique numero vivant, quam in florentiſſimis Galliæ & Italiæ regionibus. Unum fere reprehendit, quod præfecti oppidorum & pagorum, qui civitati ſubjecti ſunt, ex mulctis colonorum, quæ illis pro ſalario cedunt, magnum lucrum capiant. Prenſationum vero & factionum mala, quæ in eligendis præfectis invaluerant, ſalutari lege nuper correcta eſſe narrat. Civitatem ipſam parum munitam, ſecuritatem ſuam quærere refert, tum in civium & colonorum numero & fortitudine, qui omnes arma tractant; tum, ut notum eſt, in vicinorum regum æmulatione in conſervanda æqualiter Helveticæ gentis amicitia & ſocietate. Monet tamen iterum aliquid de periculoſa vicinia Gallici imperii in Burgundia. Inſignem animadvertit differentiam in legibus circa ſacra. Bernates enim & reliquas Helvetiorum civitates, quæ Reformatam religionem ſequuntur, ſubditos, ſi qui ab illa diſcedunt, emigrare ſolum ex ditione ſua jubent, ſinuntque poſſeſſionibus ſuis vel frui, vel eas vendere, & pretium aſportare. At ſub Romano-Catholicis pœna

capitis mutantibus religionem irrogatur. Hæc ſævitia & olim & nuper diſcordiis & bellis inter civitates cauſam dedit: quæ tamen prudentia & moderatione procerum facile ſopiuntur, concurrentibus ob ſecuritatem Italiæ in conſervanda pace & libertate Helvetica, ad quieta conſilia etiam Pontificum Nuntiis; ſuſpenſo nimirum zelo, quem alibi contra Proteſtantes oſtentant. Occaſione deſcriptionis templorum Bernenſium, recenſet hiſtoriam de Dominicanorum quorundam fraude, in fingenda apparitione B. M. Virginis, aliisque criminibus, propter quæ autores A. 1509 ſupplicio affecti fuerunt. Refert autem, ſe Acta authentica foliorum 130. minuto charactere ſcripta, diligenter legiſſe, & obſervaſſe, editiones typis vulgatas non ſatis accuratas & correctas eſſe. Neſcimus tamen, an illam etiam intelligat, quam *Hottingerus* Part. V. Hiſt. Eccl. *p. 334. & ſeqq.* exhibet. Apud Rom. Cathol. *Friburgi in Uchtlandia* & alibi ſuperſtitionis ſummum gradum, & alia ejuscemodi annotavit. *Tigurinorum* & politiam & eccleſiam, & largos in xenodochia erogatos ſumtus valde commendat p. 95. *& ſeqq.* Ubi tamen conciōnes ſacras quotidie haberi, & olim Miſſis quotidianis a Reformatoribus ſuffectas fuiſſe retulerat, conſilium dat de abbreviandis illis concionibus; ita futurum eſſe ratus, ut populus frequentius accurreret, & minori faſtidio auſcultaret. Addit rectius facturos concionatores, ſi primo inſtituto inhærentes, ſimplici expoſitioni Scripturæ operam darent; ſic enim ſenſum ejus magis magisque (ait) aſſequentur, (quæ vera eſt ſcientia Miniſtri Evangelici,) laborem etiam minuent, quem longi & elaborati illi tanta cum moleſtia ſermones requirunt, qui tamen ad populi profectum parum faciunt. In archivis Capituli Tigurini vidiſſe ſe teſtatur magnum numerum epiſtolarum Bullingeri, aliorumque egregiorum virorum. Subjungit quædam de diſſidiis ob veſtes ſacerdotales, in Anglia inter Epiſcopales & Presbyterianos verſantibus. Præteriri non debet relatio Autoris, p. 110. & ſeqq. de loco 1. Ep. Joh. V, 7: *tres ſunt, qui teſtimonium perhibent in cælo &c.* cuius cauſa Biblia MS. apud Helvetios & in Italia Auctor perſcrutatus eſt. Summa eſt: in Græcis quæ vidit, non inveniri illum verſiculum, neque in plerisque Latinis, licet 800 vel 900 annorum ætatem habeant; in aliqui-

Digitized by Google

...

Ancient lawyers, as we have seen, had a very limited knowledge of the principles of their own law. Modern lawyers, on the other hand, have a very extensive knowledge of the principles of their own law.

Ecclesiæ Romanæ Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, quæ vocatur ad Martyres, & Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & Sancti Laurentii Martyris, & omnium Sanctorum, qui Romæ requiescunt, & Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ, & Apostolicæ, quæ est Romæ, & Sanctæ Ecclesiæ Ravennatis, & omnium Sanctorum, qui ubique sunt

licet & maris incommodis expoſita, populoſiſſima eſt, & ita abundat pecunia, ut uſura duorum pro centum erogetur.

Epiſtola IV *Romæ d. 8. Decembr. 1685* exarata, iterum notat ſummam paupertatem Hetruriæ & Latii, quæ florentiſſimæ olim provinciæ, nunc ſub Pontificibus deſolatæ jaceant, tum ob cauſas quas indicavit, tum ob tranſitorium illud Pontificum imperium, cujus defectus aperte indicat. Eos malumus *p. 105. & ſeqq.* in ipſo libello, quam hic legi. Inſigni autem elogio mactat Proregem Neapolitanum, *Marchionem Carpium*, filium celeberrimi miniſtri regii Ludovici de Haro. Illius induſtria & æquitate optime proſpici afflictiſſimis provinciis iſtis refert. Inter alia egregium ejus conſilium aperit, quo monetam corruptam, eodem quo erogata erat, pretio redimere conſtituerit. Plebis autem in regno Neapolitano pauperiem pene incredibilem memorat, ita ut coloni in provinciis ſitus feliciſſimi, tanto rigore exhauriantur, ut aliqui fame pereant, mercaturæ vero commoda ad exteros devolvantur. Interim dimidiam redituum & poſſeſſionum partem in quibusdam regionibus ad Eccleſiaſticos translatam eſſe ait, non mitius cum colonis agentes. In templis vero & xenodochiis Neapolitanis argenteorum vaſorum tantum memorat numerum eſſe, ut pretium ad octo milliones ſcutatorum aſſurgat. Privilegium etiam refert, quod collegia monaſtica habent, ut ædes contiguas ab utroque latere emere poſſint; quo pacto totam pene urbem acquirere liceret, cum in omnibus fere plateis monaſteria ſint. Facilior etiam habetur effectus conceſſionis, quia non majus pretium poſſeſſoribus ſolvi debet, quam quod proximus poſſeſſor dedit aut conſtituit. Græcæ linguæ ſtudium reflorescere ait Neapoli, & D. *Joſephi Valetæ* induſtriam promovendæ rei literariæ & illuſtrem commendat bibliothecam. Sed literatos hos, qui ſodalitium quoddam conſtituerunt, a clero ut plurimum indocto, pro atheis haberi ſcribit; nec concionatorum ineptias tacet. Molinæ (Molinæi vel Moliniſtæ) ſectam in urbe ad duo hominum millia excreviſſe, fama ferri ſcribit. Illius viri dogma, & ut a Jeſuitis vehementer improbetur, refert p. 126. Eſſe tamen dicit qui putent, non diſplicere autorem Pontificis; interim illum in carcere detineri. Deſcribit poſtea p. 230. catacumbas Neapolitanas extra urbem, quarum a nullo ſcriptore mentio-

mentionem factam esse miratur, earumque occasione de cryptis Romanis commentatur, & explicat literas quasdam Græcas in iis observatas, I. C. X. Θ. quibus subscriptum est νικα; legendum autem esse putat [C. illo pro sigmate posito,] Ιησᾶς Σωτὴρ Χριστὸς Θεὸς νικᾷ: *Jesus Salvator Christus Deus* (sive Christus Dei) *vincit.* In eandem fere sententiam Illustris cujusdam Angli literas ad se datas adducit, p. 486. Occasionem inde sumit de cryptis illis, ex quibus corpora sanctorum eruta Pontifices dispensant, disputandi *p. 136 & seqq.* ubi rationes adducit, per quas statuit, paganorum tumbas illas esse, cum mos cremandi cadavera Romæ jam ante tempora Impp. Christianorum fere exoleviſſet; quod veterum & recentiorum testimonio confirmat. Quæ porro in littore Campaniæ olim florentissimo, nunc fere deserto, & de ipsa Roma, tum de templo S. Petri, de palatiis procerum, & de aliis structuris & ruderibus observavit, minime spernenda sunt, sed non possunt omnia referri. Bibliothecæ Vaticanæ cum laude meminit p. 170. & aliquid affert de controversia inter viros clarissimos, Schelstratenum & Maimburgium, *de actis concilii Constantiensis*; & de colloquio quod Autor hac de re cum Bibliothecario illo celeberrimo habuit *p. 173. & seqq.* Inter doctos Romæ honorifice commendat *Bellorium*, Jesuitam *Fabrum*, Abbatem *Nazarium*, ut & *Cardinalem Estræum*, cujus eruditionem & humanitatem celebrat, utpote *Joh. Launojo* familiari & magistro usum, quo factum refert, ut Theologica scientia in Cardinalium collegio emineat. Judicia de institutis hodierni Pontificis, & testimonia de morum ejus probitate, & victus frugalitate leguntur p. 180. *& seqq.* De inopia, quo Roma premitur, iterum aliquid memorat; illi etiam orbitatis causam tribuit, & e diverso Helvetiorum πολυπαιδίαν prædicat, atque allato Genevensium exemplo confirmat. Sic fœcunditatem matrimoniorum a victus commoditate promoveri, mendicitate putat impediri. De conversatione & urbanitate Romæ usitata, & ut nullus familiaritati & infucatæ amicitiæ locus ibi facile esse possit, videri potest *p. 185. & seqq.* ubi & *Christinæ Succorum* reginæ magnum extat elogium. Grata etiam recordatione recolit Autor humanitatem, qua exceptum se Romæ fuisse prædicat a Jesuitis suæ quoque nationis, licet non ignaris, quæ Autor de Ecclesia & fede Romana satis libere scripsisset.

De se-

Digitized by Google

De ſexu monialium duarum, ante biennium ex fœminino in maſculinum mutato, relatio extat p. 201, teſtimonio Hovvardi Cardinalis (cujus laus non omittitur) confirmata. Addit Autor hac occaſione aliam hiſtoriam de puella Genevenſi, quæ auditus uſum, cum a nutrice ſurda lactaretur, perdiderit, & aliquod loquelæ genus ex motu labiorum in aliis obſervato poſtea didiceric.

Epiſtola quinta & ultima, de Maſſilia ſplendido Galliæ emporio, aliisque in Provincia Narbonenſi viſu dignis quædam præfatus, paucis etiam verbis ſummam violentiam, quam Reformati in Gallia paſſi ſunt, indicat, tanto quidem majori, ut teſtatur, animi dolore, quia quicquid geſtum eſt, principiis Romanæ Eccleſiæ & ſtudio totius Cleri Gallici tribui debeat, & innumeris panegyricis ab omni autorum bonorum malorumque genere celebretur. Non negat, etiam ex illa parte moderatos quosdam viros inveniri, quibus iſta non placeant, ſed paucos eſſe, & qui contradicere non auſint. Romæ quidem publicæ approbationis & lætitiæ ſigna non fuiſſe edita, ſed factionis potius Hiſpanicæ, quam Pontificis, repugnantia: hunc enim probaſſe omnia, nec niſi duos Cardinales contra ſenſiſſe, Eſtræi Cardinalis teſtimonio aſſerit. Regi Chriſtianiſſimo minus imputanda eſſe exiſtimat, quæ acta ſunt, quam ejus religioni: dolendum potius, quod hujus præjudiciis a teneris occupatus, & ad exequenda illa inductus fuerit, quæ cum regulis religionis ſuæ congruere judicarit. Ex Gallia Genevam reverſus Autor, cum aliquem Anglorum numerum ibi reperiret, in domo quadam permiſſu Magiſtratus concionatus eſt, & Liturgiam ritu Anglicano celebravit. Placuiſſe id refert Genevenſibus, hosque doluiſſe, quod ob res haud magni momenti, ad regimen externum & ceremonias pertinentes, inter Anglorum & Helvetiorum eccleſias diſſidia foveantur, duos ex Eccleſiæ Genevenſis miniſtris ſpeciatim collaudat, *Turretinum & Tronchinum*. Subjungit denuo quædam Helvetica, in reditu ex Italia obſervata. De picturis Holbenii & aliis, quæ Baſileæ conſpiciuntur, non imperite judicat, item de bibliotheca & de MS. & nummis. Sed graviora ſunt, quæ de ſtatu civitatis commentatur, & de ſtupendi operis munimento, quod Gallicis auſpiciis & ſumtu ingenti, Hunningæ prope Baſileam extruitur, freno totius regionis. *Argentorati* præſentem ſtatum p. 238, *& ſeqq.*

deſcribit; Lutheranorum ceremonias non improbat, niſi quod tecto capite hymnos cani indecens eſſe dicit, & pro inſolito habet, quod ad nomen Spiritus Sancti reverentiæ ſigna edantur, ſicut ad Chriſti. Religionis promiſſam libertatem ſic ſatis ſervari refert, parumque ibi proficere enormem converſionum methodum. Secundo Rheno inde deſcendens Philippoburgum, Spiram & Palatinatum Heidelbergenſem vidit, & paucis deſcripſit. Laudat inſtituta quædam Caroli Ludovici El. Palatini; inter alia ſimultaneum illud, quod Manhemii introduxit, religionum diverſarum exercitium in æde Concordiæ dicata. Non minus celebrat, qui nunc regnat, Electorem Seren. eo etiam nomine, quod ſuæ licet religionis obſervantiſſimus, promiſſam tamen ſubditis libertatem ſacrorum fideliter præſtet; quod exemplo quodam notabili p. 256 confirmat. Amœnitatem regionis illius vehementer deprædicat; de Francofurto etiam non contemnenda memorans p. 258 *& ſeqq.* Dolet (p. 260.), quod Wormatiam & in ea urbe locum non viderit, in quo Lutherus tantum zelum oſtenderit pro defendenda cauſa Dei, cujus, ut ſcribit, feliciſſimum inſtrumentum fuerit. De Moguntia agit p. 261 *& ſeqq.* & inde de tractu ad Rhenum usque ad Confluentes Moſellæ; de hac urbe agit p. 267, & de Bonna p. 268, inventoque ibi obſidionis tempore theſauro aureorum nummorum, ad Romanorum numiſmatum formam effictorum p. 269; de Colonia Agrippina, p. 271 *& ſeqq.* de Düſſeldorpho aliisque p. 275 *& ſeqq.* Neomagum denique Geldriæ urbem, in qua menſe Majo 1686 poſtremam hanc compoſuit epiſtolam, ob defenſionem commendat, quam prima adverſus Gallorum copias in nupero bello auſa fuit, qua tempus Batavis dediſſe dicit, ut ex conſternatione ſeſe colligerent, & res ſuas in melius reſtituerent. Belgii deſcriptione ſupersedet, quam ex libro incomparabili *Templii* Equitis Angli petendam ſuadet. Egregium inde encomium *Ser. Auriaci Principis* ſubjungit, magno cum judicio, nec minori eloquentia, p. 279. *& ſeqq.* Ex additamentis, quæ in titulo libri indicantur, quædam jam tetigimus; reliqua ad res Helveticas & Italicas ſpectant, inter quæ memorabile eſt, quod de Pontificis hodierni inventis, *ad minuendum* æs alienum, a prædeceſſoribus (conſtitutis, quos vocant, Montibus) contractum legitur p. 308 *& ſeqq.*

CHRY-

CHRYSOSTOMI EPISTOLA AD CÆSARIVM Monachum, cum tribus Epistolicis Dissertationibus Jacobi Basnage.

Trajecti ad Rhenum, ex officina Franciſci Halma, A. 1687. in 8.

REcenſuimus in Actis noſtris menſe Januario a. 1683. p. 25. de illa Chryſoſtomi epiſtola ab Emerico Bigotio edita, ſed a Theologis Pariſienſibus ſuppreſſa, expoſtulationem anonymi quem *P. Allixium* Paſtorem olim Charentonenſem, nunc Londini commorantem eſſe, Cl. *Petrus Balus* in epiſtola addita *Deckbero* de ſcriptis adespotis, pag. 401. docuit. Hanc ergo Chryſoſtomi epiſtolam nactus clariſſimus Basnage, eo modo, quo a Bigotio & integra Latine, & cum fragmentis Græcis publicata fuerat, in gratiam eruditorum ſeorſim evulgavit, præfixis iis, quæ Bigotius in præfatione ſcripſerat, & Sorboniſtæ pariter ſuppreſſerant. In prima Diſſertatione Epiſtolica exponit, quomodo Bigotius Florentiæ, inter Dominicanorum codices eam repererit, cenſores autem librorum, inter quos D. Faure iniqui conſilii auctor fuerit, quaternionis lacunam relinquentes eraſerint. Subripuiſſe tamen amicos exemplar Bigotianum, quod a doctiſſimo Eccleſiæ Anglicanæ Theologo (ut in præfatione ſcribit) in ſua adverſus Epiſcopum Meldenſem defenſione editum, ſecum communicarit Burnetus, quem tamen vana ſpe lactaverit monachus quidam Florentinus, qui ſe epiſtolam Chryſoſtomi integram Græco idiomate ſcriptam vidiſſe dixerat. Dehinc Notas in hanc Epiſtolam a Stephano le Moyne promiſſas (ut in Actis noſtris menſe Februario a. 1686 p. 73. commemoravimus) præſtolatus, *hæreſeos Apollinarii*, cujus occaſione ſcripſit Chryſoſtomus, *hiſtoriam* eadem epiſtola pertexit. In qua originem & cauſam hæreſeos vix ullam ſeſe offerre ait, & quæ Sozomenus & Theodoretus aliique allegant, falſa eſſe conatur oſtendere, & veteres recentioresque hiſtoricos taxat, qui plerumque hæreſes auctorum vitiis potius, quam pondere rationum vilescere volentes, vindictæ ſtudium, ambitionem, auri ſacram famem, omnium hæreſeon genitrices faciunt &c. Cecidiſſe igitur in hæreſin

Apollinarem putat ſine motivis externis, qualia vulgo finguntur, ſed arcano Dei judicio. Præcipuam ejus hæreſin fuiſſe dicit, Chriſtum corpus rationali anima deſtitutum induiſſe, quam prolixius tractat, cæteraque hæreſeos capita ipſi tributa examinat. Deinde diſcipulos ejus recenſet, inter quos agmen ducit Vitalis, Antiochenus Presbyter, a quo *Vitaliani* dicti ſunt. Variæ etiam inter Apollinariſtas ſectæ fuerunt; ſiquidem Polemius docuit, commixtam cum corpore divinitatē, & ſubſtantiarum confuſionem factam fuiſſe, unde *Polemianorum* nomen, quorum primipilus Timotheus Epiſcopus, toties a Patribus ipſisque Vitalianis exagitatus. Porro ex Apollinari ipſiusve diſcipulis nati dicuntur Antidicomarianitæ, Eutychiani, Monothelitæ & alii non pauci. Dehinc de refutatoribus Apollinaris agit, Athanaſio nempe, Damaſo, Ignatio in epiſtola ad Philadelphenſes, (quam propterea *νεθείας* accuſat,) Ephremo, Nazianzeno, Baſilio, Chryſoſtomo denique in hac ad Cæſarium epiſtola, quem tamen potius Polemii & Timothei aſſeclam, quam ipſum Apollinaris dogma petere, aliquot argumentis contendit. Subjicit denique, quæ ex Apollinariſmo elici ſoleant a Pontificiis contra Proteſtantes, & ab his viciſſim contra illos. Præcipue tamen de Euchariſtiæ controverſia agit, propter nobile Chryſoſtomi in hac epiſtola adverſus transſubſtantiationem teſtimonium, quod, poſtquam Chryſoſtomum auctorem habere iterum probaſſet, & eos qui Joanni Vinceſterienſi tribuerunt, refutaſſet, ex Reformatorum hypotheſi explicat, ſed ea ratione, quæ orthodoxæ doctrinæ damnum nullum adfert.

In altera diſſertatione epiſtolica tractat *de Syntagmate doctrinæ*, ſub Athanaſii nomine a viro clariſſimo Andrea Arnoldo Chriſtophori filio Pariſiis edito. Primo exhibet epiſtolam ſuam ad Cl. Baylium ex Latina verſione noſtra, quam in Actis a. 1685 menſe Novembris p. 511. dedimus, & doctiſſimus Vir adoptionis jure propriam ſibi facit. Deinceps addit Arnoldi reſponſoriam, ſuamq; replicam. Nos quia illam epiſtolam dedimus, in gratiam Lectorum ſummam utriusq; inde nati opuſculi recenſere, operæ putamus pretium. Arnoldus in epiſtola ad Baylium exiſtimat, auctorem eſſe eundem, qui ſcripſit contra D. Pearſonium in cauſa Ignatiana. Decem vero capitibus reſponſionem ſuam comprehendit. (1) ſtatum *contro-*

ver-

verſiæ eſſe dicit, utrum Syntagma S. Athanaſii Archiep. Alexandrini eſſe poſſit. (2) Titulum codicis Voſſiani tamdiu valere, donec alius oſtendatur, cum hactenus nec Romæ, nec Florentiæ alia exempla MS. reperta ſint. (3) Quanquam *Quæſtiones & Reſponſiones* codicis regii ad Sæc. IX. pertineant, iſtud tamen ſeculum ſine exceptione, ignorantiæ non eſſe accuſandum, quo vixerint Joſephus Theſſalonicenſis, Theodorus Studita, Nicephorus CP. Methodius, Petrus Siculus, Anaſtaſius Bibliothecarius, Photius, Simeon Metaphraſtes. Deinde præfectum monaſterii diſerte ſcribere, ſe non omnia credere monachis, quomodo ergo citaret ſcriptum ſuppoſititium, vel citatum admitteret? (4) Se non audere dicere, neminem coævorum meminiſſe Syntagmatis, cum tot tantaque veterum monumenta amiſerimus. Quod vero Athanaſius ipſe ejus non fecerit mentionem, mirum non eſſe, cum ipſe petierit, ne ſua edantur. (5) Ad objectionem de communitatibus monachorum reſpondet, ſibi ſufficere, quod Athanaſius in vita S. Antonii monaſteria enarret, & Nazianzenus in laudatoria Athanaſii adducat μοναδικὲς καὶ μιγάδας, cum quibus conſuetudinem habuit Athanaſius. 6. Nihil efficere locum Codicis Theodoſiani, quia Athanaſius in vita S. Antonii Aſcetas vult eſſe ἀκτήμονας. (7) Non bene ſe intelligere objectionem de decimis, atque cum Montacutio & Epiſcopo Oxonienſi exiſtimare, eas ad Eccleſiam pertinere. (8) Socratis locum ſibi non adverſari, qui non ſcribat, ſua demum ætate Alexandrinos ſex ſeptimanas jejunaſſe, ſed tantum diverſos quadrageſimæ obſervandæ modos referat. (9) Conjugium clericorum non prohibuiſſe Athanaſium in Syntagmate, neque ἀπέχεσθαι γυναικὸς id ſignificare, quam in rem Canonem 3. & 4. Conc. Carthag. laudat. (10) Non Athanaſium, ſed Cyprianum duos libros ad Quirinum ſcripſiſſe. His allectus Basnage, epiſtolam bene longam ad ipſum Arnoldum exaravit, & poſtquam Pearſonii adverſarium non ſe, ſed Matthæum Roquanum eſſe dixiſſet, & nonnulla de ſtatu controverſiæ adnotaſſet, nova quædam ſuppoſitionis argumenta profert. 1. Genuina Athanaſii opera paucillima nobis ſupereſſe, etiamſi plurima tanto nomine decorata obtrudantur: cujus rei cauſam partim in Orthodoxos, propter Vandalicam perſequutionem, ut Vigilius Tapſenſis fecit, ſub Athanaſii nomine latitan-

Quando il Maestro comincia a lavorare il cavallo, egli deve dargli subito quell'impulso, quel moto, e quella direzione che vuole, e non lasciarlo mai andare a caso, o a suo capriccio, ma sempre secondo la volontà del Maestro. Quando il cavallo è ben disposto, e ben regolato, il Maestro deve lasciarlo andare per qualche tempo, acciocchè si riposi, e prenda fiato, e quando vuole, che ritorni, deve dargli quel moto, che vuole, e non lasciarlo andare a suo capriccio, ma sempre secondo la volontà del Maestro. Quando il cavallo è ben disposto, e ben regolato, il Maestro deve lasciarlo andare per qualche tempo, acciocchè si riposi, e prenda fiato, e quando vuole, che ritorni, deve dargli quel moto, che vuole, e non lasciarlo andare a suo capriccio, ma sempre secondo la volontà del Maestro. Quando il cavallo è ben disposto, e ben regolato, il Maestro deve lasciarlo andare per qualche tempo, acciocchè si riposi, e prenda fiato, e quando vuole, che ritorni, deve dargli quel moto, che vuole, e non lasciarlo andare a suo capriccio, ma sempre secondo la volontà del Maestro. Quando il cavallo è ben disposto, e ben regolato, il Maestro deve lasciarlo andare per qualche tempo, acciocchè si riposi, e prenda fiato, e quando vuole, che ritorni, deve dargli quel moto, che vuole, e non lasciarlo andare a suo capriccio, ma sempre secondo la volontà del Maestro.

udicium, nulla aut ſaltem pauciſſima tituli habita ratione, tum operis materiam, tum ſcribendi methodum, tum ſtylum accurate perpendi debere. Seculum IX. inique ſibi non vapulare contendit, ac de Nicephoro, Theodoro Studita, & Simeone Metaphraſte in ſpecie agit. Silentium Patrum maxime valere docet, quod plurimi aſceticæ vitæ laudatores exſtiterint, qui magnum Athanaſii nomen procul dubio allegaſſent, & ſi Arnoldi reſponſio valeret, perire argumentum negativum tantopere a Dallæo, Pearſonio, Launojo defenſum. Addit, ſe non negare, monachos Athanaſii tempore reperiri; tales autem, quales in Syntagmate deſcribuntur, tum exſtitiſſe, inficiari, hoc eſt, qui religioſi obſequii cauſa carerent omni peculio, decimas ſolverent, quadrageſimam obſervarent, uxoribus abſtinerent. Singula prolixius exponit, & ut primum obtineat, cum legem codicis Theodoſiani vindicat, tum vitam S. Antonii Athanaſio tribui non poſſe, plurimis argumentis ſtipatus adfirmat. Quoad ſecundum monet, ſententiam ſuam circa decimas Arnoldo non fuiſſe ſatis compertam, quæ tamen in Actis noſtris accuratiſſime reddita fuerit. Sibi enim videri, Conſtantini temporibus decimas ſolvi non fuiſſe ſolitas. Unde ſequitur, auctorem Syntagmatis, qui vult illas a monachis deberi, Athanaſium non eſſe. Quod amplius inde confirmat, quia Conſtantinus annonam clericis tribui juſſerit. Ad tertium pertinet, quod quadrageſima tempore Athanaſii non comprehenderit quadraginta dies, ut fit in Syntagmate. Cui probando multa congerit, & Socratis locum vindicat. Quartum denique de cœlibatu Monachorum ex clariſſimo Syntagmatis loco probat, aliumque non minus evidentem ex epiſtola Athanaſii ad Dracontium objicit, quo is monachos liberos genuiſſe adfirmat. Denique ſe circa Quirinum erraſſe fatetur, & Arnoldi amicitiam expetit.

Tertia Diſſertatio *Vindicias adverſus Simonium* continet, quarum occaſionem in præfatione ex *Methodorum Cleri Gallicani Examine* a ſe edito natam dicit, cui nonnulla adverſus Simonium inſeruerit, qui vel ipſe vel ejus amicus, in præfatione novæ editionis Hiſtoriæ Criticæ quædam repoſuerit. Propterea Basnage hanc ſcripſit epiſtolam, in qua recenſenda breviores erimus, partim, quia in præcedentibus diutius hæſimus, partim quia hinc inde in

Actis

Actis noſtris pro & contra Simonium facientia produximus, nunc magis notabilia ſolum adnotaturi. Initio dolet, Simonium & Voſſium, neglecta veritatis cura, ſe mutuo convitiis infectantes; dolet, Bocharcum a Simonio inter etymologiſtas deprimi, cui tamen ipſe plurima debeat, ut prolatis aliquot exemplis fidem facit. Deinde præcipuam ejus opinionem de ſcribis Judæorum publicis, haud proletariis rationibus convellit, oſtenditque, Simonium nihil aliud agere, quam ut Scripturam deprimat, traditionem evehat. Porro creationis ex nihilo ſententiam ſola traditione non niti, ex Moſe & Paulo probat, ſuamque opinionem de multis Joſephi a ſcriptoribus ſacris tam crebro diſſentientis erroribus vindicat, & Uſſerii dictum allegat, Joſephum Hiſtoriam ſuam elucubraſſe eadem ratione, qua Xaverius Evangelium edidit apud Perſas. Deinceps confutare adgreditur Simonium, magnas circa varias lectiones difficultates inique creantem, difficultatem intelligendi Scripturas propter ignorantiam Ebraicæ linguæ objicientem, & Scripturam per Eſdram reſtitutam vel ſaltem in unum volumen compactam & a corruptelis vindicatam ſtatuentem. Tandem a pag. 202. usque ad finem nonnulla diſſerit de Hiſtoria Critica fidei Orientalium, ſub D. de Moni nomine a Simonio edita, quæ obſervatu maxime digna judicamus, præſertim, quoniam illud Simonii opuſculum in Actis noſtris A. 1684 menſe Novembri p. 490 recenſuimus. Res ſic ſe habet. A plurimis annis Simonius id elucubraverat, & typographo excudendum commiſerat, qui, ut facilius ederetur, ſcribæ elegantiori manu deſcribendum mandavit. Et cum ob difficillima apud Gallos his in rebus tempora ſub prælo ſudare non potuerit, codicem ſuum recepit Simonius, dum alter apud litteratum virum detinebatur. Tandem mutato titulo & nomine prodiit, quem Basnage cum MS. codice conferens multa omiſſa, multa immutata, multa etiam obliterata deprehendit. Quædam de traditionibus, Sacramento Euchariſtiæ, imaginibus, confirmatione, purgatorio, aliisque magni momenti rebus deſcripſit, ut Simonius, re comperta, quo caſu, quove conſilio id actum fuerit, nobis aperiat, quem incredibile ſit, ſpe lucri cum Epiſcopis Gallicanis in gratiam redire volentem hæc immutaſſe.

CLAU-

Digitized by Google

CLAVDII RVTILII NVMATIANI GALLI ITINERARIUM, integris Simleri, Castalionis, Pithœi, Sitzmanni, Barthii, Grævii aliorumque Animadversionibus illustratum ex Musæo Th. J. ab Almeloveen.

Amstelædami, apud Joh. Wolters, 1687, in 12.

CLaudius Rutilius Numatianus Gallus, cum ex urbe Roma, in qua amplissimis muneribus defunctus fuerat, in Galliam ad avitos lares reverteretur, imitaturus exemplum multorum veterum, ut Julii Cæsaris, qui Hispaniense; Trajani Imperatoris, qui Dacicum; Alexandri Severi Augusti, qui Persicum; Horatii poetæ, qui Brundusinum; Ovidii, qui Milesium; Firmiani, qui Africanum itinera scripserunt, libellos duos de reditu suo Roma in Galliam anno ab U. C. M CLXIX, sive secundum eruditorum aliquot calculum, anno Christi CCCCXVII, composuit. In quibus præter urbem Romam, *quam ita sæpe, ornate, elaborate, vere & prudenter, elegantissimo eruditissimoque encomio celebravit, ut nihil ab horum temporum scriptore elaboratius & ornatius fieri posse* existimet Onuphrius Panvinius; multa loca accurate & egregie describit, ac quædam cognitione non indigna, sive historiam sive elegantiam spectes, immiscet. Quamobrem & subinde eruditissimi Viri huic itinerario, capite licet atque cauda detruncato, quod dolendum! in lucem proferendo, emendando aut illustrando operam impenderunt suam. Quod cum observaret clarissimus vir Th. J. ab Almeloveen, sciretque inter varias editiones nonnullas celeberrimorum virorum commentariis esse adornatas, summum, ut ipsemet in præfatiuncula ad lectorem præmissa refert, quod potuit, adhibuit studium, ut tandem vel semel quid esset præstitum perspiceret cujus gaudii quum nunquam se videret, nisi illa Commentaria conjunctim essent edita, fore participem; subrepsit edendorum horum omnium amor, qui quotidie ita eum ursit, ut quemvis pene super illo autore consuleret, quo desiderio demum suo posset fieri satis. Postquam itaque rarissimum & comparatu difficillimum Josephi Castalionis exemplar, apud virum celeberrimum J. G. Grævium,

qui ſuas animadverſiones accuratiſſimas adjecit, offendiſſet, aliaque ab aliis amicis conjunctioribus obtinuiſſet, nova eaque nitidiſſima Itinerarii a Rutilio conſcripti editione orbem litteratum ſibi devincire ſtuduit. In qua præmiſſis ex Giraldo, Onuphrio Panvinio, Voſſio & Barthio de Claudio Rutilio teſtimoniis atque elogiis, ejusdem duos libellos accurate recenſet, deinde Joſiæ Simleri, Joſephi Caſtalionis, P. Pithœi, Theodori Sitzmanni, Caſparis Barthii & J. G. Grævii, omni eruditionis genere refertas animadverſiones exhibet, & ſua tandem obſervata cum tabula Geographica, iter a Rutilio confectum ob oculos ponente ſubjungit.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΣΑΜΟΣΑΤΕΩΣ ΑΠΑΝΤΑ.

LVCIANI SAMOSATENSIS OPERA GRÆCO-Latina, cum doctorum virorum Notis, ex recenſione Joh. Georgii Gravii. Tomis duobus.

Amſtelodami, apud Boomium aliosque, 1687. in 8.

NEminem ex Græcis Latinisque Scriptoribus in deprehendendis coarguendisque hominum impoſturis, ac infectandis vitiis, ingenio & eloquentia LUCIANUM ſuperaſſe conſtat; ac quicquid vel nigri ſalis Momo, vel candidi Mercurio tribuitur, omne in eo uno copioſiſſime reperiri, in confeſſo eſt apud eruditos. Priſcæ ſane comœdiæ dicacitatem eum retuliſſe agnoſcimus, verum citra petulantiam, feſtivoque lepore omnia hominum genera, mores & actiones perſtrinxiſſe, dum nihil vel obiter attigit, quod non aliquo feriret ſcommate: præcipue Philoſophis infeſtus, atque inter hos Pythagoricis potiſſimum ac Platonicis ob præſtigias, Stoicis item propter intolerandum faſtum; ut recte annotavit Eraſmus in *epiſtola ad Chriſtoph. Urſewicum*, qua in ei latine redditum Luciani *Somnium* Londini 1504 dedicavit. Factum hinc, ut *maledici* nomine paſſim ferretur, *Atheï* etiam cognomen ipſi inderetur, quod pari libertate Deos gentilium & inſanam horum multitudinem irrideret, qua Stoicorum ſuperciliis & Philoſophorum omnium barbis illude-

illudebat: dignus ſane, qui ob ingenii feſtivitatem, mirificam elegantiam, & variæ doctrinæ copiam, eruditorum manibus aſſidue verſetur. Hi igitur ne tam utili auctore careant, poſtquam editiones inde usque ab anno 1496 (quo primi Florentini typi eam procuderunt) diſſeminatæ diſparuiſſent, doctiſſimi celeberrimique viri *Joannis Georgii Gravii*, bonis literis poliendis juvandisque aſſidue intenta cura providit, & nitidiſſimis typis chartisque ac forma commodiſſima recuſum Lucianum Græcolatinum dedit. In exprimendo Græco auctoris textu, & jungenda ei Latina interpretatione typographi ſecuti ſunt Salmurienſem anni 1619 editionem, a *Johanne Benedicto* Medico & Græcarum literarum in iſthac Academia Profeſſore adornatum; qui priorum interpretum Thomæ Mori, Eraſmi, Melanchthonis, Jac. Micylli, Gilb. Cognati, Vinc. Obſopœi, Boleri, Luſcinii, Birckheimeri, & aliorum verſiones, (quas editiones, *Baſileenſis 1563* & *Pariſina 1615* exhibent) recognoverat, emendarat, & maximam earum partem ipſe contexuerat; Græcum etiam contextum, ubi mendoſa fuerat viſa lectio, vel ex collatione variorum codicum, vel ex proprio ingenio, emendaverat. Sed quandoquidem ardua res eſt, fatente ipſo Benedicto, eadem elegantia eademque feſtivitate, qua Græce legitur, auctorem hunc Latinum dare; meliorem interpretationem Latinam, quam quæ hactenus extat, (Gallica enim *Ablancourtii* ſua laude neutiquam privanda, nunc in examen non venit) culto huic Scriptori convenire cenſet Grævius, ac ſatis magnum patere hic campum Græca doctis induſtriam exercendi. In quo usque dum eorum aliquis decurrat, & omnibus numeris abſolutam interpretationem Latinam concinnet, hac interim, eleganti ſane & polita, ac uſui plane accommodata editione Græviana, inſigni cum jucunditate & emolumento uti licebit: quippe quæ priores omnes quotquot conſpeximus, *Florentinam* puta 1496, *Venetam* Aldi 1503, *Baſileenſem* priorem 1555, (quæ Græca ſaltem Luciani exhibent) tum *Baſileenſem* poſteriorem 1563 cum Gilb. Cognati & Joh. Sambuci annotationibus, *Pariſienſem* Joh. Bourdelotii in fol. 1615, & *Salmurienſem* Joh. Benedicti in octav. 1619. longe ſuperat, non formularum ſolum chartæque nitore, ſed clariſſimi Editoris ſtudio, quo omnia quæ exornando Luciano conducere videbantur, undique ſunt congeſta. Cuivis enim, prout animad-

verſionibus vel notis illuſtratus eſt a viris doctis, loco adjectæ ſunt pagellisque ſubjectæ *Gilb. Cognati*, *Theod. Marcilii*, *Joh. Bourdelotii*, *Boivinii*, *Jac. Palmerii*, *Aegidii Menagii*, *Franc. Guieti*, *Joh. Th. ab Ameloveen*, & *Tan. Fabri* annotationes emendationesve; ipſius autem celeberrimi *Editoris* & *Jac. Gronovii*, tum & *Tan. Fabri* in Timonem Notæ ſingulis tomis ſunt annexæ; niſi quod integrum ſuum commentarium ad *Pſeudoſophiſtam* ſeu *Solœciſtam* paginis in contextu Auctoris *Tom. II. p. 729. & ſeqq.* ſubſtravit: quam rationem in *Lamberti* etiam *Barlæi* notis ad Timonem *Tom. I. p. 51. & ſeqq.* & *Tan. Fabri* notis ad narrationem de morte Peregrini *Tom. II. p. 559. & ſeqq.* & *Jac. Tollii* notis ad libell. de non temere credendo calumniæ *Tom. II. p. 395 & ſeqq.* tenendam cenſuit Grævius: qui *Scholiaſten* etiam *Græcum* antea nondum editum, a Cl. Iſaaco Voſſio, cui maxima Manuſcriptorum hujusmodi copia ſuppetit, ex Anglia miſſum, adjiciendum putavit, cui emendate excudendo operam dedit *Joh. Clericus*.

Hunc in modum adornata *Graviana* editio, quandoquidem cum *Benedictina*, ſi Græcum autoris contextum & interpretationem Latinam reſpicias, prorſus convenit & ad iſtius rationes compoſita eſt; hæc vero (paſſim indicante Grævio & Gronovio) ita comparata, ut tam in Græcis auctoris verbis plurima menda ſupersint, quam in Latina Interpretis verſione non bene ſibi omnia conſtent, & prioribus verſionibus vix ſaniora exhibeat. in quibus non adeo magna adhibita ſit diligentia; optandum ut ii quibus hæc ſtudia cordi ſunt, quique linguæ Græcæ cognitione ac ingenio valent, & codicibus inſtructi ſunt vetuſtioribus manu exaratis, huic Auctori venuſtiſſimo expoliendo manus admoveant. *Tanaquillum Faber* certe eo animo fuiſſe, & de univerſis Luciani operibus cum nova interpretatione edendis cogitaſſe, ipſe in præfatiuncula libello *de morte Peregrini* 1653 Pariſiis edito præfixa *p. 1.* indicat: unde etiam intelligimus, in Regia Bibliotheca Pariſina jam eo tempore [illegible]*es Mſſ. Codd.* Luciani extitiſſe; quorum mentionem etiam fecerat Bourdelotius *Præfat. Notar.* qui in Memmiana quoque Bibliotheca Mſſ. Codd. Luciani extare ſubinnuit. Hos, & qui *alibi* latent alios, conferre, indeque genuinum LUCIANUM proferre, omnino ere & commodo literarum fuerit. *Multa ſunt* (*ita* claudit com-

dit commentationem modo indicatam Faber *p. 82.*) *in Graco corrupta, quæ non quivis videt; ſed ad ea emendanda, doctorum hominum reſponſa, & codices manuſcripti multum adjumenti adferent: diligens præterea veterum lectio, & aſſidua cum Luciano familiaritas. Et certe is eſt hic ſcriptor, qui venuſtiorum, quantum eſt hominum ſtudio atque opera excoli debeat atque expoliri, quippe ipſe venuſtiſſimus, judicii acerrimi, orationis puriſſimæ, doctrinæ elegantis, veri, ſi quisquam alius, diligentiſſimus inveſtigator & ſæpe repertor.*

ÆGIDII MENAGII POEMATA. BATAVA editio.

Amſtelædami, apud Henr. Wetſtenium, 1687, in 12.

INter ævi hujus poetas, qui ambiguam faciat *Ægidio Menagio* palmam, haud facile reperitur quisquam. Ac habet is præ cæteris hoc præcipuum ac plane ſingulare, quod & Latini Græcique carminis elegantia veteribus poetis proxime accedat, & Italici ac Gallici ſermonis venuſtate vix ulli, etſi carminis pangendi arte præſtabili, in utraque gente cedat. Quod ex *Poematum* ejus libro intelligi poteſt, ſepties antehac excuſo, hoc anno octava editione in Belgio iterum impreſſo. Præterquam vero quod poſtrema hæc editio priores cultu & elegantia æquat, iisdem eſt anteferenda, quod plura exhibet, ea nempe quæ intra hos ſeptem annos a feliciſſimi Poetæ ingenio profluxere, ſuaviſſima carmina; ut proin *prioribus auctiorem & emendatiorem* hanc eſſe editionem, *eamque ſolam ab ipſo Menagio agnoſci*, libelli titulus haud immerito præ ſe ferat: nec ineleganter Jo. Commirius e Soc. Jeſu vates cecinerit:

Et novus & vetus eſt docti liber iſte Menagi,
Quem cupida verſas, Lector amice, manu.
Res titulique manent: ſed ſi, quos addidit ipſe,
Reſpicias cultus, dixeris eſſe novum.

JVGEMENS DES SCAVANS SVR LES PRINcipaux ouvrages des auteurs. id eſt

Judicia Eruditorum de primariis ſcriptis Autorum.

Tomus IV, poetas complexus.

Pariſiis, apud Antonium Dezallerium, 1686. 12. maj. Volumina quinque.

JUdiciorum horum collectionem Cl. Viro *A. Bailleto*, (quem *Thuanus*, ſi viveret, *Balietum* vocaret,) *bibliotheca Lamoniana præfecto*, orbem literarium debere, in ſuperioris jamjam anni Actis *p. 251.* innuimus, cum de tribus prioribus operis pulcherrimi tomis verba faceremus. De *quarto* nunc nonnulla differenda erunt, qui *de poetis* agit, eadem fere methodo, qua præcedentes tomos contextos eſſe, citato loco diximus. *Quinque voluminibus* abſolvitur. Horum *primum* (poſt *apologiam* pro Authoris inſtituto, celeberrimo *Menagio*, ſatyricoque cuidam anonymo oppoſitam,) præfixam habet præfationem prolixam de genio quorundam e modernis poetis. Nos miſſis iis, quæ privatas Bailleto cum *Menagio* clarisque viris aliis hodiernum ſuperſtitibus intercedentes ſimultates concernere videntur, ea excerpemus, quæ generatim Author monuit.

Queritur ſcilicet, hos qui Chriſto nomen dederunt, ab amoribus impudicis argumentum ornatumve carminis petere, adeo ut nec tragœdiæ ulli hodie honos ſuus conſtare putetur, niſi amoribus referta ſit, quos ipſa veterum gentilium ſeveritas cothurnis incedere, graviter tuliſſet. Vetat occentari ſibi illud Catulli:

—Caſtum eſſe decet pium poetam
Ipſum: verſiculos nihil neceſſe eſt.

Opponit Chriſti effata, quibus de quovis otioſo verbo rationem reddendam olim prædixit, ac impura verba ex impuro corde oriri docuit, Matth. XV, 11. 18. 19. Negare equidem non auſus eſt Bailletus, non unum poetarum moribus caſtigatioribus, ac quidem ſtylo, uſum eſſe. Refert imo hanc in rem exempla tum *Guilielmi Salluſtii Bartaſii*, in quo ineptis verborum ampullis turgens ſcribendi genus non minus ac ſimplicitatem morum notavit *Thuanus*; tum *Remigii Bellaquei* (Belleau) qui etſi *Sammarthano* teſte, ſobrietatis ſtudioſiſſimus eſſet, *Anacreontem* ſummo ſtudio Gallice loqui docuit. Magis mirum *videtur*, *Johan-*

Johannem Baptistam Mansum, poetam Neapolitanum (mortuum 28. Dec. 645. ætatis 84) inter flagra & horrenda pœnitentiæ exercitia, erotica sua meditari solitum fuisse. Quicquid tamen horum sit, difficulter se adduci patitur Bailletus, ut quemquam mentis affectus intemeratos servare posse credat, dum amantium affectus ore aut calamo exprimere satagit. Urget porro exempla *Bembi Cardinalis*, *Muretii*, *Foppii*, *Schettenii de Aezma*, *Ambr. Franci*, *Barthii*, *Gebhardi*, *Rob. Keuchenii*, *Lindenbergii*, *Zach. Lundii*, *Sigism. Jul. Mynsingeri*, *Rein. Neuhusii*, *Gabr. Schneideri*, *Mich. Virdungi*, *J. Ang. Werdenhagenii*, qui carmina sua liberius scripta non nisi sub *JUVENILIUM* titulo edi voluere, forte, quod juventutem suam facilius eam veniam impetraturam sperarint, quam maturiori ætati multi negare potuissent. Commendat *Franciscum Petrarcham*, *Petrum Aretinum*, *Joachimum Bellajum*, *Ronsardum*, *Murctum*, *Lopez de Vega*, *Anfaldum Ceba*, *Octavium Rinuccinum*, *Gabrielem Aitilium*, *Johannem Maresium de sano Sorlini* (Desmarests de S. Sorlin) *Brebeufium*, aliosque, eo nomine, quod minimum ante mortem resipuerint, & sanctius argumentum, quam cui hactenus assueti fuerant, decantandum quæsiverint.

Invehitur hinc in illos, qui a veterum poetarum simplicitate recesserunt, poemataque sua exararunt figuris ararum, ovorum, globorum, cuborum, pyramidum, calicum, thronorum, pileorum, alarum, & quæ hujus generis alia sunt. Non ignorat tamen, quod & olim *Dosiadas Rhodius* aram ex versibus struxerit, & *Simmias* ovum poeticum excluserit.

Gravius adhuc animadvertit in illos, qui allusionibus ad nomina propria delectantur. Illud argutiarum genus post *Barthium* observat non ante in literarium orbem irrepsisse, quam ex quo cum *Claudiano* genuina poesis expirasset.

Detonat denique in poetas tantum non omnes, qui sibi quicquid libuerit licere putent, adeo ut ex virtuoso flagitiosum, ex flagitioso vicissim virtuosum effingant, prout cœci venalesve affectus aut calumniandi pruritus jusserint. Notat heic tum *Maynardum*, tum *Nicolaum Boileau Despreaux*. Illum, quod tum in blanditiis, quibus *Richelii* viventis liberalitatem mereri nitebatur, tum in invectivis, quibus mortuo Cardinali ingratitudinem vitiaque alia expro-

exprobrarit, modum neſciverit: Hunc vero quod in Satyris *Petrum Pelleterium* paraſiti imagine deridendum propinarit, quem tamen non niſi domi ſuæ cœnaſſe prandiſſeque conſtet.

Hæc aliaque id genus præfatus, autores ipſos, de quibus agere voluit, aggreditur. Præmittit aliquot decadas illorum, qui *de Arte poetica* aliquid, ſeu prorſa, ſeu vorſa, commentati ſunt. Hos excipiunt ipſi *Poeta ultra ſeſquimille. Moſen* iis honoris gratia ducem dedit Bailletus. Proxime iſtum excipiunt *Graci*, Homerus, Heſiodus, Sibylla, Aleman, Archilochus, & quotquot ante illud tempus floruere, quo univerſa tandem Græcia Romanum jugum ſubiit.

Volumine *altero* habentur *Latini*, qui inde a bellis Punicis usque ad ſeculum, quo *Dantis* & *Petrarchæ* auſpiciis bonæ literæ refloruerunt, inclaruere; admixtis *Gracis* nonnullis, qui ſub Imperatoribus Romanis ac CPlitanis ſcripſerunt, quales ſunt Ezechiel Tragœdus, Oppianus, Babrias, aliique. Reliqua volumina poetas modernos enumerant, qui inde a *Dantis Alligerii* ætate ad noſtra tempora, *Græca*, *Latina*, *Italica*, *Gallica*, *Hiſpanicæve* carmina condiderunt, cujuscunque gentis ipſi fuerint. Incipit igitur volumen *tertium* a *Dante*, anno 1321 vel 1325 mortuo. Nihilominus cum ad *Alanum Charterium*, anno 1458 denatum, Bailletus deveniſſet, *Helinandum*, *Guiotum*, pluresque alios Gallicos poetas ipſo Dante vetuſtiores, obiter commemorandos duxit. In volumine *quarto* primum locum ſortitus eſt *Torquatus Taſſus*, in quinto *Paulus Scarronius*.

Inter recentiſſimos Galliæ vates, de quibus Bailletus egit, *Plejas* potiſſimum *Pariſienſis*, quam vocant, noſtros in ſe oculos merito convertit. Notiſſima eſt *Plejas* Poetarum *Romana*, quam & a patrono *Alexandro VII* Pontifice, *Alexandrinam* vocitarunt. Conſtituebant eam *Auguſtinus Favoriti*, *Apollonius Florens*, *Natalis Rondininus*, *Virginius Cæſarinus*, Itali; *Ferdinandus de Furſtenberg*, & *Joh. Rutgerus Torck* Germani; *Stephanus Gradius* denique Raguſanus. Diſparuit ea penitus, ex quo ultimi illorum, *Favoritus* Innocentio XI a ſteganographiis explicandis, & *Furſtenbergius* Monaſterienſium & Paderbornenſium epiſcopus vita exceſſerunt. Horum obitus locum dedit novæ poetarum Latinorum *Plejadi*, quam conſtituunt *Renatus Rapinus*, *Johannes Commirius*,

rius, *Carolus de la Rue* Jeſuitæ; *Joh. Bapt. Santolius* (de Santeuil) canonicus regularis S. Victoris; *Ægidius Menagius* abbas ſecularis; laici item bini, *Carolus Pererius* (du Perier) eques, & *Petrus Petitus* medicus. Bailletus author eſt, non paucos deſideraſſe, ut Celeb. *Petrus Daniel Huetius* inter Plejados aſtra locum occuparet, itemque hoc daret precibus Cl. *Joh. Georgii Grævii*, ut poemata ſua in unum volumen collecta publica luce frui pateretur. Dubitat autem vehementer, utrum alterutri horum votorum unquam ſit ſatisfacturus *Huetius*, ex quo in ſedem epiſcopalem *Sueſſionum* evectus, ſanctioribus diſtineatur occupationibus; etiamſi nihil ſcripſerit, cujus eum pudere oporteat, ſi vel ipſum thronum Papalem conſcendere ipſi contingeret. Inter poetas vernaculos nomen etiam profitentur hiſtoriographi illi duo regii, *Joannes Racine* & *Nicolaus Boileau Deſpreaux*, quorum ille inter Tragœdos, hic inter Satyricos parem hodie non habere putatur. Memoratu digna videtur ratio, quam Potentiſſimo Galliarum Regi ſuaſiſſe refert Noſter, ut poſteriori huic munus Hiſtoriographi ſui crederet. Plus ſimplici vice nimirum audiverat, vereri ſuos, ne *LUDOVICUS MAGNUS* ſeræ poſteritati *heros* quidam *fabuloſus* videretur, eo quod veritas ab eo geſtorum magnitudinem omnium, quæ in fabulis veriſimilia habentur, longe transſcendat. A Satyrico ergo illo potiſſimum hiſtoriam ſuam condi voluit, quod facilius fidem ſperaret inventurum ſcriptorem, qui dudum mordaciſſimis ſuis ſcriptis capitalem adulationis ac diſſimulationis hoſtem ſeſe probaſſet.

Properamus ad operis finem, quo Polyhiſtor noſter breviſſimis indicat tum nomina *Poetriarum* quarundam, (inter quas ætate, non meritis, poſtremæ ſunt *Mademoiſelle de Scudery*, *Aurelia Fedele*, *Madame de Houillieres*, ac *Mademoiſelle de la Vigne*,); tum pauciſſimos qui *Germanicam*, *Polonicam*, *Danicam*, *Suecicam*, *Belgicam*, *Anglicam* denique poeſin excoluere. Quod autem Poetas Anglos attinet, penuriam Bailleti facile compenſabit *Guil. Winſtanlaus*, de quo nunc pluribus agendum erit.

THE LIVES OF THE MOST FAMOVS ENGLISH Poets, &c. i. e..

Vitæ celebriorum Poetarum Anglorum, sive, Honor Parnasſi, monſtratus in Specimine brevi ex operibus ſcriptisque ducentorum fere, qui inde a Guilielmi Conqueſtoris tempore, usque ad modernum Britanniarum Monarcham JACOBUM II floruerunt, conſcripto a Guilielmo Winſtanley.

Londini, impenſis Samuelis Manship, 1687, in 8.

NOn poſſumus non autoris literatiſſimi ſtudium vehementer approbare, quo *civium ſuorum poeſeos laude florentium vitas ac opera* recenſuit. Neque vero ſatis eſſe putavit, ſingulorum *ævum*, *patriam*, *geſta* memorabiliora, *mortem*, *poematum* denique *titulos* ſuccincte enarraſſe. Quin ubivis interſpergenda cenſuit *excerpta* quædam e potioribus Poetæ operibus, ut iis, quibus ipſa opera inſpicere non licet, iſthinc ſaltem de authoris ingenio judicare liceret.

Principem locum dedit *Roberto Gloceſtrenſi* & *Richardo Eremitæ*, quorum uterque ſeculo XIII ineunte obiit. Sequuntur ejusdem ſeculi poetæ *Joſephus Exceſtrienſis* ſeu Iſcanus, *Michael Blaunpain*, *Matthæus Pariſienſis*, *Alexander Nequam*, *Alexander Eſſebius*. Ex iis, qui ſeculo XIV vita functi ſunt, *Robertus Baſtonius*, *Henricus Bradshavv* ac *Havillandus* ſoli comparent. Excipiunt hos, ex XV ſeculo *Joh. Goverus*, *Galfridus Chaucerus*, *Johannes Lydgate*, *Joh. Hardingus*. Poetas ſeculi XVI & XVII univerſos enumerare tædioſum nimis eſſet; niſi univerſi pene Italis, Gallis, quin & noſtratibus ne ſolo quidem nomine innotuiſſent. Memorantur igitur autori noſtro ex ſeculo XVI, *Robertus Fabianus*, *Joh. Skeltonus*, *Guil. Lilius*, *Thomas Morus*, *Henr. Hovvard*, Comes Surriæ, *Thomas Wiat*, *Chriſtoph. Tye*, *Joh. Lelandus*, *Thomas Churchyard*, *Joh. Higgins*, *Abrahamus Fraunce*, *Guil. Warnerus*, *Thoma Tuſſerus*, *Thomas Stovv*, *Th. Lodge*, *Robertus Greenius*, *Thomas Nash*, *Philippus Sidneus*, *Fulco Grevil*, *Edmundus Spenſerus*. Ex mortuis denique noſtro ſeculo commemorandos Winſtanlæus putavit *Johannem Haringtonum*, *Joh. Heyvvoodum*, *Georgium Peel*, *Joh. Lilium*, *Guil. Wagerum*, *Nic. Bertonum*, *Thomam Kid*, (in cujus vita coætanei ejus

ejus *Thomas Watſonus, Th. Hudſonus, Joh. Markhamus, Th. Achelly, Joh. Weever, Ch. Medaletonus, Geo. Turbervilius, Henr. Conſtable* ac *Johannes Lane* laudantur,] *Thomam* porro *Overbury, Michaelem Drayton, Joſuam Sylveſtrum, Samuelem Danielem, Georg. Chapmannum, Robertum Baronium, Lud. Carliſle, Joh. Ford, Ant. Brevver, Henr. Glapthornum, Joh. Davis, Joh. Donne, Richardum Corbet, Benj. Johnſonium, Fr. Beaumontium* ejusque collegam *Joh. Fletcherum, Guil. Shakeſpeare, Chriſtoph. Marlovv, Bartonum Holyday, Cyrillum Turney, Th. Middletonum, Guil. Rovvley, Thom. Deckar, Joh. Marſtonum, Gaſp. Main, Jac. Shirley, Phil. Maſſingerum, Joh. Webſterum, Guil. Brovvn, Th. Randolphum, Joh. Beaumontium, Philemonem Hollandum, Thomam Goffe, Th. Nabbes, Rich. Broome, Rob. Chamberlain, Guil. Samſonem, Georg. Sandys, Joh. Suckling, Guil. Habingtonum, Franc. Quarles, Phineam Fletcher, Georg. Herbertum, Rich. Crashavv, Guil. Cartvvrightum, Aſtonum Cockain, Joh. Davis, Th. Majum, Car. Aleynium, Geo. Withers, Rob. Herricum, Joh. Taylor, Th. Ravvlins, Th. Carevv, Rich. Lovelace, Joh. Kirkenhead, Rob. Wild, Abr. Covvley, Edm. Wallerum, Joh. Denham, Guil. Davenantium, Geo. Whartonum, Robertum Hovvardum, Guilielmum Cavendish* Novi Caſtri Ducem, præter cujus conjugem nullam novimus a Winſtanlæo memoratam poetriam, *Guil. Killegrew, Joh. Studley, Joh. Tatbamum, Th. Jordanum, Hugonem Cromptonum, Edm. Preſtvvich, Paganum Piſcatorem, Ed. Shirburnum, Joh. Quarles, Joh. Miltonum, Joh. Ogilby, Rich Fanshavv, Rogerum Boile*, Comitem ab Orrery, *Thomam Hobbeſium* Malmesburienſem, *Comitem* quendam *Roſſenſem, Thomam Flatmanum, Martinum Lucilinum, Edm. Fairfax, Henr. King* Epiſc. Ciceſtrenſem, *Th. Manley, Lud. Griffin, Joh. Dauncy, Rich. Head, Joh. Philips, Joh. Oldham.* Agmen claudunt hodienum ſuperſtites *Johannes Dryden, Elkanah Settle, Geo. Etheridge, Joh. Wilſonus, Thomas Shadvvellus, Thomas Stanley, Edv. Philips, Thomas Sprat, Guil. Smith, Joh. Lacey, Guil. Wicherly* ac *Rogerus L' Eſtrange.*

Cum vero longe plures huic catalogo inſeri mereantur, illorum recenſum, donec ſecunda vice libellus edatur, dilatum voluit auctor. Tuncque forſan *Faithfull Teate* Eccleſiaſten Sudburienſem inter gentis ſuæ poetas referre non pigrabitur. Ingeni-

oſum illius opus, quod *Ter Tria* ſive *Doctrinam* de tribus Trinitatis perſonis *Patre*, *Filio* & *Spiritu Sancto*, de præcipuis chariſmatibus, *fide*, *ſpe* & *charitate*, ut & de officiis Chriſtiani præcipuis, *oratione*, *auditione* & *meditatione*, inſcripſit, Noſtratium quidam vernaculo carmine reddidit, ejusque propediem editionem molietur; quod Winſtanlæo indicaſſe non abs re fuiſſe opinamur.

De cætero, ex hoc libello ſequentia memoratu digniora excerpſiſſe operæ erit pretium:

Abrahamus Fraunce *Hexametro* carmine Heliodori Æthiopica efferre conatus eſt. En verſionis initium:

As ſoon as ſun-beams could once peep out fro the mountains
And by the dawn of day had ſomewhat lightned Olympus, &c.

Quod genus carminis Græcorum Latinorumque æmulus *Philippus Sidney* omnium primus Anglicanis Muſis familiare reddidit. Ex Italis, Hiſpanis, Gallis, Germanis, Batavis neminem novimus, qui in vernacula ſua idem tentarit.

Philemon Hollandus, Med. D. & Pract. Coventrienſis tantum non omnes autores claſſicos in vernaculam tranſtulit, unde quidam ita in eum luſit:

Holland vvith his translations doth ſo fill us,
He vvill not let Suetonius *be* Tranquillus. i. e.
Hollandus obruit nos verſionibus,
Nec eſſe *Tranquillum* ſinit *Suetonium.*

Unam alteramque harum verſionum, (non obſtante, ut Noſter ait, *gigantea earum mole*,) unico abſolvit calamo, quem inter χειμήλια ſua amicis oſtentare ſolitus fuit. *Thomam Morum* Winſtanlæus inter poetas retulit ob *Utopiam* tanto cum ingenio effictam, ut *Budæus* & *Johannes Paludanus* veram orbis partem crediderint, optarintque adeo, ut eximiis nonnullis Theologis incolarum converſio injungeretur. Imo ex civibus ſuis fuiſſe autor refert pios quosdam ac eruditos theologos, qui ſemet ipſos itineri in Utopiam ſuſcipiendo promptiſſime accingere nulli dubitarint. Non diſplicet denique anagramma, quo WIAT Autori noſtro eſt A WIT. h. e. *ingenioſus*. Sufficiant hæc ſpeciminis loco, ex hoc Winſtanlæi ſpecimine, quod ut propediem in juſtæ magnitudinis opus exeresat, optamus,

RATIO-

RATIONES PHILOSOPHICO-MEDICÆ, THEORETICO-Practica a Benj. Bræchuyſio, Med. & Phil. D. &c. juxta Auctoris principia deducta.

Hagæ Comitis, apud Meynard. Uytvverf, 1687, in 4.

QUem primum Noviomagi A. 1672 ſub titulo *Oeconomiæ corporis animalis, ſeu cogitationum ſuccinctarum de mente, cor[illegible] & utriusque conjunctione, juxta methodum Philoſophiæ Carteſianæ deductarum.*, in lucem edidit libellum in octavo, in CXXI articulos diviſum, clariſſimus Auctor, dein in quarto A. 1683 Amſtelodami recudi curavit. In hac editione ſecunda XXV priores articulos, animæ inprimis eſſentiam & cognitionem tradentes, notis auxit, reliquos vero parum aut nihil mutatos, vel locupletatos ſubjunxit, prout in Actis noſtris ejusdem anni menſe Auguſto notavimus. Nunc mutato titulo ſequentes XXV articulos commentariis illuſtrat: illa enim, quæ in prioribus editionibus expoſuit, ſummariorum loco ponit, fuſius & prolixius explicata. Quippe jam ad corporis expoſitionem pergit, atque quæ in primis viis peraguntur, prioribus XXII capitibus conſiderat, phænomenorum præcipuam ætiologiam a materiæ mundi ſubtiliſſimæ actione, juxta placita Philoſophiæ Carteſianæ, derivans. Inde quid aer, cibus & potus, motus &c. in eo negotio præſtent, & quomodo pro diverſitate ſua maſſam ſanguineam diverſimode afficiant, recenſet. Cum igitur & malorum inde emergentium deſcriptionem reliquis XXXI capitibus exhibeat, quorundam in primis viis maxime nidulantium morborum, e. gr. nauſeæ, vomitus, diarrhœæ, lienteriæ, dyſenteriæ &c. curationes, principiis ſuis innitentes, adjecit, reliquorum in futuris voluminibus enodationem pollicitus.

MEMOIRES HISTORIQVES ET GEOGRAPHIques du Royaume de la Morée, Negrepont & des places maritimes juques à Theſſalonique, par P. M. Coronelli.

id eſt:

P. M. Coronelli, Geographi Veneti, Commentarius Hiſtoricus & Geographicus de Morea, Negroponte, & locis maritimis usque Theſſalonicam.

Amſterodami, apud Wolfgangum, Waesbergium, Boomium & van Someren, 1686. in 12.

SCriptus eſt hic liber ab auctore lingua Italica, & ex ea traductus in Gallicam, cujus & Germanica verſio adornata extat. Continet eruditam deſcriptionem Peloponneſi ſeu Moreæ, & Euboeæ ſive Negroponti urbium, caſtrorum, portuum, incolarum, locorum etiam finitimorum, adjunctis nominibus antiquis, commemoratione originis variarumq; mutationum, & quicquid uspiam memorabile reperitur aut accidit, usque ad annum 1685, cum figuris admodum ſcite ære expreſſis. Diviſus eſt in duos tomos; quorum prior oſtendit, Moream eſſe cherſoneſum ſeu peninſulam undique mari circumdatam, niſi quod verſus ſeptentriones iſthmo Corinthiaco tanquam anguſto tramite Helladi ſive Achajæ annexa ſit; tum ejus nomina antiqua recenſet, & originem nominis Moreæ, hinc figuram, ſitum, amplitudinem, diviſionem veterem in octo, & novam in quatuor partes, nimirum *Clarentiam*, *Belvedere*, *Saccaniam* & *Izaconiam*, quæ priſca Laconica eſt, exhibet. Enarrantur porro promontoria, montes & ſylvæ, inſertis ubique breviter antiquis Poetarum fabulis, item mentione fanorum ibidem extructorum: ſequuntur fluvii, fines, maria quibus alluitur, cum ſuis ſinubus, (ubi exacta deſcriptio maris Ionii,) fertilitas, deliciæ, imperiorum varietas, & qua ratione a Deſpotis in Turcarum poteſtatem pervenerit. His accedit commemoratio de priſtina amplitudine Venetorum imperii, tam in Peloponneſo, quam per univerſam Græciam & regna adjacentia, ut cœperit, utque adoleverit, uti Bertholdo Eſtio, duce Veneti exercitus, cæſo defecerit, nunc autem anno æræ vulgaris M DC XXCV quaſi revireſcat.

Poſteriore parte ſigillatim exponuntur civitates & caſtella mari adſita, ſinus, ſaxa, inſulæ non modo propinquæ, ſed & *alie*

Ionii

Digitized by Google

Jonii. Initium fit ab *Isthmo Corinthiaco*, in quo notabilis ille *muru* a portu Lecheo usque ad Cenchreum, per totum Isthmum ab Imperatoribus Græcis exstructus, postea a Venetis centum triginta sex turribus munitus, tandem a Turcis haud diu post expugnatam Constantinopolin dirutus, describitur. Inde proceditur ad *Corinthum* & ejus ruinas, arcem Acrocorinthum, hinc ad *Patras* etiamnum mercatura nobiles, quibus adnectitur tabula vicinæ *Cephaleniæ*; pergitur *Cyllenen* sive *Clarentiam* vel *Chiarenzam*, *Caminizam*, *Torneſium*, sive *Chelonaten*, *Pylam Messeniorum*, quam Sephanus *Coriphasium*, nunc *Zunchio* & *Navarino* vocant, *Methonem* sive *Modon*, *Coronem*, cujus obsidio atque insimul pugna memorabilis die 7. Augusti 1685. inter Venetos & Turcas commissa multis narrantur; quibus annectitur descriptio vexilli summi exercitus Turcici & caudarum equinarum, quarum usum inde apud Barbaros ortum esse noster tradit, quod quum sub initia bellorum adversus Christianos sex millia Turcarum uno prælio capti & negligentius custoditi fuissent, hi occasionem victores cædendi nacti sint, & quum alia semet internoscendi signa non haberent, caudis equinis uti convenerint: ab eo felici successu istum caudarum usum in expeditionibus bellicis invaluisse. Pergit inde auctor ad descriptionem *Calamatæ*, quondam *Theramne* dictæ, utque ea astu capta & postea diruta sit; deinde *Zarnatæ*, *Chelasæ*, *Passavæ* & Venetis armis nuper expugnatæ *Misithræ* sive *Spartæ*, de qua multa memorabilia recensentur. Sequitur promontorium *Tænarium* sive *Matapan*, ubi castrum *Maina*, *Epidaurus* seu *Malvasia*, vino generoso nobilis, *Nauplia* sive *Napoli di Romania*, ad sinum Argolicum sita, *Argos* Peloponnesiacum ad Inachum fluvium, cujus ruinæ a perquam paucis habitatæ nihil antiqui splendoris retinent. His finitur designatio Peloponnesi. Adjiciuntur autem vicina maria, insulæ, regiones. Jonio mari alluitur Peloponnesus versus occidentem, Ægeo ab oriente, inter quæ duo maria posteriores Geographi tertium, qua in meridiem protenditur peninsula, inter Acritam & Maleam promontoria, *Mare della Sapienza* nominant, ab insula Methonæ opposita, olim *Sphagia*, nunc *Sapienza* appellata. In Jonio mari sinus Crissæus seu Corinthiacus, nunc *Golfo di Lepanto*, Patrensis nunc *di Patrasso*, Cyllenius nunc *di Chiarenza*, Chelonates nunc *dell' Arcadia*,

eadia, Cypariſſius nunc *Zonchio*. In mari della Sapienza, cujus pars eſt mare Creticum, ſinus Meſſeniacus, qui & Coroneus & Aſinius, nunc *golfo di Coron* ſive *di Calamata*, & Laconicus nunc *di Colochine* vel *Rampani*. In Ægeo Argolicus, nunc *golfo de Napoli*, & Saronicus vel Salamonius, nunc *dell' Engia*, ab inſula Engia olim Ægina.

Extra hos ſinus Peloponneſo vicinæ ſunt complures inſulæ, e quarum numero Geographus noſter exhibet *Corfu*, priſcis *Corcyram*, item *Scheriam*, *Ceraunium* & *Phæacium* nuncupatam, inter maximas maris mediterranei cenſendam, cujus ſalubritas, amœnitas & fertilitas hortis Alcinoi locum dederunt. Dividitur in quatuor præfecturas, quas millia hominum plusquam quinquaginta incolere perhibentur. Hinc olim tam apud Græcos, vel Thucydide teſte, quam Romanos, Corcyreenſium potentia celebris fuit. Paruerunt quondam Regibus Neapolitanis, ſed variarum ejus regni mutationum pertæſi, circiter ante trecentos ſexaginta annos ultro ſe Venetis dederunt, a quibus in fidem recepti adhuc moderate habentur. Referuntur præterea multæ aliæ, in quibus potiſſimum *Ericuſa* ſive *Paxu*, *Echinades*, *Leucadia* nunc *Santa Maura*, *Cephalenia* olim *Samos*, in qua præter cætera notabile eſt caſtrum Aſſo vel Naſſo, & portus Argoſtoli: huic proxima eſt *Teachi*, quam & *Cephaleniam minorem* appellant, olim *Ithaca* Ulyſſis regnum; *Zacynthos* nunc *Zante*, cujus deſcriptioni auctor inſerit multa memoranda de jejuniis & ritibus eccleſiaſticis monachorum Græcorum, hanc & adjacentes inſulas colentium; *Strophades* vel *Strophides*, nunc *Strivales*, duæ parvæ inſulæ, habitationes monachorum, in fabulis ab Harpyis notæ; denique *Prodano* priſcis *Prote* dicta. Inſulæ maris della Sapienza numerantur tres, *Sphagia* vel *Sphateria* nunc *Sapienza*, Teganuſa vel *Cauriera* nunc *Gabrera*, item *Tuſchella*, & *Venetico*. In Ægeo mari vel Archipelago occurrit prima *Cytherea* nunc *Cerigo*, natale ſolum Veneris, cujus templum & imaginem auctor depingit: circumdant eam aliæ minores, parvi momenti: inter plures autem alias quæ recenſentur, maxime notabiles ſunt *Ægina* nunc *Engia*, *Celuri* olim *Salamis*, nunc quoque *Santa Burſia* dicta, Homero *Cranae* vocata. Progreditur Italus noſter inde in terram continentem, ubi deſcribit *Megaram* cum egregiis ex antiqua hiſtoria repetitis narratiunculis; huic adnectit *illum* a

Themi-

Themiſtocle triplicem conſtitutum portum Pyræum Athenienſium, nunc *Port Lion* vel *Porto Lione*, deinde ipſas Athenas, lumen Græciæ, & Atticam ſecundum præſentem ſtatum diligenter exponit. Iſthinc trajicit in Eubœam inſulam, quam priſci *Chalcidem* quoque nominaverunt, nunc *Negroponte*, de qua multa memoratu digna refert, & inprimis fluxum & refluxum maris mutabilem in euripo Euboico. Hunc ſingulis menſibus duplicem eſſe ait, regularem alterum, a novilunio prioribus novem diebus usque ad lunam falcatam, ac rurſus a decima quarta luna usque ad viceſimam, denique tribus extremis menſis diebus, & hoc toto tempore Oceani fluxui ſimilem ac velut imperio temporum obnoxium, adeoque bis de die ſtatis vicibus affluentem inque ſeſe quaſi remeantem. Aſt irregularem alterum die decimo, undecimo, duodecimo, tertio decimo, & rurſus a vigeſimo primo usque viceſimum ſextum cujusvis menſis lunaris diem, quibus quaſi diſcors duodecies, tredecies, imo quaterdecies quotidie æſtus reciprocet, ita tamen ut ultra pedem unicum, raro ad duos, unda non intumeſcat, quum in nonnullis Oceani litoribus ad octoginta ulnas exæſtuet recedatque. Tum illud quoque ſingulare eſt in euripo, quod quum Oceani aquæ refluendo quaſi in altum ſe recipiant, in affluxu vero litoribns ſuperfundantur, in euripo longe aliter hæc fiant. Namque in eo aſcenſus vel exæſtuatio undarum contingere dicitur fluctibus verſus inſulas Archipelagi, ubi mare liberum eſt, decurrentibus, deſcenſus autem vel refluxus, quando fluctus verſus Theſſaliæ ſuperiora littora appelluntur. Poſthæc deſcribitur caſtrum *Pagaſa* vel *Volo* ad ſinum Pelasgicum vel Jolciacum, porro *Theſſalonica* nunc *Salonichi*, celeberrimum emporium, inde ſinus Criſſæus vel Corinthiacus, nunc *golfo di Lepanto*, cum duobus caſtris ad ejus os ſitis, Gallice *Dardanelles de Lepanthe* nuncupatis, ac ultimo ipſa Naupactus ſive *Lepanto*.

Hæc ſumma eſt libelli, qui uti jucundus cognitu, ita hoc tempore, dum victricia Venetorum arma partem maximam locorum, quæ tam pulcre deſcripta ſunt, peragrant & recuperant, inſignem lectoribus afferet utilitatem.

DETHLEVI CLUVERI E SOC. REG. ANGLIC. Monitum ad Geometras.

EXhibuimus inter Acta anni ſuperioris & quidem menſe Julio generales quasdam notiones, de ſingulari Clariſſimi hujus Autoris invento circa quadrandum circulum, recepimus præterea nos brevi daturos methodum, qua irrationales quantitatum diſtractiones evitari, (utpote quarum perdifficili connexione menſura Cyclica ab omni ævo inſuperabilis fuit habita) tum per novam quandam infinitorum ſimilium ſeriem figuræ geometricæ determinari poſſint, quam promiſſi fidem citius quidem exſolvere potuiſſemus, niſi ipſi Autori publicationem harum novitatum parumper adhuc differre placuiſſet, ob certas rationes ſuo loco ediſſerendas: Ex eorum enim videtur eſſe numero, qui non tam aliis, quam ſibi philoſophantur, neque eſt quod dubitemus quin eo copioſius abſtruſum ac permagnum ſcientiæ apparatum ad tanti problematis conſtructionem neceſſarium, publicæ luci impertiri velit. Primam quidem deſcriptionem, (uti tum temporis innuimus) incuria cujusdam mercatoris ſufflaminatam, ac male nobis redditam, ſed denuo ab Autore reviſam ac ſuccinctius expoſitam, ſtatim ac ſchemata quædam huc ſpectantia æri fuerint inciſa, in Actis noſtris expoſituri ſumus, hoc interea ad Geometras monito viam ad reliqua parantes. Certiores ſcilicet reddit Autor Cl. harum rerum curioſos, in dimetienda variorum ſpatiorum magnitudine Geometras hucusque omnes deceptos fuiſſe, ac vixdum unicam ex figuris curvilineis debito modo a quoquam comprehenſam, nullum quoque centrum gravitatis vel magnitudinis in iis præciſe exploratum, nullam curvæ rectificationem abſolute inventam, omnesque motuum regulas ex curvarum indole deductas, lubricas, incertas atque innumeris objectionibus obnoxias eſſe. Exempli loco ſervire poterit notiſſima illa curva Tetragonalis, vulgo *Parabola* dicta, cujus quadraturam ab Archimede rite inventam jam per viginti ſecula tota Mathematicorum cohors credidit, Autori tamen noſtro, eandem ſecundum ſua principia preſſius examinanti, conſtitit, Parabolum ad inſcriptum ſibi Triangulum non habere rationem quam 4 ad 3, ſed ut $\frac{4N^2-1}{3N^2}$, ſupponendo N denotare numerum infinitorum ſimilium, ex quibus parabola componitur, ita ut *illa* ratio $\frac{4}{3}$ ſit juſto major. Archimedis enim & reliquorum Mathematicorum ratiocinia excedunt per $\frac{1}{3N^2}$, errore quidem ob exiguitatem inſenſibili

ſibili, atque in praxi mechanica plane contemnendo, qui tamen parabolam numeris abſolutis haud exprimendam, ſed inter figuras irrationales collocandam ſatis arguit. Sic ſpatium exterius circa parabolam (in parallelogrammo eidem circumſcripto) ad interius habere rationem ſubduplam vulgo traditur, ſed Autoris noſtri indagine idem determinatur per $\frac{2N_2+1}{2N_2-1}$. Innumeras præterea alias curvas, Geometris ne quidem nomine vel ſpecie cognitas, ſimili methodo dimenſus eſt, inter quas vel primo loco occurrit curva Trigonalis, cujus ſpatium ad Triangulum inſcriptum eſt ut $\frac{4N-1}{3N}$, ipſo parabolico ut geneſi ſic forma rationis ſimplicius. Erroris fontem ut detegat, oſtendit, omnes quadrandi vias vulgo uſitatas, peccare contra primam homogeneorum legem, tum rerum elementa quantumvis exigua ac quantillæ magnitudinis aſſumantur, niſi legitima atque ex ipſius formæ indole petita fuerint, nunquam naturalem perfectionem attingere; vulgares itidem regulas, quibus progreſſionum geometricarum ſumma in infinitum protenſa colligi ſolet, veritati minime congruere: duo enim ſupponi paſſim principia plane chimærica, neque ulla ratione a quoquam demonſtrata, quorum 1. eſt dari ultimum quendam in hujusmodi ſeriebus infinitis terminum. 2. hunc ipſum ob continuo decreſcentem parvitatem tandem degenerare in quoddam Non-quantum ſive Non-ens aut nihil, cum e contrario per κοινὴν ἔννοιαν conſtet, ultimum terminum hic plane exulare, ac fruſtra nihilum quid fingi, ubi perpetua quantitatis ſubdiviſio adeſt, ita ut paſſus illi in infinito multitudine quidem ſint innumerabiles, lineis tamen ſive numeris idealibus ex ſimilitudine extractis reddantur comprehenſibiles, quælibet enim linea infinitum progreſſionum numerum repræſentare potis eſt. In perquirenda porro magnitudine Corporum ſive ſolidorum curvilineorum Autor teſtatur tot fere errores in Mathematicorum libris inveniri, quot propoſitiones ad eorundem dimenſionem adduci ſolent: ignorata enim ſuperficierum exacta menſura per earundem rotationem circa axes, præciſionem geometricam haud perfici aut corrigi, cuivis patet. In Circulo autem & iis figuris, quæ in & extra orbem decurrunt, quomodo per infinitam rationum compoſitionem, abſtruſiſſimo quodam artificio infinitum terminari poſſit, Autor ſuo loco oſtenſurus eſt. In gratiam interim eorum, qui

numeros illos triquadratos, quorum nexu circuli dimenſio procedit, fruſtra ſe quæſiviſſe conqueruntur, libet eosdem aliquousque hic deductos exponere, illico enim conſtabit quomodo ſumma primi & ſecundi efficiat quadratum, tertius autem ſubtractus a primo & ſecundo duos ſimiliter relinquat quadratos. Sunt enim

1. 0. 0
2. 2. 1
16. 3. 2
2. 4. 3
15. 10. 6
20. 10. 4

& ſic in infinitum.

Horum namque complicatione ſpatium cyclicum veluti per partes in infinitam rationales compingitur, ſummam perpetuo ſimilitudinem & poſitionis & diverſionis obſervando: quamvis innumeris aliis modis eadem collectio obtineri poſſit. DIVINAM proinde SPATII SYNTHESIN atque ANALYSIN ab Autore magna induſtria perveſtigatam, non immerito omnis Philoſophiæ Naturalis clavem ipſe ſtatuit, quid enim ſit Primum, quid Ultimum, quidnam Simplex vel Compoſitum, Totum vel Pars, Perfectum vel Deficiens, Simile vel Diſſimile, Continuum vel Contiguum, Commenſurabile vel ἄλογον, Par vel Impar, ac veluti ſumma rerum capita ac principia, immenſis adhuc tenebris involuta, ex univerſalibus formarum conjugationibus methodo geometrica ſibi potius indagandum eſſe credidit, quam frivolas atque inanes illas diſtinctiunculas penes Metaphyſicos paſſim occurrentes ſectari; præſertim cum de Natura Infiniti non tam ſuperſtitioſa quam barbara ſubinde jactentur axiomata. Sed de his omnibus, in Actis menſium proximorum, Autoris mentem uberius declarabimus.

D. MICHAELIS DE MOLINOS, SACERDOtis, Manuductio ſpiritualis, una cum tractatu ejusdem de quotidiana communione, fideliter & ſtylo Myſticorum conformiter translata a M. Aug. Herm. Franckio.

Lipſiæ, ſumptibus Reinhardi Wæchtleri, 1687, in 11.

DECRE-

DECRETVM INQVISITIONIS ROMANÆ contra Michaelem de Molinos.

Romæ & Florentiæ, apud hæredes Franc. Honufrii, Superiorum permiſſu, 1687, in 8.

CUm ſub auſpicia hujus anni *Manuductionis* Michaelis de Molinos mentionem feciſſemus, non pauci Italicæ linguæ imperiti optarunt, ut latina civitate donaretur. Horum tandem votis ſatisfactum eſſe, nunc indicandum duximus. Qua occaſione illorum quoque deſideriis aliquid dabimus, qui ut *Decreti* contra Michaelem de Molinos nuper publicati ſumma capita referremus, cupierunt; etiamſi vix inter ERUDITORUM ACTA fanatici illius *propoſitiones*, decreto inſertæ, locum mereantur.

Scilicet feria V. die XXVIII. Aug. 1687. *in Generali Congregatione Sanctæ Romanæ & univerſalis Inquiſitionis propoſitiones* ſexaginta octo *Michaelis de Molinos*, *a quo*, (verba ſunt ex decreto Papali excerpta,) *fuerunt pro ſuis recognitæ*, *& de quibus propoſitionibus*, *tanquam a ſe dictatis*, *ſcriptis*, *communicatis & creditis ipſe convictus & reſpective confeſſus eſt*, damnatæ ſunt, *tanquam hæreticæ*, *ſuſpectæ*, *erroneæ*, *blaſphemæ*, *piarum aurium offenſivæ*, *temerariæ*, *Chriſtianæ diſciplinæ relaxativæ & everſivæ & ſeditioſæ reſpective*. Idem decretum *ipſo facto* tum *omnibus dignitatibus & beneficiis privat*, tum *vinculo anathematis*, *a quo nullus Romano Pontifice inferior*, *excepto articulo mortis*, *abſolvere valeat*, *innodat* illos, qui impoſterum aut ſimiliter locuti fuerint, ſcripſerint vel crediderint, aut *alia* hominis *opera* impreſſerint, legerint, apud ſe retinuerint & non extradiderint Inquiſitoribus, qui ut comburantur, curare debent.

Propoſitionum illarum Italice conſcriptarum ſumma huc redit: Anima, via interna inceſſura, *nihil operando annihilare* ſe debet, fierique inſtar corporis mortui, adeoque nec *cogitare* de ulla re, ſive DEO, ſive ſalute æterna, ſive peccatis, horumque pœnis, nec *velle*, nec *agere*, nec *ſentire* quicquam. Deus enim ſolus in nobis abſque nobis agere vult; Huic relinquenda eſt omnis *cogitatio* de nobis. Ab hoc nihil *petendum*, quia petere eſt *velle*, ut

Deus non ſuam, ſed noſtram voluntatem exequatur. Quamvis ore *preces* recitentur, non tamen opus eſt, ut eæ ab anima ſuis meditationibus aut ratiocinationibus adjuventur. Nec *fides* requiritur, niſi obſcura & generalis, non autem diſtinctam *attributorum Dei* & *Trinitatis* notitiam complexa. Non *excitanda* devotio noſtra, quin ſemper permanendum eſt animæ internæ in *quiete* imperturbabili ac *reſignatione paſſiva*, & ſi forte ante aut poſt ſacram communionem motus quidam humiliationis, petitionis, gratiarum actionis ſentiri occipiant, ſtatim *ſedandi* ſunt. Fauſtum eſt ſignum, ſi anima *faſtidierit* diſcurſus de Deo & virtutibus, ac ne orationem quidem dominicam recitare potuerit. Viæ internæ nihil negotii intercedit cum *confeſſione* aut *confeſſionario*, cum *caſibus conſcientiæ*, cum *theologia* & cum *philoſophia*. Animabus myſtice mortuis Deus impoſſibilem reddit confeſſionem, ipſeque illius defectum ſupplet per gratiam præſervantem, duplo majorem ea, quam percepturæ fuiſſent ex ſacramento: ideoque iſtis non *conſultum eſt* tali in caſu accedere ad ſacramentum pœnitentiæ, *quia non poſſunt* (a Deo ſcilicet ipſo impeditæ). Pervenitur hac via ad *mortem* myſticam ſenſuum, animaque redit ad *principium* ſuum, eſſentiam nempe divinam, in qua manet deificata (*divinizzata*). Deus olim *faciebat ſanctos* mediantibus tyrannis, hodie *mediantibus diabolis*, qui *phyſice* adigunt corporis membra ad actus venereos aut flagitioſos alius generis. Incitet interim Satan, ſentiat natura, cogatur corpus facere, quicquid Satanas voluerit, nil intereſt, modo anima interna nec conſentiat, nec reſiſtat niſi *reſiſtentia negativa*, nec inquietetur iſtis, quæ natura aut corpus facere coguntur, ſed *reſignata* maneat. Utrum autem hæc vel illa anima ſponte peccet, an vero per *violentias* diabolicas actum, (qui *peccatum* dici mereretur, ſi conſenſus animæ accederet,) exerceat, ex *lumine actuali* quodam divinitus dato *dignoſcere* ſe poſſe, *Michael de Molinos* aſſeruit.

Sed ohe jam ſatis eſt. Deſinimus igitur, & hæc hujusque ſurfuris alia dogmata toto pectore execramur. Non diffitemur autem, aliqua iisdem propoſitionibus ineſſe, quæ melioris commatis ſunt; v. g. *Crucem voluntariam mortificationum eſſe oneroſam & absque fructu; nullam creaturam, nec Beatam Virginem, nec alios Sanctos*

Sanctos in corde noſtro ſedere debere, quia id ſolus Deus occupare velit, &c. Abſit vero, ut de illius in hujusmodi dogmatibus conſenſu nobis gratulemur.

LIBRI NOVI

Dn. Viti Ludovici a Seckendorf Commentarius Hiſtoricus & Apologeticus de Lutheraniſmo, ſive de Reformatione religionis ductu D. Martini Lutheri ſtabilita: in quo Ludovici Maimburgii Hiſtoria Lutheraniſmi Latine verſa exhibetur, corrigitur & ſuppletur &c. Lipſiæ, 1688. in 4.

Il Criſtiano inſtruito nella ſua Legge; Ragionamenti morali di Paolo Segneri, della C. di Jeſu. In Venezia, 1687. in 4.

Iſtorica Deſcrizzione de'tre regni, Congo, Matamba, & Angola, compilata dal P. Gio. Antonio Cavazzi da Montecuccoli. In Bologna, 1687. in fol.

Memorie Hiſtoriche Geografiche della Dalmatia, raccolte da D. Caſimiro Freſchot. in Bologna 1687. in 12.

Meteorologia Artificialis & Naturalis D. Innocentii Ceſii. Parmæ 1687.

M. Tullii Ciceronis de Officiis libri tres &c. ex recenſione J. G. Grævii, cum ejusdem notis, ut & integris animadverſionibus variorum. Amſtel. 1688. in 8.

Auli Gellii Noctes Atticæ, cum notis & emendationibus Joh. Frid. Gronovii. Lugd. Bat. 1687. in 8.

Deux Lettres du P. Malebranche, touchant le II & le III Volume des Reflexions de Mr. Arnauld. à Rotterdam, 1687.

Nouvelles Acculations contre Mr. Varillas, ou Remarques Critiques contre ſon premier Livre de l' Hiſtoire de l' Hereſie, par Mr. de Larroque. à Amſterdam 1687.

Philoſophiæ Naturalis Principia Mathematica, authore Iſaaco Newton in Acad. Cantabrig. Matheſeos Profeſſore. Londini, 1687. in 4.

Eſſais de Theologie ſur la Providence & la Grace, contre Mr. Jurieu, à Francfort, 1687. in 12.

Traité des Benefices de Frà Paolo Sarpi, Seconde edition augmentée de Notes. à Amſterdam, 1687. in 12.

Medicina Theorico-Practica ad ſaniorem ſeculi mentem centenis & ultra Conſultationibus digeſta, authore Pompejo Sacco. Parmæ, 1687. fol.

Petri Francii Laurus Europæa; ſeu celebres Chriſtianorum de Turcis victoriæ. Amſtel. 1687. in 8.

Traité de l' Egliſe en forme d' Entretiens, par Mr. Brueys. à Paris 1687. in 12.

L' Etat preſent de la Puiſſance Ottomane, avec les cauſes de ſon accroiſſement, & celles de ſa Decadence, par le Sr. de Vigneau. à Paris, 1687. in 12.

S. Ambroſii Opera ad manuſcriptos editosque codices emendata, ſtudio & labore Monachorum Ordinis S. Benedicti, e Congregatione S. Mauri. Tomus I. Pariſ. 1686. fol.

Converſations ſur diverſes matieres de Religion. à Amſterd. 1687. in 12.

Agneau

Agneau Paſcal, ou Explication des ceremonies, que les Juifs obſervoient en la manducation de l' Agneau de Pasque, appliquées dans un ſens ſpirituel à la manducation de l' Agneau Divin dans l' Euchariſtie. A Cologne 1686. in 8.

Harmonie des Propheties anciennes avec les modernes ſur la durée de l' Antechriſt & les ſouffrances de l' Egliſe. à Cologne, 1685, 1687. in 12.

Vincentii Lirinenſis adverſus profanas omnium novitates hæreticorum Commonitorium, cum notis Stephani Baluzii. Cantabrigiæ, 1687. in 12.

Lettre addreſſée à Mr. Jurieu, touchant le Regne de Jeſus Chriſt ſur la terre. à Utrecht, 1687. in 12.

Le parfait Geographe, ou l' art d' apprendre aiſement la Geographie & l' Hiſtoire par demandes & réponſes, par Mr. le Coq. à Paris, 1687. in 12.

Examen de l' oppreſſion des Reformez en France, ou l' on juſtifie l' innocence de leur religion. Amſterd. 1687. in 12.

Verſcheide Tractaatjes van Cornelis Bontekoe. In s' Gravenhag, 1687. in 8.

An Eſſay tovvards the recovery of the Jevvish Meaſures and vveights, comprehending their monies &c. by Richard Cumberland. London, 1686 in 8.

Stephani Blancardi Anatomia Practica Rationalis, ſive rariorum cadaverum morbis denatorum Anatomica inſpectio. Amſtel. 1687, in 12.

Suite du Traité des Panacées, ou des Remedes Univerſels, par Jaques Maſſard. à Amſterdam, 1687.

Tablettes Chronologiques contenant avec ordre L' Etat de l' Egliſe en Orient & en Occident &c. par G. Marcel. à Amſterdam. 1687. in 8.

Hiſtoire de l' origine & des progrez de la Monarchie Françoiſe, ſuivant l' ordre des temps, par Gu. Marcel. à Paris, 1686.

La Morale univerſelle contenant les Eloges de la Morale, de l' Homme, de la Femme, & du Mariage. à Paris, 1687.

Thomæ Sydenham opera univerſa, quibus accedunt Additiones novæ ex nupera Londinenſi editione excerptæ, & Index rerum & verborum copioſiſſimus. Amſtel. 1687. in 8.

Codex Canonum vetus Eccleſiæ Romanæ, a Franciſco Pithœo notis illuſtratus. Accedunt Petri Pithœi Miſcellanea Eccleſiaſtica; Abbonis Floriacenſis Apologeticus & Epiſtolæ; & Formulæ Antiquæ Alſaticæ. Ex Bibliotheca Illuſtriſſ. D. Claudii de Peletier, Regni Adminiſtri &c. Pariſiis, ex Typographia Regia 1687. fol.

Jacobi Uſſerii Opuſcula duo, nunc primum Latine edita, quorum alterum eſt de Epiſcoporum & Metropolitanorum origine, alterum de Aſia Proconſulari. Londini, 1687. in 8.

Errata.

Pag. 302. l. 13. pro *cum* lege *cui*. P. 389. l. 26. lege *præpoſiti*. P. 390. l. 19. pro *actum* lege *factum*. P. 394. pro *idem* lege *ita*. P. 463. l. 29. 30. *lege potentiam*. P. 472. l. 31. lege *Iphtii*. P. 506. poſt verba, *quo Gideon*, lege inparentheſi; *Joſuam dicere Pacichellus debuerat*.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Novembris Anni M DC LXXXVII.

MUSEUM ITALICUM, SEU COLLECTIO VETERUM ſcriptorum ex bibliothecis Italicis, eruta a D. Johanne Mabillon & D. Michaele Germain presbyteris & monachis Benedictin. congreg. S. Mauri. Tomus I.

Pariſiis, apud Johannem Boudot &c.
1687, in 4.

PRimus Muſei hujus Italici tomus, quem quatuor aut quinque alii ſequentur, in duas partes diſtinctus eſt, quarum prima iter Italicum, altera varia Patrum opuſcula & vetera monumenta cum Sacramentario & Pœnitentiali Gallicano complectitur. Italiam biennio poſt iter Germanicum, in Actis noſtris Cal. Jan. 1686. p. 18. memoratum, *Joh. Mabillonius* ejusque comes *Michael Germanus*, hortatu Caroli Mauricii Tellerii Remenſis Archiepiſcopi, Regiis ſumtibus eum in finem perluſtrarunt, ut collecta inde ſupellectile libraria & Regiam bibliothecam auctiorem, & univerſam rem literariam illuſtriorem redderent. Cœptum eſt hoc iter Cal. April. 1685, & menſe Julio ſequentis anni abſolutum, adeoque eodem ferme tempore ſuſceptum, quo *Burnetus* quoque, cujus peregrinationem Italicam ſuperiori menſe recenſuimus, varios Italorum mores conſpexit & urbes. In eo autem a Burneti relatione Mabilloniana differt, quod omiſſo ſtatu civili & politico, circa rem literariam tanto diligentius verſetur. Nos Autoris veſtigia ita

ſequemur, ut inſtituti noſtri memores in magna, quæ hic occurrit, obſervationum copia qualemcunque ſelectum habeamus.

Auguſtæ Taurinorum in palatii bibliotheca, ductu Abbatis *Gualtherii*, præter alia monumenta, *Pyrrhi Ligorii* opus autographum de numiſmatibus variisque inſcriptionibus ac ſtatuis, in ſex & viginti volumina diſtributum invenerunt, quod Carolus Immanuel I Sabaudiæ Dux octodecim millibus ducatorum comparavit. Ritum flagellationum publicarum, die paſſionis Dominicæ ibidem ſolenniter peractarum, ad ſpectaculum potius fieri, quam ex ſincero dolore profici ſci, non diſſimulant.

Vercellis in ſacrario eccleſiæ cathedralis, aſſervari notant veterrimum codicem membranaceum, evangelia S. Matthæi & Marci continentem, qui ab *Euſebio Vercellenſi* Arianis certaminibus inclyto ſcriptus creditur. Archivum ejusdem eccleſiæ Mabillonio ejusque ſocio Germano inſpicere minime licuit, etſi ob *Attonis* epiſcopi opera ab *Acherio* ex imperfecto codice vulgata, magno ejus perluſtrandi deſiderio tenerentur.

Ambroſianam bibliothecam, quæ *Mediolani* eſt, omnes Italicas, ſi Vaticana excipiatur, ſuperare ſcribunt. Ex antiquis codicibus ibi repertis præ aliis commendant *Joſiphum*, ſeu potius Joſephi interpretem *Rufinum*, etſi mutilum & a compactore valde confuſum; e recentioribus *Leonardi Vinci* pictoris excellentiſſimi opus autographum duodecim voluminibus diſtinctum, & a Jacobo I Angliæ Rege tanti habitum, ut pro uno, quod bellicas veterum machinas exhibet, aureos ter mille Hiſpanicos obtulerit. Quæ de manuſcripto *Egeſippi* codice obſervantur, confirmant aſſertionem *Colomeſii*, quam ex ejusdem appendice ad Chartophylacem eccleſiaſticum in Actis noſtris Cal. Nov. 1686 p. 552 recenſuimus.

In muſeo *Franciſci Septalæ* plurimis rebus curioſis refertо, de quo ſingularis liber Dertonæ vulgatus extat, indicem reliquiarum, quæ Romæ tempore Gregorii M. extiterunt, in charta Ægyptiaca exaratum legerunt & deſcripſerunt. Inter ſtatuas eccleſiæ majoris, quæ ad quatuor millia numerantur, cæteras omnes antecellere referunt ſtatuam Bartholomæi detractam cutem geſtantis. Ridendum eſſe cenſent, quod ad ſerpentem æneum, qui in baſilicæ Ambroſianæ navi ſuper columnam erectus eſt, matronæ Mediolanenſes

ſes feria ſecunda Paſchæ infantes ſuos morbo laborantes ſiſtere ſoleant. In monaſterio *Caravallenſi*, quod paſſim mendoſe Claravallenſe dici animadvertunt, quatuor milliaribus ab urbe diſſito, offenderunt disjectum tumulum *Guillelminæ* Boemæ anno 1281 mortuæ, & per aliquot annos pro ſancta habitæ, ſed tandem compertis ipſius præſtigiis anno 1300 exhumatæ & combuſtæ. Qua occaſione referunt, *Johannem Petrum Puricellum* in diſſertatione de Guillelmina ejusque aſſeclis inedita & fortaſſe nunquam edenda, quæ cum aliis ejus ſcriptis in Ambroſiana bibliotheca aſſervatur, contra *Donatum Boſſium* contendere, Guillelminæ ſectam non fuiſſe corporis ſpurcitiis, ſed mentis tantum deliriis infamem; ſiquidem ex publico inquiſitionis inſtrumento pateat, aſſeclas ejus primarios, *Andream Saramitam* & *Mayfredam Pirovanam* docuiſſe, quod Guillelmina eſſet Spiritus Sanctus in ſexu fœmineo incarnatus e Conſtantia Bohemiæ Regis uxore; quod ipſa eſſet reſurrectura ante univerſalem reſurrectionem, & diſcipulis videntibus in cœlum aſcenſura; quod ſibi reliquiſſet vicariam Mayfredam ordinis Humiliatorum monacham, quæ ad tumulum Guillelminæ miſſam celebratura eſſet, & Romæ ſedem apoſtolicam occupatura, & Cardinales dejectura, quatuor item ſapientes habitura, qui nova evangelia ſcriberent. *Aronam* cum commendatitiis *P. Monelæ* profecti, antiquum codicem librorum de imitatione Chriſti inſpexerunt, in quo opus illud quinquies *Johanni Gerſen* abbati attribuitur. *Veronæ* in muſeo *Franciſci Moſcardi* varias inſcriptiones aliaque ἀξιομνημόνευτα obſervarunt, quo duce etiam Academiam Muſicorum ſeu Philharmonicorum, & amphitheatrum Auguſti ævo a Veronenſibus conditum perluſtrarunt. *Vicentiæ* a *Johanne Martio Cerbario*, quem patriæ ſuæ antiquitatibus colligendis nunc incumbere tradunt, cum nonnulla iſtarum antiquitatum ſpecimina petiiſſent, nihil præter inſcriptionem a *Grutero* jam vulgatam impetrarunt.

Ex hiſtoria Fr. *Ptolomæi de Luca*, quam *Patavii* in bibliotheca eccleſiæ cathedralis pervolverunt, probare contendunt, *Martinum Polonum* Nicolai III Pœnitentiarium & deinde Gneſnenſem in Polonia Archiepiſcopum, primum eſſe fabulæ de Johanna Papiſſa autorem. Addunt ex Herchemperto non diſſimilem narrationem de fœmina ſub maſculino habitu patriarchatum Conſtantinopoli-

tanum gubernante, cujus Leo IX in epiſtola ad Michaelem Cerularium mentionem faciat. In eccleſia ad S. Antonium viderunt mauſoleum *Octavii Ferrarii* cum hoc epitaphio: *Octavio Ferrario Mediolanenſi, in quo ornando & extollendo magni Reges ac Principes certarunt. Veneta Respublica præter alia decoramenta bis mille florenorum honorario auxit. Ludovicus Magnus Francorum Rex ſpente annuorum quingentorum congiarium diu indulſit: Chriſtina Auguſta equeſtri inſigni extulit. Ille Regum opes ac munera animo æquans, facundia, fide & conſilio invidiam aut vicit, aut gloriæ incitamentum habuit. Septem & quadraginta annos cum admiratione auditus eſt: quinto & ſeptuageſimo obticuit, quamdiu literis honor conſtabit, ſcriptis apud poſteros locuturus. Julius Ferrarius P. M. M. P. Anno M. DC. LXXXIV.* Addunt, nullum hactenus tanti viri cathedram de politiori literatura occupaſſe, ut ejus deſiderium & meritum inde augeretur.

Cimeliis templi, quod S. Marco dedicatum *Venetiis* viſitur, omnibus præferendum cenſent *Evangelium S. Marci*, ſi quod vulgo traditur, propria ejus manu exaratum eſſet. Alterum quoque evangeliorum librum oſtendi & *Johanni Chryſoſtomo* tribui, ſed, ne de rei veritate periculum fiat, hos libros ſigillo obſignari, nec cuiquam aperiri referunt. E bibliotheca S. Marci ſupplent inſcriptionem de Lappæo Cretæ oppido, cujus duo priora vocabula tantum apud *Gruterum* & *Harduinum* extant. Georgiani monaſterii, cujus hiſtoriam ineditam Italice ac Latine *Fortunatus Ulmus* compoſuit, nitorem & munditiem dum commendant, apud Gallos ſuos templorum parietes ſordido pulvere, & feneſtrarum angulos aranearum telis inquinari obiter queruntur. Invitationem in ædes *Joh. Baptiſtæ Cornelii* Procuratoris D. Marci dum grata mente recolunt, hac occaſione ejusdem filiam *Helenam Lucretiam Corneliam Piſcopiam*, quinque præter maternam linguarum peritam, d. 26. Jul. A. C. 1684. anno ætatis 38. defunctam, & Patavii, ubi & Doctoris titulum meruerat, in monaſterio S. Juſtinæ inter monachos ſepultam, inſigni elogio celebrant, ejusque epitaphium deſcribunt, in quo inter alia refertur, quod ſummus Pontifex Innocentius XI & Johannes III Poloniæ Rex literis apoſtolicis & regiis eam viſitaverint, nec non Romanorum Imperator Leopoldus & *Carolus* III Lotha-

Lotharingiæ Dux aliique Principes, fama & ſcriptis ejus permoti ſummis laudibus & honoribus eandem cumulaverint. Antequam Venetiis abirent, triſte de obitu *Lucæ Acherii*, Spicilegio aliisque ſcriptis notiſſimi, quem ægrum Pariſiis reliquerant, nuncium acceperunt. In *Ravennatenſi* eccleſia antiquum *Cypriani* & alterum *fidei Nicenæ* codicem, quos olim *Ambroſius Camaldulenſis* ibidem viderat, non amplius ſupereſſe ſcribunt. *Ocricolis* ad ingreſſum eccleſiæ primariæ inſcriptio legitur, quam apud *Smetium* & *Gruterum* mendoſe haberi notant, cum pro *Aurelius Fauſtus prot. divinitate*, legendum ſit: *Aurelius Fauſtus protector divini lateris*, i. e. Imperatoris.

Vix ullam fuiſſe in tota Italia bibliothecam ajunt, ad quam faciliorem acceſſum habuerint, & *Romæ* vix ullam, ex qua magis profecerint, quam Chriſtinæ Reginæ bibliothecam, continentem ex recenſione *Lucæ Holſtenii* codices antiquos 2145, a Regina undiquaque comparatos. Veterum picturarum reliquias *Petrum de Sanctis* undiquaque ex Romanis monumentis collegiſſe tradunt, ad easdem æri incidendas paratum, ſi quis laboranti opem ferat, quod a ſui Regis magnificentia expectant. In clauſtro Lateranenſi Baſilicæ adjuncto, tres ſellas confuſe cum varia ſupellectile conjectas offenderunt, in quibus Pontificem recens creatum olim collocari uſitatum fuit, unam ex marmore albo, quæ ſtercoraria vulgo dicta fuit, & duas porphyreticas easque pertuſas. *Stercorariam* autem dici ajunt, non a forma, cum pertuſa non ſit, ut duæ reliquæ, ſed quod in porticu baſilicæ exteriori conſtituta eſſet, & Pontifici in ea ſedenti accinerentur verba Pſalmi: *ſuſcitat de pulvere egenum, & de ſtercore erigit pauperem.* Reliquas duas, in quibus Pontifex ad capellam S. Sylveſtri prope Lateranenſe palatium perductus ſedere conſuevit, in una quidem ad dextram claves baſilicæ a Priore S. Laurentii accipiens, in altera ad ſiniſtram easdem claves Priori reſtituens. eam ob cauſam pertuſas eſſe cenſent, quod in antiquis Romanorum thermis inventæ, & ob materiæ pretium potius, quam ob formam, ad novi Pontificis inaugurationem adhibitæ fuerint. Addunt, primam illarum mentionem fieri apud *Cencium*, uno ſeculo ante Martinum Polonum, quem iterum primum fabulæ de Johanna Papiſſa autorem faciunt. Cum vero ritus ille, qui ad altius inſinuandam Pontifici humilitatem intro-

introductus fuerat, poſt receptam de Pſeudopapiſſa fabulam infamis evaſerit, penitus abrogatum illum fuiſſe obſervant, idque ſeculo ſuperiore poſt Leonem X contigiſſe putant. Similem ſellam pertuſam ex porphyritide in crypta montis Caſini poſtea viderunt, ex qua *Conſtantius Cajetanus* probare conatur, Pontifices poſt conſecrationem Romæ factam, Caſinum proficiſci ſolitos, ibique totum inaugurationis actum fuiſſe repetitum. Sed *Angelus de Nuce* ſolium ſeu ſellam balnearem fuiſſe exiſtimat. Facile crediturum ſe addit Mabillonius, novos Abbates Caſinenſes exemplo Pontificum R. in eam ſellam repoſitos fuiſſe, ſi aliqua hac de re teſtimonia ſuppeterent.

Duplices Romæ de rebus ad hiſtoriam & doctrinam eccleſiaſticam pertinentibus collationes fieri narrant, unam prælatorum & clericorum ſecularium in collegio de propaganda fide, per ſingulas quindenas vernaculo ſermone; alteram religioſorum ſingulis menſibus in eccleſia S. Coſmæ latino. Ad utrasque Mabillonius & Germanus invitati, imo ad dicendum quoque provocati, maxime per *Johannem Paſtricium* præfectum collegii de propaganda fide, qui ipſis aliquando narravit, *Leonem Allatium* ad Græce ſcribendum, quod expeditiſſime fecerit, unico per quadraginta annos calamo uſum, eoque tandem amiſſo tantum non lacrymaſſe. Idem Paſtricius aſſeruit, *P. Macedonem* Minoritam ad impugnandum Cardinal. *Bonam* ex ea maxime ratione impulſum fuiſſe, quod eum Bona viventes autores in ſuis ſcriptis paſſim laudaret, nusquam de Macedone mentionem feciſſet. Inter codices bibliothecæ Vaticanæ, quam celeberrimo præfecto *Emmanuele Schelſtratenſ*, & *Laurentio de Zaccagnis* altero ejus bibliothecæ cuſtode faventibus perluſtrarunt, majoris pretii eſſe cenſent antiquiſſimum *bibliorum* codicem, in quo teſtimonium de tribus perſonis 1. Joh. 5. deſideratur; item *Chronicon Alexandrinum*, & ex recentioribus *Sirleti* Cardinalis, itemque *Onuphrii Panvinii* apparatus ad hiſtoriam eccleſiaſticam, quibus Baronius uſus eſt. In Germaniæ decus cedit, quod itineris hujus Italici autores, occaſione typographiæ apoſtolicæ, ex *Johannis Alerienſis* epiſtola ad Paulum II probant, Conradum & Arnoldum Germanos primos artem typographicam Romam invexiſſe. *Patrum Oratorii* Vallicellanam eccleſiam domumque ſæpiſſime a ſe

à ſe frequentatam dicunt, ibique indies quatuor adhortatorios ſermones de rebus ſacris fieri memorant. Ejusdem loci bibliothecam, qua *Baronius* & *Raynaldus* ejusdem domus alumni uſi ſunt, *Leandri Colloredi* bibliothecarii beneficio non ſemel perluſtrarunt, indeque non pauca in rem ſuam collegerunt. Ex antiquioribus ejus bibliothecæ codicibus eſt, qui acta apoſtolorum, epiſtolas canonicas & apocalypſin comprehendit. Præfigitur epiſtolis canonicis abſque autoris nomine prologus Hieronymi conquerentis, quod in prima Johannis epiſtola teſtimonium de unitate Trinitatis ab infidelibus translatoribus prætermiſſum ſit, & tamen in ipſius epiſtolæ contextu teſtimonium hoc omittitur, qualia exemplaria etiam alibi a *Burneto* obſervata ſunt. Ad Collectionem rituum Romanorum, cujus editionem Mabillonius meditatur, multa ſibi a Cardinali *Caſanata* communicata deprædicant. Dum in S Calliſti monaſterio verſarentur peregrinantes noſtri, allatus eſt ex S. Pauli archivo pretioſus bibliorum codex, cui præmiſſa Caroli Francorum Regis effigies, quam non Carolum M. ut *Nicolao Alemanno* in libro de parietinis Lateranenſibus, *Cornelio Margarino* in collectione inſcriptionum quæ apud S. Paulum extant, & Archiepiſcopo Roſſanenſi in diſſertatione ſingulari viſum eſt, ſed Carolum Calvum repræſentare cenſent. De *Michaele Molino*, qui ipſis adhuc Romæ morantibus comprehenſus eſt, referunt, quod liber ejus, qui Manuductio ſpiritualis inſcribitur, Hiſpanice primum, & deinde Italice multoties Romæ editus fuerit, indeque conjectores intulerint, Molinum non tam ob vulgati libri doctrinam, quam ob ſcriptas ad diverſos epiſtolas, aut ob pravas ipſius ſententiæ interpretationes a ſuis aſſeclis factas, in carcerem conjectum fuiſſe, ex quo ipſorum augurio non facile ſe extricabit.

Ad hortos Montaltenſes a *Ciampino* & *Fabretto* deducti, dono acceperunt a Ciampino delineatas cujusdam tumuli prope Neapolin reperti figuras duas, quibus baptiſmus per immerſionem ſimul & ſuperfuſionem ab homine laico collatus exhibetur. Fabrettus novam veterum inſcriptionum ab editis diverſarum collectionem a ſe factam iisdem oſtendit, ſuumque de aquæ ductibus librum & alterum de columna Trajani liberaliter donavit. Cum de libro *Diurno Pont. Romanorum*, cujus exemplar Romæ invenire magnopere

pere avebant, hominem quempiam doctum interrogarent, ab eo responsum est, *Hilarionem Rancatum* Cistercienſem, Ughelli præceptorem, antiquum ejus libri exemplar habuisse, idque *Holstenium*, cum commodato accepisset, una nocte exscripsisse, & publicare voluisse, sed impressionem prohibitam fuisse. Tandem vero votis suis potiti Benedictini nostri Fratres, veterem Diurni codicem repererunt, ex quo Garnerianam editionem multis in locis emendari novisque formulis augeri posse scribunt. Bibliothecæ Altaempensis libros editos magna ex parte distractos, manuscriptos adhuc venales ad duo millia supereſſe narrant. In festo assumtæ Virginis missæ solenni in Collegio Græcorum ab Archiepiscopo ejusdem nationis celebratæ interfuerunt, ejusque ritus breviter describunt. Sudarium impressam Christi imaginem referens, quod in solenni quadam processione spectantium oculis oblatum est, veteres *Veronicam* appellasse, quasi veram iconem seu *iconiam* Christi, ex *Petri Mallii* libro inedito de basilica S. Petri, aliisque autoribus contra eos probant, qui Veronicam nomen pientissimæ cujusdam matronæ esse dicunt, quæ in sudario suo Christi imaginem impressam susceperit. *Josephum Thomasium*, clericum regularem ex Ord. Theatinorum, qui sua de ritibus sacris collectanea ipsis communicavit, post vulgatos libros liturgiarum & psalterium, nunc edendis vetustis responsorialibus & antiphonariis invigilare docent.

Bibliothecam angelicam Patrum Augustinorum Mabillonio & Germano referavit ejusdem Præfectus *Josephus Sabbathinus*, qui nescio qua incuria in Actis nostris mensis Julii 1683 p. 307 Vaticanæ bibliothecæ præfectus dicitur: quem errorem corrigendum esse hic obiter animadvertimus. Inter recentiores codices hujus bibliothecæ occurrunt omnia acta autographa congregationis de auxiliis sub Clemente IIX & Paulo V, quibus præter alios adfuit *Jacobus le Boſſu* S. Dionysii monachus, a cognomine ejusdem loci Priore distinguendus. In Chigiana bibliotheca, cujus præfectus est *Thomas de Julio*, omnibus codicibus præstare censent Græcum ab annis minimum octingentis scriptum, continentem quatuor Prophetas majores, & breve commentarium in somnium Nabuchodonosoris a S. *Hippolyto* martyre & episcopo compositum. De

bibliis

bibliis polyglottis Parisiensibus in eadem bibliotheca extantibus referunt, quod bibliopolæ Belgæ, recuso operis titulo & nova epistola nuncupatoria præmissa, Alexandro VII fucum facere voluerint, quasi hæc editio in ejus gratiam nunc primum prodiret, quæ jampridem Parisiis impressa fuerat. Ex *Alphonsi Ciaconii* epistolis, quas eadem bibliotheca suppeditavit, observant, ipsum a censoribus impetrare non potuisse, ut bibliotheca Scriptorum ecclesiasticorum, quam collegerat, typis imprimeretur.

Urbis *Neapolitanæ* decora duce *Valletta* viderunt, cujus instructissima bibliotheca imprimis ipsis placuit. Apud *Puteolanos* hunc regnare abusum referunt, ut mares & fœminæ conjugium appetentes, ante solennem benedictionem ad unum duosve aut tres etiam annos simul convivant. Bibliothecam Augustinianorum in cœnobio S. Johannis de Carbonaria cæteris Neapolitanis, quoad veterum librorum apparatum, palmam præripere judicant. Inter Græcos codices comparuerunt *Gemisti* opera, *Procli* in Platonem commentarius &c. inter Latinos codex antiquissimus *Hieronymi* & *Gennadii* de Scriptoribus ecclesiasticis, *Priscianus* de laude Anastasii Imperatoris, *Tertulliani* carmen de Jona &c. Varia quoque hic invenerunt *Sirleti* collectanea pro concilio Tridentino, item *Ægidii Viterbiensis* historiam autographam viginti seculorum per totidem psalmos digestam, cum quibusdam *Seripandi* observationibus & emendationibus, nec non Ægidii varias epistolas per Serephinum Eremitam Augustinianum in unum collectas, e quibus præcipuas descripserunt. Verum dum cæteris exscribendis darent operam, bibliothecarius alias atque alias causas finxit, ne ulterius in bibliothecam admitterentur. Elegantiorem, sed vetustis libris minus refertam esse ajunt bibliothecam *Olivetanorum*. Mausoleum *Sannazarii* ad Pausilypum in villa ejus suburbana Mergellina, quam extructo templo Virg ini parturienti & S. Nazario vivens nuncupaverat, magnifice extructum eo nomine minus placuit, quod pone altare sub dimidiata Sannazarii effigie astarent Apollinis & Minervæ statuæ, ludentibus in medio Satyris; etsi posteri, quos gentilismi in mediis aris puduit, sub Apolline Davidis & sub Minerva Judithæ nomen apposuerint.

In bibliotheca *Montis Casini* inter alia inedita invenerunt li-

Sancta Eulalia Virgo Barcinonensis, Hispaniarum gloria, quæ sub Diocletiano Imperatore & Dacriano Præside, cum tredecim annorum esset, pro Christi nomine tormenta fortissima sustinuit, & ad ultimum martyrii coronam accepit.

Sancta Eulalia Virgo Barcinonensis, Hispaniarum gloria, quæ sub Diocletiano Imperatore & Dacriano Præside, cum tredecim annorum esset, pro Christi nomine tormenta fortissima sustinuit, & ad ultimum martyrii coronam accepit.

fuerit. Inter libros cœnobii *Farfenſis* 25 paſſuum millibus a Roma diſſiti, commendant *Bonifacii Simonetæ*, doctoris ac monaſterii Cornu abbatis, opus de hiſtoria perſecutionum Chriſtianarum, in 6 libros per epiſtolas redactum & A 1488 Mediolani editum. Ad celebres, quæ Romæ ſunt, bibliothecas referunt etiam eam, quæ eſt in Capranico, & alteram in Collegio Sapientiæ, quam ipſis aperuit *Fauſtus Naironus* Maronita, affinis *Abrahami Echellenſis*, qui Syriacas literas ibidem docuit.

Dum Senis in capella quadam eccleſiæ cathedralis, ſtatuas Pontificum Romanorum Senis oriundorum oculis uſurparent, occurrit ipſorum memoriæ, quod in *Colomeſii* Singularibus legerant, nimirum ſtatuam Pſeudopapiſſæ Johannæ inter illas locum habuiſſe usque ad annum 1634, quo *Johannes Launojus* Senas profectus, ſtatuam illam adhuc ſtantem ſe vidiſſe aſſerit in Diſſertatione de autoritate negantis argumenti, ac proinde Baronio illuſum fuiſſe, cum in literis ad Florimundum Raimundum ſtatuam illam disjectam & comminutam ſibi gratulatur. Mabillonius & Germanus nihil de illa ſtatua videre aut reſcire potuerunt, donec re maturius examinata *Jacobus Mignanellus* in literis per *Magliabecum* transmiſſis ænigma ſolveret, ipſisque ſignificaret, ſtatuam Johannæ ſub Clementis IIX Pontificatu, ad preces Baronii, cooperante Archiepiſcopo & ipſo Duce non penitus quidem fuiſſe comminutam, ſed mutatis muliebris formæ lineamentis, ex fœmina factam Zachariæ Pontificis figuram.

Inter bibliothecas *Florentiæ* viſitatas, poſt Laurentianam vetuſtis libris nullam magis refertam eſſe ſcribunt, quam bibliothecam ſanctæ Crucis. Longum eſſet, quid in ſingulis notaverint referre. Magni Ducis cimelia & picturas commonſtravit ipſis Magliabecus & Noriſius. In his & aliis, quæ Romæ viderant, artificum ingenium & induſtriam mirantur, ſed verecundiam deſiderant. Cum *Magliabeco* in abbatiam Feſulanam Canonicorum regularium Congregationis Lateranenſis, duobus paſſuum millibus a Florentia diſtantem profecti, præ aliis abbatiæ illius Feſulanæ codicibus notatu dignum eſſe ſtatuunt *Sozomeni Presbyteri Piſtorienſis* chronicon ab orbe condito ad ſua tempora, ex quo nonnulla excerpuntur. Invitati ad S. Spiritus cœnobium a *Noriſio*, viderunt

materias ad hiſtoriam Donatiſtarum ab eo diſpoſitas, eumque nunc intermiſſa tantiſper Donatiſtarum hiſtoria, totum in tractandis numiſmatibus occupari indicant, e quibus verum nativitatis Dominicæ annum ſe demonſtraturum confidit, in libro de æris & epochis Syromacedonum, quem prelo maturum habet. In urbe *Luca* lateri ipſorum individuus comes adhæſit *Bartholomæus Beverinus*, cujus in ligata & ſoluta oratione elegantiam uno atque altero ſpecimine commendant. Idem hiſtoriam Lucanæ civitatis a ſe eleganter ſcriptam nondum editam, neque facile edendam ipſis oſtendit, vitamque S. Cæciliæ notis ſuis illuſtratam cum poematiis ſuis abeuntibus donavit, & novo carmine ſe Ludovici Galliæ Regis geſtis applauſurum promiſit. Verum quo minus promiſſis ſtaret, morbus impedivit, ipſaque mors, quæ ipſum rebus humanis exemit, cum pridie ſui obitus epiſtolam quaſi teſtamenti vice ad Mabillonium & Germanum aliena manu exaraſſet, quæ *Itineri huic Italico* p. 190 & 191 inſerta legitur. Præter Beverinum *Marius Florentinus* aliique variis humanitatis officiis hoſpites Gallos proſecuti ſunt, qui hanc benevolentiæ ſignificationem innatæ Lucenſium urbanitati & Magliabeci literis commendatitiis tribuunt. Florentiam reverſis, *Vivianus* Magni Ducis mathematicus tres priores libros Divinationis in 5 libros deperditos Ariſtæi ſenioris de locis ſolidis illis oſtendit, reliquos duos Regi Chriſtianiſſimo dedicare meditatur, a quo honorarium annuum antehac accepit. Idem Theonis in Ptolemæum verſionem ſeculo ſuperiori a Joh. Baptiſta Theophilo nobili Urbinate factam, Regiæ bibliothecæ inferendam tradidit. A Magliabeco quoque epiſtolarum Ambroſii Camaldulenſis volumen optimæ notæ, aliosque libros editos & ineditos acceperunt, in quibus *Petri Apollonii* Novarienſis carmen heroicum de Davide & Golia ad Laurentium Medicem, ex quo conſtare poteſt, autorem hunc non ad ſeculum ſeptimum aut decimum, ſed ad finem ſeculi 15, quo Laurentius Medices floruit, referendum eſſe. Quæ *Bononiæ*, *Mantuæ*, *Parmæ*, ubi præter aliós *Benedictum Baccinum* & *Gaudentium Robertum* Carmelitam Diarii literarii Parmenſis auctores convenerunt, *Placentiæ*, *Ticini*, *Genuæ* & per cæteras Italiæ urbes obſervata ſunt, omittimus, ne juſto proliziores cuiquam videamur. Quam ob cauſam etiam de altera Tomi hujus parte breviſſimis agendum.

Com-

Digitized by Google

Complectitur ea opuſcula quædam & vetera monumenta & opuſculorum fragmenta ex Italicis bibliothecis collecta, quibus præfationes ſuas & obſervationes Mabillonius præmittit aut ſubjungit & interſerit. Agmen ducunt XII *Maximi Taurinenſis* homiliæ, quas præter Diurni Rom. Pont. ſupplementum, Hadriani I vitam, capitularia & placita quædam, indicem ducum Spoletanorum & abbatum Farfenſium, concilium Romanum in cauſa Formoſi, catalogum epiſcoporum Mediolanenſium, *Manaſſe* archiepiſcopi Remenſis apologiam, & diverſas variorum epiſtolas, excipit hiſtoria belli ſacri ſub Urbano II ab autore anonymo ſed coævo ſcripta, cujus epitome inter *Geſta Dei per Francos* primo loco legitur. Autorem hunc Francum aut Normannum & quidem laicum fuiſſe, Mabillonio veriſimile videtur, qui etiam obſervat, multa hunc autorem ſingularia referre, quæ ab epitomatore inter geſta Dei per Francos edito prætermiſſa ſunt. Huic hiſtoriæ ex bibliotheca Chriſtinæ Reginæ ſubjicitur *Stephani* Comitis Carnotenſis ad uxorem ſuam de eodem argumento epiſtola. Sequuntur epiſtolæ quædam formatæ, Synodus Verulanenſis in cauſa Grimaldi Archicanonici, Confeſſio Græcorum de verbis conſecrationis & tranſubſtantiatione a *Beſſarione* in concilio Florentino expoſita, quam Mabillonius ad perſuadendam Græcorum de euchariſtia fidem non levis momenti eſſe putat, acta ſanctorum martyrum Nicandri & Marciani, vita Fabiani Benedicti Politianenſis ab *Auguſtino Patricio* Pientino epiſcopo ſcripta, narratio de adventu Friderici III Imp. ad Paulum II eodem Patricio autore, & Sacramentarium Gallicanum ex Bobienſi monaſterio depromptum.

MISCELLANEORUM HISTORICORUM REGNI BOhemiæ Decadis I. Liber VII Regalis; ſeu de Ducibus, ac Regibus Bohemiæ &c. Authore Bohuslao Balbino S. J.

Pragæ, in Collegio Soc. ad S. Clementem, 1687, in fol.

NOn equidem omnia Principum Bohemiæ, Regumque geſta hoc volumine complecti Autor clariſſimus ſæpiusque nobis ex me-

deſcribuntur Reges, Pater & Filius, ex familia Jagellonica, Wladislaus II, Caſimiri III Poloniæ Regis filius, & Ludovicus I cito ereptus terris; una cum Jagellonidarum tabula. *Ultima* denique ſectio Regum reliquorum ex Auguſtiſſima domo Auſtriaca, Ferdinandi I, Maximiliani II, Rudolphi II, Matthiæ I, Ferdinandi II, III, IV, & invictiſſimi Leopoldi fata & res præclare geſtas perſequitur, additasque in fine habet tabulas genealogicas ſtirpium a Maximiliano I, Ferdinando I, Maximiliano II, Carolo II, & Ferdinando II deſcendentium. Et quamvis Autor initio Voluminis palam teſtetur, nolle Regum elogia ſe texere, neque ingenioſe & argute ſententiis illuſtribus & vibrantibus factorum explicare cauſas, quod præſtitum illud jam abunde ab Italo ſcriptore Julio Solimanno ſciret; notis tamen locisque Hiſtoricis & Ethicis cum lectu jucundiſſimis, tum prudentiæ augendæ aptiſſimis, ſingula rerum geſtarum capita egregie dedit illuſtrata.

FRANCISCI SANCTII MINERVA, SIVE DE CAUſis Latinæ Linguæ Commentarius, cui accedunt animadverſiones & notæ Gaſperis Scioppii, & longe uberiores Jacobi Perizonii.

Franequeræ apud Leon. Strickium, 1687, in 8.

UT omne, quod nimium, moleſtum eſt & cum damno quodam conjunctum; ita Grammaticorum intempeſtiva ſedulitas non tam promovit litterarum curſum, quam per ambages & anfractus impedivit. Cui malo remedium ut pararet *Franciſcus Sanctius*; hanc artem ad linguæ Latinæ indolem atque naturam expendit, ſuperflua abjecit, neceſſaria in ordinem redegit, obſcura & intricata ἐλλείψεως beneficio mirifice expoſuit in libro iſto, quem ab litterarum Dea *Minervam* appellavit. Avide exceptus liber, nec in Hiſpania tantum, ſed etiam cum Scioppii additamentis in Italia & Batavia aliquoties recuſus fuit. Cum jam nova pararetur editio, pro juvandi bonas litteras amore & ſtudio *Jacobus Perizonius*, Franequeranæ Academiæ Profeſſor clariſſimus, uberiores, quam erant Scioppii, caſtigationes obſervationesque adjecit, quibus firmavit partim

partim, quæ recte dicta a Sanctio fuerant; partim, quæ secus videbantur, obeliſco notavit & certiora ſubſtituit. Quorum cum ſingula enumerari non poſſint, quia diſperſæ annotationes ſunt, nec continuo ordine connexæ; placet exemplis paucis declarare, quid novi Perizonius ad Sanctii Minervam, a Scioppio olim adauctam ſuperaddiderit.

Cap. IV Dualem in vocibus *ambo* & *duo* contra Sanctium & Donatum negat. Cap. VI explicat, quem veteres dixerint *ſeptimum Caſum*; ſimulque *ſextum Græcorum*, quem Sanctius neceſſarium duxit, multis verbis confutat. Cap. VII laudat Sanctium, quod *Epicœnum* Genus Nominum exterminarit: carpit vero, quod cum *Communi* confuderit. Pariter notat, eundem de Diminutorum Genere cap. X. & de *Perſona Modique* vocabulis cap. XI & XII, præclara quidem multa tradidiſſe, præſertim in conſtructionis ratione: in ipſo tamen artis ſyſtemate dum nimio novandi & mutandi omnia ſtudio fuerit ductus, modum aliquando exceſſiſſe abjiciendo temere, qnæ dudum jam fuerint recepta, & ſuum in Grammatica uſum habeant. De *Participiis* diſputat cap. XV, eſſe vere Nomina; tempus autem adſignificare, & in eo *partem* Verbi *capere*, quod contra Sanctii ſententiam eſt, qui Nomina quidem, ſed omnium temporum dixit participia. His addit p. 98 paradoxum, *Amandus* proprie & primitus eſſe Præſentis Temporis. Cap. XVI Præpoſitiones examinat. *Propter* Adverbium eſſe tradit; non Præpoſitionem: *Secundum*, Adjectivum: *Adverſus*, Adverbium, quæ ſingula Accuſativum non admittant per ſe, ſed ſubaudita *Ad* aut ſimili Præpoſitione: *Pridie* & *Poſtridie* ex Genitivo & Ablativo conſtare, ut *die craſtini* Hæc ex libro I.

Secundo, quo de Conſtructione egit Sanctius, varia *noſter* addit, immutat, explicat. v. gr. *æſtimandi* formulas perfectius, quam a Sanctio factum, ita ſupplet, ut & vocem *rem* ſubaudiat, & Genitivum *precii*, vel *æſtimationis*, vel *momenti*. Ut *facio te* (rem) *pluris* (precii) &c. Genitivum cum Verbo *Miſeret* a ſuppreſſo quarto Caſu *vicem* deducit, ut *Miſeret me* (vicem) *pauperis*, in quo Terentium ſe dicit ſecutum eſſe. Nec Græciſmos concedit, qui vulgo putantur, *deſine querelarum*; *laſſus viarum*; ſed Latinam ellipſin commodiorem laudat ad explicandum, *querelarum cauſa*, *ſive in negotio*

negotio querelarum. Cap. X & XI Ger. Joh. Voſſium notat, qui Comparativum interdum pro Poſitivo poni exiſtimet: & Sanctium ſuum caſtigat, Grammaticos reprehendentem, quod tres *Comparationis Gradus* pro uno conſtituant. Cum enim, inquit, de uſu rerum conſtet; inane eſt receptis dudum appellationibus litem movere. Nec minus Vallam contra Sanctium de Poſſeſſivis tuetur cap. XIII.

Tertio libro Sanctio philoſophanti, non alia Verba, quam Activa & Paſſiva eſſe, certo modo ſubſcribit, Neutris actionem concedens per ellipſin intellectam; & Deponentibus plerisque Paſſivam formam attribuens. *Potior* enim, *Vescor*, *Utor*, *Abutor*, *Proficiſcor*, vere noſtro Paſſiva ſunt, & v. gr. *vesci* interpretatur ali, ſuſtentari: *potiri*, potiorem fieri, cujus Activum apud Plautum ſuperſit: *proficiſci*, profici & promoveri in alium locum. Cap. IV & Ablativo per A Præpoſitionem; & Dativo, cum Verbo Paſſivo conſtructis, *agentis* notionem, quam Sanctius negarat, exemplis vindicat. Cap. V *Mea*, *Tua*, *Sua* cum *refert* aut *intereſt*, Accuſativos Plurales, non Ablativos Femineos eſſe una cum Sanctio propugnat: paulo plenius autem, quam ille, ex conſueta ellipſi explicat, ſubauditis vocibus *ad negotia*, *inter negotia*. Cap. VI *Quoad ejus fieri poteſt*, aliter quam Scioppius, cui *fieri* pro Nomine *factum* poſitum eſt, interpretatur, itidem ſola ellipſi Pronominis *Aliquid* ſublevatus. Cap. VIII & IX Gerundia æque ac Supinum utrumque negat, & nihil niſi Nomina eſſe, ex Præpoſitionis exemplo, quam ferre poſſint, demonſtrat. Priora Supina concedebat Sanctius: hic autem novo modo, ut ad Nomina referre poſſit, ita exponit: *Eo* (ad) *ſpectatum* (negotii κατὰ ſive quod ad) *ludos*: eadem Verbis *finem* potius quam *motum* ſignificantibus ſubjungi, exemplo, quod motum nullum ad locum notat, non obſcure exponit. Cap. XIV in Conjunctionibus formulam *Dico*, *quod*, & ſimiles cum Manutio, Scioppio & Voſſio contra Sanctium & Gronovium patrem defendit, nec minus novis perſpicuisque exemplis illuſtrat.

In quarto libro ellipſin Sanctianam paſſim emendat, confirmat, novisque exemplis corroborat, v. gr. quomodo *homo frugi*, *damnatus voti*, *potiri rerum*, *dicto audiens*, & alia curtata commodiſſime ſuppleri & ad integritatem ſenſus revocari poſſint, quæ

indicasse sufficiat, ut de ceteris ejusdem argumenti, quæ prætermisimus, facilius possit judicari.

HISTOIRE DU PONTIFICAT DE S. LEON LE Grand, par Mr. Maimbourg. i.e.

LUDOVICI MAIMBURGII HISTORIA DE PONtificatu S. Leonis Magni.

Parisiis, apud Claud. Barbinum, 1687, in 4 & in 12, & Hagæ Comitum apud Adrianum Mœtjens, in 12.

NOn immerito ut singulare aliquid *in præloquio* prædicat Autor, quod senectus neque memoriam, neque cæteras ad scribendum dotes sibi diminuerit, ita ut post historiam Gregorii Magni, in qua finire labores suos putasset, hanc de Leone, eodem *mentis vigore* componere potuerit. Certe si quis hanc cum aliis ab autore editis conferat, nostro, si quid valet, judicio, non inveniet, quæ ingenii aut memoriæ defectum in eo arguere possint. Idem inprimis artificium apparet efformandi in novam speciem veteres historias, & sive ad palatum aulæ & nationis, sive ad scopum suum accommodandi. Comparationem vero, quam inter se & S. Augustinum instituit, fatalis quædam eventus similitudo comprobavit. Sicut enim Augustinus anno vitæ suæ septuagesimo sexto, ita & hic eodem scribendi & vivendi finem fecit, ut adeo non sine omine scripta esse videantur, quæ p. 36. edit. Belg. leguntur. Quatenus vero in causis, quas tractant, aliisque rebus differant, apertius est, quam ut a nobis explicari debeat, & ipse autor haud immodeste d. I. agnovit. Cæterum Historici personam multis jam annis sumtam *non* deposuit quidem in hoc libro suo Maimburgius, forte tamen evidentius quam unquam, verum quem sibi proposuit scopum denudavit. Siquidem mox in procemio indicat, post prostratam jam in Gallia Reformatorum, quam vocat, hæresin, utilitati novorum catechumenorum se consulturum esse, dum duo magna, quæ celebrat principia, de *primatu sedis* Romanæ, & *de infallibili conciliorum in quæstionibus de fide definitione*, ex hac historia de Leone stabilire nititur, quorum alterum commune cum omnibus Romana sacra profitentibus

Digitized by Google

tibus, alterum cum ſolis fere Gallis habet. Verum præter iſta, alia non pauca ſunt, quæ autori magis quam hiſtoria Leonis curæ fuerunt, quibusque illa pro condimento vel vehiculo ſervire videtur. Rectius itaque fuerit, & uti ſperamus lectoribus gratius, præcipua quædam ex illis annotare, quam hiſtoriæ compendium exhibere. Sufficiet ex ipſo Breviario Romano, in quo ad d. XI April. Sancti hujus Leonis memoria recolitur, ſequentia adſcribere: *Leo primus, Etruſcus, eo tempore præfuit Eccleſiæ, cum rex Hunnorum Attila, cognomento flagellum Dei, in Italiam invadens, Aquilejam triennii obſidione captam diripuit, & incendit: unde cum Romam ardenti furore raperetur, jamque copias, ubi Mincius in Padum influit, trajicere pararet, occurrit ei Leo, malorum Italiæ impendentium miſericordia permotus: cujus divina eloquentia perſuaſum eſt Attilæ, ut regrederetur. Qui interrogatus a ſuis, quid eſſet quod præter conſuetudinem tam humiliter Romani Pontificis imperata faceret: Reſpondit, ſe aſtantem quendam alium, illo loquente, Sacerdotali habitu veritum eſſe, ſibi ſtricto gladio minitantem mortem, niſi Leoni obtemperaret. Quare in Pannoniam reverſus eſt. Leo autem Romæ ſingulari omnium lætitia exceptus, paulo poſt invadenti urbem Genſerico, eadem eloquentiæ vi, & ſanctitatis opinione perſuaſit, ut ab incendio, ignominiis, ac cædibus abſtineret. Sed cum Eccleſiam a multis hæreſibus oppugnari, maximeque a Neſtorianis & Eutychianis exagitari videret: ad eam purgandam, & in fide catholica confirmandam, Concilium Chalcedonenſe indixit, ubi ſexcentis triginta coactis Epiſcopis, Eutyches & Dioſcorus, & iterum Neſtorius, condemnati ſunt: ejusdemque concilii decreta, ſua auctoritate confirmavit. Statuit, ut in actione myſterii diceretur*, ſanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam. *Sanxit, ne monacha benedictum capitis velamen reciperet, niſi quadraginta annorum virginitatem probaſſet. His & aliis præclare geſtis, cum multa ſancte & luculenter ſcripſiſſet, tertio Idus Aprilis obdormivit in Domino. Sedit in Pontificatu annos viginti, menſes decem, dies viginti octo.* (cœperat ſcilicet anno 440, obiit anno 461) Hæc quidem & alia plurima late quinque his hiſtoriæ ſuæ libris explicat Maimburgius, ſed quod in iſta narratione omnium maxime venerandum & mirabile videtur, apparitio ſcilicet illa ab ipſo Attila ut refertur agnita, id non veretur rejicere Maimburgius, etſi Breviarium illud

ex severis Pontificum legibus inviolabile esse existimari posset. Neque tamen suo hic utitur arbitratu, sed sequitur autoritatem Archiepiscopi Parisiensis *Francisci Harlai*, qui suscepta (an permissu Pontificis, nobis incognitum est) Breviarii correctione, verba illa, quibus apparitio narratur, expungi jussit. Laudat factum Noster p. 225, quo apocrypha & incerta ex libro illo sublata, & optima ex patribus loca surrogata fuerint. Incertitudinem autem narrationis ex silentio autorum arguit, qui eo tempore vixerunt & scripserunt, interque eos *Prosperi*, qui Romæ fuit, & Leonis ad Attilam profectionem accurate recensuit. Indulgentior est in admittenda, sive non rejicienda, longe incredibiliori narratione, de apparitione B. Virginis Leoni Thraci facta, qua ei fons commonstratus & imperium prædictum fuisse fertur: quanquam enim solius Nicephori, autoris, ut fatetur, parum gravis *relatu nitatur*, credi tamen si non debere, posse saltem autumat, quia *similia in aliis* sanctorum & Ecclesiæ historiis inveniuntur. Cordatior est in rejicienda Zonaræ historia, de corpore S. Euphemiæ, quæ, cum in quæstione inter Orthodoxos & Eutychianos Imperator & clerus judicium ei detulissent, chartam, cui vera sententia inscripta erat, Imperatori manu porrexisse, illam vero, quæ Eutychianum errorem continebat, sub pedibus habuisse dicitur, etsi utraque pectori ejus imposita. & sepulchrum clausum & sigillis munitum fuisset. Quod vero in Breviario indictio concilii Chalcedonensis Leoni confidenter tribuitur, etsi expresse non reprehendat, re ipsa tamen refutat, dum Lib. III p. 159 non tacet, indictionem illam a Martiano Imp. factam esse, & alio quidem tempore & loco, quam Pontifex desideraverat, & prudentiæ atque moderationi ejus adscribit quod Imperatori in talibus non contradixerit. Id vero jus indicendi masculo candore *Edmundus Richerius* tum alibi, tum in hac ipsa Chalcedonensis Synodi historia Lib. I cap. VIII §. 3. 10. & cap. XI §. 1 in Historia concilii II Niceni Imperatoribus asseruit; sed ab hoc autore allegando causæ fortassis fuerunt, cur Noster abstinuerit. Ingenue tamen commemorat p 222. lib. III, quod Leo Pontifex jussu Imperatoris ad Attilam legari se passus sit, quod majestati, quæ postea invaluit, pontificiæ utique non convenit, & in Breviario omissum est. Obiter taxat Cassiodori affectum, quo legationis illius

Digitized by Google

lius ſucceſſum patri ſuo, qui inter Senatores cum Leone ablegatos fuerat, potiſſimum tribuit Lib. I. Epiſt. 4; cum tamen alibi in Chronico gloriam illam Leoni non detraxerit.

Sed omiſſis, quæ hiſtorica ſunt, quædam afferemus, quæ Maimburgio, ut dictum eſt, majoris momenti fuiſſe videntur. Ante omnia nullam negligit occaſionem, ut panegyricis elogiis Regem Chriſtianiſſimum mactet, ob funditus oppreſſam in regno Reformatorum, quam nominat, & ubique peſſime traducit, hæreſin. In ipſa dedicatione ad imitationem epiſtolæ 7 Leonis ad Theodoſium Imp. Regi *ſacerdotalem animum* tribuit, ob *ſollicitudinem contra hæreſes*: dein ſubjungit, *neminem dubitare de illo poſſe, qui conſideret, quam miti pariter & efficaci modo, zeloque vel ſanctiſſimis Epiſcopis digno, in negotio iſto proceſſerit. Stupet* (ait) *mundus ad mirabilem hanc methodum, qua ſine omni rumore & violentia, absque ſanguinis effuſione exterminata eſt hæreſis, id quod Reges priores per ſupplicia & arma præſtare nequiverunt.* Exaggerat eadem p. 254 lib. IV, ubi Herculi præfert Regem, hydræ caput ſine ulla renaſcendi ſpe præcidentem, idque *ne cum unica quidem gutta ſanguinis effuſione*, p. 314. quod pro ſummo habet celebratque iterum miraculo. Antea cum Scriptores Reformatos cum Juliano Pelagiano p. 35. Lib. I comparaſſet, indicem librorum Reformatorum, quos Romano-Catholicis imprimere, vendere legereve non liceret, ab Archiepiſcopo Pariſienſi publicatum, & edictum regium anno 1685 ad querelas Cleri conditum p. 71, quo Reformati a libris contra Romano-Catholicos edendis prohibiti ſunt, laudibus proſequitur, multo magis vero alterum illud, quod magnum vocat, menſe Octobri ſecutum, quo totus cultus Reformatorum ſubverſus eſt, ad exemplum ſcilicet Honorii, Pelagianos exterminantis: abjurandi etiam formulas Leonis dicto ex epiſtola 86 p. 41 confirmat. Ad hunc ejus contra hæreticos zelum pertinent, quæ p. 48 de optima methodo commentatur, ut ſine colloquio per damnationes in conciliis procedatur: in colloquiis enim audacter loqui ſolere hæreticos, & de victoria aut aſſenſu auditorum, imperitorum utplurimum, gloriari. Supplicia hæreticorum Leonis autoritate defendit, qui Maximi ſeveritatem adverſus Priſcillianiſtas ep. 95 probaverit. Interim cum Sulpitio Severo *Ithacium* culpat, quod adverſus *S. Martini Turo-*

nenſis ſententiam, Imperatorem ad rigorem illum capitalium judiciorum impulerit, & lenitatem clericam commendat, qua deprecatio interponi ſolet, ut vitæ hæreticorum, quos magiſtratibus puniendos offerunt, parcatur. Ferre tamen eos ait merito, quod hi decreverint.

Non minori ſtudio ſententiæ Cleri Gallicani, edictis Regiis vel imperatæ vel confirmatæ, de auctoritate Conciliorum ſupra Pontifices, & quod falli hi queant, ubicunque poteſt, præſidia quærit: primatum tamen ipſum, quem Leo aſſerere ſedi ſuæ non neglexit, non minori confirmans diligentia. Ita Lib. II pag. 110 (quod alios præteriiſſe dicit) vitium concilio Epheſino, quod ſecundum vocant, vel inde maxime impingit, quod Dioſcorus Patriarcha Alexandrinus præſidere in eo auſus fuerit, rejectis legatis Leonis, imo eum contradicerent, in carcerem conjectis, ut ex tribus unus ſolum effugere, & Leoni, quæ acta erant, referre potuerit. Sed qualemcunque hanc defenſionis gratiam inſigniter corrumpit, cum adverſus *Baronium* & *Chriſtianum Lupum*, quadantenus etiam adverſus *Queſnellum* operum Leonis noviſſimum editorem, jus appellandi a conciliis ad Pontificem vehementer impugnat, nec Flaviani Patriarchæ Conſtantinopolitani a Dioſcoro condemnati querelam provocationis loco habendam cenſet; nil motus epiſtola manuſcripta a Lupo ex Caſſinenſi Bibliotheca adducta: neque enim per illam probari, legitimam appellationem fuiſſe *Helladii Tarſenſis* & *Eutherii Thyanæi* Metropolitanorum, qui fraude hæretica ad Sixtum III provocare ab Epheſino concilio, in quo Neſtorius damnatus fuit, voluerunt. Miratur *Lupum* ita argumentantem non vidiſſe præjudicium ipſis Pontificibus a ſe illatum; ſi enim fas foret, a Concilio quod Pontifex confirmaverat, appellare, fas etiam eſſet ab ipſo appellare Pontifice, quod tamen Romæ ait negari. *Baronio*, qui ſupremum jus de conciliorum deciſis ſtatuendi, Pontificibus vendicat, dicam ſcribit p. 266 Lib. IV, neque concedit, celeberrimam illam Leonis epiſtolam ad Flavianum, in qua orthodoxam contra Eutychen ſententiam propugnavit, pro deciſione haberi debere; quinimo eo fine ait ad concilium miſſam & ab eo receptam, ut examinaretur & comprobaretur; inde patere, ſexcentos & triginta Epiſcopos Chalcedone congregatos pro infallibili non habuiſſe

Pon-

Digitized by Google

Pontificem. Paulo ante p. 264 Leonis teſtimonio adducto monuerat, minime licere Pontificibus, decreta conciliorum aut ſuſpendere, aut denuo in examen vocare. Ea occaſione improbat hominis, ut ait, privati conatum, (in margine p. 265 adſcribit *Comitem Roccum Spinolam, Epiſcopum Tinenſem, Primatem Croatiæ,*) qui absque autoritate & conſenſu ſuſpenſionem concilii Tridentini, pro reducendis Proteſtantibus propoſuerit. Inde a p. 266 ad 273 Clar. *Schelſtratenum* aggreditur, a quo reſponſum ſibi eſſe dicit in quæſtione de decreto *Conſtantienſi* pro ſuperioritate concilii, refert autem ſe paratam habere adverſus illum diſſertationem. Nihili facit argumentum ex epiſtola Synodica Chalcedonenſi adductum, in qua Leo *ſupremus Pontifex* dicitur; illo enim vocabulo nil niſi primatum præ ſingulis membris, non vero univerſalem in totam Eccleſiam ſuperioritatem ſignificari. Manuſcripta ad quæ provocat adverſarius, male intellecta eſſe dicit, & alia non minoris fidei opponi poſſe; neque reſpiciendum eſſe ad contradictiones & proteſtationes in conſultationibus Conciliorum fieri ſolitas, ſed ad ea, quæ legitime & *conciliariter*, ut loquuntur, decreta ſunt. At gravius fert p. 262, quod *Schelſtratenus* verba Maimburgii, quibus ex epiſtola Pii II notaverat, *præferri Papam Eccleſiæ*, non integra retulerit, omiſſis nempe ſequentibus, quibus ex *Labbæo* & *Coſſartio* monuerat, in aliis exemplis literarum illarum pro *præfertur* legi *præſidet*. Memor etiam Ordinis, cujus pars fuit, Janſenii cauſæ, arrepta occaſione, adverſatur, & Papas jure primatus omnino judices eſſe in controverſiis ad ſe delatis affirmat; defendens hoc modo Innocentii X & Alexandri VII damnationes quinque propoſitionum. vid. Lib. I p. 64 & Lib. III p. 181. Denique toto Libro V magiſtrum diſciplinæ agit, adductisque variis Leonis actis & ſcriptis, monet aliqua, quæ ad Pontificum & Epiſcoporum officia, aut ad regias de rebus Eccleſiaſticis conſtitutiones pertinent, v. g. p 317 & ſeqq. de concionibus, quas ab initio a ſolis Epiſcopis, ut Apoſtolorum ſucceſſoribus fieri conſueviſſe, & Valerium Hipponenſem fere primum fuiſſe tradit, qui Auguſtino vices ſuas in concionando demandaverit. Sozomenum mendacii accuſat, ſcribentem, Leonem primum fuiſſe inter Epiſcopos Romanos, qui ipſe fuerit concionatus. Regimen Pontificium ad præſcriptum canonum ſevere adſtringit, neque

contra

contra eos re integra dispensationes locum habere, Leonis aliorumque autoritate & exemplo probat: quamvis lapsis veniam haud difficulter concessam esse, non neget p. 360 & seqq. Defendit p. 350 contra *Schelstratenum*, quæ in libro suo de Ecclesia Romana, ex concilio Florentino contra plenitudinem potestatis Pontificiæ adduxerat. Usuras a Leone penitus improbatas fuisse monstrat p. 325, in medio relinquens, quæ moralis Theologiæ autores ad excusandas eas invenerunt. De jejuniorum ritu vario & ab Ecclesiæ consuetudine aut ordinatione dependenti, utque eleemosynarum erogatio in jejuniis vel maxime requisita fuerit, multis agit p. 326 & seqq. notat in specie aliquid de ritu Mediolanensi, p. 330. De probabilitate sive relaxatione circa rigorem opinionum, insigne Leonis dictum affert, & librum *Fererii* Jesuitæ, qui Regi a confessionibus fuit, summe laudat, p. 343. Episcopos ante octavum seculum nullo juramento Pontificibus obstrictos fuisse, observat p. 351. Moderationem Leonis, ut Imperatoribus & Patriarchis aliquando pacis Ecclesiasticæ causa cesserit, aliquibus exemplis probat & commendat p. 363 & seqq. Eodem trahit quod pœnitentiam publicam, quæ priscæ Ecclesiæ more observabatur, a Leone extra casus atrocium criminum, ut nimiam & theatralem, improbatam esse memorat, retenta privata seu auriculari, ex quo colligit, hanc apostolici sive divini juris esse, p. 386 & seqq. Sed Protestantibus aliam etiam objectionem p. 355 fecerat de Missa, quam tempore Leonis pro sacrificio habitam fuisse inde putat probari, quia Leo in epistola ad Dioscorum Alexandrinum eam vocat sacrificium, & diebus festis plures fieri vult, unam nempe post aliam, ne pars populi ab offerendo excludatur, si una tantum celebretur. Notatu haud indigna sunt, quæ p. 384 adversus *Quesnellum* in Dissert. Apol. pro S. Hilario Arelatensi, & contra *Ferrandi* opinionem de ætate virginum velandarum pro *Thomassino* commentatur, p. 391 & seqq. ut & de jure & consuetudine, qua Reges & Principes de rebus Ecclesiasticis leges ferre soliti fuerunt, p. 397. Finitur opus elogio Leonis, qui Pontificum post S. Petrum maximus, prudentia, fortitudine ac dexteritate sua, qua navem S. Petri inter horribiles tempestates a furiosissimis hæreticorum excitatas gubernaverit, & in tranquillum postremo portum, pace universali Ecclesiæ restituta deduxerit, ideam optimi Pontificis & exemplum omnibus imitandum dicitur proposuisse.

SOLU-

Digitized by Google

TAB. IX. ad a. pag. 617.

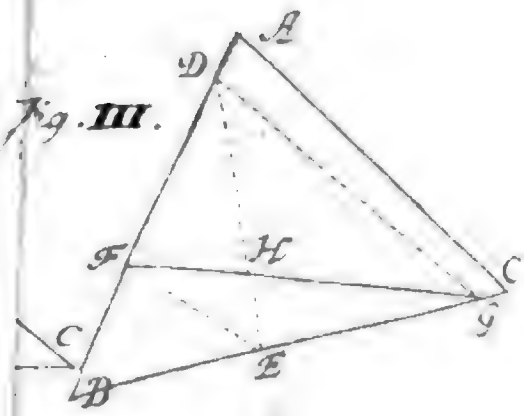

Fig. III.

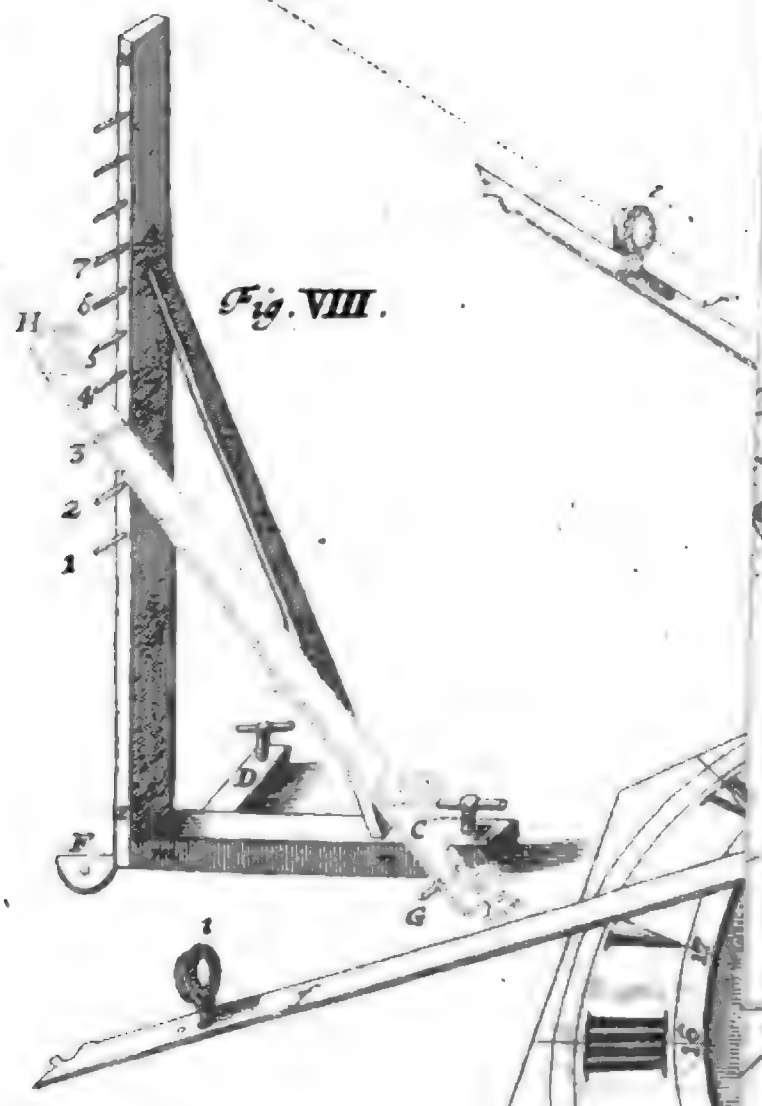

Fig. VIII.

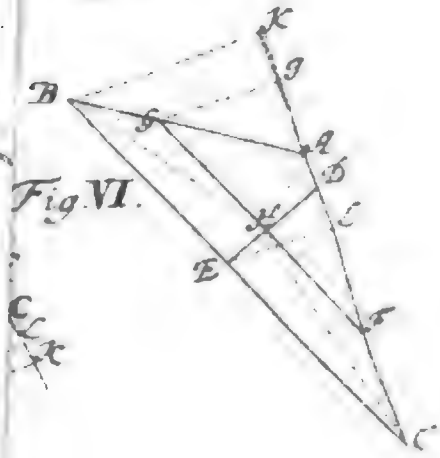

Fig. VI.

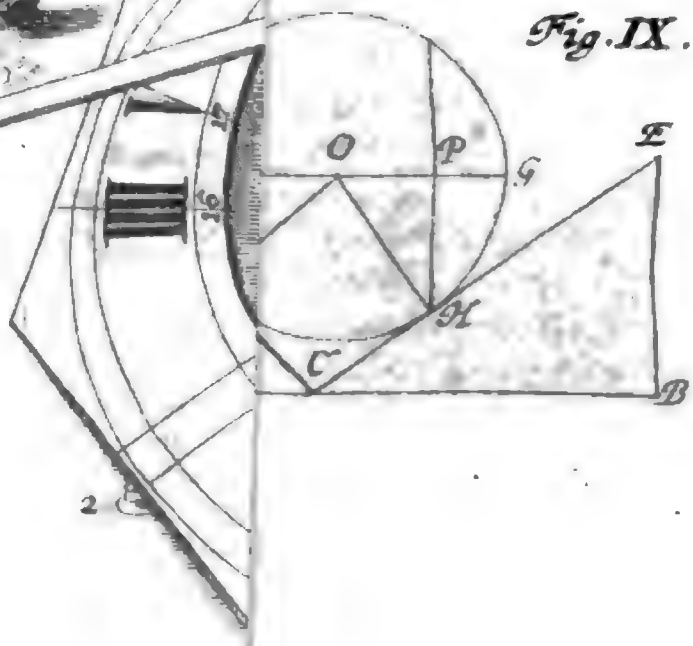

Fig. IX.

SOLUTIO ALGEBRAICA PROBLEMATIS, DE Quadriſectione Trianguli Scaleni per duas Normales rectas:

Autore J. Bernoulli, Math. Prof. in Academia Baſileenſi.

PRoblema hocce, quod ſummum hujus ævi Mathematicum non ita pridem occupatum tenuit, tam parum ex voto eidem ſucceſſiſſe audio, ut ultra quadrageſimam poteſtatem, ſi bene memini, & credere fas eſt, aſſurrexerit. At cum intra octo dimenſiones illud coerceri poſſe deprehendam, operæ pretium eſſe duxi, ut tanti diſcriminis pateret ratio, viam quam in ejus analyſi ingreſſus ſum, publico exponere. Quam in rem ſequentia præmitto Lemmata.

Lem. I. Utraque linearum quadriſecantium ſigillatim biſecat Triangulum; quod per ſe clarum.

II. Neutra quadriſecantium normalium terminari poteſt in angulo Trianguli Scaleni: Dem. (*Fig. I.*) Si fieri poteſt, cadat una quadriſecantium AD, in angulum in A; tum altera terminabitur vel in utroque crure anguli A, vel in alterutro tantum: Terminetur *primo* in utroque crure, ut recta EF. Quoniam igitur Δ AEL ponitur = ΔALF, erit EL = LF; & propter commune latus AL, angulosque interceptos ALE, ALF rectos, ang. EAL = LAF, ſive BAD = DAC: quare BA. AC :: BD DC: & quia BA > vel < ponitur AC, erit quoque BD > vel < DC, ac ΔBAD > vel < ΔDAC; quocirca recta AD non biſecat ΔBAC; propterea per Lemm. I. non poteſt eſſe quadriſecantium una. Terminetur autem *ſecundo* in alterutro crure tantum, ut recta GH, ducanturque rectæ IC, IB; quoniam Trapecium AIHC = ΔIDH, erit ΔAIC < ΔICD; & AI < ID: haud ſecus quia ΔAIG = Trap. IGBD, erit ΔAIB > ΔIBD; & AI > ID: igitur AI ſimul > & < ID. Q.E.A. TAB. IX. Fig. I.

III. Neutra quadriſecantium normalium parallela vel perpendicularis eſſe poteſt ulli lateri Trianguli Scaleni: Dem. (*Fig. II.*) Eſto, ſi fieri poteſt, recta FG, parallela lateri BC; cadetque perpendicularis DE, in alterutrum latus AC vel AB; nec enim angulo A TAB. IX. Fig. II.

occurrere poteſt per præcedens Lemma : occurrat itaque priori in D, & ducatur DF, quæ producta offendat productam EB in I. Quoniam igitur ΔGHD—Trap. HDAF, erit ΔGHD> ΔHDF, & recta GH> HF, & CE> EI, unde CE multo > EB. Cum ergo in Trap. CGHE & HE BF, duo latera GH, CE majora ſunt duobus lateribus HF, EB, utrumque utrique, & perpendicularis HE communis, erit Trap. CGHE> Trap. HEBF; igitur non quadriſectum eſt Triangulum ABC, contra hypotheſin.

IV. Binæ rectæ quadriſecantes Triangulum quodcunque non terminantur duabus extremitatibus in uno Trianguli latere, & duabus aliis in alio. Dem. (*Fig. III*) Terminentur, ſi fieri poſſit, in latere AB extremitates D & F, ac in latere BC extremitates G & E, junganturque DG, FE Quoniam ΔDHF & GHE ponuntur æqualia, habebunt latera circum verticales angulos reciproce proportionalia, FH. HG :: HE. HD; & quia FH > HG, (quandoquidem △FHD = quinquangulo ADHGC, ac proinde > DHG) erit quoque HE > HD, quare & △HEF > △HDF, ſeu Trap. HEBF, pars toto. Q. E. A.

TAB. IX. Fig. III.

Coroll. Cum igitur Trianguli non niſi tria ſint latera, duarum autem quadriſecantium quatuor extremitates, quarum nulla terminari poteſt in angulo, nec binæ in uno, binæ in alio latere; neceſſe eſt, ut duæ illarum occurrant uni lateri, ſingulæ vero reliquarum ſingulis reliquis lateribus. Illud vero latus, cui duæ occurrunt quadriſecantium extremitates, ex inventa æquatione cognovi, plerumque tantum eſſe medium, nunquam maximum, raro minimum; nempe tum demum, cum Triangulum ſcalenum quam proxime ad iſopleuron accedit. Sequitur nunc ipſa Propoſitionis

Analyſis:

TAB. IX. Fig. IV, V, VI.

Sit factum, eſtoque Triangulum Scalenum ABC (*fig.* IV, V, VI) quadriſectum per rectas DE, FG, ſe mutuo ſecantes ad rectos angulos in H. Demiſſis in latus AC (productum, ſi opus ſit,) tribus perpendicularibus BK, EL, GI, ductisque ex puncto H aliis tribus rectis ad ſingulos angulos figuræ, HA, HB, HC, ſunto

AC-a

Digitized by Google

AC = a | erit $\triangle ABC = \frac{1}{2}ad$, $\triangle DEC$ ($\triangle FAG$) $= \frac{1}{4}ad$, $\triangle DHF$ (Trap.HEBG) $= \frac{1}{8}ad$.
CB = b |
BA = c | $EL = \frac{\triangle DEC}{\frac{1}{4}DC} = \frac{ad}{2x}$ $GI = \frac{\triangle FAG}{\frac{1}{4}AF} = \frac{ad}{2y}$;
BK = d |
KC = e | BK.EL :: BC.EC ;; KC.LC. | Hinc in IV, & VI *Fig.* - - - - in V. *Fig.*
KA = f | ad : ab :: ae | $DL\,(CD-CL) = x - \frac{ae}{2x}$, $DL\,(CD+CL) = x + \frac{ae}{2x}$.
CD = x | $d. \frac{}{2x} :: b. \frac{}{2x} :: e. \frac{}{2x}$ |
AF = y | BK.GI ;; BA.GA :: AK.AI. | in IV & V *Fig.* - - - - in VI *Fig.* 4.
| ad : ac :: af | $IF\,(AF-AI) = y - \frac{af}{2y}$, $IF\,(AF+AI) = y + \frac{af}{2y}$.
| $d. \frac{}{2y} :: c. \frac{}{2y} :: f. \frac{}{2y}$ |

DF. DC :: $\triangle DHF$. $\triangle DHC$ | $\triangle DEC - \triangle DHC = \triangle CHE$.

$x+y-a.\ x :: \frac{ad}{8} \frac{adx}{8x+8y-8a}$ | $\frac{ad-adx}{4} = \frac{adx+2ady-2aad.}{8x+8y-8a}$

CE. EB :: $\triangle CHE$. | $\triangle EHB$.

$\frac{ab}{2x}. b \frac{ab}{2x} :: \frac{adx+2ady-2aad.}{8x+8y-8a}$ | $\frac{2dxx+4dxy-5adx-2ady+2aad}{8x+8y-8a}$.

Similiter DF. AF. ;: $\triangle DHF$. $\triangle AHF$ | $\triangle FAG - \triangle AHF = \triangle AHG$.

$x+y-a.\ y. :: \frac{ad}{8}. \frac{ady}{8x+8y-8a}$ | $\frac{ad}{4} \frac{ady}{8x+8y+8a} = \frac{2adx+ady-2aad.}{8x+8y-8a}$

AG. GB :: $\triangle AHG$. | $\triangle GHB$.

$\frac{ac}{2y} c \frac{ac}{2y} :: \frac{2adx+ady-2aad.}{8x+8y-8a}$ | $\frac{4dxy+2dyy-5ady-2adx+2aad.}{8x+8y-8a}$

$\triangle EHB + \triangle GHB = \text{Trap.HEBG}$

$$\frac{2dxx+4dxy-5adx-2ady+2aad}{8x+8y-8a} + \frac{4dxy+2dyy-5ady-2adx+2aad}{8x+8y-8a} = \frac{ad}{8}$$

unde reperitur $yy = 4ay - 4xy - 2\frac{1}{2}aa + 4ax - xx$, pro priore Æquatione.

Rurſus quia Triangula GIF, DLE ſunt ſimilia, cum habeant angulos ad I & L rectos, ac præterea angulum DEL (qui anguli EDL complementum exiſtit) æqualem angulo GFI, qui ejusdem quoque EDL eſt complementum, ob angulum DHF rectum; hinc erit

GI. IF. ;; DL. EL. | & proportione ad æqualitatem reducta,
$\frac{ad}{2y}. y \pm \frac{af}{2y} :: x \pm \frac{ae}{2x} \frac{ad}{2x}$ | $yy = \pm\frac{1}{2}af + \frac{aadd}{4xx \pm 2ae}$; ſive, in omni

Tri-

Triangulo, ſubſtitutis loco perpendicularis d, & ſegmentorum baſis, e, f, eorum valoribus (utpote qui ex datis Trianguli lateribus a, b, c, facile innoteſcunt) habebitur pro altera Æquatione,

$$yy = \frac{aaxx - bbxx + ccxx - \frac{1}{4}a^4 + \frac{1}{2}aabb + \frac{1}{2}aacc}{4xx - aa - bb + cc}.$$ Qua porro cum priore debite collata obtinetur ſequens Æquatio determinata octo dimenſionum, ſolutumque eſt Problema:

$$\begin{aligned} x^8 - 8ax^7 + 17aax^6 - 10a^3x^5 - \tfrac{1}{4}a^4x^4 + 5a^5x^3 - \tfrac{1}{4}a^6xx - \tfrac{1}{2}a^7x + \tfrac{1}{16}a^8 &= 0 \\ +3bb - 2abb - 9\tfrac{1}{2}aabb + 12a^3bb - \tfrac{3}{4}a^4bb - 2\tfrac{1}{2}a^5bb + \tfrac{1}{4}a^6bb & \\ -3cc + 2acc + 6aacc - 6a^3cc + aab^4 + a^5cc - \tfrac{1}{8}a^6cc & \\ - \tfrac{1}{4}b^4 + ab^4 - 1\tfrac{1}{4}aabbcc - 2a^3b^4 + \tfrac{3}{4}a^4b^4 & \\ + 1\tfrac{1}{2}bbcc - 2abbcc + \tfrac{1}{4}aac^4 + 2\tfrac{1}{2}a^3bbcc - \tfrac{3}{4}a^4bbcc & \\ - \tfrac{3}{4}c^4 + ac^4 - \tfrac{1}{2}a^3c^4 + 1\tfrac{1}{16}a^4c^4 & \end{aligned}$$

Quod ſi expuncta litera c, æquatio inſtituatur in literis a, & e: tunc quindecim membris evadet brevior, ultimusque terminus trium tantum erit membrorum: Si loco incognitæ x ponatur FC, pro AC vero 2a, CB 2b, BA 2c, rurſus devenietur ad Æquationem totidem dimenſionum, ſed ſecundo termino & fractionibus carentem; &c.

SCHOL. I; Si rectæ DE, FG (Fig IV, V, VI) ſigillatim biſecent Triangulum ABC, ſitque $DF = AD + FC + \sqrt{2\,ADq + 2\,FCq}$, tunc quadriſecabunt Triangulum; & ſi quadriſecent, erit $DF = AD + FC + \sqrt{2\,ADq + 2\,FCq}$. Fluit hoc Poriſma ex priore æquatione indeterminata, quæ quadriſectionem reſpicit, $yy = 4ay - 4xy - 2\frac{1}{2}aa + 4ax - xx$. Etenim ſi ponatur $AD = p$, $FC = q$, $DF = Z$; adeoque $y = p + Z$, $x = q + Z$, $a = p + q + Z$: atque hi valores loco literarum y, x, a in æquatione hac ſubſtituantur, prodibit $Z = p + q + \sqrt{2pp + 2qq}$.

Quare ſi quadriſectum ſit Triangulum per rectas DE, FG, ſitque AD = FC, erit DF = 4 AD, & tota AC = 6 AD: Si vero AD = 1, FC = 7, erit DF = 18: ſi illæ = 7 & 17, erit hæc = 50: ſi illæ = 7 & 23, erit hæc = 64 &c. Sequitur etiam, ſi data quædam recta linea AC, modo quo requiritur, ſecta ſit in D & F, & qualecunque Triangulum ſuper data AC conſtitutum fuerit, poſſe ex punctis ſectionis duas inflecti rectas, quæ Triangulum illud quadriſecent.

II. Ex

Digitized by Google

II. Ex collatione porro utriusque æquationis indeterminatæ conſtare poteſt, latus illud Trianguli, in quo terminantur duæ quadriſecantium normalium extremitates, nunquam poſſe eſſe maximum: Nam AD exiſtente $=p$, & $FC=q$, DF eſt $=p+q+\sqrt{2pp+2qq}$ per 1 ſchol; adeoque tota AC (a) $=2p+2q+\sqrt{2pp+2qq}$, CD (x) $=p+2q+\sqrt{2pp+2qq}$, AF (y) $=2p+q+\sqrt{2pp+2qq}$; hinc poſita $b<a$, ſeu $bb<aa$ quantitate aliqua l, ut ſit $bb=aa-l$; ſi pro literis a, b, x & y, aut aa, bb, xx, yy, hi valores, eorumve quadrata in æquatione altera $yy=\frac{aaxx-bbxx+ccxx-\frac{1}{2}a4+\frac{1}{2}aabb+\frac{1}{2}aacc}{4xx-aa-bb+cc}$ ſubrogentur, & æquatio ita ordinetur, ut cc ab una parte extet ſola, reperietur $cc=\frac{32p^3q+52ppqq+56pq^3+34q^4+3ppl+2pql+24ppq-2pq+3qq+2q-4opqq+24q^3+2pl\sqrt{2pp+2qq}}{2pq+3qq+2q\sqrt{2pp+2qq}}$ & quandoquidem valore ipſius aa, ad fractionem ejusdem nominis redacto, inveniatur tantum $aa=\frac{28p^3q+50ppqq+52pq^3+34q^4+20ppq+36pqq+24q^3\sqrt{2pp+2qq}}{2pq+3qq+2q\sqrt{2pp+2qq}}$ manifeſtum eſt, $cc>aa$, & $c>a$. Eodem pacto, ſi ſupponatur $c<a$, reperietur $b>a$. Quare a, non poteſt eſſe latus maximum.

At vero quia ſi ponatur $b>a$, ſeu $bb>aa$, quantitate quapiam m, reperitur $cc=\frac{32p^3q+52ppqq+56pq^3+34q^4-3ppm-2pqm-2pq+3qq+2q-24ppq+40ppqq+24q^3-2pm\sqrt{2pp+2qq}}{2pq+3qq+2q\sqrt{2pp+2qq}}$ adeoque $cc-aa=\frac{4p^3q+2ppqq+4pq^3-3ppm-2pqm+4ppq+4pqq-2pm\sqrt{2pp+2qq}}{2pq+3qq+2q\sqrt{2pp+2qq}}$ evidens eſt, c poſſe eſſe $>$ vel $<a$, prout hæc quantitas vel poſitiva eſt vel negativa, id eſt, prout $4p^3q+2ppqq+4pq^3+4ppq+4pqq$

$\overline{+ 4pqq\sqrt{2pp+2qq}}$ > vel < est, quam $3ppm + 2pqm + 2pm \overline{\sqrt{2pp+2qq}}$ sive prout $p+qM2q$ $\overline{-2p-89Mpq}$ $\overline{3p+2q+2\sqrt{2pp+2qq}}$ > vel < m, quorum utrumque fieri potest. Quare si major sit, latus a utroque reliquorum b & c minus erit; sed tum aliæ quoque duæ normales e medio latere inflecti possunt, idem Triangulum quadrisecantes; ut si a=484, b=490, & c=495, possunt optatæ rectæ educitum ex latere a, segmentis ejus existentibus 62, 324, 98; tum ex latere b segmentis ejus factis circiter 131, 339, 20.

III. In Triangulo Rectangulo & obtusangulo latus a, in quo terminantur duæ quadrisecantium normalium extremitates, necessario medium est: cum enim subtensa anguli recti vel obtusi esse non possit (quia maximum latus esse non potest, ut jam ostensum, hinc vel b, vel c subtensa hæc erit; adeoque ejus quadratum vel = vel > aa + quadrato alterius, id est, (si & altera hæc supponatur > a) majus duplo aa. quo tamen multo minus esse ostendit calculus.

IV. Latus, e quo inflectuntur ambæ quadrisecantes normales, medietate alterutrius reliquorum semper majus est, quoniam enim $\triangle DHF = Trap.\ HFCE$, erit $\triangle DHF > \triangle HFE$, & DH > HE; cumque anguli DHF, EHF recti, & HF perpendicularis communis, erit DF > FE, & DC > FE + FC > EC. Hinc quia $CE = \frac{ab}{2x}$, erit $x > \frac{ab}{2x}$, & $xx > \frac{ab}{2}$, & $aa (> xx) > \frac{ab}{2}$, & $a > \frac{1}{2}b$, Similiter quoque ostendetur $a > \frac{1}{2}c$. Hinc in solo Triangulo oxygonio, & quidem illo tantum, quod æquilatero affine est, latus minimum optatam proprietatem habet, ut accipere possit duas normalium quadrisecantium extremitates.

V. Posito a latere medio, b minimo, & c maximo; nempe bb=aa —], & cc=aa + m, substitutisque in reperta Æquatione his valoribus, exurgit $4p^3q + 2ppqq + 4pq^3 + \overline{4ppq+4pqq}\sqrt{2pp+2qq} = 2pqm - 2pql + 3qqm - 3ppl + 2qm - 2pl\sqrt{2pp+2qq}$; unde liquet, quia prior pars est positiva, alteram quoque talem esse debere: adeo-

adeoque ſi m⩵vel ⩾ l, q fore ⩾ p; ſi vero p⩵vel ⩾ q, m fore ⩾ l: id eſt, ſi differentia quadratorum lateris maximi & medii æqualis vel minor eſt differentia quadratorum medii & minimi, tunc ſegmentum lateris medii adjacens lateri minimo majus eſt ſegmento adjacenti lateri maximo; ſin vero hoc ſegmentum æquale vel majus illo, tunc differentia illorum quadratorum major eſt differentia horum. Prætereo alias Problematis determinationes.

SCIATERICUM TELESCOPICUM; OR A NEVV Contrivance of Adapting a Teleſcope to an Horizontal Dial &c. by William Molineux Eſq. Fellovv of the Royal Society, and of that in Dublin.

hoc eſt,

Guilielmi Molineuſii, Equitis, & tam Regiæ quam Dublinenſis Societatis Socii, Novum inventum adaptandi Teleſcopium Sciaterico Horizontali, ad obſervanda temporis momenta interdiu atque noctu &c.

Dublini, ap. W. Norman, 1686.

LIbellus hic, in quo nobiliſſimus Autor novum ſuum inventum proponit & explicat, undecim abſolvitur capitibus: in quorum *primo* de uſu hujus inventi agit, eumque non ſolum ad obſervationes aſtronomicas ſe extendere, ſed etiam ſpecialiter in Geographia & Nautica exerere oſtendit circa longitudines locorum determinandas: Quippe ad quas, ſive ope Eclipſium Solis, Lunæ & Stellarum, ſive Satellitum Jovis immerſione in ejus umbram aut emerſione ex ea, inſtituendas vel maxime requiratur exactum temporis momentum, ſine quo diſtantia horaria locorum obſervationis incerta eſt cum ipſa longitudine. Capite *ſecundo* rejiciuntur methodi obſervandi temporis momenta nunc uſitatæ, partim quia incertæ, partim quia nimis operoſæ. Sciaterica enim ſi parva ſunt, Autoris judicio, non admittunt diviſionem in minuta & minutorum partes ſecundas & tertias &c; Si magna, ob magnum

gnum gnomonem, umbram habent nimis incertam, & ad accuratas obſervationes uſui eſſe nequeunt: utraque vero de die tantum, & Sole intenſe lucente, uſurpari poſſunt. In capiendis autem die noctuve Solis aut ſtellarum altitudinibus & azimuthis, multa requiritur opera in magnis Inſtrumentis & obtinendis & tractandis; cui accedit labor calculandi triangula Sphærica obliquangula difficillimus: Quo quanquam non indigeat illa methodus, qua tempus ſatis commode ex appuiſu Solis aut fixarum ad meridianum, aut circumpolarium ad eundem verticalem cum Polari obſervari poteſt; eam tamen non ſemper adhibere licet, cum non quovis inſtanti talis ſtellarum poſitus contingat. Suum ergo inventum Autor, quod quovis momento in uſum traduci aptum ſit, & reliquis quoque non laboret incommodis, cæteris longe præſtare contendit. Capite *tertio* ipſum deſcribitur Sciatericum Horizontale magnum in horas & minuta diviſum, cujus diameter 18 *pollicum*, *inſtructum* ſtylo quadrangulari ſatis valido, cujus dorſo *m a l b*, $\frac{1}{10}$ pollicis lato, inhæret cochlea mas, cujus ope cochlea fœmina cum brachiolis *op*, quæ ſuſtinendæ regulæ dioptricæ *ef* inſerviunt, & attolli & deprimi poteſt. Circa centrum enim Horologii moventur duæ regulæ *cd*, *cd* quæ Horizontales vocantur, quibus junctæ totidem aliæ *ef*.*ef*, quæ Stylares audiunt, & tam vitrum Objectivum *i* & oculare *b*, quam menſuratorem *g*, (quem vocat) ſeu pilos ſe invicem decuſſantes gerunt. Unum par in Fig. 7 eo in poſitu exhibetur, quem tempore obſervationis habere debet; alterum vero ſciaterici plano otioſe incumbit; quod enim antemeridianis Obſervationibus incumbit, pomeridiano tempore nullius uſus eſt. Cæterum quævis ſtylaris regula ſuæ Horizontali ita artificioſe combinata eſt, ut ſurſum & deorſum, dextrorſum & ſiniſtrorſum moveri poſſit, ita tamen ut latera horizontalis & ſtylaris regulæ Gnomoni proxima, ſemper ſint in eodem plano, & ſecum invicem, & tempore obſervationis cum latere quoque gnomonis ipſis correſpondente. Cum vero non cujusvis ſit hanc divinare fabricam, hinc eadem capite *quarto* dilucide ſatis explicatur. Capite *quinto* docetur, quomodo Menſurator in debitum redigendus ſitum, ut non ſolum in legitima poſitus ſit a vitro objectivo diſtantia; ſed etiam linea Collimationis *per* menſuratorem ad Objectum ſit parallela lateri Regulæ ſtylaris, *ita* ut

TAB. IX. Fig. VII.

Men-

Digitized by Google

Menſurator nec declinet in ſiniſtram nec in dextram, nec ſit altior nec dimisſior, quam opus eſt. Duæ vero ad hoc præſtandum viæ oſtenduntur, quarum prima cum ſuppleri posſit id, in quo methodus Sturmiana, in Actis anno 1684 p. 579 a nobis tradita, ab Autore noſtro deficere judicatur (ob axem viſionis etiam in tubis quadratis non rectificatis lateribus non parallelum) brevibus eandem hic inſeremus: Sumantur duo paxilli ex fortiſſimis filis metallicis, utpote in quibus latera neceſſario ſibi invicem parallela, & jungantur plano cuidam ita, ut longitudine pollicis atque amplius promineant. Deinde planum ita diſponatur, ut illi clavi horizonti fiant exacte paralleli, & aſſumatur regula teleſcopica (aut tubus quadratus) cujus latera exactiſſime parallela, (quomodo vero hic parallelismus examinandus, haut abſimili modo Autor antea docuit) partique paxillorum ſuperiori ejus baſi imponatur, latus vero plano admoveatur & obſervetur remoti cujusdam objecti punctum, in quod Menſurator incidere videtur: poſtmodum invertatur regula, ut latus ſuperius jam incumbat paxillis, & eodem modo ejusdem objecti fiat obſervatio. Si menſurator jam eidem adhæreſcat puncto, linea collimationis exacte parallela eſt lateribus regulæ teleſcopicæ: Si autem verſus dextram aberret menſurator, idem ſiniſtrorſum promovendus; ſin Menſurator adplicari videatur puncto, quod priori ad ſiniſtram adjacet, dextrorſum removendus erit. *Sexto* Capite oſtenditur, quomodo Sciatericum teleſcopicum rite paratum in debitum ſitum colloCandum ſit; & cum ad hoc efficiendum linea meridiana requiratur, affertur Cap. *Septimo* Methodus eandem inveniendi, ope inſtrumenti cujusdam Triangularis ſimplicisſimi ABE, quod angulum exactiſſime rectum habet, & præterea brachiolum cum cochlea D, nec non aliam cochleam E; quibus ita diſponi poteſt, ut ab inclinatione undecunque liberum plano Horizontali exacte congruat. Converti autem poteſt circa centrum F, & clavos rotundos æneos pro lubitu infixos 1, 2, 3, 4 &c. habet, quibus, ut & paxillo G, regula teleſcopica CH imponitur, a lapſu munienda cochleola quadam, quæ paxillo G adaptatur. Uſus ejus ita ſe habet: Tempore antemeridiano Solſtitii æſtivi, v. g. hora 9, ita diſponatur regula teleſcopica, ut Solis centrum exacte reſpondeat menſuratori, ſtatimque ducatur TAB IX. Fig. VIII.

linea aliqua in plano Horizontali juxta latus *mn*: hora dimidia elapſa ad alium paxillum attollatur regula, & rurſus capiatur Solis altitudo, ducaturque alia linea in plano Horizontali: id quod tamdiu repetatur, donec habeas tres aut quatuor obſervationes antemeridianas. Pomeridiano tempore curioſe obſervetur (deſcendendo per eosdem paxillos, quibus adſcendebatur ante meridiem) quando Sol easdem obtineat altitudines, ut totidem ac antea lineæ in plano Horizontali deſignari queant. Tandem anguli omnes ex puncto F biſecentur. Linea enim, quæ omnes biſecat, verisſima eſt Meridiana. Hæc ergo methodus, cum ope ſtellarum, quæ duas aut tres circiter horas a Meridiano diſtant, eadem ratione noctu etiam in uſum transferri poſſit, Cl. Inventori nulli earum, quæ hactenus excogitatæ ſunt, inferior jure videtur. Sequitur jam caput *octavum*, quod Sciatherico teleſcopico utendi rationem tradit. Nempe inſtrumento in debitum ſitum redacto, regula ſtylaris ſeu teleſcopica ad Solem dirigitur, ita ut menſurator centrum Solis reſpiciat: tunc enim regula Horizontalis in limbo abſcindit horam & minuta exactisſime. Si noctu ſtella obſervetur, regula Horizontalis abſcindit ſtellæ diſtantiam horariam a meridiano, cujus ope facile tempus quæſitum invenitur. Quamvis vero tempori inveniendo hoc inſtrumentum præcipue dicatum ſit, additur tamen hoc loco, quomodo ejus adminiculo aſcenſiones rectæ ſtellarum facillime inveſtigari poſſint. Capite *nono* Tabb. Aſcenſ. rect. explicantur: *decimo* vero Aſtronomica temporis Æquatio ex *Flamſteedii Diſſertatione operibus Horroxii poſthumis ſubjuncta* dilucidatur. Quæ doctrina etiam ad horologia adplicatur, oſtenditurque quomodo horologia pendulis inſtructa juxta Tabb. ad id computatas corrigi debeant. *Ultimo* tandem capite monſtratur uſus & calculus Tabulæ ſtellarum circumpolarium; v. g. Quomodo ope fili ſerici, aut metallici, plumbo onerati poſſint horæ & minuta nocturni temporis deprehendi: Quomodo duorum talium filorum adjumento linea meridiana curioſe poſſit noctu inveniri: item quomodo ex obſervationibus harum ſtellarum horologia, clepſydræ &c. optime poſſint corrigi. Adjectæ vero calci libri ſunt Tabulæ Aſcenſ. rect. Solis, & plures aliæ ad uſum hujus inſtrumenti expeditiorem neceſſariæ.

FRAN-

FRANCISCI SPOLETI DISSERTATIONES DUÆ: I. de momento, quo gravia nituntur deorſum, per datum planum; quo ſubjectum planum urgent; & quo planum inclinatum grave deorſum tendit: II. de Secretione bilis in Hepate.

Venetiis, 1686, in 4.

DUæ ſunt Diſſertationes, quas Autor exhibet, in quarum prima propoſitio quædam Mechanica, quam proxime elapſo anno Romæ ediderat, quamque nonnulli & obſcuritatis & infirmitatis damnaverant, uberius confirmatur & proponitur clarius; ſecunda vero oſtenditur quomodo Mechanices ope ſecretiones fiant.

Propoſitio vero Mechanica eſt illa, de qua jam aliquoties actum in Actis Eruditorum anno 1684. p 511, 1685, p. 262, 501; 1686, p. 96, quod nempe momentum gravis in plano inclinato ad ſuum momentum totale ſit ut perpendiculum ad hypothenuſam. Hanc ut contra Doctorem Lucenſem demonſtret, ita procedit:

Sit AD ad DC ut 4 ad 5, incumbatque plano CD ſphæra O; ducatur Diameter NG & ex puncto ſuſtentationis F linea FI. Hoc facto concipit NG ut jugum libræ, cujus brachia inæqualia NI & IG, centrum vero motus I. Poſtea inveſtigat ſoliditatem partis Sphæræ NI, quam, poſita totius Sphæræ ſoliditate 20000000 ℔ invenit eſſe 5600000 ℔; nec non ſegmenti IG, 19440000 ℔. Tandem horum ſegmentorum centra gravitatis quærit: & in minori illud centrum $678571 + \frac{240000}{560000}$ partes, quarum Diameter eſt 20000000, in altero majori 8250000, ab I diſtare probat; concluditque partis NI momentum eſſe 380000000000, partis vero IG 160380000000000: ita ut exceſſus momenti partis IG ſupra momentum partis NI ſit 160000 000 000 000, quo ſcil. Sphæra O deorſum nititur per planum inclinatum AC. Cum vero totius Sphæræ ſoliditas in radium ducta exhibeat ejus momentum in plano perpendiculari NV, 200, 000, 000, 000, 000: tandem colligitur, momentum, quo Sphæra deorſum tendit in plano inclinato dato, eſſe ad ejus momentum abſolutum ut 16 ad 20, hoc eſt ut 4 ad 5. Subjungit

TAB. IX. fig IX.

huic breviorem aliam demonſtrationem, idem generaliter evincentem, & in Corollario prioris demonſtrationis, ſummam momentorum corporis gravis in duobus planis inclinatis, juxta caſum ab I. F. V. Act. anno 1684, p. 511 propoſitum, eſſe dicit ad ipſius momentum totale, ut 7 ad 5, non vero ut 5 ad 5, ut recentiores quidam opinentur. Ob argumenti affinitatem adhuc duæ propoſitiones adjectæ ſunt, quarum prima docet momentum gravis in plano inclinato (hoc eſt, momentum quo grave ſubſtratum planum urget) ad ſuum momentum totale eſſe, ut ſinum verſum anguli inclinationis ad ſinum totum; altera oſtendit, momentum plani inclinati gravis (hoc eſt, momentum quo planum inclinatum deorſum tendit,) ad ſuum momentum totale eſſe, ut ſinum rectum anguli inclinationis ad ſinum totum.

In ſecunda Diſſertatione Autor ſuam *de ſecretione animali* ſententiam expoſiturus, rejicit tam *illorum opinionem*, qui eam per ſolam cribrationem exponunt, quam eorum, qui eam mediantibus peculiaribus in vaſculis ſecretoriis fermentis fieri putant. Illis enim obſtare cenſet partim, quod fluidi particulæ, non ſolo contactu, ceu ab ipſis ſupponitur, ſed etiam vinculo quodam plus minus valido vinciantur; partim etiam quod ſequeretur, per vaſis cribratorii poros non ſolum particulas ejusdem figuræ & magnitudinis cum poris, ſed minores quoque tranſire, adeoque exilioris liquidi egreſſum coerceri non poſſe. His vero objicit vertiginoſos iſtos motus, qui in omni fermentatione obtinent, in anguſtiſſimis Vaſorum Canaliculis celebrari non poſſe. Autoris vero ſententia propria hæc eſt: Nullum a ſanguine ſecerni poſſe humorem, niſi prius diſrumpatur Mechanices ope nexus ille, quo ſecernendi humoris particulæ cum reliquis colligantur; ulterius autem aptos requiri poros, per quos diſſolutæ particulæ a ſanguineo gurgite eliminentur. v. g. Spiritus in cerebro ſecerni, quia ibi jam diſſoluti ſunt Mechanica via a reliquo ſanguine, & aptum inveniunt filtrum, per quod in nervos effluere poſſunt. Hæc ut confirmet & declaret, ſupponit (1) Miſcibilia, quo magis agitantur & contunduntur, eo magis ipſorum particulas ſubdividi. (2) Quo minores in particulas miſcibilia fluida dividuntur, eo rariori deinde ſtringi nexu, tum quia major eſt in parvis *quam* in magnis corporibus ſuperficies, tum quia ob parvitatem *molis* de-

ere: ſeti

creſcit illa vis, qua unum fluidum ab altero ſejungi nititur. (3) Si fluidum heterogeneum per tubum Conicum a baſi ad apicem trudatur, diſſimiles illius particulas inter ſe colligatas ſejungi poſſe: quum particulæ quæ per axem impelluntur, nullum offendant obicem; reliquæ vero, quo magis ab axe recedunt, eo citius internam coni ſuperficiem offendant, & deſtitutæ vel imminutæ motu celerem aliarum fugam comitari nequeant. (4) Si duæ quæcunque particulæ ſimul colligatæ trudantur in canaliculum, cujus amplitudo minor eſt craſſitie illarum ſimul ſumtarum, hanc ab illa ibidem ſejungi poſſe. (5) Si plura corpora plus minus valido colligata nexu a communi aliqua facultate comprimantur, prius exprimi quod minus cohæret. (6) Datum humorem ſecerni non poſſe in illis vel arteriis vel venis, per quas minori ruit ſanguis tempore, quam quod requiritur ad ſecretionem dati humoris. (7) Si eadem copia liquidi per inæquales Sectiones æquali tempore tranſeat, ſectiones eſſe inter ſe reciproce ut velocitates. (8) Singulas corporis noſtri arterias eſſe Conicos tubos, in quibus a majori ad minorem cavitatem ſanguis impellitur. (9) Diametrum datæ venæ ad diametrum ſociæ arteriæ, minorem habere proportionem dupla: ſolam diametrum venæ portæ ad diametros arteriarum cœliacæ & meſentericæ ſimul ſumtas multo majorem habere proportionem. (10) Omnibus in venis ab anguſtiori ad ampliorem cavitatem progredi ſanguinem, ſolum in vena portæ ex capaciori alveo in tenuiſſimos dividi rivulos per jecoris parenchyma diſtributos. Ex hisce præſuppoſitis non tantum ſententiam ſuam declarat, ſed in ſpecie quoque ad bilis ſecretionem deſcendit: Sanguinem ſcil. in liene quadantenus ſolvi, ſemiſolutum progredi in venam portæ, ubi tardius moveatur, ne bilis particulæ magis dividantur, ſed potius diſperſæ ſimul coeant; tandem vero craſſiores bilis particulas hepatis parenchyma ingreſſas, in tenuiſſimos venæ portæ canaliculos diſtribui, & in ipſarum anguſtiis facillime a ſanguine ſecerni.

RAIMUNDI MARTINI ORDINIS PRÆDICATORUM PUGIO Fidei adverſus Mauros & Judæos, cum Obſervationibus Joſephi de Voiſin, & Introductione Jo. Benedicti Carpzovi, qui ſimul appendicis loco Hermanni Judæi opuſculum de ſua converſione ex MSCto Bibliothecæ Paulinæ Acad. Lipſ. recenſuit.

Lipſiæ, Sumptibus Hæred. Friderici Lanckiſii, 1687, in fol.

Sextus

SExtus & decimus jam vertitur annus, ex quo ſumme Venerandus noſter Carpzovius ſui in Profeſſione Hebræa celeberrimi Anteceſſoris & de tota Eccleſia Orthodoxa longe meritiſſimi Theologi D. Geieri b. m. vota expleturus, Operis a *Raymundo Martini* conſcripti, & Pariſiis a *Joſepho de Voiſin* cum obſervationibus in lucem publicam emiſſi, novæ editioni in popularium uſum parandæ manum admovere cœpit, ſed certior redditus hoc negotium jam occupaſſe Virum quendam celeberrimum, quicquid de Raymundo Voiſiniano mente conceperat, prorſus depoſuit. Aſt cum alterius editio per ſedecim annorum ſpatium exſpectata non prodiret, & ſuperiori anno ad finem decurrente aliquid ad prelum ab ipſo poſceretur, ad vetus illud propoſitum quaſi poſtliminio reverſus, Pugionem illum Raymundi cum Voiſinii obſervationibus integrum e Pariſina editione exprimendum dedit, nihil quicquam immutans, & ne paginarum quidem numeros, quos ideo ad oram ubique deſcribi juſſit, ut indices primæ editionis locupletiſſimi eo reſpicientes nullius emendationis indigerent. Ut tamen orbem litteratum, quem ob præclara ingenii ſubtiliſſimi monumenta jam obſtrictiſſimum habet, ſibi magis devinciret, Operi Raymundo-Voiſiniano non tantum elegans Hermanni Judæi de ſua Converſione opuſculum, e MSS. Bibliothecæ Paulinæ Academiæ Lipſienſis recenſitum ſubjunxit, ſed & ſuccinctam non minus quam accuratam Introductionem in Theologiam Judaicam præmiſit, eamque in duodecim capita diſtribuit, ſuum cuique ſummarium una theſi rotunde comprehenſum præfigens. In *I Capite* oſtendit Theologiam Judæorum, perinde ut Ethnicorum, Muhammedanorum, Hæreticorum, per abuſum Theologiam nuncupari, & adducit varia nomina, quibus Judæi ſuam Theologiam inſigniant. In *II Capite* declarat, Judæorum nomen initio patronymicum fuiſſe, ſed poſtquam decem tribus ſuperſtite Regno Judaico in captivitatem abductæ ſint, regnumque adeo Iſraeliticum deſierit, cœpiſſe hoc nomen religionem magis & profeſſionem notare; late igitur ſumtum hoc vocabulum, & quatenus quidem Religionis nomen eſt, commode tribui etiam iis, qui ante Judam, nominis Judaici autorem, vixere, adeoque nil obſtare, quo minus Theologia Patriarcharum cum ante-tum poſt-diluvianorum dicatur Judaica, cum illorum Theologia

in

in præcipuis Religionis capitibus quoad rem eadem fuerit cum Theologia, quam poſt Abrahami & Jacobi tempora credentes profitebantur. Judæos poſtmodum in Veteres & Modernos ita diſtinguit, ut Veterum ætatem inde ab Abrahamo, eo quod Deus illo e patria reverſo primum ſibi populum Judaicum ſeparârit, uſque ad adventum Chriſti deducat; Modernorum inde a Chriſti adventu uſque ad ſeculi conſummationem extendat, inſimul obſervans, Veterum Judæorum Theologiam fuiſſe veram, Modernorum autem a veritate abire, multisque erroribus ſcatere. In *Cap. III.* docet, duas ſectas, Phariſæorum ſcilicet atque Sadducæorum, præ cæteris in corrupta Eccleſia Judaica olim eminuiſſe, & licet alii ſubinde fuerint, qui in quibusdam ab iſtis diſſentirent, ad alterutram tamen harum vel pertinuiſſe, vel certe reduci poſſe. Sic ad Phariſæos, quos ab Haſidæis ortos eſſe tradit, Eſſæos referendos eſſe, cum eadem pene cum illis placita habuerint, niſi quod in villis libentius quam in urbibus Eremitarum more vixerint: utramque etiam ſectam tam Hilleliſtarum quam Schammaiſtarum hæreſi Phariſæorum aperte adhæſiſſe: Sadducæorum & Bajthoſæorum ſectam in Schola Antigoni Sochæi e male intellecta Præceptoris ſententia, *Deo non eſſe mercedis gratia ſerviendum*, autoribus Zadoko & Bajthoſo prognatam, unicam eſſe, nominibus tantum ſic diſtinctam, & a Phariſæis cæterisque Judæis a Zadoko potius & frequentius, quam a Bajthoſo denominatam, quod ille in ſententia propugnanda rigidior, hic mollior paulo eſſet, præterea & ipſi ſectarii Bajthoſi ab altero ejusdem hæreſeos Autore Sadducæi denominari mallent, ne infamia præceptoris Bajthoſi, quem ſpurium eſſe noverant, ſibi pro opprobrio objiceretur: Judæos omnes hodie in duas ſectas Rabbanitarum, præter Moſis & Prophetarum ſcripta, traditiones orales opere Talmudico comprehenſas amplectentium, & Karræorum, legem oralem & traditiones Talmudicas omnes rejicientium, nec aliud fidei vivendique rationis fundamentum recipientium, quam ſolam ſcripturam Moſis & Prophetarum, dividi, illosque Phariſæorum, hos Sadducæorum eſſe propaginem. In *Cap. IV* obſervat Sectam Karræorum obſcuram eſſe, & Europæ propemodum ignoratam, ac pauciſſimorum librorum ab ipſis editorum, eaque occaſione recenſitorum, notitiam ad nos perveniſſe: Sectam

vero

vero Rabbanitarum prævalere, eique omnes Judæos Europæ incolas esse addictos, adeoque Theologiam Judaicam eandem esse, quæ Rabbanitarum. In *Cap. V* definitionem Theologiæ Judaicæ modernorum Rabbanitarum proponit, propositamque per partes solide enucleat, atque inter alia pervulgatum errorem, *omnes Judæorum traditiones Talmude comprehendi*, perstringit, demonstrando istas duplicis esse generis, Talmudicas alias, alias Kabbalisticas, illasque practicas, circa vetitum & licitum decernentes, has theoreticas, arcanos legis sensus & mysteria ibi recondita recludentes. In *Cap. VI* ad divisionem Theologiæ Judaicæ procedit, ostendens duas illius esse partes, unam מעשה בראשית Opus Bresehith, alteram מעשה מרכבה Opus Mercaba, atque in his tradendis data opera tenebras quærere Rabbinos, ut sese invicem non intelligant ipsimet, ac multo minus a Christianis solide percipiantur. Ut vero hanc densissimis tenebris involutam, nec ab aliquo hactenus satis explicatam materiam clariorem redderet laudatissimus Autor, primum de partitione illa verba e Joh. Reuchlini lib. I de Arte Kabbalistica, (quæ eidem Archangelum Burgonovensem Commentario in Kabbalistarum dogmata, paucis quibusdam omissis, suffuratum fuisse observat) plene in medium adducit, atque ex iisdem ad mentem R. Josephi Castilienſis, quem in hoc negotio secutus est Reuchlinus, Theoremata quædam format, dignissima, quæ, prout ab ipso Autore Celeb. concepta sunt, B. L. oculis subjiciantur. Ita autem, præteritis, quæ ad pleniorem eorundem deductionem faciunt, apud illum leguntur:

I. *Prima pars* Theologiæ Judaicæ dicitur מעשא בראשית *opus creationis*, prima Geneseos voce, qua rerum naturalium creationem describere Moses incepit: *Secunda pars* dicitur מעשה מרכבה *opus currus*, a visione currus seu quadrigæ Ezechieli facta Cap. I, 1. sqq. Illa enim circa res naturales a Mose in primis Geneseos capitibus descriptas; hæc circa res divinas Ezechieli in illa visione revelatas occupatur. II. Opus *Bresehith* primo, & opus *Mercaba* secundo loco ponitur, *ordine doctrinæ*; alias *ordine dignitatis* opus *Mercaba* merito præcedit, & opus *Bresehith* sequitur.

III. Utriusque partis *principium* est Scriptura S. traditionibus suffulta, sed aliis traditionibus innititur prima, opus *Bresehith*, aliis

aliis ſecunda, opus *Mercaba*: illa Scripturæ ſenſum *literalem & tropologicum*; hæc ſenſum *allegoricum & anagogicum* attendit. Suntque adeo partes omnino diſtinctiſſimæ, & nullo modo confundendæ.

IV. Licet diſtinctiſſimæ ſint partes, neutra tamen ſine altera doceri poteſt. Nam *altera ſæpe alterius ſenſa mutuatur, & ad ſuum deſiderium trahit*, h.e. in explicando opere *Breſchith* ſubinde aliquæ traditiones ex opere *Mercaba* allegandæ, & dum opus *Mercaba* addiſcimus, ſæpe ex opere *Breſchith*, quod jam didiceramus, quædam repetenda ſunt.

V. Prima pars ſive opus *Breſchith*, eſt *practica & activa*, atque in faciendo & intermittendo conſiſtit; ſecunda, ſeu opus *Mercaba*, eſt *theoretica & ſpeculativa*, atque ſola contemplatione abſolvitur.

VI. *Objectum* operis *Breſchith* eſt עולם הזה mundus præſens, quippe qui corporeus, viſibilis, ſenſibilis & materialis eſt, atque adeo includitur hic, quicquid ad vitam in hoc præſenti mundo bene traducendam ſpectat, cura rei tam publicæ quam privatæ, ritus & conſuetudines ubique domi ac foris, pace & bello, in forenſibus & moralibus obſervandæ. *Objectum* operis *Mercaba* eſt עולם הבא mundus venturus, quippe qui incorporeus, inviſibilis, intellectualis ſeu mentalis & idealis eſt, & הבא futurus dicitur ſaltim *quoad nos*, & ratione fruitionis nobis poſt hunc mundum demum futuræ. *In ſe* enim ab æterno, adeoque ante hunc mundum fuit, æque ut poſt hunc mundum in æternum durabit. Huc igitur pertinet, quicquid de DEO, ejusque exiſtentia, eſſentia, attributis, & cæteris in arbore Kabbaliſtica delineatis traditur, non excluſis iis, quæ de Sanctis Spiritibus, deque animæ immortalitate ejusque poſt mortem ſtatu tam beato quam infelici revelata ſunt.

VII. Doctores primæ partis, *operis Breſchith*, dicuntur *Talmudiſtæ*, & hi Scripturam ac comprehenſa in ea 613 legis præcepta tam affirmativa quam negativa, non modo per acceptas a Majoribus traditiones explicant, ſed & inculcant, atque ad eorum obſervantiam exhortantur. Doctores ſecundæ partis, *Operis Mercaba*, dicuntur *Kabbaliſtæ*, & hi Scripturam myſtico quodam modo a Majoribus accepto exponunt, atque myſteria ibi latentia eruunt.

VIII. *Effectus* operis *Breſchith* eſt timor Dei ſervilis; operis *Mercaba* timor Dei filialis,

Copyright Oxford University Press

Mercedes Theologiæ studiosæ, sumtus ad longa academiarum itinera, ac peregrinationes suppeditantes.

VII. Non dicam omnia, sed pleraque, ex quibus Imperium Romanum in decrepita ætate, cum plerisque nationibus ad ultimum usque Europæ angulum commercium habuit.

VIII. In tempore ejusdem Imperii, quo Augustus Magnificentiæ studium, ac patrocinium præstitit studiosis: Imperium Romanum ad ultimum usque Europæ angulum commercium habuit, ac pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt.

IX. Academiæ non plures sunt constituendæ, Academiæ florentes, quæ sunt, ornandæ, ac ampliandæ. Ad ornandas, ac ampliandas Academias, quæ sunt, plurimum conferunt Mercedes Theologiæ studiosæ.

X. Studia & academiarum incolis patriæ, ad quam redeunt, plurimum conferunt. Ergo & Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes, quibus academiarum incolæ ad patriam redeunt, patriæ plurimum conferunt.

XI. Quæ Mercedes Theologiæ studiosæ, quæ peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt, ea Augustus Magnificentiæ studium, ac patrocinium præstitit studiosis. Ergo & Augustus Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XII. Quæ Augustus Magnificentiæ studium, ac patrocinium præstitit studiosis, ea Imperium Romanum, Augustus Imperante, habuit. Ergo & Imperium Romanum, Augustus Imperante, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XIII. Quæ Imperium Romanum, Augustus Imperante, habuit, ea Imperium Romanum in decrepita ætate habuit. Ergo & Imperium Romanum in decrepita ætate Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XIV. Quæ Imperium Romanum in decrepita ætate habuit, ea Imperium Romanum in ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum in ultimo Europæ angulo Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XV. Quæ Imperium Romanum in ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XVI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XVII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XVIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XIX. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XX. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXIV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXVI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXVII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXVIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXIX. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXX. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXXI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXXII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXXIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXXIV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXXV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXXVI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXXVII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXXVIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XXXIX. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XL. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XLI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XLII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XLIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XLIV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XLV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XLVI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XLVII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XLVIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XLIX. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

L. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LIV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LVI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LVII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LVIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LIX. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LX. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXIV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXVI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXVII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXVIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXIX. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXX. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXIV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXVI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXVII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXVIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXIX. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXX. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXXI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXXII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXXIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXXIV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXXV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXXVI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXXVII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXXVIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

LXXXIX. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XC. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XCI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XCII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XCIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XCIV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XCV. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XCVI. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XCVII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore pleraque ex illis, quæ in Europa nascuntur, ad Romanos pervenerunt, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XCVIII. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum plerisque nationibus habuit, ea Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit. Ergo & Imperium Romanum, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, Mercedes Theologiæ studiosæ, & peregrinationes academiarum incolæ patriæ conferunt.

XCIX. Quæ Imperium Romanum habuit, quo tempore commercium cum ultimo Europæ angulo habuit, ea Imperium Romanum habuit, qu

Geo. III. c. 48.

Persons not to be compelled to serve in the Militia more than three years.

Persons serving in the Militia, and who have served three years, may enlist into the Regular Army

techeticam & Acroamaticam esse antiquissimam & Judæis pariter atque Christianis usitatam: Rab. Mosen Maimonidem in usum Theologiæ Catechetieæ tredecim fidei articulos, Christianæ potissimum religioni oppositos, ad imitationem Christianorum Symbolum Apostolicum profitentium, composuisse, in Judaismo hoc nomine etiam receptos, quippe quos non in scholis tantum memoriæ mandare jubentur pueri, sed & libellis precum insertos quotidie promiscue omnes recitant: præter laudatum R. Mosen Maimonidem de juventute Judaica aliisque Hebræis bene mereri voluisse R. Abrahamum ben Chananja Jaghel, Monzelizensem Italum, scripto catechetico libello, quem Venetiis primum anno Christi 1595 typis Jo. de Gara juris publici fecerit, titulo לקח טוב doctrinæ bonæ ex Proverb. IV, 1. mutuato, in quo omnem institutionem Catechesticam quadraginta duabus Rabbini, seu Præceptoris quæstionibus, totidemque discipuli responsionibus absolverit. Cujus Rabbini, Judaismi aliquando acerrimi assertoris, tandem grandævi ejurata religione Judaica ad Christianos transgressi, & Romanam quidem Religionem sub Pauli V. Pontificatu amplexi, Catechismus A. C. 1638 Amstelodami recusus ad verbum postea recensetur, adjecta versione Latina ante undetriginta annos a Celeb. Autore summa fide jam adornata.

In *Cap. X.* Theologiam Judæorum Acroamaticam in *Masorethicam*, quæ pro conservanda legis scriptæ integritate & incorruptione laborat; *Exegeticam*, quæ in verum sensum legis cum scriptæ tum oralis inquirit; *Didacticam*, quæ conclusiones seu fidei vitæque canones ac theses utraque lege, scripta & orali, comprehensas systematice tradit; *Polemicam*, quæ religionis suæ placita contra extraneos defendit, eorumque vicissim, maxime Christianorum dogmata impugnat; *Historicam*, quæ veritatem traditionum suarum ex antiquitate, & concatenata per quælibet secula propagatione & conservatione demonstrat & vindicat; *Liturgicam*, quæ ritus & ceremonias publice privatimque, quamdiu in exilio versantur, pro diversitate locorum & temporum observandas describit; *Asceticam*, quæ pœnitentiam, pietatem & cæteras virtutes inculeat, simulque ad patientiam & constantiam, intermixtis consolationibus exhortatur; *Homileticam*, quæ in habendis ad populum concionibus occupatur; *Kabbalisticam*,

ATTY. ADDITIONS — Additions to the Attorney Roll. Under the Solicitors Act, 1843, s. 26, the Master of the Rolls has power to admit persons to practise as attorneys, solicitors, and proctors, and to make rules for the admission of persons to practise as such. Under the Solicitors Act, 1860, s. 12, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1877, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1888, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1896, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1903, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1919, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1932, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1957, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1974, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1988, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1990, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1991, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1992, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1993, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1994, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1995, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1996, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1997, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1998, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 1999, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2000, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2001, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2002, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2003, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2004, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2005, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2006, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2007, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2008, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2009, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2010, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2011, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2012, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2013, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2014, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2015, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2016, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2017, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2018, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2019, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2020, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2021, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2022, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2023, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2024, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2025, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2026, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2027, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2028, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2029, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2030, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2031, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2032, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2033, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2034, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2035, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2036, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2037, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2038, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2039, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2040, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2041, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2042, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2043, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2044, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2045, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2046, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2047, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2048, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2049, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2050, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2051, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2052, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2053, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2054, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2055, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2056, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2057, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2058, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2059, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2060, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2061, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2062, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2063, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2064, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2065, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2066, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2067, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2068, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2069, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2070, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2071, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2072, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2073, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2074, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2075, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2076, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2077, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2078, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2079, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2080, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2081, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2082, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2083, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2084, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2085, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2086, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2087, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2088, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2089, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2090, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2091, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2092, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2093, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2094, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2095, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2096, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2097, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2098, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2099, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2100, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2101, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2102, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2103, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2104, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2105, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2106, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2107, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2108, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2109, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2110, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2111, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2112, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2113, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2114, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2115, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2116, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2117, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2118, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2119, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2120, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2121, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2122, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2123, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2124, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2125, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2126, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2127, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2128, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2129, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2130, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2131, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2132, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2133, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2134, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2135, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2136, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2137, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2138, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2139, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2140, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2141, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2142, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2143, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2144, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2145, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2146, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2147, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2148, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2149, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2150, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2151, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2152, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2153, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2154, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2155, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2156, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2157, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2158, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2159, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2160, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2161, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2162, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2163, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2164, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2165, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2166, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2167, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2168, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2169, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2170, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2171, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2172, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2173, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2174, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2175, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2176, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2177, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2178, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2179, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2180, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2181, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2182, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2183, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2184, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2185, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2186, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2187, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2188, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2189, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2190, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2191, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2192, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2193, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2194, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2195, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2196, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2197, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2198, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2199, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2200, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2201, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2202, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2203, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2204, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2205, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2206, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2207, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2208, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2209, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2210, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2211, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2212, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2213, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2214, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2215, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2216, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2217, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2218, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2219, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2220, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2221, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2222, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2223, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2224, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2225, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2226, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of persons to practise as solicitors in the Supreme Court of Judicature. Under the Solicitors Act, 2227, s. 6, the Master of the Rolls has power to make rules for the admission of pers

MAgni inter ſuos nominis eſt operis hujus compilator Rabbi *Simeon*, Synagogæ quondam Francofurtanæ concionator; de cujus ævo inter eruditos non equidem ſatis conſtat; floruiſſe tamen anno mundi 5070 (Chriſti 1310) putatur R. *Aſarja* in Meor Enajim, quem ſequuntur R. *David Gans* in Zemach David anno 5070 & R. *Schabbethai Strimer* in Siphte Joſchenim f. 99. col. 4.

Argumentum libri (*collectanea Medraſchica in univerſa Biblia* complexi,) notius eſt, quam ut pluribus enarrari opus ſit. Conferantur modo, quæ de eo obiter in Actis anno 1684. p. 8. 9. diximus, dum aliud *Jalkut* ſive *Peram Rabbinicam* (ab autore R. *Ruben* filio R. Hoſchke *Rubeniticam* cognominatam) exeuteremus.

Quamvis autem & *Theſſalonica* & *Venetiis* & *Cracovia* & *Liburni* Jalkut hoc editum fuerit, editionum tamen harum exempla, quotquot hodienum ſupererant, non niſi magno ære comparari conſueverant. Unde Judæis non minus ac noſtratibus Rabbinicæ literaturæ cupidis gratiſſimam hanc Francofurtenſem fore, nulli dubitamus. Eſt ea ad Liburnicam editionem exacta ac recenſita, ſique chartam & typos ſpectes, nitidior eſt omnibus omnino, quotquot in Germania impreſſi ſunt, Rabbinicis cujuscunque generis libris, adeo ut hac in parte nihil cedat elegantiſſimæ Abarbanelis anno ſuperiori apud nos curatæ editioni.

ספר בית יהודה והוא חידושי תוספות שבאגרות ששון
מסכתות דהייגו יבמות כתובות קידושין גיטין
חולין בבא קמא׃

SEPHER BETH JEHUDA; Liber DOMUS JUDÆ. Hoc eſt: Nova obſervationes in illas* Toſephoth *ſive Additiones Talmudicas, quæ agunt de* Aggadoth *ſive hiſtoriis allegoricis ſex tractatuum Talmudicorum, nimirum* Jebhamoth, Kethubboth, Kidduſchin, Gittin, Cholin, Babha Kama. *Autore R. Jehuda Ben R. Niſan, p. t. Archiſynagogo Caliſſienſi.

Solisbaci, per Moſen Ben Uri Scharga anno 447. id eſt, Chriſti 1687, in 4.

Sub

Sub ipsa auspicia Actorum anni 1685 recensuimus *Chidduſche Aggadoth*, sive novas explanationes vel observationes in historias Talmudis *universi* allegoricas, autore *R. Samuele Eliesare Ben Jehuda*. Simili labore quoad sex (in libelli titulo enumeratos) Talmudis tractatus defunctus est adhuc dum superstes Calissiensium Archisynagogus R. *Jehuda*, cujus filius R. *Benjamin* præsentis opusculi editionem accuravit. Potissimum vero solicitus autor est de dubiis, quæ authoribus *Tosephoth* Talmudicarum vel ex Gemaræ vel Glossæ Raschianæ verbis subnata sunt, aut etiam subnasci debuissent. Eodem studio confecit in eosdem Tractatus *Chidduſche Halachoth* sive *observationes novas in constitutiones juridicas*, hactenus *ἀνεκδότους*. Illas autem publici quoque juris facere idem autoris filius in se recepit.

Notamus hac occasione *Ebraice* Francofurti anno 444. (i. e. Christi 1684.) in 4. impressum fuisse illum ipsum ספר הגלגולים Sepher Haggilgulim, *Librum de Revolutionibus animarum* R. Isaaci Lorienſis, qui ex Viri perillustris versione in Kabbalæ Denudatæ Tomo II Latine extat, Kabbalæque studiosis satis innotuit.

JO. CHRISTOPHORI WAGENSEILII, D. ET IN Acad. Altdorfina Professoris Exercitationes sex, varii argumenti.

Altdorfi Noricorum: prostat Noribergæ, apud Pauli Fürstii hæredes, 1687, 4.

VAriæ doctrinæ, quam inusitato exemplo excolit celeberrimus *Wagenseilius*, novum documentum dedit, editis his varii argumenti Dissertationibus; quibus in diversorum studiorum campos effusus, jucundissimas materias inde depromtas ingenio fertili ac præstanti eloquentia pertractavit. Hæ cum inter se, præter elegantiam, quæ omnibus propria est, nihil commune habeant, singulas recensere & præcipua earum capita annotare juvabit. PRIMA de *Symbolorum heroicorum*, quæ Galli *Deviſes*, Itali *Impreſe* vocant, natura & constitutione agit; & quanta ingenii præstantia, quanto doctrinæ apparatu, ad conficienda ea opus sit, & quam pauca

pauca, imo nulla hactenus vulgata omni ex parte menſuras & leges eorum impleant, oſtendit. Præcipuus qui artis hujus præcepta tradiderit, laudatur *Emanuel Theſaurus*, qui ex ipſo Ariſtotele, etſi in argumentis aliis is verſatus eſſet, ea depromſerit, inque artis formam, edito libro Italico, hanc ſcientiam redegerit. Ex hoc potiſſima capita in Latinam converſa linguam a p. 14. usque ad p. 43. profert, & ad ea exactum adeo celebratum Ludovici XIV moderni Gallorum Regis heroicum ſymbolum, quod Solem univerſum terrarum orbem illuſtrantem, adjecto lemmate, *Nec pluribus impar*, exhibet, non ſatis ſibi conſtare aſſerit p. 8. & ſeqq etſi Meneſtrerius ſingulari opere, ſub titulo *La deviſe au Roy juſtifiée* Pariſiis 1679 edito, iſtud numeris omnibus abſolutum demonſtrare allaboraverit. Longe accuratius ad leges hujus artis (cujus inventionem Paulo Jovio tribuit, excultam autem eam a Scipione Bargaglio tradit) compoſitum, inque ideam ſymboli perfectiſſimi cœlo quaſi deſcendiſſe Ludovici XII Gall. Regis ſymbolum, quod hiſtricem undique aculeos jaculantem cum lemmate, *Imminus & Cominus*, referebat, ex Theſauro pronunciat, etſi id ipſum etiam non omni cenſura careat, quam a Theſauro eodem inſtitutam p. 42. memorat, & perfectiſſimi ſymboli definitionem p. 40. 41 tradit, a Theſauro concinnatam, qui tantæ difficultatis opus eſſe aſſerit ſymbolum plene planeque perfectum excogitare, ut ingenii humani acies vix ac ne vix quidem ſufficiat conficiendo uni, quod omnia requiſita (quorum viginti & amplius enumerantur) impleat. Quamvis autem rigidæ adeo ſint ſymbolicæ Theſauri leges, duo tamen a ſe compoſita profert ingenioſiſſimus Wagenſeilius; alterum honori *Jo. Lud. Fraſchii* Conſulis Ratisbonenſis doctiſſimi, alterum gloriæ Potentiſſimi Electoris Bavariæ *Maximiliani Emanuelis* (cujus celſiſſimo etiam Nomini integer hic liber eſt inſcriptus) conſecratum; quorum iſtud Canem portæ cuſtodem, hoc Leonem generoſum ore cruento horridum refert, & utrumque non iis ſolum, quas Theſaurus requirit, perfectionibus omnibus, ſed pluribus etiam gaudere oſtendit.

Exercitatione SECUNDA, poſtquam arcana quædam ſteganographica Trithemii & Schvvenderi protuliſſet, ac per ſanguinem occulte aliquid nunciandi alteri ſignificandique modos recenſuiſſet, quidque dubitandum circa eos ſit monuiſſet; arcanum

quoddam revelat abs se excerptum e splendido quodam volumine manuscripto, schedas arcanas Paracelsi, Thurnheuseri, Agrippæ, aliorumque magni nominis Alchymistarum, post eorum obitum repertas, complexo; quod ante annos viginti duos in Bibliotheca Scorialiensi vidisse se refert, sed in funesto illo Scorialiensi incendio cum universa Bibliotheca anno 1671 flammis absumtum fuisse metuit. Hujus arcani, quod a p. 69. ad p. 75. usque fuse describitur, ope amicos toto orbe sejunctos, quorum neuter, ubi terrarum gentiumque alter degat, habet perspectum, omnia animi sensa, absque sermone vel literis internunciis, invicem expromere & quasi colloqui posse: eadem etiam opera posse parari candelam, cujus ea indoles, ut quoad homo aliquis superstes vitam agit, flammam ea servet; illo autem fato suo proximo, exile ac tenue lumen spargat, idque cum mortuo penitus amittat, ex isto manuscripto tradit: præstari tamen a se ea posse, quæ divinum hoc, ut p. 76 appellat, Fragmentum promittit, ipse inficiatur p. 58. Chymicorum autem & Medicorum examini, (quando ex oleo sanguinis humani, cujus beneficio arcanum steganographicum, & candela vitæ fatique humani æmula constat, adversus epilepsiam, pestem, hydropem, & præcipue podagram, vulnerata item quæcunque, nemini antehac cognita nova remedia peti posse asseritur p. 73.) universa hæc subjicit, quorum suffragia avide procul dubio expectabit orbis litterarius. Subjungitur huic exercitationi libellus Hebraicus *de sanitate conservanda*, versa oratione conscriptus eum in modum, quo Latina lingua sub Scholæ Salernitanæ nomine evulgatus libellus metricus memini ignotus est, ad cujus imitationem quoque Hebraicum esse confectum doctissimus Editor p. 77. suspicatur, & a Polono Judæo esse compositum, qui Maimonidem magis quam Galenum familiarem habuerit, etsi ad auctoritatem hujus provocarit; Cracoviæ autem anno 1669 typis vulgatum, indicat.

Exercitatione TERTIA, a Rabbi *Juda Leone* Hebraico idiomate scripta Commentatio historica, de postrema Pragensi invasione a Suecis duce Konigsmarkio anno 1648 facta, exhibetur, quam non indignam existimavit clarissimus Editor, in qua interpretanda & Latine reddenda industriam exerceret. Narrantur hic nonnulla, quæ ab aliis sunt præterita, qui gestorum istorum narratio-

rationem contexuerunt; præ cæteris calamitates, quas Judæi in ista expugnatione urbis minoris Pragensis perpessi sunt a Suecis militibus, recensentur; & quæ singulis diebus, tam a Suecicis quam Cæsareanis copiis gesta sint, exponuntur.

Exercitatio QUARTA librum Hebraicum Geographicum prodit, quo *R. Petachia* iter, quod is seculo duodecimo per Tartariam minorem & Asiæ quasdam regiones susceperat, ac veterum Patriarcharum, Regum ac Prophetarum sepulchra (de quibus multa fabulosa narrantur, ut de Baruchi p. 177. 192. de Ezechielis p. 179. & seqq. de Esræ p. 185. de Danielis p. 186. sepulchris) inviserat, descriptum est, eum in modum quo R. Benjaminis Tudelensis, cui Petachias coævus censendus, itinerarium compositum est. Ipsum autem Petachiam hujus hodœporici autorem non esse, sed alium quendam, & forte fratres ipsius, R. Isaacum & R. Nachmanidem ex schedis ejus, & iis quæ viva voce narrare solitus fuerit, istud collegisse & contexuisse, siquidem de ipso in tertia persona sermo institutus est, annotat Cl. Editor: qui ex MSC. exemplari, quando typis excusam editionem videre ipsi non contigit, librum hunc evulgavit, Latinamque ejus versionem adjecit, & depravatorum locorum emendationes p. 201. subnexuit.

QUINTA Exercitatione *Albertum Wallensteinium* Megapoleos & Fridlandiæ ac Sagani Ducem (quem rectius *Waldsteinium* appellari, p. 205. asseritur) adolescentem in Academia Altdorfina substitisse ac literis operam dedisse, & anno 1599 Rectore Nicolao Taurello nomen ipsius Academicæ matriculæ insertum, neutiquam vero cum fœdo carceri academico unquam intrusum, ob male tractatum famulum, quod vulgo fertur, sed ære solum mulctatum fuisse, ostenditur. Præterea traditur, seditiosorum per Austriam superiorem rusticorum antesignanum, qui *Studiosi* appellatione passim in illorum temporum historia venit, vero nomine *Danielem Kundmannum* dictum fuisse, natione Bohemum, anno 1620 matriculæ Altdorfinæ inscriptum.

Ultima denique SEXTA Exercitatione jurisjurandi religio prolixa fabella, de Dihone quodam jusjurandum, quod morienti patri, opulento viro, Salomoni, de mari non adeundo, peregrinæ item conjugi, de reditu ad ipsam dederat, minus servanti, & propterea

plurimas calamitates ac ærumnas perpeſſo, ac vita tandem *miſere* privato, inculcatur. Hanc ab Arabibus contextam, ex eorum *lingua* in Hebræam transtulerat *R. Abraham Maimonides* magni illius Moyſis Maimonidæ filius: quam interpretationem ab Africanis Judæis Septæ ad fretum Herculeum nactus clariſſimus Editor, commenti hujus amœnitate captus, Latinitate donavit; eruditum Hebraicarum literarum interpretem hoc æque, ac cæteris quæ memoravimus, monumentis haud alibi obviis, in ſermonem Latinum eleganter converſis, erudito orbi, qui reliquam ejus ſacram & profanam eruditionem ſuſpicit, ſe exhibens.

TAB. X. Fig. I. ***ANDREÆ ERASMI A SEIDEL, NOBIL. MARCHICI, de Numo Vetranionis aureo ſingulari Wratislaviæ reperto Epiſtola ad Amicum.***

Wratislaviæ ex Hæred. Baumannianorum typographia, 1687, in 4.

CUm nobiliſſimus hujus Epiſtolæ Autor rarum *Vetranionis* ex auro Numum a Sene non minus generis, quam eruditionis *Berneggero*, *Freinshemio*, *Grotio*, *Blancardo*, quin ipſi quoque acerrimo alias ingeniorum cenſori *Tanaquillo Fabro* in notulis ad Juſtinum, paſſim ad invidiam usque celebratæ, ſplendore venerabili, *Alberto Sebizio* nactus fuiſſet, eumque uberiori illuſtratione non indignum duxiſſet, horas quas, itineri Italico intentus, Vratislaviæ ſubſecivas ducebat, huic argumento impendit, & poſt præmiſſum haud pœnitendum Vratislaviæ encomium, inter alia quæ ibi ex antiquaria ſupellectile rariora deprehenderat, p. 5. gemmam Claudii in Fœminæ ibi nobilis gazophylacio ſibi viſam non obiter commendat. Multis deinde pro ſinceritate numi Vetranionis argumentis allatis, p. 11. Taciti quem ipſe poſſideat ſingularem numum, ipſum ſcilicet Imperatorem cum uxore & tribus liberis, fratreque Floriano exhibentem, indigitat; nec non exquiſitum numum conſularem argenteum, Aufidiæ Gentis, qui Urſini & Patini diligentiam fugerit, per ſe ocyus publico communicatum iri promittit. P. deinde 14 & ſeqq. vitam Vetranionis ex Triſtano paucis repetit, ſimul-

que

TAB. X. ad a. 1687. pag. 644.

Numus Vetranionis.

Fig. I.

Numus Furiæ Tranquillinæ.

Fig. II.

Numus Imperatoris Trajani.

Fig. III.

Digitized by Google

que p. 15. rectius, si genium veteris Romæ spectes, *Pius*, *Fortis*, *Felix*, quam ut quidam nuper voluere, *Fortis*, *Pius*, *Felix*, scribi observat. *Salvatoris* postea vocem, de qua tot inter Grammaticos lites exortæ, p. 16. 17. seqq. curate illustrat, & quot modis Servatoris nostri Jesu Christi nomen apud Veteres expressum fuerit disquirit, sicque Epistolæ eruditæ finem imponit; quam ut plures ejuscemodi, quod non inani spe nobis pollicemur, in amplum rei literariæ & gloriæ simul nobilissimi Auctoris incrementum sequantur, omnes Antiquitatis numariæ studiosi cupide & enixe expoſcunt.

Apponimus vero ectypon numi, cujus altera parte visitur Vetranionis vultus cum inscriptione: D. N. VETRANIO P. F. AUG. Altera pars exhibet Imperatorem tenentem dextera labarum, cui victoria lauream imponit, cum hac notabili inscriptione: SALVATOR REIPUBLICÆ. Numum *Sic* (urbe in Illyrici meditullio sita ac Plinio l. III c. 22. memorata) signatum fuisse, adjectæ literæ SIC certissimo indicio sunt.

AD NUMMUM FURIÆ SABINIÆ TRANQUILLI-na, Aug. Imp. Gordiani tertii Uxoris, Dissertatio; authore Otthone Sperlingio, U. J. D.

TAB. X. Fig. II.

Amstelodami, apud Henricum Desbordes, 1688, in 8.

NUmmus hic æreus, cujus ectypon pariter exhibemus, nulli hactenus Antiquariorum memoratus fuit. Est igitur, quod impense sibi gratuletur Autor, Spanhemiorum, Tristanorum, Patinorum æmulus, ex quo illum luci publicæ primitus asserere ei contigit. Exhibet is hinc iconem Augustæ cum inscriptione ΦΟΥΡ. ΤΡΑΝΚΥΑΛΙΝΑ CEB. *Furia Tranquillina Augusta:* Ex altera parte conspicitur Dea, sinistra citharam aræ impositam pertentans, dextra elevans plectrum, quod, sculptoris Batavi incuria, sagittæ formam induit, adjecta inscriptione: ΕΠΙ. ΑΙΛ. ΑΡΙCΤΟΝΕΙΚΟΥ. ΓΕΡΜΗΝΩΝ. *Sub Ælio Aristonico; Germenorum.* Putat autem Sperlingius, *Furiam* istam *Sabiniam Tranquillinam* in ludis publicis Pythiis aut Olympiis tam scite citharam cecinisse, ut facile palmam

reportarit; unde in alio nummo ejusdem Augustæ (quem *Sebast. Erizzo* inter Gordiani nummos recenset) duæ coronæ conspiciantur in mensa positæ, cum supra scripto: ΠΥΘΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ. Uti vero Nero *Citharœdi Apollinis* imagine pingi ac sculpi voluit: ita *Veneris Victricis* imaginem hoc nummo expressam Tranquillinæ vultus referre observat Autor. Potuit nimirum ea, ob formam, VENERIS, ob agones citharœdicos, VICTRICIS titulum sibi vindicare. Videtur ei hoc nomine a Germenis seu Germensibus, (incolis oppidi cujusdam Hellespontici, *Germe* dicti ac Cyzico vicini) templum consecratum fuisse, cujus curam *Ælius Aristonicus* Sacerdos gesserit. Dum vero Autor singulas nummi particulas explicat, nullam facile occasionem prætermittit in antiquitates Græcorum Romanorumque evagandi. Lectu sane jucundæ sunt digressiones de συγχρονισμῷ annorum Christi, Urbis conditæ, & Gordiani tertii; de galericulis seu capillamentis mulierum sutilibus aut textilibus ac de vittis crinalibus; porro de *Flavia Valeria Tranquillina* Gordiani senioris Africani post defunctam *Fabiam Orestillam* uxore; de mutua permutatione & pronunciatione literarum Græcarum H & I; de certaminibus citharœdorum ac tibicinum; de urbibus νεωκόρας, ac cumprimis de citharæ veteris forma & usu.

TAB. X. Fig. III. ***DISSERTATION DE Mr. GRAVEROL SUR UNE Medaille Greque de l' Empereur Trajan.***

id est:

Graveroli Advocati civitatis Nemausensis Dissertatio de Numo Græco æreo Imperatoris Trajani.

Publicata Tomo IV Bibliothecæ Universalis Historicæ, quæ a CLL. Duumviris, *Joh. Clerico* & *J. C. de la Crose* Amstelodami editur, p. 272. seqq.

QUemadmodum in numo, quem *Sperlingius* commentario illustravit, Tranquillina Augusta *Venerem* mentitur: ita Αὐτοκράτωρ Τραϊανὸς Γερμανικὸς Δακικὸς (*Imperator Trajanus Germanicus Dacicus*) aversa hujus numi parte sub imagine sistitur *Serapidis* vel *Jovis Ægyptii*, cui Ægyptiorum superstitio, incrementa & decre-

d crementa Nili accepta ferebat. *Inopina* nimirum (*Plinii* Panegyriſtæ ad *Trajanum* verba ſunt) *ſiccitate usque ad injuriam ſterilitatis exaruerat Ægyptus, quia piger Nilus cunctanter alveo ſeſe ac languide extulerat. Inundatione, id eſt, ubertate regio fraudata ſic opem Cæſaris invocavit, ut ſolet amnem ſuum.* Cum igitur Trajanus, frumenti copia facta, extremæ Ægyptiorum neceſſitati ſubveniſſet, creditu facile eſt, illos, ut ſuæ gratitudinis monumentum extaret, numum hunc excudiſſe, & in *curru triumphali ab Hippopotamorum biga ſuper Nilum tracto,* (quem Numini alias ſuo tribuebant) collocaſſe Trajanum, melius eo tempore de ſe meritum. Monet vero *Graverolus*, hoc Trajani beneficium ante annum quidem Imperii *tertium* Ægypto obtigiſſe, at per hunc numum celebratum fuiſſe L. I. B. hoc eſt, (ut autor explicat) λυκάβαντος ιβ, *anno XII.* Puerulus ille, qui Nili aquis altior in campo eminus conſpicitur, ſpeciem præ ſe ferre poterat *Genii* Nilotici, qui ſua tum temporis fluenta deſeruiſſe videbatur. *Graverolus* tamen probabilius eſſe cenſet, puellum illum eſſe tantum menſuræ illius cubitalis, ad quam incrementa Nili numerari ſolebant, ſignum, qualia Nilo paſſim in numis juncta deprehenduntur. Eo quippe tempore non uno cubito *aſcendendum* fuiſſet Nilo, ſi ſuetam menſuram attingere terramque fœcundam reddere debuiſſet.

STELLÆ IN CYGNO FIXÆ, ALTERNIS TEMPORIBUS viſæ & inviſæ, viciſſitudines Lipſiæ obſervatæ a Godofredo Kirchio.

STellas quasdam fixas, poſtquam tempore aliquo in cœlo continue luxerunt, paulatim velut oleo deficiente evaneſcere, eoque denuo affuſo reaccendi, rem veteri Aſtronomiæ incognitam, primus circa famoſam illam in collo Ceti ſtellam, anno ſeculi hujus 38 & 39, deprehendit *Joannes Phocylides Holwarda*; inſecutis hucusque temporibus ſtellæ hujus apocataſtaſes, certa periodo circumſcriptas, ſic comprobantibus, ut nemini hodie, qui rerum aſtronomicarum levi modo imbutus ſit notitia, de hac re porro ſit dubium. Similes plane recurſus inſignem Caſſiopeæ ſtellam anno 1572 effulgentem celebraſſe, conjecturam præbent, quæ *Cyprianus Leovitius* (*vid. Ricc. Alm. nov. l. 8. p. 132.*) de nova in Caſſio-

Cassiopea stella anno Christi 945 ejusdem pene sedis cum *recentiore*, & rursus alia anno 1264 ibidem spectata, commemorat; annorum inter observationes has trinas interstitio fere æquali: de cujus tamen conjecturæ veritate, ob phænomenorum priorum observationes non satis certas, ipsiusque revolutionis quantitatem, posteritatem ætas judicium est latura. De stella Cygni Hevelio anno 1670 noviter deprehensa, ejusque mutationibus, extant summi hujus astronomi in *Anno suo climacterico* observationes: nec Jansonianæ fixæ, in pectore ejusdem sideris anno 1600 detectæ, variationes astrorum consultis hodie sunt incognitæ.

Gemina circa aliam Cygni stellam, *Bayero* quidem jam ineunte hoc seculo animadversam, & in *Uranometria* sua litera χ notatam (sed nec in *Catalogo Fixarum Tychonico* & *Kepleriano* extantem, nec etiam *Hevelio* ob suam forte tunc temporis absentiam in schemate Cygni, *Transactionibus Anglicanis* n. 65 inserto, consignatam) superiori & hoc anno apud nos observavit Astronomus solertissimus *Godofredus Kirchius*: ex cujus *Ephemeride* & *Calendario Christiano-Turcico-Judaico* anni 1688, pauca hæc excerpenda duximus.

Mense Julio anni 1636 *Bayeri* Tabulis indicibus stella hæc diversis vicibus studiose quidem suo loco quæsita, nunquam tamen comparuit. Interceptis deinde per alios labores observationibus, consultoque demum d. $\frac{4}{19}$ Octobr. cœlo, liberis oculis satis conspicuam se præbuit, & lucidiorem Jansoniana. Ab hoc tempore observata est sensim decrevisse; donec sub Febr. 1687 penitus ex oculis, etiam octopedali tubo armatis, subduceretur. Detecta rursus est, sub exili admodum specie d. $\frac{6}{11}$ Aug. tubo 4 pedum; & hucusque iterum ita excrevit, ut Observatori nostro d. $\frac{23}{2}$ $\frac{\text{Octob.}}{\text{Nov.}}$ nudis oculis conspecta sit. Promisit autem idem noster *Kirchius* observationes complures circa alias fixas, mutationibus ejusmodi obnoxias, quas propediem L. B. communicabimus.

ERRATA.

P. 108. l. 1. pro 30 *Mart.* lege 3 *Mart.* p. 535. l. 15. pro 1939. lege 1039. p. 539. l. 15, pro XXIII lege XXVI. p. 543. l. 28. pro *bi* lege *bic.* p. 551. l. 16 pro *Italico* lege *Anglico.* p. 572. l. 4. lege *Almeloveen.* p. 578. l. 24. *pro Ialis* lege *Italis.* p. 589. l. 8. pro *Quam* lege *Qua.*

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembr. Anno M. DC. LXXXVIII.

ISTORIA DESCRIBENDA DE TRE MOTU Terræ, Observationibus Physicis, &c.

Descripsit Autore Nicolao Steno, Professore Hafniensi, Regis Daniæ Archiatro, Academiarum Florentinæ, Parisiensis, & Montispessulanæ Socio, Anatomico, & Geometra. Florentiæ, ex Typographia Sereniss. Magni Ducis Etruriæ Ferdinandi II. Typographi Sereniss. Principis Leopoldi. Anno Domini MDCLXXXVII. 4. pp. 76.

QUamvis Autor modestissimus, ubi libellum hunc elegantissimi typi præsentavit, ac nobis communicavit, nihil de eo dictum voluerit, præter ea, quibus nominatim Academiarum, quarum Socius est, Titulos recensuit: nos tamen, quum ipsi ab eo petiissemus, ut de Historia Terræ motus, quam ipse scribere cœpisset, aliquid nobis significaret, respondit: Scribere quidem se, sed non absolvere posse, quia Observationes, quibus opus esset, deficerent. Quæ quum ita sint, nihil nobis superest, quam ut Lectores ad ipsum Autorem remittamus, & Argumentum, quod is tractandum sibi sumsit, breviter exponamus.

Terra

Sova cujusdam seu Gubernatoris seditione a Congo separatum & ad famosam illam *Zingham* transmissum, adeoque inter Congo & Angola intermedium, in tabulis Geographicis non exprimi, nec apud Cl. Dapperum ejus mentionem fieri, mirari liceat. Cur ab auro, quod bonitate sua Indicum longe superare compertum fuit, ex fodinis alias satis fœcundis eruendo incolæ arceantur, singulari rationi Status tribuitur, cum ob plurimas devastationes, quibus diversas orbis partes auri sacra fames afflixerit, in paupertate, quam libertas comitetur, vivere illi satius habeant. Notissimum illum fluvium *Zaire*, uti communem cum Nilo ex cataractis originem trahat, ita per totidem ostia in Oceanum occidentalem se exonerare, aliamque eidem cognominem provinciam *Sundi* inundare asseritur. In *Scella*, montosa Angolæ provincia, altissima, quæ unam rupem referre videntur, & decem admodum leucarum spatium occupant, præcipitia, amœnissima tamen fertilissimi cacuminis cultura conspicua, stupendis mundi miraculis accenseri merentur. Spuma quædam fluentorum, stramine ad ripas expanso ibidem collecta, & humiditate sua deposita in materiam tenacem coalescens, vi ignis perfectissimi ferri duritiem induit. Ratione climatis parum inter se tria hæc regna differunt, nec calore ita, ut olim falso creditum fuit, intolerabili premuntur, quem tam aere & rore nocturno, quam fluviorum scaturigine satis mitigari constat. Annum secundum statam pluviarum differentiam in sex periodos, & duodecim menses, hos vero in suas vicissim sectiones, quarum singulæ quatuor diebus, uno festo, tribus profestis constant, dispescere moris est. Et quia dictæ periodi cum nostris anni temporibus non conspirant, hinc vites frondibus, pampinis & uvis, ut & fruges nostræ herbis quidem luxuriant, justam tamen maturitatem non attingunt. Sic & flores, quibus colorum varietate & nitore nostrates longe inferiores sunt, odoris suavitate destituuntur; unde rosas vel ex Europa & Mexico in vasis cretaceis incredibili sumtu eo transportasse, & instar pretiosissimæ gemmæ impensissima cura integras aliquandiu conservasse non piguit. Elephantes magni & feroces, quorum vastissima corporis moles ex diametrali 6. 7. *palmorum* latitudine pedum conjicienda, licet incessus eorum *lentus* exinde videri possit, cum velocissimo cursore paria faciunt: caudarum

rum vero ſetæ, quibus ad inſtar monilium, collum, pectus, brachia & crura incolæ cingunt, aut caput ad modum comæ aſcititiæ exornant, in tanto habentur pretio, ut olim una, jam vero duæ mancipii, & ita 60. circiter Scutatorum valorem exæquare ſoleant. Nec minoris leonum (quos mulieres pannum, quo teguntur, abjicientes nuditate ſua aliquoties in fugam vertiſſe fama eſt) dentes & ungues æſtimantur. Inter diverſas *formicarum* ſpecies quædam *Iſondo* dicta nociva admodum, elephantibus vero adeo infeſta eſt, ut ſitis ſedandæ cauſa ad fluvios accedentium proboſcidem ad bibendum inclinatam occupantes, tantæ vaſtitatis beſtiam brevi conficiant. Quin incolis, ædibus eas adrepere ſentientibus, eas vel deſerendi, vel antequam cubitum eant, igne circumpoſito, aut carne caprina vel pullis objectis, ingreſſum tantiſper remorandi neceſſitas incumbit. In nigris aliis & grandiuſculis miram circa victum conquirendum induſtriam ſæpius admiratum ſe fuiſſe ſcribit auctor, imprimis vero, quod numero infinito egreſſæ aliam ducendo, claudendo aliam agmini præficiant, & ſi alteram harum a quopiam forte occidi contingat, eam anxie quæſitam & inventam tumulent, interfectorem vero, poſt ſollicitam inveſtigationem ſingulari ex inſtinctu agnitum, niſi pedibus ſalutem quærat, conjunctim adortæ exiguo temporis ſpatio conſumant. Rubicundi aliæ & albi coloris pejores reliquis, quicquid occurrit, excepto ferro & marmore, arrodunt, & ſicubi in ciſtam penetrare ipſis integrum eſt, pannos, lintea, & id genus res alias ibi repertas intra 24-horas in nihilum redigunt, quin columnis & fulcris arroſis, integris domiciliis ruinam inferunt.

Varii generis piſcibus *equos marinos* terreſtribus quodammodo ſimiles annumerat, qui quamvis ſemper ferme inter aquas natent, in terra tamen paſcuntur & pullos eniti amant, robuſtisque cruribus quascunque naves flumina trajicientes evertunt, & duplici dentium ſerie ex oſſe ſolido (præter alios duos, qui aprugnis ſimiles ex inferiori mandibula prominent) ſuperius & inferius armati, quicquid arripiunt, comminuunt. *Sengo* avis, quam occidere nefas, viatorem conſpicata de arbore in arborem volat, & vocem *Uvichì*, *Uvichì*, quæ mel ſignificat, tamdiu ingeminat, donec ille usque ad arborem, in qua tandem conſidet, ſubſe-

cutus apum mellificium ibi repertum auferat, ave reſiduo contenta. Quo evidenti divinæ providentiæ documento frequenter ſibi tempore neceſſitatis conſultum fuiſſe Autor perhibet, qui & alius minutæ cujusdam aviculæ meminit, quæ in nemoribus, ſub diluculum maxime, nomen *Jeſu Chriſti* articulate moduletur, quod non absque ſingulari animi commotione aliquoties ſe audiviſſe teſtatur.

Inter defectus morales referenda eſt ſtolida iſtarum nationum ambitio, qua occæcatæ reliquas præ ſe nihilli faciunt, Æthiopiam maximam & pulcherrimam totius mundi partem, Regibusque ſuis, (quorum tamen mortem lugere prohibitum,) nullos alios potentia, divitiis aliisque prærogativis æquales eſſe perſuaſæ. Unde & parentes, infantes ad baptiſmum afferentes, & de nomine imponendo rogatos, ſtatim in faſtuoſum illud *Don* vel *Donna* erumpere audias. Nobilitatis vero prærogativam ex antiquiori ſtoearum uſu, vel patinarum & ollarum numero probant, a primo quoque, quem obvium habent, deciſionem litis, provocatione ad eum facta, expectantes. Furtim aliquid furripere inhoneſtum ducunt, palam autem & cum violentia poſſeſſoribus extorquere, culpa vacat. Liberi, legitimi ſint vel ſpurii, in pari habentur gradu; unde & concubinatum matrimonii ſanctitati nihil derogare, nec pudicitiæ conjugum varietate amorum, modo marito primas deferant partes, quicquam decedere credunt. Poſt diffuſam cultus idololatrici & ſacrificiorum delineationem, & illud ſe obſervaſſe ſubjungit Religioſus noſter; quod gentiles iſti, inter anguſtias interno quodam divinum adjutorium implorandi ſtimulo agitati, formula hac: *Desù Nghèsù fumami*, id eſt, *Deus cæli Jeſu Domine mi*, uti ſoleant; ſolam verborum horum, quorum nec ſenſum nec myſterium capiant, enunciationem inſigne ſolatium ſibi reliquiſſe ppofeſſi. De Sacerdotum, quorum ſatis amplus pro diverſitate magicarum functionum numerus eſt, ſupremo capite *Chitóme* ſeu *Chitombe* dicto, & ad quem omnium meſſium primitiæ ſpectant, idem annotat, quod domi ignem perpetuum alat, eumque tanquam rem ſacram pro certo pretio diſpenſet; quod *Sovas* ſeu Gubernatores, ſub auſpicium ſuſcepti officii, protectionem ejus, quem in negotiis tam ſacris quam civilibus pro oraculo habent,

ambi-

ordinem, omnium Electorum, Principum, Comitum, Baronum, Nobilium, Militum, Civium, Oratorum, Legatorum, Ministrorum, Imperii Romani, Sacri Regni Hungariæ, Sacri Imperii Germanici, Sacrique Romani Imperii Principum, Comitum, Baronum, Nobilium, Militum, Civium, Oratorum, Legatorum, Ministrorum

antur. Ex physiognomia deinde futuros puerorum mores ariolatæ, leonis, tigridis, crocodili, canis, bufonis & similium nomine eos insigniunt, vel etiam a fœtore & sordibus illud accersunt, non nisi cum vita deponendum. Tertium non apud omnes æque universale est, sed ex Giaghorum (de quibus inferius) instituto saltem obtinet. *Vidua*, cum maritorum animas in se remigrare credant, finitis statim exequiis funi alligatæ, a sacerdote fluvio vel stagno iterum iterumque se immergi curant, & animabus ita suffocatis a statu solitario se liberari persuasæ, ad secunda vota transire sibi licitum putant. Aliæ arcta nimis ad recipiendum commode mariti spiritum viscera, & vehementes, quos inde sentiant, cruciatus obtendentes, sæpius se immergunt, ingentem quasi mentis incompotes clamorem per vicos cientes. Morti vicinis, crura & brachia extendendo, faucibus obturatis respirationis meatum impediendo, faciem percutiendo, super genua incurvatorum dorsum rumpendo, in locum, quem sibi post excessum fingunt, abitum ita accelerare, pietatis opus interpretantur.

Libro II. de *Giaghis* agit Autor, & gentis latrociniis, mendaciis & mille sceleribus nobilissimæ, carnis humanæ appetentissimæ, furiisque infernalibus crudelitate palmam facile præripientis originem, ex *Sierra Liona* littorali Africæ parte deducentibus accedit. Hinc, quomodo duce *Zimbo*, a quo & *Muzimbi* dicti, gravissima regno Congo aliisque compluribus Africæ tractibus clade illata, in *Matamba* sedem fixerint; *Tembandumba* II, post patris *Dongii* obitum imperium militare sola susceperit & ex unici filioli, quem ipsa vivum in mortarium lapideum conjecit, crudeliter contusi carne, sanguine & medulla, unguento, quod contra ictus hostiles tutam præstaret, præparato, sequaces suos ad similia infanticidia instigaverit; certa statuta domestica, sacerdotalia, & suprema *Quixille* dicta, nil nisi ferinam, imprimis contra infantes masculos, truculentiam & superstitiones exigentia promulgaverit, & ne sectæ suæ propagatores deessent, captorum ab hostibus mancipiorum contubernium fœminis permiserit: alios insuper ritus, divinum, quo defunctos majores suos afficiunt, cultum; sacrificia, in quibus 200, 300 sæpe victimæ humanæ cadunt; pluviam, quam ab arbitrio Regis dependere autumant, provocandi ceremonias, & *id* genus

alia

alia latius perſequitur. Poſt in ceremonias circa electionem, quam majori vi niſus ſæpe extorquere ſolet, & coronationem Regum *Congenſium*, quorum proſapia *Alphonſi* cognomen aſſumpſit, obſervari ſolitas, excurrit: quid circa feuda eorumque inveſtituram, & ſolennem, quam ſtatis temporibus Reges populo impertiuntur, benedictionem obtineat; officia item domeſtica, (inter quæ, quod in muſcis cauda equina a Rege abigendis occupatur, maxime conſpicuum) nec non Regni & Regum originem, horumque a Johanne A. C. 1491 baptizato, usque ad *Alvarum* VIII (adverſus quem Marchio *di Pemba* 1670. inſurrexit, & regnum violenta uſurpatione invaſit) ſucceſſione decies novies mutata, res geſtas, variasque rerum vicisſitudines pertexit. Ab his ad *Angolenſium* Regum (quorum primus ab arte fabrili *Angola Muſſari* audit) originem & ſeriem eadem ratione progreditur. Octavus eorum *Bandi Angola Chilvagni*, crudeliſſimi patris veſtigia ſecutus, tantum ſubditorum odium contraxit, ut ab his & Giaghis in partes venientibus obſeſſus, Congenſium Regis opem implorare opus habuerit. Miſſus ab hoc Portugallus quidam, & paucis Europæis ſtipatus, hoſtibus profligatis, regnum iſtud priſtinæ quieti reſtituit. Sed a filia Regis, amore ipſius capta, patris de Portugallis omnibus tollendis conſilium edoctus, impetratis a Rege ſuo copiis, magnam Angolæ partem occupavit. Poſt varias demum ſucceſſorum turbas, Portugalli *Angola Aarii*, poſt ſuſceptum baptiſmum *Johannem I.* dictum, ad regnum promoverunt, a quo ad *Philippum I*, & ab hoc ad *Johannem II*, anno 1660. iſtud translatum fuit.

Libris quinque ſequentibus ſex Miſſionum ſub Paulo V. Urbano III. Innocentio X. & Alexandro VII. PP. a Capucinorum Ordine ſuſceptarum hiſtoriam tradit & varia Miſſionariorum fata, vitas, labores, pericula, martyria, objectas tentatæ converſioni difficultates, ejusque ſucceſſus, & diverſa, quibus tamen non niſi humanam fidem ipſemet prætendit, miracula, cautelas Miſſionariis obſervandas, dubiorum circa baptiſmum, pœnitentiam, euchariſtiam, extremam unctionem, & matrimonium S. Congregationi de propaganda fide propoſitorum, reſolutionem, (e. g. an adulti adeo ſtupidi, ut myſteria fidei neque intelligere, neque addiſcere valeant, & commoditate ſacerdotum deſtituti, inſtar infantium poſſint baptizari

in

in fide Ecclesiæ, si dicant, se credere, quæ Ecclesia credat? *Aff. Item* an patrini, nec orationem dominicam, nec angelicam salutationem, nec S. Crucis signum callentes, propter necessitatem admitti possint? Aff. & alia huc pertinentia) Portugallorum quoque expeditiones bellicas, in Batavos aliquandiu ibi locorum commorans passim iniquior, usque ad finem operis, prolixe commemorat. Bellicosissimæ porro, quæ *Matambæ* regno præfuit, *Zinghæ*, anno 1582 natæ, & d. 7 Dec. 1663 denatæ, & *Annæ* nomine insignitæ, vitæ, moribus, conversioni, seriæ post 28. annorum apostasiam resipiscentiæ, statui aulico, (ubi ratione victus sorices cum pilis & pellibus assatos in deliciis eam habuisse, Europæisque eos aversantibus, ejus quod bene sapiat, ignorantiam exprobrasse, meminit) & ratæ devotionis exercitiis, morti denique & exequiis, Barbaræ sororis successioni, hujusque mariti in idololatriam relapsi turbis cum occisione ejus finitis, & alius *Francisci* cujusdam Christianismum reducturi conatibus recensendis, integrum librum VI impendit. Alicubi de *Calabaris*, superstitiosa circa *Calabar* Africæ promontorium gente, quædam adjicit, quæ circumcisionis observans, Sanctique cujusdam statuam naufragio forte in littus ejectam sub *Jesu magni*, navium vero tempestate ruptarum fragmenta sub *Jesu minoris* appellatione religiose devenerans, his ex arborum ramis suspensis carnes caninas, aviculas, sanguinem, & vinum palmarum immolet, & si a Dæmone hæc omnia auferri deprehendat, effusissimæ lætitiæ signa edere soleat. Alibi *Batta* Regni *Congo* provinciæ incolarum inconditum hospitalitatis neglectum taxat, apud quos advenis vesperi accedentibus, usque in sequentem diem, mane vero advenientibus ad vesperam usque, donec, quo se reficiant, quid apponatur, expectandum sit.

De vastissima quoque *Angolæ* parte *Lubolo*, cujus 5 provinciæ Christianismum profiteantur, reliquæ 5 gentilismo inhæreant, aliqua interspergit, & exurgentem per 27 mill. ambitum in planitie, juxta fluvium *Coanzæ*, altissimorum 2 equi saltus a se invicem distantium scopulorum seriem *Maopongo*, a Portugallis vero *Præsidium lapidum* dictum, ceu admirandum naturæ artificium curiose depingit; mentione simul injecta morbi cujusdam a *serpente* nomen indepti, cujus figura inter cutem & carnem apparens, si

latius

latius latiusque ſerpendo caput cum cauda conjungat, præſentiſſimam mortem inferat; occidi vero poſſe, ſi juncorum manipulo, initio a capite facto, probe cæſus magis magisque in anguſtiam redigatur & tandem exſpiret. Nec *Braſiliam* intactam relinquit, ad quam in navigationibus ſæpius appellendum fuit; ubi inter alia triſtem cujusdam mercatoris obitum deſcribit, qui morti vicinus uſurarum ſexageſimarum pravitatem confeſſus reſtitutionem tamen detrectaverit, & cum frequenti verborum horum repetitione: *heu divitias, heu res, heu facultates meas! damnatus morior*, deſperabundus infelicem animam efflaverit. Et hæc, ne tædioſa prolixitate B. L. patientia abutamur, ex hoc libro, cui præter copioſum indicem ab æneis quoque figuris gratia aliqua accedit, excerpſiſſe ſufficiat, quem ob variorum accidentium & caſuum enarrationem tituli, quem in fronte gerit, inſcriptionem optimo jure tueri, nemo, cui illum perlegere volupe erit, temere inficiabitur.

ABREGE' DE LA VIE DE Mr. CLAUDE.

Id eſt,

Breviarium vitæ Jo. Claudii, autore A. B. R. D. L. D. P. Amſtelodami apud P. Savouret, 1687, in 12.

AUtor libelli nomen ſuum non niſi literis, quæ titulo ſubjunctæ conſpiciuntur, innuens, in fine tamen p. 129 indicat, ſe a Claudio, cui morienti adſtiterit, pro paſtore ſuo habitum eſſe; unde Eccleſiæ Gallo-Belgicæ Hagienſis miniſtrum eſſe, conjicere licebit. Merito autem memoriam Viri po[illegible]itati commendatam eſſe, nemo negabit, qui ejus inter Theologos Gallicos Reformatos dignitatem & exiſtimationem fama perceperit, vel ſcripta ejus legerit. Natale ſolum habuit *Salvitatem*, in Aquitania inferiori ſitam. Natus heic eſt anno 1618, patre *Franciſco Claudio*, Eccleſiaſte Reformato prope *Bergeracum*, dictæ provinciæ oppidum. Literis in prima, quæ informationis capax eſt, ætate imbutus, ſtudiis poſtmodum Philoſophiæ & Theologiæ in Academia Reformatorum, quæ *Montalbani* tunc florebat, operam dedit, doctore inter alios uſus *Carolo*, cujus memoriam tota vita coluiſſe dicitur. Pro-

fectus ejus is fuit, ut annos 27 natus ministerio Ecclesiastico dignus judicatus, & pastor loci qui *Treyne* dicitur, creatus fuerit, manus ei ex Synodi decreto imponente patre, qui filium functioni sacræ mature addici optabat. Ita tamen factum est, ut alias Academias, Salmurienſem maxime, ob linguæ & morum elegantiam, (quam ultra Ligerim raro extendi notat autor,) aliis præcellentem adire non potuerit. In primo illo munere non nisi annum subsitit, præfectus inde Ecclesiæ in oppido *S. Africani* in Rutenis (*Roüergue*) successor Martelli, celeberrimi inter Reformatos Theologi. Hic studiis excolendis strenue incubuit, quod sermonibus ad populum non adeo occuparetur, quos magna cum facilitate, & eo tamen cum applausu habebat, ut quæ pro concione diceret, cum iis quæ meditatus scribebat, parem & methodi & elocutionis laudem reportarent. Inde Proceres curiæ *Castrensis*, quam *bipertitam* vocabant, ex Rom. Catholicis & Reformatis compositæ, fama viri & specimine concionis in oppido illo habitæ moti, ministerium pastorale ei obtulerunt, sed cum alius quoque nominatus esset, sorti res commissa fuit, qua munus illud ad competitorem Claudii pervenit. Uxorem tamen in urbe illa *Elisabetham Malecariam* honesto genere natam probisque moribus, triginta tunc annos natus, sibi delegit anno 1648. Ex hac filium *Isaacum* suscepit 5. Mart. 1653, eoque tempore ad Ecclesiam Nemausensem, præclaram & florentem ante alias, vocatus fuit; sed laboriosissimum erat munus illud, tum quod conciones quotidie habendæ essent, tum ob alia negotia pastoralia. Nihilominus ingenium & assiduitas Viri non tantum occupationibus illis sufficit, sed & studiis continuandis, ita ut editum hinc a Cardinale *Richelio* contra Reformatos librum, qui Methodus dicitur, refutandum susciperet. Destitit tamen, cum intelligeret, id *Martello* Professori Theologiæ a Synodo Aquitaniæ inferioris demandatum esse. Multi interim ministerii candidati ad eum confluebant, informatione & exemplo ejus egregie proficientes. Sed non diu absque odio & persecutione fuit. Cum enim consiliis de religionum concordia tum propositis, (quibus ut lentis & inutilibus viam apertam successuram esse, jam tum præsagire licebat,) in Synodo *Septimaniæ inferioris*, cujus moderator constitutus erat, resisteret, decreto Senatus

regii

Meeting, Dec. 1, 1887.—Dr. Hamilton Bailey, President, in the chair.—Dr. Hamilton Bailey read a paper on Cases of Cancer of the Breast treated by Operation. He said that the cases he had selected for operation were those in which the disease was limited to the breast and the axillary glands, and in which the patient was in good health. He had operated in 100 cases, and had had 10 deaths from the operation. Of the remaining 90 cases, 50 had remained well for periods varying from one to seven years, and 40 had had recurrence of the disease. He had found that the best results were obtained when the whole of the breast was removed, and when the axillary glands were removed at the same time. He had found that the disease was more likely to recur when the patient was young, and when the tumour was hard and rapidly developed. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was soft and slowly developed. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the skin. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the muscles. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the bones. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the lungs. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the liver. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the brain. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the spinal cord. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the nerves. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the blood vessels. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the lymphatics. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the glands. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the skin and the muscles. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the skin and the bones. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the skin and the lungs. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the skin and the liver. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the skin and the brain. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the skin and the spinal cord. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the skin and the nerves. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the skin and the blood vessels. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the skin and the lymphatics. He had found that the disease was more likely to recur when the tumour was attached to the skin and the glands.

nec hic ab Episcopo Montalbanensi interrogatus, autorem *se profiteretur*, & Rex alio decreto Claudium munere suo dejiceret. Paruit illico, & cum in provinciis tutus esse non posset, Lutetiam sese contulit, mores suos aulæ oculis expositurus. Edebatur ibi liber ejus, Jesuitis ex æmulatione contra Jansenistas curantibus, ut ab his impetrata prohibitio aboleretur. Magnum successum scripti illius fuisse tradit autor, quem juvit *Claudius* repetita editione anno 1668, cui loca ex Patribus prolixe inseruit, calumniæ depellendæ causa, quasi mutilata & depravata allegasset. Interim anno 1666 in Charentonensi ministerio locum invenerat, declinata, quæ a *Burdigalensibus* offerebatur, vocatione. Hæc ex *prima* hujus breviarii parte sive sectione excerpsimus.

In *secunda* narrantur nova adversariorum contra Claudium molimina. Dum enim Arnaldus in replicando adversus novissimum ejus tractatum hæret, *Nouetus* Jesuita librum contra Claudium publicavit elegantem & artificiosum, ut judicat autor, sed fundamento destitutum, aut eruditione, quæ nihil ad rem faceret, refertum. Respondit huic Claudius edito tertio de isthoc argumento libro, quem ipse præ aliis operibus suis amasse perhibetur, & ex quo relationis hujus autor quædam notatu digna refert p. 49. & seqq. Memorat etiam mitius a Jesuitis, quam a Jansenistis Claudium habitum fuisse. Hic inter scribendi inducias concionibus magnum impendit studium, paucas tamen edidit, quas ob facundiam & doctrinam laudat autor, maxime quas anno 1676 publicavit in *Matth. XXII, 1. 2. 3.* habitas; spem etiam facit a filio ejus editum iri libellum parentis egregium de *explicatione S. Scripturæ homiletica*. Multus viri labor fuisse dicitur, in responsis ad tot alios per regnum pastores suæ religionis, qui consilium Charentono adversus varias injurias & persecutiones petebant, conscribendis. Prodiit inter hæc anno 1669 *Arnaldi defensio libri sui de perpetuitate*, mole ingens, & testimoniis non facile in Gallia lectis, de fide Græcorum circa Eucharistiam plena, magnaque autoritatis ostentatione & contemtu adversarii tumens. Adjutores habebat Arnaldus in evolvendis libris, unde probationes & documenta excerperet: Claudius propria solum industria & maximo cum labore gere cogebatur: respondit tamen, & quarto hoc tractatu, *quæ* con-

sen-su

ſenſu Græcorum cum Romanis, circa *transſubſtantiationem*, adducta erant, refutavit aut elevavit; monſtravit etiam, ad quæſtionem quæ agitabatur, non pertinere, quid Græci credant, ſed quando dogma de *transſubſtantiatione* ortum fuerit. Surrexit inde novus & acerbus Claudii antogoniſta *Nicolius*, editis *Præjudiciis adverſus Calviniſtas*. Hujus impetum placido reſponſo retudit Claudius, publicata *Defenſione Reformationis & Reformantium*, in qua ex autoribus Romanarum partium, miſerrimum Eccleſiæ ante reformationem ſtatum deſcribit, hujus jus aſſerit, & objecta contra mores doctorum, qui reformationes ſuſceperunt, diluit, itemque vocationem tum horum, tum illorum, qui iis in miniſterio ſuccedunt, tuetur. Anno 1678 filio ſuo ad miniſterium Eccleſiaſticum *Claromontem* in *Bellovacis* vocato, ex Synodi provincialis decreto manus impoſuit. Mira vero ejus in dirigendis Synodis aut conſiſtoriis, & in examinandis miniſterii candidatis induſtria, in tolerandis vero controverſiis inter *Proteſtantes* moderatio commendatur, adducto exemplo epiſtolæ ejus ad epiſcopum *Londinenſem*, circa quæſtionem de Epiſcopatu & Presbyterio anno 1680 ſcriptæ. Poſtea anno 1683 occaſione Illuſtris *Duraſiæ* a Reformata ad Romanam religionem tranſeuntis, colloquium cum Epiſcopo *Condomenſi*, poſtea *Meldenſi*, habuit; cujus relationem, ut notum eſt, uterque edidit. Antea vero ſummo cum periculo & nullo fructu, ad epiſtolam circularem Cleri Gallicani ad Reformatos, Conſiderationes publicavit, breves licet, ſed ex quibus, ut autor judicat, maximam laudem adeptus eſt, licet nomen ſuum reticuerit. Valde etiam probatur reſponſum ejus typis vulgatum, quod Delegatis regiis literas illas circulares ſolenniter Charentoni inſinuantibus dedit; cujus normam pleræque aliæ Eccleſiæ ſecutæ eſſe dicuntur. Cum interim multi Theologiæ moralis tractatus a variis auctoribus compoſiti prodiiſſent: Claudius etiam libellum edidit de *Examine ſui ante communionem*, multo cum applauſu exceptum, & cum permiſſione regii magiſtratus Lutetiæ anno 1681 impreſſum. Oblatum ei fuit circa id tempus Profeſſoris Theologi munus in Academia *Groningenſi*; ſed ab Eccleſia ſua facile ſe retineri paſſus eſt, ingruentibus jam magis magisque perſecutionibus, quas ille magno animo ferebat, & qua licebat, ſuis aderat, donec tandem anno 1685. d. 18. Decembr. edictum

regium, quo libertas religionis, *Nannetenſi* Edicto olim ſtabilita, uno veluti ictu ſubverſa eſt, publicaretur. Paruit autem tam exacte Charentonenſis cœtus, ſuadente prudentiſſime Claudio, ut poſt juſſionem Regiam ne ſemel quidem ad ſacra convenerint. Præmium tamen Claudius non aliud obſequii hujus habuit, quam ut die 7 Decembr. quo edictum in Parlamento ad acta relatum fuit, intra 24 horas Lutetiâ exire juberetur, cum cæteris per regnum Eccleſiaſtis duplicis ſeptimanæ ſpatium concederetur. Additus ei pediſſequus regius (*Valet de pied*) qui eum ad fines usque regni (non inhumane tamen) conduxit. Hæc ex ſectione *ſecunda* deſumſimus.

Tertia ultimam vitæ Viri periodum exhibet. Claudius non alium ſeceſſum, quam *Hagam Batavorum* ſibi delegit, ubi filius ejus inter miniſtros Eccleſiæ Gallobelgicæ locum habebat. In itinere, Cameraci, Jeſuitæ eum miſſis bellariis honorarunt, Rector etiam inviſit. *Hagæ* a Sereniſſimo Principe *Arauſionenſi* ejusque Regia Conjuge clementiſſime receptus eſt, nec minus benigne a proceribus provinciæ, honoratioribusque aliis viris. Sereniſſ. *El. Brandeburgicus* ſuam eidem gratiam & locum profeſſioni ejus convenientem clementiſſime obtulit, paulo poſt *Clivia* concionantem audivit, & alloquio dignatus eſt, in quo Potentiſſimus Elector gravem ad conciliandos Proteſtantes zelum oſtendiſſe perhibetur, cui propoſito ipſe etiam Claudius vehementer addictus fuiſſe dicitur. Manſit *Hagæ*, ibique magnam beneficentiam expertus eſt, non tamen ſine quotidiana ab exulum Gallorum acceſſu moleſtia, & dolorum quibus affligebantur, participatione. Concionari interdum ſolebat extra ordinem in templo Gallobelgico, idque ultima vice, maximo cum applauſu fecit, Feſto nativitatis Chriſti d. 25. Decembr. 1686. Ab illo die laſſitudine & febri corripi cœpit, & ad obitum ſeſe piis precibus & colloquiis præparavit. Multa ejus dicta a p. 114. referuntur. Aſſeveravit inter alia ſe, poſt accuratum omnium religionum examen, nullam divina ſapientia dignam, & quæ ad veram felicitatem duceret inveniſſe, quam Chriſtianam; nec inter varias de hac ſententias ullam, quæ reformatæ præferri poſſet, quippe quæ tota in verbo Dei fundata ſit. Epiſtolium inde ad Principem *Auriacum* tremula manu ſcripſit, benigniſſimo affectu exceptum; uxori & filio, amicisque pio & Chriſtiano affectu

vale-

valedixit & bona precatus est, fiduciaque de gratia divina per fidem in Christum plenus, d. 12. Jan. hujus anni 1687 placide decessit, cum vixisset annos 68, Ecclesiæ 42. servivisset. Fleverunt eum plurimi, quidam etiam elogiis publice honorarunt, ex quibus aliquod elegans & eruditum, Latine scriptum, libello subjunctum est, in quo inter alia dicitur *Gallorum decus, labascentis fidei tutamen, Romæ triumphantis victor inclytus.*

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΖΩΝΑΡΑ ΧΡΟΝΙΚΟΝ.

Johannis Zonaræ Annales. Carolus du Fresne Dom. du Cange, Regi a Consiliis & Franciæ apud Ambianos Quæstor, Wolfianam editionem cum scriptis codicibus contulit, Latinam versionem recensuit, annales notis illustravit. Tomi duo.

Parisiis e typographia Regia, 1686, fol. chart. aug.

JOhannes Zonaras, magnus quondam sub Alexii, Johannis, & fortasse etiam Manuelis Comnenorum imperio, Viglæ Drungarius seu Vigilum Præfectus & primus a secretis, sed postea relicta urbe & abdicatis dignitatibus, monasticam vitam amplexus, haud pauca ingenii sui monumenta literis mandavit. In quibus præter Annales jamjam recensendos, eminent egregii in canones apostolorum & conciliorum, œcumenicorum & provincialium, nec non in canonicas sanctorum Patrum epistolas commentarii, antea *Quintini Hedui*, *Antonii Salmanticæ*, aliorumque studio particulatim, tandem vero a *Beveregio* in eo, quod Oxonii A. 1672 prodiit, Synodico conjunctim editi. Orationem de iis, qui naturalem seminis effluxum patiuntur, Tomo V. Juris Græco-Romani invenire licet. Tractatum de matrimonio duorum sobrinorum cum eadem fœmina, *Cotelerius* Tomo II. Monumentorum ecclesiæ Græcæ vulgavit. Hymnum acrostichum ad beatam virginem Mariam, quo præcipuæ hæreses perstringuntur, *Genebrardus* latine reddidit, in Colonienſi Patrum bibliotheca tom. 12. p. 1191. sub hoc titulo impressum: *Canon de sanctissima virgine Domini Johannis Monachi Zonaræ.* Additur, quod

theca ſua Vindobonenſi tradit, unde etiam paraphraſes 33 ad totidem *Nazianzeni* carmina, quibus in codice prædictæ bibliothecæ nullum autoris nomen præfixum legitur, a Zonara profectas ſuſpicatur. Ex epiſtolis, quæ in nonnullis codicibus *Glycæ*, in nonnullis Zonaræ tribuuntur, *Bonaventura Vulcanius* in notis ad Cyrillum de Anthropomorphitis aliquas vulgavit, duas priores *Jacobus Pontanus* latine edidit, neque paucas paſſim *Allatius* exſcripſit. Verum miſſis cæteris Zonaræ ſcriptis, nunc de Annalibus dicendum eſt.

Eos munificentia *Antonii Fuggeri* illectus *Hieronymus Wolfius* latinitate donavit, & græco textu adjuncto Baſileæ anno 1557 publicavit. Ab eo tempore Zonaras Francofurti anno 1568, cum aliis quibusdam Scriptoribus Byzantinis, iterum latine prodiit, ſed græca editio hucusque iterata non fuit. Equidem jam quadraginta abhinc annis *Labbeus* in protreptico Byzantinæ hiſtoriæ præmiſſo ſpem fecerat, fore ut Zonaræ hiſtoriam, cum pluribus bibliothecæ Regiæ, Mazarinianæ & aliarum codicibus collatam ederet, Wolfii verſionem emendaret notasque ſubjiceret *Jacobus Goar*, ad quod negotium *Labbeus* ſe quoque ſymbolam ſuam collaturum pollicitus fuerat. Idem *Labbeus* poſtea in diſſertatione ſua de ſcriptoribus eccleſiaſticis, ſe Zonaræ annales e typographia Regia emiſſurum promiſit.

Verum quod a *Goaro* & *Labbeo* literatus orbis fruſtra expectavit, a Domino *du Cange* præſtitum videmus. Qui cum hactenus non modo *Nicephorum Bryennium*, *Annam Comnenam*, *Johannem Cinnamum*, & *Paulum Silentiarium* eruditiſſimis notis & commentariis, verum etiam univerſam hiſtoriam Byzantinam inſigni opere de familiis Byzantinis & Conſtantinopoli Chriſtiana, nec non gloſſario mediæ & infimæ græcitatis illuſtraverit, cæteris ſuis in hiſtoriam Byzantinam meritis novam hanc Zonaræ editionem nunc adjecit, eodem chartæ & characterum ſplendore e regia typographia emiſſam, quo cæteri operis Byzantini Scriptores in Actis noſtris Cal. Octobr. 1685 memorati huc usque prodierunt.

Totum opus, quod ab orbe condito, usque ad A. C. 1118, quo Alexius Comnenus obiit, procedit, ab ipſo Zonara in duas, a *Wolfio* in tres partes diviſum fuerat. At novus Editor annales

hos octodecim libris, & libros iterum, *ſumere ne lectorjuge paveret opus*, ſuis ſectionibus diſtinguit. Varias lectiones in quatuor Regiis MSS. & uno Colbertino obſervatas, quia extra controverſiam videbantur, in ipſum contextum intulit, reliquas in annotationibus conſignavit. Verſionem Wolfianam nonnullis in locis, ubi Autoris mentem non aſſecutus videbatur, emendavit, & emendationis rationem in notis indicavit. E notis marginalibus Latinis, quibus ad exteriorem editionis ſuæ columnam, de rerum argumentis lectorem ſubinde admonuit *Wolfius*, plerasque retinuit; nonnullas certis de cauſis, quas indagare eccleſiæ Romanæ ſtatum expendenti non difficile, rejecit. Græcas autem, quas interiori paginarum margini ſeu Græce columnæ Wolfius adjecerat, Dominus *du Freſne* poſt annales ſeorſim imprimi curavit, ex MSS. codicibus auctiores reddidit, & ſecundum librorum & capitum numeros digeſſit.

Annalibus Zonaræ ſubjicitur breve quoddam Chronicon ab orbe condito usque ad Alexii Comneni imperium, quod a *Petavio* una cum *Nicephori* breviario quondam editum, poſtea in regia *Nicephori* Conſtantinopolitani editione omiſſum fuerat, nec non rerum in Zonaræ annalibus tractatarum ſynopſis, ſeu argumenta ex notis illis marginalibus, de quibus ſupra diximus, contexta. Hanc argumentorum ſynopſin excipiunt Domini *du Cange* in Zonaræ annales notæ criticæ & hiſtoricæ. Profitetur autem, ſe in his annotationibus non repetiturum, quæ vel a ſe, vel ab aliis, in notis ad cæteros Scriptores Byzantinos jam tacta fuerant. Neque ejusmodi univerſalis Hiſtoriæ annales fuſioribus commentariis indigere cenſet, cum ejusmodi labor nimium nec tamen totum complexurus eſſet. Sunt igitur hæ annotationes plerumque breviores, quibus tamen nonnunquam paulo uberiores digreſſiunculæ inſertæ, qualis illa de hiſtoria Regum Vandalorum p. 57. 58. 59. & 60. de Saracenorum in Italiam irruptione p. 83. 84. 85 & 86. de excidio Syracuſæ p. 87. & ſequ. ubi deſcribitur epiſtola *Theodoſii Monachi* ad Leonem Archidiaconum, de hoc argumento ſcripta, quam latinitate donatam *Rocchus Pyrrhus* in epiſcopis Syracuſanis expreſſit. Inter has annotationes comparent etiam præcipuæ ex Wolfianis, quæ, ut a cæteris diſcerni poſſint, litera nominis initiali W. ſignantur.

nI

FRIDERICI SPANHEMII HISTORIA IMAGINUM Reſtituta, præcipue adverſus Maimburgium & Alexandrum.

Lugduni Batav. apud Joan. Verbeſſel, 1686, in 8.

CUm quotidiani ſint novorum librorum partus, nemini mirum videri debet, nonnullos manibus noſtris ſeſe ſubducere, quorum recenſio negligenda haud erat. Quod circa præſens etiam opus nobis contigit, cujus Auctor clariſſimus, quanquam Reformatorum hypotheſi inſervit, multa tamen habet notatu digna. Cujusmodi eſt, quod in dedicatione ad Conſules Amſtelodamenſes commemorat de Baronio Blondelliano, quem nuper in ea urbe viderit, notulis ſubinde caſtigatum, quarum plurimæ ex Jacobo Capello tranſcriptæ ſint. In præfatione ad Lectorem generatim perſtringit duos illos ſcriptores, quos impugnandos ſibi ſumit, præſertim Maimburgium, ob adulatorias erga Regem ſuum voces de Reformatorum perſequutione. Opus ipſum in novem ſectiones diſpeſcit; quarum *prima*, poſtquam adverſariorum ſuorum malam fidem oſtendiſſet, nulla cenſet documenta proferri poſſe uſus publici & ſacri imaginum ante Gregorii Nyſſeni & Paulini Nolani tempora, eumque haud fuiſſe alium, quam hiſtoricum, ethicum, politicum & μιμητικόν, cum adoratione minime conjunctum. Dein de hiſtoria hæmorrhoiſſæ, & boni paſtoris apud Tertullianum imagine, adverſus Alexandrum diſputat, & de Canone Eliberitano hujus pariter ac Maimburgii exceptiones diluit, additque, initio quarti ſeculi in Baſilicis Chriſtianorum nullas conſpectas imagines, quibus tamen præiverit Conſtantinus ſtatuas in foro erigendo; hinc labente quarto ſæculo frequentes fuiſſe Chriſtianas imagines &c. quinto vero ſæculo Auguſtinum in picturarum adoratores invectum, cujus loca adverſus Alexandrum vindicat. Ex ſæculo ſexto adfert Gregorii Magni ad Serenum epiſtolam, & ſeptimo non tantum Sanctorum, ſed & Imperatorum, Epiſcoporum & Synodorum imagines in templis collocatas oſtendit, ſimulque expendit factum Philippici Bardanis, ſextæ Synodi imagines templis ejicientis, qui propterea excommuni-

mentum Sancti Ioannis Baptistæ, ad Ecclesiam Sancti Ioannis Lateranensis, ubi Sanctissimus Dominus noster Papa Clemens XII. Pontifex Maximus, Sacrosanctum Missæ Sacrificium, cæteraque Sacra Mysteria, & Ceremonias peragebat, in Sacello Sanctissimi Salvatoris, quod Sancta Sanctorum appellatur, Sacrosanctum Missæ Sacrificium celebravit. Ad Sacrum Missæ Sacrificium, quod Sanctissimus Dominus noster celebravit, Tullius Comes Riarius de Columna ab ensifera Sancti Ioannis Baptistæ Equitum Militia, Sanctissimi Domini nostri Pontificis, quem ad Sacrum illud Missæ Sacrificium, ejusque cætera Sacra Mysteria peragenda assistebat, Ministrum, & Ioannes Baptista Comes Riarius de Columna Sanctissimi Domini nostri Pontificis Sacellanus Secretus, quem ad Sacrum illud Missæ Sacrificium, ejusque cætera Sacra Mysteria peragenda assistebat Sanctissimo Domino nostro Papæ Clementi XII. Pontifici Maximo, Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum porrexit. Sanctissimus Dominus noster Papa Clemens XII. Pontifex Maximus, Sacrosanctum Missæ Sacrificium celebrans, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, quod Sacrosanctum Missæ Sacrificium celebrans,

sexta Historiam Conciliabuli, ut vocat, Nicæni pertexit, *variasque* fabulas in eo prolatas examinat. *Sectione septima* successum *illius* Synodi describere adgreditur, multisque declarat oppositionem *in* Occidente a Carolo Magno & Patribus Synodi Francofordiensis factam, quos non solam latriam, sed omnimodam imaginum adorationem damnasse, usumque solum historicum liberum permisisse contendit, & adversus Petavii, Maimburgii, & Alexandri exceptiones sustinet. *Sectione octava* in Orientem redit, & ultim imaginum inde usque ad nostra tempora ibi receptum pluribus delineat, & quomodo a Latinorum moribus differat, ostendit, paremque disquisitionem in Occidente instituit *Sectione nona*, quam nupera Reformatorum in Gallia persequutione claudit.

MEMOIRES DU MARQUIS DE BEAUVAU Pour servir à l' Histoire de Charles IV, Duc de Lorraine & de Bar. id est,

Commentarii, sive Memorialia Marchionis de Beauvau, ad Historiam Caroli IV, Lotharingiæ & Barri Ducis pertinentia.

Coloniæ, 1687, in 12.

AUtoris illustre genus & gesta, nec fama tacuit, & aliquatenus ex libro hoc intelligere licet. Editur is, ut in præmisso ad lectores monito indicatur, altera vice; correctior nempe non solum a mendis typographicis, sed & ratione styli, quem longitudine periodorum intricatum, explicuisse se scribit, qui novam editionem accuravit. Autor vero ipse in præfatione sua non solum dictionis genus, & neglectum ordinis ac chronologiæ, sed & libertatem excusat: hos tamen defectus, vera & sincera narratione rerum, quas ipse viderit, vel a fide dignis perceperit, compensari posse confidit. Distribuit commentarios in libros VIII. Incipit ab obitu *Henrici* Lotharingiæ Ducis, id est, ab anno 1624, & finit *in* morte *Caroli* anno 1675. Pleraque hujus intra annos quinqua*gint* gesta, nostri temporis Scriptores tradiderunt, & paulo *senioribus*

i

in memoria hærent : magna enim eorum pars cum bellorum, noſtra & parentum ætate geſtorum, hiſtoria ita connexa eſt, ut qui hanc noverint, illam non poſſint ignorare. Propterea in excerpendo ad illa magis reſpeximus, quæ non æque vulgata de Caroli vita interiori, ſpeciali quadam diligentia & induſtria Autor annotavit.

Ab initio libri comparatio quædam inter *Henricum* & Carolum inſtituitur. Laudatur ille a virtutibus, quibus cognomentum *Boni* apud ſuos adeptus fuit, quibusque effeciſſe dicitur, ut Lotharingia ſub nullo ante eum Principe felicior fuerit. *Carolus* a vivido ingenio magnoque animo commendatur ; ſed non tacetur inquietudo & variatio mentis, & ſalutarium conſiliorum aſpernatio ; unde factum eſſe oſtenditur, ut nullius ex anteceſſoribus imperium, tot viciſſitudinibus & cladibus ſubjectum fuerit. Inter cauſas ſimultatis, quæ inter *Henricum* Ducem, & fratrem ejus *Nicolaum* Comitem Vaudemontium interceſſit, matrimonio filiæ illius primogenitæ, cui Nicoleæ nomen erat, cum filio hujus Carolo non ſatis ſopitæ, numeratur affectus Henrici erga Principem Pfalzburgenſem, quem ſibi generum deſtinabat, & cædes *Baronis* Luzeburgii, qui inter primarios Henrici miniſtros erat, Vaudemontio imputata ; tum quædam lectu non indigna referuntur de *Dominico* quodam Hiſpano *Carmelita*, qui nuptiarum Caroli & Nicoleæ conciliator erat, ſanctitatem & miraculorum editionem affectans. Notum eſt divortium Ducis Caroli ab uxore, cui principatus jus debere nolebat. Inter ejus prætextus etiam hunc allegavit, quod legitime baptizata non eſſet. Species quæſita fuit a crimine ſortilegii, cujus ſacerdos quidam, a quo baptizata fuerat, accuſatus & ob id capitali ſupplicio Nanceii affectus fuit ; quamquam id crimen, ut autor refert, ad finem usque vitæ pernegaverit. Domeſtica illa mala publicæ ſecutæ ſunt calamitates, inde maxime ortæ, quod Carolus turbidis conſiliis, & inanibus belli moliminibus, vicinam Gallorum potentiam, quam Lotharingiæ Principes revereri & colere ſolebant, & ut Autor judicat, pro ſecuritate ſua debebant, irritaret : Deinde inconſtantia in ſervandis, in quas plus una vice ſe præcipitavit pactionibus, cauſæ ſuæ magis magisque noceret. Implicitus itaque, offenſis Gallis & ab his preſſus, Societati Auſtriacæ,

c:, cœpto inter Ferdinandum II Imp. atque Suecos, & qui *cum his* fœderati erant, bello inconſultum illum ad arma impetum *infeliciter* erga Gallos denudatum, in Germaniam tranſtulit, copiis ſi non magnis, at exercitatis & pugnacibus inſtructus, quas parare & alere ex tributis & ſpoliis ſciebat, & quod nemo ante eum facile præſtitit, amiſſa etiam provincia, magnam vim pecuniæ ex locato aliis exercitu congerere, ſervatis ſibi, quæ militibus pactus erat, ſtipendiis. Licet autem vario eventu & ſæpe infelici pugnaret, fortitudinis tamen & peritiæ bellicæ laudem inſignem, imprimis, ut teſtatur autor, in celebri illo ad *Nordlingam* prælio anno 1634 meruit. Tunc etiam ab Imperatore aſſignata ei fuit ad ſuam ſuſtentationem Wormatia urbs, quæ diu ejus exactiones paſſa eſt, ut & totus ille tractus. Paulo ante, cum provincias ſuas adverſus Gallos tueri ſe poſſe deſperaret, fratri ſuo unico, *Nicolao Franciſco Cardinali*, jus ſuum tradiderat. Is depoſita purpura ſacra, Ducis nomen aſſumſit, ſimulque alteram Henrici ducis filiam *Claudiam* patruelem ſuam, feſtinatis nuptiis ſibi junxit, impetrata poſtea a Pontifice venia confirmatis. Sed nihil moratus ceſſionis hujus ſimulachra Galliæ Rex Ludovicus XIII novum Ducem ita perſecutus eſt, ut is fuga cum uxore ex regia cuſtodia ægre elapſus, exilium multis annis in Italia & Auſtria tolerare cogeretur. Inter morum defectus graviſſimus & nocentiſſimus Carolo erat vagus & indomitus in fœminas amor. Ita cum anno 1635 exercitus Cæſaris & Gallorum in Lotharingia ſtativa haberet, ipſe interim in deliciis Veſontione verſabatur. Ibi enim poſt ejectam conjugem, quæ in Gallia exulabat, deperire cœperat uxorem Comitis *Cantacrucii*, & cum hac, poſtquam maritus illo tempore peſte ſublatus eſſet, matrimonium celebravit. Jure id factum eſſe, ſcriptis defenderunt *Cheminotius* quidam Jeſuita, & Cancellarius Ducis *Moleurius*, Canonicus Nancejanus. Hic tamen poſtea, ut refert autor, ſententiam alio libello revocavit, nil tamen niſi offenſas ab utraque parte reportans, in magna miſeria vixit: *Jeſuita* Romam citatus & alicubi abditus fuit, ut nihil de eo poſthac auditum fuerit. Pontifex inſtante *Nicolea* & urgentibus Gallis, matrimonium novum damnavit, & Carolum excommunicationis fulmine ad ſeparationem adegit, quam ſolenni ritu teſtatus eſt, neque tamen *ideo* a con-

consuetudine cum Cantacrucia abstinuit. Natus est ex hoc conjugio filius, cui Vaudemontii Principis titulum pater tribuit, & quantum in ipso fuit, successionem in omne jus suum destinavit. Nata etiam ex eodem filia, quæ Principi de *Lislebonne* ex Serenissima Lotharingicæ familiæ stirpe Ellebovia orto, nupsit. Illustria sunt filii & generi nomina, bellicis inprimis artibus nobilitata, ut paucis ignota esse possint.

Sed ad alia, & ad ea quæ prius acciderunt, redeundum est. Inter illa memorari debet tentata a Carolo nostro *Brisaci*, celeberrimi ob munimenta ad Rhenum oppidi, a *Bernardo* Saxoniæ Duce tunc obsessi liberatio. Nam etsi ei infeliciter institutum cesserit, tantam tamen in servandis, post profligatum equitatum suum, peditum cohortibus peritiam & animi præsentiam ostendit, ut ab ipso hoste magnum elogium, ut autor scribit, reportaverit. Ex Germania postmodum copias suas in Belgium duxit, Hispanis succurrens. Inde Lotharingiam, a Gallis infestam & durissime habitam, etiam ipse vastabat, & exhauriebat. Præsidia quoque, quæ in castellis quibusdam habebat, ipso licet cum copiis absente, crudeliter in provinciales grassabantur. Tantam tamen hi fidem Principi suo præstabant, ut omnia ejus causa & tolerarent, & pro viribus tentarent. Nobilitas etiam, quam antiquam vocant (*L' Ancienne Chevalerie*) licet, ut autor refert, omni antiquo jure, libertatis nempe quam habebat specie, & aliqua in administratione publica autoritate a Carolo plane exuta esset, fidem tamen ei cum rerum suarum magna jactura servavit. Anno 1640 Carolus, nova pactione cum Rege restitutionem in provincias suas duris quidem conditionibus stipulatus, summo cum subditorum gaudio una cum Cantacrucia domum redierat. Hæc *Ducissæ* axioma palam & tam serio sibi asserebat, ut quendam ex famulis Ducis, ipso & inscio & postea improbante, suspendio necari fecerit, qui ei *uxoris castrensis* (*femme de campagne*) nomen, inter sodales garriens, impegerat. Sed Dux conditionum, & inprimis illius, qua Nancejum securitatis causa præsidio regio tenebatur, mox pertæsus, a pactis, licet a Rege exacte impletis, recessit; ex epistola quadam *Hallierii* Regii præfecti & postea Franciæ Marescalli uxoris, comperisse se causatus, quod libertati suæ insidiæ struerentur. *Hallieria* male id ces-

ſiſſe notat autor, nec vana de circumſpectione in ſermonibus & literis ſervanda monet. Brevis ergo iſta pax fuit, & ita vulgo a Lotharingis vocari ſolebat, *la petite paix*. Igitur ad arma illico reditum eſt, & Regis copiæ denuo Lotharingiæ immiſſæ, loca quæ Rex Duci reſtituerat, denuo occuparunt, inter quæ diu reſtitit famoſum ob exactiones & excurſiones militares oppidum *Motta*, quod contra deditionis pacta funditus everſum fuiſſe dolet autor. Carolus interim, ut poterat, tum in Lotharingia & Belgicis confiniis, tum in Germania Gallis nocebat; Bavaris etiam, cum exercitum Gallorum improviſa irruptione ad Tutelingam opprimerent, auxiliatus: ſed poſtea ſolita morum varietate, Bruxellis [illegible] ſe immerſit, & cynicæ vitæ exempla populari inprimis cum tenuioribus converſatione renovavit, ſimul tamen corradendæ pecuniæ artibus omnibus modis incumbens. Quæ de amore ejus, quo erga puellam *quandam* oppidanam exarſit, referuntur, fidem fere ſuperant. Accedebat & aliud vitium, jocorum & ſcommatum protervia, quibus Hiſpanorum proceres in Belgio, ipſum etiam Auſtriacum Archiducem *Leopoldum Guilielmum* provinciarum ſupremum Gubernatorem offendere non verebatur. Agebat & alia, quibus non inviſum ſolum, ſed & ſuſpectum ſe reddebat, tandemque effecit, ut Hiſpani eum amplius ferre nollent. Itaque Bruxellis captus, & in caſtellum Antverpienſe primum, deinde in Hiſpaniam avectus, plurimis annis in cuſtodia detentus eſt.

Iſta omnia accurate perſequitur autor, qui circa id tempus educationi filiorum Ducis *Franciſci* præfectum ſe fuiſſe commemorat, addens, quæ Principi iſti, poſt defunctam uxorem Claudiam, (quam tenerrime amavit, nec unquam ad novas nuptias permoveri potuit) & poſt captum Carolum fratrem acciderunt. Venit nempe Franciſcus Dux, ſuadente Imperatore, & volentibus Hiſpanis in Belgium, ut exercitum fratris ſub imperio ſuo non magis quam in ſtipendiis Auſtriacis contineret. Carolus tamen carcere ſuo exacerbatus, ſecretis juſſis præfectos copiarum in Hiſpanos incitabat; ita ut duo tribuni cum cohortibus ſuis ſtatim in Gallorum caſtra tranſiverint. Franciſcus in Belgio multa cum benevolentiæ demonſtratione ab Archiduce & omnibus exceptus fuit, ſed *cum* Condæo principe, qui tunc Hiſpanas partes ſequebatur, de *honorum*

Digitized by Google

rum mutua exhibitione convenire non poterat. Milites inde, qui ad Gallos defecerant, citari, & cum non redirent, judicio caſtrenſi condemnari fecerat. Vocat id autor *L' Egmin*, de qua voce obiter notamus, non aliam eſſe quam Germanicam Gemeine; id eſt *commune*, ſive cœtum, in quo de negotiis vel publicis vel judicialibus tractatur. Id jus (more Germanorum, quem Lotharingi ſervabant) etiam in caſtra translatum eſt, idque legiones, quæ in Germania ab externis principibus conſcribuntur, etiam nunc paciſci ſolent: Itali *Ghemeineam* vocant. Interea in Belgio divulgabatur ſcriptum Caroli, in carcere Toleti anno 1655 datum ad Comitem *Lignevillium* Lotharingicarum copiarum præfectum aliosque tribunos (v. p. 138) quo jubebantur, uxori Caroli priori & legitimæ, *Nicolea* Duciſſæ, in Gallia verſanti, parere. Hoc nec Franciſcus Dux, ab Hiſpanis non pro merito ſe tractari exiſtimans improbabat; ſed dum is cunctatur, *Haraucourtius* Marchio, ex primariis exercitus ducibus, cum parte copiarum ad Gallos tranſiit. Paulo poſt ex Hiſpania exemplum novæ cum Carolo captivo pactionis in Belgio vulgatum eſt, qua cavebatur, ut copiæ Lotharingicæ Regi Hiſpaniarum juramento obſtringerentur; idque diſſimulante conſilium ſuum Franciſco, factum eſt. Verum ipſe paulo poſt, cum non levibus ex cauſis ſuſpicaretur, ſibi quoque vincula ab Hiſpanis parari, in Galliam cum iisdem copiis ſeſe ſubduxit, non tamen ſine periculo. Deſertus enim & pene proditus fuit a tribuno Hiberno cum ſuæ gentis legione, quæ Carolo militabat, Hiſpanorum partibus conſtanter adhærente. Hanc admirabilem Ducum fratrum fortunam graviter conſiderat autor p. 150, ſimulque quam frigide Cardinalis Mazarinus Franciſcum in Galliam profugum tractaverit, commemorat; laudata tamen Regis Ludovici XIV erga Ducem comitate, p. 151. *Nicolea* Duciſſa captivi & jam ad officium redire viſi mariti literis devincta, tanto ſtudio rebus ejus reſtabiliendis incumbebat, ut Franciſco ejus fratri autoritatem apud exercitum fere detraheret. Obtemperabat conſiliis hominis cujusdam tenuis fortunæ, ſed aſtuti & induſtrii, cui a *S. Martino* nomen erat. Iſtum Franciſcus male conſultus, ut monet autor, neglexerat aut offenderat. Ab illo libellis ſatyricis pro Duciſſa, a Moleurio pro Franciſco certatum tunc eſt. Caroli liberatio vario

ipſius & aliorum aſtu tentata fuit; ſed aut infeliciter, aut non bona fide, Mazarino ipſo, ut autor ſuſpicatur, ſecretum Hiſpanis prodente. Inter hæc Franciſcus æmulatione illa Ducisſæ *Nicolæ* liberatus fuit; deceſſit enim hæc anno 1657, cum plurimis annis exul in Gallia vixiſſet, penſionibus vel a Rege vel a marito, ſed tenuibus maleque acceptis miſere ſuſtentata. Solatium ſub finem vitæ habuit, quod a marito iterum pro uxore agnoſceretur: ſed id, ut autor cenſet, non niſi neceſſitatis cauſa ab illo factum eſt, tam parum uxorem amante, ut cum poſtea Lutetiæ ſat longo tempore commoraretur, nec ſepulchrum ejus videre, nec quidquam ad ſolita ſacra exequialia impendere ejus cauſa voluerit. Anno ſequenti inſignibus infortuniis affectus eſt Dux Franciſcus. Ex duobus enim, quos habebat, filiis, primogenitum *Ferdinandum* magnæ ſpei juvenem amiſit, qui medici regii *Guenavii* conſilio ſectionem calculi, quo cruciabatur, paſſus deceſſit; quod factum ſe abſente notat Autor, nec laudat medicorum conſilium. Alter filius *Carolus*, qui nunc exercitibus *Cæſaris noſtri invictiſſimi* ſumma cum poteſtate præpoſitus eſt, & tot palmas a Turcis reportavit, caſu equi luſci, quem Pariſiis in hippodromo a magiſtro datum, ut moris eſt, circumagebat, ita afflictus fuit, ut ſex horas absque ullo fere vitæ ſigno jaceret: neque tam medicorum, a Rege licet benigne ſubmiſſorum, arte, quam per miraculum ſervatus eſſe ab autore creditur, impoſita ejus cordi quadam imaguncula B. Virginis Fuxenſis. Pax Pyrenæa poſtea ſecuta eſt, quæ Carolo libertatem attulit, ſed non iis, quas voluiſſet, conditionibus. Neglectus itaque ab Hiſpanis, Gallicam gratiam per Mazarini favorem ambivit, ſpe etiam nuptiarum inter Sereniſſimum, quem paulo ante nominavimus, Principem Carolum, fratris filium unicum, in quo ſpes domus Lotharingicæ verſabatur, & Mariam Mancinam Mazarini ex ſorore neptem propoſita. Sed fraternam ſinceramque fidem & benevolentiam Franciſco non exhibuit, licet utriusque ſoror, Aureliani Ducis conjux, ad fidam conciliationem officia ſua interponeret: ſimultatum enim ſemina aut vetera ſupererant, aut nova oriebantur, quæ autor pag. 175. indicat. Inde intricata & dilata fuit, Mazarini artibus, tractatio Regis cum Carolo, ita ut hic quatuordecim menſes otioſus Pariſiis deſideret, ſimulacris honorum ut Princeps ſupremus utcunque cultus,

tus, ſed non impetrata provinciæ reſtitutione. Offenderat Mazarinum abrupto negotio de nuptiis, de quibus diximus, & malo more negans ſe unquam illas obtuliſſe. Franciſcus, ut nihil intentatum relinqueret, quod ad fratris benevolentiam acquirendam & ſtabilimentum afflictæ familiæ facere videretur, matrimonium inter Principem filium & Caroli Ducis filiam ex Cantacrucia genitam ultro proponere cœpit; ſed neque hæc oblatio Carolo placuit, imo ut ſpem iſtam penitus præcideret, præcipitanter eam Lilebonio, cujus ſupra meminimus, addixit. Cum vero Franciſcus poſtea Mazarinum de conjugio Mancinæ cum filio ſollicitaret, etiam huic conſilio variis modis obſtitit Carolus, ita ut ipſe matrimonium ſuum Mancinæ offerret. Sed cum ex interceptis ad *Cantacruciam* literis, ſimulatio & verſutia ejus detecta eſſet, acrius in ſe Mazarini odium, licet id diſſimulantis concitavit. Inde factum, ut aliis conditionibus Lotharingiæ reſtitutionem impetrare non potuerit, quam ut Regi viam militarem per provincias ſuas in Germaniam, milliaris dimidii latitudine, cum omni jure, concederet, exercitum dimitteret, & una ſolum cohorte equitum ad corporis cuſtodiam, eoque peditum numero, qui ad præſidia locorum, quæ ipſi ſupererant, munitorum requirerentur, contentus eſſet, tum omnes Nanceji munitiones dejici conſentiret. Cedi denique Galliæ in perpetuum debuere loca munita *Stenay*, *Clermont*, *Jamets & Dun*. Mancina Laurentio Columnæ, Principi du Palliano, Comeſtabili Neapolitano nupſit. Hæc ex libris tribus prioribus referenda eſſe viſa ſunt; reliqua menſe ſequenti exhibere conſtituimus.

L'ETAT PRESENT DE LA PUISSANCE Ottomane, avec les cauſes de ſon accroiſſement, & celles de ſa decadence, par le Sieur du Vignau.

id eſt,

Status præſens potentiæ Ottomannicæ, cum cauſis incrementi & decrementi illius; autore Dn. *du Vignau*,

Secretario quondam Legati Gallici (*Domini de Guilleragues*) Conſtantinopolim miſſi, Interprete claſſis regiæ in univerſo mari Mediterraneo, Equite S. Sepulchri.

Lutetiæ, apud Danielem Horthemels, 1687, 12.

DEcrementa Imperii Ottomannici ante *Rigaltium* (in Actis 1684 p. 115. laudatum) ſperare vix quisquam, nemo Autore hoc noſtro confidentius conjunctis Chriſtianorum armis promittere auſus fuit. Obſervat hic ante omnia, mollitiem Regum Perſiæ in cauſa fuiſſe, ut nihil periculi ſuis ab Oriente finibus imminere ſentientes Turcæ, totis viribus regna occidentem, meridiem, ſeptentrionem verſus ſita invaſerint, & ſub jugum redegerint. Acceſſiſſe ſemper paratam exercitatiſſimorum militum copiam; innumera ſævitiæ horrendæ & perfidiæ omnia pacta ſusque deque habentis ſpecimina; vim denique ingentem pecuniæ, commeatus, armorum ex hoſtico non minus ac fœderatorum aut ſubditorum facultatibus corraſam. Hinc natum terrorem panicum adeo oppreſſiſſe Chriſtianos, ut cum illis de interiori regni Ottomannici ſtatu parum conſtaret, iique ex veteribus victoriis modernorum Turcarum vires æſtimarent, omnem ſpem de infidelium illorum debellatione abjecerint.

Hunc errorem ut eximat autor, deſcribit ſummam Turcicarum provinciarum vaſtitatem; plebem per militum & magiſtratuum exactiones, ad mendicitatem redactam; ruinam commerciorum; enervatam avaritia Ducum, ipſiusque Sultani, *prætorianam* ſive Janizzerorum militiam, laxatamque diſciplinam. Argumentum ſpeciale ſumit imminutæ potentiæ, ex decreſcente judicum ſive præfectorum civilium (*Cadi* vocantur) numero. *Quingentos* enim eorum & plures, qui in Europa erant, jam ad *trecentos & decem*; & in Aſia *ſeptingentos*, ad *quadringentos & triginta* redactos eſſe, ex regeſtis Cancellariæ conſtare tradit. Augeri quidem indies ſuburbia & proximos Conſtantinopoli vicos, ſed *deſeri* provincias, ex quibus coloni quotidie emigrant, rapinas *militum* & magiſtratuum vitantes; ita fieri, ut exhauſtis *provinciis*, incola-

incolarum numerus urbi regiæ onus potius, quam emolumentum afferat.

Quanquam vero *cap. 2.* cauſas potentiæ Ottomannicæ in herili illo dominatu quærat, quem Imperator in vitam & facultates omnium ſubditorum, viventium & morientium, imo ipſius ſummi Vezirii rigidiſſime exercet: quanquam etiam vile hoc obſequium doctores legis Mahummedicæ populo inculcent, cœlumque mereri jactent, caput qui ſuum poſcenti Imperatori offerunt; unde rebelliones ſemper cum exitio autorum finiantur, neque quidquam utilitatis ex iis ad Chriſtianos perveniat: non deeſſe tamen notat ex miniſtris & ſubditis, qui id detrectent, & ut poſſunt, evitent, leges etiam ipſas aliter interpretentur; imo aliquando in Imperatores inſurgant, eosque regno & vita ſpolient, quod parenti ejus qui nunc regnat, aliisque accidit. Remedium vero, quod conſiliis *Mehemmet Kiupruli*, (cujus nomen *Kiuperli* alii efferunt) Vezirii, ejusque filii Achmetis, inaudito exemplo in iſta dignitate patri ſuccedentis, quæſitum fuit, enervata militia prætoriana, ſublato fortiſſimo quoque ex belli ducibus, & exhauſto per tributa populo, gravius malo fuiſſe obſervat.

Subjungit alia *cap. III.* de parendi neceſſitate, quæ omnibus miniſtris incumbit, ita ut nec hiſcere quisquam contra juſſa Imperatoris auſit. Nemini apud illum præter moriones, nanos ſimilesque, ex aulicis proloqui verbum aliquod licet, nec Vezirius ipſe, niſi interrogatus, & cum ſumma reſpondet ſubmiſſione. Quod ſi quid profert hic aut ſuadet, quod Imperatori diſplicet, cum muneris & capitis ſui periculo id facit, & ad utrumque ſe paratum eſſe profiteri debet; quod *Kiuperlii* etiam fecerunt, quos tamen *Lala*, id eſt patris nomine dignari ſolebat Imperator. Idem *Cara* Muſtapha, qui Kiuperlio juniori ſucceſſit, obſervavit, cum in bello Moſcovitico vicarium (*Caimacanum* vocant) ab Imperatore ſibi datum nollet admittere. Interim hæc imperandi ſeveritas, & aſſentiendi neceſſitas, non miniſtris ſolum, ſed & Imperatori & reipublicæ exitio non ſemel fuit. Addit, prædeſtinationis quidem dogma mortis contemptum conciliare Turcis, non deeſſe tamen hodie, qui dicant, non minus prædeſtinationi tribuendum, quod fuga ſaluti ſuæ conſulant. Deſiderium intempeſtivum pacis aut induciarum, quod

in

in Christianis, victoribus licet, Turcæ experti sunt, magno his commodo semper fuisse, exemplis confirmat. Sic enim Venetos jactura regni Cretici pacem redemisse; nec Polonos post victoria ad *Chocimum*, nec Moscovitas post successum belli anno 1677, magno conamine cœpti, neque Germanos post profligatum ad Arabonem amnem *Achmetem* Vezirium, absque aliquarum regionum dispendio cum Turcis transegisse. Venetos tamen excusat, quod a validiori Ottomannicæ potentiæ oppugnatione, jam olim impediti, & ad sua tutanda adacti fuerint, bellis in Europa exortis, quorum culpam ex gentis suæ principiis, Austriacis tribuit consiliis. Occasionem etiam hic arripit suos laudandi. Memorat enim, Vezirium, cum Gallos ad Arabonem in acie conspexisset, capillitiis ornatos, interrogasse, quæ istæ fœminæ essent? sed brevi expertum fuisse, viros esse: Alios e Turcis Gallicum illud *allons*, & *tuë tuë* validius judicasse, quam *Allah* suum, quod pugnaturi inclamant. Refert etiam miratos esse pugnæ genus, quod Galli exhibebant, equos ita regentes, ac si vinculis connexi essent, cum Turci solutis discurrant ordinibus: sed disciplinam illam Germanici equitatus propriam esse, & ad Gallos translatam satis constat. Cæterum errorem Christianorum omnium hic taxat, qui putent Turcicum imperium aurifodinam quandam, omnesque ejus incolas milites & duces expertissimos esse; cum tamen copiis Turcicis tonsores, hortulani similisque farinæ homines præponi soleant, & quisquis Vezirius ex arbitrio Sultani sit, ille etiam ad summum militiæ ducatum idoneus reputetur, ac pro militibus habeantur qui fortiter clamare possint. Notat etiam alia militiæ Turcicæ vitia, & multa militum millia esse ait, qui postquam aliquid lucrati sint per stipendia aut prædas, statim pro emeritis habeantur, adeo ut ab expeditione immunes, opificiis & mercaturæ operam dent, cum civium damno. Ita militiam non nisi spoliandæ plebis prætextum esse; semiplenas etiam cohortes haberi, ut præfecti stipendia lucrentur habeantque, quo avaritiæ Ducum & Imperatoris satisfaciant, thesauro ejus quicquid poscit, inferendo. Inde fieri (quod exemplo notabili probat,) ut Imperator sciens ad istas Ducum artes conniveat. Falli porro ait Christianos, cum ex eorum, qui *legati ad* nos veniunt, statura & moribus, de omnibus Turcis judicent; deligi enim

enim corpore validos, & aſpectu geſtuque feroces ; cum in cæteris non minori, quam alibi, numero ſint puſilli & imbelles. Juvari has perſuaſiones ab iis, qui in Turcia peregrinantur, reverſi vero vana & incomperta narrant, aut omnia in majus efferunt, ut terrore repleant Chriſtianos ; cum rectius facerent, ſi ſtatum interiorem ejusque defectus ſcrutarentur, & ſævitiam nequitiamque gentis adverſus Chriſtianos fideliter exponerent.

De defectibus autem, ſive de cauſis imminutæ Turcorum potentiæ *Cap. IV* plura proponit, exhauſtum nempe luxu quorundam Imperatorum ærarium, quod per, immodicas licet, exactiones repleri nunquam potuerit : ingentem quæſtorum & fiſcalium exactorum numerum, quorum nullus non rapiat : dein quod ſemel illata ærario Imperatoris pecunia, ad uſum populi nunquam expendatur, ſed otioſa jaceat : quod monetæ nulla habeatur ratio, optimæque merces adulterinis nummis coemantur, aut meliores exportentur : accedere fori malum, dum judicum ſententiæ, & falſa teſtimonia, in quavis cauſa vili pretio emi poſſint. Incendiorum etiam caſu, domibus ligneis & materia combuſtibili repletis, maxima & frequentiſſima damna inferri tradit, ita ut Conſtantinopoli, intra annos ſeptem, incendia quadraginta ſpectaſſe ſe dicat Autor, quibus ſingulis minimum 500, aliquibus ad 2000 ædes perierint ; & eſſe ſceleratos, qui rapiendi per tumultum cauſa flammas ſubjiciant : luxum vero, qui maxima quæque imperia deſtruxit, ad ſummum perveniſſe gradum. Seminarium illud militare, quod ex liberis Chriſtianorum, ſingulis decenniis per modum tributi captis, olim parabatur, negligi memorat ; id quod jam ab aliis quoque annotatum fuiſſe meminimus. Vix enim trigeſimo anno exigi pueros, hosque ne a Chriſtianis quidem, ſed a Turcis pauperioribus natos, quos pecunia corrupti in Chriſtianorum locum ſubſtitui patiantur. Hac de cauſſa ingentem domum Conſtantinopoli, olim Chriſtianorum pueris repletam, jam canum venaticorum receptaculum eſſe obſervat. Militarem ſcientiam ipſam, niſi apoſtatæ in exercitu eſſent, fere totam ait periiſſe, tumultu & clamore omnia geri, & numero fidi. Janiſſarios vel Janizzeros hodiernos umbram ſolum veterum eſſe ; in provinciis autem ſummam paupertatem & deſolationem conſpici : ita ut inter Conſtantinopolin & Adrianopolin,

Ad Vesperas Antiphona, Ecce Dominus veniet, & omnes Sancti cum eo: & erit in illa die lux magna. Capitulum Fratres si quis in vobis, modo veniat ad vos. Hymnus Conditor alme siderum. R. Aspiciens a longe. Versus Ecce Dominus veniet. Ad Magnificat Antiphona, Ecce Dominus veniet, & omnes Sancti cum eo: & erit in illa die lux magna. Oratio Deus qui nos redemptionis nostræ annua exspectatione lætificas: præsta, ut Unigenitum tuum, quem Redemptorem laeti suscipimus, venientem quoque videre mereamur. Per eundem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Feriatis diebus ad Cap. V. in Introitu Missæ, Antiphona Tempus faciendi venit, Dominus Deus noster, & omnes Sancti cum eo: & erit in illa die lux magna. Et ad Graduale, Ecce ego mitto Angelum meum ante te, qui præparabit viam tuam. Ad Tractum, Ecce Dominus veniet, & omnes Sancti cum eo: & erit in illa die lux magna. Ad Offertorium, Ecce Dominus veniet, & omnes Sancti cum eo: & erit in illa die lux magna. Ad Communionem, Ecce Dominus veniet, & omnes Sancti cum eo: & erit in illa die lux magna. Ad Vesperas Antiphona, Ecce Dominus veniet, & omnes Sancti cum eo: & erit in illa die lux magna. Capitulum Fratres si quis in vobis, modo veniat ad vos. Hymnus Conditor alme siderum. R. Aspiciens a longe. Versus Ecce Dominus veniet. Ad Magnificat Antiphona, Ecce Dominus veniet, & omnes Sancti cum eo: & erit in illa die lux magna. Oratio Deus qui nos redemptionis nostræ annua exspectatione lætificas: præsta, ut Unigenitum tuum, quem Redemptorem laeti suscipimus, venientem quoque videre mereamur. Per eundem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Ex his Guilleragium maſcule ſeſe geſſiſſe: *Cara* enim *Vizirio*, minanti, Sultanum impetraturum ab Imperatore tranſitum per Germaniam, & cum ducentis militum millibus Galliam vaſtaturum eſſe, reſpondiſſe, non opus Sultano eſſe ea viæ moleſtia, Regem enim ſuum Viennam usque obviam exercitui illi venturum, vel duces ſuos miſſurum eſſe. Perſequitur inde, quæ a Venetis in Peloponneſo, & a Cæſareis exercitibus in Hungaria, capta Buda & profligatis Turcorum copiis, geſta ſunt, ex quibus debilitatio virium Ottomannicarum facile pateat.

Capite denique VI, dum quid a Germanis victorias ſuas non ſatis proſequentibus peccatum fuiſſe putet, tum quid contra Turcas junctæ vires Germanorum, Polonorum, Moſchorum, Venetorum præſtare poſſint ac debeant, liberrime notat.

NOUVEAU SISTEME DES BAINS ET Eaux Minerales de Vichy &c. par Mr. Claude Fouet &c. i. e.

Novum Syſtema balneorum & aquarum mineralium Viciacenſium, fundatum ſuper pluribus egregiis experimentis, & doctrina de acido & alkali &c. Autore Claudio Fouetio, Conſiliario Medico Ordinario Regio, aquis illis Præfecto.

Pariſiis, apud Robertum Pepie, 1686, in 12.

UT in demandata provincia Regi ſuam probaret induſtriam, aquarum Viciacenſium, quibus præfectus eſt, inveſtigationem ſuſcepit Autor. Hinc multa de præſtantia doctrinæ de acido & alkali, præ antiquorum de qualitatibus hypotheſi præfatus, primo capite loci ſitum exponens. Viciaci in Burbonenſi diſtrictu oppidi, cui ab aquis calidis Vici Calidi nomen impoſitum cenſet, hiſtoriam, conditores, inſtauratores, fortunam & alia enumerat. Aeris puritatem, (quæ urbem, vicinia licet peſtis contagio circumcirca infecta, immunem ſemper præſtitit) agrorum *fertilitatem*, domi-

Ephemeridum Motus, ut & Tabulas Motuum Solis & Lunæ, non attendendo ad Inæqualitates, quæ ex Figura aparente terræ, non Sphæ & centro gravitatis ejus, oriuntur, ut & Inæqualitates Motus Lunæ, quæ ex Motu Solis cognoscuntur, ut & Inæqualitates, quæ ex Motu Nodorum & circa Motum Apogæi Lunæ, ut & Inæqualitates, quæ ex Motu Planetarum oriuntur, ut & Inæqualitates, quæ ex Motu Lunæ cognoscuntur, ut & Inæqualitates Motus Solis, quæ ex Motu Lunæ oriuntur, ut & Inæqualitates, quæ ex Motu Planetarum oriuntur, ut & Inæqualitates Motus Lunæ, quæ ex Motu Solis & Planetarum oriuntur, ut & Inæqualitates, quæ ex Motu Lunæ & Planetarum oriuntur, ut & Inæqualitates, quæ ex Motu Solis & Lunæ oriuntur, ut & Inæqualitates, quæ ex Motu Solis, Lunæ & Planetarum oriuntur, ut & Inæqualitates, quæ ex Motu Nodorum & circa Motum Apogæi Lunæ oriuntur, ut & Inæqualitates, quæ ex Motu Nodorum & circa Motum Apogæi Lunæ, & Motu Solis oriuntur, ut & Inæqualitates, quæ ex Motu Nodorum & circa Motum Apogæi Lunæ, & Motu Planetarum oriuntur, ut & Inæqualitates, quæ ex Motu Nodorum & circa Motum Apogæi Lunæ, & Motu Solis & Planetarum oriuntur, ut & Inæqualitates, quæ ex Motu Nodorum & circa Motum Apogæi Lunæ, & Motu Solis & Lunæ oriuntur, ut & Inæqualitates, quæ ex Motu Nodorum & circa Motum Apogæi Lunæ, & Motu Solis, Lunæ

sint simile corpus, quale partes ipsæ componunt. Has porro alimentorum particulas cum sanguine ad quasvis partes deferri, iis autem applicari, quarum idea seu charactere sint insignitæ. In infantibus eas, tam per nutritionis quam auctionis negotium, plane consumi: in adultis vero, postquam singulæ partes tantum earum receperint, quantum reparationi quotidianæ jacturæ sufficit, cribrari reliquias in testiculos. Ibi unione iterum conjunctas, efformare in utroque sexu semen generationi infantis aptissimum. Posita hac opinione, prosequitur formationem ac nutritionem fœtus in utero, idque ubivis ex mente & textu Hippocratis, causam simul, cur vel sani vel morbosi nascantur infantes, parentum seminio vel laudabili vel vitioso adscribens. Deinde obiter impressiones varias expendit, quas infans in lucem editus primum ex aere & lacte, postea autem ex alimentis accipit, atque hinc de sanguinis statu puro vel impuro, de spiritibus, de humoribus rebusque quibusdam, ut vocant, non naturalibus perfunctorie agit. Parte autem III de massa sanguinea & humoribus, eorumque alteratione in genere disserturus, perquirit alimentorum a ventriculi fermento penetrationem, dissolutionem & impressionem idearum ac characterum, quibus aptæ reddantur illorum particulæ ad has vel illas partes nutriendas. Hanc hypothesin, præmisso adhuc capite de fermentatione & circulatione sanguinis, adstruere magis laborat ex diversitate fermentorum in ventriculis variorum animalium reperienda. Nimirum illam in causa esse, cur ex iisdem alimentis in animalibus diversis diversus chylus & sanguis conficiatur. Cumque in his necessario particulæ lateant tali charactere insignitæ, ut certas, non quasvis promiscue partes nutrire possint; alimenta autem a se ipsis talem figuram recipere non valeant: hinc fermento stomachi putat attribui oportere, ut ideis omnium corporis partium involutum sit, quo dictam alimentis impressionem possit conciliare. Cæterum cum non nutriat tantum sanguis, sed & spiritum vitæ communicet, motuum functionumque variarum auctorem, hinc de spiritibus animalibus seu anima sensitiva mentionem facit, quæ scilicet nascatur nobiscum ac moriatur. Pergit inde succos seu humores massam sanguineam constituentes, naturalemque eorum crasin considerare. Ac eos quidem nunc acidos, nunc amaros, salsos, acres,

Digitized by Google

acres, dulces, insipidos &c. non antea adverti, quam separati a sanguine in diversa viscera illabantur, quæ scilicet poros habeant conformes istorum crassitiei & figuræ. Esse præterea quosdam eorum utiles, ac proinde massæ sanguineæ restituendos, ut salivam, acidum stomachi, bilem, lympham, succum pancreaticum: quosdam vero inutiles, ut urinam, sudorem, lacrimas, cerumina, narium mucum. Cum vero acidum, salsum, amarum, dulce, &c. non uno eodemque modo combinentur in Petro sicut in Paulo, hinc temperamentorum in corporibus enasci varietatem, nomina & notas, juxta humoris scilicet in sanguine præcipuas vires. Jam si dicti succi naturam & temperamentum mutent, aut nimis crassi, unctuosi, fluidi, subtiles, aquosi, amari, acres &c. evadant, aut a justa inter sese proportione deflectant, aut motus eorum intra viscera retardetur, vel succi inutiles in vasa remeent, tum ipsos sentiri, ut & lædant, & morborum causæ existant. Huic autem mutationi sanguinis & humorum cum plurimum conferatur ab alimentis, ab aere, a ventis, a motu & quiete, a somno & vigiliis, ab animi pathematis; hinc singulorum naturam modumque nocendi, quatuor capitibus fusiore investigatione exponit. Quo facto aggreditur Partem IV, peculiarem sanguinis ac spirituum alterationem in specie consideraturus. Et illum quidem vel quantitate vel qualitate cor-pori molestiam inferre deprehendit. Hinc primo de abundantia seu plethora, ejusque causa, fiendi modo & effectu agit: mox impuritatem sanguinis, geminamque ejus sobolem, intemperiem scilicet & corruptionem perveſtigat. Ad intemperiem alterationem in motu & temperamento refert, quam simplicis effervescentiæ & vitiosæ fermentationis nomine insigniri posse existimat. De quovis horum peculiaribus capitibus nonnulla effatus, corpuscula quoque peregrina producit, quæ se massæ sanguineæ admiscent, eamque varie alterent. Eo scilicet spectare particulas aeris inspirati & transpirati, alimentorum assumptorum, succorum a sanguine separatorum ipsique restitutorum, ac tandem excrementorum in ventriculo, intestinis, aliisque partibus succrescentium. Has vero omnes non alia quam saporum vi agere, ita ut acidæ, salinæ, austeræ, acerbæ condensationem, imo coagulationem: acres, amaræ, alcalicæ rarefactionem ac fluiditatem in sanguine excitent &c.

id quod experimentis ab infusione diversorum liquorum *in venas* animalium probare annititur. Mox inspissationem & coagulationem sanguinis in specie examinat, atque ab illa capitis stupiditatem ac gravitatem, vertiginem, affectus soporosos, respirandi difficultatem, pulmonum inflationem, syncopen, lipothymiam, tumores pedum, aliarumque partium deducit: ab hac apoplexiam, asthma, tremorem & palpitationem cordis, syncopen & sæpe mortem oriri arbitratur. Facilius autem hyeme quam alio anni tempore coagulationem sanguinis contingere, quod tunc aer particulis acidis refertus sit. Ac infantes & senes isti malo præ aliis obnoxios esse, cum sanguinem habeant aquosiorem minusque spirituosum. Imprimis vero coagulationem dictam in febribus intermittentibus deprehendi auctor opinatur, quarum paroxysmos a principio ad finem describit, exponens postea, qua ratione serum sanguinis ex abundantia sita progeneret varias hydropis species, aut tumores aquosos, nunc universales, nunc particulares; item, quomodo idem serum ex vitii sui & loci, quem inundat varietate, varios morbos producat, quorum seriem prolixiorem tædiosum nimis foret hic apponere. Quemadmodum vero ex sui coagulo sanguis malorum oppido multorum auctor fuit salutatus: ita si ingenti idem fluiditate corripiatur, non minus eum observari perhibet nocentissimum. Nam & hæmorrhagias, inflammationes, dolores capitis lethales, cum febribus, agrypniis, deliriis, motibus convulsivis &c. item pleuritides, peripneumonias, empyemata, fluxus alvi acres & bilioſos inde exoriri. Cæterum quamplurimas quoque alterationes sanguineæ massæ induci ex materiis variis alternatim ipsi permistis. Sic ex amaro calorem & rarefactionem: ex acido frigus & condensationem, & quæ utrumque comitantur sive accidentia, sive effectus, provenire. Sic ex materiis oleosis aut sulphureis diversa incommoda, imprimis vero febres continuas, purpuratas, pestilentiales, & quæ in sinu illæ gestant symptomata, resultare. Quodsi vero insipidus ex accessione similium particularum evadat sanguis, tunc membra in languorem labi, ut ex minimo labore aut metu delassentur. Corpus tum ignavia premi, & in somnum jugiter propendere. Quin & animum ita *dejici*, ut capax amplius non sit sublimiorum cogitationum. *Quamvis*

vero

vero ex Hippocratis effato dulcia minime omnium noceant, tamen qua ratione id contingere queat, brevi capite hic edisseritur. Hinc de corruptione sanguinis agitur non aliunde deducenda, quam si causæ hactenus memoratæ malignitatem simul in se continuerint. Effectus corruptionis hic allegantur febres putridæ & affectus quilibet contagiosi. In aliis acidum corrosivum impetere nervos, idemque dolores acutos, inflammationes, tremores, convulsiones, carbunculos, bubones &c. efficere: in aliis materiam acrem aut amaram peccare, unde hæmorrhagiæ, inflammationes lethales, calor corporis violentissimus, phrenitides, furores, originem ducant. Verum cum similes materiæ peregrinæ sanguini admistæ non quantitate magna agant, sed vel minutissima mole ingentem vim exerant; hinc occasio arripitur de natura fermentorum, eorum operandi modo & actione in massam sanguineam & humores nonnulla proferendi. Tandem de spirituum animalium alteratione peculiari ab iisdem causis, quibus sanguinem affici hactenus dictum est, oriunda tractatur, & qua ratione variis inde affectibus ansa detur, exponitur. Hinc Parte V in alterationes humorum sive succorum peculiares ad eundem modum, quo sanguinem consideravit, auctor penitius introspicit. Nam & hos vel quantitate vel qualitate peccare annotat. Illa, quando copiosius vel parcius a cruore vitali separantur, vel ipsi denuo infunduntur, aut quando in motu suo naturali impediuntur, vel in vasa relabuntur: hæc, quando magis vel minus, atque naturaliter esse debebant, sunt acidi, salsi, unctuosi, amari, dulces, fluidi &c. vel quando naturam deponunt, ut v. g. succi acidi evadant amari, dulces, insipidi. Hac itaque methodo percurrit primo succos utiles, sive in massam sanguineam redituros, videlicet salivam, fermentum seu dissolvens naturale stomachi, bilem flavam, bilem atram seu succum melancholicum, succum pancreaticum, succum glandularum intestinalium, lympham: secundo succos inutiles e corpore eliminandos, ut urinam, sudorem, narium mucum, pituitam, lacrimas, cerumen. His subjungit semen præter naturam effluens, lochia puerperarum, lac atque hæmorrhoidum fluxum. Quid vero noxæ singulorum vitia pariant, prolixius videtur, quam ut arctis compendii limitibus circumscribi possit. Sufficiat summa hic

tantum capita tractationis pro inſtituti ratione tetigiſſe, celeri quoque pede partem VI ſive ultimam adhuc pertranſituris. Illa autem agitur de ſordibus, quæ in ventriculo, inteſtinis, aliisque corporis partibus colliguntur. Scilicet cum & illæ vel quantitate vel qualitate ſua noceant, non ſecus ac ſucci modo memorati, hinc de effectu illarum pari modo diſſeritur. Sic, ut vel unicum loco ſpeciminis ſaltem adducamus, quando impuritates in ventriculo cumulatæ ſunt nimiæ, has inflare ipſum, ut cum moleſtia retineantur aſſumpta alimenta. Hinc non modo premi diaphragma, unde præpedita pulmonum dilatatione difficultas reſpirandi contingat; ſed & hepar, lien, aliasque abdominis partes vim pati, ut inde gravitatis tacitumque doloris ſenſum percipiant. Quinimo & ſpicula fermenti ſubacidi obtundi, ut rite in alimenta agere nequeant. Hinc accidere faſtidia, appetitus dejectiones, nauſeas, vomitus materiæ inſipidæ, cruditates, indigeſtiones, ructus fœdos &c. Quodſi autem qualitate ſordes dictæ laborent, tum mala longe plura inde propullulare. Nam alimenta, ſalivam, aliosque ventriculo infuſos ſuccos ſimili fœdari charactere: nervos ibi inſertos ſpiritusque influentes moleſte affici; Languores, lipothymias, ſtupores, motus convulſivos, vertigines, vomitus, corroſiones & ulcera ſtomachi excitari. Simili modo ſordes in inteſtinis ſuccreſcentes conſiderantur, adjecta explicatione, quid quantitas qualitasque ipſarum incommodi afferat, tam ſuccis ad inteſtina naturali motu delatis, quam ipſi ſanguineæ maſſæ. Tandem de fermentis partium vitioſis eorumque effectu ſermo fit, ac caput ſubnectitur de vermibus ex alimentorum corruptione prognatis. Hinc de flatibus in abdomine, vitioſam humorum fermentationem inſequentibus; ac ultimo capite de obſtructionibus ſuccum acidum pro cauſa agnoſcentibus agitur. Concluſionem inde Libri hujus ſubjicit auctor, ſimul alterum promittens de natura remediorum, eorum agendi modo & effectu tractaturum.

GIS-

GISBERTI CUPERI HARPOCRATES, SIVE Explicatio imaguncula argentea perantiqua, quæ in figuram Harpocratis formata repræsentat Solem. Ejusdem Monumenta antiqua inedita. Accedit STEPHANI LE MOINE epistola de Melanophoris.

Trajecti ad Rhenum, apud Franciscum Halma, Anno 1687, in 4.

NOn ignobile in Actis nostris est nomen clarissimi Cuperi, antiquitatum harum editoris. Nam & ejus Apotheosin sive Consecrationem Homeri in Actis anno 1683, p. 538. seqq. recensuisse nos meminimus. Sed nec Harpocrates ejus ante hæc tempora eruditum orbem latuit, quippe jam undecim abhinc annis luce publica ab eo donatus. Posteaquam autem dies diem, ut fieri amat, docuit, & illo ex tempore nova monumenta partim ex visceribus terræ eruta, partim ex gazophylaciis quibusdam fuerunt publicata, de alia Harpocratis editione cogitandum sibi esse intellexit. Est autem Harpocrates, quem exposuit Cuperus, imaguncula argentea perantiqua, Noviomagi in Viri reverendi, & antiquarum pariter rerum studiosissimi, *Joannis Smetii*, Museo deprehensa; estque, ut a Cupero describitur, imago puerilis, tota fere nuda, nisi quod ventris & lateris sinistri pars veletur veste, quæ ex zona humero dextro impositа dependet: capiti imponitur flos loti: a tergo habet alas & pharetram: manus dextræ digito indice premit vocem, & silentia suadet: ex brachio dextro situla pendet: circa sinistrum lacertum serpens volvitur: manu eadem tenet clavam nodosam, quam spiris suis idem serpens, cui anser, ut videtur, additur, jungit: a dextro pede sedet cuniculus, sive lepus, a sinistro accipiter vel alia avis. Qua in figura cum varia Ægyptiorum mysteria repræsentari animadverteret doctissimus Cuperus, non male facturum se arbitratus est, si diligentiori illam scrutinio excuteret. Nihil autem aliud per Harpocratem, cujus ectypum hic exhibemus, denotari censet, quam Solem, ad quem & Deos alios a vesanæ religionis cultoribus relatos fuisse constat; quan- TAB. XI. Fig. I.

quam per eundem labro digitum imprimentem, & *silentium* commendari non abnuit. Sententiam hanc suam inter alia exinde probat, quod in gemmis loto, & quidem explicatæ, insideat Harpocrates. Ægyptios enim, cum orientem Solem exprimere voluissent, infantem hunc in modum depinxisse, eo quod Sol, uti Plutarchus in libro de Iside & Osiride censet, ex humidis accendatur, vel ex exhalationibus alatur; dein, quia in alia gemma Harpocrates puerili habitu una cum stella & leone conspiciatur. Leonem enim Soli dicatum esse; nec pauca similia inter se habere sidus illud atque hoc animal. Lotum autem ideo Soli fuisse dicatam a superstitionis ridiculæ hominibus, quia Sole oriente se explicet, & occidente illo se claudat, referente Dioscoride. Cæterum Harpocratem, qui & Sigalion Ausonio dicitur, digitis ea propter os premere, adjicit Cuperus, ut doceatur, silentio summum Deorum esse venerandum; vel ne quid homines de Diis, quorum cognitionem non satis perfectam haberent, effutirent, (quemadmodum & tota Ægyptiorum theologia mystica est, & ænigmatum abstrusiorum plena) vel maximum esse, linguam posse comprimere, quod & Romani per cultum Angeronæ vel Angeroniæ subinnuerint. Porro imaguncula, quam diximus, Solis symbolum atque hieroglyphicum esse, alæ quoque & pharetra Cupero sunt argumento. Simulacra enim penes Ægyptios pleraque fuisse alata, & Solis quidem maxime, in velocitatis signum, quod ex Sponianis, aliisque gemmis ostenditur; pharetram vero ei tribui, quod, dicente Martiano Capella, *possit radiorum jaculis icta penetrare;* quo quidem loco & aliæ aliorum conjecturæ afferuntur. Situlam ex dextro Harpocratis brachio dependere, quia denotetur, humorem, præter calorem, vel maxime ad rerum generationem requiri. Anserem apponi Harpocrati, ad calorem Solis significandum, quia anseres natura sunt calidissimi, teste Æliano l. V. Hist. An. Teneri in sinistra manu clavam, quia Herculi tribuatur & Æsculapio, quos & ipsos Solem fecerint gentiles Philosophi, cumque illis Macrobius. Serpentem circa clavam vel baculum, brachiumque imagunculæ conspici, ad flexuosum sideris illius cursum indicandum; quemadmodum & serpens peculiari ratione apud Ægyptios fuerit consecratus. Animal, quod ad dextrum Harpocratis *pedem* sedet,

Digitized by Google

ſedet, vel leporem, vel cuniculum, vel canem eſſe conjicit, & cur aliquod horum intelligi non abſurde poſſit, rationibus non contemnendis ex hiſtoria naturali Cuperus probat. Eſt autem ea modeſtia celeberrimus hic Antiquarius, ut nihil quicquam lectoribus credendum obtrudat, ſed pleraque omnia judicio eorum ſubmittat, exemplo utique laudabili, omnibusque imitando. Reſtat avis ad ſiniſtrum Harpocratis latus ſedens, ſed quæ ob roſtrum capitisque partem detritam (quam inſcio Cupero pictor adjecerat) difficulter agnoſci poſſit. Hanc autem aquilam eſſe poſſe hariolatur, quia & hæc avis Soli ſit dicata, & in nummis quoque Imperatoris Hadriani ſub Harpocrate conſpiciatur; vel accipitrem aut corvum, quos & ipſos Apollini inſervire tradiderit Porphyrius lib. 3 de abſtinentia. Denique & hoc obſervat Cuperus, imagunculæ hujus latus ſiniſtrum tegi veſte, quæ ex humeris linteolo, ut videatur, alligata dependeat; qua forte indicatum putat, Solem hemiſphærium noſtrum luce ſua clarum reddere, obſcurum vero, quando ſe condit: ubi & non incommode præter alia de eo diſpicitur, cur Solem jam ut puerum, jam ut juvenem, mox ut ſenem olim pinxerint; cur item Deos Deasque omnes ad Solem & Lunam retulerint. Oſtendit autem primum ex Macrobio & Martiano Capella, Solem ut puerum, juvenem, & ſenem fuiſſe repræſentatum, ad indicandum triplex diei tempus, matutinum, meridianum ac veſpertinum, quibus Solis vis & poteſtas valde mutetur; deinde cum Ægyptii aſtra Deos agnoverint, Solem potiſſimum, tanquam ſidus maximum, ab iis fuiſſe cultum, atque ad hunc non Harpocratem tantum, ſed & cæteros Deos, Jovem, Attidem, Priapum, Bacchum, Saturnum, Serapidem, Janum, Vulcanum, Adonin, Oſirim, Horum &c. referendum eſſe condocet; addens præterea, gentes omnes Soli honorem habuiſſe, unis Atlantibus exceptis, qui teſtibus Herodoto, Plinio, Solino & Mela, Solem execrantur, & dum oritur, & dum occidit, ut ipſis agrisque peſtiferum, eorumque mores hodie prope promontorium Bonæ Spei habitantes, quos Hottentottos vocant, teſtibus recentibus Hiſtoricis, obſervare. Quæ omnia cum ſcite atque erudite tum ex antiquorum autorum ſcriptis, tum variis inſcriptionibus & gemmis, non ſine laude digniſſima induſtria & ἀγχινοίᾳ

fuiſſet

fuiſſet perſecutus Cuperus, jamque in eo eſſet, ut Harpocratem ſuum denuo, ſed paulo auctiorem & emendatiorem typographo traderet, elegantem eruditi Galli, & diligentis antiquitatum interpretis *Baudelotii de Dairval* librum, cui titulus eſt, *Utilitas peregrinationum*, oblatum ſibi ſcribit, inque eo laudes quidem Harpocratis ſui, ſed & diverſas a ſuis circa imagunculam illam conjecturas deprehendiſſe ſe memorat. Arbitratur autem, ut ipſe Cuperus refert, Baudelotius, Harpocratem *Pantheum* & *Larium* numero fuiſſe habitum; ejus ex brachio dextro pendere *lucernam*, eandemque Iſin ac Serapin in marmoribus ac nummis tenere; aves *columbas* vel *hirundines*, easque Laribus ſacras; animalculum *canem*, amiculum lateris ſiniſtri *canis pellem* eſſe, & tandem eum *thyrſum* manu tenere. Sed quanquam non eum ſe profitetur Cuperus, qui omnia ſua ex Apollinis tripode prolata exiſtimet, nonnulla tamen, eaque ſatis plauſibilia hac ipſa occaſione pro ſententia ſua ſtabilienda profert, quæ brevitatis ſtudio lectori harum Muſarum cultori commendamus. Examinatis tandem omnibus, quæ imaguncula Harpocratis in ſe continet, nec infeliciter evolutis, Cuperus inſcriptiones, qua Græcas, qua Latinas, in quibus mentio Harpocratis occurrit, repræſentat, & ſuo more, hoc eſt doctiſſime, illuſtrat.

Harpocratem probe ſic auctum atque interpolatum, excipiant ejusdem Cuperi *Monumenta antiqua inedita*, inſcriptiones videlicet, ſtatuæ, ac nummi quidam *ἀνέκδοτοι*. Agmen eorum ducunt veteris ſuperſtitionis reliquiæ apud Noviomagum repertæ, extantesque hodie in illuſtris Dn. Baronis *de Heekeren*, Comitatus Zutphanienſis Præfecti, & Equeſtris Ordinis nomine ad Fœderati Belgii Ordinum Collegium Delegati cimeliarchio. Harum cum quatuor ſint, primo loco exhibetur lapis, cui capita humanum, caninum & alterius beſtiæ ſunt inſerta, cum literis O. M & ſubſcriptione I. L. VILO. 2. Urna ſepulcralis figulina, eaque coloris ibicantis, quales multæ in Gallica Rheni & Vahalis ripa reperiantur, cum lapide quadrato, qui urnæ firmiter ſuffixus eſt, cum epigraphe; MERCURO ET. REGIS. FIL. 3. Lapis, in quo hæc leguntur: MERCURO R. F. 4. Ara, cui hæc inſcripta verba: MERCURIO REGIS. VE. FORTUNE BLESIO. BURGIONIS. FIL. V. S. L. M. Harum reliquarum ſingulis ſuas ſubjicit conjecturas Cuperus; & in primo quidem

Digitized by Google

tem lapide literas O. M. significare autumat, JOVI OPTIMO MAXIMO, quia I forte extritum sit; & nomen viri, qui monumentum hoc posuerit, esse JVLIVS. LVCIVS. VILO. Per MERCVRVM in urna intelligit Mercurium Deum, qui a Gallis æque ac Germanis fuerit cultus, nec superis tantum, sed & inferis seu sepulcralibus Diis adscriptus. Verba reliqua exponit, ET REGISONIS FILIO, cujus cineres forte in urna ista fuerint repositi. Quanquam aliter atque aliter hac de inscriptione conjectat, nec vetare se velle ait Cuperus, quo minus *Mercurium* dictum Regisonis filium quis censeat. Nam & hominibus Deorum tributa fuisse nomina, perquam erudite ex Antiquitate ostendit. Quartam inscriptionem sic interpretatur: *Mercurio Regiso Veteranus Fortunæ Blesio Burgionis filius votum solverunt libentes merito*; quanquam aliis conjectoribus, in his ænigmatis interpretandis se felicioribus, palmam non invitum se cessurum innuit. Reliquiis hisce Noviomagensibus subjiciuntur duæ statuæ ex cimeliarchiis *Witziorum* fratrum, quorum alter amplissimi Consulis Amstelodamensis munere, alter Præfectura militis urbani fungitur. Prima refert Deam sedentem cum tympano in sinistra, & cane jacente super genua. Hanc Cybelem esse opinatur Cuperus, quæ eadem sit cum Diana & Hecate, quibus canis fuerit sacer, vel immolatus; sicuti & Hecate non capite tantum canino picta, sed & κυνοσφάγος appellata, ob canes sibi oblatos, fuerit. Altera statua repræsentat fœmellam arieti muliebriter insidentem; ante statuam mulier conspicitur in genua procumbens, post illam senex ingeniculans & mulier stans; sub ariete gallus & gallina. Hanc decantatissimam illam Hellen esse posse ait Cuperus, quam ariete vellere aureo notabili vectam, in ejusdem nominis mare decidisse, & Græci & Latini prodiderint. Sed certi quid affirmare non sustinet, facileque adeo clarissimi Fabretti, quem ea de re consuluerat, divinationem admittit, conjicientis, duos illos ante & post arietem constitutos parentes fuisse, qui gallum & gallinam Æsculapio & Hygeiæ attulerint, pro filiæ salute, eamque arieti insidere, quod hoc ipsum animal cathartricum sit & lustrale: nam ex pullis auguria olim cepisse Romanos, pullariosque per Duces eorum fuisse consultos; sicuti & Cuperus ipse ibidem loci ex Inscriptionibus ostendit, legionem unam-

Art. 1. Tout individu qui a atteint l'âge de 18 ans révolus, jouissant de ses droits civils et politiques, est électeur.

Art. 2. Sont électeurs, sans condition de cens, tous les individus qui, à l'époque de la promulgation de la présente loi, ont atteint l'âge de 18 ans révolus, jouissent de leurs droits civils et politiques, et ont été inscrits sur les listes électorales.

Art. 3. Sont électeurs, sans condition de cens, tous les individus qui, à l'époque de la promulgation de la présente loi, ont atteint l'âge de 18 ans révolus, jouissent de leurs droits civils et politiques, et ont été inscrits sur les listes électorales.

phia quoque barbarica ac Theologia exercitatisſimo, vocem iſtam explicari ſibi quam humaniſſime flagitabat. Explevit etiam is Cuperi deſiderium, quantum tum poſſet, ſed plura de eodem argumento ſe perſcripturum ad ipſum promiſit; cumque promiſſi hujus comiter fuiſſet admonitus, epiſtolam hanc, quam diximus, de Melanophoris ad amplisſimum Cuperum exaravit. In hac autem, ut potisſima tantum recenſeamus, (nam plurima & varia in ea obveniunt haud vulgarem eruditionem redolentia) Moinius μελανηφόρος non alios eſſe poſſe cenſet, quam paſtophoros: Paſtophoros autem fuiſſe ſacerdotes, qui thalamis vel cellis Deorum præfuerint; nam voces παστὰς & παστὸς velum notare vel thalamum; quod quidem & Cuperus ipſe in Harpocrate loc. cit. docuit: Μελανηφόρος autem ſpeciatim ſacerdotes Iſidis fuiſſe dictos colligit, quod velum ejus nigrum eſſet, terramque repræſentaret. Nam terram Iſidis nomine deſignari. Exiſtimat autem & ideo μελανηφόρος nuncupari potuiſſe Iſidis ſacerdotes, quod nigris induti fuerint veſtimentis; quam rationem & illico Cupero tum interroganti ſe ingeſsiſſe innuit. Quamvis enim in omnibus fere ſacris albus color fuerit adhibitus, certos tamen ſacerdotes, interque illos & Camarim, de quibus in ſacris mentio non uno in loco, veſtibus atratis fuiſſe uſos. Vox iſta alias in ſacris (2. Reg. XXIII, 5. Oſ. X, 5. Sophon. I. 4.) per ædituos, vel per ſacerdotes miniſtrosque Deorum redditur. Sed Moinius reddere malit per auſpices vel ſacerdotes, qui fauſtos atque infauſtos dies rogantibus olim declaraſſent. *Camar* enim notare proprie *nigreſcere* & *atrari*. Sed abrumpimus recenſionem Epiſtolæ oppido quam prolixæ, eam interim tanquam lectu dignisſimam variæ & raræ eruditionis æſtimatoribus quibusque commendantes,

NOVA MACHINA, TRANSFERENDIS IN chartam picturis quibusque, etiam a rei pictoriæ ignaris, ope cameræ obſcuræ portatilis, exhibita Academiæ Phyſico-Mathematicæ Romanæ, a Marco Antonio Cellio.

TAB. X. Fig. 5.

PUblicata est hæc machina ab Academia dicta superiore *anno*: quam, cum usus sit non contemnendi, transferre huc non *incommodum* duximus. AA sunt duo fulcra sedili adaptata & superne duabus rotulis instructa; quibus tabula B ita accommodata est, ut sursum deorsumque moveri pro lubitu, & in horizontali situ retineri semper queat. Huic tabulæ charta, pro excipienda imagine depingenda, quatuor quasi forcipulis (qualibus apertos tenere libros solemus) 1, 2, 3, 4. (aut si mavis totidem claviculis) firmata applicatur. G clavus est, cui funiculus per rotulam A descendens, tabulamque B, cujus tergo affixus est, attollens, circumvolvitur, idque in utroque fulcro: C capsa, sive cavitas obscuræ cameræ, altitudine sua trium plus minus spithamarum, foco lentis pictoriæ, tubulo D capsulæ immisso inclusæ, respondens: E charta, imaginis B imitamentum exceptura: F speculum planum, tripodis capiti sphærico sic adaptatum, ut converti facile in partes omnes possit, pro radiis Solaribus in imaginem depingendam reflectendis. Dispositâ sic machina, figuram in inferiorem chartam reflexam, & ad vivum expressam delineare quis pro lubitu potest; dummodo ad motum Solis speculi situm subinde immutet.

MEDICINA MENTIS, SIVE TENTAMEN genuinæ Logicæ; & Corporis, seu Cogitationes admodum probabiles de conservanda Sanitate.

Amstelodami, apud Alb. Magnum & Joh. Rieuwertz, Anno 1687, in 4.

ERamus in eo, ut gravissimi hujus Operis profundamque doctrinam spirantis, quod jam sub calcem Januarii mensis inter libros novos indicaveramus, accuratum recensum exhiberemus; quando a Generosissimo ejus Auctore accepimus, distractis jam plerisque exemplaribus, novam a se Medicinæ hujus editionem parari, hinc inde supplendæ ac perficiendæ. Itaque consultum duximus, suspensa nunc quidem ingeniosissimi Scripti enarratione, novam editionem præstolari. De quò tamen admonendum Lectorem Benevolum putavimus, ne vitio nobis quis vertat fortasse, tam eruditi

ti operis recenſionem neglectam omiſſamque a nobis conſulto fuiſſe.

HUGONIS GROTII EPISTOLÆ, QUOT-quot reperiri potuerunt.

Amſtelodami, apud Wolfgang &c. 1667, in fol.

ET hoc amplisſimum Opus meruerat utique maturius a nobis recenſeri, & juſto quidem ſtudio. Sed iſthunc laborem a clarisſimis *Bibliothecæ Univerſalis & Hiſtoricæ* Auctoribus præceptum vidimus, quippe qui, antequam publice venum expoſitæ hæ Epiſtolæ eſſent, Excerpta ex iis magno judicio ſelecta, eaque prolixa ſatis, & in duos menſes congeſta exhibuere: ex quibus quæ ad Criticam & Theologiam pertinent, Tomo I Bibliothecæ dictæ menſi Januario A. 1686 a pag. 1. ad 29; quæ ad Jurisprudentiam, Hiſtoriam & Politicam ſpectant, menſi Februario a pag. 121 ad 166 inſerta leguntur. Nobis per inſtituti rationem non licet eſſe tam prolixis: pauca vero e tanta rerum optimarum copia & varietate ſpecimenis loco exhibere, ſupervacaneum foret; cum vel ſolum Grotii, at quanti viri! nomen abunde opus hoc commendatum Orbi Litterato reddat. Itaque id unum agendum nobis ſupereſſe videtur, ut Clarisſimum Virum, a quo ingentem Epiſtolarum Grotii nunquam editarum farraginem ac theſaurum poſſideri compertum habemus, publico rogemus nomine, ne diutius latere eum apud ſe ſinat, ſed Orbi Erudito quamprimum impertiatur.

MEMORIE DE' VIAGGI PER L' EUROPA CHRISTIANA &c.

id eſt,

Hiſtoria itinerum per Europam Chriſtianam, perſcripta a Joh. Bapt. Pacichello. Pars III & IV.

Neapoli apud Jac. Raillard 1685 in 12.

EXhibuimus in Actis proximo Septembri publicatis priores duos operis hujus tomos: poſteriores duos, nulla re prioribus inferiores, nunc ſiſtemus, eadem qua in illis ratione uſuri, ut aliquibus ſaltem ex ingenti copia decerptis Lectori ſalivam ad ipſum librum pervolvendum moveamus. Tomo ergo III, Epiſtola LV accurata e-

narratio habetur ſolennium honoris titulorum, prout illi ex Cancellaria Imperiali Europæis Principibus diſpenſari ſolent. Epiſtola inde LVII complura de Bibliothecæ & Cimelii Cæſarei opulentia: LXI vero lapidis ſepulchralis Comitum de Serini & Frangipani memoriæ in Neoſtadienſi cœmiterio erecti inſcriptionem continet. Epiſtola LXIV Autor iter in Superiorem Saxoniam exequitur, & LXV occaſione excurſionis in Poloniam ſuſceptæ, multa de ſtatu atque finibus Poloniæ tradit; in ſequentibus vero juſtas laudes Academiæ Naturæ Curioſorum perſolvit. Inde jam in Italiam itinere flexo, Epiſtola LXX Venetias, ſequentibus vero Ducatum Parmenſem, Mutinenſem, & alias Italiæ partes facunde deſcribit; conjectis in finem libri tredecim *Nicolai Heinſii* ad Autorem Epiſtolis varia eruditione refertis, & quæ vel ſolæ aliquod libro pretium apud juſtos tanti Viri æſtimatores conciliare poterant. *Tomus* IV luculentam jam Regni Neapolitani, Melitæ inſulæ, atque Romanæ Civitatis deſcriptionem continet, interjectis antiquis aliquot inſcriptionibus, Puteolis & alibi haud ita pridem effoſſis, nec hactenus publicæ luci expoſitis, quibus non parum lucis ex eruditis Auctoris conjecturis ſubinde ſubnexis accedere poteſt. De cætero, ſicut in prioribus Tomis nævos quosdam tam venuſto corpori adſperſos notaveramus: ita ne quidem poſteriores ab iisdem immunes deprehendere licet, quos tamen B. L. dexteritati emendandos relinquimus, nunc quidem facile citra notam Pacichellum transmiſſuri, niſi iſtud a nobis officium pietas Sereniſſimo Electori Saxoniæ Johanni Georgio II, cœlo jam pridem recepto, debita flagitaret, ne ſilentio agnita videatur criminatio, qua Epiſtola LXIV tanto Principi libelli Auctor præter meritum inſultat; quaſi is familiari hæreticis (verba ſunt Pacichelli) errore, unumquemvis qui vitæ integritate ac bonorum operum ſtudio hominis Chriſtiani ideam exprimat, ſalutem æternam, nullo diverſitatis dogmatum circa Chriſtiana ſacra reſpectu, conſequi poſſe perſuaſus fuerit. Cui quidem calumniæ, ne perpluat, alia mox ſubnectitur, quaſi Sereniſſimus Elector anno 1674, cum Francofurti ad Mœnum *Imperatorem*, qui cum exercitu Egram tunc venerat, præſtolaretur, Miſſæ in ſuo hoſpitio dicendæ facultatem Pontificiis aliquando concedere voluerit, vix quingentorum imperialium munere, *quo minus*

Digitized by Google

nus id fieret, ab Auguſtanæ fidei conſortibus oblato prohibitus. Nec minus in Serenisſimam familiam Electoralem Saxonicam injurius cenſendus eſt Auctor, dum ex Serenisſimis Electoris tunc imperantis Fratribus quendam ſacra Pontificia palam profiteri confingit. Nimirum hoc Ithacus velit & magni mercentur Atridæ. Sed Potentisſimum quidem Electorem, ejusque Fratres Serenisſimos, facile pietas toti orbi notisſima, ipſaque veritas evidenter abſolvit; imo ne ſatis quidem decore fabulæ ſuperioris de Electore ſcenam adornare videtur Pacichellus, aut condigno apparatu commentum inſtruere, cum Francofurtum nominat. Nam Egræ quidem glorioſisſimæ memoriæ Princeps Cæſarem invictisſimum circa hæc tempora (non anno 1674 tamen, ſed anno 1673) convenit, Francofurti vero nunquam fuit, niſi anno 1658, cum de eligendo Imperatore ageretur: neque profecto Dresda Egram contendenti per Francofurtum iter eſt. Denique cum manifeſto temerarium ſit Auctoris judicium, quod vix triduanus hoſpes de Lipſiæ noſtræ moribus ferre ſuſtinuit, digito hæc indicaſſe ſuffecerit, apud æquos rerum æſtimatores fidem nunquam inventura, nec proinde digna, quibus refutandis tempus & operam melioribus debitam impendamus.

INDEX
AUCTORUM AC RERUM.
I. *Theologica & ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantia.*

Defenſio Relationis de Antonia Burignonia, Actis Eruditorum Lipſienſibus Menſ. Jan. A. 1686 inſertæ, adverſus Anonymi famoſas chartas &c. p. 233

Anonymi Reſponſio ad quæſtiones quasdam propoſitas a Duce Buckingamiæ, de Tolerantia Religionum. 12

Anonymi Dialogus de Reunione Religionum, & de Quæſtione: An liceat pœnis aut præmiis uti ad convertendos hæreticos. 47

Anonymi Admonitio ad illos, ex quibus quondam Pictonum Eccleſia conſtabat, quique nunc ſub oppreſſione gemunt. 268

Ano-

INDEX

Anonymi Articuli Reunionis inter Proteſtantes Auguſtanæ Confeſſionis & Reformatos 297
Anonymi Compendium Hiſtoriæ de Congregatione ſub Pontificibus, Clemente VIII. & Paulo V. habita in quæſtione de Auxiliis gratiæ divinæ 353
Rabbi Abrahami, *Mardochæi filii liber inſcriptus:* Benignitas Abrahami 88
Natalis Alexandri *ſelectæ Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capita &c. Seculi XV & XVI pars prima* 434
Antonii Arnaldi *Reflexionum in Syſtema novum de Natura & Gratia liber ſecundus, de ordine gratiæ* 235
liber tertius de Jeſu Chriſto, quatenus cauſa eſt gratiæ 336
Jacobi Balnage *Diſſertationes ad Chryſoſtomi epiſtolam ad Cæſareũ* 563
G. Bodani *Doctrina Veritatis, quæ eſt ſecundum pietatem* 34
Jacobi Boileau *Liber Ratramni de Corpore & Sanguine Domini, Gallicè verſus cum notis* 43
Thomæ Brunonis *Diſſertatio de Therapeutis Philonis* 138
Joannis Benedicti Carpzovii *Introductio in Theologiam Judaicam* 619
Wilhelmi Cave *Hiſtoria Sanctorum Apoſtolorum, duorumque inſuper Evangeliſtarum Marci & Lucæ* 254
Chryſoſtomi *Epiſtola ad Cæſarium Monachum* 563
S. Clementis *Epiſtola duæ ad Corinthios cum notis Pauli* Colomeſii 138
Johannis Clerici *Defenſio Judiciorum quorundam Theologorum Hollandiæ de Richardi Simonis Hiſtoria Critica Vet. Teſt.* 363
Gregorii Nonnii Coronel *Acta Congregationis ſub Clemente VIII. de Auxiliis Gratiæ habita* 353
Johannis Baptiſtæ Cotelerii *Eccleſiæ Græcæ monumentorum Tomus tertius* 381
P. Johannis Dez *Tractatus de Reunione Proteſtantium Argentoratenſium cum Eccleſia Romana* 384
Hugonis Grotii *Diſſertatio de S. Cœnæ adminiſtratione, ubi Paſtores non ſunt; item an ſemper communicandum per Symbola? cum diverſorum*, Dionyſii Petavii, Cloppenburgii & *Henrici* Dodvvelli *Reſponſionibus* 445
Henr. Hammondi *Doctoris Theologi Opera* 121
Joh. Harduini *de Baptiſmo Quæſtio triplex* 303

Abra-

Digitized by Google

AUCTORUM ET RERUM.

Abrahami Heidani *Corpus Theologiæ Chriſtianæ* 313
Joh. Henr. Heideggeri *in Viam Concordiæ Proteſtantium Eccleſiaſticæ Manuductio* 289
Ulrici Huberi *de Concurſu Rationis & Scripturæ Liber* 405
R. Jehudæ *Ben R. Niſan, Sepher Beth Jehuda* 639
Fr. Johannis *Pariſienſis Prædicatoris de Modo exiſtendi Corpus Chriſti in Sacramento Altaris alio, quam ſit ille, quem tenet Eccleſia* 135
Petri Jurieu *Novum Syſtema de Eccleſia & Analyſi Fidei* 142. 182
Judicium de Methodo & rigida, & laxiori in explicanda gratia & providentia Dei 148
Chriſtiani Kortholdi *de Proceſſu diſputandi Papiſtico Tractatus* 205
De variis Scripturæ editionibus Tractatus Theologico-Hiſtorico-Philologicus 210
Joh. Mabillon *& Mich.* Germain *Muſeum Italicum* 593
Ludovici Maimburgii *Hiſtoria Pontificatus S. Leonis Magni* 610
P. Malebranchii *Epiſtolæ ad amicum, in quibus reſpondet ad Reflexiones Arnaldi in Tractat. de Natura & Gratia* 212
Epiſtolæ adverſus eas, quas Arnaldus edidit 477
Johann. Marckii *Exercitationes Juveniles, ſive Selectarum Diſputationum Textualium &c. faſciculus* 377
Raymundi Martini *Pugio Fidei adverſus Mauros & Judæos &c.* 609
Michael de Molinos *Manuductio Spiritualis &c.* 589
Auguſti Pfeifferi *Theologia ſeu potius Mataeologiæ Judaicæ atque Mohammedicæ Principia ſubleſta & fructus peſtilentes* 348
Seraphini Piccinardi *de Novitio Opere, quod inſcribitur* Prædeſtinatus, *nova quæſtio Hiſtorico-Theologica* 271
Samuelis Pufendorfii *de Habitu Religionis Chriſtianæ ad vitam civilem liber ſingularis* 345
Philippi Riboudealdi *Sacrum Dei Oraculum Urim & Thummim a variis Johannis Spenceri cogitationibus liberum* 488
Pompeji Sarnellii *Epiſtolæ Eccleſiaſticæ* 172. 248
Johannis Adami Scherzeri *Breviarum Theologicum Hülſemannianum enucleatum & auctum* 242
Johannis Schmidii *in Prophetas minores Commentarius* 57
Sebaſtiani Schmidii *Commentarius in librum I Samuelis* 429
in Prophetam Hoſeam 429

Sebastiani Schmidii *Commentarius in I Johannis Epistolam* 429
Pauli Segnerii *Concordia Laboris & Quietis in Oratione, in Responso ad Religiosum quendam descripta* 19
Rabbi Simeon *Jalkut Schimboni* 63
Richardi Simonis *Prioris Bollevillani Epistola de Inspiratione librorum sacrorum, cum responso ad librum, cui titulus:* Defensio Judiciorum quorundam Theologorum Hollandiæ 367
Michaelis Siricii *Ostensio Fundamentalis Abominationum Papatus circa Religiosum Creaturarum cultum* 91
Thomæ Smith *Ecclesiæ Anglicanæ Presbyteri Miscellanea* 92
Christophori Sontagii *Tituli Psalmorum* 234
Friderici Spanhemii *Historia Imaginum restituta, præcipue adversus Maimburgium & Alexandrum* 668
Philippi Jacobi Speneri *Disquisitio de Natura & Gratia* 500
Wilhelmi Tenzelii *Judicia Eruditorum de Symbolo Athanasiano studiose collecta & inter se collata* 541
Francisci Turretini *Disputationes de Necessaria Secessione nostra ab Ecclesia Romana & impossibili cum ea Syncretismo* 440
Caspari Ziegleri *de Episcopis, eorumque Juribus, Privilegiis & vivendi ratione liber Commentarius* 198

II. *Juridica.*

Joh. Christophori Heroldi *Tractatus novus de Jure Ratihabitionis* 487
Petri Lemée *Forensia quædam Opuscula* 162
Theodori Mohr *Tractatio de duobus Reis* 549
Joh. Baptistæ Neri *Commentarium in Librum I Institutionum Juris Canonici* 267
Joh. Christophori Schambogen *Prælectiones Publicæ in Justiniani Institutiones Juris* 311
Joh. Schilteri *Herennius Modestinus, sive Fragmenta libri περὶ ἐυρημάτων, Commentario illustrata* 375
Petri Stockmans *Opera omnia, nunc primum in unum corpus collecta* 133

III. *Medica & Physica.*

Pyxis Magnetica Variationi Declinationis haud obnoxia, inventa Parisiis ab Academia Regia *scientiarum* 485

Ano-

Digitized by Google

Anonymi Orophilus confusus, sive Ars convicta impostura in Usu Venæsectionis 127
Anonymi Tractatus de Magnete 424
Davidis Abercrombii *Opuscula Medica* 508
Dn. de S. Andrea *Meditationes novæ circa causas morborum eorumque symptomata* 686
Stephani Blancardi *Anatomia nova reformata; nec non Tractatus de Balsamatione corporum, nunquam antea ita evulgata* 162
Roberti Boylii *Tentamen magnorum effectuum languidi etiam & inobservati motus, cui annectitur Discursus de causis salubritatis & insalubritatis aeris ejusque effectuum parum observatis* 68
De Ipsa Natura Disquisitio 190
Benjamini Broeckhusii *Rationes Philosophico-Medicæ, Theoretico-Practica* 581
Johannis Brovvn *Epistola de Hepate quodam manifeste & ad oculum glanduloso* 26
Pauli Casati *de Igne Dissertationes Physicæ, in quibus plura ad ignis naturam spectantia Physice explicantur, & Physicam explicandi Methodum cum Aristotele consentire ostenditur* 409
Hieronymi Fabricii *ab Aquapendente Opera omnia Physiologica & Anatomica* 244
Claudii Fouetii *Systema Balneorum & Aquarum Mineralium Viciacensium, fundatum super doctrina de Acido & Alcali* 684
E. Halley *Historica Supputatio ac Ætiologia Physica Ventorum Statorum ac Motionum, quæ intra ac prope Tropicos in mari observantur* 509
Pauli Hermanni *Catalogus Plantarum Horti Academici-Lugduno Batavi* 245
Emanuelis König *Regnum Minerale* 54
Lealis Lealis *de Partibus Semen conficientibus in viro, Epistola ad Dominicum de Marchetis* 229
Marcelli Malpighii *Opera omnia* 16
Johannis Muys *Praxis Chirurgica Rationalis, sive observationes Chirurgicæ. Decas V.* 396
Podalirius Redivivus 399
Dionysii Papini *Continuatio Novi Digestoris Ossium* 276

Dionysii Papini *Augmenta quædam & Experimenta nova circa Ameliam Pneumaticam, partim in Anglia, partim in Italia facta* 325
Johannis Raji *Historia Plantarum Tom. I.* 105
Augusti Quirini Rivini *Observatio Anatomica circa poros in piscium cute notandos* 160
Observationes Anatomicæ circa congressum, conceptionem, gestationem partumq; ranarum 284
Wolfferdi Senguerdi *Philosophia Naturalis. Editio secunda, priore auctior* 195
Francisci Spoleti *Dissertationes duæ. I. de Momento quo gravia nituntur deorsum &c. II. de Secretione Bilis in Hepate* 617
Jacobi Sylvii *Novissima Idea de Febribus* 305
Jacobi Tollii *Fortuita, in quibus præter Critica nonnulla, tota Fabularis Historia, Græca, Phœnicia, Ægyptiaca ad Chemiam pertinere asseritur* 393
D. T. Relatio de insignibus novi cujusdam Speculi Ustorii effectibus 52
Medicina Mentis, sive Tentamen genuinæ Logicæ; & Corporis, sive cogitationes admodum probabiles de conservanda sanitate 207
Francisci Willoughbeji *de Historia Piscium libri IV, editi a Job.* Rajo 169

IV. *Mathematica.*

Anonymi Eclipsis Solis observata Lipsiæ d. 1. Maji A. 1687 348
Jacobi Bernoulli *gemina Appendix ad Examen Perpetui Mobilis, inserum mensi Decembri Actorum A. 1686* 314
Solutio Algebraica Problematis de Quadrisectione Trianguli Scaleni per duas normales rectas 617
Marci Antonii Cellii *Nova Machina transferendi in chartam picturis quibusque, etiam a rei pictoriæ ignaris, ope Camera obscuræ portatilis* 701
Dethlevi Culveri *Monitum ad Geometras* 585
Georgii Christophori Eimmarti *Observatio Eclipseos Lunaris d. 19. Nov. A. 1686* 157
Davidis Gregorii *Exercitatio Geometrica de Dimensione Figurarum* 196
Godofredi Kirchii *Stellæ in Cygno fixæ, alternis temporibus visæ & invisæ, vicissitudines observatæ* 647

Adami

Digitized by Google

Adami Adamandi Kochanski *Menſura univerſales Magnitudinum ac Temporum* 259
Franciſci Maurolici *Monumenta omnia Mathematica Archimedis Syracuſani* 543
Guilielmi Molineuſii *Novum Inventum adaptandi Teleſcopium Sciaterico Horizontali, ad obſervanda temporis momenta interdiu atque noctu* 613
Henrici Caſpari Nuis *Uſus Rectanguli Catholici Geometrio-Aſtronomici* 247
Wilhelmi Petty *Tentamina Arithmetico-Politica circa amplitudinem Civitatis Londinenſis* 545
Gothofredi Teuberi *Novum genus Hygrometri minutiſſimas aeris mutationes oſtendens* 76
D. T. Additamentum ad Methodum quadrandi curvilineas figuras, aut earum impoſſibilitatem demonſtrandi per finitam ſeriem 524
I. F. V. Exegeſes Phyſico-Mathematica de Momentis gravium, de Vecte, de Motu aquabiliter accelerato 197

V. *Hiſtorica & Geographica.*

Anonymi Vita Johannis Claudii 657
Benedicti Baccini *& Gaudentii* Roberti *Ephemerides Eruditorum Parmenſes* A. 1686. 29
Bohuslai Balbini *Miſcellaneorum Hiſtoricorum Regni Bohemiæ, Decadis I. Liber VII de Ducibus ac Regibus Bohemiæ* 605
Marchionis de Beauvau *Commentarii ad Hiſtoriam Caroli IV Lotharingiæ & Barri Ducis pertinentes* 670
Gilberti Burneti *Hiſtoria Reformationis Eccleſiaſticæ in Anglia* 58
Animadverſiones in Librum IX Hiſtoriarum Antonii Varillaſii de mutationibus, quæ circa religionem in Anglia contigerunt 65
Iter in Helvetios & in Italiam, partesque quasdam Germaniæ & Galliæ, annis 1685 & 1686 ſuſceptum, cum Illuſtris alicujus Viri Annotationibus de Helvetiis & de Italiâ 551
Johannis Antonii Cavazzi *Deſcriptio Hiſtorica trium Regnorum, Congo, Matamba & Angola, in Æthiopia Inferiori Occidentali ſitorum* 649

INDEX

Chriſtophori Cellarii *Geographia Nova, ſive hodiernam Terrarum Orbis faciem clariſſime illuſtrans, ad noſtrorum temporum Hiſtorias accommodata* 335

Johannis Chardini *Diarium Itineris in Perſiam & Indiam Orientalem, per Pontum Euxinum & Colchidem* 1

Equitis Chaumontii *Hiſtoria Legationis ſuæ in Aula Regis Siamenſis adminiſtrata* 107

P. M. Coronelli *Commentarius Hiſtoricus & Geographicus de Morea, Negroponte & locis maritimis usque Theſſalonicam* 582

Wilhelmi Dugdale *Exactum Apographum Univerſarum Nobilitatis ad Parliamenta Anglicana Citationum, inde ab anno 49 Henrici III ad hac usque tempora* 165

Faberti *Hiſtoria Ducum Burgundiæ* 360

Jacobi Wilhelmi Im Hoff *Notitia S. Rom. Germ. Imperii Procerum Hiſtorico-Heraldico-Genealogica* 300

Spicilegii Rittershuſiani Pars poſterior, ſive Tabula Genealogicæ XXXX. 301

Excellentium Familiarum in Gallia Genealogiæ 302

Johannis Mabillon *&* *Michaelis* Germain *Iter Italicum Literarium* 593

Henrici Meibomii *Manuductio ad Saxoniæ Inferioris inprimis Hiſtoriam* 269

Johannis Meurſii *de Regno Laconico libri II: de Piræo Liber ſingularis; & in Helladii Chriſtomatiam Animadverſiones* 401

Joh. Baptiſtæ Pacichelli *Hiſtoria Itinerum per Europam Chriſtianam*
Pars I & II 505
Pars III & IV 603

Richardi Parr *Vita Jacobi Uſſerii, cui ſubjungitur Sylloge 300 Epiſtolarum inter ipſum alioſque reciprocatarum* 113

Pauli Pezronii *Antiquitas temporum reſtituta & defenſa contra Judæos ac recentiores Chronologos* 465. 529

Johannis Ludovici Praſchii *Aſſertio Reipublicæ Achaicæ ejuſdemque cum Germanica Comparatio* 99

Cl. Rutilii *Numatiani Galli Itinerarium, cum variorum &* Th. I. ab Almeloveen *notis* 569

C. Cor-

C. Cornelii Taciti *Opera quæ exſtant, ex recenſione & cum animadverſionibus Th.* Ryckii 349
Vitalis Terra Roſſa *Reflexiones Geographicæ circa Terram Incognitam* 9
Antonii Varillaſii *Hiſtoriæ Revolutionum, quæ in Europa occaſione Religionis acciderunt, Tomus III.* 455
Tomus IV. 492
Du Vignau *Status præſens potentiæ Ottomannicæ cum cauſis incrementi & decrementi illius* 677
Guilielmi Winſtanley *Vitæ celebriorum Poetarum Anglorum* 578
Johannis Zonaræ *Annales, cum notis Caroli du* Freſne 663

VI. *Philoſophica & Philologica Miſcellanea.*

Anonymi Relatio de Anaglypho antiquo recens invento 29
Academiæ Francicæ Dictionarium Magnum 372
A. Bailleti *Judicia Eruditorum de Poetis* 574
Conrarti *Tractatus de Actione Oratoris, ſive de Pronunciatione & geſtu* 17
Bartholomæi Craſſi *de Planuræ Dominis Elogia & Carmina* 42
Gisberti Cuperi *Harpocrates, ſive Explicatio Imaguncula, quæ in figuram Harpocratis formata repræſentat Solem. Ejusdem Monumenta antiqua* 693
Raphaelis Fabretti *ad Gronovium Apologema* 226
Graveroli *Diſſertatio de Numo Græco æneo Imperatoris Trajani* 646
Jacobi Gronovii *Epiſtola de Pallacopa, ubi Deſcriptio ejus ab Ariano facta liberatur ab Iſaaci Voſſii fruſtrationibus* 224
Hugonis Grotii *Epiſtolæ* 703
Ameloti de la Houſſaie *Moralia Taciti de Adulatione* 85
Ulrici Huberi *Specimen Philoſophiæ civilis & ſtudendi bonis libris* 404
P. Auguſtini Laurentii *de Triplici Ente Curſus Philoſophicus* 527
Johannis Leusden *Lexicon novum Hebræo-Latinum* 311
Nicolai Lloydii *Dictionarium Hiſtoricum, Geographicum, Poeticum* 111
Luciani *Samoſatenſis Opera Græco-Latina, cum doctorum virorum notis, ex recenſione Joh. Georgii Græevii* 570
Rolandi Mareſii *Epiſtolarum Philologicarum Libri III, cum aliquot Amicorum ad eum, nec non aliorum Cl. Virorum ad alios epiſtolis, curante L. Ad.* Rechenbergio 47

Ægidii

Ægidii Menagii *Poemata* 573
Stephani le Moine *Epiſtola de Melanophoris* 693
Andræ Mulleri *Speciminum Sinicorum Decima de Decimis, una cum Mantiſſa* 129
Gulielmi Robertſon *Theſaurus Linguæ ſanctæ* 308
Manipulus Linguæ ſanctæ & eruditorum 311
Franciſci Sanctii *Minerva, ſive de cauſis Latinæ Linguæ Commentarius, cum notis Caſparis* Scioppii *& Jacobi* Perizonii 607
Andreæ Eraſmi a Seidel *de Numo Vetranionis Aureo Epiſtola* 644
Otthonis Sperlingii *Diſſertatio ad Numum Furiæ Sabiniæ Tranquillinæ* 645
D. T. Medicina Mentis, ſive Tentamen genuinæ Logicæ. 702
Iſaaci Voſſii *Variarum Obſervationum Liber, cui annexa ejusdem Reſponſio ad Objectiones Criticæ Sacræ Simonianæ* 217
Obſervationum ad Pomponium Melam Appendix; Ejusdemque ad tertias P. Simonii objectiones Reſponſio, cum Pauli Colomeſii ad Henricum Juſtellum Epiſtola Gallica 220
Johannis Chriſtophori Wagenſeilii *Exercitationes ſex varii argumenti* 640
Chriſtiani Weiſii *Inſtitutiones Oratoriæ ad Praxin hodierni ſeculi accommodatæ* 78
Matthiæ Zimmermanni *Florilegium Philologico-Hiſtoricum* 464

ERRATA

Pag. 65. l. 11. lege *Atheiſmi*. P. 103. l. 21. lege *ad Ogygum*. P. 583. l. 9. pro *Pylam* lege *Pylum*. P. 658. l. 22. lege *Eccleſiam*. P. 667. l. 4. lege *ſubjuncta*. Non dubitamus, errata plura deprehenſum hic illic iri, ſed ea facile Lector Benevolus condonabit.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google